EPISCOPVS ALEXANDRI SPERELLI Epiſcopi Eugubini OPVS

Latino idiomate redditum

A P. HANNIBALE ADAMI

E Societate Ieſu

PARS SECVNDA.

Ad Epiſcopi mores, Populorum mores componi. Caput I.

A

OPTIMI Antiſtitis imaginem Cæleſti pennicillo expreſſurus Diuus Paulus, vt illam Timotheo traderet poſteris inſpectandam, tria potiſſimum iuxta Vgonis Cardinalis mentem diligenter aduertit. Primò ſcilicet cogitationem, qua ſibi Sacros Magiſtratus vſurpat, indè viuendi normam, qua infulatus ſe ſuoſque mores componat, demùm regiminis rationem, qua Principatum ipſum exerceat; cum autem ea omnia, quæ primò requiruntur, ſatis abundè, ni fallimur, explicauerimus, ad ea, quæ ſecunda pars complectitur, in præſenti accedamus oportet, vt Tertiâ demùm parte omnia, quæ ſuperſunt, abſoluamus. Vgo in 1. Tim c 3. in exp.

Vt autem hinc ordiamur, cùm Sacrarum Legum Interpres Ioannes à Deo in mandatis habuit, vt Epiſtolas Sacris Oraculis affluentes ad ſeptem Vrbium Mino-

Digitized by Google

ris Aſiæ Antiſtites ſcriberet, Angelos eos appellans, *Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe, &c.* clariſſimè oſtendit, ſua in ſede velut in Cælo, Epiſcopum, cæleſtem veluti mentem eſſe, ad cuius arbitrium certis legibus eius motus temperentur. Quapropter, ſi Platonis Aſſeclæ in ea ſententia fuerunt, vt aſſererent, totam hanc vniuerſi Molem ſupremis illis mentibus, quæ cęlorum curſus moderantur, ſubiacere, quis pariter æquè prohibeat, vt aſſeramus, ex Epiſcopi moribus veluti à primo Cęlo, populi mores, & Cleri potiſſimum dependere? Adeo vt, ſi ſe ipſos ad priſtinam diſciplinam reuocarent Antiſtites, facillimè ſuorum morum exemplis afflictum Cleri ſtatum excitarent, moreſque perditos in veterem dignitatem reuocarent, ex quo ſpes ingentes, vt ait Peluſiota, haurirentur, vt vnoquoque eorum vestigijs adhęrentes à vitiorum ſordibus Vrbes omnes abſcederent, virtutes Chriſtianas excolerent, ſuæque ſaluti tota animi contentione conſulerent. A

Iſid. Peluſ. l. ep. 316.

Cōc. Trid. ſeſſ. 6. c. 1. de reform.

Hinc Tridentinę Synodi Patres ad totius Orbis mores corrigendos anhelantes, hac potiſſimum baſi tanti molimen operis ſtatuerunt, & ſingulare veluti medicamentum ad vulnera vitiorum vndique graſſantium obducenda: Eorum verba proferre liceat *Ad reſtituendam collapſam admodum Eccleſiaſticam diſciplinam deprauatoſque in Clero, & Populo Chriſtiano mores emendandos, ſe accingere volens, ab ijs, qui maioribus Eccleſijs præſunt, initium cenſuit eſſe ſumendum: integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum*: Niſi perfectiſſima morum imago prius coleretur in Præſule, fruſtra populorum componendos mores ad normam pietatis arbitreris: ex illis enim iſti dependent, cum bene ſe habere membra non valeant, ſi caput ipſum elangueat. B

D. Bernard. ſer. ad Paſt. in Synod.

Quapropter Antiſtites ſimul ad Synodum coactos alloquens Diuus Bernardus ait: *Dolor capitis in membra redundat, capita populi ſunt Sacerdotes: omne caput languidum, & omne cor mærens: languent Prælati Eccleſiæ in cupiditatibus ſuis, &c.* Incommoda, vitiaque, quibus populorum animi tam fedè ſordeſcunt, non alia potentiori vi deſtruuntur, quàm Præſulum ſanctitate: audiantur hic rurſus Tridentinæ Synodi Patres, qui ſermonem de hoc alibi habentes, ſic etiam ſtatuerunt. *Nihil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſiduè inſtruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt: cùm enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tamquam ſpeculum reliqui oculos conijciunt*: publicum quidem ſpeculum Antiſtitum vitam eſſe dixeris, in quod omnium oculi conſpirant; ſi ergo nitidum, & criſtallinum fuerit, omnibus ſuas maculas explicabit, vt eas deleant, & eradant. C

Cōc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. de reform.

Mentiar, ni ex vberrima Diui Chryſoſtomi vena hęc omnia Doctiſſimi Patres acceperint: hic enim ea Apoſtoli verba declarans ad Titum Cretenſem Hyerarcam ſcripta, *In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum, &c.* Hoc dicendi modo ea illuſtrat; *Sis doctrina, & exemplar virtutis tuæ ſpeculum vitæ, quod omnibus proponitur ad imitandum veluti archetypus, & primitiua quædam imago, omnia in ſe habens, quæ bona, & honeſta ſunt.*

Ad tit. 2. 7. Chriſ. ib.

Illud etiam tantus Reipublicæ Chriſtianæ Magiſter voce identidem vſurpat, quod ſi ſuæ ætatis Chriſti fideles ad Orthodoxæ religionis leges ſuos mores attemperaſſent, & quam profitentur diſciplinam opere expleuiſſent; nullus è tot millium numero cultor Idolorum ſupereſſet, *Nemò profectò gentilis eſſet, ſi ipſi vt oporter Chriſtiani eſſe curaremus*: Sed quis credat? Hebræum virum audiamus, hęc eadem de Pręſulum pietate confirmantem: ſi namque par in ipſis eſſet morum Sanctitas, & præſtantia dignitatis, certatim omnes reiectis mendacijs ad noſtræ veritatem fidei amplectendam accurrerent: cum enim Romà redeuntem ſciſcitarentur eum aliqui, an adhuc Cardinalis Bellarminus viueret, & adhuc eum viuere affirmaſſet, hæc addidit, quod ſi Præſules omnes, omneſque Lithurgi, quos Orthodoxa fides enumerat ad Cardinalis Bellarmini exemplum mores Sanctiſſimè informarent, nè vnus quidem ex Hebræis ſupereſſet, qui ſpontè à ſuæ legis licentia abhorrens, permutata voluntate ad Chriſtianæ fidei legem animum, operamque traduceret: adeò nullus potentior, & efficacior ad populorum trahenda, & emollienda corda magnes eſt, quam Sanctitas Hierarcharum: Eò enim innato quodam inſtinctu feruntur Populi, vt Principis, ſeu Sacer, ſeu profanus ille ſit, mores imitetur, D

D. Chriſoſ. hom. 10. in moral. ad Tim. c. 3.

retur: validiùs ille moribus adhortatur, quàm vocibus, & potentiùs imperat pie-
A tate, quàm legibus: Iure igitur meritò ille cecinit,

Componitur Orbis
Regis ad exemplum; nec ſic inflectere ſenſus Claud. 1. Hon
Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Moderatoris mores perpende: ex illis enim, qualis ſit populus innoteſcet. quapropter graue illud effatum Romanus pronunciauit Orator, *Quales in Republica Principes fuerint, tales & Ciues.* Cic. 1. de offic.

Sapientiſſimus omnium quotquot ea ætas afferret Principum Carolus Quintus dicere aſſueuerat, ſe Populorum, Vrbium, Prouinciarum mores agnoſcere è Pręſulum, Præceptorum, & Moderatorum moribus: Sacra pendent à Præſule, Iuuentus, quæ Reipublicæ quoddam Seminarim eſt à Præceptore, Vrbs tota á Moderatore, vt enim Traianum Cæſarem monuit Plinius, *Vita Principis cenſura eſt, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur, nec tam imperio nobis opus* Lap. in Matth. 5. 13. Pli. in Pan. ad Traian.
B *eſt, quàm exemplo.*

Quin apud Caſſiodorum exaggeratius loqui videtur Theodoſius, ſed re vera ea, circa quæ verſamur illuſtrat, hoc eſt fieri faciliùs poſſe, vt ſuis in rebus erroris neſcia natura fallatur, quàm vt Princeps, aut Præſul diſſimilem ſibi populum fingat. *Facilius eſt quippe (ſi dicere fas eſt) errare naturam, quàm diſſimilem ſui Princeps poſſit formare Republicam.* D. Ambr. ſerm. 40. Caſſiod l. 3 ep. 12. alias 12.

Cum Samuelis ore Regi Sauli præcepit Deus, vt Amalecitarum Turbas extrema internecione deleret, abſque eo, quod ne vnus quidem ex eis, vel vir fuerit, aut fœmina ſiue animal, ſupereſſet, vt Dei mandata populus faceret paratiſſimus erat: verùm vt Saulem Regem aſpexit Regis Agag vitæ conſulentem, & pretioſa quęque ſibi ſeruantem, Principis exemplum ſequutus celeriter fuit: *Et pepercit Saul, & populus Agag, & optimis gregibus ouium, & armentorum, & arietibus, & vniuerſis, quæ plura erant.* Ex aduerſo Regis Niniuitarum pœnitentia toti populo dolorem incuſſit, & vberes intulit lacrymas: Regis ieiunia adeo populum ieiu- 1. Rec 15. 9.
C num reddidere, vt tenuis quicumque cibus fuiſſet, ei piaculare flagitium videretur. *Vt tota Ciuitas ieiunaret, famem ſibi Rex primus indicit*, ſic eleganter Ambroſius. D. Ambr. ſer. 40.

Ad Idola Hieroboami Regis ſtatim populus totus accurrit, vt euaporatis thuribus ea veneraretur: vt autem ad veri Numinis cultum deceptus populus reuerteretur, Ezechiæ Regis exemplum pro duce fuit: cum Dioniſius Tyrannus Platonis diſcipulus, vt habes è Plutarco, ad Philoſophiæ artes addiſcendas ſolerter incumberet, ad Geometriæ ſtudia tota aula ſimul cum vrbe mentem ſuam conuertit: vel Plebeios ſcientiarum amor occupauerat: in Theatrum ſapientiæ Regis aula conceſſerat, & ſuam Academiam Athenis Syraculas tranſtuliſſe Plato videbatur: vix autem Principis amor erga Platonem defecerat, vt protinus luxu deſidiaque totà aulà affluente, ſcientiarum amor euanuerit, & quæ domus Mineruæ videbatur, Circęam referret domum, vbi belluinos quiſque vultus induiſſet.

D Promiſſus Seruator expectatiſſimus Hebreis erat: nil aliud ab eis tàm ſeriò, & contentioſè agebatur, quam de eo perquirendo: in perſcrutandis antiquis vaticinijs ſolertiſſimi ſemper erant, vt, in eius aduentus tempus adhuc acceſſerit indagarent: quid tamen? vt trium Magorum Regum ore, quos ſtella duxerat, excipiunt Chriſtum Seruatorem acceſſiſſe, & eodem prorſus loco, quem diuina oracula ſignificauerant, luci iam datum, & natum, ad Regis, imo Tyranni Herodis aſpectum ad hoc nuncium ferè inſanientis inſanit & populus, eiuſque imitatus exemplum ingentem concepit de eo triſtitiam, quod maximam gaudij ſegetem afferebat: *Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Hyeroſolyma cum illo.* Matth. 2. 3.

His alijſque permultis, quæ ſuppeterent exemplis, illud Aegeſippi acroama confirmatur, *ſicut boni Principis vita, probitatis quædam præſcriptio, & per vniuerſos viuendi forma eſt; ita Imperatoris colluuio, lex flagitiorum eſt.* Egeſip. 2 de excid Hier cap. 5.

Suæ ætatis infortunia, iure quidem meritò Firmianus Lactantius non ſine gemitu memorabat: obſequij enim loco erat, Regum, & Principum vitia venerari, adeo vt leſæ quodammodo Maieſtatis reus videretur, qui vitio calcato ſe virtuti Lact. Firm. l. 4. de auſt.

mancipaſſet, *Quoniam mores, & vitia Regis imitari, genus obſequij indicatur, abiecerunt omnes pietatem, nè exprobare ſcelus Regi viderentur, ſi piè viuerent.* Nec A longè ab his ea diſtant, quæ Sanctus Ambroſius de Epiſcopo, qui criminibus inquinetur, dolenter exaggerat: honoris enim dignitate, qua fulget, illuſtrat vitia, crimina exornat, adeo vt peccare nullus timeat, qui peccantem aſpectet Epiſcopum. *Nulli iamque illiſitum eſſe videatur, quod ab Epiſcopo quaſi licitè perpetratur: ſed ipſum magis credunt homines eſſe laudabile, quicquid Epiſcopus habuerit delectabile; nec quiſquam quod agere Pontifex non dubitat, ſe indubitanter agere dicat.*

§. I.

DEO ſit laus! Noſtra enim hac ætate, ſi vnus ego excipiar, omnes quotquot in partem ſacri Regiminis vocantur Antiſtites, ea morum integritate B ſplendeſcunt, quæ ad populos erudiendos quàm maximè decet: Cœlorum inſtar ij ſunt, qui populos ad motus ſui legem trahunt, & è vitiorum ſordibus eos excitantes, ad ſua querenda veſtigia ſuauiter eos impellunt: ad hanc ſanè mentem ea Regij Vatis verba Chryſoſtomus aptat. *Cęli enarrant gloriam Dei. Celi, ideſt, Superiores enarrant, non dicentes tantum, ſed vitæ exemplo adducentes.*

Nulla potentior poteſt dari lex, quæ ſubditarum gentium corda validiùs ab erroribus auocet, quàm Epiſcopi pietas, qui vel tacens loquitur, hortatur, præcipit, & ſanctis operibus arguit, docet, obiurgat, viuendique formam, normamque morum ſubditis impertitur, *Præpoſitorum bonitas, ſubiectorum ſalubris eſt regula*, hæc de Pontificia Sede Gregorius: populos perficit ſanctus Antiſtes, & virtutibus ſuis artes omnes, quibus mali Dœmones in ſuum gregem feruntur, exſuperat.

D. Ambr. de dign. Sacer. c. 6.

Opportunè ad hæc roboranda perpenditur à Diuo Leone Pontifice, quod cum Apoſtolis Chriſtus ſignificauit, in votis fuiſſe Sathanę, vt eos crebris tentationibus vexaret, & quodammodo cribraret. *Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum.* Licet facultas, quam Dœmon obtinuit, vt in Apoſtolos ſęuiret, ad omnes referretur, omneſque in certamen adduceret, conuerſus tamen ad Petrum Chriſtus Dominus, ſic eum ille alloquutus eſt. *Ego autem rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* Si tentationum aculeis omnes cruciandi, cur pro vno tantum Petro rogat Chriſtus? ſibimet interroganti Magnus Pontifex reſpondet, quod cùm in Petro Apoſtolici Collegij caput ſtatueretur, eius ſaluti conſulere, omnium beneficium erat: ſi namque optimè conualuerit caput, totum corpus incolume fore quis neget? audi iam Magnum Pontificem. *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam diabolus, omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur; tamquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit.* Fortior erit acies leporum ſi ducem Leonem habuerit, quàm Leonum acies ſi leporem ducem ſortiatur: ſi contra inferorum pugnas ardore pietatis inuictus ſteterit Præſul, nil opus eſt quod timeat populus: ſeruetur Petrus, qui caput eſt: ex huius enim ſalute pendet membrorum omnium ſalus.

Luc. à 22 32.

C

Ibid. & ibi Chriſ.

D. Leo ſer. 3. in ann. ſuæ aſſump.

D

Si myſticum veluti corpus Eccleſia tota eſt, in tribus eius partibus Antiſtes exprimitur, in capite ſcilicet, in oculo, & in ſtomacho, quàm benè autem tria hæc huic doctrinæ ſubſeruiunt? ſi enim Antiſtes vt è ſancti Leonis ſententia diximus caput eſt, quis neſciat è capite, velut è fonte in cætera membra ſpiritus, & vires omnes deriuari? adeo vt è Principis ſalute populorum ſalus oriatur: Hac eadem comparatione Traiani laudes explicans Plinius vtitur, vt enim ſuum Neronem inſtrueret, hæc habuit. *A capite bona valetudo, inde omnia vegeta ſunt, aut languore demiſſa ſunt.*

Senec. l. 1. de clement.

Dolcant membra cætera neceſsè eſt, ſi caput elangueat; non in Antiſtite ſolum vitiorum morbus immoratur, contagione quadam ſerpit etiam in populum, cumque

A que totum tàm maligno tabo inficit, vitiatque, vt integras Vrbes, longèque latas Prouincias ſparsà lue depaſcatur. *Culpa Sacerdotum ruina populi eſt*. habes hæc à Diuo Paſchaſio. D. Paſc. l. 2 de lament. Hierem.

Sacri huius corporis oculos imò pupillas Religionis, quæ Dei populus eſt, Antiſtites eſſe, ab ipſo Deo docemur, cuius oraculum fuit Zachariæ ore prolatum iuxta omnium Sanctorum mentem. *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*. vel vt legunt Hebræus Codex Chaldeus, Græcus, Complutenſis Regius & Diuus Hieronymus, *Tangit pupillam oculi eius, ideſt Eccleſia*. quis enim neſciat idem prorſus ab Epiſcopis munus eſſe præſtandum, quod corpori oculi præſtant? recta igitur tutaque via tunc populi incedent, cum nitidæ, chriſtallinæ nullaque prorſus vel leuiſſima labe vitioſæ pupillæ fuerint: verum ſi prauarum perturbationum nebulis iſtæ caligauerint, & vitiorum graui morbo fuerint adeo obductæ, vt lumen præſtare non valeant, quid ſanè aliud expectes, quàm vt in tranſuerſum acta membra omnia corruant & incompoſito motu præcipitent: ipſum audi Diuinum Magiſtrum Zacc. 2. 8. Matth. 6.
B egregia ſimilitudine hæc eadem explicantem. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus: ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit; ſi autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit*. Si myſticus Vrbis oculus ſimplex fuerit, hoc eſt ſi nullo prauitatis humore maculetur, totum corpus hoc eſt, populus eius lumine illuſtris adeo erit, vt Argus oculatiſſimus videatur: at ſi qui Vrbis, & Prouinciæ pupilla eſt, tenebris obnubatur, qui per inuias virtutis vias deambulare populus valeat, & tenebris occupatus aſſequi Cœlum? Cymmerijs tenebris circumſeptus cadat, & miſerrimè ruat, neceſſe eſt: ſed audiatur Diuus Ambroſius ea Chriſti Seruatoris verba pro re noſtrà, ſuà eloquentià illuſtrans. *Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: ideſt, ſi Epiſcopus, qui lumine promeruit præeſſe in corpore, ſimplicitate eſt ſancta, & innocentia decoratus: omnis Eccleſia ſplendore luminis radiatur: ſi autem oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum eſt; ideſt ſi Epiſcopus, qui videbatur corpori ſubdito lucem prabere, obnubiletur nequitia cęcitate: quid cætera facient membra quibus* D. Ambr. de Sacerd. cap. 6.
C *lux adempta eſt oculorum: ideſt, quid ſacularis factura eſt multitudo? &c.* Dictum, quod hoc eodem in corpore, ſtomachi vices gerat Antiſtes, Diuus Chryſoſtomus docet, dummodo fuerit ipſe Imperfecti operis Auctor: ſicut enim in ſtomacho velati in humani corporis officina cibi recipiuntur, & excoquuntur, vt eos in cætera membra diffundat, ſic Epiſcopus Cæleſtia Sacramenta, Doctrinas, & ſacra omnia alimenta recipit, vt ea populis enutriendis impertiat: huic ergo Metaphoræ nixus tantus Magiſter ad illius conſiderationem progreditur, quod Chriſtus Dominus triũphantis in morem Hyeroſolimitanam Vrbem ingrediens peregit: ſtatim enim hanc Vrbem acceſſit ea mente, vt ſi fieri poſſet, eum populum ad Dei cultum, à vitæ prauitate conuerteret, templum protinus adijt, vt Sacerdotum mores graui ſermonis aſperitate corriperet: Optimè hoc iuxta medicæ facultatis leges peractum ipſe docet; vt enim ęgrotum corpus ſanitati reſtituat medicus, omnes in eo neruos artis impendit, vt vitioſo quouis humore ſtomachum expurget, ac ſoluat; *Medicus* D. Chryſo. hom. 38. D. Chriſ. vbi ſup.
D *quando primùm ingreditur ad infirmum, ſtatim de ſtomacho eius interrogat, & eum componere prius feſtinat*: Nos inde alloquens vir ſanctus ſic ſtatuit. *Videte ergo Sacerdotes, quomodo vos componatis in verbo, & opere: quoniam ſicut in corpore ſi aliquod fuerit infirmum membrum, non omnino languet, & ſtomachus: ſi autem ſtomachus langueret, omnia membra inueniuntur infirma: ſic ſi aliquis Chriſtianorum peccauerit, non omnino peccant & Sacerdotes: ſi autem Sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccatum*. An non validiſſimus iſte ſermo eſt, vt mores noſtros componat, & ad virtutis amuſſim actiones noſtras adducat?

Arbori etiam populum Sanctus idem Magiſter confert, cuius radix Epiſcopus ſit, è qua vigor omnis in omnes eius partes ſit diffundendus: eo igitur modo, quo, ſi ramis vndique porrectis arbor diteſcat, ſi denſa foliorum pompa ſe circumueſtiat, ſi floribus verna tempeſtate ſe exornet, ſi fructibus Autumni tempore coronetur, ſatis oſtendit vegetam, & validam eius eſſe radicem: ſed ex aduerſo, ſi tùm folijs, tùm ramis areſcat, exucca & vitiata eſſe radix creditur, ſic propè, ſi pijs moribus fuerit imbutus populus, ſacris operibus vacet, virtutemque omnem induſtria tota

aſſe-

mancipaſſet, *Quoniam mores, & vitia Regis imitari, genus obſequij indicatur, abiecerunt omnes pietatem, nè exprobare ſcelus Regi viderentur, ſi piè viuerent.* Nec A longè ab his ea diſtant, quæ Sanctus Ambroſius de Epiſcopo, qui criminibus inquinetur, dolenter exaggerat: honoris enim dignitate, qua fulget, illuſtrat vitia, crimina exornat, adeo vt peccare nullus timeat, qui peccantem aſpectet Epiſcopum. *Nulli iamque illicitum eſſe videatur, quod ab Epiſcopo quaſi licitè perpetratur: ſed ipſum magis credunt homines eſſe laudabile, quicquid Epiſcopus habuerit delectabile; nec quiſquam quod agere Pontifex non dubitat, ſe indubitanter agere dicat.*

§. I.

DEO ſit laus! Noſtra enim hac ætate, ſi vnus ego excipiar, omnes quotquot in partem ſacri Regiminis vocantur Antiſtites, ea morum integritate B ſplendeſcunt, quæ ad populos erudiendos quàm maximè decet: Cœlorum inſtar ij ſunt, qui populos ad motus ſui legem trahunt, & è vitiorum ſordibus eos excitantes, ad ſua querenda veſtigia ſuauiter eos impellunt: ad hanc ſanè mentem ea Regij Vatis verba Chryſoſtomus aptat. *Cœli enarrant gloriam Dei. Cœli, id eſt, Superiores enarrant, non dicentes tantum, ſed vitæ exemplo adducentes.*

Nulla potentior poteſt dari lex, quæ ſubditarum gentium corda validiùs ab erroribus auocet, quàm Epiſcopi pietas, qui vel tacens loquitur, hortatur, præcipit, & ſanctis operibus arguit, docet, obiurgat, viuendique formam, normamque morum ſubditis impertitur, *Præpoſitorum bonitas, ſubiectorum ſalubris eſt regula*, hæc de Pontificia Sede Gregorius: populos perficit ſanctus Antiſtes, & virtutibus ſuis artes omnes, quibus mali Dœmones in ſuum gregem feruntur, exſuperat.

D. Ambr. de dign. Sacer. c. 6.

Opportunè ad hæc roboranda perpenditur à Diuo Leone Pontifice, quod cum Apoſtolis Chriſtus ſignificauit, in votis fuiſſe Sathanę, vt eos crebris tentationibus vexaret, & quodammodo cribraret. *Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum.* C Licet facultas, quam Dœmon obtinuit, vt in Apoſtolos ſæuiret, ad omnes referretur, omneſque in certamen adduceret, conuerſus tamen ad Petrum Chriſtus Dominus, ſic eum ille alloquutus eſt. *Ego autem rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* Si tentationum aculeis omnes erueiandi, cur pro vno tantum Petro rogat Chriſtus? ſibimet interroganti Magnus Pontifex reſpondet, quod cùm in Petro Apoſtolici Collegij caput ſtatueretur, eius ſaluti conſulere, omnium beneficium erat: ſi namque optimè conualuerit caput, totum corpus incolume fore quis neget? audi iam Magnum Pontificem. *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam diabolus, omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur; tamquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit.* Fortior erit acies leporum ſi ducem Leonem habuerit, quàm Leonum acies ſi leporem ducem ſortiatur: D ſi eòntra inferorum pugnas ardore pietatis inuictus ſteterit Præſul, nil opus eſt quod timeat populus: ſeruetur Petrus, qui caput eſt: ex huius enim ſalute pendet membrorum omnium ſalus.

Luc. 22. 31.

Ibid. & ibi Chriſ.

D. Leo ſer. 3. in ann. ſuæ aſſump.

Si myſticum veluti corpus Eccleſia tota eſt, in tribus eius partibus Antiſtes exprimitur, in capite ſcilicet, in oculo, & in ſtomacho, quàm benè autem tria hæc huic doctrinæ ſubſeruiunt? ſi enim Antiſtes vt è ſancti Leonis ſententia diximus caput eſt, quis neſciat è capite, velut è fonte in cætera membra ſpiritus, & vires omnes deriuari? adeo vt è Principis ſalute populorum ſalus oriatur: Hac eadem comparatione Traiani laudes explicans Plinius vtitur, vt enim ſuum Neronem inſtrueret, hæc habuit. *A capite bona valetudo, inde omnia vegeta ſunt, aut languore demiſſa ſunt.*

Senec. l. de clement.

Doleant membra cætera neceſsè eſt, ſi caput elangueat; non in Antiſtite ſolum vitiorum morbus immoratur, contagione quadam ſerpit etiam in populum, cumque

A que totum tàm maligno tabo inficit, vitiatque, vt integras Vrbes, longèque latas D Paſc. l. 2 de lament. H.e.em.
Prouincias ſparsà lue depaſcatur. *Culpa Sacerdotum ruina populi eſt*. habes hæc à
Diuo Paſchaſio.
Sacri huius corporis oculos imò pupillas Religionis, quæ Dei populus eſt, An-
tiſtites eſſe, ab ipſo Deo docemur, cuius oraculum fuit Zacchariæ ore prolatum iux-
ta omnium Sanctorum mentem. *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*. vel vt Zacc. 2. 8.
legunt Hebræus Codex Chaldeus, Græcus, Complutenſis Regius & Diuus Hie-
ronymus, *Tangit pupillam oculi eius, ideſt Eccleſiæ*. quis enim neſciat idem prorſus
ab Epiſcopis munus eſſe præſtandum, quod corpori oculi præſtant? recta igitur tu-
taque via tunc populi incedent, cum nitidæ, chriſtallinæ nullaque prorſus vel le-
uiſſima labe vitioſæ pupillæ fuerint: verum ſi prauarum perturbationum nebulis
iſtæ caligauerint, & vitiorum graui morbo fuerint adeo obductæ, vt lumen præſta-
re non valeant, quid ſanè aliud expectes, quàm vt in tranſuerſum acta membra
omnia corruant & incompoſito motu præcipitent: ipſum audi Diuinum Magiſtrum Matth 6.
B egregia ſimilitudine hæc eadem explicantem. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus:
ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit; ſi autem oculus tuus
fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit*. Si myſticus Vrbis ocu-
lus ſimplex fuerit, hoc eſt ſi nullo prauitatis humore maculetur, totum corpus
hoc eſt, populus ejus lumine illuſtris adeo erit, vt Argus oculatiſſimus videatur:
at ſi qui Vrbis, & Prouinciæ pupilla eſt, tenebris obnubatur, quî per inuias vir-
tutis vias deambulare populus valeat, & tenebris occupatus aſſequi Cœlum?
Cymmerijs tenebris circumſeptus cadat, & miſerrimè ruat, neceſſe eſt: ſed audia-
tur Diuus Ambroſius ea Chriſti Seruatoris verba pro re noſtrà, ſuà eloquentià illu-
ſtrans. *Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: ideſt, ſi Epiſ-* D Ambr. de Sacerd. cap 6.
*copus, qui lumine promeruit præeſſe in corpore, ſimplicitate eſt ſancta, & innocentia
decoratus: omnis Eccleſia ſplendore luminis radiatur: ſi autem oculus tuus nequam
eſt, totum corpus tuum tenebroſum eſt; ideſt ſi Epiſcopus, qui videbatur corpori ſub-
dito lucem præbere, obnubiletur nequitia cæcitate: quid cætera fac ent membra quibus*
C *lux adempta eſt oculorum: ideſt, quid ſæcularis factura eſt multitudo? &c.* Dum D Chriſo. hom. 38.
quod hoc eodem in corpore, ſtomachi vices gerat Antiſtes, Diuus Chryſoſtomus
docet, dummodo fuerit ipſe Imperfecti operis Auctor: ſicut enim in ſtomacho ve-
luti in humani corporis officina cibi recipiuntur, & excoquuntur, vt eos in cætera
membra diffundat, ſic Epiſcopus Cæleſtia Sacramenta, Doctrinas, & ſacra omnia
alimenta recipit, vt ea populis enutriendis impertiat: huic ergo Metaphoræ nixus
tantus Magiſter ad illius conſiderationem progreditur, quod Chriſtus Dominus triũ-
phantis in morem Hyeroſolimitanam Vrbem ingrediens peregit: ſtatim enim hanc
Vrbem acceſſit ea mente, vt ſi fieri poſſet, eum populum ad Dei cultum, à vitæ pra-
uitate conuerteret, templum protinus adijt, vt Sacerdorum mores graui ſermonis
aſperitate corriperet: Optimè hoc iuxta medicæ facultatis leges peractum ipſe do-
cet; vt enim ęgrotum corpus ſanitati reſtituat medicus, omnes in eo neruos artis
impendit, vt vitioſo quouis humore ſtomachum expurget, ac ſoluat; *Medicus* D. Chriſ. vbi ſup.
D *quando primùm ingreditur ad infirmum, ſtatim de ſtomacho eius interrogat, & eum
componere prius feſtinat*: Nos inde alloquens vir ſanctus ſic ſtatuit. *Videte ergo
Sacerdotes, quomodo vos componatis in verbo, & opere: quoniam ſicut in corpore ſi
aliquod fuerit infirmum membrum, non omnino languet, & ſtomachus: ſi autem ſtoma-
chus langueret, omnia membra inueniuntur infirma; ſic ſi aliquis Chriſtianorum pecca-
uerit, non omnino peccant & Sacerdotes: ſi autem Sacerdotes fuerint in peccatis, totus
populus conuertitur ad peccatum*. An non validiſſimus iſte ſermo eſt, vt mores no-
ſtros componat, & ad virtutis amuſſim actiones noſtras adducat?
Arbori etiam populum Sanctus idem Magiſter confert, cuius radix Epiſcopus
ſit, è qua vigor omnis in omnis eius partes ſit diffundendus: eo igitur modo, quo,
ſi ramis vndique porrectis arbor dileſcat, ſi denſa foliorum pompa ſe circumueſtiat,
ſi floribus verna tempeſtate ſe exornet, ſi fructibus Autumni tempore coronetur,
ſatis oſtendit vegetam, & validam eius eſſe radicem: ſed ex aduerſo, ſi tùm folijs,
tùm ramis areſcat, exucca & vitiata eſſe radix creditur, ſic propè, ſi pijs moribus
fuerit imbutus populus, ſacris operibus vacet, virtutemque omnem induſtria tota
aſſe-

aſſequatur, quis dicere prohibeat, hanc bonorum copiam ex Antiſtitis ſanctitate in eum deriuari? verùm ſi voluptatibus, otio, & languore ad omne nefas corrumpendum ſe tradat, Epiſcopi deſidiæ tribuendum iure merito eſt, eò quod nullo labore illum excolat, & diſciplinis vtilibus inſtruat, *Si Sacerdotium integrum fuerit, tota Eccleſia floret: ſi autem corruptum fuerit, omnium fides marcida eſt*. Proh quanta florum vbertate ſedes hæc mea Eugubina vernaret, ò quas fructuum delicias ferret, ò quos odorum theſauros funderet, ſi eius in ramos vegetos ego ſpiritus, & alimenta vitalia inſinuarem. A

§. II.

VRbibus etiam, quæ montium faſtigijs impoſitæ fuerint, nos diuina Sapientia confert, vt nos edoceat, quod ſicut omnium oculi ad nos intenduntur, ſic populorum mores ad noſtram viuendi formam conſtruuntur: cum enim aſſiduis obtutibus ad nos inſpectandos adhereant, fieri non poteſt, ne mores noſtros imitentur: hæc Diuus Hieronymus obſeruans, ſapienter Heliodorum Antiſtitem admonuit hac forma dicendi. *In te omnium oculi diriguntur; domus tua, & conuerſatio tua, quaſi in ſpecula conſtituta, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ; quidquid feceris, id ſibi omnes faciendum putant: caue nè committas, quod aut qui reprehendere volunt dignè laceraſſe videantur; aut qui imitari, cogantur delinquere*. Dignitatum omnium potiſſimum hoc eſt, vt nos ad omnium aſpectum collocent, & gentium cenſuræ ſubijciant, vt preſulum errores, & tenues quaſcumque labeculas ſibi vſurpare poſſint, & ex eis, eos imitandi ſibi facere facultatem. B

D. Hiero ep. ad Heliod in epitaph. Nepotian.

Singulare tamen nomen, quo nos tùm Apoſtoli, tùm Apoſtolorum conditor Chriſtus donauit, illud maximè eſt, quo nos Paſtores appellauit: ad nos enim ſpectat gregem preire, & Ducis loco viam pietatis ouibus aperire, vt ipſæ veſtigia noſtra pari pietate ſequantur: verus Paſtor ſic Chriſtus ait, *Cum proprias oues emiſerit, ante illas vadit, & oues illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius*. Quæ verba Rupertius Abbas hoc planè ſenſu explicat, vt ſcilicet oues preire nil aliud ſit, C quàm viam nouæ vitæ integritate & noſtris operibus, veluti quibuſdam paſſibus oſtendere, quam poſteâ illæ iucundiùs & faciliùs premant. Hoc idem è ſententiâ Principis Apoſtolorum fuit, docentis, vt nos ſimus *formæ facti gregis*, & rite viuendi modum, tanquam ab Idæa & exemplari quodam pijſſimo, ſequaces oues addiſcant.

Io. 10. 4. Rup. Abb. lib. 1 in 25. Mich. 1. Pet. 5. 5.

1. Pet. 5. 5.

Ad hoc illuſtrandum egregium quid affert è naturæ penu Plutarchus: Herbæ enim ſpeciem quandam, quæ *Eryngion* vocatur, è ſolo germinare teſtatur, in quâ comedendâ, ſi fortè capra vna immoretur, ſtatim illa, & cùm illâ totus grex immobilis ſiſtere cogitur, nec vlteriùs procedere poteſt, quoaduſque illam ex eius ore Paſtor eduxerit. *Sic ſi quis effundat virtutem magiſtratui, multis profuturum per vnum, & ab incepto curſu reuocaturum*.

Plut. quod Plebs deb. cum Princ. erm

Quàm benè deperditos & profligatos Cleri Veliternenſis mores ſanctitas & ardor Petri Domini compoſuerit, ſcribens ad familiarem Archiepiſcopum Damianus D ipſe teſtatur, & recenti hac ætate in Mediolanenſi Clero quantâ cùm vtilitate Carolus Boromeus laborauerit, quis ignorat?

ep. 10. l. 3.

Profectò quantâ venuſtate, quantoque fulgore conſpicua eſſet Chriſtiana Religio, ſi Præſulibus omnibus mens eſſet, vt ſtatum totius anteactæ vitæ corrigerent, & ad priſtinos mores Chriſtianam pietatem reuocarent, vt leuiſſimas quaſcunque labeculas abſtergerent, earumque omnium virtutum ſtudio flagrarent, quæ Paſtoris nomen populis venerandum efficiunt. O ſi nobis omnibus Thomæ Cantuarienſis Antiſtitis animus religioſus ineſſet, de quo ait Petrus Bleſenſis, quod eſſet *Vitæ ſpeculum, pænitentiæ forma & ſanctitatis exemplum*, & quod *tota eius conuerſatio erat regula honeſtatis, morum ædificatio, & ſtatera ſalutis*. Vtinam eo pietatis ardore flagraremus, quo Metenſis Epiſcopus Theodoricus ſanctè æſtuabat: hic enim, cum, vt Sigebertus narrat, primo eius ſedis Antiſtiti Clementi à cæleſti ſpiritu liberdaretur; vt quo futurorum Antiſtitum nomine primis eorum chara-

epiſt. 28.

Ann. 148.

cteribus

A ꝺeribus inſcripta ſignabatur, cùm alia aureo, argenteo alia, nonnulla plumbeo, æneo aliqua charactere ſcriberentur, ſuum Theodoricus nomen inſpectans non auro ſed argento deſignari, minorem ſuæ ſanctitatis ſpeciem dedignatus, conſtantiſſimè decreuit, tanto ſe labore virtutibus deſudaturum, vt ex argenteo in aureum ſuum nomen immutaret.

Sic pariter nobis toto animo contendendum eſt, ne ſancti noſtri præceſſores Epiſcopi, qui greges nobis commiſſos, tam opimis & ſalutaribus paſcuis ſaginarunt, in nos aſſurgant irati, ſuarumque ſedium poſſeſſores indignos quærimonia iuſtâ redarguant. hoc ſanè Pappulo Lingonienſi Præſuli euenit, de quo Diuus Gregorius Turonenſis refert, quod ſuam Diœceſim inuiſenti, ſpectandum ei per nocturnam quietem ſe dedit Diuus Tetricus eius præceſſor & & ſupercilio minax verboque intonans, ſic eum interpellauit. Quid hic tu Pappule! ità ne meum maculare ſolium audes! ità ne in meas oues tuâ inertia es iniurioſus! Apage, cede loco, ſedem hanc deſere; hæc ille pronuncians, virgâ, quàm manu tractabat, eum pectore B verberauit. Expergefactus ad hæc Antiſtes, dolore non leui præ verbere cruciabatur: cùm autem magis in dies dolor ingraueſceret, & dolorem maxima ciborum nauſea ſequeretur, tertiâ die ſanguinem per os affluenter eructans, euomuit cum ſanguine vitam. Tanto nos exemplo erudiamur, & ad effuſum Pappuli ſanguinem eruditi, pericula noſtra euitemus: illud æternùm noſtris animis inſculptum inhæreat, quo ſapientiſſimè ſanctus Cæſarius Arelatenſis Antiſtes, Antiſtites omnes admonuit; *ſicut ille valdè admirandus eſt, atque laudandus, cuius curſus bonus multorum profectus eſt, ità meritò ille lugendus eſt, cuius vita mala multorum ruina eſt: ideoque fratres Chariſſimi, quæ ad ædificationem pertinent, ea in medio poſiti agere ſtudeamus, nec vita noſtra aliorum virtutibus noceat, ne aliorum feruorem torpor noſter debilitet*. Vt futuris ætatibus conſulam, hæc ego ſubſcribo

hiſt. Francic. l. 5. c. 5

hom. 31

C Epiſcopum ſuæ potiſsimùm in virtutum ſtudio perfectioni vacaturum. Cap. II.

IN aureo *De Conſideratione* libello, quem Diuus Bernardus ad Eugenium Pontificem ſuum olim in virtutis paleſtrâ diſcipulum inſcripſit, cùm in eo Patris & Magiſtri munus exercens, & filij ſimul & ſubditi reuerentiam exhibens, ad abſolutiſſimæ virtutis metam attingendam adducere eum totâ mente tendat, ne Pontificij Sacerdotij iubar beatæ lumen æternitatis ei raperet, è quatuor potiſſimis quibus pertractandis ſuum ſtylum exercet, primo loco ſtatuit, vt ſibimet primùm perficiendo deſudet, *A te tua conſideratio inchoet, ne fruſtrà exudes in alios, te neglecto*: aliorum enim comparare ſalutem, ſuamque negligere, idem propè eſt, ac molem abſque fundamento iacto ſuſtollere, quæ non ædificio, ſed ruinæ inſeruiat: arenas congerere eſt, ventorum flamine diſſipandas, & charitatis ordinem ſuſdeD que inuertere: hæc enim primùm exigit, vt noſtræ prius quàm alienæ ſaluti conſulamus: hoc demùm ab ſanctiſſimo Magiſtro ſtatuitur, vt vni huic operi ſemper intentis oculis adhærentes, veluti primum & vltimum illud habeamus, *Tu primus tibi, tu vltimus*.

lib. 2. c. 3.

Cætera profectò omnia inaniſſima ſunt, nullumque aliud mentem debet noſtram occupare; cæteris hoc præponatur oportet, omniaque ſemper alia comitetur: recti Antiſtitis partes numquam obibit, qui mediocriter ſe gerens in exercitatione virtutum, in ſe ipſo vel nullam, vel leuiſſimam operam impendit; quod ſi de Politico Principe ſermonem Cato habens pronunciauit, *Peſſimus eſt Princeps, qui regere ſeipſum nequit*, quid vnquam de Principe ſacro dicendum, qui cum prouincias & gentes pro ſui muneris dignitate ducturus ad cœlum ſit, ſui ipſius curam omittens, ſe relinquat in terris?

Ad Epiſcopatus culmen Antiſtes quidam nomine Ardutio euectus fuerat, qui prauis captus cupidinibus, ſoluriore vita primos adoleſcentiæ annos egerat: validiſſimè igitur bis ad eum Diuus Bernardus ſcripſit, vt eum ad illam morum diſ- ep. 27. & 28.

ſolu-

ſolutionem coercendam admoneret, vitijſque relictis virtuti ſe adſcribendum, vt harmonico quodam concentu, mores ſimul & dignitas ſibi ſanctiſſimè conſonarent. A *Vitæ ſanctitas non præceſſit, ſequatur ſaltem*: quod ſi ſecus fecerit, è faſtigio dignitatis maiori diſcrimine ruet in præceps, *Alioquin ſi altiorem, quàm meliorem eſſe delectat, non præmium ſed præcipitium expectemus.*

Profectò qui alienum ſolum virtutibus excolens, ſui negligentiſſimus laboris aratro relicto permiſerit, vt ſterilibus totum vepribus obruatur, populis ſibi commiſſis non acquiſitis, ſe ipſum deperdet; nec enim vtilis alijs erit, qui ſibi inutilis

Eccl. 14 5. eſt; *Qui ſibi nequam eſt, cui bonus erit?* Solon quoque apud Laertium pronunciauit, fieri non poſſe, vt populorum mores corrigat Princeps, qui ſuos primùm non compoſuerit; eo prorſus pacto, quo quis curuæ virgæ ductu vmbram rectam facere non valet, ni prius virgam ipſam ſuæ rectitudini donauerit. Addit Seneca, quòd ſi nauis Præfectus ad maris aſpectum palleat, clauoque è manibus excuſſo congeſtos cibos nauſeabundis faucibus euomat, quonam vnquam modo animum nautis excitare valeat, eoſque ad maris agglomerata diſcrimina impauidos reddere; do eius B

Eph. 109. verba, *Quid me poteſt iuuare rector nauigij attonitus, & vomitans; non eſt loquendum, ſed gubernandum.*

Quapropter ſacros Præſules Apoſtolus inſtruens ſic eos alloquitur. *Attendite*

Act. 20. 28. *vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.* Naturæ ſimul & gratiæ ordo hic eſt; tam exaggerato loquendi ſtylo nobis ſignificauit Apoſtolus, quanto pretio depoſitum Deus habeat, quod noſtræ cuſtodiæ commendauit; quanti momenti opus illud ſit ad quod nos Deus euocauit, & quantæ integitatis & virtutis vim, vt ritè à nobis exerceatur, illud efflagitet; animarum ſalus, quas maximo ſui ſanguinis pretio Deus ipſe redemit, penes nos eſt; ad hoc autem, vt acriori ſtimulo ad id peragendum ſocordiam noſtram impellat, haud quidem Apoſtolus dicendi formâ pronunciauit, Chriſtum Dominum ſanguinem ad eas redimendas perſoluiſſe, ne in humanâ tantùm Chriſti naturâ inhærentes vlteriùs non progrederentur, ſed *Dei* dixit, quâ ſermonis formulâ inſtructus Beda nefariam Neſtorij proteruiam confodit & iugula-

Ibid. uit; vides, inquit, vt Apoſtolus, *Non dubitat ſanguinem Dei dicere propter vnionem perſonæ in duabus naturis Ieſu Chriſti, pro quâ eſt in Cælo. Ceſſet igitur Neſtorius filium hominis à filio Dei ſeparare, & duos facere Chriſtos*: Ad eum igitur po- C

l. 4. in Iſai. cap. 41. pulorum nobis commiſſæ animæ ſpectant, qui ad eas redimendas ſui ſanguinis pretium perſoluit, ait Diuus Cyrillus. hinc quis haud colligat, quàm ſollicitâ diligentiâ ad tantum benè munus explendum, noſtram ſimus operam daturi? hoc autem quis ab eo faciendum ſperauerit, qui rerum cæleſtium indiligens à recto ſtudio virtutis abſcedat? Hoc autem ex Apoſtoli mente fuiſſe arbitror, quod vt E-

1. Tim. 4. pheſini Antiſtitis ſui diſcipuli animo validius inſinuaret, ait *Attende tibi & doctrinæ; inſta in illis; hoc enim faciens, & ſe ipſum ſaluum facies & eos qui te audiunt.* quot verba tot acutiſſima calcaria dixeris, quibus ad Antiſtitum latera appoſitis cogit eos ad virtutis ſemitam in ſe ipſis perficiendis deuorare, & Diogenis lampade apprehenſa ad verba, opera, cogitationes ipſas expendendas & accuratâ operâ expoliendas: ſi namque labor iſte defuerit, & ſibi & alijs ſalus ipſa deerit, quàm enim irritus eorum labor eſt, vt alios ſalute donent, qui maximâ ſui incuria, mentem ſuam virtutum radijs illuſtrare detrectant. D

Si autem repetito ſermone, ſtyloque tam valido, hac in re ſomnum omnem à Timotheo Paulus conatur excutere, quem vitâ, famâque ſpectatiſſimum adeò nouerat, vt miraculis patrandis clarus mortuos ipſos è tumulo reuocans recenti ſpiritu donauerit, quàm aptiùs vſurpare nobis illa eadem valemus, quorum adeò men-

hom. 13. in 2. ad Tim. tes hebeſcunt, & à ſuſcepta religione tantâ ſocordiâ declinant! in Timotheo nos certè Paulus inſtruxit, vt docet Chryſoſtomus; *Ita profectò dum Timotheo loquitur, omnes ſalubriter admonet: quod ſi et qui mortuos excitabat, hæc monita dedit, quid*

2. Reg 9. *nam nos miſeri dicturi ſumus?* vt Regem Saulem inungeret, Samuelli Vati præcepit Deus, ea mente vt populi incolumitati conſuleret: verùm Rex ille miſerrimus alios ſeruans, ſe ipſum præcipitem dedit: Saulem Præſules illi imitantur, qui populorum ſalutem diuino ardore præferuidè anhelantes, nullam ſibi ipſis perficien-

dis

A *Vos eſtis lux mundi*. Sed aquis potius conferre iſti ſe volunt, quæ lanarum ſordes & maculas abſtergentes easque recenti candore donantes, ſordes illas ſibi ſeruant turpes & maculoſæ: cum econtrà luculentis & cœnoſis in ſedibus immoratus Sol, ipſaſque putridas eloacas radijs ſuis occupans, ſordes eas abſumit, mephitim exhalantem diſpergit ſemper nitidus, vbique aureus, nullaque prorſus vllius labis amicitiâ denigratus. habes hæc è Diuo Bernardo. *Quid enim erubeſceret, qui ità nos lauit à peccatis; non quidem vt aqua diluens & retinens ſordes, ſed veluti radius Solis deſiccans & retinens puritatem?* hom. 17. in Euang.

Quin huiuſmodi Præſules à Magno Gregorio ſacris ijs aquis comparantur, quarum ablutione corpore aſperſo purgatur animus: his enim noſtra peccata diluuntur, & cæli aditus ablutis reſeratur, cùm tamen è conceptis ſordibus in cloacam ipſæ proijciantur; audiantur eius verba immanem nobis formidinem incuſſura. *Ingrediuntur electi Sacerdotum manibus expiati caleſtem patriam, & Sacerdotes ipſi per vitam reprobam ad inferni ſupplicia feſtinant; cui ergo rei ſimiles dixerim Sacer-* B *dotes tales, niſi aqua batiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum caleſte mittit, & ipſa poſteà in cloacas deſcendit?*

§. I.

HAVD tantùm nobis Paſtorum munus Deus impoſuit; cultores etiam ſuæ vineæ à Chriſto præficimur, vt ſedulam ad eius cultum nauantes operam vberes ei fructus referamus. quam tamen potiori nobis titulo commendauit, vinea noſtra eſt, quæ vel prorſus infæcunda fuerit, vel in fructibus reddendis auara, non habet Deus, quo de illis gaudeat, quibus aliæ populorum vineæ onerantur. Quàpropter ſi otio ſocordiaque laborans permiſerit, vt vrticis & vepribus dominantibus, hoc eſt prauis affectionibus horridi nemoris inſtar occupetur, ingentem lacrymarum materiem habebit, quibus vnà cum ſacri Epithalamij ſpon- C ſâ conqueratur. *Poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui.* Cant. p. 6.
Quàm ſanè erubeſcere deberent huiuſmodi viri ait Diuus Bernardus, & quàm dignè eſſent à ſacris ſedibus amouendi, tanquam iniqui rerum ſacrarum vſurpatores, qui ſuæ deſidiæ vitio, cultu omni neglecto inter vepres & dumos miſerrimâ conditione ſquallent. *Miror audaciam plurimorum, quot videmus de ſuis vineis non colligere niſi ſpinas & tribulos; vineis tamen dominicis etiam ſe ingerere non vereri.* Serm. 30. in Cant.
Sic ille. Ex aduerſo autem, qui ſuæ tantùm vineæ deditus, reliquàs alias à Deo ſibi commiſſas omittens, ſpinis & vepribus vbique enaſcentibus, ab earum labore diſcederet, deturbandus à tanto Sacerdotio eſſet, vtpotè illi exercendo non aptus. *Idoneus verò & dignus, qui ponatur cuſtos in vineis, quem propria cura vineæ à commiſſarum diligentiâ & ſollicitudine non impedit aut retardat, non quærit quæ ſua ſunt, neque quod ſibi vtile eſt, ſed quod multis;* rurſus audiſti Bernardum.

D Quàm ſanè erubeſcerent vlmi, ſi huiuſmodi eis ſenſus ineſſet, cum racemis onuſtas & recuruas vites fulcientes, ſe ſteriles cognoſcerent, nulloque fructu prænobiles! optimè illi Antiſtites vlmis exprimuntur, qui fructuoſi cæteris, inutiles ſibimetipſis exiſtunt, viteſque populorum fructibus onuſtas geſtantes, ſuis meritis ſterileſcunt.

Totus ipſe horrore perfūdor, quoties tropologicum ſermonem de tribubus Ruben, Gad & Manaſſes ab Abulenſi Magiſtro conſcriptum, mecum ipſe perpendo: cùm enim cæteras tribus ad promiſſam regionem acquirendam ipſæ adiuuarent, trans Iordanem immorari ſibi elegerunt, eò quod ad greges pinguibus paſcuis nutriendos regio illa accomodatiſſima eſſet. Tres iſtæ tribus tres Eccleſiç ſtatus exprimunt. à Ruben enim, quæ Hebræo Idiomate *filius viſionis* ſonat, Antiſtites & Præſules, qui filij viſionis ſpeculatores ſunt, deſcribuntur: Gad omnium fortiſſimus Principes deſignat, Manaſſes verò, qui iuxtà Hebræum ſtylum *obliuio* ſignificat, Monachos adumbrat, qui terrenis cupiditatibus calcatis, earum obliuione capiuntur. Tres hi, quis credat, trans Iordanem immorari cupiunt! quàmplures, Num. 32.

qui ſæculi huius amore ſuccenſi, ſedem in eo ſibi ſtatuunt, vt eius paſcuis & opi-
bus delectentur: licet autem hi reliquis gentibus auxilium aliquod adhortationi- A
bus, legibus, documentis afferant, vt Iordane transfretato promiſſam æternæ bea-
titatis regionem poſſideant, ipſi nihilominus eiuſdem beatitatis immemores, citrà
Iordanem ſiſtunt, nec vlterius progredi conantur. Hinc autem eſt, vt ſupremum
Hyerarcham Aaron Deus admonuerit, vt prius ad expianda ſua quàm populi cri-
mina victimas immolaret, ſuæque priùs quàm alienæ ſaluti ſtuderet; *Immola pro*
Leuit. 9. *peccato tuo, offer holocauſtum & deprecare pro te & pro populo*. Quid aliud ſexagin-
ta illi milites, qui lectum Salomonis obuelabant, *& erat vniuſcuiuſque enſis ſuper*
Cant. 3. *famur ſuum* ſignificant, quàm ſacros Hyerophantas, qui corporeas affectiones in ſe
priùs, in alijs poſteà mactare debent. *Prælati ſancta Eccleſia ſuper famur ſuum en-*
tract. de bene viu. ſer. 19 de obed. *ſes tenent, quia prius in ſe, & tum in ſubiectis vitia carnis debent reſecare*. ſic Ber-
nardus.

Ecleſ. 30. Hoc idem eâ Salomonis ſententiâ inſinuatur *miſerere animæ tuæ placens Deo*. ac
ſi Deo acceptus eſſe non queat, qui pro alijs elaborans in ſe ipſo excolendo otia- B
tur: inordinata charitas hæc eſt; vt alios æquè ac nos diligamus præcipit Deus,
nunquam autem, vt noſtrâ ſalute neglectâ, alienæ tantum beatitati conſulamus.

Luc 4. Ea etiam paræmia, quam ipſemet cæleſtis Magiſter vſurpabat, Diuus Antonius
vit. SS. PP. l. 7. c. 3. ad hanc rem vtebatur *Medice cura te ipſum*: veteres enim illi vitæ Monaſticę ſe-
ctatores potiſſimam in ſuis reſecandis vitijs operam dabant, vt proficui poſteâ alijs
eſſe poſſent: qui ergo diuerſâ viuendi formâ ſe componunt, perenni morbo labo-
de dign. adul. ab amicis. rent oportet, illudque ipſis meritò obiectabitur, quod olim Græci apud Plutar-
chum, alijs medetur, ipſe vlceribus ſcatet.

Virtutibus igitur vt floribus ornetur, vt ſtellis effulgeat Antiſtitis animus, cùm
in eâ vitæ conditione verſetur, quâ ſe virtutum omnium exemplar abſolutiſſimum
ſe cunctis exhibere tenetur: quapropter ad hanc mentem verba illa Apoſtoli San-
l p. aduerſ. Ioüin. ctus Hieronymus explicans, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*, hæc
habet, *quod in maiori ordine conſtitutus poſſit, ſi velit exercendarum occaſionem ha-*
bere virtutum. Eo ſanè modo ſuos inſtituere mores debet Antiſtes, vt illi accom-
4. Reg. 2. modari valeat, quod de Elia dixit Elyſæus *Currus & Auriga*. currus ſibi futurus eſt, C
qui Diuino Aurigæ per cæli vias ducendum ſe tradat; alijs verò gentibus aurigę
vices debet explere, vt eas ad cęleſtem beatitatem adducat; nec enim alios duce-
re feliciter poteſt, qui ſui ipſius habenas tractare negligens ignoret. Lyrano hæc
in Comēt. moral. ibid. debes ſic loquenti, *Currus qui ducitur, hic ponitur primò, & auriga qui ducit ſecundò*
ad oſtendendum, quod ille benè ducit regendo, qui fuit primà ductilis in obediendo. Si
tamen aliquis idoneus tantùm auriga eſſe contenderit, licet in ſui Sacerdotij mu-
nere exercendo vires omnes impenderit, ſibique commiſſas gentes ad iter cæli ca-
peſſendum hortetur, numquam tamen ea conſequetur præmia, quæ lumine feli-
citatis illuſtria pijs Deus parauit Epiſcopis. Triumphantibus alijs miſerrimus ipſe
corruet, ipſique labores, quibus ad cœli coronam populis imponendam deſuda-
uit, ipſius vitio vertentur; eò quòd alienæ ſaluti laborioſus, ſuæ prorſus fuerit
otioſus: quàm benè Cardinalis Hugo. *Prælatus licet in multis ſit vtilis Eccleſia, abij-*
In cap. 22. Ierem. *citur tamen à Deo propter malam vitam, quià quem perdit vita, non poteſt ſaluare* D
doctrina.

Ipſemet Paulus, vir terrarum ſaluti à Deo datus, hac de re, ingenti formidine te-
nebatur; licet enim ad diſſeminandam vbique terrarum Chriſti legem, totus va-
caret, ſibi tamen ſemper euigilans ſuam conſcientiam frequentiſſimis pietatis offi-
ad Corint. 19. cijs excolebat; ipſummet hæc audi narrantem Corynthijs *Caſtigo corpus meum, & in*
ſerm. 19 de verb. Dom. *ſeruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar*. adhæc verba An-
tiſtites alloquens Diuus Auguſtinus ait: *ſuo timore nos terruit, quid enim faciet A-*
gnus, vbi aries tremit? ſed enucleatius illa eadem à Diuo Chryſoſtomo expen-
duntur, qui etiam eò magis nobis timendum eſſe pronunciat, quò magis nos ab
hom. 23. in p. ad Cor. Apoſtoli pietate diſcedimus. *Si Paulus hoc timuit, cum alijs eſſet præceptor, & poſt*
prædicationem & orbis terrarum ſuſceptum patrimonium formidauit, quid iam nos di-
cemus? Nolite enim putare, inquit, ſolam fidem ad ſalutem veſtram ſatis eſſe, nam ſi
prædicare, docere, innumeros ad ſalutem ducere, mihi non ſufficit ad ſalutem, niſi me
irreprehenſibilem exhibeam, longè minus nobis. San-

Sanctus verò Gregorius Nazianzenus cuncta ea ſibicommemorans, quibus ad
A Chriſtianam Religionem ſtatuendam, confirmandamque Chriſtus Dominus delu-
dauit, vix ſpiritum continebat, vt ſe in partem tanti muneris aduocandum acce-
pit, curaſque omnes in ſui ipſius cultum intendebat, vt ſe parem tanto muneri fa-
ceret; Arguta adeò validaque eius oratio eſt, vt eam præterire ſilentio iniurioſum
videri poſſit. *In his ergo cogitationibus dies, noctesque verſor; hæc medullas etiam* In Apol.
meas eliquant, & carnes conficiunt, nec me audacem eſſe ſinunt: hæc animum meum
deyciunt, & lingua vinculum conyciunt, faciuntque, vt non de præfectura, non de
corrigendis & gubernandis alys cogitem, id quod exuberantis cuiuſdam facultatis eſt;
ſed quomodo ipſe venientem iram effugere, atque à vitiorum rubigine non nihil me
ipſum abradere, purgarique prius, deinde purgare; ſapientiâ inſtrui, atque ità alios
ſapientiâ inſtruere, ſanctificari, & poſteà ſanctificare, cæcum manibus ducere, cùm pru-
dentiâ conſilium dare.

Oratione hac ea ipſe omnia confirmauit, quibus aliàs Antiſtites docuit, ne quieſ-
B cerent, ſi vitijs tantum immunes in virtutum ſtadio percurrendo non excellerent,
illudque præſtarent, vt earum magis lumine, quam dignitatis culmine populis e-
micarent; illud animo ſibi ſtatuant, vt quæ ſanctitatis ornamenta non acquirunt,
deperdant, & vt numquam in virtute aliquâ acquiſitâ ſiſtentes, ad aliam acqui-
rendam felici conatu progrediantur. *Præſul non vitioſas animi notas duntaxat ex-* Orat. p.
purget, verum meliores inſcribat, ita vt magis virtute antecellat, quàm honore ac
dignitate ſuperet; verùm quod præ pedibus eſt, gradum ad id, quod deinceps ſequitur, eſ-
ſe arbitretur, nec virtute vulgus anteire, magnoperè amplum & illuſtre iudicet, verùm
detrimento ducat, ſi à ſuſcepti muneris dignitate abſit.

Vt ab Hipponenſi Epiſcopo Valerio ſuus Coadiutor inauguratus fuit Diuus Au-
guſtinus, ardenter ab eo per epiſtolam poſtulauit, vt quocumque alio opere ne-
glecto, ſibi tantùm ſuæque virtuti vacare ſine vllo interpellatore liceret, vt ea cum
Deo precibus communicaret, & è ſacris paginis addiſceret, quæ tùm alijs mode-
randis, tùm ſuo muneri explendo conducerent; quam pariter ad rem, illud ei in
C more erat, vt ſingulis annis, anniuerſariâ ſuæ electionis die, animum ad ſtudia vir-
tutis recenti ardore erigeret, habitaque perfectionis deſideria, votis maioribus re-
nouaret; perlege, ſi placet, hac de re duas ab eo habitas conciones. Illud admiran-
dum etiam eſt, quod de ſancto Hugone Gratianopolitano Præſule habetur: hic hom. 20. & 25. tom. 10.
enim in Carthuſianam Eremum, quam Diuo Brunoni, eiuſque ſocijs adſcripſerat,
vltro ſecedens, vnà cum illis non tantùm in pietatis & contemplationis ſtudio ver-
ſabatur, ſed ad obſcuriſſima totius Aſceterij munera ſe adducebat, vt ſuam humi-
litatem in ſe ipſo perficeret, adeò vt non ſemel Diuus Bruno eum coegerit, vt ſo- Sur. in vit. S Hugon. 1. April.
litudine omiſſa ſuam Vrbem rediret, eâ loquendi formâ, *Ite ad oues veſtras, eiſque*
quod debetis exoluite. Quis autem ignoret, quantis ille virtutum theſauris opulen-
tus, ad alios ditandos ex Eremo illa prodiret?

Quàmplurimos hic mihi omittere licet Antiſtites, qui quò magis Epiſcopalis
vitæ diſcrimina & moleſtias animo peruoluebant, eò diligentiori ſolertiâ ſibi ipſis
conſulebant, è quibus omnium inſtar ſit hac noſtra ætate ſpectatiſſimus Diuus Ca-
D rolus Borromeus. Mainardum etiam Eugubinum Epiſcopum hac de re grauiter In eius vit.
etiam admonuit Beatus Petrus Damianus. Diuus etiam Gregorius, Epiſcopos de l. 4. ep. 8.
munere ſuo inſtruens, hoc illis ſignificat, quod ſicuti qui ſibi ipſis tantùm perficien- l. 2. Paſt. c. 7
dis vacant, populorum curâ neglecta, non leui labe ſe commaculant, ſic ingenti ſe
piaculo implicant, qui ſui cultus obliti, quidquid egerint, ad populorum referunt
vtilitatem.

Sed omnium optimè hac in re pijſſimus Bernardus admonuit, haud quidem in-
ſtar canalis nos eſſe futuros; hic enim è tota quam recipit aquâ, nihil ſibi ſeruat,
ſed protinus eam in alios eriuat, cùm econtra fontibus eſſe ſimiles debeamus, qui
receptas vndas non effundunt in alios, donec ſe ipſos vberrimâ menſurâ comple-
uerint; do eius verba. *Quamobrem ſi ſapis, concham te exhibebis non canalem; hic*
ſiquidem penè ſimul recipit & effundit, illa verò donec impleatur expectat, ſicque quod
ſuperabundat, ſine damno ſuo communicat. Deus ipſe Salomonis ore nobis hæc do-
cumenta porrexit, *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui*, Septuaginta
 legunt,

legunt, *de puteorum ſuorum fontibus:* quando hæc præſtiteris, tunc *diuidantur* A
fontes ſui foras: hoc enim ad boni regiminis leges, Diuo Gregorio docente, facien-
ibid. dum eſt, *Rectum quippe eſt, vt ipſe prius bibat, & tunc prædicando aliis influat.* Immoderata & imprudens charitas ea eſt, quæ potiori curâ alijs, quàm ſibimet perficiendæ deſudat: imprudens dixi, cùm difficilius ſit opere docere quàm verbo: præcepta ſtatuere facilè admodum eſt, cùm econtrà ſit ſatis arduum, ea in ſe ipſo exercere, quæ ad alios perficiendos tanquam neceſſaria poſtulantur, *Noli nimium*
in 1. Corinth. 8. *eſſe iuſtus, ſufficit, vt diligas proximum ſicut te ipſum*, ait Diuus Bernardus: aliorum ſaluti ſeruire, nec ſe ipſum ſeruare, monſtrum eſt.

§. II.

VT ergo noſtræ progreſſionis finem aſſequamur, eius neceſſitatem comprehendamus oportet, eamque magni æſtimare, vt eius cupiditate noſter ani- B
mus incaleſcat; nam vt Philoſophi docent in rebus omnibus, & ijs potiſſimùm quæ ad mores inſtruendos referuntur, finis deſiderium prima ratio eſt, cuius vi tanquam primi mouentis, alia inferiora ad operandum impelluntur, ita vt quò ardentius deſiderium finis erit, eò maior fuerit ad eum aſſequendum labor, & cura.

Validiſſima ratio hæc eſt; ſed nec illa minor, quam a Diuo Gregorio Magno ſacrarum litterarum Interprete haurimus: hæc autem maximè eſt, vt frequentiſſimè Antiſtitum vitas veluti exemplaria ſacra verſemus; fieri enim numquam poterit, vt in eis velut in viuentibus ſimulacris eorum virtutes, & heroica pro fidei amplicandæ ardore facinora comprehendentes, ad eorum imitanda veſtigia non aliquatenus erigamur; illud ſaltem præſtabit, vt ad tantorum Gigantem proceritatem, homunculos nos & puſillos eſſe puduerit.

Ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem ſcribens memorauit hæc omnia idem Gregorius ex Aaronis indumento, quod Rationale dicebatur allegoriam aſſumens,
ep. 4. ad Epiſc. Conſtantin. *Ideò Rationale iudicij præcipitur Aaron geſtare, quia cor Epiſcopale non fluxa cogita-* C
tiones, ſed ſola ratio conſtringere debet, in quo nomina duodecim Patriarcharum erant ſcripta, quia vitas Sanctorum Epiſcoporum ſemper in corde gerere debet, & iuxta eas viuere.

Ipſemet Diuinus ſpiritus Ieremiæ Vatis ore ſignificauit hæc nobis & Diuus Hye-
Hieron. 6. ronimus explicat. *State ſuper vias veſtras, & videte & interrogate de ſemitis anti-*
ibid. 4. c. 6. *quis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis in ea refrigerium.*

Hac pariter ratione nos excitat Seneca, vt excuſſo deſidiæ ſomno, ea poſteris amandemus, quæ noſtrum elucubrauit ingenium: tot enim excellentium virorum monumenta peruoluentes, quibus illi, laboribus pretioſis exerciti, virtutis viam illuſtrarunt, habebimus de quo erubeſcemus, cum tàm inutiles nos alijs vi-
ep. 34. deamur, *Tene in manus Indicem Philoſophorum; hæc ipſa res expergiſci te coget, ſi videris, quàm multi tibi laborauerint, concupiſces & ex ipſis vnus eſſe.*

Ad hanc rem habeo, quod cùm olim ſanctus Macharius Monachos aliquos in- D
uiſiſſet, eorumque eximiam integritatem fuerit admiratus, reuerſus ad ſuos affluen-
D. Hieron. in vit. Paul. Erem. ter illacrymatus pronunciabat, *Vidi Monachos, non ſum ego Monachus.* Quoties ego veritatis vi compulſus hæc protuli, quæ ſolùm è piæ humilitatis ſtudio ſanctiſſimus hic Cœnobiarcha vſurpauit, ſanctorum Epiſcoporum vitas perlegens, & imagines inſpectans, veros Epiſcopos vidi, coram quibus ſcœnicum me Epiſcopum agnoſco. Quàm clarè ad eorum lumen mihi innoteſcit, multam mihi operam meæ virtuti dandam, vt leui ſaltem ex parte vel ſeptendecim Epiſcopos, quos hæc Eugubina ſedes Sanctorum numero cooptauit, imitarer, vel alios ſaltem viros, qui clariſſimis virtutum exemplis eam illuſtrarunt.

Ad hoc autem faciendum Diuus Hyeronimus nos adhortatur; eius autem verba concinna adeò elegantiaque ſunt, vt licet aliquanto prolixiora ſint, ea tamen omittere fuerit nefas. Scribenti igitur Paulino ipſe reſpondit, cùm hic ab eo poſtulaſſet, vt aliqua inſinuaret, quibus ad Diuinum in ſe accendendum amorem

viam

A viam ſterneret, præ alijs hæc habet. Habet vnumquodque propoſitum Princi- Ad Paulin. de inſtit. Monach.
pes ſuos: *Romani Duces imitentur Camillos, Fabritios, Regulos, Scipiones. Phi-*
loſophi preponant ſibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Ariſtotelem; Poeta æmu-
lentur Virgilium, Homerum, Menandrum, Terentium; Hiſtorici Thucididem, Sa-
luſtium, Herodotum, Liuium. Oratores Lyſiam, Gracchos, Demoſthenem, Tullium,
& vt ad noſtra veniamus, Epiſcopi & Presbyteri habeant in exemplum Apoſtolos &
Apoſtolicos viros, quorum honorem poſſidentes habere nitantur & meritum.

Coronidem imponamus huic capiti eà narratione, quam Cantipratenſis intexit: lib. p. Apiũ cap. 2.
ad recentem Antiſtitem eligendum non leuiter inter ſe eiuſdem Collegij Canonici
diſcrepabant; vt autem conuenirent, eum eligendum ſtatuerunt, in quem tùm Præ-
poſiti tùm Decani ſuffragia conuenirent. hi autem ſedulâ deliberatione peractâ,
vnum è Canonicis elegerunt, ingenioſum quidem & maximè perſpicacem, ſed mo-
ribus inquinatum, & qui eodem propè temporis articulo inter comeſſationes & ta-
los dies traducebat. Porrò hic, vt ſe Epiſcopali Sacerdotio donatum accepit, adeò
B ſibi quodammodò redditus eſt, & ad meliorem frugem reſipuit tanti miniſterij cul-
men contemplatus, vt à præteritis huius ſęculi illecebris, tritaque olim volupta-
tum viâ fortiter abhorrens, priſtinos adeó mores exuit, vt alter propè homo vi-
deretur. Hinc collige, quod ſi Diuinæ Gratiæ noſtram pariter operam dare
voluerimus, Gigantæis propè greſſibus virtutum omnium ſtadium feliciter per-
ficiemus.

Vitam ſuo ſtatui parem traducendam Epiſcopo eſſe. Cap. III.

C Vicumque, qui vulgaris animi conditionem ſui pectoris nobilitate præcellens,
ad excelſa attingenda vi quadam ſpiritus ingenti erigitur, contendendum
C eſt, vt in eam, cui ſe deuouit, diſciplinam, totus aſſurgat; abiecti demiſſique ani-
mi eſt, vt quis in eius mediocritate acquieſcat. Qui ſe Palladijs artibus conſe-
crarunt, ſuique ingenij vires in libris elucubrandis intendunt, ſudore magis quàm
atramento paginas inſcribentes, primas in litterariâ paleſtrâ ſedes occupare con-
tendunt. Qui verò ſe in bellicâ ſpartâ excolendâ tradiderunt, gladiorum vulne-
nera, ſcloporum ictus aliaque ſexcenta mortis ſimul & Martis inſtrumenta perpe-
tiuntur, vt impoſitum ſibi Ducis officium pro dignitate ſuſtineant. Quapropter qui
huius Epiſcopalis militiæ Sacramento ſe obſtrinxit, quam maximè decet, vt tanti
Magiſtratus honore venerandis operibus ſe dignum exhibeat, ne notam ſibi illam
inurat, quam Caſſianus in ipſiſmet mæchanicis diſciplinis, ne dum in tam excelſo
Sacerdotio fœdiſſimam æſtimauit, *Miſerum eſt cuiuslibet artis & ſtudij diſciplinam* collat. 10. cap. 5.
quampiam profiteri, & ad perfectionem eius minimè peruenire.

Vt in hac militiæ ſuſcepta metaphora ſiſtamus, egregium illud eſt, quod ad nos
D admonendos Diuus Hyeronimus affert, vt explicet, coronam nobis imponendam,
non ab Antiſtitis nomine, ſed à præclaris operibus tanto muneri conſonantibus:
ſicut autem, ſi gregarius miles illuſtriora ſuæ fortitudinis exempla quàm Dux ipſe
dederit, clariora ſuſcipiet à Rege ornamenta victoriæ, ſic prorſus, ſi minores myſtæ
in hac ſacrâ militiâ nos virtute præſtiterint, illuſtriori diademate coronandi fron-
tes ſuas attollent; ſed accipe Hyeronimi verba, *Cernis quod Epiſcopus Presbyter &* L. p aduerſ. Iouin.
Diaconus non ideò ſunt beati, quia Epiſcopi, &c. Sed ſi virtutes habuerint nominum
ſuorum & officiorum; neque enim Stephanus Diaconus minor futurus eſt in regno Cæ-
lorum multis Epiſcopis; & ſicut in legionibus & in exercitu ſunt Duces, Tribuni,
Centuriones, ſed commiſsâ pugnâ vacant nomina dignitatum, & ſola fortitudo quæri-
tur, ita in hoc campo & prælio, quò contrà Dæmones dimicamus, non quæruntur no-
mina, ſed opera, & glorioſior ille ſub vero Imperante Chriſto, eſt, non qui nobilior,
ſed qui fortior.

Quid aliud hæc orbis vniuerſitas eſt, quam ſcœna quædam, vbi ſpecioſi qui-
dem, ſed inanes vanique próſpectus noſtris oculis blandiuntur, *Præterit figura* p. Chor.

huius

huius Mundi, ait Apoſtolus; Chryſoſtomus, Theodoretus, Ecumenius legunt *Præ-*
ep. 33. *terit ſcæna huius Mundi*: humanæ vitæ hic partes aguntur: *humana vita mimus* hic A
agitur, ait Seneca: qui ergo ſibi partem à Chorago adſcriptam abſolutâ quadam
perfectione compleuerit, commendandus maximè erit; cum econtrâ ſuſpiciendus
riſu ſit, qui ſuâ neglectâ, illam recitandam ſuſciperet, quæ ſibi diſſonaret. Quàm
in Aug. c. 97. egregiè ſignificauit hoc Auguſtus, qui iam, Suetonio narrante, proximè moriturus,
primarios Vrbis Senatores ſibi adſtantes alloquens eos interrogauit, an in huius
vitæ ſcænâ, ſuas ipſe partes ritè expleuerit. *Amicos admiſſos percontatur, eo quid his*
videretur, mimum vitæ commodum tranſegiſſe.

E maximis, quibus homines laborant vitijs illud eſt, quòd aliqui è rebus ſibi
omninò diſſentaneis decus & famam ſibi amplificare moliantur, nec recogitent,
quæcumque alia ornamenta, ſi proprio ſtatui non accommodentur, licet illuſtria,
& præclariſſima fuerint, obſcura illis potius eſſe & maculoſa. Quid eſt, vt incly-
tum auorum ſtemma mihi oſtentet in atrio, ſi ab illis opere ſimul & animo dege-
neret; ex auorum ſplendore obſcurior turpiori nocte nigreſcet. Diuitias præferat B
indoctus; eandem illi ſpeciem afferent, quam iumento gemmatæ bacchatæque pha-
leræ? omnia ſimul tùm naturæ tùm fortunę bona in Epiſcopo confluant, ſi probita-
te ſuo nomini debitâ ſpolietur, non decus at dedecus illi afferent, non famam pa-
rient at infamiam: nonnulla de hoc exempla admirando ſtylo nobis exhibet Sene-
ep. 76. ca; Cleopatræ nauim vides! argenteis hęc remis pollet, aureis aulęis induitur,
ebore, ebeno, auro ipſo texellatum opus apparet: ſi tamen in ea componendâ ru-
des adeò Magiſtri fuerint, vt rimis vndique fatiſcens vndas excipiat, an non cùm
tota illâ diuitiarum ſuperbiâ naufragio peribit? gemmatum baltheum Miles ha-
beat auroque radiantem vaginam, ſi peracutus non fuerit enſis, eaque ferri ſpecie
ſolidatus, quæ Damaſci reperitur, inutilis imo pernicioſus erit Duci tractanti? au-
rea ſit Architecti menſura, ſed obliqua; probus ne cùm illâ dimenſor extiterit? nun-
quam igitur ea laudum officia is conſequetur, qui multo quidem ſplendidus or-
namento, ea tamen morum ſtudia negligit, quæ ſuæ vitæ conditione exiguntur. iam
ipſum audi Philoſophum: *Quæ conditio rerum, eadem & hominum eſt: nauis bona*
epiſt. 76. *dicitur, non quæ pretioſis coloribus picta eſt, nec cui argenteum aut aureum roſtrum eſt,* C
nec cuius tutela ebore calata eſt, nec quæ fiſci ac regijs opibus preſſa eſt, ſed ſtabilis &
firma, ac iuncturis aquam excludentibus ſpiſſa, ad ferendum maris incurſum, ſolida,
gubernaculo parens, velox & conſentiens vento. Gladium bonum dices, non cui de-
auratus eſt balteus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur, ſed ut & ad ſecandum ſub-
tilis acies & mucro munimentum omne rupturus, &c. Ergo in homine quoque nihil ad
rem pertinet, quantum fæneret, & quam multis ſalutetur, quam pretioſo incumbat lecto,
quam pellucido pocul bibat, ſed quàm bonus ſit.

Hùc etiam, ni fallor, collimat Platonis mens, tunc quando terrarum hunc or-
bem armonico concentui comparauit, vt enim hic ad aurium oblectamentum per-
ſonet, vnicuique fidei ſua lex danda eſt, vnicuique ſua vox temperanda: certos
quiſque numeros ad Moderatoris arbitrium ſeruare debet, vno dixerim verbo,
quiſque ſuæ vitæ partes componere ita debet, vt diſcorde nihil, nihil diſſonum
aud atur. *Abſurdum enim eſt, concentui vniuerſo vel diſſonare numero, & his ſin-*
lib. 7. de legib. *gulis non idonea reddere*. Chriſtus idem Cœleſtis Magiſter, licet Deus eſſet, quià D
tamen vna eademque Hypoſtaſi Verbum Diuinum humanæ naturę coniunxerat,
hominis perſonam quam induerat, ſupplicijs, ieiunijs, ijſque omnibus perferendis
qnibus homines ſubijciuntur (peccatum ab his excipe cuius omninò incapax erat)
obnoxiam fecit: ſua quidem voluntate, tanquam ſuarum actionum lege vti pote-
rat, ſed humanę imbecillitati poteſtatem ſuam attemperans, ea precibus à ſuo Ge-
nitore impetrare ſtudebat, quę ipſimet vt Deo facillima factu erant. *Erat ergo*
lib 5. comment. in Luc. *Dominus, non vt pro ſe obſecret, ſed vt pro me impetret; nam etſi omnia poſuerit*
Pater in poteſtate filij, filium tamen vt formam hominis impleret, obſecrandum Patrem
putat eſſe pro nobis; ſic de eo Ambroſius. Increatâ quidem præſtabat ille ſapientiâ
vt Deus, infuſa vt Vates, & beatificâ vt comprehenſor, ſed vt naturæ, quam ſuſ-
ceperat, legibus obediret, ſcientiâ, quam experientiâ didicerat, proſpicere ſibi vo-
luit, vt nos ſuo exemplo erudiret, ſtatui quem ſuſcepimus, mores eſſe noſtros con-
forman-

A formandos. Quàm igitur accommodatè ad nos conuerſus Magnus Gregorius nos adhortatur, vt animo ad cæleſtia erecto nugas haſce ſæculares negligentes, noſtræ dignitatis ſanctitati reſpondeamus. *Timeamus vehementer fratres Cariſſimi & caueamus, vt conueniat actioni noſtræ ipſum miniſterium noſtrum: de noſtrâ quotidiè relaxatione cogitemus; conſideremus ſine ceſſatione quid ſumus, nempè Sacerdotes; penſemus negotium noſtrum, penſemus pondus quod ſuſcepimus, faciamus quotidie nobiſcum rationes, quas cùm Iudice noſtro habebimus.* hom. 17. in Euang.

Optimè omnium hæc expendit ethnicus vir Caius Flaccus: flagitioſiſſimus hic erat cunctiſque criminum ſordibus inuolutus: Romæ offendiculum dixeris: humanis tamen rationibus & ſtudijs, (ſiquidem in more etiam tunc temporis erat, vt in dignitatibus impertiendis non muneri, ſed perſonæ conſulatur) ad Dialis flaminis, hoc eſt Iouis ſacerdotis culmen euectus fuerat: iam verò traditæ dignitatis ſanctitatem expendens, vt ei ſua etiam ſanctitas conſonaret, veterem viuendi licentiam tantâ morum conuerſione compoſuit, vt omnium exemplo datetur inſpectandus, B eòque magis recenti bonitate omnium ſibi laudes conciliaret, quò magis anteà publicis obiurgationibus vapulabat. Quid ad hæc facturi ſint ſupremi verique Iouis Sacerdotes & Orthodoxæ Religionis Magiſtri, nullus non videt.

Suprà Templi pinnaculum collocamur, quia, vt Diuus ait Iſidorus Peluſiota, humanam inter diuinamque naturam intermedij ſumus, vt hanc obſequamur, illam perficiamus: ad hoc præſtandum conditi a Deo ſumus, ait Diuus Bernardus, vt Cælo noſtris laboribus voluptatem pariamus, & terris noſtrâ morum integritate ſimus exemplo. Demùm, vt cum Diuo Dyoniſio loquar, cùm cæterorum ordinum primatum nos ſortiamur, quacumque virtutum ſpecie Deo aſſimilemur oportet. lib. 3. ep. 2. ſerm. 30.

§. I.

C HAEC tamen, quæ diſcutienda verſamus, ad tria Capita Diuus Ambroſius reuocauit, hoc eſt. *Sobriam à turbis grauitatem, ſeueram vitam, ſingulare pondus, dignitas ſibi uindicat Sacerdotalis. Sobriam a turbis grauitatem*, requirit Epiſcopus, faſtu illo ſuperbiaque, qua Phariſæi intumeſcebant alienam: profanas conſuetudines, ludos, iocos, ſales aulicos, molles vrbanitates, & præſtita fœminis obſequia à ſe prorſus excludit. *Seuerum uitam.* hìc grauis & moderatus morum tenor ſignificatur, à quo longiſſimè abſint, luxus conuiuia, ſpectacula, venationes, arma: *ſingulare pondus* hoc eſt, riſus compoſitos effugiat, effrænes obtutus, incónditum inceſſum, liberam membrorum omnium licentiam; ad omnem igitur oris, manus, inceſſus grauitatem totum ſe componat Antiſtes, eodemque prorſus modo ſe circumferat, quo ſibi æſtimationem & amorem aſpectantium ſibi conciliet, Deumque ipſum, cuius eſt adminiſter, repræſentet. ep. 6. ad Iren.

Egregiè pronunciabat Saluianus, quem meritò Epiſcoporum Magiſtrum Gen-D nadius apellat, nihil deformius objici noſtris oculis poſſe, quàm tanti Sacerdotij dignitatem vitioſis labibus maculari. *Nihil eſt turpius, quàm excellentem quemlibet eſſe culmine & deſpicabilem uilitate.* lib. ad Eccleſ.

Epiſcopum Thiara non facit, ſed ſanctitas quæ Thiara ſit digna, non dignitas at vita, non ſedes et infulæ, ſed honeſtas, & virtus alios inter Epiſcopos illum adſciſcunt; ſed accipe Hieronymum: *Non omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi; Attendis Petrum? & Iudam conſidera; Stephanum ſuſpicias? ſed et Nicolaum reſpice. Non facit Eccleſiaſtica dignitas Chriſtianos.* c. non omnes 26. 2. 9. 7.

Toto quidem cælo aberrat, qui ex ornamentorum pompâ videri cupit Antiſtes; niſi nomini vita reſponderit, vocabitur Antiſtes, non erit: commentitius velut Epiſcopus in ſcœnâ ſpectabitur; quàm bene è veterum Magiſterio hæc Diuus Auguſtinus expreſſit. *Quidam Patrum eleganter expreſſit dicens: ſciat ſe non eſſe Epiſcopum, qui præeſſe cupit non prodeſſe.* in q. 65. tom. 4.

Cùm de Eliâ conqueſtus Achab eſt, eò quod tanta cum populorum clade, aerem nubeſque ſuo præcepto obſtrinxerit, ne imbres exoptatiſſimos eriuarent, eum ſic

allo-

3. Reg. 18. alloquens ait, *Tu ne es ille, qui conturbas Iſrael?* Ratio hic ſanè poſtulabat, vt Elias eo quo decebat tantum Regem obſequio, ſe expurgaret, Regemque Dei Vicarium A obſecutus, modeſtè ſuam cauſam ageret. Quid tamen? ſubiratus ad illa Vates audacter Regi interroganti reſpondit, *Non ego turbaui Iſrael, ſed tu & domus Patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecutis eſtis Baal:* Diuini Vatis libertatem propugnat hic Diuus Chryſoſtomus, aſſeritque excuſandum eum meritò eſſe, eò quod obſequij debiti immemor aduerſus Regem inſurgeret, ho. ad pop. Antioch. *Etenim tanquam in ſcæna, & non in veritate ſibi Regem cernere uidebatur.* Scœnicus ille & aduentitius Rex videbatur, eumque velut hiſtrionem Regali ornatu fulgentem alloquitur.

Qui ergo ab Epiſcopali integritate diſcedit, quantò iuſtiùs ſimulatus & ſcœnicus Antiſtes dicendus eſt? quorſum Sacroſanctum Chriſti nomen oſtentare, ſi profana ſit vita, quid lucem tanti honoris effundere, ſi tetris illa moribus obſcuretur? quid ridiculoſius fuerit, quàm nomen ſortiri cælitibus venerandum, formidandum inferis, mores verò vulgares abiectoſque præferre? B

Ingenioſum quid è Tertulliano viro vbiq; magno hic proferā Chamaleontis nomenſi quis obſeruet, quid eò magis formidoloſum magis horrendumq; poſſit auribus noſtris illabi? ſi alicui dixeris, proximus tibi Chamæleon eſt, cum hoc nomen è Camelo & Leone componatur, quarum belluarum prima procera maximè eſt, altera ferociſſima, immaniſſimum quid & maximè formidandum eam eſſe credideris, ib de pall. *Chamaleontem qui audieris, haud ante gnarus, iam timebis aliquid cùm Leone:* ſi verò eam inſpecturus propius acceſſeris, animalculum adeò paruulum, imbecillem exuccum abiectumque videris, vt ad iocum tantùm & ludibrium, ingens illud induere nomen videatur; vnica, quis credat, folij latitudo ſatis eſt, vt ea tota tota quanta eſt beſtiola, operiatur. *At cùm offenderis apud uineam, fermè ſub pampino totum, illicò ridebis audaciam & Graciam nominis!* Hoc idem adamuſſim in eis repræſentatur Epiſcopis, quorum mores difformes ſunt à muneris dignitate, quorum infulæ viuendi honeſtati non conſonant. ad eius nomen, quod Inferos ipſos excuteret, iocantur & ludunt Dœmones, & ad Sacerdotalia ornamenta quibus illuſtrantur, obiurgantur potiùs á populis, quàm honorentur. aptè illis conueniret, quod C Herodes Atticus Reipublicæ Athenienſis vir Conſularis dixiſſe ei fertur, qui Aul Gell. li. 2. noct. 2. Philoſophico pallio tumidus, mores Philoſopho dignos non habebat. *Video barbam, uideo pallium, Philoſophum autem non uideo: pallium enim & barba ſublonga Philoſophum non efficiunt ſed uita & mores.* Vtinam hæc ego ſcribens obiurgari ab aliquo non poſſim, ita vt de me verè pronunciet, Thiaram video, lituum video, Pontificium paludamentum, Cydarin gemmatam video, ſed Epiſcopum non video: Apoc 3. mores enim & opera Epiſcopum non exprimunt. *Nomen habes quod uiuas, & mortuus es.*

Sedulà hæc cogitatione perpendens Diuus Ambroſius in perbreui opellâ, quam de Epiſcoporum dignitate elucubrauit, Hyerarchicum gradum aſſeruit maximum omnium eſſe, quos tellus habeat, imò diuinum quid redolere: ſi tamen excelſis operibus non eam illuſtrauerimus, ſi armonica quadam dulcedine ſibi alternis li de dign. ſacerd c. 1. veluti modulis conſonauerint titulus & ſanctitas; *Nihil in hoc ſæculo excellentiùs* D *Sacerdotibus, ſi quid ſumus profeſſione, actione potius quàm nomine demonſtremus, ut nomen congruat rationi, actio reſpondeat nomini; ne ſit nomen inane; & crimen immane, ne ſit honor ſublimis, & uita deformis, ne ſit deifica profeſſio, actio illicita.*

Hoc prorſus illud idem eſt, quo Eugenium Tertium Pontificem ſuum olim diſcipulum admonere non dubitauit D. Bernardus; quid monſtruoſius ipſe, ait, quàm ſimul in Orthodoxâ Religione videre ſummam honoris maieſtatem, cum abiectiſſimâ formâ viuendi; idem Antiſtes videtur ac Centaurus, quem ſimul componunt 13. de conſid c. 7. honores adeò excelſi & belluini mores. *Monſtruoſa res: Gradus ſummus & animus infimus, ſedes prima & vita ima.* Sic Magnus Abbas. Non adeò acerbum viſu eſſet, ſi montis in vertice conſternata deletaque ciuitas videretur, vel è candelabro pro lumine fumus euaporans, vel in ſupremâ ædium parte ſimia aſſideret. *Nunquid poteſt abſcondi Ciuitatis ſupra montem poſita deſolatio, aut latere fumus lucerna extincta*

Digitized by Google

A *ctæ ſuper Candelabrum, Simia in tecto, Rex fatuus in ſolio ſedens*. Sanè Diuæ Bri- 13. reuel.
gittæ pro quodam Epiſcopo enixè precanti ſpectandum ſe dedit Diuus Ioannes cap. 11.
Baptiſta, eique ſignificauit, ex incompoſitis motibus profanaque luxus licentiâ An-
tiſtitem illum ne quidem hominem eſſe, at Simiam ſuâ tantum deformitate ridicu-
lam. Ad ea tamen verba, quibus Diuus Bernardus non pium Epiſcopum lumen
extinctum appellauit, ea menti occurrunt, quæ primo Regum libro Sacer Chry-
ſologus de Maximo Sacerdote Heli commemorat; hic enim eum per ſummam
ſocordiam in coercendâ filiorum licentiâ non vacaret, dicitur, quod *In die quadam
Heli iacebat in loco ſuo, & oculi eius caligauerant, nec poterat videre lucerna Dei,
antequam extingueretur*. Grammaticis legibus hìc adhærens in ſolecismum ſe im-
pegiſſe pronunciaret, dicendum enim potiùs videtur, *quod Heli non poterat videre
lucernam Dei, non verò lucerna*: totus tamen error, ſi quis eſt, non in Grammaticâ, D. Greg. in
ſed in ipſius Heli vitâ verſatur: Sancti namq; Iſidorus & Gregorius docent nullum p. Reg. 3.
ibi de Templi Candelabro haberi ſermonem, ſed ipſummet Heli vocari lucernam Iſid. in ep.
B Dei è ſuo miniſterio, quo populos caligantes illuſtrare tenebatur: Cum autem hoc ad Meſſan.
ipſe non exequeretur, optimè dicitur, non tantùm oculorum luce ſpoliatus, ſed ip- de lapſ. Sacerd.
ſemet veluti lucerna legis extincta & tàm illuſtri titulo per ludibrium ei impoſito Ruper. in 3. Reg. c. 11.
magis eius obſcuritas innoteſcit; do verba Gregorij: *Nam qui lucerna Dei appella-
tione fungitur, & videre non poſſe perhibetur, deridetur potius tanto nomine quo
cenſetur*. Epiſcopi igitur nomine eos ſalutare, qui profanitate morum à ſui ſtatus
pietate diſcedunt, ad deriſionem potius eorum eſt; lucernæ quidem ſed extinctæ
appellantur, quarum vi fit, vt ſubiectarum gentium oculi, non lumine virtutum re-
creentur, ſed fumo vitiorum inficiantur.

Quàpropter ſicuti cum Præſulum vita integerrima eſt, non populi tantùm & gen-
tes, at Principes & Cæſares ad eius venerationem certatim accurrunt, regalia ſce-
ptra eorum lituis ſubijcientes, vt Baronius expendit & Machabeorum hiſtoria
ſignificat, vbi habetur, *quod propter Onia Pontificis pietatem & animos odio haben-* ann 159.
C *tes mala, fiebat, vt & ipſi Reges & Principes locum ſummo honore dignum ducerent,* 2. Mach. 3.
& Templum maximis muneribus illuſtrarent; ſic ex oppoſito deſpicatiſſimi omni-
bus ſunt, cùm moribus immorigeris notam vitij nomini ſanctitatis inurunt: licet
enim, vt ſæpiùs docuimus, vel in indignis Præſulibus omnium veneratione exci-
pienda ſit maieſtas dignitatis, adhuc tamen eorum vitijs impelluntur populi, vt eos
deſpiciant & irrideant.

Meritò igitur Diui Clementis Pontificis ſeu totius Apoſtolici Conuentus ore
nobis inſonat, *Quo circà ſtude Epiſcope, vt mundus puruſque ſis, locum tuum, di-* Clem. in
gnitatemque tuam actionibus declara, vt potè qui Dei exemplar apud homines repræ- Conſtit. A-
ſentas. Si Dei ſumus imagines, quâ nam ſolertiâ curandum nobis eſt, vt imago poſtol. l. 2.
Ideæ reſpondeat! Chriſti perſonam gerimus, quid ni ergo Chriſtum noſtris mori- c. 12.
bus exprimamus? *Agnoſce igitur Epiſcope dignitatem tuam. Noſce te ipſum, & ſic te
in vita gere, vt tuo loco dignum eſt, quippe qui ſcias maiorem à te repoſcendam eſſe
rationem; cui enim plus commendauerunt, plus ab eo exigent*.

D Rectè igitur Diuus Petrus Damiani Auximanum Hyerarcham ſuo ſtylo caſti-
gans, eò quod à rectâ ſuæ dignitatis viâ deſciſceret, inſinuare eius animo conten- ep. 4. & 5. l. 4.
dit, quàm fluxa incertaque vita eius eſſet, quàm certa nulliſque artibus euitabi- 2. Petr.
lis eius mors, quàm ſeuera aſperaque ratio, quam formidandus Diuinus Iudex ab
eo repoſceret, *Quapropter* (nobis potius quàm alijs hæc inſinuaſſe verba videtur
Apoſtolus) *magis ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem & electio-
nem faciatis*: validiſſimę voces illæ ſunt *magis ſatagite*; illud enim indicant, vt totis
animi viribus id opere compleamus, quod nomine tituloque geſtamus, & noſtra
electio non ſacro tantùm titulo, ſed ſanctiſſimis rebus comprobetur.

Epiſcopum quibuſcumque ſuis commodis poſthabitis ſoli populorum vtilitati proſpecturum. Cap. IV. A

SPartanorum fortiſſimus Dux Pelopidas, qui ad hoſtes tantùm exarmandos ſe
obarmauit, & victrici ſemper manu bellica vexilla explicauit, in Thebanos
intenſiſſimos patriæ hoſtes profecturus, ſuâ domo diſcedens coniugem amantiſſi-
mis cum fletibus proſequentem, enixè precantem audijt, vt ſollicitè ſibi caueret, il-
liſque à vitæ periculis ſe prudens abduceret, quibus bellicus vndique furor obſi-
Plutar. in Pelopid. detur: intrepidè ad hæc vir clariſſimus reſpondiſſe fertur, *Priuati o mulier de hoc*
monendi ſunt, Magiſtratum verò gerens, vt ſuos ſubditos incolumes præſtet. Suæ ma-
gis quàm alienæ vitæ conſulere inertium eſt; Ducum eſt, ſalute ſuâ neglectâ a- B
lijs tantùm proſpicere; fortitèr agat, qui bellica munera vt præmia virtutis
exercet.

Egregiè his docetur Epiſcopus, qui à ſupremo exercituum Duce in Legiones
inferorum Ducis nomen & munus accepit: totum ſe ad ſacram hanc expeditio-
nem Epiſcopus porrigat, vires ſuas omnes ſui ipſius oblitus ad populos ſeruandos
explicet, & ſi opus fuerit, totum ſe pro ſuorum vtilitate populorum impendat.

Si in ſuâ ſanctitate amplificandâ profecerit Antiſtes, omnium vtilitati erit, vt om-
nium detrimento eſt, ſi tantùm in ſæcularium rerum profecerit incremento: faci-
lè in alios effunditur bonitas, & quò ditior aliquis eâ eſt, eò etiam in ea alijs imper-
tiendâ extat vtilior: priuata res tenax ſui eſt, rapitque alijs quod ſuum effecit: vel
igitur commune bonum vel ſingulare negligatur oportet: ſimul hæc ſibi duo aſſo-
ciari non poſſunt, ne alterum extinguatur ab alio. Sicut autem, qui ſummam abſo-
lutamque virtutem aſſequitur, omnium vtilitati inſeruit, eo planè modo quo dux
quò fortior eſt, eò pariter eſt Reipublicæ vtilior, ſic qui terrenis inquirendis rebus
totum ſe committit, vniuerſale bonum impedit, cùm longè diuerſi generis ſint: ad C
ſuum vſum trahi vnda non poteſt, quin publico commodo rapiatur: Sacri Magi-
ſtratus ad hæc terrena acquirenda non dantur, nec enim ad ſui vel ſuæ domus incre-
menta, ſed ad populorum ſalutem vtilitatemque deferuntur: Quàm abiectus, quàm
demiſſus animo eſſet, qui ſui tantùm ſuæq; familię ſtudioſus tàm arduum & graue
pondus exantlandum ſuſciperet: non fidei tantùm ſed ipſius naturæ ordinem ipſe
Apolog. p. vitiaret, vt enim benè Nazianzenus: *His ſpiritualis imperij finis eſt, vbique priua-*
ta vtilitate neglecta commodis aliorum conſulere.

Judic. 7. 8. Hoc porrò Diuinus Spiritus indicare illius Apologi narratione viſus eſt: ficus,
olea, vitis in reliqua germina imperium detrectaſſe ſcribitur, eo quod ſuâ nollent
fructuum dulcedine ſpoliari. quid enim aliud hic docetur, quàm ſacris à Magiſtrati-
bus amouendos eos eſſe, qui ſuis commodis propenſi populorum vtilitati non va-
cant. impensè, vt moris eſt, Eugenium Pontificem & in eo reliquos omnes Anti-
ſtites de hoc inſtruit Diuus Bernardus cuius do verba, *Nunquid vt de ſubditis creſ-* D
De conſid. lib. 3. *cas? nequaquam; ſed vt ipſi de te. Parui abiectique animi eſt, de ſubditis non profe-*
ctum quærere ſubditorum, ſed quæſtum proprium, in ſummo præſertim omnium
nihil turpius.

Aequitati & rationi aduerſatur quidquid à recto fine diſcedit; irridendus meritò
ſagittarius ille videtur, qui procul à ſcopo ſpicula ſua iaculatur: priuatum virum ſuæ
domus incrementa non dedecent, dūmodó debitam in ijs congerendis ſeruet ęqui-
tatem: Ex quo ſe Deo vouit Antiſtes, ſuus amplius dici non poteſt; omnium homo eſt,
& omnium vtilitati natus & deſtinatus. Publicum ipſe bonum, ſuum veluti finem,
ſuum veluti ſcopum ſuis ſemper oculis debet præhabere, operibus cogitationibus
collimare ad ipſum debet; ſi quis in regimine publico priuatum augmentū inten-
derit, non diuinis tantùm legibus at humanis aduerſatur. *Non debu iſſe cum Prætor*
eſſet, ſuprà negotium agere. expoſtulatus ita fuit Lucius Flaccus Tullij cliens. profanus
vir Flaccus erat ſuperſtitioibus addictus, domus ſplendori, filiorum famæ amplifi-
candæ

candæ ſtudebat, demùm ciuilem tantùm & humanam geſſerat Præfecturam: hæc
A omnia nihilominus haud prohibuere, quin grauiter in eum iudices aſſurgerent, &
maximè omnium ad eius cauſam agendam tota Reſpublica conueniret, eò quòd ſui
muneris vi publicus homo priuatis ſuis rebus ſtuduiſſe viſus fuerit. An ergo ad cęli
tribunal non fuerint illi aduocandi ab Inferni accuſatoribus, qui Flacco ſimiles ſuis
tantùm rebus in publico munere vacauerunt? quàm acerbè de hoc expoſtulandus
Epiſcopus eſt, Chriſti diſcipulus, Apoſtolorum ſucceſſor, præco Religionis, po-
pulorum Paſtor & parens? à reliquâ mortalium turbâ ſingulari Dei beneuolentiâ
ſegregatus & ijs cuſtodiendis adſcriptus, quos ſui pretio ſanguinis Chriſtus ſibi
ſeruauit; annon opus hoc eſt, quod cuncta alia ſupergrediens omnes adeò humani
ingenij vires abſumit, vt ne leui quidem cogitatione priuatas res Epiſcopus attin-
gere debeat? Ad tres Epiſcopos hac de re ſcribens Diuus Bernardus genuinè pro-
fitetur, tantam de hoc crimine Chriſtum Dominum indignationem in eos effuſu-
rum, vt dignitatem ſimul & vitam vlterici ſit eis dexterâ ablaturus. *Ad hoc vos* ep.229.
B *Deus in ſublimitate poſuit, vt tantò maiori Eccleſiæ ſuæ vtilitate viuatis, quantò in*
eâ eminentiori authoritate præeſtis: alioquin deponit ille pater familias potentes de ſe-
de, qui pro acceptâ poteſtate inuenti fuerint ſuis vtilitatibus defeciſſe. Diuinæ glo-
riæ, Religionis maieſtati, publicæ vtilitati lucra noſtra deſeruiunt, cum commo-
da noſtra deſerimus: vnicum noſtrum opus hoc eſt; ad hoc veluti ad centrum vo-
torum omnium lineæ noſtræ conſpirant; maiori tunc lumine Thyaræ noſtræ ſcin-
tillant, cum populorum vtilitati ſeruimus, cum priuatas res noſtras publico bono
poſthabemus. *Hac de cauſa Principes Eccleſiæ ſiunt, vt ſeruiant minoribus ſuis, &* Imperf. in Matt. hom.
miniſtrent eis quæcumque acceperunt à Chriſto, vt ſuas vtilitates negligant & illo-
rum procurent. Quin etiam ſi opus fuerit, neque mori recuſent pro ſalute inferiorum
ſuorum, ſicut Apoſtolus dixit, Ego autem impendar & ſuper impendar pro animabus 2. Cor. 12.
veſtris.

Sedulò ea conſideranda hic ſunt, quibus Chriſtus Dominus, cùm ſui pecoris re-
C gimini Petrum præfecit, eum interrogauit: præcipiens enim ipſi vt agnos paſce-
ret, bis eum de amore poſtulauit, *Petre amas me plus his? paſce agnos meos: Petre*
amas me, paſce agnos meos; Cum verò ad ouium ei curam imponendam deuenit, Ioa. 21. 15.
ſemel tantùm de eodem amore eum interrogauit, *Petre amas me? paſce oues meas:*
an non maiori amore excipiendæ præ agnis oues erant, cum illi nullius vtilitatis
propè homini ſint, & ex aduerſo oues, lanam lac agnorumque prolem vberi fœtu
reddentes quæſtuoſiſſimæ ſint: in hoc ipſo rationem optatam attingis; cum enim
vel nullius vel exiguæ admodum vtilitatis agni ſint, ne Paſtor eos deſerat, ſingu-
lari notâ & nomine illos iteratò exprimens Petri amori commendat, *Et vt tenuia* ſerm 6.
redditus primordia, non cogeret poteſtate, ſed pietate portaret, repetit, Petre amas
me? paſce agnos meos: ſic Chryſologus, rectè ſignificans hac in re non vtilitati proſ-
piciendum, ſed charitati. dum ergò Præſules animaduertunt in Chriſti amore po-
tiſſimum Agnos eſſe, è quorum cuſtodiâ vtilitatem nullam licet aſſumere, intelli-
gant oportet, non eos ad ſua lucra congerenda, ſed ad alienam ſalutem compa-
D randam aduocari; ſed Epiſcopos admonentem audi Magnum Epiſcopum Au-
guſtinum. *Cauendum eſt, qui paſcunt oues Chriſti, ne ſua quærant, ſed quæ Ieſu* tract. 123. in Ioan.
Chriſti, & in vſus cupiditatum ſuarum conferant, pro quibus fuſus eſt ſanguis
Chriſti.

Non rarò diutinâ conſideratione perpendi diſcrimen illud, quo è Chriſti magi-
ſterio Paſtor & mercenarius diſtincti fuerunt, illud omnino ipſum eſſe, quo verus
Rex à Tyranno ſecernitur: hic enim quæ ſua sunt, tantùm exquirit, cum ille
publicæ tantum fœlicitati ſtudeat; ſuis hic lucris omnia metitur, cum ille pro
aliena tantum quiete laboret; ſibi tantum iſte inſeruit, Idolum deſe ipſo ſibi com-
ponens, ad regni hoc eſt ad fidei decus & gloriam amplificandam totus ille deſu-
dat. Ad hoc, vt Xenophonte teſte Socrates docuit, Reges eliguntur. *Nam rex* li. 3. de vit. Socr.
eligitur, non vt ſeſe molliter curet, ſed vt per ipſum ij qui elegerunt, benè beatèque
agant. Quingentos vltrà annos Spartanorum Reſpublica ſtetit; illud enim Ly-
churgi ritè ſanctèque ſeruabat, vt ſcilicet, *Toti patriæ eſſent, propèmodum ſui ip-* Plutar. in Lycurg. l. 4. c. 4.
ſorum obliti. Nec alijs artibus totam terrarum vniuerſitatem Romani occuparunt,

Digitized by Google

nam reſte Valerio Maximo priuatas res negligentes, patriæ tantùm gloriam in-
tendebant. Quieuit altè ſoporata in Capitolio Romana fęlicitas, quoadusque duas A
lib. p. offic. Platonis leges à Tullio relatas animo operàque retinuit. *Qui Republicæ præſunt,*
Platonis præcepta teneant; Vtilitatem Ciuium ſic tueantur, vt quidquid agant, in
eam referant obliti commodorum ſuorum. Cum tamen inuerſo rerum ordine publi-
cæ gloriæ priuata ſe prefecit vtilitas, cum Reipublicæ famâ neglectâ, ſuæ tantùm
incremento domus Conſules & Patritij vacabant, ingens ille coloſſus corruit, &
maximus regnorum omnium Gigas elanguit, & veluti veneno confectus emarcuit:
quod enim virulentius & validius vnquam venenum Principatui dari poteſt, quàm
Tacit. l. p. hiſtor. priuata ſui vtilitas? *Peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique vtilitas.*

Eodem planè modo Religionis Orthodoxæ ſtatus ſe habebit: quoadusque enim
populorum Hyerarchæ non ſua quæſierint, non ſuo nomini & gloriæ amplificandæ
ſtuduerint, ſed fidi amantesque Paſtores ad gregis commodum ſtudia ſua impen-
derint, eiuſque ſalutem ſuorum laborum pretio coemerint, nouis ſemper irradia-
ta ſplendoribus eluceſcet Religio: at ſi (quod auertat Deus) priuatis rebus publi- B
cæ poſtponantur, quæ monſtra, quæ portenta è tàm fœdo fonte pullulauerint? vt
enim ad Senonenſem Præſulem ſcribit Diuus Bernardus, *Nec vales proximi quære-*
epiſt 42. *re lucra, qui propria non contempſerit.*

§. I.

DVAE ſunt in homine formæ, quibus ipſe in ordine morali componitur; Cæ-
lum altera ex his ſpectat, quæ ratio dicitur, terris altera inhæret, quæ ap-
petitus ſenſitiuus appellatur; illa nos cæleſtibus ſpiritibus immiſcet, hæc nos bel-
luis ipſis reddit adſimiles. *Formæ autem ſuis actibus innoteſcunt.* Facilè igitur pate-
bit, an Epiſcopus ſuæ Diœceseos Angelus ſit, vt in Apocalypſi vocatur, cæleſti-
bus tantùm operibus vacans, an verò mercenarius terrenis rebus & corporeis tan-
tùm illecebris irretitus, egregiè patebit, an ipſe benefici ſyderis inſtar effulgeat, C
non ſibi ſed humanæ saluti, non ſuo nomini, ſed Diuinæ gloriæ totum iubar effun-
dens: his enim coloribus verum Antiſtitem Diuus Bernardus exprimit, *In omni-*
epiſt. 42. *bus actibus ſuis, vel dictis nil ſuum quærat Epiſcopus, ſed tantùm aut Dei honorem,*
aut ſalutem proximorum, aut vtrumque.

Sapientiſſimè Cyrenenſis Præſul affirmabat, Principem, qui de populorum sa-
lute benemereri totâ ſolertiâ vigilantiâque contendit, Paſtorem verum eſſe, opti-
mumque Regem dicendum. *Hic in genere quidem ouium Paſtor eſt, in hominum verò*
Syneſius li. de regno. *genere Rex eſt.* Si verò populi fœlicitatem oblitus, ſibi tantùm ſuoque commodo
ſtuduerit, *Et vt vno verbo dicam, qui gregem non ſaginare, ſed à grege ſaginari vult,*
eum inter pecora coquum appello, eum tyrannum eſſe cenſeo, ſi quod ſubditum eſt, po-
pulus ſit ratione præditus. Accommodatiſſimè hæc de Epiſcopis vſurpanda viden-
tur; ingenti mihi ſemper admirationi fuit, & humanæ caducitatis vices exprimere
mihi apprimè videtur, quòd vel inter primordia Chriſtianæ Reipublicæ, cùm re-
centèr effuso Chriſti Domini ſanguine lapidea ipsa pectora incaleſcerent, cùm D
Apoſtolorum ore, veluti Diuini Spiritus tubâ validiſſimæ voluntatis humanæ ar-
ces veluti arietis impetu ſternerentur, adhuc tamen plures è ſacris viris deſidera-
rentur, qui priuatas res obliti ſibi ſuiſque tantum rebus proſpicerent. Quà pro-
pter cùm ad Philippenſem Eccleſiam cognoſcendam viros aliquos mittere ſtatuiſ-
ſet Apoſtolus, vt tepeſcentes Chriſti fidelium mentes, & à ſacri religione officij de-
clinantes virtutum ſtudijs excitarent, & ad priſtinæ diſciplinam legis erigerent,
omnibus perquàm diligentiſſimè inquiſitis, vnus fuit, quem ſingulariter à ſe dele-
ctum ad eius Magiſtratus exercitium pro dignitate præficeret, nempe Timotheum.
Quà propter non ſine lacrymis hæc ad eos ſcribens pronunciauit, *Spero autem in*
Domino Ieſu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo ſim, cognitis
Philipp. 2. *quæ circà vos ſunt. Neminem enim habeo tàm vnanimem, qui ſincera affectione pro*
vobis ſollicitus ſit; omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Sic
Paulus.

Vides

Digitized by Google

A Vides hic meritò ingemiſcere Apoſtolum, cùm ſibi ſolùm vacantes, non Chriſti vineam colerent at ſuam. *Sunt quidam Eccleſiæ Præpoſiti non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia commoda ſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes.* Quid aliud porrò hoc eſt, quam margaritis vitra, paleas auro, terræ ſordes cœli adamantibus præhabere? Quînam fieri poteſt, vt abijcere ad huiuſmodi quiſquilias ſe poſſit Epiſcopi mens, quæ ad tàm excelſa, tàm pretioſa, tàm Diuina vocatur, hoc eſt ad Dei gloriam, ad gentium beatitatem? Sacros Præſules alloquens de his conqueritur Diuus Gregorius. *Nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidiè ſtudia vacamus, terrena concupiſcimus, humanam gloriam intentâ mente captamus.* tract.26. in Ioan. hom. 17. in Luc.

Hinc factum, vt idem Magnus Pontifex ad Ioannem Epiſcopum ſcribens, enixè eum hortetur, vt ſuo gregi cuſtodiendo totus euigilet, nec priuatæ vtilitatis amore teneatur, ſed animarum tantùm ſaluti deſudet, quam etiam ad rem Chalcedonenſis Concilij Patres optimè ſtatuerunt, vt Epiſcopi totâ animi contentione po- l.2. ep.25. Can. 16.

B pulorum ſaluti vacaturi, terrenas res alijs adminiſtrandas omittant, *ne Prælati ijs adminiſtrandis occupentur.*

Cùm in Montis Thabor vertice gloriam, quâ Chriſti Domini veſtes & vultus coruſcabat, Petrus deperiret, & ille præ amore repeteret, *Bonum eſt nos hic eſſe* arguendus maximè fuit; nec enim qui populis gubernandis præficitur, ſiſtere in ſuâ quiete debet, illiſque prætermiſſis, tantùm ſibi vacare. Quod ſi Orator, qui Traiani nomen tam ſublimi ſtylo, vel palpauit, vel commendauit, illud de eo tanquam digniſſimum celebrabat, quòd ſcilicet numquam ille ſuis ſe Caſtris redderet, quin priùs ſuorum militum caſtra reuiſiſſet, nec vnquam quieti ſoporique ſe dabat, quin reliquos omnes altè quieſcentes inſpiceret, quantò æquius à ſacris Principibus exigendum, vt animarum ſaluti euigilantes, earum bono ſua ipſa bona poſthabeant. Marc. 9.6. Plin. in Paneg.

Colores omnes oculus videt & dixtinguit, nullo tamen ipſe colore depingitur, ſonitus omnes auris excipit à quocumque ſonitu aliena; quin ſi colore aliquo oculus pingeretur, vel ſi ſuomet ſonitu auris inſtreperet, nec colores ab oculo, nec

C ſonitus ab aure attingerentur: hac planè ratione ad animarum lucra expeditus eſſe debet Antiſtes, quin tamen nulla alia ſibi lucra perquirat, & vt ſuæ dignitatis decus venuſtatemque conſeruet, videre omnia, omnia debet audire, quæ populorum fœlicitati non ſuæ vtilitati conducunt. Affabrè hæc omnia ſignificabat ea ſacri Epithalamij ſponſa illis verbis, *Poſuerunt me Cuſtodem in vineis, vineam meam non cuſtodiui.* Vt mihi Diuina voluntate commiſſam vineam excolerem, corporis mei, mearumque rerum vineam excolendam neglexi; vtramque ſimul excolere non valens, iſtam illi poſthabui aliena præferens meis; nec enim vineæ Dominus ipſe ſum, ſed Colonus. Ita ſanè ait Bernardus. *Idoneus planè & dignus qui ponatur cuſtos in vineis, quem propria cura vineæ à commiſſarum diligentiâ ſolicitudine non impedit, aut retardat.* Cant p. ſerm.29. in Cant.

Hoc idem, Theodorereto explicante, celeberrimus ductor Ioſue nobis indicauit;

D hic enim cùm in optatas & promiſſas regiones Iudæam gentem introduxiſſet, ſuaſque ſingulis tribubus prouincias adſcripſiſſet, nullam ſibi omninò ſeruauit, ſed tantùm Vrbem Thannaſachar muneris loco à populo excepit. Diſce hinc quàm a ſuis inquirendis commodis abſtinere debeant, qui aliorum regimini proponuntur. qo 17. in Ioſoê.

Sed à Ioſue ad Ieſum accedamus, qui validiori lumine hoc idem nobis illuſtrat; cùm enim ipſe ad Samaritanos ab animi prauitate reuocandos totâ mentis induſtriâ incumberet, ſuis à diſcipulis exoratus, vt elangueſcentis corporis vires exhibitis dapibus recrearet, expeditè reſpondit, vnicum ſibi eſſe cibum, quo recrearetur, animarum nempe ſalutem & lucra populorum, *Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem Patris mei qui miſit me, vt perficiam opus eius.* Breuiſſimè his verbis tota Antiſtitis vita deſcribitur, in hoc Sacerdotij noſtri labor verſetur oportet, vt nos noſtraque omnia obliti munus nobis impoſitum ſanctè ritèque perficiamus. Io.4. 34.

A Diuo Cyrillo hæc habes; *Cùm Dominus ſuauiſſimum ſibi cibum dicit eſſe, voluntatem Patris facere, & opus eius perficere, quod eſt hominum ſa-* in 4. Io.34

lus

Digitized by Google

lus, Apoſtolici miniſterij conditionem deſcribit, & quia orbis futuri erant Magiſtri, exemplo ſuo illos docet, multò maiorem ſalutis aliorum, quàm ſui curam eſſe gerendam. A
Hæc via eſt, quam Apoſtoli, innumerique eorum ſucceſſores Antiſtites perenni labore detrinerunt. ab illis ego recenſendis abſtineo, cum eos ſuperabundè tibi ſacrarum litterarum monumenta ſuppeditent: à ſanctiſſimis tamen Mediolanenſis Antiſtitis Ambroſij laudibus ſtylum temperare non poſſum: hic enim, cum ex obitu fratris ſui Satyri ſæuiſſimis tempeſtatibus, quibus agebatur Reſpublica tranquillatis, omnia pacatiſſimè verſarentur, non tantùm de germani ſibi perchari morte non doluit, ſed veluti de collato beneficio gratias ingentes Deo rependit. *Nil habeo,* do eius verba, *quod querar, ſed habeo in quo gratias Deo agam: optaui, vt ſi quæ perturbationes vel Eccleſiam vel me manerent, in me potius ac in meam reciderent domum.* lacturæ inde ſuæ magnitudinem exprimens ſubdit, *Nihil quidem habui in rebus humanis tanto fratre pretioſius, nihil amabilius, nihil charius, ſed præſtant priuatis publica.* O Chriſtianæ Religionis Heroem! O inuictum Dei Pugilem! Vtinam tuo ſacri ardoris incendio, te deprecante, ſcintilla in meum pectus illabatur, B vt extrema ſaltem huius vitæ periodo ſacram hanc ſedem, cui præficior, dignè meritòque poſſideam.

orat. de exceſſ. Sat.

Quàm neceſſariò Prudentia in Epiſcopo requiratur. Cap. V.

TANTI prudentiæ virtutem celebre Lycæum habuit, vt quò magis virtutes cœteras communes omnibus fecit, eò magis hanc potiſſimùm illis adſcripſerit, qu os ſuo regimini populi præfecerunt, ac ſi cum Regibus tantùm & Principibus in palatijs & aulis, Regalis hæc virtus velit immorari. *Prudentia verò propria virtus eſt præſidentis*; huius enim virtutis eſt leges & præcepta ad populorum regimen impertiri; quod ad eos tantùm ſpectat à quibus populi gubernantur. *Nam cætera virtutes communes tam eorum qui præſunt, quàm eorum qui ſubſunt; at prudentia non eſt virtus eius, qui ſubſit:* hoc tamen iuxtà Aquinatis mentem intelligendum C eſt *per ſe loquendo*, & quatenus homines ei ſubijciuntur: ſi namque vt ratione præditi ſpectentur, iuxtà rationis legem ipſi etiam conſortes eſſe poſſunt imperij. Quin aliàs Philoſophus idem docuit, quod cum in animæ operationibus fœlicitas hominis verſetur, *ſecundum virtutem perfectam*, cùm virtutis perfectio in cognitione & prudentiâ conſiſtat, aptè colligitur, quod fœlix ille, ſpeculatiuè vt dicitur, dicendus ſit, qui ad res philoſophicas ingenio indagandas valet, & politicè beatus ille vocandus, qui iuxtà leges prudentiæ aſſumptam præfecturam exercet. Non hæc tamen ad mentem Chriſtianæ Religionis ſimpliciter accipienda ſunt, ſed ità vt ea prudentia charitatem ſimul habeat, cuius eſt nos Deo connectere, ſolidamque nobis fœlicitatem impertire.

Ariſt 3 Pol. cap. 3.

2. 2. q. p. ar. 12. ad p.

p. Ethic. & qu. Eth. 9.

Hinc autem colligi facilè poteſt, quàm commendabilis & pretioſa, quàm neceſſaria in Principibus & Præſulibus hæc virtus exiſtat audiatur: in re politicâ præſtantiſſimus Magiſter Xenophon, *Principem quidem decet maximè prudentia.* D
Viuendi normam Romanus Orator eam ſublimi elogio dixit, rerum omnium dominam Menander, humanæ fœlicitatis faſtigium Sophocles, cum ex aduerſo Cęſarem obtrectatus Saluſtius fuerit, quòd imprudentia, *pleraque & ſe præcipitat.*

1. Hipparc. Cic l. 5. de finib. Soph. in Antig. orat. ad Cæſ.

Quis ergo temeritatis eum non expoſtulet, qui nullâ prudentiæ diſciplinâ inſtitutus Præfecturas & Magiſtratus ſuſcipiendos inuadit; idem enim propè hoc eſſet, ac artem aliquam exercendam capeſſere, quin prius eius leges ac prima veluti rudimenta poſſideas: annon ſpectantium cachinnis eſſet excipiendus, qui pulſare cytharam in theatro vellet, omni planè eam tangendi, digitoſque vibrandi ſcientiâ deſtitutus? vel qui venditare ſe ad panegyrim Oratorem dicendi facultatis prorſus ignarus, vel qui tractare equos numquam aſſuetus, magnanimum equum ad ſaltus & curſum excitaret? verùm multò iuſtiùs corripiendus ille eſſet, qui nullâ pru-

prudentiæ manu ductus populorum habenas tractandas manu ſuſciperet; audi iam
A Plutarchum hęc mihi omnia exhibentem. *Perinde ac ſi muſica ignarum canere fiſtu-* l. de fort.
la, aut recitare indoctum, aut equitare equi gubernandi ignarum vetaret, ità eum
hortare, ne magiſtratum gerat, cum imprudens ſit.

Integerrimus olim & pijſſimus Antiſtes olim mihi fuit in delicijs: verùm quia
prudentiæ legibus non ſe pro ſuo munere conformabat, ſe ipſum, populum, Cle-
rum tàm inquietus & acerbus vexauit, vt ſic nominis famâ omninò deperditâ om-
nibus in contemptu fuerit. illud Regij Vatis menti meæ tunc occurrit, *Neſcierunt* pſal. 80.
neque intellexerunt, in tenebris ambulant: imprudentiæ tenebris inuoluti proce-
dunt, quid ergo hinc? audi; *Turbabuntur omnia fundamenta terræ*: vrbes, populi,
ſuſdeque perturbantur: nec enim caligantis oculi eſt populos moderari, ſed ocu-
latiſſimi. Chriſtianæ Religionis oculos Antiſtites eſſe, Zoſimus olim Pontifex, po- inter epiſt. D. Baſil.
ſtcaque Nazianzenus Magiſter pronunciauit; qui ergò ad tàm excelſum dignitatis ep 3.
culmen efferretur, ſed prudentiæ pupillâ deſtituatur, ſacra in ſede vt Poliphe-
B mus olim in antro aſſidebit, & turpiter ad ſingulos greſſus impinget. Quàm egre-
giè Diuus hæc Ignatius Loyola, omnium quotquot recenti hac ętate cęlo Eccle-
ſia dederit prudentiſſimus, aptiſſimum ad regimen habendum eum tantùm pro-
nunciabat, qui maiori prudentiâ quàm ſanctitate ornaretur: non raró hinc fit, vt
ineptus ad gentes moderandas ille cenſeatur, qui maiori quidem ſanctitate, ſed
minori prudentiâ exornatur.

Certè hoc idem Aegyptia ſapientia arcanis ſuis emblematis indicabat; quid
enim aliud oculus ſcepteri faſtigio incubans ſignificat, quàm ſine prudentiæ oculo
ſceptrum regiminis non eſſe tractandum, cùm Principis prudentia ſit oculus Rei- Laert. in Dion. l. 4. cap. 7.
publicæ; quapropter Sophocles docuit hoc animo præſtari a prudentiâ, quod cor-
pori præſtatur ab oculo: Dion verò è ſeptem Greciæ ſapientibus vnus, eâ menſu-
râ cæteris virtutibus præcellere prudenriam aſſerebat, qua cęteris membris oculus
antecellit; Annon igitur pretioſiſſima gemma prudentia eſt, qua Dominantium
ſceptra ſint exornanda.

C Hinc Chriſtus Seruator in Epiſcopis tanquam in fortiſſimis Religionis ſuæ co-
lumnis molem conditurus, fidos eos ſimul ſtatuit & prudentes, ac ſi non eius ſatis
amori faciat, qui fidelis quidem, ſed imprudens fuerit, *Quis putas eſt fidelis diſ-* Luc. 12. 42.
penſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam? quapropter vir-
tutes, quibus ſtellarum inſtar illuſtrandus Antiſtes eſt, longâ ſerie Apoſtolus enu- 1 Tim. 3
merans, inter alias veluti ſolem prudentiam collocauit, *Prudentem*. Quartum
autem Concilium Carthaginenſe, cui præter alios ſanctitate doctrinâque illuſtres
Antiſtites ipſemet illuſtriſſimus Auguſtinus adfuit, ſanctè ſtatuit, nullum ſacris eſſe
exornandum inſignibus, qui prius ſuæ prudentiæ ſpecimen breui examine præ- Conc. 4.
buiſſet, *Qui Epiſcopus ordinandus eſt, antea examinetur, ſi natura ſit prudens, ſi* Carthag.
docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vita caſtus, ſi ſobrius, ſi ſuper ſuis negotijs cauens, c. p. c. qui
ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi litteratus, ſi in omni lege inſtructus, ſi ſcriptu- Epiſc. 2. 23.
rarum, &c. dixit.

D Nullus ergò admirationi locus ſit, ſi conſtantiſſimus Magnus Pontifex Grego- l. 8 ep. 4. c. p. 39.
rius fuerit in amouendo à Neapolitanâ ſede Petro quodam, quem validiſſimè Nea- dixit.
politani Ciues & Clerus in ſuum Antiſtitem poſtulabant; eùm enim ſimplex admo-
modum eſſet, prudenriæ expers ineptus ad tantæ regimen Vrbis videbatur.

Ipſimet Ariſtoteli fuit hoc exploratum: Sacerdotum enim Præfectos eos eligen- 2. 2. q. 47.
dos aſſeruit, qui tùm ætatis vſu, tum longâ rerum experientiâ prudentiæ legibus art. 14 ad 3.
eruditi eſſent, ac ſi, vt Aquinas interpretatur, prudentia in adoleſcentibus eſſe
non poſſit, quæ potiſſimùm, tùm experientiâ, tùm ætate perficitur. egregiè igi-
tur vt aſſolet Tullius, *Prudentiâ nihil dulcius, quam vt cætera aufert, affert certè ſe-* in p. Tuſc.
nectus. Quid ſanè aliud vt Philo docet, Moyſes exprimere viſus eſt, cum Dei ar- l de Templ.
cam auro foris & intus obuelari mandauit, niſi ſupremo Sacerdoti, tùm exterio-
rem, tùm interiorem prudentiam requiri; *Intima in anima & externis actionibus*
ornati prudentia, qua pretio & honore omni auro longè antecellit.

§. I. A

TRibus autem de rationibus hoc potiſſimùm exigitur. Iſtarum prima ex ingentibus difficultatibus egerminat, quibus populorum moderatores laborant: Superari autem iſtæ non valent abſque prudentiâ,quę ſit numeris omnibus abſoluta; populos enim moderari ait Nazianzenus, ars artium eſt, ſcientiarum ſcientia & difficillimum omnium opus; omnia enim inter animantia nullum homine datur, quod ſit ſuis moribus inſtabilius, ſuiſque magis in votis delicatum & molle; è Seneca id ille fortè hauſit hęc afferente, *Cum nullum animal moroſius ſit homine vel maiori arte tractandum*. Quod ſi medica facultas, quę corporis tantùm ſanitatem ſpectat,tot legibus obnoxia eſt, tot periculis obijcitur, & ad tam exiguas puſillaſque circumſtantias refertur, temporis, ętatis, habitudinis, aliaſque tùm è Lunę curſu, tùm è ſyderum aſpectu, morbique ratione enaſcentes, vt proptereâ medicę facultatis facilè Princeps Hippocrates affirmauerit, *Ars longa, vita breuis, iudicium difficile, experimentum fallax*, quantò difficilior & periculoſior ars iſta erit quæ animarum ſaluti proſpicit? quanta earum mobilitas in ſuę voluntatis libertate? quanta in ſuâ libertate audacia? quantum in audaciâ ſuâ impetium? Annon magna ſolertia prudentiaque requiritur, vt earum mores componantur, reſcindantur vitia, prauę affectiones extinguantur, & pro conditione loci & temporis nunc mollia nunc aſpera medicamina adhibeantur, variaque pharmaca grauibus & leuibus morbis temperentur? Quàm arduum nauarcho eſt, licet arte & experientiâ fuerit inſtructus, nauim,quâ Pyratarum inſidijs appetitam, quâ ſcopulorum fraudibus obſeſſam, quâ procellis & turbinibus actam, ducere incolumem ad portum; ſed longè grauiora diſcrimina ſunt, quibus ſuę nauim Eccleſię ad portum ſalutis ducens Epiſcopus proretæ inſtar obſidetur. Hinc ad Leuthericum Archiepiſcopum Fulbertus Carnotenſis ſcribens ait, *Proreta nauis regia cautus & circumſpectus eſto; terreni ſpiritus inſolenter exibilant, fluctus huius ſaculi intumeſcunt, promontoria mundana potentia minantur; & more pyratarum inſidiantur hypocrita: inter hac omnia autem ad portum caleſtis patria intendendum, &c.* C Quàm cautè, quàm lentè, quàm oculatè progrediendum ei eſt, qui ſuſpenſo fune per aerem deambulans, ſalutem ſuam tenui pendulęque viæ committit! quàm oculatus ille eſt, vt æquâ vndequaque menſurâ æquilibrium quod manu tractat, trahat in partes! quàm dexter & diligens in porrigendis greſſibus eſt, cùm tantillo ex errore præceps ruat, oporteat. hoc planè modo ſe habet Antiſtes; ſi namque in ſedis ſuę faſtigio vel leuiſſima vertigine laborauerit, niſi rectus inceſſerit neutri parti propenſior, ſi ſuis in agendis operibus vel leuiſſimè dormitauerit, facillimè cadat, neceſſe eſt, eiuſque cum lapſu præcipites populi collabantur: audi iam Nazianzenum. *Quemadmodum ſublimi & pendulo fune gradientibus, hàc vel illàc deflectere minimè tutum eſt, nec quamuis pauca inclinatio modicum periculum affert; verùm eorum ſalus ac ſecuritas in æquilibrio poſita eſt; ad eundem quoque modum vtramuis in partem quiſpiam, ſiue ob vitium, ſiue ob imperitiam propendeat, haud leue periculum tùm ipſi, tùm ſubditis imminet, ne in peccatum prolabantur.* D

in Apol. Greg. Pap. in Paſt.c.p. p. p.

lib. 1. de Clem.

in Aphon. B

epiſt. 27.

orat. p.

Secunda ratio in eo verſatur, quòd in plurimis & varijs operibus exercere ſe debet Epiſcopus: expeditum autem & promptum hæc poſtulant ingenium, eximiam perſpicaciam & viuidam mentis alacritatem, vt ea perficiat, vt circumſtantias hinc inde diſpoſitas metiatur & libret, vt demum contemperet *actiua paſſiuis*. plurimorum ſalutem Epiſcopi diligentiæ cæli amor commendauit, ad quod præſtandum innumera eis negotia definienda traduntur, quæ ſine ſingulari quàdam mentis induſtria abſolui non poſſunt. quam benè Chryſoſtomus: *Nihil ad rerum adminiſtrationem ità neceſſarium eſt & accommodatum, atque prudentia*. Veronica ea eſt morbis omnibus ſalutaris, ſed quæ non tàm facilè in quocumque ſolo progerminat; ex aduerſo quid pernicioſius imprudentiâ eſt, quam fruſtrà ſimulato aureę ſimplicitatis colore licet exornare: vir ſimplex ad infulas induendas idoneus eſſe non valet; innocens quidem vir erit, ſed non probus Antiſtes: commendanda in alijs eſſet ſimplicitas, quæ ſtupiditas in Epiſcopo eſt; capite enim vitiato, mem-

hom. 15. in epiſt. ad Philipp.

bra

Google

A bra omnia vitientur oportet; ad quæ ſignificanda Diuus Cyprianus ait ab Apoſtolo
prudentiam potiſſimùm in Epiſcopo poſtulari, *Vt excludantur illi, qui ſub nomine
ſimplicitatis excuſant ſtultitiam Sacerdotum; niſi enim cerebrum ſanum fuerit, omnia
membra vitioſa erunt.*

Tertia demùm ratio ſit, quia cùm virtutum omnium agmen ſuo in pectore ſit de leg. dia-
excepturus Antiſtes; primam prudentiæ ſedem aperiat oportet: omnium enim vir- log.
tutum, ad Platonis mentem ductrix illa eſt, omnium parens, vt Demoſthenes ait, 6. Ethic. c. vltim.
quin, vt Ariſtoteli inhæream, facem illa, lucemque alijs præfert, ſolis inſtar eas 2. 2. qu. 47.
illuſtrat, temoni ſimilis eas dirigit, & inſtar viæ eas ducit, vniuerſales leges ſingu- art. 6. in
laribus operibus adſcribens, vt cùm Angelico loquar. corp.

§. II.

B PRimam omnium è rebus creatis eductam Dei imperio lucem fuiſſe ſolidè ar-
bitratur Diuus Baſilius: prima quæ Dei ex ore aures vniuerſi perculerit, fœ- hom. 2. in Exam.
cunda ſimul & ſonora vox fuit *fiat lux.* hoſtilibus hæc tenebris ſuà præſentià diſſi-
patis mundi oculos ſtatim exhilarauit. prima etiam, quæ in mundo ſacro è cæteris
virtutibus enaſcatur, lux prudentiæ eſt, cuius lumine cæteræ virtutes illuſtrentur,
amoremque ſibi humanum concilient. Chriſtallinus prudentia fons eſt, qui ſuarum
aquarum munere virtutes alias fœcundat ſimul & rigat. *Primus officij fons eſt pru-* 1. p. off. c. 27.
dentia, qui tamen fons in virtutes cęteras deriuatur: quo pretio ipſe prudentiam in pſ. 13.
habeat, è Diuo Chryſoſtomo quæras; expeditiſſimè reſpondebit, prudentiam ani-
mæ lucem eſſe, mentis Reginam, omniſque honeſtatis Magiſtram. Regium eius
aſpectum tota virtutum acies veneratur & ſuſpicit, eiuſque arbitrio viuendi leges
& normam operandi metiuntur; regale hoc decus ipſemet Iamblicus in prudentià
cognouit, cum ad eius nutum ait virtutes cæteras velut ancillas pendere, eoque mo-
C do & ordine, quem ipſa exhibet ad operationes feſtinare.

Hinc docuit Ariſtoteles, ſimul cum prudentia virtutes omnes adeſſe. *Si pruden-* Eth. c. 13.
tia vna adſit, iam continuò vna cum ea omnes aderunt, eaque de cauſa Socrates aſ-
ſeruit prudentiæ ſpeciem quamlibet eſſe virtutem, cum eius auxilio deſtituta nul-
la decus poſſit habere virtutis: ad prudentiam enim ſpectat, quamcunque ex illis
inſtruere quid fugiendum ſit, quid amplectendum, adeò vt virtus dicenda non ſit,
quæ prudentiâ non dirigatur, vt ait Diuus Gregorius. Sedes illa eſt, qua ſapien-
tia aſſidens res humanas temperat legeſque conſtituit: quin ſapientia ipſa eadem
eſt, cuius conſilio officia hæc noſtra flectuntur, vt docet Diuus Thomas, vel ſal-
tem adeò ſapientiæ proxima eſt, vt nulla ſine alia eſſe non poſſit: ſed audi egregiè
de hoc philoſophantem Diuum Proſperum, *Hoc idcircò præmiſerim, vt quidquid* de vit. con-
de prudentia fuerit diſputatum id etiam de ſapientia dictum poſſit intelligi: quia ita tem. l. 3. c. 19.
*ſibi hæ duæ virtutes implicatæ ſunt & vnitæ, vt vna qualibet earum ſine altera non
D poſſit eſſe, vt nec imprudens ſapientia, nec inſipiens poſſit dici prudentia.* Porrò quæ
Diuina habemus oracula, prudentiam ſimul & ſapientiam arcto ſemper quodam
ſimul amore connectunt, & mutuà ſibi charitate deuinciunt. Si namque adoleſcen-
tiam erudiant, hæc habeat *Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam*, veraſque diuitias
ex ijs tantùm haberi pronunciant, *Principium ſapientiæ poſſide ſapientiam & in om-* Prou. 31.
ni poſſeſſione tua require prudentiam; ſi fœlicitatis humanæ nobis viam referent, re- Prou. 4. 7.
giam prudentiæ & ſapientiæ domum oſtendunt, *Beatus, qui inuenit ſapientiam, qui* Prou. 3. 13.
affluit prudentià, quæ omnia ipſimet Platoni, Socratique comperta fuere.

Sed maiora Iamblicus de ea pronunciauit, ex ipſa enim ait, Diuinitatis commu-
nicationem quandam in nos deriuari. *Quod ſi aliqua nobis cum Dijs communitas
intercedit, virtutis huius gratia conſiſtet.* & commoda inde recenſens, quibus eius
auſpicio locupletamur, ſtatuit, *Meritò igitur Deo ſimiles poſſeſſores ſuos facit pru-
dentia.* excelſum eam Numen Sophocles appellauit.

Recta prudentia Magnus eſt Deus.

Quo forſan effato, veteres ille vt mendacij reos obiurgauit, qui fortunam veneran-
tes, aduerſa illi & proſpera quæcunque tribuebant; ipſius enim prudentiæ ductu

Digitized by Google

ſit, vt fortuna ipſa & incerti rerum horoſcopi ei ſeruiant, portumque tranquillum appellent ea, quæ fluctu grandiori agitantur. ad hanc mentem cecinit alter ille, A

Iuuenal. ſatir. 10. *Nullum Numen abeſt, ſit ſit prudentia tecum.*

Demùm qui illuſtriſſimi omnium fuere ſcriptores, nomenque immortalitati dederunt, certatim ad commendandam prudentiam accurrunt; quæcumque tamen ipſi congeſſerint, modica ſunt, ſi eum ijs conſerantur, quibus eam Diuinus

Prou. 3. 19. Spiritus exornauit. audi. *Deus ſapientiâ fundauit terram & ſtabiliuit cælos prudentiâ.* O quam ſplendidè dictum, conditurus hanc rerum vniuerſitatem Deus, ſyderibus cælum ornaturus, mentes cæleſtem orbium motibus adſcripturus, ſydereos demùm globos tanta venuſtate & concinnitate compoſiturus, prudentiam ſui ſociam, ſui adminiſtram, ſibi voluit adeſſe, eiuſque conſilio veluti regulâ quadam, & menſurâ vſus eſt, vt omnia ſibi reſponderent, & conſona proportione concinerent; vt ſydera illuſtraret rectaſque eis leges deſignaret, vt Solis currum tantâ luminis dote ditaret, eiuſque conſortem Lunam faceret, prudentiam veluti ſuam conſultricem adhibuit, cæleſtiumque orbium axes, quibus ingens ea moles impoſita ſtato curſu vices ſuas ſuoſque motus expleret, ſuâ prudentiâ ſtabiliuit. Quid illuſtrius, quid ſplendidius excogitauerit vnquam humanum ingenium! B

Eo igitur modo, quo ſtellis cœlum ſpargitur, floribus ſolum elucet, cùm Antiſtitis animus ſit illuſtrandus, nobilior prudentiæ ſedes tribuatur, vt ea veluti Regina virtutes reliquas moderetur & temperet; *In omni, quæ ſuſcipitur ratione, præcedere prudentia debet; nam prudentiâ remotâ, nihil cuiuſuis generis eſt, quod licet bonum, non ità in vitium recidat, ſi aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat.* Sic Diuus Baſilius, cui conſonat apud Aquinatem Diuus Gregorius. *Cæteræ virtutes, niſi ea quæ appetunt prudenter agant, virtutes eſſe nequaquam poſſunt.*

De Conſt. monac. c. 15.

1. 2. q. 47. a. 14.

Hoc fortè Aegyptij ſignificarunt, cùm ad Templorum fores ſphingis ſimulactum apponerent, vt ſcilicet indicarent, rerum ſacrarum Præfectum, hoc eſt in Christiana Religione Antiſtitem inuictum & intrepidum fore ſimulque inſigni prudentiâ decorandum: bruti enim animantis pars quâ componebatur, fortitudinem, humana verò ſpecies prudentiam indicabat.

l. de fortitud. Quid ſit prudentia inquirens Plutarchus, ſibi ipſi reſpondet, non aurum non argentum, non formam, non vim eſſe, non gloriam *Quid ergò eſt?* id ſanè eſt, quod omne bonum honeſtum delectabile & vtile confert, & ſine quo quæcunque oppoſita mala redundant. quâ in re excogitandâ, Plutarcho ſublimius Chryſoſtomi C

l. 3. de Sacerd. ingenium euolauit; do eius verba, *Vſu venit, vt quibus Ciuitatum Principatus concreditus eſt, ij niſi valde prudentes pariter ac vigilantes fuerint, tùm Ciuitates ipſas euertent, tum ſe ipſos perditum eant.*

in p. Reg. 13. 23. Illud etiam non omiſerim è Diuo Gregorio, qui Antiſtitem ait prudentia obarmandum veluti lanceâ & enſe: vt enim cominùs enſe, lanceâ eminùs hoſtem aggredimur, ſic Præſul tùm præſentia, tùm futura debet prudentiâ ſuâ perpendere, vt mox fuſiùs oſtendetur: Sapientiſſimè etiam tantus Magiſter addit, non poſſidenda tantùm hæc arma nobis eſſe, ſed etiam adhibenda vt de Saule & de Ionatha ſuo filio legimus, de quo ſacra Scriptura teſtatur, quod *Cum veniſſet dies prælij, non*

p. Reg. 14. *eſt inuentus enſis & lancea in manu totius populi, qui erat cùm Saule & Ionatha, excepto Saule & Ionatha.* D

Potiſsima Prudentiæ munera explicantur, quibus ad operandum vti debet Epiſcopus. Cap. VI.

Nequaquam mea mens eſt, vt omnes prudentiæ actus ſplendidâ, ſed moroſâ pompâ recenſeam, quandoquidem, vt ſuperiùs docui, ea prudentiæ vis eſt, vt ad omnium virtutum actus moderandos ipſa vires ſuas immiſceat: aliud ergo ſecunda hæc huius operis pars non amplectitur, quàm multiplices actus prudentiæ

dentiæ tùm illius, quæ ſolitaria, tùm alterius quę Oeconomica appellatur; cum
A ad alterius actus, quæ Politica dicitur explicandos, tertiam Partem, Deo iuuante
ſimus adſcripturi.

Tres igitur potiſſimæ virtutis huius partes hic mihi conſiderandæ occurrũt, quæ,
vt Philoſophus docet, ſunt Conſilium, iudicium, & impetium, è quibus ſuum triplex
nomen vſurpās appellari poteſt Conſultiua deliberatiua & actiua. Conſilium igitur,
vt ab hoc ordiamur, rectitudinem & honeſtatem finis ſupponit. Sanctiſſimus hic in
Epiſcopis erit, ſi Chriſtianam Religionem conſeruandi & amplificandi pro ſuis vi-
ribus mens ei fuerit, eaque omnia adhibendi, quæ opportuna ad hunc aſſequen-
dum finem agnouerit. audiatur Ariſtoteles. *Atque bona quidem conſultatio ea eſt,* 6.Eth.c.9.
quà ad eum finem, qui eſt abſolutè finis, pergitur; rectè ad prudentiam pertinet rectè or-
dinare aliquid in finem, quod quidem rectè non fit, niſi & finis bonus ſit, & id quod
ordinatur in finem, etiam ſit bonum & fini conueniens. Sed Ariſtotele ſolidiùs &
breuiùs ſapientiſſimus Regum, *Vir prudens dirigit greſſus ſuos*: hoc eſt, actiones Prou.15.21
B ſuas veluti greſſus tàm moderatè ſapienterque componit, vt propoſitum ſibi finem
Diuinæ voluntati conformem prorſus attingat; alibi autem idem Philoſophus
docuit abſque Virtutis & Prudentiæ ſubſidio ineptè à nobis omnia facienda, cùm
illa finem pręſcribat, hęc media diſponat, *& ſine prudentià ſineque virtute electio-* 6.Eth.c.13.
nem rectam non fore; altera namque finem, altera ea quæ ſunt ad finem agere facit. Ad
finem ſuas actiones dirigere, hominis eſſe docet Aquinas, cùm econtrà nullum 2 2. qu.49.
ſibi finem in operando proponere, ſit belluarum; licet autem diſcrepare inter ſe art.3.& 4.
fines videantur, omnes tamen in Deo, velut in Sole radij, coaleſcunt.

Intereà aliqua omittens, quæ ingenij perſpicacia, & voluntatis docilitate ad
conſultationem rectè habendam referuntur, illud in præſenti ſtatuo, hanc conſilij
probitatem in Præſulum actionibus conſiſtere, vt ſedulò agnoſcant, an res ſibi fa-
ciendæ Diuinæ Voluntati, quæ rerum omnium faciendarum ſuprema lex eſt, rectè
conformiterque reſpondeant; plerumque enim in rebus humanis fit, & potiſſimùm
in ijs quæ ad regimen ſpectant, vt non ſibi amicâ quadam ſocietate conueniant v-
C tile & honeſtum; ex quo pariter fit, vt non abſque magnis modis ipſa virtus fœdè
corruat & deſciſcat in vitium; nec tamen acquieſcere omninò debemus in ipſius
operis honeſtate, ſi circumſtantia aliqua honeſtatem eam vitiaret: quàpropter
conſilij probitatem tribus legibus definiuit Diuus Bernardus ad Eugenium Ter-
tium ſcribens, hoc eſt, an illud, de quo conſulitur liceat, an deceat, an expediat;
poteſt enim aliquid vi legis tùm humanæ tùm Diuinæ non id prohibentis eſſe lici-
tum, ſed ratione vel temporis, vel perſonæ, vel loci dedecebit: rurſus decere
aliquid poterit, ſed poteſt ſimul non expedire. hæc omnia attentè, ſeriòque Epiſ-
copus expendat oportet. facile enim fieri poteſt, vt ſi ad hęc præ ſua remiſſione
caligauerit, multis irretiatur erroribus, & licet honeſtiſſimum ſibi finem objiciat,
deceptus in electione mediorum, nec Diuinam nec humanam voluntatem ſatis ex-
plebit. *Spiritualis homo, ille qui omnia dijudicat; vt ipſe à nemine iudicetur, omne* l.3. de conſ. ſid. c.4.
opus ſuum, trinà quàdam conſideratione praeueniet. Primùm quidem, an liceat, de-
D *inde an deceat, poſtremò an expediat.* Hæc è Bernardo.

Sed hac de re audiendus etiam Apoſtolus, qui Corynthios corripiens de liti-
bus forenſibus, quibus inter ſe diſſidebant, eos admonuit, quod licet prohibitum
Chriſti fidelibus non eſſet, huiuſmodi litibus apud Ethnicos iudices alios vexa-
re, haud tamen ad animarum ſalutem & Chriſtiani nominis decus hoc ipſum ex-
pediebat, *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*: ad quæ verba Chryſoſto- 1 Corinth. ibi.
mus docet, eum hic haberi ſermonem de rebus, quæ cum ſint indifferentes, licitę
quidem ſunt, ſed vel non decent, vel non expediunt. Quin Tertullianus legit, de exhort. Caſt.
ſed non omnia pro ſalute, ac ſi dicat, nihil prorſus nobis agendum eſſe, quod ad
noſtram ſalutem tanquam ad ſuum finem omnimodè referatur, vt infrà dicetur.
Præterquam quod ſicut Sagittarius, cuius arcus præ imbecillitate lenteſcat, niſi ſu-
prâ ſcopum oculi aciem intenderit, infrà illum ſagitta cadat, oportet, ſic etiam
nos, qui tantà ad benè operandum infirmitate laboramus, ſi ad ea tantùm vo-
luntatis noſtræ ſagittam direxerimus quę licita ſunt, frequentiſſimè ab ęquitatis
ſcopo aberrabimus, & in illicitos actus corruemus: habes hæc è Diuo Clemente

1. Paedag. cap. 1. Alexandrino memoratâ Apoſtoli verba explicante, *Etſi omnium mihi licet eſſet par-ticeps, non omnia tamen expediunt; citò enim adducuntur, vt ea faciant quæ non li-cet, qui faciunt omnia quæ licet.* A

E Diuinæ beneuolentiæ munere ſuam hac in re prudentiam Syneſius Cyrenen-
epiſt. 57. ſis Antiſtes agnoſcebat, *Erat quipppe diuinitùs hoc mihi tributum, vt cùm ego au-ctaritate plurimùm poſſem, tùm honeſtiſſima quæq; vellem.* Quin ipſemet Theodobal-dus Rex, vt è Caſſiodoro habetur, rubori ijs omnibus eſſet, qui ab hac debitæ tem-perantiæ plus æquo diſcederet: hic enim ſponte fatebatur, magis in eius volunta-tem dominari virtutem, cuius conſilio ea tantùm ſibi licita æſtimabat, quæ com-mendanda probis eſſent, quàm ſe in ſubiectos populos dominari; quæ coram Se-
l. 10 ep. 16. natu adhanc rem ille pronunciauerit, dabo, *Imperioſa nimirum res eſt P. C. pietas noſtra, quando voluntate propriâ vincimur, qui alienis conditionibus non tenemur. Nam cum Deo præſtante poſſimus omnia, ſola nobis licere credimus laudanda.*

Manifeſtum diſcrimen hic habes, quo Diuina prudentia ab eâ ſecernitur huma-nâ prudentiâ, quam prudentiam filiorum ſæculi cæleſtis Magiſter appellauit; *filij* B
Luc. 16. *huius ſæculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.* Hic enim cùm ſæculi prudentibus conferens eos, quos lucis prudentes vocat, clariſſimè ſignificat, adul-terinam eorum eſſe prudentiam, bracteatam, imprudentem & tenebroſam, nec eos prudentes aliâ ratione dicendos eſſe, quàm vel ironicâ illuſione, vel quo-dam loquendi abuſu *in generatione ſua*, hoc eſt in genere ſuo, quod propriè ad vafritiem refertur: noctuarum inſtar veſpertinas inter tenebras iſti iactabundi per-uolitant, diemque ſuam tandem ſortiuntur in nocte.

Perſonatam hanc falſamq; prudentiam Stagyrites Philoſophus è Græco idioma-te Panurgiam vocauit, hoc eſt calliditatem, & vafritiem: hanc qui poſſident, ex ijs ſanè ſunt, qui ſuo ingenio Dœmoni fraudum Magiſtro adhærent: de hoc enim
de ſacrif. Ab. l. ſacra refert hiſtoria, quod *ſerpens erat callidior omnibus animantibus* Aquila legit *ſerpens erat panurgus*. adeò à rectâ virtute alienam Philo Hebræus hanc pruden-tiam æſtimauit, vt ab eo vocaretur *morbus animi voluntarius*: ab Apoſtolo autem de eâ dicitur *Prudentia carnis mors eſt, prudentia autem ſpiritus vita & pax.* Reſ-puunt hanc prudentiam electi à Deo viri, vt docet Angelicus, & ad improbos C
tantùm ea ſpectat, quibus quò maior ea in pretio eſt, eò imprudentiores & ſtultio-
Rom. 8. 6. res aſtimantur; *prudentia enim ideò dicitur, cùm res ſtulta ſit.* vides, inquit Am-
2. 2. q. 47. art. 13. broſius, quantùm nomine diſcedat à reſtultitia enim mentis eſt, vocaturque pru-
AdRom. 8. dentia. Virulentam hanc peſtem a cuiuſuis Epiſcopi animo Deus euellat: eam in nobis prudentiam Diuinus Magiſter efflagitat, quæ oculata quidem ſit, ne decipia-mur, ſed columbæ inſtar ſimplex etiam ſit, ne decipiamus: vt enim Tertullianus
l. 7. ep. 7. egregie ait, *Nocentiſſimi, qui non ſimplices, ſicut ſtultiſſimi qui non ſapientes.* Frau-dolentis artibus haud illa nominis ſanctitas deturpanda nobis eſt, quam populi venerantur, Hennodio potius adhærentes pronunciemus. *Habeat ſuas mundus aſ-tutias, & vrbanitatem fallendi, prudentiam damnandus appellet.*

Pari etiam ſolertiâ cuitanda nobis ea prudentia eſt, quæ licet nulli pernicioſa, nec finem eligens, nec media diſponens a rectitudine & æquitate diſcedat, adhuc tamen terrenis rebus tota inhærens, humanis potiùs quàm diuinis rationibus in-nixa, non cæleſti, ſed mundano conſilio ſagax potiùs quàm prudens in rebus ſuis D
componendis appellari poteſt. adultera pecunia hæc eſt, quæ cæleſti ab ærario ex-
3. 23. cluditur, & eliminata olim ex eo fuit è Baruch Vatis ſententiâ, *filij Agar, qui ex-quirunt prudentiam quæ de terrâ eſt: negotiatores terræ & Theman & fabulatores & exquiſitores intelligentiæ, viam autem ſapientiæ neſciunt.* inter Agarenos merca-tores, non inter Catholicos Præſules ſtatuenda ſedes his eſt, & frequentiſſimè eo-rum conſilia miſerrimo euentu deſtituit Deus: nec enim venuſtiſſimam Rachelem ex amore iſti ſibi deſponſant, ſed Liam, quæ lippis & caligantibus oculis tunc maximè cæcutit, cùm ſibi oculata & oculatiſſima eſſe videtur.

an. 877. Id ſanè peraeutè obſeruat Cardinalis Baronius, quod cùm ad habendas in Chri-ſtianæ fidei hoſtes à Carolo Craſſo & ab Orientis Imperatore ſuppetias, verſutâ huiuſmodi prudentiâ videretur Ioannes Octauus Pontifex, non tantùm eius irrita vota fuere, arteſque inutiles, ſed acerbis incommodis Chriſtianam Religionem affi-

A aſſiſtauit. Sciat Antiſtes, vt Ambroſius docet ab Apoſtolo ex eo poſtulari, *prudentiam non mundialem, quæ ſtultitia ſit apud Deum, ſed prudentiam ſpiritualem, illeſ, quæ & opere circumſpecta ſit & verbo perita, vt ſit aſtutus ſicut ſerpens & ſimplex ſicut Columba*. Quapropter cum vir Sanctiſſimus Thomas Cantuarienſis Antiſtes animaduerteret, Romano in foro ſuam cum *Britannico* Rege cauſam non diuinis, ſed humanis rationibus agi, & Alexandrum Tertium Pontificem, vt Regis animo blandiretur, eam ipſi facultatem coarctaſſe, quam vti Sedis Apoſtolicæ Legatus induerat, ad Purpuratorum Patrum Senatum ſcribens, non ſine querimonia ſuam mentem aperuit, plurimaque ad ſui defenſionem congerens, inter alia hæc fortitèr ſimul & ingenuè addidit, *Non ſimulatione, non ingenio regendam eſſe Eccleſiam, ſed iuſtitiâ & veritate, quæ ſe obſeruantem liberat ab omni malo*. 1. de dign. Sacerd. apud Bar. an. 1168.

Ex aduerſo vt imprudentem damnauere noſtrâ hac ætate ſcioli quidam Magiſtelli Diuum Carolum Borromeum, eo quòd ad ſupremi Sacerdotij faſtigium Pium Quintum efferre conaretur ſuæ familiæ non ſatis propenſum, & quòd ad lue infectis ſubſidium exhibendum ſe aperto mortis periculo obiectauerit. Sed ipſo rerum euentu patuit, quàm ſuis in conſilijs defeciſſent ineptiſſimi illi, & quanta ex aduerſo prudentiâ res ſuas Antiſtes Sanctiſſimus temperaret.

§. I.

AD ſecundum iam prudentiæ munus explicandum accedo, quod in conſultatione & deliberatione verſatur, media enim & vias quas ratio exquiſiuit ſpectat ad prudentiam dixtinguere, an recta ſint vel iniqua, an bona, an optima, eiſque ab his dixtinctis proba eligere, improba reſpuere, pretioſa ſecernere à vilibus, & extrema quæcumque declinare: adeò autem ad prudentiam hæc referuntur, vt Diuus Auguſtinus & ipſo prior Tullius in hoc potiſſimum virtutem agnoſcat his verbis, *Prudentia eſt cognitio rerum appetendarum & fugiendarum*, vel iuxtà Ariſtotelem à Diuo Auguſtino relatum *eſt recta ratio agibilium*. Cleobuli, imò Sanctuarij lancem ſuis ipſa manibus librat, vt res omnes pertractandas æquâ mente ponderet & dixtinguat, & in deliberando lentâ conſideratione progrediens, rationes omnes vtrinque efferendas excutiens, illi tandem parti adhæret, quæ Diuinæ magis amplificandæ gloriæ proſpicit, animarumque ſaluti comparandæ. eò æſtimabilius hoc eſt quò rarius; nam vt cum Tacito loquar, *Pauci prudentiâ honeſta à deterioribus à noxijs vtilia diſcernunt*; adeoque egregiè, vt aſſolet, Aquinas ait, prudentiæ decus totum ex intellectu deriuari; quò etiam collimaſse videtur eâ paræmiâ Seneca, *Deliberandum eſt diù, quod faciendum eſt ſemel*. Hoc demùm familiare illud receptaculum eſt, quo ſe ſpiritus ad Philonis Hebræi mentem conuertens, terrenis hiſce ſordibus depuratus, veritatem inquiteret, quæſitamque tueretur. 1. 83. qu. 31. de offic. & l. 1. de inuent. 2. 2. q. 47. ar. 2. 6. Eth. l. 4. Annal. 2, 2. in Prou.

Ad hoc ipſum roborandum, in ſycomoro prudentiæ ſybolum veteres deſcripſere: Dùm enim arbores aliæ ad primos blandientis auræ murmurillos in feſtinatos flores erumpant, in cuius celeritatis pœnam brumæ aſperitate ventorumque ferociâ miſerrimè poſteà deflorefcunt, longè cautior ſycomorus ab iſtâ florum pompâ parturiendâ abſtinet, donec ab hibernæ tempeſtatis iniuria penitus tuta, vernas illecebras ſentiat ſuis floribus blandituras: eodem planè modo prudentis eſt immaturas deliberationes effugere, maturaque cogitatione cuncta componere, vt ea declinet diſcrimina, quæ poſteà ei pœnitentiam ſiniſtro ab euentu inſinuatent; Hinc de eà meritò Auguſtinus, *Scire quid debeat facere, ſcire quid poſſit, prudentia eſt in eligendis, prudentia eſt nihil appetere pœnitendum, & nihil præter iuſtum velle facere*. de ſpiritu & anim.

Prudens iſta recogitatio alio nomine diſcretio vocatur, quæ virtutum quidam mos eſt; imò ea virtus, cuius ingenio vitium à virtute dixtinguitur, vt enim Diuus Ambroſius docuit, *Quidquid boni cum diſcretione egeris, virtus eſt, virtus verò indiſcreta pro vitio habetur*. ſed hac de re vberiùs infrà. L. 4. ep. 29.

Sicut autem viuentibus neceſſarius aer eſt, ſic moderatoribus diſcretio eſt, ſal illud

Digitized by Google

illud hæc eſt, quo Chriſtus Seruator voluit adeò intimè ſuos aſſeclas imbui, vt in
ipſum planè commutarentur, *Vos eſtis ſal terræ.* Hanc demùm iuxtà Diui Gre- A
gorij mentem pallium illud exprimebat, quo ſupremus veteris Synagogæ Sacer-
dos ad pectus obtegendum ferebat: in eo namque velut in ſcrinio quodam diſcre-
2. part. paſt. cap. 1. tionem præferre debet Antiſtes, & rationis magiſterio facienda ſtatuere, *Debet*
rector ſemper ſubtili examine bona malaque diſcernere, & quæ, vel quibus, vel quan-
do, vel qualiter congruat, ſtudiosè cogitare. Sic Pontifex diſertiſſimus.

Ad hunc animi conuentum faciendum, tres potiſſimùm Conſiliarij aduocantur,
quos tùm naturalis tùm Diuinæ ſcientiæ Magiſter, tanquam tres prudentiæ par-
tes acturos appellat Memoriam, ſcilicet, Intellectum, Præſagium. ad præteri-
ta refertur memoria, ex quibus experientiam ad futura deducit: præſentia
tantùm librat & trutinat intellectus: præſagium verò, quod etiam prouiden-
2. 2. qu. 49. ar. 1. 2 & 6. ad art. 6. p. de benef. tia dicitur, futuros euentus expiſcatur, nec inopinatâ aggreſſione patitur ſe illis
circumueniri; enucleatum de his ſermonem habet Aquinas Magiſter, & ad hunc ſe-
cundum prudentiæ actum ſimul à Caietano referuntur, quæ omnia breui comple- B
xus Seneca fuit docens, *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur;*
præterita cogita, præſentia ordina, futura preuide. Nullam autem admirationem
pariat, ſi tam oculata prouidentia in Antiſtite animarum medico à nobis exquira-
tur, cum in ijs, quibus curanda corpora committuntur, tam accuratam Hippo-
crates poſtulauerit, eam illo carmine deficiens, *Quæ ſunt, quæ fuerunt, quæ mox*
ventura trahentur. Rerum omnium, quæ cogitatione comprehendi poſſunt, theſau-
rus quidam memoria eſt, vbi innumera collecta documenta & exempla ſeruantur,
Ariſtot. p. met. c. p. quibus ingenij vim quiſque poteſt acuere ad bona diligenda, malaque reijcienda;
vt enim refert è Philoſopho Aquinas, *Experimentum fit ex pluribus memorijs.*
2. 2. qu. 49. art. 1. Cùm ergo prudentiæ munus ſit ad res ſingulares vniuerſalia præcepta referre,
Eccl. 41. 5. fit, vt rerum præteritarum exemplo ingens memoriæ beneficio campus aperiatur,
quo tùm præſentia, tum futura poſſit æqua luce perſpicere. *Memorare quæ ante te*
fuerunt. ſic è cæli oraculo habetur; & ex aduerſo ingenuè Seneca affirmat, *Qui*
nil de præterito cogitat, vitam perdidit.

Alciat. embl. 18. Iam fabellam hinc enatam vide; Noe quidem in illo exprimebatur bifrons & C
biceps, ſed ad prudentiam ſignificandam accommodatus: è poſteriori enim vul-
tus parte præterita conſiderans, ex iſtis ad præſentia diſcernenda progreditur, vt
horum futuros euentus illorum exemplo præſpiceret.

Quid ergo mirùm ſi tanquam vtiliſſima lege Principes inſtruantur, vt ad opti-
Variar. l. 8. mum inſtituendum regimen, in peruoluendis hiſtorijs aſſueſcant, ad quam rem
aptè Caſſiodorus ait, *Totius prudentiæ compendium in litteris contineri.*

Iam verò Intellectus eſt earum rerum, quæ in dies faciendæ occurrunt aperta
cognitio & illuſtris perſpicacia, cuius vi ipſa rerum faciendarum viſcera inuadi-
mus; expolita demùm mentis ſermocinatio eſt, quâ, ſi opera noſtra deſtituantur
Serm. de Villic. fluctuant, incertoque motu vagantur, imò periclitantur; qua de causâ Diuus
Bernardus docuit, aliud non eſſe prudentiam, quàm boni & mali cognitionem, ad
quam noſtros mores in hoc vitæ curſu componere debemus. adeò igitur ad no-
ſtram ſtatuendam prudentiam intellectus iſte neceſſariò requiritur, vt penè ſi iſte D
defuerit, nulla prorſus euadat. tanquam Logicæ præceptor intellectus eſt, cuius
ſyllogiſmos veluti conſtruens, vniuerſalium rerum cognitionem ad ſingularia refe-
rens, certam & inconcuſſam concluſionem ad ſe deriuat. Minerua hæc eſt, quam va-
tes è capite Iouis enatam fabulantur, hoc eſt ex humana mente, quam idcircò aſſere-
bant ingenioſam eſſe noſtrorum actuum Magiſtram, humanæq; fęlicitatis originem.

Eximiè hac in re Thucididis & Aemilij Probi laudibus commendatur Summus
Prob. in Themiſt. bellicæ Athenienſis diſciplinæ Præfectus Themiſtocles; *hic enim de inſtantibus ve-*
riſſimè iudicabat, & de futuris callidiſſimè conijciebat.

Tertium iam conuentus huius Conſiliarium adeamus, & audiamus, hoc eſt Pro-
uidentiam. adeò hæc prudentiam ipſam adiuuat & fouet, vt ab eâ ſuum vſurpaſſe
de offic. nomen Prudentia Tullius exiſtimet, cui tum Diuus Iſidorus, tum Magiſter Aqui-
2. 2. q. 44. ar. p. nas ſuffragantur hanc ethimologiam afferentes *Prudentia quaſi porrò videns:* ſua
enim mentis acie incerta ipſa rimatur, & videt, futuroſque rerum exitus è præ-

teritis

A teritis perſpicaciſſimè comprehendit. ad hanc ſententiam Athenienſium Princeps
Timotheus è Stobæi narratione aſſerebat, opus eſſe exercituum Præfectis, (quod
de Chriſtianæ militiæ Ducibus tu pariter dixeris, *Quæ ante ipſum, quæque à tergo
ſunt, proſpicere*: nuſquam prudentis laudem, imò imprudentiſſimi notam aſſe-
quetur, qui ſiue publicam, ſiue priuatam, perficiendam rem ſuſceperit, abſque
eo quod prius ea, quæ inde conſequentur, mentis acie peruaſerit; fortuitis enim
potiùs ab euentis quàm è ſuis conſilijs pendebit opus & frequentiſſimè labyrin-
thęis ambagibus adeò ſe inueniet irretitum, vt fruſtrâ vulgari illa paręmiâ ſe in-
crepet & ſui cenſor obiurget, *Turpe eſt dicere, non putaram*. tunc igitur commen-
datiſſimus erit nobis Antiſtes, cùm de eo vſurpare valemus, quod olim de Princi-
pe cœcus illuſtriſſimus affirmauit. *Si à tergo pariter & à fronte ſit oculatus*. Me- Homer.
ritò igitur Seneca, *Qui nihil de futuro præmeditatur, in omnia incautus incedit*;
cùm ex aduerſo futura præcogitans, facilè ac omnia deſtruet, quæ ſuæ ſunt l.6.ep.12.
incommoda voluntati, *facilè prouidus remedium, qui præuidit*. Sic Apollinaris
B Sydonius.

Oculata hæc perſpicacia duo alia ad ſe trahit, quibus prudentia ę Macrobij ſen-
tentiâ honeſtatur & perficitur, hæc autem ſunt *Circumſpectio & Cautela*: harum vide D.
primâ circumſtantiæ omnes loci, temporis, perſonæ reſpiciuntur, quæ ſi deſpician- Thom. 2.2.
tur, res cæteroqui commendabiles & optimæ in tranſuerſum ruant, neceſſe eſt; qu.49.art.7.
occaſionem oblatam hæc rapit & ſiſtit, dataque opportunitate ad ſui libitum vti- & 8.
tur: illud enim idem ad ſacram militiam accommodare nobis licet, quod Antigo-
nus de re bellica dicere conſueuerat, temporis ideſt magis eſſe bellum quàm ar-
morum, magiſque occaſioni, quàm virtuti tribuendum. Certè Polybij mens ea
fuit, vt diceret, maxima omnia quæ in re bellicâ contigerint, non ferro ſed tem- lib.9.
pore, non robore, ſed occaſione confecta.

Cautela autem ad hoc potiſſimè inſeruit, vt ſcilicet incommoda ea prænoſcan-
tur, quæ nequitiâ alterius è bono cæteroquin conſilio poſſent enaſci. vt enim ad
Maximum Salonenſem Præſulem ſcribens Diuus Gregorius ait, *Tantò cautius de-*
C *bemus ambulare, quantò nos ſcimus inter Dei inimicos viuere*. obijces ipſa præui- l.8.ep.36.
det, quibus præpediri retundique noſtra conſilia poſſunt, eaque repellere antici-
patâ virtute contendit; pulchram virtutis perſonam vitio detrahit, fraudes deſtruit,
eorumque etiam mentes inuadit, qui pietatis obtentu ſpecioſis mendacijs è veri-
tatis ſtudio eum remouere conantur, quæ inſidiæ, vt Romanus Orator ait, eò pe-
riculoſiores ſunt, quò ſpecioſiores: nullæ ſunt oculatiores inſidiæ, quàm hæ quæ
latent in ſimilitudine officij. Hinc veteres, è Pierio, in Prudentiæ ſymbolum Gruem Hyerogl.
vigilantiſſimam omnium auem deſcribebant. l.7.

Demùm ſiniſtros inter euentus, ſi alterutri malorum neceſſariò ſubijciatur,
pernicioſius & grauius à ſe auertere ſtudet, iuxta Diui Gregorij monitum, *Qui* in Moral.
murorum ambitu vndique ne fugiat clauditur, ibi ſe in fugam præcipitat, vbi murus
breuior inuenitur. Quid vltra? Huius cautelæ magiſterio modus ipſe pruden-
tiæ adſcribitur, quo ſe ſuaque componat, *Prudentiæ tuæ pone modum*. Quæ
Salomonis verba Diuus Ignatius Loyola interpretatus ait, *Neque enim decet*
D *ſine modo eam virtutem eſſe, quæ reliquàrum virtutum modus & menſura eſt*. in regul. de
Quam ad rem ſcitu digniſſimum illud eſt, quod de quodam Galliarum Rege prudent.
narratur; hic enim cùm de ſubiectis ſibi populis optimè gubernandis inſtrui à ſa-
pientiſſimo viro poſtularet, hic intactæ paginæ folium arripiens, hanc tantùm in
eo voculam exarauit *Modus*, vt poſtulanti Regi ſignificaret optimi regiminis for-
mam in eo haberi, vt modum in operando haberet, omniaque cum debitâ tem-
perantiæ menſurâ perageret.

Extremum

§. II.

A

EXtremum iam prudentiæ munus inquirendum remanet, quod in imperio & executione verſatur: quorſum enim expendere, examinare, librare, ſtatuere, ni operi poſteà manus adhibeatur, ſed otioſa tantùm mens in anteactâ conſideratione perſiſteret; prudentia autem ex Angelici ſententiâ non in conſideratione tantùm, ſed in ipſamet actione perficitur; *ad Prudentiam pertinet non ſolum conſideratio rationis, ſed etiam applicatio ad opus, quod eſt finis practicæ rationis.* (2. 2. qu. 47. art. 3.) Hoc vnum è monitis fuit, quo Principem filium Leo Cæſar instituit, *Lenens in deliberando ſis; ſed quò lentiùs deliberaſti, eò deliberata celeriùs exequere;* vt enim Philoſophus docuit, prudentiæ eſt diù facienda cogitare, ſed cogitata citò conficere. *Atque aiunt, celeriter quæ deliberata, eſſe agenda, cùm morà autem conſulendum.* Quin è Diui Thomæ ſententiâ potiſſimum prudentiæ actum executio ipſa complectitur. B

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis. (Lucan. 1. Pharſ.)

Quàm vulgaris Octauio Cæſari fuit illa paræmia, vt Suetonius refert *feſtina lentè.* (Suet. in Oct.) Sed iterum in medium proferamus Sycomorum, quâ ad deſcribendam prudentiam fuere veteres vſi, non eâ tantùm de causâ, quia lento fœtu ſua erumpit in germina, ſed etiam quia, vt opportuna tempeſtas acceſſit, celerrima in fructibus educendis eſt, vniuſque interuallo noctis eos maturat, ne proximi ardoris inclementiâ vitientur; ex quo colligas velim, quàm meritò fuerit omnibus commendatiſſimum Saluſtij acroama: antequam incipias conſulito, vbi conſulueris maturè facto opus eſt: (in orat. in Catil.) hùc pariter collimaſſe viſus Apoſtolus fuit illa de Epiſcopis aſſerens, *Qui præeſt in ſollicitudine.* (Rom. 12. 8.) Quid enim aliud ſollicitudo eſt iuxta Aquinatis & Stagyritæ definitionem, quàm eorum, quæ lentè deliberaueris alacris expeditaque executio? *Velox executio tardè conſiliatorum.* (Ariſt. 6. Eth. c. 9. D. Thom. 2. 2. qo. 47. art. 9.)

Hinc ad prudentiam exprimendam, manum aliqui deſcripſere oculis aſperſam, oculis ſcilicet deliberationem, manu verò executionem ſignificante. Si huiuſmodi prudentia noſtra fuerit, eadem ipſa erit, quâ ad Iſacidum moderandam gentem C

(Pſal. 77. 72.) Maximus Regum vtebatur, *Et pauit eos in intellectibus manuum ſuarum*: eius in manibus mens immorari videbatur; quæ enim omnia matura deliberatione conceperat animus, paratiſſimis artibus manus exercebat. Quis ex his non agnoſcat, quàm imprudentes ſunt illi dicendi, qui de ſtatuendis rebus fluctuantes inter inanes ratiocinationes tempus abſumunt, lentâque hebeſcentis animi ſegnitie ducti nexibus appoſitis expedire ſe neſciunt, ſuſpenſoque gradu ſemper incedentes, ac ſi vepres inter ac dumos iter haberent, nulli parti firmiter adhærent, & ad manum operi porrigendam adeò moroſi ſunt, vt fœminis illis comparandi videantur, quæ proximi partus doloribus laborantes, numquam in emiſſo fœtu requieſcunt: *Venerunt filij vſque ad partum, & virtus non eſt pariendi.* (Iſa. 37.) Magnum ſibi prudentiæ decus hi arrogant, cùm bracteatam ſolùm vmbratilemque prudentiam poſſideant: quæ enim prudentiæ laus in illis eſſe valeat, qui in potiſſimo eius munere exercendo deficiunt, populiſque gubernandis impares ſe oſtendunt? illud interim præterire nefas eſt, prudentiæ quidem opus eſſe, ea omnia media adhibere, quæ tanquam idonea inſtrumenta ad noſtrorum operum finem aſſequendum breuiori viâ conducunt; haud tamen dicenda perfecta prudentia eſt, cum ea ſolùm perfecta prudentia dicenda ſit, cuius ductu & auſpicijs ea diſcernere; ſtatuere, & adhibere valeamus, quibus huius humanæ vitæ finis, hoc eſt æterna beatitas nobis vndecumque donetur. Sic docet Aquinas. *Prudentia vera & perfecta eſt, quæ ad bonum totius vitæ finem rectè conſiliatur, indicat & præcipit.* (2. 2. q. 47. art. 13.) Sed Aquinati Macrobius ipſe præiuit, Prudentia eſt ad rationis normam, quæ quis cogitat, quæ quis agit vniuerſa dirigere, & nihil præter rectum & laudabile facere. D

Doci-

A Docilitatem in Epiſcopo requiri, quà ſuam opinionem exuens ſententias aliorum libens excipiat. Cap. VII.

INTER primarios actus prudentiæ tertium ſibi locum docilitas poſcit ex Aqui- ibid.
natis doctrinâ: huius autem munus eſt, ità operantis animum flectere, vt ſuæ
opinioni nequaquam adhærens, vbi ardua & grauia ſunt peragenda, alios conſulat,
eorumque ſuffragia requirat; Neceſſaria hæc omnibus eſt; ſed quàm maximè Præ-
ſulibus & Principibus, eò quod tenues nunquam dici poſſint horum errores; ijs e-
nim ſubiecti etiam populi maculantur, & principalis dignitas obſoleſcit. Quàpro- ep. 42.
pter ad Senonenſem Antiſtitem ſcribens Diuus Bernardus, egregijs cum laudibus
B effert, eò quod ad ſuam prouinciam optimè adminiſtrandam duos ſibi conſiliarios
delegerit, quorum operâ in rebus deliberandis vteretur. *Prudenter igitur cogitaſti Sacerdotale onus Epiſcopale opus, curamque Paſtoralem non dignè adminiſtrari poſſe ſine conſilio.* Quid? ipſamet Cæleſtis ſapientia locum ſibi inter Conſilia poſuit,
Ego Sapientia habito in Conſilio. illudque commendatiſſimum Ioannes Sariſberien- Prou. 8.
ſis pronunciauit, fieri ſcilicet numquam poſſe, vt recti regiminis partes opportu- l. 5. Pol c. 6
nè & vtilitèr expleat, qui ſapientum conſilia audire detrectat.

Hac de re Salomon apprimè inſtructus, cùm liberaliſſimè Deus eius quæcum-
que munera votis offerret, cor docile poſtulauit, quo nihil vtilius & validius æſti-
mauit ad ſubiectos populos grato regimine temperandos, *Dabis ergo ſeruo tuo cor* 3 Reg. 3.
docile, vel vt ex Hebræo fonte habetur, *Cor audiens, vt populum tuum iudicare poſſit & diſcernere inter bonum & malum; quis enim poterit iudicare populum iſtum, populum tuum multum?* Dei ſolius eſt, nullius egere conſilio; fons ille lucis inex-
C hauſtæ mutuatam lucem non quærit. verùm homo, cum è primæui veneno flagitij
facultates eius fuerint vitiatæ noctuarum inſtar lucem adeò fugit, vt tenebras
ament, & in ipſa meridie caligantes fœdis implicentur erroribus, docentem hæc
audi Gregorium. *In peccati pœnâ in mundi peregrinatione & exilio, tanta cæcitate* 2. Moral.
percuſſi ſumus, vt nobis ipſis ignoti ſimus. Moleſtius etiam illud eſt, quod ſcilicet c. 21.
in noſtris magis quam in alienis operibus caligamus: frequentiſſimè enim volun-
tas vel ignorantiæ tenebris obuoluta, vel prauæ affectionis æſtu turbata, & ſimu-
latis rationibus decepta veram rationem oppugnat, exhibitis ſibi obiectis fallitur,
& mentis conſilia præueniens inſidias in ſe ipſam molitur, peiora eligens dum
credit eligere meliora. quis voluntati non ea accommodet, quæ de fœmina Cæſa-
res Theodoſius & Honorius olim protulere? *Cum plerumque & ipſius fœmina aduer-* l. ſi pater 6.
ſus propria commoda inueniatur laborare conſilium. C. de ſponſ.

Aptiſſimè igitur Interamnenſis Antiſtes Campanus aſſerit eos, quorum tanta
ſui fiducia eſt, vt alijs inconſultis ſibi ſolùm aliorum regimen fulciendum tribuunt, l. de Mag.
D alterutrum ex his neceſſarium eſſe; vel vt inter mortales Deus, vel vt inter homi-
nes bellua ſit; cùm autem fieri poſſit vt Diuinitatis apicem nunquam homo aſſe-
quatur, bellua ſit oportet, eò ſtolidior alijs, quò ſibi prudentior: Diuini ſpiritus
oraculo quàm benè hi augurantur, *Via ſtulti recta in oculis eius, qui autem ſapiens* Prou. 12.
eſt, audiet conſilia. Quis credat! imprudentiſſimum ſe præſtat, qui ſe prudentem
opinatur; *Valdè ſtulto homini placet, qui ſibi placet*, ſic olim Hypponenſis Antiſtes: hom. de
qui conſilia aliena deſpicit, ſic cum Heſiodo Ariſtoteles, deſpicabilis vir eſt, & ouib.
imprudentiæ magiſtram docet eſſe Caietanus, vel ſocordiam, vel deſpicientiam
in conſilijs alienis audiendis. Indoctiſſimum omnium te probas, quia nullo te ia-
ctas egere conſilio.

Opportunè Menedemi effatum ad hoc roborandum Diuus Maximus refert; A-
thenas quàmplurimi pergunt, ſic ille, olim ſapientiæ, breui ſapientiæ amatores
fiunt, inde Oratores, demum Idiotæ. vides, vt quò magis Palladijs artibus, ſtudijs,
ætate, experientiâ ſapientior quis euaſerit, eò ſibi inſipientior ſit.

Sapientiſſimum Regum ad hoc idem nos excitantem audi. *Ne ſis ſapiens*, vel

Prou. 37. vt ſeptuaginta legunt, *Ne ſis prudens apud temetipſum*: hoc ipſum accipe ex Apo- A
Rom. 12. 16 ſtolo *Nolite prudentes eſſe apud vos metipſos*, hoc eſt ad Diui Chryſoſtomi & Theo-
ibid. doreti mentem, ne vobis perſuaſum animo ſit, quod alieno lumine non egeatis.

§. I.

PLurimæ adhuc ſuppetunt rationes, quibus tùm alieni conſilij neceſſitas, tùm vtilitas clariſſimè innoteſcit; primus ex his locus detur, quod perdifficile alicui ſit, vt in rebus obſcuris & arduis omnia vnuſquiſque mentis acie aſſequatur, cùm econtrà alterius auxilio ea ſcrutari & tenere facile ſit, ad quæ ſolus peruenire non valebas; *Conſiliatores aſſumimus in magna diffidentes nobis ipſis velut non*
3. Ethic. *ſufficientibus dignoſcere*: ſic Ariſtoteles.

in Atticis. Libeat hìc adſcribere quæ Pauſanias de quodam Erynno refert. Nobiliſſimus B hic è Megarenſibus erat, & Delphicum Oraculum ſupplex poſtulauit, vt viam aperiret, quâ proſperos rerum ſuarum euentus ſua patria ſortiretur: poſtulanti Erynno reſpondit Oraculum, tunc proſperrimè cuncta proceſſura, cum plures Conſiliarios ad ſui regimen patria aduocaſſet. Quorſum tamen hùc Delphica oracu-
Prou. 11. la accerſire, cùm cœli oraculum præſto ſit. *Salus autem vbi multa conſilia.*

De Rege Conſiliarios ad ſui auxilium frequenter adhibente ſermonem habens Syneſius ait, hoc modo caducitatem humanam ab eo compenſari, ſeque ex vno multiplicem reddere, plurium oculis videntem plurium auribus audientem.
Orat. de *Hunc igitur naturæ defectum ſupplens, amicos in eiuſdem naturæ communionem adſciſcit, vim quodammodo ſuam multiplicans; ita enim fiet, vt & omnium oculis videat, & omnium auribus audiat, omniumque animis in vnum conſentientibus conſilium capiat.*

Altera ratio eſt, cuius experimento quotidiè erudimur: inter enim tot incommoda, quibus humana natura per primæuam labem vitiata conficitur, non poſtremum illud eſt, quod vnuſquiſque ſapientior & perſpicacior in alienis quàm in C proprijs rebus euigilat; vbi namque de rebus noſtris agitur, offuſcantur noſtra conſilia, & vel ex effræni aliquâ cupiditate, vel è cœco noſtrùm amore, vel è turbulento animi fluctuantis motu diuerſâ longè ſpecie noſtro obijciuntur aſpectui eo prorſus modo quo iucundum Neroni ſpectaculum erat, Romam videre ſuiſmet flammis æſtuantem, eo quod illuſtri ſmaragdo ad eas inſpectandas vteretur. Bar-
apud Curt. lib 7. barum virum audi hac de re barbarè ſermocinantem. *Natura mortalium hoc quoque nomine praua & ſiniſtra dici poteſt, quod in ſuo quiſque negotio hebetior ſit quàm in alieno. Turbida ſunt eorum conſilia qui ſibi ſuadent; obſtat alijs metus, alijs cupiditas, nonnumquam naturalis eorum quæ cogitaueris amor.*

De Iulio Cæſare narrat Seneca, quod vbi corruptos, profligatoſque mores quibus ſuum nomen impurauerat Iulia filia ab alijs acceperit, dolore impotens exulem eam abegit, ſæuijt in adulteros, ſuaque opprobria incautus aperuit; at vbi furor reſedit, ſuaſque erubuit explicare ignominias, pœnitentiâ tactus de tàm fœ- D
Senec. l. 6. de benef. c. 32. dâ notâ ſuo nomini ſuæque familiæ inuſtâ, frequentiſſimè in illa erupit, *Horum nihil mihi accidiſſet, ſi Mecœnas aut Agrippa vixiſſet.* Aequiori enim conſilio eius animum Mæcenas & Agrippa flexiſſent, & in re tàm graui perferuidos eius motus ſalubriori conſilio temperaſſent. Quis iam prudentiorem ſe Cæſare fecerit, quem ad terrarum orbis dominium ſua prudentia euexit. Naaman etiam Syrum
4. Reg. 3. hìc libens omiſerim, cuius ſapientia ea fuit, vt Syriæ Regis amorem occuparet; hic tamen inter Elephantiaſis ſordes adhuc ſqualeret, niſi conſilij ſui compreſsâ ſuperbiâ, famulorum monitis adhæſiſſet.

Ad tertiam iam rationem efferendam accedo; cùm enim ſuperbis reſiſtere dicatur Deus & humilibus fauere, non raro accidit, vt aurâ propitiâ eorum negotia in amicum portum vehantur, qui ſibi nimiùm confidentes aliorum conſilia in-
hom. 12. in prouerb. ſolenti faſtidientis animi arrogantiâ reijciunt, eòque ſuperbiæ deuenerunt, vt Delphicum ipſi ſe eſſe oraculum credant; in promptu Baſilius eſt. *Superbia magna habetur*

betur exiſtimare, ſe nullius egere conſilio, ac ſibi ipſi penitùs acquieſcere, quaſi vel hom. 12. in
A *ſolus ſapias, vel quia optima in medium conſulere valeat.* prouerb.

Chriſtianam demiſſionem hac in re ſapientiſſimis etiam à viris exigit Deus; quis
enim eâ ætate Moyſe ſapientior, cùm Aegyptia in aulâ ſapientiſſimos habuerit in Exod. 18.
re Politicâ præceptores, eumque Diuino calculo Deus ipſe tanquam ſui admini-
ſtrum elegerit? hic tamen annon Iethri conſilio ſe accommodauit, eiuſque mo-
nita licet barbariem redoleret, & Idola coleret, paratiſſimus excepit & ſer-
uauit.

Quicunque igitur ſibi ſoli regiminis moderandi vim tribuerit, ſuperbus qui-
dem audiet non ſapiens, audax dicetur non prudens: in hac olim ſententiâ Li-
uius fuit, *Qui de ſuâ vnius ſententiâ omnia gerit, ſuperbum hunc magis iudicabo* lib. 44.
quàm ſapientem.

Quarta etiam ea ratio ſit, nempè vt maiori quadam honeſtate faciendum opus
effulgeat, tùm quià, cum populi non ſubito quodam violenti animi motu, ſed ma-
B turà grauique conſultatione prius adhibitâ deliberationem aliquam deriuatam à
Principe animaduertunt, facilius illi adhærent eamque alacriùs proſequuntur, 1.8. ep 9.
Principes meliores æſtimantur, ſi non omnia ſoli præſumant; ſic è Caſſiodoro A-
thalaricus. tum etiam quia ſi res peragenda, ſpe omnium eluſâ, malè ceſſerit,
quis eum de ſinixtro euentu damnauerit? cum tot ſapientum virorum conſilium
adhibuerit, ſibique eorum mentes ſubſidiarias adiunxerit; eorum dicteria ille de-
clinabit, qui res non ratione ſed euentu ſępe fortuito metiuntur: vſitatum nempè
hoc crimen eſt apud homines ait Plinius, *Eſt omnium vſu receptum, quod honeſta* epiſt. 5 ad
conſilia vel turpia, prout malè vel proſperè cedunt, ità laudantur vel reprehendun- Ruffum.
tur. in hos ſubirata Phillis Ouidij voce ſic intonuit.

Exitus acta probat, careat ſucceſſibus, opto,
Quiſquis ab euentu facta notanda putat. ep.

Poſtremum claudat agmen quinta ratio, numero quidem vltima non dignitate;
hæc autem ea eſt, ne ſi infelici ex euentu fine fruſtrentur ſuo, ſerâ poſtea & inuti-
C li pœnitentiâ crucientur. Si Epiſcopus, qui erecti animi ſit, & conſcientiâ bene-
factorum ſuum nomen ſuſtentare contendat, opus arduum & lubricum, ſuo tantùm
conſilio fretus, agendum ſuſceperit, difficultatibus implicetur, & plura ſortia-
tur, quæ illud faciendum oppugnent, quantùm nam, Deus immortalis, animo cru-
ciabitur, & quænam eum ſubibit ſui operis pœnitentia ſed inutilis! cùm econtrà
ſi prius litteris & experientiâ illuſtres viros, & ad difficilia quæque inueſtiganda
idoneos in ſui conſilium accerſierit, nullâ triſtitiâ laborabit, magnoque illi ſola-
tio erit ſuæ menſura prudentiæ, quâ omnia temperauit. Non ipſe vnus errauit, ſuo-
rumque oculorum lumine non contentus alios etiam clariſſimos adhibuit, vt re-
rum humanarum ambages agnoſcerent, Deoque demùm rerum omnium authori
operis exitum commendans, ex eius arbitrio quęcunque licet improſpera & triſtia
hilari manu complectetur; è Dei voce hoc audias. *fili ſine conſilio nihil facias, &*
poſt factum non pænitebit: Magna ei de ſecuritate conſcientiæ tranquillitas erit Eccl. 32.
D iuxtà Hugonis Cardinalis explicationem, *Et poſt factum non pęnitebis, ideſt pro fa-*
cto tuo non tenebis pænam. Eorum hæc magis animum exhilarant recte antque, qui
ſuis in operibus infelicem plerumque exitum nanciſcuntur, cùm frequentiſſimè, vt
Sanctus Pater Chryſologus docet, in vſu ſit, ad fęliciter explicanda negotia im-
prudentiam quàm prudentiam maiori eſſe adiumento. *Quidam omnia imprudenter* ſerm 9.
ter agunt, & ipſis pro voto ſuccedunt, quidam omnia conſilio diſponunt, & ſemper in
contrarium eis cedunt.

§. II.

EXplicatis iàm rationibus, hoc idem congeſtis exemplis roboretur, quæ tot
tantaque ſunt clariſſimis è viris excerpta, vt ruborem cuicunque inferre va-
leant, qui aliorum conſilijs acquieſcere detrectant. duo notatu perdigna memo-
rantur à Diuo Ambroſio, primumque horum in Regum Magno Dauide verſetur. p de offi. 32.

quis ignoret, quàm compoſitus ad Dei voluntatem hic fuerit, & quàm prompto Dei ſuffragio ad Dei populum gubernandum fuerit approbatus? taotus tamen hic vir Iooathæ adhuc adoleſcentis ſcoteotiam requirit, excipit, eique ſubſcribit, *Dauid cum eſſet prudentior, Ionathę tamen iunioris conſilijs acquieſcebat.* Iam Paulus Apoſtolus prodeat; annon hic ad diſſeminandam Chriſti fidem, aureà veluti tubà perſonuit? annon ſapientię cęleſtis ærarium pius animus erat, Deo locupletante ditiſſimum! hic tamen Oneſimum ſibi adeſſe cupieos, Philemoni profeſſus eſt, ooo abſque eius cooſilio aliquid præſtiturum. *Sine conſilio autem tuo nihil* Ad Philem. c. vnic. *volui facere.* Aduerte, ait Ambroſius, *Quàm ſedulus perſuaſor, qui cùm eſſet vas Electionis, conſortium conſilij non dedignabatur alieni.* A

De Maximo litterarum omnium Magiſtro quid nobis dicendum? grandi iam hic ætate confectus, cùm Aotiſtitem quendam ægrè aliorum conſilio acquieſcere epiſt. 75 ad Aux Epiſc. animaduerteret, ad eum ſcribeos ei ſignificauit, *Ego ſenex a iuniore, & Epiſcopus tot annorum à collega nedum anniculo, paratus ſum doceri.* Diuum Arſenium, virum vtpotè in aulâ Cæſarum, Honorij, & Arcadij educatum, tùm mentis acu- B in eius vit. mine, tùm rerum peritiâ inſignem, Metaphraſtes refert, non tantùm expertos Anachoretas ad ſui conſilium aduocaſſe; ſed ipſoſmet illiteratos & rudes: aptè hic conſonat vetus illa parœmia;

Et quandoque olitor fuit opportuna locutus.

Diuus Bernardus, cuius ingenio perfectiſſimi Pontificis Idęa in libris de Conſideratione admirabili fuit ſtylo deſcripta, hoc breui moriturus ſibi tribuit, nunquam ſcilicet ſuo iudicio ſe adhæſiſſe, ſed aliena ſemper ſuffragia proſecutum, *ſemper minus meo ſenſui, quàm alterius credidi.*

Sed præ omnibus ad ſacros Antiſtites inſtruendos ſufficiat Diuus Hugo Lincol- Surius 119. nou. nienſis Antiſtes, de quo ſic apud Suriom eius vitæ ſcriptor habet, *Suſcepto itaque Præſulatu, prima cura & ſollicitudo ei fuit, vt viros ſapientià & ſcientià inſtructos atque in timore Dei probatiſſimos ſuo lateri adhęberet. Horum conſilio & auxilio fretus paſtorale munus perquàm ſtrenuè executus eſt.* Nullà quidem alià in re tam vtilitèr ſuum opus opeſque ſuas Aotiſtes impendit, quàm in probis Conſiliatijs ſibi adſciſceodis. verùm vt ionumeros propè Sanctos Antiſtites hac in re præ- C tercam; ſuperiori ſæculo Diuus Carolus Borromeus tanquam piiſſimorum Anti- Giuſſan. in eius vit. ſtitum abſolutiſſima Imago nobis illuxit. quantà hic io rebus agendis dexteritate, & perpendendarum rationum prudentiâ excelleret, ex Eccleſię Mediolanenſis actis poſteritati relictis colligi ſatis facilè poteſt. Quis tamen tanti viri pietatem & modeſtiam abſque admiratione noo memoret, cùm in quacumque re alienum cooſilium poſtularet, adeò vt plures ipſe conuentus inſtitueret, quibus ipſe præſens de rebus agendis inſtrueretur.

Sed & illud de Paulo Tertio Pontifice memorandum mihi paritèr occurrit: hic Annib. Scot. in Tacit. enim magnanimos ſemper viros adſtare ſibi voluit, vt eorum conſilio in rebus arduis pertractandis vteretur. hinc poſteà factum eſt, vt ambo hi Præſules, non tantùm illuſtri prudentiæ & fœlicitatis famâ, Supremo totius Eccleſiæ Regimini Paulus, Mediolanenſis Carolus præeſſet, ſed etiam vt ex eorum Collegijs tanquam ex equo Troiano illuſtriſſimi viri prodirent, quorum operà plures populi eorum D patrocinio commendati fœliciſſima ætate fruerentur.

Vides igitur tùm rationibus, tùm exemplis abundè ſatis probari, veram eam eſſe prudentiam, quæ imprudens ſibi æſtimetur; quicunque igitur facilem alienis conſilijs aoimum non habuerit, magno eum diſcrimine tùm ſuo, tùm alieno, populorum adminiſtrationi præficitur: quapropter ſapientiſſimo Gręci illius effato Diuus Hieronymus adhæſit, qui fęliciſſimum eum ex hominibus primùm dicebat, qui verà prudentià excelleret, tùm eos qui prudeotium virorum conſilijs acquieſcerent; econtrâ verò tùm ſibi, tùm alijs eos futuros inutiles, qui neutrâ ex his ani- in c. 3. Iſai. mi dote præſtarent. *Græci Poetæ laudabilis illa & admiranda ſententia eſt, Primùm eſſe beatum, qui per ſe ſapiat; ſecundùm qui ſapientem audiat: qui autem vtroque careat, hunc inutilem eſſe tàm ſibi quàm omnibus.* Et ſanè quid hoc verius dici potuit? vt enim temperati & prudentis animi eſt ſuæ nimis non affigi ſententiæ, ſic palmari mentis arrogantiæ tribuendum eſt, quod noo tantùm ſuam opinio-

Google

A nionem nimio Præſul amore depereat, ſed obdurato animo velit eam tueri: nequiſſimâ, vt ità loquar, ianitrix hæc præſumptio eſt, cuius prauitate ſalutaria conſilia excluduntur, abſque eo quod ne vni quidem aditus pateat, illud è flagitioſæ politicæ latebris eruens *Diminutio maieſtatis, feciſſe mutanda*; è quo quanta pernicies quantaque incommoda deuoluantur in populos, quis vnquam orati one aſſequi valeat? Senec. ep. 6.

Quatuor mihi Antiſtites innoteſcunt magni cæteroquin nominis, & eximiâ famâ conſpicui, qui ſui conſilij ſuperbo quodam rigore nimis tenaces, eò quod ad ſaniora conſilia ſuam flectere ſententiam nollent, tantis perturbationibus & incommodis ſe alioſque immiſcuerunt, vt à ſua Diœceſi diù cogerentur abeſſe, inhonori penitus & inglorij: Deus ipſe, cuius voluntas immutari non poteſt, ſuàque mentis acie, à primo cæli apice ad extremum inferorum marginem nullo obice eluctante percurrit, non ſemel ad nos erudiendos oſtendit ſuam immutare ſententiam, Moyſis aliorumque deſiderijs adhærens; an ergo nos homunculi ab opi-
B nione noſtrâ diſcedere erubeſcemus, ne minores eo, quem conſulentem ſequimur videamur? Diuina ipſa ſapientia totiuſque prudentię fons ad humanam infringendam arrogantiam, ſuæ Matris, fabrique tignarij conſilijs acquieuit; cùm poſtquam eis ſignificauerit, ſe cæleſtibus legibus inhærentem quærendum ab eis non eſſe, animum tamen ad eorum arbitrium flexit, dimiſſòque inchoato opere paſſus fuit ad patrias ædes adduci, vbi triginta annorum ſpatio ad eorum ſignum & nutum mandata omnia exequebatur, *Et erat ſubditus illis* audi adhęc Diuum Bernardum, Luc. 2.
Quis iam non erubeſcat eſſe obſtinatus in ſuo conſilio, quando ſuum ſapientia ipſa deſeruit? Sic mutauit conſilium ſuum, vt quod iam tunc caperat, ex tunc vſque ad trigeſimum ætatis annum prorſus dimiſerit. Nos igitur qui dubijs ſemper irretimur ambagibus & incerto rationum hinc inde feruentium motu fluctuamus, qui perturbationibus ęſtuamus, adeò nobis arrogamus, vt ne videamur erraſſe, tueri velimus errores, & conſilia noſtra fulcire? Sapientis hoc ſanè non eſt, ſed amentis, nec ſuum decus hac ratione ſeruatur, at vitiatur, populos non regere, ſed perdere serm. 3. de Reſur.
C eſt: egregiè iterùm Bernardus. *Sola, quæ ex Deo ſapientia ſalutaris eſt & pacifica; non abundans in ſenſu ſuo, ſed alieno magis acquieſcens conſilio vel iudicio.* ſerm. p. de nat. Dom.

Licet autem æquè vituperanda in moderatoribus ſit nimia in ſuâ fulciendâ deliberatione imbecillitas, ac pertinacia; cùm tamen è re noſtrâ vel è populi vtilitate arbitramur indutam opinionem exuere, tunc leuitati non eſt tribuendum at virtuti, non vitio at laudi, ſi ab inceptâ ſententiâ recedatur; fidem tibi de hoc dantem accipe Diuum Ambroſium. *In melius mutare propoſitum, non leuitas ſed gratia eſt, non culpa ſed virtus.* Superbiam intolerandam faſtumque moleſtiſſimum redolet ſtoica illa ſententia, *Nunquam ſapientem facti ſui pænitere, nec vnquam emendare quid fecerit, nec mutare conſilium.* ipſe idem Stoicorum Princeps Seneca pronunciare non dubitat, incerta hac de re Stoæ ſtudia fluctuare; nec mutari dicendus eſt ſapiens, ſi rerum circumſtantijs immutatis, ipſe illis inſeruiat. *Non eſt leuitas à cognito & damnato errore diſcedere, & ingenuè fatendum eſt, aliud putaui,* in pſal. 118. l. 4. de beneſ. c. 34. idem c. 38.
D *deceptus ſum; non eſt turpe cum re mutare conſilium.* commendandus ſanè omnibus ille viator eſt, qui longiori dimiſsâ viâ, breuiori vel ſecuriori ſtudet, ſi hæc illi recentèr oſtendatur. Diſtinctionem hanc à Diuo Auguſtino habes ſic loquentem. *Turpe eſt mutare ſententiam, ſed veram & rectam, nam & ſtultam & noxiam laudabile & ſalubre eſt.* epl 14.

Hinc autem aptè deprehendas, quàm hi omnes aberrent, qui ſuam vulnerari famam exiſtiment, ſi à propoſitâ ſententiâ, ac ſi erraſſent, abſcedant; in ſuo igitur propoſito obdurati pro ſuo ſcopo habent vel voluptatem in ſuâ fulciendâ deliberatione perceptam, vel moleſtiam, quâ eandem abiurantes vexarentur: quibus de cauſis rudes & ignaui à Philoſopho appellantur, eo quod debitâ honeſtate poſthabitâ genio ſuo indulgeant, & feruidæ ſuæ mentis arrogantiæ blandiantur: eadem igitur ratione, quâ ſapientum ſibi nomen comparare contendunt, decipiuntur vt ignari, dum Diuini Spiritus Magiſterio docemur, nihil ipsâ ſapientiâ mutabilius eſſe, *Omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia*: nullibi Ariſtot 7. Eth c.9.

enim

enim facilior & flexibilior hæc eſt quàm in animo ſapientis; quàpropter non veritatis amantes ſe præſtant at ſui, eamque ſolùm amant, ſi ſuis tantùm conſilijs adhęreſcat, veterem igitur paræmiam pro capitis coronide vſurpemus; Sap. 7. *Sapientis eſt mutare conſilium.* A

Quales futuri, quos in ſui conſilium adhibeat Epiſcopus. Cap. VIII.

AD eorum iam dotes explicandas properemus, quos ſibi Conſiliarios adſciſcat Antiſtes, ne venenum pro medicamento ebibat, lupumque caninâ ſub pelle latitantem nanciſcatur; quò enim facilius eſt, vt magno numero Conſiliarij recenſeantur, eò difficilius, vt probi ſpectatique ſint omnes: ſiquidem quàmplurimi ſunt, qui optima ſuggerere conſilia vellent, at ea ignorant, alij non ignorant, ſed nolunt. Magnum quidem diſcrimen, vt diximus, eſt ſuæ opinioni ſe committere alijs inconſultis; longè tamen maius eſſet, ſi aliena conſilia requirentes, perditos conſiliarios ſortiamur. Hinc Diuus Bernardus ad Antiſtitem Senonenſem ſcribens ingenioſiſſimè expendit, quod cùm Diuinus Spiritus vna ex parte conſilij alieni neceſſitatem deprehenderet & ex aliâ eorum paucitatem, quorum conſilio acquieſcere valeamus ait, *Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille.* vix è mille qui prudentes habeantur, eligendus tibi vnus erit, *Vix in multitudine hominum vnum reperias in vtraque parte conſumatum; haud facile ſiquidem vel prudenti beneuolentiam, vel fideli ineſſe ſapientiam deprehendas; ſine numero autem ſunt, quos vtriuſque muneris expertes eſſe conſtiteris.* B
(ep.42.; Eccl. 6.6.)

Quamuis autem optimè mihi innoteſcat, quàm in huiuſmodi fructibus progerminandis noſtri ſoli nequitia ſterileſcat, adhuc tamen, quià plurimi Deo fauente non deſunt, placet hic ea illis ſuggerere, quæ ad fidelem probumque Conſiliarium conſtituendum poſtulantur, vel adminiſter, vel Canonicus, vel quicunque alius ille ſit. C

(in Gloſſ. Eccl. 37.9.) Quatuor à Rabano dotes adſcribuntur: *Præuidenda eſt Conſiliarij prudentia, fides, voluntas, Religio.* quintam & nos ſuperaddimus, hoc eſt Experientia.

Prudens igitur, amicus, probus, fidelis Conſiliarius ſit. Probum autem eſſe, quod illa voce *Religio* ſignificatur, idem proſus eſt, ac moribus integerrimis pręſtare, virtutes excolere, Deique legi firmiſſimè adhærere. Puellæ inſtar florentiſſimæ prudentia eſt: an igitur hæc inter vitiorum & ſcelerum ſordes poſſit cùm voluptare verſari? quis probum ab eo conſilium expectet, qui ſibi probus ipſe non ſit? Ex ipſo Lycæo ſalutare hoc monitum liceat haurire & roborare: Do illud. (Ariſtot. 6. Eth. c.13.) *Patet igitur ex dictis fieri non poſſe, vt ſine prudentiâ ſit homo propriè bonus, & abſque morum virtute prudens.* an meę ſaluti conſulet, qui negligit ſuam? licet autem rectiſſimis me velit conſilijs erudire, longiſſimè in ijs impertiendis aberrabit: cùm enim diuinis rationibus poſthabitis, humanis tantùm ſtudijs vacet, an recta vnquam ea negotia poſſint eſſe, quæ ab vnicâ eorum normâ diſcedunt, hoc eſt à Diuinâ voluntate; fontem quis credat ſe Chryſtallinum hauſturum è cœnoſa ſordentique palude? quis ergò flagitioſo ex animo clarum ſibi effulgere conſilium poſſe confidat. *Aduertamus igitur, quod in acquirendis conſilijs plurimum adiungat vita probitas, virtutum prærogatiua, beneuolentia vſus, frugalitatis gratia; quis enim fontem in cæno requirat, quis è turbidâ aquâ potum quærat?* Ambroſium dedi, mihi (li.1. de off. c.12.) ne conſilio ſuo ſalutaris erit, qui pernicioſus ſibi ipſi eſt, an mihi prudens, qui moribus imprudentiſſimis ſordet? *Quis vtilem*, ſic pergit idem Ambroſius, *iudicet cauſæ alienæ quem videt inutilem cauſæ ſuæ? An ne eum idoneum putabo, qui mihi det conſilium, qui non dedit ſibi? & mihi eum vacare credam, qui ſibi non vacat, cuius animam voluptates occupant, libido deuincit, auaritia ſubigit, cupiditates perturbant.* D

Perſpicaciſſimus quidem erat Achitophel & eximiè in rebus pertractandis inſtru-

A ſtructus : oraculi inſtar eius vox excipiebatur, & velut ad cæli tripodem populi &
Principes ad eũ confluebant. *Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis,* 2. Reg. 16.
quaſi ſi quis conſuleret Deum : ſic erat omne conſilium Achitophel, & cùm eſſet cum
Dauid, & cùm eſſet cum Abſalon. Verùm quia pietate carebat, filium in paren-
tem Principem in ſubditum irritabat, adeò vt ni Chuſai diuerſâ longè prudentiâ
veluti clypeo eius ictus retudiſſet, Dauidis tùm vita, tùm regnum, filij ambitio-
ni immolatum, miſertimè inter compedes & vulnera periiſſet. vt ſimiles conde-
ret Conſiliarios quàm fœdè ſtuduit Macchiauellus, cui pro Euangelicâ fide Poli-
tica ratio eſt. non igitur Hyerarchis tantùm, ſed profano cuicumque Principi vſur-
pandum illud Iacob effatum eſt, *In conſilium eorum non veniat anima mea.*
Memorandum omnibus illud eſt, quod de Carolo Octauo Galliarum Rege nar- Geneſ. 49.
ratur. amicè ſuum pincernam percontatus fuit, an paucos ipſe arbitraretur è Re-
gibus æternæ felicitati donandos, ſimulque rationem traderet quâ ſibi illud ſua-
deret. ad hæc cùm venerabundus Procer ille taceret, ipſe ſibi reſpondens ait, vti-
B què verum hoc eſſe, nullàque aliâ de cauſâ id deriuare, quàm eò quià pauciſſimi
ſunt, qui in ſuis conſilijs aperiendis honeſtatem tantùm & Deum intendant. illud
hic etiam referendum mihi videtur, quod olim à meo patruo accepi, qui diù in
aulâ Hiſpanâ ſuam operam præſtitit; Regem Philippum Tertium ſemel alloquens
eius concionator, ait, ſe Dœmonas plures inter ſomnia aſpexiſſe, catenam tra-
hentes, qua bini obſtricti erant Conſiliarij, Confeſſarius, ipſeque omnium po-
ſtremus Rex; hunc interrogans Concionator, *Quò Veſtra Maieſtas vadit*, reſpon-
ponſum ab eo accepit, *Quo iſti me trahunt.*
Ad regiminis igitur fœlicitatem, ad ſecuritatem ſalutis, ad ſui nominis famam
maximi momenti eſt, ſpectatos viros ad ſui conſilium quærere & habere; meritò
igitur Interamnenſis Antiſtes Campanus, *Permagni refert, quorum conſilio vtaris* lib de Magiſtr.
ſi bonorum, nihil ſpecioſius & tranquillius agi poteſt; nihil fœdius & turbatius, ſi
malorum.
C Quod ſecundo loco requiritur fides eſt, quæ in eo verſatur, vt in eà re de quà
agitur, nulla prauà cupiditate turbetur, & nec amoris, nec odij, in eos quibus
cum agit proſequatur : Magni hoc eſt æſtimandum, ipſiuſque Diuini Spiritus ore
docemur, quàm plurimos eos eſſe, qui dum alijs conſulunt, ſibi conſulunt, &
charitatis obtentu ſua commoda venantur. *Omnis Conſiliarius prodit conſilium,* Eccl. 17.
ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo. his autem incommodis obnoxios potiſſimùm Princi-
pes & Præſules eſſe ait Lyranus, *Sed eſt Conſiliarius in ſemetipſo, ideſt propriam in-* ibid.
tendens vtilitatem, & non proſpicit boni eius cui dat conſilium; at hoc frequentèr con-
tingit in conſiliariis Principum & Prælatorum. Quàm ſanè miſerandum, vt eius
qui tuæ ſapientiæ ſe committit excidio magnus fieri viderique coneris, eiuſque in-
fortunijs fortunaris; infœliciſſimus ille fit neceſſe eſt, qui fraudolentum ſibi expe-
riatur quem maximè putabat ingenuum, adeò vt ſui ſuperioris authoritate vel ſuis
commodis amplificandis ſtudeat, vel ſuperbiæ ſuæ ſuęque perfidiæ nutriendæ. cœ-
leſti igitur eruditus oraculo cautè procedas precor, nec temerè tui pectoris arca-
D na explices, priuſquàm accuratè perpenderis, an aliquâ ipse neceſſitate prematur,
quâ venalem ſuam famam proſtituat, ſuumq; commodum tuo præponat. eius ani-
mi fibras introſpice ſi potes, vt eius arcana tibi pateant, & ſeriò perpendas, an tuis
ipſe ſumptibus ſuam ſibi fortunam mercari velit; *A Conſiliario ſerua animam* Eccl. 37.
tuam : prius ſcito, quæ ſit illius neceſſitas, & ipſe enim animo ſuo cogitabit. vel vt ha- & 39.
bet Tigurina *Caue tibi ipſi à Conſiliario, & cuius ipſe indigeat rei cogita, nam ipſe*
ſibi conſulet. Vſitatum erat Friderici Cæſaris effatum, tunc ſuas alienis conſilijs
aures præſtiturum; cùm certò ſciret, quod ad ſuæ veſtibulum regiæ res duas ſui
conſiliarij exuiſſent; quænam hæ duo eſſent rogatus reſpondit, *ſimulatio & diſſi-*
mulatio. Sapientiſſimè dictum, cum enim priuatâ aliquâ ratione Conſiliarij ſimu-
lationem induunt, veritate dimiſsâ, fucatis tantùm rerum nominibus innituntur,
vitiatur finis, media corrumpuntur, minimoque pretio Principis & Præſulis fides
venditur; ſed audi Saluſtium. *Omnes homines qui de rebus dubijs conſultant, ab*
odio, amicitiâ, irâ, atque miſericordiâ vacuos eſſe decet. Haud enim facilè animus in Catilin.
verum prouidet, vbi iſta officiunt, nec quiſquam hominum libidini ſimul & vſui
paruit;

paruit; vbi intenderis ingeniũ valet, ſi libido poſſidet & dominatur, animus nihil valet. A
Ipſemet cœleſtis Magiſter hoc approbauit; vt ſe populorum aſpectui daret, con-
ſanguinei eum feruidè hortabantur, non eius famam, ſed ſua incrementa ſpectan-
tes, non eius gloriam ſed ſuam ſimulatis artibus affectantes eum ſic excitabant;
Ioan. 7. *Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & diſcipuli tui videant opera quæ facis*: Eorum
artes & voces eluſit ſapientiſſimus Dominus, qui fictitia à veritate dixtinguens, ad
eorum ſermones obſurduit.
Tertio loco *Prudentia* exigitur: quia tamen prudentiæ laudem nullus ſibi po-
teſt adſcribere, niſi rem, de quà agitur, abſolutâ cognitione poſſideat, idcircò per-
fecta erit prudentia, quam ſimul experientia & vſus comitetur. filium, quem vnicè
habebat in delicijs ſenex Tobias, hac de re ſic admonuit, *Conſilium ſemper à ſa-
piente require* Græcè legitur *ab omni prudente*, Syriacè *ab omni perito*. tria hic ſimul
ad prudentiam ſtatuendam coaleſcunt, vt enim Iuriſperitum non conſulet Medicus
de ęgroto ſanando, ſic animis curandis præfectus Antiſtes, vt deſperato morbo me-
dicamina præſtet idonea, haud quaquam inexpertos iuuenculos, viroſque nullo re- B
rum vſu pollentes ad ſui conſilium accerſat, ſed eos qui tùm cognitione, tùm pe-
ritiâ valeant in eiuſmodi morbis retundendis, *ibi enim*, vt ait Diuus Gregorius
In cap. p. Reg *ſunt poſtulanda conſilia, vbi ſpiritualis ſcientia gratia coruſcat.* Prudentis haud
erit, cùm publica res agenda eſt, quæ populorum odio ſit obnoxia, Theologum
conſulere è religioſâ familiâ, qui vel imperitiâ, vel ardore immodico ductus, aber-
rare maximè poſſet in ijs medijs amplectendis, quæ morbum non extinguerent at
excitarent, reprobandum item ab Antiſtite conſilium eius eſſet, qui licet doctus;
adhuc tamen eſſet imperitus, vel inquietâ animi aptitudine magis quàm par ſit
efferueſceret: quid enim aliud ex huius conſilio ſperet Antiſtes, quam vt præceps
in tranſuerſum ruat? cùm enim rationis honeſtate non illuſtretur, nec rerum cir-
cumſtantias æquâ tranquillâque mente perpendat, eò raptabitur, quò praui eum
motus impellunt, & ſuarum cupiditatum prurigine, inter tumultus & rixas miſerè
deuoluetur: *Cùm fatuis conſilium non habeas; non enim poterunt diligere niſi quæ eis*
Eccleſ. 8. *placent.* Sic Regum Maximus.
Diſcrepant aliqui, an è conſiliarijs præhabendus ſit, qui vel nimis promptus, C
vel nimis lentus fuerit? expeditè reſpondeo, imparem vtrumque huic muneri eſſe;
qui enim nimis cautus fuerit, ſuſpensâ ſemper cogitatione fluctuabit, & recenti-
bus ſemper ambagibus Antiſtitis animum implicabit; qui verò nimis audax, ad
effrenes & violentas deliberationes eum abripiet.
Quanti momenti ſit, Conſiliarios & adminiſtros tùm prudentiâ, tùm ſapientiâ
illuſtres adhibere è Roboani filij Salomonis exemplo licet addiſcere: Vt tributa,
quibus Iudæum populum Salomon onerauerat diminueret, exoratus hic fuit, rem
diſcutiendam purpuratis & adminiſtris ſuis tradidit Roboanus, quem vniformi om-
nes ſuffragio conſuluerunt, vt tùm ad ſibi confirmandum imperium, populique ani-
mos obſtringendos datis precibus indulgeret. Refragati huic ſententiæ fuere Pro-
cerum aliqui, & ex aulicis quidam adoleſcentes rerum publicarum penitus impe-
riti, ac ſi Maieſtatem Regiam obſcuraret, & populorum audaciam enutriret. Prin-
cipem igitur hortati fuere, vt acerba reſponſione populi os obſtrueret, vocibuſque D
etiam minas ſuperaddens illi indiceret, vt, ni acquieſcerent, maioribus etiam tri-
butis premerentur. horum ſententiæ alacritèr adhæſit miſerrimus Princeps, ideo-
3. Reg. 12. que *Reſpondit Rex populo dura derelicto conſilio ſeniorum, quod ei dederant, & lo-
cutus eſt eis ſecundum conſilium iuuenum.* Quid hinc effluxerit, è ſacris litteris
habes: decem frequentiſſimæ Tribus à Roboani fide diſcedentes, conſpiratione
facta ſe Hyeroboamo dedere.
Vt recentiora referam, Antiſtites aliqui mihi innoteſcunt, qui virorum licet ſa-
pientum & fidelium conſilia fuerint amplexati, quia tamen præferuida erant &
immatura, tot ſe labyrinthæis inuolucris vnius diei ſpatio obſtrinxerunt, vt multo-
rum annorum interuallo vix ea vincula & pericula excuſſerint. auream è Liuio
ſententiam licet hic apponere. *Conſilia licet callida & audacia primà ſpecie læta*
lib. 36. *ſunt, tractatu dura & euentu triſtia.*
Vt ab hiſce Conſiliarijs recedamus, Diuinus nos inſtruit ſpiritus hoc ſtylo, *Ne*
Eccl 37. 10 *fortè mittat ſudem in terram*, vel vt è Græco fonte legitur, *Ne fortè faciat ſuper te*

ſortem

Digitized by Google

ſortem, & dicat tibi, eſt bona via tua, & ſtet è contrario quid tibi euenerit, hoc eſt,
A ne ſplendido conſilio & ad ſpeciem compoſito te in foueam adducat, tuamque
famam ijs obiectet periculis, quibus illa extinguatur, caue: nam poſt datum per-
fidioſum conſilium, auidus ille ſpectat, & expectat, quem nam exitum ſortiatur.
Hos biuiâ & obliquâ ſemper incedere viâ, ait Hugo Cardinalis, adeò vt, ſi res ibid.
improſpere ceſſerit, illud habeant præ ore, non feciſti eo modo, quem tibi præ-
ſcripſi, & è circumſtantiâ aliquâ in agendo omiſſa, totum illud infortunium ema-
naſſe affirmant, eo quidem modo, vt ipſe ait, quo Medici, & Aduocati vtuntur.
Duplicem ad ſenſum torqueri poſſunt eorum conſilia, vetuſtis illis oraculis prot-
sùs ſimilia, *Ibis redibis non morieris in bello*.

Nec ex illis deſunt, qui poſtquam Epiſcopum moleſtis ambagibus illaquearint;
ab eo alieni recedunt, & ne in partem calamitatum veniant, alios ipſi præeunt in
Epiſcopi prudentiâ damnanda, ac ſi eius opera ſuis ipſi conſilijs non cofirmaſſent;
Epiſcopo mihi perquàm familiari hoc contigit, qui ideo non exiguo popularis tu-
multus diſcrimine laborauit.

B Huiuſmodi autem viri non tantùm imprudentes & ignari vocandi ſunt, ſed infi-
deles etiam & perfidioſi, vt potè qui fides ea in ipſis deficiat, quæ ad probatos Prouer. 16.
Conſiliarios inſtituendos extremo loco requiritur. *Vir iniquus lactat amicum ſuum,
& ducit eum per viam non bonam*. Sic de ijs Salomon. non ea fallaci amico mens
eſt, vt viam ſibi rectam conſilijs probatis aperiat, ſed tantùm vt aurium prurigini
blandiatur, vt Veneres tantùm foueat, & Gratijs exornandis inſeruiat. Elio-
thropia amicorum dixeris; ad eorum enim arbitrium quocunque ſe vertunt, ſuaſ-
que ſententias inflectunt, vt eorum genio adulentur, & ſecuro veritatis tramite e-
ductos, per inuia deuiaque vitiorum præcipites eos abigant. ad huiuſmodi ſcopu-
lum validiora & opulentiora nauigia illiduntur, vt pereant: adeò homines ſe ipſos
quærunt, ſuæque incrementum famæ aucupantur, vt ij ſolummodò conſiliarij exci-
piantur, qui ſuæ voluntati adhæreant, eorumque ſuffragia numeris omnibus abſo-
luta & probatiſſima præ alijs eligantur, quæ licet alijs iniquiora ſint, eorum con-
C formantur ingenio. Fœliciſſimi igitur omnium habendi ſunt illi, qui ingenuos fi-
doſque amicos nacti, ea tantum auxilia ab ijs excipiunt, quæ decent, non quæ pla-
cent. De Virginibus fœminis loquens Tertullianus ait, *Iam & Conſilium famæ pe-* li.de Virg: cap. 12.
tunt à ſpeculo. Speculi inſtar Conſiliarius ſit, qui vel maculam, vel labem vllam non
abſcondat, non obueler, ſed aperiat, & oſtendat, vt ex amici ſpecie morum vitia de-
leantur. Hos nobiſcum adeſſe Conſiliarios docuit Epicterus, quorum operam du-
bijs in rebus adhibeamus, *Approbato eos, qui benè conſulere cupiunt, non autem eos* in Enchir.
*qui vbique aduleri ſtudent, illi enim vtile in veritate cernunt, iſti verò ea, quæ po-
tentibus placent ſpectant, corporumque vmbras imitantes, omnibus eorum dictis aſſen-
tiuntur*. Aſſentatores huiuſmodi Coruis Epitectus idem conferebat; vt enim hi
Cadauerum oculos eruunt, ſic & iſti videntium animos excœcant; Macedo Philip-
pus accedat, & Demetrij Conſiliarij nequitiam regio ore teſtetur. Vt bellicoſo hic
Regis ingenio blandiretur, eiuſque æſtuantem ambitionem magis accenderet, ad
Græciam validâ armorum vi impetendam eum excitauit. quid hinc Regi factum?
D in eas calamitates ruit, vt Græcis fęderati Romani regno eum ſpoliauerint. An non
Iuſtinianus Cæſar erecti cæteroquin animi Princeps, Triboniani ſui præ cæteris
Conſiliarij aſſentationibus deceptus, illacrymatus frequentèr fuit? ex aduerſo Se-
neca Neronem, cui inſtruendo vacabat, ſupplex poſtulauit, vt ſua conſilia digna-
retur excipere, candida, defœcata, omnique adulationis ſtudio aliena. Apud te
ò Nero adulatoris geſtum non faciam, ſed probi, fidelis, & obſequentis adminiſtri,
*Non vt blandiar auribus tuis, nec enim hic mihi mos eſt; maluerim veris offendere,
quàm placere adulando*. Hanc autem fidei dotem tanti ſuis in Conſiliarijs Diuus
Bernardus fecit, vt in illa ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum ſcribens
totum Conſiliarij decus inueniat. *Omnes iuxtà Domini præceptum etiam inimi-
ci diligantur, ſed ad Conſilium ſoli eligantur, qui & prudentes eſſe videantur &
beneuoli*.

Google

Modus expenditur, quo conſilia aliorum ex- A
cipere, eiſque adhærere debeat Antiſtes.
Cap. IX.

COnſtitutis iam dotibus ad Conſiliarios perficiendos requiſitis, ad ea iam ac-
cedendum nobis eſt, quæ præſtanda ab ipſis Epiſcopis ſunt, ne impertitis
eorum conſilijs illudantur. ad tria referenda hæc mihi videntur, quorum primum
Eccl. 17. ſacris illis vocibus ſignificatur *Cor boni conſilij ſtatue tecum*, hoc eſt, Lyrano expli-
cante, in re aliquâ diſcutiendâ cor promptum expeditumque afferas ad aperta
candidaque conſilia excipienda: animo ſis ita compoſitus, vt ea libens excipias
& exequaris, quæ licet aſpera tibi ſint, opportuna tamen ad rei exitum videantur:
ne cor tuum cuicumque temerè aperias, quin id agas, vt tuam mentem nullus B
inuadat, ne contingat quod Tacitus ait, quod cæteris aſſentiendi neceſſitas fiat.
vel vt tibi blandiatur, mendaces in proferendo conſilio ſint, & aures potius oble-
ctare contendant, quàm prodeſſe, tuæque magis voluptati, quâm veritati famu-
Ad Nicol. lentur. Iſocrates hæc olim docuit hoc ſermone, *Poteſtatem fac viris ſapientibus li-
berè dicendi ſententiam, vt ſi quibus de rebus dubitas, praſtò ſint, qui vnà tecum
examinent*. Ex ijs ne ſis caue, quorum aures delicatæ adeò ſunt, vt acerba ſint
illis vtilia conſilia, eaque ſolum eligant & diligant, quæ licet pernicioſa, eorum
tamen genio lenocinantur. Qui de re aliquâ conſilium petit, non vt veritatem
attingat, ſed vt cupiditates ſuas roboret, dicendus imprudens eſt; nec enim op-
timum quærit, ſed deterius, nec ſtudio probitatis videri prudens affectat, ſed vt
alieni conſilij pompâ explicatâ, ſui animi prauitatem liberiùs efferat, & alienâ ſen-
tentiâ veluti pallio quodam ſuos errores obtegere: mendaciſſima Conſilia hæc ſunt
fucatæ fallaciſque prudentiæ germina. Qnin tanti eſt, vt hæc loquendi libertas
q mor. c. 1. Conſiliarijs concedatur, vt Diuus Gregorius admoneat primum dicendi locum C
adoleſcentibus dandum, ne obſequio & reuerentiâ coerciti, ab ijs proferendis ab-
ſtineant, quibus forſan ſeniores repugnarent.

Præſtantiſſimum conſeruandi Regni modum eſſe docebat Theopompus, ſi veri-
tatis amans Princeps eſſet, omnemque dicendi libertatem Conſiliarijs reſeraret.
Si veritas & fides, ait Seneca, ſeruili obſequio mancipentur, non veritati, ſed
adulationi Conſiliarij deſeruient. Prudentiſſimus ſui æui Pontifex Clemens Octa-
Petraſanct. in vit. Bellarm. l. 3. c. 5. uus hac de causâ Vaticanâ Purpurâ Robertum Cardinalem Bellarminum donaſſe
affirmabat, vt nempè proxima ſuis auribus eius vox eſſet, qui candidè & abque fuco
ſpeciem ei veritatis oſtenderet.

Nullâ re aliâ populorum ſibi animos à Principe comparari, ad Theodoſium
apud Bar. ann. 10.4. Cæſarem ſcribens Diuus Ambroſius docebat, quàm ſi liberam cuique facultatem
daret ſuam ferendi ſententiam. quâ in re ſpectatiſſimus & propè admirandus fuit
omnibus Auguſtus, qui, Dione Caſſio referente, cum rem aliquam cribrandam
lib. 53. exponeret, *Seriò omnes cohortabatur, vt ſuum ſibi conſilium aperirent, annuens eis
omnem libertatem*. qno etiam præconio Traianus à Plinio egregiè commendatur. D
in Paneg. Tib l. 2. de reb. Gall. Moriturus verò Diuus Ludouicus Galliarum Rex è cæteris hoc etiam filio com-
mendauit, vt ſcilicet, tùm Confeſſarijs, tùm Conſiliarijs Regnique adminiſtris
liberam poteſtatem impertiret, quà cum ingenuè de rebus agendis ſalutari conſi-
lio admonerent.

Bartol. Bartolin. diſc. 10. Dio Caſ. lib. 37. Carolus autem Quintus Cæſar Magnus ille regnandi Magiſter, illud ſæpius v-
ſurpabat, primum ſcilicet prudentiæ gradum in eo verſari, vt errori nunquam
adhæreret, ſecundum verò, vt ea omnia libenti æquoque recipiat animo, quæ quis
in eius vtilitatem idonea exiſtimauerit.

Iulius Cæſar ſuæ arrogantiæ velut victima immolandus, cor iſtud docile in Se-
natum ſemel non attulit; vt enim Catonem fortitèr ei pro concione repugnantem
audiuit, adeò exarſit, vt carceri dandum præciperet; aſſurrexit adhæc indignatus
Marcus Petreius domumque redire ſtatuerat, antequam dimitteretur Senatus tùm

A acerbè à Cæſare obiurgatus illud reſpondit, *Malo in carcere cum Catone, quàm hic tecum eſſe*. Vocibus hiſce perculſus adeò Cæſar fuit, vt de patrato crimine erubeſcens, Catonem libertate donauerit.

Sed clariſſimum præ cæteris exemplum de hoc eodem nobis litteræ ſacræ ſuppeditant, ad cuius lumen facilè nobis innoteſcet, quàm ſolidè illi decipiantur & à recto tramite deflectant, qui in alienis ſententijs excipiendis ſuam mentem aperiũt & liberiùs quàm par ſit agnoſcendam oſtendant. Aſſuerus Rex, quem alij Artaxerxem appellant; cùm ſplendido magnificoque conuiuio, ſui Regni Dynaſtas centum octuaginta dierum ſpatio pretioſiſſimo inſtructus deliciarum omnium apparatu exciperet, die ſeptimo, *Cum Rex eſſet hilarior, & poſt nimiam potationem* (Eſther c.58) præcepit, vt ad Principum populorumq; affluentium aſpectum Regina Vaſthi adduceretur, muliebri cultu ad delicias omnes exornata, *Vt oſtenderet cunctis populis & Principibus pulchritudinem illius, erat enim pulchra valde.* quia tamen iubenti Regi Regina non paruit, iratus Aſſuerus, Conſillarios eum ſtipantes per-
B contatus fuit, de pœna Vaſthi infligendâ, *Vnde iratus Rex & nimio furore ſuccenſus interrogauit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta conſilio, ſcientium leges & iura maiorum.* Quid nam autem eis propoſuit? *Cui ſententiæ Vaſthi Regina ſubiaceret, qui Aſſueri Regis imperium, quod per Eunuchos mandauerat, facere renuiſſet.* Veritatis audiendæ incapax Princeps hic erat, quis enim ad eius iraſcentis aſpectum, genuina conſilia ei ſuggereret? de ſupplicio tantùm agebatur, adeòque de venia ſilendum omninò erat; nec tutum alicui erat modeſtiam & virtutem Vaſthi commendare, cùm tantùm in eam, velut in contumacem ſupplicia torquebantur; quàpropter poſtremus omnium, ſed primus in adulando ait, inobedientiam Vaſthi non Regiæ tantum authoritati iniurioſam eſſe, ſed populis maximè pernicioſam, nullamque in poſterum foret fœminam, quæ promptè ad coniugis mandatum aſſurgeret, ſi de patrato crimine Vaſthi impunis euaderet; repudiandam igitur eam à Rege eſſe, ſanctàque lege ſtatuendum, vt Regijs inſignibus ſpoliata Regno abdicaretur; *placuit conſilium*
C *eius Regi*. palmarem hic alium Regis errorem perpende: vnius enim conſilium probat, alijs inconſultis: hi namque, cum ei obſiſtere periculoſiſſimum opus arbitrarentur, quid præſtare aliud poſſent, quàm eius arbitrio indulgere, & Regia vota palpare? aſſentatoris igitur illius reſponſum non tantùm *placuit Regi*, ſed & *Principibus*.

Verùm nequiſſimè hi etiam ſe geſſerunt: earumdem enim legum clypeo poterant modeſtiam Vaſthi defendere: quia licet omnes alij in Manuchæ ſententiam conſpiraſſent, omnium poſtremus quamuis ſuum conſilium inutile Vaſthi, ſibique periculoſum ſore prænoſceret, vim omnium retundere fortitèr & impauidè tenebatur: licet enim qui ſolius charitatis impulſu ad alicui conſilium largiendum rapitur, ſi conſilium dandum alteri inutile, ſibi pernicioſum fore præuideat, poteſt ab eo licitè abſtinere; ſi tamen iuſtitiæ titulo ſuam pronunciare ſententiam debeat, licet non excipienda ea ſit, ſibique perniciem aliquam ſit illatura, verita-
D tem aperire tenetur, vbi potiſſimùm è ſuo ſilentio aliorum ſalus periclitatur; præcepta enim quæ vocantur negatiua, quale hoc eſt, perenni vinculo ſemper & ad ſemper obſtringunt, vt prolixè docet Cardinalis Albanus. Commendatiſſimi hac in re fuerunt Ioſeph ab Arimathea & Nicodemus, qui licet vniformi ſuffragio reliquos Senedrin Senatores in Chriſti Domini mortem conueniſſe deprehenderent, nulloque modo fieri poſſe, vt ab eà ſententià ipſi recederent, ſeque magnum ſubituros diſcrimen, ſi eorum ſuffragijs obſtitiſſent; adhuc tamen reluctati fortiter illis fuerunt. horum veſtigia altero ab hinc ſeculo in Henricum Octauum Angliæ Regem imitati eximiè fuerunt, commendatiſſimi Heroes Thomas Morus, & Cardinalis Polus. (De Card. qu. 20. Plat. de o. Card. c. 23.)

Sed vt ad Regis Aſſueri imprudentiam reuertamur, ſerò nimis ſuum hic agnouit errorem, irritoque conatu acerbiſſimum ex eo dolorem oſtendit, *Poſtquam Regis Aſſueri indignatio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet.* (Eſth. 2.1.) & quanquam ex eius erroris nebulâ, Diuinæ Sapientiæ conſilio, ingentis vtilitatis lumen emanaſſet, ad documentũ tamen Principum & Præſulum decet, vt

lib. 15. anti-qu. c. 6. eius conſilij nequitia perpendatur. Quærit hac in re Ioſeph Hebræus, à quo luculentiſſimè hæc recitatur hiſtoria, quinam errauerit & ſit potiſſimè arguendus? A
an Rex, qui ad tot Procerum Dynaſtarumque conſpectum Reginam aduocaſſet, vt pompam eius pulchritudinis faceret, an verò Vaſthi Regina, quæ Regis mandata præ modeſtiâ exequi detrectauit? Regem erraſſe quis ignoret? lege enim firmiſſimâ ſancitum apud Perſas erat, fidem etiam Macrobio faciente, vt fœminæ Prin-
l. 7. Saturn. cipes nunquam videndas ſe darent, vbi Principes conuiuio detinerentur. *Partho-perſa*
lib. 14. *ſæminis non conuiuia tantùm; ſed & virorum conſpectum interdicunt.* Sic Iuſtinus Hiſtoricus. Res igitur inhoneſta ab Aſſuero mandabatur, nec tantùm Regiæ honeſtati iniurioſa, ſed Regio etiam nomini Regiæque Maieſtati; adeòque Ioſeph Hebræus ſic ſtatuit. *Stulto Rege conſultior, impudicis virorum oculis ſpectaculum præbere iuſſa abnuit, tantò ipſa laudabilior, quantò in legum pudoriſque cuſtodiâ perſeuerantior.* hanc autem legem Conſiliarij illi ignorare vtique non poterant, tùm quia frequenti vſu ab omnibus vſurparetur, tùm etiam quia legum patriarum periti ſſimi eas optimè poſſidebant, vt ex illis verbis colligitur, *Scientium leges &* B
iura maiorum. Quà igitur ratione factum eſt vt modeſtiſſima fœmina, tàm iniquo feſtinatoque conſilio damnaretur inaudita, nihilq; de eius innocentiâ pudicitiàque Regi exponeretur? dixerim ex eo ſolum id eriuatum, quod Rex ad eius ſupplicium propenſum maximè ſe oſtēdiſſet, nec à ſuis Purpuratis de rei ſtatu conſilium flagitaſſet, ſed de ſupplicij grauitate in Reginam inferendi. Manum hìc temperare non poſſum, quin breuitèr ſed vtilitèr aliò ſtylum inuertam, Manucham ſcilicet illum, vt Hebraicarum rerum Magiſtri docent, eundem fuiſſe ac Aman; qui Regium amorem inter adulationis aquas expiſcaturus, proprijs retibus captus eſt. è Vaſthi Reginę excidio ad Principatus faſtigium ſe aſcenſurum ipſe meditabatur, Deique poſteà conſilio factum eſt, vt eius loco Hebrça fœmina Regalem ſedem & amorem vſurparet, cuius imperio, laqueo poſteà ſuſpenſus lacrymandus occubuit. quà etiam morte calamitoſiſſimè ſuum diem abſoluit Achitophel, cuius conſilio in Patrem Dauid perditiſſimâ conſpiratione Abſalon filius aſſurrexit. Perillos hoſce, qui ſub eodem lapide, quem ipſi ad aliorum cædem vibrauerant, petiere, tùm ſacra, tùm profana litterarum monumenta affluenter memorant, vt non C
tantùm Heſiodi effatum confirmetur, *Conſilium malum conſultori peſſimum,* ſed ſan-
Eccl. 27. ctiſſimum etiam Dei Oraculum, *facienti nequiſſimum conſilium ſuper ipſum deuoluetur, & non agnoſcet, vnde illi adueniat. Qui in altum mittit lapidem, ſuper eius caput cadet.*

§. I.

FIERI nullatenus poteſt, vt ſinceros Conſiliarios ſortiatur, qui mentem ſuam explicat iniquis æſtibus perturbatam, eique fideles ſint adminiſtri, qui tùm ſibi, tùm æquitati fidem non ſeruat; quia permittente Deo fit, vt in ſui erroris pœnam grauiori errore implicetur, ad quod roborandum, è ſacro Regalis hiſtoriæ libro Tertio exemplum aliud memorandum proferemus. In Aſſyriæ Regem D
bellum inſtructurus Achab, vt vrbem Ramoth Galaad ſuæ ditioni reſtitueret, ſuppetias à Ioſaphat probatiſſimo Iudæ Rege, qui eum inuiſerat, poſtulauit; annuit Ioſaphat, ſed vt prius ab aliquo diuino Vate conſilium caperetur exoptauit, vt diuinæ voluntati pergratum ſe opus facturum certior eſſet: ad hæc quadringentos è ſuis vatibus accerſiuit Achab, vnanimi ſuffragio polliciti ei fuere victoriam: his tamen minimè acquieſcens Ioſaphat, petijt an eo in regno Vates aliquis eſſet, Veri quod ipſe adorabat numinis adminiſter, Michæā adeſſe reſpondit Achab, ſibi maximè inuiſum eà tantùm de cauſà, *Quia non prophetat mihi bonum:* fidiſſimus quidem erat ipſe Conſiliarius, ſed quia ab Regis nequitiâ eius conſilia diſſonabant, odio eum maximo inſequebatur: vt tamen aduocaretur, eiuſque ſententia exciperetur, Ioſaphat ſtatuit; quapropter, qui eum Achab Regis nomine accerſiuit, mandatum Regis aperiens ait, *Ecce ſermones Prophetarum ore ſuo Regi bona prædicant; ſit ergò ſermo tuus ſimilis eorum & loquere bona*; ac ſi non è Dei arbitrio, ſed è ſua
ſen-

A ſententiâ belli ſuſcipiendi exitus, proſper an infęlix, dependeret. Vides quàm
ritè Achab diſponeretur ad rectum conſilium ſuſcipiendum! quià verò funeſtiſſi-
mo bellum exitu claudendum vaticinatus Michæas eſt, Ioſaphat alloquens Achab
ait, *Nunquid non dixi tibi, quià non prophetat mihi bonum, ſed ſemper malum.* 3. Reg. 22.
Tunc Michæas, vt ſuæ ſententiæ pondus adderet, addidit, ſe alienato à ſenſibus
animo Deum vidiſſe cæleſtibus agminibus bellico more ſtipatum, ſe ſic alloquen-
tem, *Quis decipiat Achab Regem Iſrael, vt aſcendat & cadat in Ramoth Galaad?*
& malum Erebi genium ad hoc faciendum ei ſe obtuliſſe, *Egrediar, & ero ſpiri-
tus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* huic Regum Arbiter Deus ait, *Deci-
pies & praualebis; egredere & fac ita:* hanc loquendi libertatem ægerrimè ferens
ceruicoſus Rex, vt ſonanti alapa tùm coram ſe, tùm coram Ioſaphat, Michæas
vapularet, permiſit; hanc autem viro integerrimo illatam contumeliam, Regiæ ibid.
Maieſtati maximè indecoram, vt docet Abulenſis, non tantùm vltus Achab nul-
latenus eſt, ſed fuiſſe ſibi pergratam oſtendit, eò quòd ſuas cupiditates Michæas
B non palpauerit, nec fuerit eius genio adblanditus; quin vt carceri traderetur præ-
cepit, & quoad vſque è bello rediret, pane tantùm arctiſſimo & aquà paſceretur;
verùm ad primam in Syriacas acies irruptionem, extremà internecione deleto
exercitu vitam cùm ſanguine fudit. *Occultà iuſtitià licentia malignis ſpiritibus da-* 2. moral. c. 16.
*tur, vt quos volentes in peccati laqueos ſtrangulant, in peccati pœnam, etiam nolentes
trahant.* Sic de Achab Rege Gregorius.

Hac paritèr mentis inſaniâ Holophernes laborauit; Ducibus enim omnibus pro Iudith c. 5. & 6.
concione aduocatis, vt de Iudæis viribus, de Bethulię aliarumque oppugnanda-
rum Vrbium ſitu certior fieret, Achion, qui Ammonitarum agminibus ſuo no-
mini fœderatis præerat, candidè confeſſus, hoc vnum ſibi tantùm eſſe perquiren-
dum, an ſcilicet ex aliquo ingenti flagitio ſuum ſibi Deum Iudæi haberent infen-
ſum; tunc enim eos facilè profligandos ille confidebat; cum econtra ſi propitius
fauiſſet ipſis Deus, inania & irrita armorum omnium conamenta futura: indigna-
C tus ad hæc Holophernes ſuæ tanquam potentiæ iniurioſa, vinciri eum iuſſit, vin-
ctumque hoſtibus committendum. quàm longè ab his Theodoricus Gothorum
Rex ſe gerebat, quem eximiè Caſſiodori ſtylo Alaricus eius ſucceſſor eo potiſſi- lib 8. var. ep. 9.
mùm titulo commendat, quod tùm ad bella, tùm ad prælia ſuſcipienda Tholorici
Conſiliarij ſententiæ fidus adhæreret, belloque ſemper inuictus, vincendum eius
opinioni ſe daret.

His tamen haud acquieſcit Cardinalis Paleottus: Principes enim omnes mili- De ſacr. Conſiſt. Conſult. p. 2. q. 8.
tiæ ſeruientes adhortatur, vt non tantùm liberam ſuis Conſiliarijs facultatem
præſtent, ad ſuam ſententiam aperiendam & Regiam, ſi opus fuerit, reproban-
dam, ſed muneribus eos etiam afficiant, vt debitâ ſemper fide ſuum munus exer- Daniel. 5.
ceant. Omnibus hac in re præiuit Balthaſar Rex Danielem ingentibus donis affi-
ciens, licet funeſtiſſimum illi portenderet exitum, quem obſcurà ſignificatione
characteres in pariete deſcripti adumbrabant. Sanè Cliſthenem Sycionium Ty-
rannum laudat Ariſtoteles, eò quod ſimulachrum erigi Conſiliario iuſſerit, qui
D eum à triumphi pompà, quam de relatâ victoriâ inſtituere moliebatur, liberâ
voce remouit.

Vbi tamen aliorum conſilia exceperis, curandum item eſt, vt eàdem mentis
tranquillitate, quà fuerunt excepta, accuratè diſcutiantur; quà in re tùm Aſſue-
rus, tùm Achab turpiter defecerunt; ſi namque ſui tenax conſilij, mentemque
ceruicoſam præferens ingenti labe ſe polluit, non minora errandi diſcrimina ſu-
bit, qui cœco veluti more aliorum ſuffragia amplectitur, nullaque adhibita vel
humanæ vel diuinę voluntatis conſideratione, illis adhæret, quod eò pericu-
loſius eſt, quò perrarò, vt ſuperius diximus habentur, qui proba ſubmini-
ſtrare conſilia vel ſciant vel velint: audi de hoc admonentem Iſocratem. *Non* Orat. de Pac.
*aliorum dumtaxat conſilia otioſè audienda ſunt, ſed ipſi quoque de rebus diuinis dili-
gentiſſimè cogitare debemus.* Sed aptiùs hoc ipſum è Diuini Spiritus magiſterio
addiſce. *Bibe aquam de ciſterna tua & fluenta putei tui* hoc eſt, vt Ambroſius ex- Prou. 5.
plicat, *Tuo conſilio vtere.* Cœcà hàc obedientià, non Epiſcopale Palatium, ſed reli-
gioſa domus vtatur.

Quam

Quàm ſe imparem tàm excelſo Sacerdotio ſe ille exhiberet, qui alienis adhæ-
in Galba cap. 14. reret indeliberatè conſilijs: longè ſatis nequior Galbâ is eſſet, quem Suetonius A
tribus ſuis Conſiliarijs addictum adeò memorat, vt vulgari ſcommate vocarentur
Galbæ Pædagogi: hanc pariter ſibi notam erroris inuſſit Eduardi Regis Anglorum
filius Riccardus, cuius regimen in vnius Hibernenſis Principis conſilio nitebatur:
ſapientis Principis & Præſulis eſt, non tàm conſilia exquirere, quàm ipſamet ex-
Senec. ep. quiſitè librare. *Sapientis eſt examinare Conſilia: & non citò facili credulitate ad falſa relabi.*

Non longè ab his diſtant quæ Vegetius ſcripſit: bene eſt, vt multos conſulas,
ſie ille, ſed vel te vnum, vel quam pauciſſimos ad deliberationem faciendam ac-
lib 3. cedens adhibeas, vt occulta ſeruetur, *Quid debeat fieri, cum multis tractâ; quid facturus ſis, cùm pauciſſimis vel ipſe tecum.*

Conſiliorum integritatem perpendere ritè non valet, qui ſuâ conſcientiâ veluti
lance ad ea libranda non vtitur; nullus enim fidus adeò eſt, adeòque ab omni er-
roris periculo alienus, quàm propria conſcientia, quæ idcircò à Diuo Ambroſio
l.p.off. c.22 appellatur, *Vera atque incorrupta pœnarum atque præmiorum Arbitra.* Ambages B
omnes quocunque Magiſtro doctior conſcientià explicat: quâ de causâ Diuus Ber-
nardus ad Robertum ſuum nepotem ſcribens, qui terrenis rebus nuntium remit-
tens religioſæ familiæ adſcribendum ſe dederat, ait, Conſiliarios quidam ſe alios
inuenturum, quibus habita deliberatio probaretur, ſed nulli alteri fidem haben-
dam quam ſuæ conſcientiæ, *Te interroga de te, quia tu te melius noſti quàm alius.*
epiſt. ad Rob.nep. *Attende cor tuum, diſcute intentionem, conſule veritatem; tua tibi conſcientia reſpondeat, car abiit.*

Panormit. de geſtis Alph. Frequentiſſimum Alphonſi Regis effatum erat, nullum ſibi tàm pretioſum & fi-
dum Conſiliarium eſſe quàm libros: ipſos enim abſque vllo adulationis diſcrimi-
ne de re quacumque conſulebat, Plutarchi doctrinâ fortaſsè hac in re vſus illud
in moralib. docentis, *Vt in aliorum oculis noſmetipſos conſpicimus, ſic in libris ſapientium, quid nos deceat, quid item dedeceat contemplandum eſt.* Omnium tamen optimus liber
ad quem velut ad Lydium lapidem conſilia noſtra probanda ſunt, Lex Diuina ſit, C
in epiſt. quàm benè Cyprianus; *Conſiliorum gubernaculum lex Diuina ſit.* Suis in rebus
ſtatuendis, Conſiliarium hunc librum Purpuratus Syonis Vates adhibuit iuxta ea
pſal.18. ſuomet carmine decantata, *Conſilium meum iuſtificationes tuæ...*

Conſilium id, quo ſibi proſpexit auarus ille diues examinans Diuus Baſilius;
Luc.12. *Deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & ibi congregabo omnia quæ nata ſunt mihi,*
ait, hoc ego quidem iam dudum hoc ego mihi ſuadebam: quem tu mortalium
ineptiſſimè conſulis? Te ipſum? *Ex te ipſo captas conſilium.* quid profectò ex hu-
iuſmodi Conſiliario prouenire tibi poterat, quàm tuis voluptatibus inſeruire,
tuæ auaritiæ famulari, vitiaque prima ſectari? Lex Diuina, Conſcientia tua, Deus
homil. ipſe tibi erat conſulendus. *Planè imprudens veteris Conſiliario, ſi conſuleres Deum, eiuſque legem & ſcripturam, parata tibi reſponſio fuerat. Eſurientium animas imple bo, aperiam horrea, &c.*

De Cautione quà ſermonem ſuum componere debet Antiſtes. Cap. X. D

SYDVS quoddam prudentia eſt, cuius virtus non tantùm in actione, ſed
etiam in ſermone inſtituendo verſatur: quin frequentiſſimè ſuum potiùs in
hoc quàm in illâ iubar effundit: non enim rarò contingit, vt imprudenti quis ſer-
mone eam ſapientiæ laudem, quam ſibi labore non exiguo comparauit, fa-
cilè deperdiderit, eoſque, quos ingentibus ſibi obſtrinxerat beneficijs, à ſuâ fa-
miliaritate repellat. Quapropter omnium quotquot è veteribus fuerint, ingenio-
ſiſſimus Homerus, licet aliquando in rerum & morum honeſtate ſeruandâ defece-
rit ſua numina ridicula effingens, in hoc tamen præclarus excelluit, ſapienti Ne-
ſtori ſermonem tribuens moderatum prædulcem & compoſitum, cùm econtrà

Ther

Therſitem ineptiſſimum nulla adhibitâ conſideratione loquentem ſuis tabulis co-
A loraret.

Si prudens audire velit Antiſtes, omnium quidem externorum ſenſuum habe-
nas ad rationis arbitrium moderetur oportet, ſed eas potiſſimùm, quæ linguæ tem-
perandæ deſeruiunt. Nam *Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt, &* Prou. 17.
pretioſi ſpiritus vir conditus. Sic ſapientiſſimus Salomon.

Nullo alio faciliùs inſidiatore Antiſtes inuaditur, latro nullus eſt, qui nominis
& famæ diuitias ei deprędetur; vmbra nulla peruolitat, quæ ſacræ dignitatis lu-
men magis obſcuret, quàm ſermonis imprudentia, licet nulli fuerit pernicioſa.
oſtendit hoc Zeuſis, cum eius pictoriam officinam ingreſſus Princeps Megabizus,
vt ſui ingenij pompam faceret, de picturæ lenocinio & arte ſermonem phaleratis
verbis inſtruxit; ad hæc Zeuſis, vt ab incompoſito ſermone Principem amoueret,
eum alloquens ait, Quoad vſque Princeps tacuiſti, quotquot hic picturæ vacan-
tes aſpectas, Tuæ Purpuræ Maieſtatiſque ſplendore correpti, Te hominum maxi-
mum prædicabant; ſed vt de eâ facultate, quam penitus ignoras, tàm ineptè diſſe-
B rentem audierunt, irridendum propè te illis præſtitiſti. Virtutum numeris omni-
bus abſolutus ſit Antiſtes egregiorumque operum exercitatione adlaboret, ſi in
componendo ſermone defecerit, labe non mediocri denigrabitur, eiuſque fama
licet alioquin probata ſordeſcet; omnibus deſpectus ridendi materiem abundè
præſtabit, populiſque facilè & iucundè mordendus occurret. Hæc non ignorans
Pythagoras Philoſophorum omnium maximus, primam, quam ſuos aſſeclas edo-
cebat Sapientiam, in ſilentio ſtatuebat, vt oſtenderet, loquendi tantùm Magi-
ſtrum eum fore, qui fuerit prius in tacendo Magiſter.

Admirationi aliquibus erat, Democritum familiaritèr cum alijs degentem lo-
quendi eſſe parciſſimum, adeòque eum poſtularunt, an hoc vel ex ineptia vel ex
inertiâ oriretur: prudentiſſimus ipſe imprudentiſſimè eum interroganti irâ reſpon-
dit, *Atqui ſtultus nunquam tacere poteſt*. Conforme ſatis ad hoc ipſum eſt, quod
de Zenone primario tunc temporis Stoæ Magiſtro Græcia celebrauit: cum enim
C Princeps Athenarum Regios Legatos conuiuio ſplendidè exceptos litterarijs exer-
citationibus detinere vellet, Philoſophos aliquos, & præ alijs Zenonem ad hoc
præſtandum accerſiuit: plurima ea fuerunt, quæ liberaliſſimo ſermone Philoſo-
phi reliqui effudere, Zenone vno non ſine ingenti omnium admiratione tacente:
continere igitur quidam ex illis ſe non potuit, quin ad eum conuerſus dixerit, De
Te autem ò Zeno quid nos ad noſtrum Principē referemus? *Nil aliud*, ſic ipſe reſ-
pondit, *quàm Athenis eſſe ſenem, qui tacere ſciat inter pocula*. Ingentis ſanè virtutis
eſt, quod vir doctus, ſenex, inter poculorum licentiam, ſermonem adeò ſenibus
conformem valeat temperare. Sed accommodatiùs hoc idem è Diuo Gregorio
audiatur. *Ille Sacerdos ſcit rectè dicere, qui & ordinatè nouit tacere*. Magnus il-
le Antiſtes erit, qui fuerit ſibi prius in tacendo Magiſter; an ſapiens vel impru-
dens fueris oſtendit ſermo: vt enim è linguæ habitudine bonæ ac prauæ valetudi-
nis argumentum Medici deſumunt, ſic multò magis, qualis fuerit animus, illa
eadem edocebit: abditas intrà pectoris adyta cogitationes aperiet ſermo, cordis
D interpres lingua eſt, annon ergo, quæ corde celantur, oſtendet? vt in horologio
rotarum compoſitionem linguula ferrea ſignificat, ſic cordis animique habitudi-
nem è linguâ dignoſcimus. Peripati fuit hæc ſententia, *Voces ſunt notæ earum af-* Ariſtot. 2. Perih.
fectionum, quæ in animâ deliteſcunt.

Rerum imagines voces appellauit Solon, operum vmbram Democritus & in-
dicem conſcientiæ: Operum pulſus ſermo eſt, ait ex Hiſpanis quidam, & ſanè,
ingenioſiſſimè ductâ metaphorâ: vt enim an intima corporis inſtrumenta conſona
ſibi valetudine reſpondeant, pulſus indicat; ſic an compoſita ſit animi habitudo,
nobis ſermo ſignificat. *Bonus homo de bono theſauro*, hoc eſt è cordis opulentiâ, Matth. 12.
profert bona & malus homo de malo theſauro profert mala. Purpuratus Vates breui
hæc omnia deſcripſit, *Cor eorum vanum eſt*: Vnde nam Vatum ſanctiſſimè cor hu-
manum adeò obſcurum & inacceſſum, tot anfractibus & ambagibus inuolutum, Pſalm.
ſolique Dei cuncta videntis oculo peruium, peruium tibi etiam & apertum?

Quid

Quid de hoc ego vnquam dubitauerim, nam *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*. A
è lubricæ linguæ licentiâ, quis non agnouerit animi vanitatem?
Hinc adoleſcenti ſuum primò adeunti gymnaſium Socrates ait, *Vt te videam, aliquid loquere*: ac ſi videndi facultatem non oculus at auris haberet: facilè enim ſpecies decipit, ſed nunquam decipit ſermo, cum amaro è fonte dulcis vnda nunquam poſſit effluere; quà de causâ nullum nobis commendandum eſſe virum Diuina Oracula docent, antequam ex eius ſermone, qualis ſit eius animus nobis
l. 5. ep. 3. innotuerit. *Ante ſermonem non laudes virum*. Quàm arduum opus eſt, ait Sydonius, vt rectè operetur, qui rectè ſermonem inſtruere non aſſueuit; Quid hic ego Sydonium afferam! Iudæos hac de re Chriſtus idem Sapientiſſimus obiurga-
Matth. 12. uit. *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali*.

Quod hominem ſecernit à brutis, loquela & ratio eſt, quæ mutuo quodam ordine ſibi inuicem referuntur, adeò vt cogitationes iſta concipiat, illa pariat, iſta conformet, illa exprimat; imago quædã ſermo eſt, ait Philo, quà animæ aſpectus linguæ pennicillo coloratur; quà eadem dicendi formâ Seneca eàdem Philonis ætate B
l. 3 Migrat. Abrah. in Prou. ſcribens vſus eſt, ac ſi eodem è fonte ingenioſiſſimi ambo morum Magiſtri ſapientiam hauſiſſent. *Imago animi ſermo eſt: qualis vita, talis Oratio*. Sic Seneca.

Quàm igitur oculatus in ſuo inſtruendo ſermone ſit Antiſtes, oportet, cùm quælibet eius vocula, vel fortuitò lapſa, vel familiari quodam impetu prolata ad libellam vocetur à populis & accuratiſſimè exploretur? an integrum eſſe Hyerarcham ſibi ſuaſerint, qui ſermones ſuos de re tantùm priuatâ componit, vel vitio alio fœdat? ni verba operibus reſpondeant, bracteatam fucatamque pietatem deſpicient.

Quod ſi filiam ſuoſque nepotes olim admonebat Auguſtus, Suetonio teſte, vt ea
Suet. in Aug. tantùm verba proferrent, quæ faſtis & cedro inſcribi digna viderentur, quantò æquius decet, vt Antiſtitum ora Deo deuota, Diuinis laudibus, Religionis triumphis, virtutum laureis, vitiorum victorijs conſecrata, impolluta ab omni labe refulgeant, adeò vt non ijs tantùm quibus audiuntur, redargui poſſint, ſed ipſis C
Tartareis hoſtibus ſint penitus veneranda.

p. Corint. 4. Cæli terræque oculis & auribus vndequaque obſidemur, *Spectaculum facti ſumus Mundo & Angelis & hominibus*. Itâ nobis componendus eſt ſermo, ac ſi Dei aures audirent; illud animo teneamus, nos etiam Chriſti ore interrogari, *Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad inuicem!*
Luc. 14.

§. I.

HVIuſmodi in temperando ſermone prudentiam, quâ excellere debet Epiſcopus, multis in circumſtantijs verſari alij docent; vnà tantùm in re, è quâ velut è fonte alia deriuantur, mihi placet illam collocare; in eo igitur hæc ſit, vt nihil loquatur Antiſtes, quod prius æquâ mente non explorauerit, easque dicendi formas exhibeat, quas priùs accuratâ cogitatione librauerit, adeò vt verba noſtra Diuo Bernardo docente *bis ad limam, ſemel ad linguam* vocentur. Tanti momenti D
hoc eſt, vt multiplici ſymbolo ſpiritus hoc nobis Diuinus expreſſerit.

Ditiſſimo primùm noſtrum os confertur ærario, quod reſeratum omnibus & patens quis vnquam prudens relinquat? quin potius ad eius cuſtodiam vectes, & peſſulos obiectandos eſſe quis inficietur? *Ori tuo facito oſtia & ſeras*. Prudentia
D. Bern. in ſpec. mon. & ratio ſint, quæ ianitricis inſtar ad eius fores aſſideant, & clauim eius habentes, illud opportunè claudant vel aperiant. Optimè igitur Chryſoſtomus: *Os noſtrum perpetuò cuſtodiamus, rationem ei, tamquam clauem adhibentes*. Arces, quibus ab hoſtium inſidiantium vi, diſcrimen ingens imminet, tàm oculata vigilique cuſtodiâ ſeruantur, vt eas aperire nefas ſit, niſi prius circumſpectâ totâ latè regione, ſecura omnia eſſe referant excubitores; ſic propè antequam ad voces os referetur, rationi permittat, vt quæ dicenda ſunt expendat, accuratâque conſide-
lib. p. in Chil. ratione diſcutiat. quàpropter perdoctè apud Laertium Chilon eos obiurgat, qui ratio-

Digitized by Google

rationem linguà præcurrunt, mentiſque leges prҫeunt loquendi licentià. Sic da-
A pes eligimus electaſque probamus, ne inter eas virulenta aliqua ſit, quæ non vi-
tam foueat, ſed extinguat; annon eadem diligentià in eligendis verbis vtamur,
quæ ſi praua fuerint, quamuis cicutam nequitià antecellunt? quàm bellè Augusti- in pſ.52.
nus: *Sicut eligis quo veſcaris, ſic elige quod loquaris*. Accommodatiſſimum ad-
hæc mihi videtur illud Martini Dumienſis Epiſcopi, quòd ſcilicet, *Quidquid di-* in bibliot.
cturus es alijs, prius dixeris tibi. hoc ſi præſtiterimus, parciores in loquendo e- Patr.
rimus, & cordis repagulis verba obſignabimus. Naturæ ipſius magiſterio hoc
edocemur; hæc enim cortinà dentium, & labiorum pariete linguam obſtruxit;
niſi ergo temperando ſermoni debitas leges ſeruauerimus, arcis instar noster ani-
mus erit, quam mҫnijs ſpoliatam ingredi aut egredi, cuicumque pro arbitrio fas
erit. *Sicut Vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquen-* Prop. 25.
do cohibere ſpiritum ſuum. Hҫc Salomon.

Alià iam metaphorâ verba noſtra exornata pecuniæ comparantur, quæ ex ore
velut è ſcrinio quodam educitur; neceſſe igitur eſt, vt eam antequam ad vſum
B adhibeas, explores & quæras, an probati, an damnati ponderis ſit. Quaſcunque
opes, quas domi habeas ad hanc ſtateram comparandam impendendas eſſe quis
neget? *Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram* Quàm Eccl. 28.
magnificè & ſonorè dictum, vt ad loquendum cautè accedamus; abſtinere autem
hic non valeo, quin veterem apud Vatem, hoc idem Salomonis effatum carmi-
nibus comprehenſum oſtendam.

In verbis lingua imponantur clauſtra tacendis. Græc. Epigr. Anthog.p.
Præſtat enim linguam quàm moderere opes.

Ac ſi non auro ac argento, ſed prudenti compoſitoque ſermone theſauri conge-
rantur. an non autem verum eſt, opulentiſſimis non rarò theſauris perniciem illam
reſici potuiſſe, quam imprudenter effuſa verba intulerunt? quot enimuerò ſunt,
qui vocis vnius ambitu, ſplendida ea & pretioſa omnia, quæ diuturno prolixoque
labore compararunt, miſerrimè perdidere, & ſcopulis quibuſdam impacti, pro-
C ximæ fœlicitatis portum amittentes funeſtiſſimo naufragio perierunt? Aula Ro-
mana Mundi ſcilicet theatrum loquatur, quæ non rarò præcipites adeò cataſtro-
phes repræſentauit. Theſauri opulentiſſimi loco verba habeas, quæ ſi effuſâ effre-
nique libertate & largitate decoxeris, inimicus tui profectò exiſtes. *Nullus the-*
ſaurus ditior, quàm lingua bona. ſic Ambroſius. l.p.ep.p.

Eâ igitur cautione, quà pecunias fundis, effundas voces, & ſi ineptiſſimus is au-
diret, qui pecunias expenſurus, illas prius non exploraret, ne argenti loco det
aurum, ſic inſipientis notam ille non declinabit, qui nullâ conſideratione adhibi-
tâ loquitur: hoc autem prudentiæ munus, idem etiam ſapientiſſimus Magiſter ali-
bi docuit, cùm diceret. *Verba autem prudentum ſtaterâ ponderabuntur*: cor enim Eccl. 21.
imprudens habere videtur in ore, qui omnia quæ latent in corde proditoriâ qua-
dam licentià per verba reuelat, cùm econtrâ vir prudens cor habere videatur in
linguà; nihil enim eorum, quæ rationi incongrua ſunt, effundit, eiuſque arbitrio ibid.
illam temperat & moderatur. *In ore fatuorum cor illorum, & in corde ſapientium*
D *os eorum.*

Huiuſmodi autem ſtaterà non voces tantùm ponderemus oportet, ſed tempo-
ris, loci, rerum, perſonarum circumſtantias, vt expendamus, an verbis illæ, illiſ-
que verba reſpondeant, an noſtro ſint accommodata muneri, graduique, ad cuius
apicem nos Diuinus Amor euexit. *Sapiens priuſquàm loquatur, multa conſiderat,* D Ambr. p.off.c.3.
cum quæ loquatur, quid dicat, quo loco, quo tempore dicat: quicunque iſtarum quam-
libet ſuæ conſiderationi non ſubijcit, fieri non poteſt, quin magnis irretiatur er-
roribus, quibus poſteà erubeſcat. tanti momenti hoc eſt, vt in eo vno Philoſophiҫ
omnia documenta complexus videatur Seneca ſic loquens, *Summa ergo ſummarum* epiſt.4.
hac erit: tardiloquum eſſe te iubeo. Eximia quoque ſunt, quҫ è Sancto Hyeronimo c. quoties 22.2.q.7.
ſacri Canones referunt, quemcunque nempè ſermonem, qui vel audienti, vel loco,
vel tempori non fuerit accommodatus, perniciosum fore, & loquenti indecorum.

Digitized by Google

§. II. A

Referenda ad hæc videtur ſermonis hilaritas & modeſtia, demiſſa ſimul voce vùltuque amœno prolata: quâ in re primas ſibi partes noſtrâ hac ætate m hi ſuadeo Franciſcum Saleſium Gebennenſem Præſulem vindicaſſe. *Qui ſapiens* Prou. 16. *eſt corde, appellabitur prudens, & qui dulcis eloquio maiora percipiet*. Sic Salomon. Populorum vtilitati validiùs conſulit Antiſtes ſermonis dulcedine quàm ingenij præſtantiâ; vt enim imperioſa Præfectorum ſuperbia tùm Deo, tùm hominibus inuiſa maximè eſt, ſic omnium amore excipitur, qui blando dulcique more ſe gerit in alios: componere ſe nullus tùm vultu, tùm verbis adeò moderatè poteſt, quin prius æquo animo fuerit & corde compoſitus; ex hoc enim velut è radice ſuaues hi flores egerminant; ex his autem floribus fructus illi emergunt, quos in obſequium & amorem Præſulum populi diffundunt.

Verùm vt in omnibus hæc ſermonis hilaritas apprimè probatur, ſic potiſſimùm in ijs, quos ad populorum regimen Deus euexit, ſtudioſè requiritur: vultus tranquillitate eorum ſermo condiendus eſt; ſi læta, ſi viuida & hilàris ſit Præſulis B facies, populis hilaritatem & ſalutem inſtillat: radius quidam eſt, qui de cælo in eorum aſpectum illapſus timorum vmbras excutit, mœſtitiæ noctem illuſtrat. *In* Prou. 16. *hilaritate Regis vita & clementia eius quaſi imber ſerotinus*.

Hùc quoque referenda videtur moderatio, quâ quis de ſe ipſo loquatur, de ſcientijs, quibus ipſe deſtituitur, ſermonem non inſtituere, loquentes alios non interpellare, in arguto ſermone non diuagari, & præſertim ſi de grauibus rebus agatur, aliaque ſimilia, quæ fuſius recenſere nefas videtur, cùm quilibet, vel à ſuæ pueritiæ crepundijs hæc prima morum elementa perceperit abundè ex optimo morum inſtitutore Della Caſa.

Aliam inde metaphoram Magiſter ſapientiſſimus affert, *& frænes ori tuo rectos*, ac ſi feroces & indomiti pulli inſtar lingua ſit, quæ niſi prudentiæ habenis coerceatur, per abrupta viarum montiumque anfractus effrænis & præceps ſe agens, præcipitem ſimul agat equitem & ſeſſorem; cùm econtrà, Diuo Iacobo admonente, tam exigui membri frænum potens adeò validumque ſit, vt eius facilè vi quo- C cumque flectatur, do Gregorium, *Boni viri fræno conſilij refrænant præcipitatio-* In Iob. 30. *nem verbi*. Si prudentiæ frœno lingua moderetur, in eâ cœleſtis Princeps inequitat, at ſi frœni impatiens effrœni licentiæ ſe dederit, equus erit, quo currum ſuum Diabolus trahat, *Diaboli eam vehiculum feciſti*. Sic Diuus Chryſoſtomus. hom. 25. in Matth. Quàm igitur indecorum eſt, vt ſanctiſſimis rebus pertractandis addicta Præſulis lingua, cælique Oraculis proferendis idonea, tam deformitèr à ſe ipſa deſciſcat, vt vehendo Satanæ inſeruiat?

Hoc frœno deſtituta lingua quot ſe calamitatibus inuoluit, ea identidem proferens, quibus vel ſui ſanguinis pretio iterùm abſtineret; cùm tamen ad ea delenda pœnitentiæ vis nulla valida ſit; ea enim eſt vocis vnius velocitas, vt ſi ſemel euolauerit, reuocari amplius non poſſit.

Quid hoc frœno præſtari debeat, ſi ab Ambroſio quæſieris, breui quidem, ſed arguto ſtylo reſpondebit, *Ne luxuriet, ne laſciuiat, ſit reſtrictior, & ripis ſuis* p. off. c. 3. *coerceatur: citò lutum colligit amnis exundans*. Proh quàm à cæli ſemitâ diſtat loquax, quàm longe à diuinis rationibus auolat, qui loquendi licentiæ inſeruit! D quàm Epiſcopalis muneris iubar obſcurat, quàm inutilis, imò quàm ſordidus alijs eſt, niſi quibuſdam prudentiæ vinculis ſuas voces obſtringat.

Niſi ratio dominetur, & habenis pertractandis euigilet, quoadúſque ad rectè ſermonem inſtruendum animus vſu diuino componatur, effrænis & vecors in vitia quæcumque corruet, cùm eâdem nobis menſurâ inſitum animo ſit loqui ac viuere, hinc vbi in vulgatâ legitur *factus eſt homo in animam viuentem*, è Chal- Geneſ. 2. dæo habetur, *in animam loquentem*, ac ſi nil aliud adeò facilè naturæ noſtræ reſpondeat, quàm loqui, ſed nihil in loquendo facilius quàm errare, iuxtà illud ſacrum axioma, *In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia ſua,* Prou. 10. *prudentiſſimus eſt*. Vix garrulos vſquam inueneris innocentes, cum mutuo veluti nexu ſimul illigentur crimina & verba, voces & vitia.

Aptiſ-

A Aptiſſimè Euagrius aſſerit, ex arboribus, quæ prima omnium efflorefcat, ſimulque etiam prima enutriatur, amygdalum eſſe, & ex humanis membris linguam primam pariter eſſe, quæ ſe Dæmonum artibus vinciendam tradat.

Ad tria, ni fallor, genera Plutarchus vitia omnia referebat; alia periculoſa, odioſa, alia ridicula alia ſunt; vnius tamen loquentis eſt, omnia ſimul illa complecti. lingua quæ loquax & garrula fuerit, ægram ſe præſtat, humores omnes tùm boni, tùm mali ad eam confluunt; quot autem & qui ſint humores iſti, quis vnquam, Deus immortalis, dicendo aſſequatur! Eloquentiſſimus omnium quotquot eâ ætate floruerint Oratorum, Gregorius Nazianzenus, eam ſibi dicendi vim deeſſe affirmauit, quâ mala omnia è loquaci linguâ profluentia poſſet pro dignitate deſcribere. *Quot mala ex lingua oriantur, oratione conſequi nemo poteſt*: ni faſtidioſus videar, ad viginti quatuor ea vitia peruenire oſtenderem, quæ è linguâ velut è virulento fonte in perniciem orbis eriuantur: vberem eorum ſeriem tribus voluminibus diſtinctam recenti ab authore habes, latino idiomate B exaratam. orat. de quadã gen. orat. & ſilent. Drexel. in Phæont.

Egregiè hæc omnia quanti momenti ſint, Aegyptius Monachus Pambo percepit: hic enim, cum ſuam ei nonnemo operam exhiberet, vt ſimul cùm morum ſanctitate quâ fulgebat, ingenij cultum, ſcientiarumque ornamenta connecteret, vt trigeſimum ei Pſalmum deſcriberet, poſtulauit, *Dixi, cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in linguâ mea*: primo hoc verſiculo percepto, iam opportunum eſt, vt ad alia ſcienda progrediamur; alia ſuppeditaturus documenta redijt inde præceptor, hunc interpellans Pambo, cum ſatis nondum, quæ primò docuiſti, perceperim, ad alia addiſcenda progredi è Diui Iacobi mente non valeo, eius enim verba ſunt *Eſtote factores verbi & non auditores tantum*: multis inde luſtris elapſis, poſtulanti cuidam, an primum adhuc illum verſiculum addidicerit, reſpondit Vires omnes abundè quinquaginta annis exhauſi, vt eum addiſcerem, & vix abſolutam illius cognitionem vſurpaui, Quid iam de eo dicendum, eſſet, qui per ſum- C mam incuriam in eius leuiſſimâ cognitione habendâ torpeſcat? Hiſt. tri. part. 18. c. p. pſal. 38.

§. III.

NISI de Epiſcopis eſſet ſermo, latiſſimus hic mihi excurrendus eſſet campus, quo oſtenderem, quàm à rectâ mòrum prudentiâ deficiant, qui linguam ſuam ſermonibus inhoneſtis obſcurant & polluunt. Quis credat, vt Diuino ſpiritui reſeratum ós, Deoque inhabitandum, huiuſmodi verborum ſordibus impuretur? Abominandum propè flagitium in Præſule eſſet, *labia Chriſti Euangelio conſecrata, immunda, & damnabili verborum procacitate polluere*. Epiſcoporum labia ſcientiarum arcana ſunt, & fidei dogmatum receptacula, è quibus in populos totumque orbem ſunt effundenda. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent populi ex ore eius*. an igitur fas ſit, vt ex illis obſcœna & incompo- D ſita vox erumpat? Hoc ab Epiſcopis exigendum, è Diui Pauli mente docet Diuus Hyeronimus; dum enim Epiſcopum *non percuſſorem fore* pronunciat, idem omninò ſignificat, ac ſi is ſit Epiſcopus, vt ſuorum proteruiâ licentiaque verborum ſubiectarum gentium conſcientias non percutiat & vulneret: quàm autem ſermones huiuſmodi abhorrere debeant, Antiſtites Sanctus etiam Iſidorus admonuit. obſoletus & barbarus ſit inhoneſtus ſermo, non labijs tantùm noſtris, quę Virgineas Chriſti Domini carnes in ſingulos ferè dies attingunt, eiuſque ſanctiſſimo cruore madeſcunt ſimul & rubeſcunt, ſed eorum etiam omnium, qui Chriſtianæ militiæ vexilla ſectantur. Multis ad hoc nominibus hi obſtringuntur, ſed eo potiſſimùm quia nullus eorum eſt, quin tanti beneficij particeps, linguam ſuam eàdem Diuinâ menſâ ſacrauerit. hac certè ratione validiſſimo tanquam telo Diuus Auguſtinus vſus fuit, vt obſcęna cantica ab ore Chriſtiano repelleret. *Videte*, do eius verba, *ſi iuſtum eſt, vt ex ore Chriſtianorum, vbi Chriſti corpus ingreditur, luxurioſum canticum, quaſi venenum Diaboli proferatur*. Venenum certè Diaboli quodcunque verbum impudicum eſt, quod per aures in animum illabens virtutes omnes Petr. Bleſſ. epiſt. 40. Malach. 2. ſerm. 215. de temp.

excindit; quòd ſi venenum hoc idem animorum Medicus Antiſtes infunderet,
quàm fœdè Chriſtiana Religio obſcuraretur, quàm turpi exemplo populi cor- A
rumperentur? an vt caſtimoniæ propugnatorem eum colerent, quem pudicitiæ
hoſtem in ſermone cognoſcerent? an ſibi ſuadere vnquam poſſent, ab eorum ver-
bis opera moreſque diſtare? audire libeat his reſpondentem Symmachum, *Scio*
l.10. ep.10. *virtuti cognatum pudorem, qui in factis fruſtrà quæritur, ſi exulet à verbis.*

Teſtis ipſe oculatus ſum de immani ſupplicio, quo linguæ lubricitas à Deo va-
pulat: cùm enim emorienti Epiſcopo meo familiari adeſſem, è conſuetudine,
quà in verbis putidis obſcœniſque proferendis inualuit, ne quidem formidando
eo temporis articulo, è quo tota æternitas pendet, abſtinere ſe potuit, quin
eiſdem ſordibus linguam frequentiſſimè pollueret, & luxurioſas facetias coram
ipſis fœminis conſanguineis ſuis diſſeminaret; quis credat! multà vix potui ora-
tione eius animum flectere, vt Diuinis Sacramentis exceptis ſe ad proximum cum
Dæmone certamen habendum obarmaret, non Diuini tantùm Iudicis aſperitatem
oſtendens, ſed ſcandalum etiam ſignificans, quo populus omnis inſtupeſceret, ſi
ſacrum Deo virum & Numinis adminiſtrum, nullis ſe Chriſtianæ fidei præſidijs B
obiturum propugnare conſpiceret; tùm ſui nominis famam, cui tàm enixè ſtu-
duerat, obiecit tàm pernicioſâ & conſuetâ negligentiâ maximè denigrandam.

Mendacia, ſimulatoria ridicula & mordacia verba non opus hic eſt, vt mo-
roſus enumerem & caſtigem: de his enim ſuo quæque loco dicenda ſuper-
ſunt.

Quàpropter his tantùm addam, quòd metaphoris iam omnibus à Salomone
contextis, totus poſteà in eo eſt, vt documenta nobis perutilia ſuppeditet, quæ
Eccl.28. vtinam noſtris animis firmitèr adhærerent. *Et attende, ne fortè labaris in linguà,*
& cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium, & ſit caſus tuus inſanabilis in mor-
tem. Innumeri propè ſunt illi, qui linguæ lubricitati imprudenter indulgentes,
ſuam facilè mentem aperiunt, ſuas curas, ſua vota reuelant, è quibus poſteà
comprehenſis facilè anſam æmulatores arripuerunt, vt in eorum fœlicitatem ir-
rumperent, iiſque miſerè prolabentibus altiora illi faſtigia tenuerunt. *Os lubricum,* C
Prou.26. vel vt ſeptuaginta legunt *Os non tectum loquetur ruinas.*

Quot etiam linguæ inconſideratæ vitio cruentis ſimultatibus ſe implicarunt,
ſuaſque domos penitus euerterunt? nec vllus poſtea curando vulneri locus fuit, &
inutili pœnitentiâ cruciati, lubrici ſermonis pœnas dedere; qua de re nos admo-
nuit Salomon cum diceret, *Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab an-*
guſtijs animam ſuam. Sed facillimum vt contingat eſt, quod inconſultâ ratione
loquentes peracutos animi dolores patiantur. Magnum fuit, quod in ſeniore
Catone Tullius commendauit, quod ſcilicet ne vllam quidem vocem ediderit,
cuius ſibi poſtea diſpliceret; vt mendaciſſimum hac in re eum Diuus Auguſtinus
redarguit, eò quòd excelſum adeò decus, iiſque ſolùm accommodetur, quorum
verba Diuino ſpiritu temperantur Ethnico viro tribuerit, cùm cæterorum homi-
num ſit, in ſermonis lubricitate deficere, & patratis in loquendo criminibus cru-
ciari.

Verùm explicatius illud expendendum pariter eſt, quod ſtygiorum hoſtium la-
queos è ſermonis imprudentiâ offendimus: hoc ſatis ſapientiſſimi Regis ſententiâ D
Indicatur, *In conſpectu inimicorum inſidiantium ſibi*: omnes enim vndique ab illis
obſidemur, & linguam potiſſimum aggrediuntur, vt reliquis corporis partibus
imbecilliorem, & reſerando aditui faciliorem. Suffragantem mihi affero Chryſo-
ho.4. & 25. ſtomum; *Vndique Diabolus inſidias parare conſueuit, ſed facilius ore & linguà pec-*
cante: nullum enim organum æque illi in miniſterium eſt interitus atque peccati: hac
tamen in re omnium ægritudo periculoſa eſt, in Epiſcopis certè lethalis & peni-
tus inſanabilis, cùm eorum exemplo populi pernicioſiſſimè vitientur: ex aduerſo
autem laudanda ſemper fuit Græca paræmia, *Tutum ſilentij præmium*. Dei lau-
dibus, ſtudijs, beneuolentia abundè cumulatur, qui parco prudentique ſermoni
ſtudet.

Proh Deus! licet alia cuncta deficerent, aliiſque periculis immunes prorſus
eſſemus, cum Chriſtiana Religio diuinà lege ſtatuerit, voces omnes otioſas ferreo
cala-

Digitized by Google

A calamo in monumentis æternitatis adſcribendas, acerbèque de illis à Diuino Iudi-
ce nos eſſe puniendos, annon validiſſimà quadam vi, ad earum examen aſſiduè fa-
ciendum vacaturi eſſemus, & ſanctuarij ſtaterâ earum ſingulas libraturi? an non
linguæ frænum rationi committere deberemus, vt eius arbitrio flecteretur, ne pur-
ganris carceris ignibus vberem materiem præſtaremus. Quis ad hæc non formidet,
non expaueſcat?

Hæc omnia viri Sanctiſſimi perpendentes ad libellam ſuas voces obſeruarunt,
& firmiſſimæ Clariſtiani nominis columnæ metu terroreque inexplicabili fuere
perculſę: vt igitur Chriſoſtomi ſententiæ adhæreamus, ad noſtrum os velut eius
ianitor & excubitor hæc cogitatio apponatur. hinc commendatiſſimus fuit Diuus in eius vita.
Gaufridus Ambianenſis Antiſtes, cui ſilentium adeò in delicijs erat, vt quotieſ-
cumque vel ſuam Diœceſim inuiſens, vel aliâ de ratione iter inſtitueret, præeun-
tibus alijs, ipſe ab ijs aliquo viæ interuallo recederet; rationem de hoc ſciſcitanti
dediſſe fertur, vt ſermones otioſos euitemus.

B Sanctum etiam Carolum plures ex eius famulis & familiaribus iurati aſſerunt,
ne vnam quidem vocem otioſam ab ipſis auditam eius ab ore erumpentem, licet
immenſa propè fuerit rerum ei tractandarum materies: omnes enim eius ſermo-
nes eò collimabant, vt vel Diuinæ gloriæ, vel populorum vtilitati tantùm inſer-
uiret; Eximius hac in re pariter fuit Diuus Franciſcus Saleſius; ſermones etenim Philoct.p.3 cap.28.
omnes ad Deum, vel ad Diuina benignè candidéque flectendos edocebat, eo pror-
ſus modo, quo in more Apibus eſt, omnia quæ præ ore habent, ad mel elabo-
randum inuertere. Porrò tot & tanta ea ſunt, quæ tùm de ipſo Deo, tùm de eius
admirandis operibus nobis ſanctiſſimi ſermonis poſſunt eſſe argumenta, vt non
ſine admiratione audiret Ambroſius, de terrenis hiſce nugis tam prolixos effuſoſq;
ſermones inſtitui, *Neq; enim parui periculi eſt de rebus ſæcularibus & ocioſis loqui, cùm* in pſ.118. ſerm.22.
tàm mirabilia Dei opera habeamus, de quibus loquamur. Quoniam verò licet ad re-
frænandam linguam Diuini ſpiritus vocibus aſſiduè excitemur, præſtare tamen id
C re ipsâ non poſſumus, nam *Hominis eſt præparare & Domini gubernare linguam*: Prou. 16.
feram edomat homo non linguam, leonem frenat non ſermonem, coercet alios
non ſe ipſum: Deum ipſum exoratum ſemper habeamus, vt qui linguam noſtram
condidit, iuxtà ſuas leges inſtituat. habes hoc ab Hipponenſi Antiſtite documen-
tum. *Intelligamus Cariſſimi, ſi linguam nullus hominum domare poteſt, ad Deum* ſerm.3. de verb.Dom.
confugiendum eſt, vt domet linguam noſtram: ipſemet Syonius Vates hàc ſibi viâ
proſpexit, *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis*: Hine Pſ.140.
pariter Aſceta ille Sanctiſſimus illud frequentèr recitabat, *Domine Deus meus li-* in vit. PP.
bera me à linguà meà.

De Scientià doctrinàque in Epiſcopis neceſſarià. Cap. XI.

D SPectatiſſima præ cæteris veſtis, quà ſupremus in veteri lege Sacerdos, qui E-
piſcopos exprimebat, induebatur, ea erat, quæ Rationale appellatur, ful-
gentiſſimis vndequaque gemmis bacchata, pectori eius adhærebat, voces illas
inſculptas præferens *Doctrina & Veritas*. his autem ſignificabatur, duobus hiſce Leuit.8.
potiſſimùm ornamentis illuſtrandos Antiſtites, morum ſcilicet probitate, doctri-
næque præſtantià. hàc errorum tenebræ diſcutiuntur, illa iubar effunditur integri-
tatis. Voluntarijs quidem ſupplicijs rationis imperio ſubijcere ſenſuum licen-
tiam poteſt, inter bonorum faſtigia, tùm ſeipſum, tùm ſæculares illecebras poteſt
ille deſpicari, poteſt inter precandum integros dies abſumere, vitæque innocen-
tiæ toto animo deſudare. His autem omnibus optimi quidem nomen & laudes ipſe
ſibi comparabit, ſed niſi probitati ſapientia ſe iunxerit, nequaquam dici poteſt
Antiſtes. Vt populorum regimen cum laude temperaret Dauid, vtramque ſibi
à Deo precibus validiſſimis poſtulauit his verbis *Bonitatem & diſciplinam & ſcien-* pſ.138.
tiam doce me. Oculos Antiſtitum fulgentiſſimos bonitatem & ſapientiam dixeris,

quo-

quorum alterutro ſi caruerit, maximè deformis erit, ſi vtroq; cæcus omninò dicetur: *Qui vel probitate ſolùm vel doctrinâ præſtant, atq; ab altero deſeruntur, y mihi nihil a luſcis differre videntur, qui tùm in magnâ calamitate, tùm verò in maiori deformitate ſunt, ſiue alios inſpiciant, ſiue ab alijs inſpitiantur*, Dedi verba Diui Nazianzeni. A Si verò ſimul in eo vtraque refulſerit, elegans adeò ſpectaculum præſtabit, vt non à veteri Sacerdote, ſed è ſe ipſo Idæam formaſſe Deus videatur. Pretioſiſſimi adamantis inſtar ſanctitas eſt, quæ licet rudi metallo obſtricta, priuatique viri dexteræ commiſſa, lucidiſſima eſt; obſcura tamen hæc eadem eſt, niſi ad Principis ornamentum deſignata auro illigetur. Antiſtitis exemplar effingens Apoſtolus, hanc in eo maximè dotem delineauit, Tito Timotheoque ſignificans, ſapientem præ cęteris Antiſtitem fore; adeò vt ad hunc ſcribens dixerit, *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c. Doctorem*, illi autem Epiſcopi munera recenſens clariùs ſuam voluntatem expreſſit eo ſtylo, *Amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrinâ ſanâ, & eos qui contradicunt, arguere.*

Tim. p.3.
Tit.p.

Verba hæc ſemel offendens Diuus Hyeronimus, ſonorè ait, Vbinam hi ſunt, B qui vitæ tantùm probitatem in Præſule repoſcunt; ſi veterem legem exquiramus, ſcientiam geſtant in pectore, ſi recentem, reijcitur qui illâ ſpolietur. *Vbi ſunt, qui innotentiam dicunt poſſe Sacerdoti ſufficere? Vetus lex noua congruit. Idipſum Moyſes, quod Apoſtolus, ille Sacerdotis ſcientiam ornat in veſtibus, iſte Timotheum & Titum inſtruit diſciplinis.*

Ad Fabioli de veſtib. Sacerd.

Hinc Lateranenſis Synodus, cui pariter Tridentinum Concilium adhæſit, firmitèr ſtatuit, quòd cùm ad omnes Lithurgorum ſacros ordines ſuſcipiendos, duo hæc, bonitas ſcilicet & ſapientia exigantur, multò validiùs vtràque Antiſtites exornandi ſunt, qui populorum adminiſtrationi vacantes, beatitatis ſedes debent illis ſuis ſermonibus reſerare, adeòque definitum concordi ſuffragio fuit, nullum ſacris infulis induendum, niſi priùs ſpectetur, *Vitâ & ſcientiâ commendabilis.*

C. cum in cunctis 7. de elect.
Conc. Trident.

Quin ferè dixerim, quod ſi in harum alterutrâ deficere debeat Antiſtes, cum C minori periculo abfuturam crediderim integritatem quàm ſapientiam. Quid enim? Terreſtris Paradiſus, quo futura Chriſti Religio deſcribebatur, non Seraphini ſed Cherubini cuſtodiæ demandatus fuit, ipſiuſque Sanctuarij pretium Cherubini ijdem tuebantur, *Vtrumque latus propitiatorij tegant expandentes alas:* ipſemet Deus ad ſuæ gloriæ ſedem ſibi Cherubim adſtantes elegit, *Qui ſedet ſuper Cherubim.* ipſemet Ezechiel triumphale Diuinitatis curriculum, Cherubim virtute, ſub eiuſdem Dei Aurigæ auſpicijs ductum aſpexit, vt forſan oſtenderet, Cherubim inſtar eos à Deo Præſules exoptari, qui ſcientiarum fulgoribus irradiantur, ipſumque Deum velut Aurigam ad eorum ſecuritatem ſimul & decus aſſidere. fauet Origenes. *Cherubim interpretatur plenitudo ſcientia, & quicumque ſcientia plenus eſt, efficitur Cherubim quem regit Deus.*

Exod.28.
Pſal. 8.
Ezech.p.
hom.p. in Ezech.

Auream laminam ſupremi Sacerdotis fronti inhærentem expendens Diuus Hyeronimus docet, in eà ſcientiam adumbrari: hac tanquam diademate coronatur, tanquam adamante ornatur Antiſtes *Expectabunt aſtuti (ideſt prudentes) ſcientiam*, ait Salomon. Theodotion legit, *Coronabuntur ſcientia.* Titulus Antiſtitis D hic eſt, ait Theophilactus, quo, ſi eius ordo & miniſterium ſpectetur, nullus alius illuſtrior, vtilior nullus: fauet Diuus Hilarius, *Summa enim omnium virtutum Epiſcopalium eſt ſcientia & doctrina*: ad Præſulis munus pro dignitate exercendum, nihil ſcientiâ opportunius eſſe in Antiſtite Diuus Cyprianus docet, vt populos ad vitæ integritatem ſeruandam inſtituat. Quin ex Hebraici idiomatis fonte, ait Diuus Hyeronimus, eadem planè voce Paſtorem & Sapientem appellari. Vt hoc fortè ſignificaret Apoſtolus ad Epheſios de Chriſtianæ Hyerarchiæ muneribus & gradibus ſcribens, Antiſtites enumerans, vnâ cum Doctoribus illos adſcripſit, nullumque inter eos diſcrimen agnoſcens, oſtendit idem prorſus ipſi eſſe Chriſtianæ Religionis Antiſtitem & Doctorem. *Ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alio verò Euangeliſtas*: viden, vt diuerſo omnes gradu diſtinguat! *Alios autem*

in c. p.p. ep. ad Tit.
l. de diſcipl. & bon. pudic.
in c. 44 Iſa.
Ephes.4.

Digitized by Google

autem Paſtores & Doctores: vides iterum, vt ſimul eos inter ſe connectat, iuncta-
A que ſimul voce conſtringat? habes hoc idem à Diuo Auguſtino cuius recito ver-
ba. *Hoc tanquam vnum aliquod duobus nominibus complexus eſt, vt intelligerent*
Paſtores ad officium ſuum pertinere doctrinam. Ad Diuum Paulinum hæc ille ſcri- Epiſt.59.
pſerat, qui eum interrogauerat, quà nam ratione Paſtores à Doctoribus ſecer-
nerentur. Eadem etiam ex Apoſtolo relata verba Diuus Hyeronimus explicans in ep.ad
apertè colligit, quòd eximiâ licet morum quis integritate ſplendeſcat, Antiſtitis Epher.4.
tamen munus arcere à ſe debet, niſi cum vitæ candore, ingenij quoque præſtan-
tiam habuerit ſimul immixtam. *Nec in Eccleſiis quiſquam, quamuis Sanctus ſit,*
Paſtoris ſibi munus debet aſſumere, niſi poſſit docere quos paſcit. Tanto Magiſtro in ibid.
eâdem ſententiâ Diuus Thomas & Iſidorus Clarius adhæſerunt.

§. I.

B SED audi rationem, quam, eadem Apoſtoli verba explicans, affert nuper
memoratus Clarius; cum enim ad populorum greges enutriendos præ cæte-
ris omnibus paſcuis ſalutarius & opportunius ſit doctrina, qui ſubminiſtrare illud
præ ſuâ ignorantiâ non poteſt, Paſtoris nomen exuat neceſſe eſt, *Non dixit Apo-*
ſtolus, alios Paſtores, alios Doctores, ſed iunxit vtrumque, vt qui Paſtor eſt, ſit & ad Eph.4.
Magiſter, alioquin ne Paſtor quidem eſt, cum rationales oues doctrinâ præcipuè paſ-
cantur.

Tribus alijs rationibus firmare hoc ipſum liceat, quia ſcilicet Antiſtes Solis in-
ſtar ſuis populis præeſt, ſcientiarum Magiſter, & populorum medicus iure meritò
appellatur.

Sol igitur Antiſtes eſt, ad hoc tantum munus in Eccleſiaſtico Cælo collocatus,
ad fugandas ſcilicet inſcitiæ & nequitiæ tenebras, ſuaſque gentes doctrinæ radijs
illuſtrandas, iuxtà illud *Vos eſtis lux mundi*. Matth.5.

C Quî ergo fieri poterit, vt qui ſibi ipſi obſcurus eſt, alios illuſtret, lucemque
alijs impertiat, qui eam ſapientiæ lucem non habet, quà ea, quæ ad ſuum munus
explendum neceſſariò ſpectant, ignoret? *Sicut matutina lux ſoluit tenebras, ità*
lumen ſcientiæ & veritatis omnes errores fugat. Sic Hyeronimus. idem omninò di- in c.58.Iſa.
xeris eſſe ſine ſcientiâ Antiſtitem, ac ſine luce Solem, ſine pennis Auem, ſine
clauo Nauarchum, ſine ferro Ducem, ſine duce viatorem: quàpropter non tan-
tùm ad cæleſtium cognitionem & amorem populos ſuâ luce non adducet, eoſdem-
que è procelloſis huius ſæculi fluctibus educet, ſed inter errorum tenebras obcæ-
catos eos deſeret, inter cupiditatum & vitiorum tempeſtates perire naufragos pa-
tietur: ex arenis humanarum affectionum nunquam eos extrahet, ſed inter ſcele-
rum ſcopulos illiſos vltrò ſpectabit: cæcus ipſe dux poſteà cæcorum vorticoſis ab-
ſorbendos vndis trahet ignarus: quin ſi ſcientiâ deſtitutus Antiſtes, alios vtique
illuſtare non potuerit, inter incertas & fluctuantes huius ſæculi vices ſibi ipſi dux
eſſe quânam ratione ualebit? ut enim egregiè Victorinus ait, *Via ad Deum eſt ſcien-*
D *tia, quæ ad inſtructionem rectè honeſtèque viuendi pertinet*. Philoſophiæ ſtudia in inſtruct.
damnantibus obſtruere os voluit olim Seneca, eò quod cùm vel fato, vel fortu- Neurt.
nâ, vel Dei imperio rerum hæc vniuerſitas regeretur (liberum hominis arbitrium
ipſi ignorabant, Diuinæque Sapientiæ regimen ſuauiſſimum) inutilis Philoſophię
labor videretur, quandoquidem ea, quæ vel fortuna vel Deus ſtatuiſſet, nulla ra-
tione frangi vel flecti poſſunt à nobis, licet Philoſophicis diſciplinis inſtruamur.
Opportunè hos Philoſophus reijcit hæc reſpondens, *Quidquid eſt ex his Lucili, vel* epiſt.16.
ſi omnia hæc ſunt, philoſophandum eſt, ſiue nos inexorabili lege fata conſtringunt,
ſiue arbiter Deus vniuerſi cuncta diſponit, ſiue caſus res humanas ſine ordine impel-
lit & iactat, Philoſophia nos tueri debet. Audi iam allatam ab eo rationem. *hæc*
enim adhortabitur, vt libentèr Deo pareamus, vt fortunæ contumacitèr reſiſtamus;
hæc docebit, vt Deum ſequaris, feras caſum. Tùm nobis, tùm alijs illuſtres erimus,
ſi ſacris ſcientijs effulſerimus, ſine quibus non tantùm ferè dixerim probati Epiſ-
copi laudem, ſed ne probi quidem viri decus aſſequemur: mentiar, niſi hæc ſi-
gnifi-

Digitized by Google

gnificarint Aegyptij nuptias inter Oſiriden hoc eſt Solem & Iſidem ſcientiarum Præſidem ſtatuentes: profectò qui aliorum regimini præficitur Solis inſtar ſyderaA illuminantis, cum lumen vdique diſſeminare debeat, & ad omnia inconniuenti ſemper oculo euigilare, (Oſyris enim, Diodoro Siculo docente, idem ſonat ac *Multoculus*) cum ſapientiâ tanquam ſuâ ſponsâ ſuas nuptias debet inire, illique arctiſſimo amore coniungi: quàm igitur ſapientèr Regum ſapientiſſimus *Principium ſapientiæ; poſſide ſapientiam*, hoc eſt, vt Olympiodorus interpretatur, eam veluti ſponſam amplectere, *Myſtico intellectu ſapientia uxor noſtra dicitur, ad conuinendum*.

Iam verò ſi ſcientiarum Cuſtos Antiſtites eſt, vi muneris & nominis ſui debet illas in alios eriuare, qui cùm eas ignorant, ius aliquod ſibi meritò arrogant, quo eas ab ipſo requirant. *Labia Sacerdotis cuſtodiant ſcientiam, & legem requirent ab ore eius*. Munus Antiſtitis quis neſciat eſſe, vt Diuinam legem abſolutè calleat, quam idcircò Epiſcopalem & Sacerdotalem librum Diuus Ambroſius appellat, eo quod eam pernoluere frequentiſſimè teneantur. Arca quædam Epiſcopi os eſt, è qua neceſſarios ad ſuam ſalutem cibos ſubiectæ gentes aſſumunt: ſic imB
hom. 36. in Matth. perfecti operis Author, *Sicut ſtomachus accipiens cibum coquit, ſic & Sacerdotes accipiunt ſcientiam ſermonis per ſcripturas à Deo, excoquunt eam in ſe, id eſt tractantes & meditantes apud ſe, vt vniuerſo populo ſubminiſtrent*, Hinc Diuus Bernandus, vt oſtenderet ſacris nequaquam infulis decorandum, qui ſcientijs non exor-
ſerm. 76. in Cantic. netur, ait, *Quomodo in paſcua diuinorum eloquiorum educet gregem Paſtor idiota?*

Vt ſuam Deus voluntatem de eligendo in ſupremum Sacerdotem Aaron oſten-
Num. 17. deret, amygdalis recentibus eius aridam virgam exornauit; cur autem præ alijs fructibus Amygdalas virgæ dedit? dabo, inquit Origenes; ad hominũ voluptatem duro ſub cortice prædulcem fructum abſcondit Amygdalus: quam ſuauis, quàm iucunda ſapientia eſt, quâ populos ſuos enutrire debet Antiſtes! *Reconditum in his*
hom. 9 in Num. *inuenies ſecretum myſteriorum ſapientiæ & ſcientiæ ſenſum, quo nutriantur, & paſcantur animæ Sanctorum*. Quàpropter Diuinæ ſapientiæ Conſilio factum eſt, vt quaC cumque ætate Antiſtites doctiſſimi effloruerint, qui ad fidem Orthodoxam propugnandam ſcientijs vſi tanquam validiſſimis armis, non tantùm inferorum vires & inſidias eluſerunt, ſed vbique terrarum ſpolia ampliſſima retulerunt.

Econtrà verò ex Antiſtitum ignorantiâ Diuo Hyeronimo fidem faciente, tàm longè latèque graſſata olim fuit lues Arriana.

Demùm Hyerarchas, eo quod populorum vulnera morboſque medeantur, ſcientijs illuſtres fore, quis ignoret? cùm enim ſacris in libris ad medicamina conficienda, ad agnoſcendos morbos præcepta dentur aptiſſima, quînam fieri poſſit, vt eorum ſaluti proſpicere poſſit Antiſtes indoctus? quin vereor, ne eius vitio, qui ſalutem vitamque requirebat, mortem potius nanſciſcatur. Iure meritò de publicis conquerebatur legibus Hippocrates, eo quod nulla imperitis medicis pœnâ ſtatutâ, impunè daretur ægros occidi, & quod deterius eſt, ſupplicij loco prœmijs & muneribus ditarentur: quàm enim verum eſt, quod iunior Plinius olim ait, *Diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt; Medicoque tantùm*
l. 29. c. 1. *occidiſſe, impunitas ſumma eſt*. Quàm ergo vberius ingemiſceret Chriſtiana ReliD gio, ſi eos populorum ſaluti præfici ſpectaret, quos nulla ſcientia exornat ad vulnera, morboſque ſanandos.

Vt ſalutaria medicamenta conficiant, & è libris, velut ex hortis Apium inſtar flores delibantium, mel doctrinæ conficiant, Epiſcopi potiſſimum munus eſt, ait
ſerm. 13. Diuus Ambroſius, *Sicut Apes de diuinarum ſcripturarum floſculis ſuauia mella conficiunt, & quidquid ad medicinam pertinet animarum oris ſui arte componunt*.

Iſa. 56. An non igitur meritò ex Iſaiæ & Hyeremiæ ore Deus olim acerbè conquerebatur, quod ſcientijs deſpectis impares olim Sacerdotes euaderent ad populorum
Hierem. 2. vulnera obducenda, *Ipſi Paſtores ignorauerunt intelligentiam*, ſic ille; *Et tenentes legem neſcierunt me*. ſic alter. quæ duorum Vatum verba Diuus Gregorius expli-
p. p. c. 1. cans, Epiſcopis ea adſcribit, qui ſacras ſibi ſedes nullâ doctrinâ conſpicui deſponſant, & difficillimam omnium artem exercendam temerè aggrediuntur nullâ

imbuti

A imbuti illuſtratique ſcientiâ. *Ab imperitis Paſtoribus Magiſterium Paſtorale ſuſci-
pitur, in magnâ temeritate; quoniam ars eſt artium regimen animarum.*
Admirationi ergo locus abſit, ſi doctrinam non Epiſcopis tantùm, ſed mino-
ribus etiam Lythurgis perutilem & neceſſariam eſſe, vnanimes omnes affirment, &
de Iure Diuino in eis exquirant; ad ea verò, quæ ad noſtri muneris gradum refe-
runtur, ſub mortalis labe criminis nos teneri abundè docet Aquinas.

§. II.

EOS tantùm, quos ſcientia rerum illuſtrat, populis moderandis præficiendos Prou. 15.
Regum ſapientiſſimus affirmat. *Intelligens gubernacula poſſidebit*, hoc eſt
vt Lyranus, Hugo, Carthuſianus interpretantur, perdoctis tantùm viris populo-
rum regimen eſt commendandum. Hæc eadem verba perpendenti Diuo Baſilio
B viſum eſt, vocem illam *Gubernacula* ad nauticam rem è metaphorà adducta ſpe- in p. hom. Prou.
ctare: vt enim egregiè Nauarchus de gubernaculo nauis temperando, nauique
ipſa ad portum adducendâ inſtructus eſſe debet, ſic pariter, vt per immanes huius
ſæculi fluctus ad portum beatitatis ſubiectas gentes adducat Epiſcopus, enauigatiſ-
que ſyrtibus & ſcopulis, Diuinæ littus æternitatis appellat, quàm doctè, quàm
peritè populi gubernacula moderare tenetur, ne funeſtiſſimo naufragio inuoluti
æternùm intereant. Diuus etiam Gregorius poſt Diuum Chryſoſtomum hanc
eandem methaphoram vſurpantem ad Eulogium Alexandrinum Patriarcham ſcri- D.Chriſoſ. in c.24. Io.
bens, eique de reſtitutâ ſibi oculorum ſanitate gratulatus ait, *Nam tunc inter flu-* l.21.ep 49.
*ctus ſecurè nauta nauigant, quando gubernator doctus, atque artifex ad claui regi-
men ſedet.*
De Principe ſermonem inſtituens Dio Nycœnus hæc eadem ad mentem ſuam
vſurpat: innumeris quidem viatoribus nauis oneratur, hi autem ne leuitèr qui-
C dem de mari cogitantes vel inter fluctus rident, iocantur, ſaltibus, cytharis, con-
uiuijs indulgent, & altè ſoporati, ne mare videant, ſpontè obcœcantur, & tantùm
ad portus aſpectũ tanquam rediuiui excitãtur. Nauarchi eſt, intenta ſemper oculo-
rum acie, nunc cælum, nunc mare, nunc terras ſpectare, vt ex eorum aſpectu ſuæ ſi-
mul & eorũ ſecuritati proſpiciat; quin ipſos maris anfractus, occultoſq; vndarũ Mæan-
dros perfectâ cognitione aſſequi debet, ne aut in breuia offendat, aut in ſyrtes im-
pingat; vigili ſemper oculo noctes exigit, ipſaque quies, quam breui delibat, irre-
quieta eſt, adeòq; anxia, vt reſeratis obdormiſcere oculis videatur; contrahenda nũc
illi ſunt vela, nunc explicanda, ex illa nunc, ex iſta nunc parte, flectendus, nunc
verò firmitèr ſiſtendus clauus: diceres magis ipſum euigilare dormientem, quàm
viatores non dormientes euigilent. hoc idem Principem inter ſubditoſque popu-
los ſtudium intercedit; ſed multò æquiùs de Epiſcopo hoc dicendum, cuius eſt,
non humanâ tantùm ſed Diuinâ etiam beatitate ſubiectos populos ditare, non
corporis tantùm ſaluti proſpicere, ſed animæ: quot naufragia ex eius ignoran- in p.Reg.
D tiâ oriuntur? *Cùm in pleriſque Eccleſiæ negotijs ſalubris ſit diſpenſatio, lethalis* 10.
*profectò & mortifera eſt, vbi cæci per ignorantiam ad aliorum primatum venire per-
mittuntur.* Audiſti Gregorium.
Sacras Scientias & Canones apprimè callere debet Epiſcopus: illis enim ſalutis
viam aperit, Chriſtianæ Religionis dogmata propugnat, Diuina Myſteria expli-
cat; his verò peccata diſtinguit, medicamenta ſanandis animi morbis apta com-
ponit, tùm ſupplicia, tùm præmia diſpertit, pupillos, viduas egenoſque erigit &
tuetur, quæ ipſum deceant agnoſcit, & in ſacrarum rerum inuaſores validus aſ-
ſurgit vt repellat. Quis hinc non intelligat, quantâ ſobole errores progermi-
narent, ſi de tàm neceſſarijs rebus ignorantiâ teneretur Antiſtes? Opportunè hic
Concilij Toletani Canon audiatur, *Ignorantia cunctorum mater errorum, maximè* Concil. Tol.4.c.24.
*in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sciant
igitur Sacerdotes ſcripturas Sanctas & Canones, vt omne opus eorum in prædicatione
& doctrinâ conſiſtat, atque ædificent cunctos tàm fidei ſcientiâ, quàm operum diſcipli-
nà.* Canones autem & Sanctorum Pontificum leges potiſſimùm ſciendas illis ep p.c.2.

Digitized by Google

Caleſt. ep. 3. in proleg. ad ſumm. eſſe, Diuus Leo Pontifex monet, *Ignorare nunquam licuit Sacerdoti, quod fuerit Canonum regulâ definitum.* quæ omnia Cœleſtinus Pontifex ad omnes Apuliæ, Calabriæque Epiſcopos ſcribens pariter confirmauit. Aquinas autem Magiſter eâ in ſententiâ eſt, nobis eo modo neceſſariam eſſe præter phyſicas diſciplinas ſacrarum rerum ſcientiam, quo requiritur, ne captus oculis alios ſibi ducendos aſſumat. Quàm turpitèr igitur illi decipiuntur, qui laureâ ſuſcepti Doctoratus, vt vocant, contenti ad ſuæ ſapientiæ pompam, impertitæ laureæ diploma auratum oſtentant, vel opulentam ſibi bibliothecam comparantes, ſuæ ſatis de ſapientiæ poſſeſſione famæ, phaleratis hiſce artibus arbitrantur, eius ineptiam imitati, qui magno pretio lucernam Epicteti coëmit, ac ſi ex illâ magni illius Philoſophi ſcientia potuiſſet in ſe deriuari. quàm etiam longè aberrant ij, qui licet vniuerſalia quædam axiomata mente conceperint, ad ſingularia tamen referre leges illas ignorant, *applicando actiua paſſiuis*: falluntur demùm, qui licet in naturalibus rebus meditandis ingenioſiſſimi, in rebus tamen animiſque pertractandis omninò ferè deficiunt, ſeque explicare ab earum retibus neſciunt, abſque eo quòd alios temerè exacerbent, ſeque ineptiſſimos *in agibilibus mundi* patefaciant. Crede mihi, non omnium eſt populis præeſſe, non omnis fert omnia tellus, nec ad omnium beatitatem Iuppiter ridet, Mercurius fauet.

Non igitur ſatis eſt, vt in Epiſcopo eæ tantum ſcientiæ refulgeant, quæ contemplandis tantùm rebus immorantur, ſed multò magis in illâ excellat oportet, quæ in exercitatione verſatur, & longè difficilior cæteris eſt; nam vt ex Philoſopho Ariſt. met. 2. habemus, *finis ſcientia ſpeculatiuæ eſt veritas: practica verò opus.* Marthæ potiùs quàm Magdalenæ vices obeat, fœcundæque magis Liæ ſtudeat, quàm Racheli venuſtæ quidem ſed ſterileſcenti. Ad tot tantaque rerum capita ſcientia hæc, quæ operatione perficitur, ſe porrigit, vt ſine formidine recenſeri non poſſint. Præter tùm Sanctorum Canonum, ſacrarumque rerum ſcientiam, requiritur etiam in Epiſcopis à Rabano eloquentia, tùm quæ ad Rethoricæ leges ſermonem inſtituit, De inſtit. Cler. l. 3. c. p. tùm quæ ex hiſtoriarum monumentis ſacris ſimul & profanis ſuas vires vſurpat. His omnibus tanquam armis inſtruatur Antiſtes oportet, vt ſui muneris partes explere pro dignitate valeat, ſuique gregis fœlicitati conſulere. *Turpe eſt enim, tunc primùm quemlibet velle diſcere, dum debet Paſtor conſtitutus docere, & periculoſum eſt, cum Magiſtery pondus ſubire, qui non ſcientia præſidio fultus potens eſt & illud ſufferre.* Hæc Rabanus.

§. III.

NVllus igitur admirationi ſit locus, ſi ad arcendos ſacris à ſedibus indoctos viros, tùm cæli, tùm terræ ſuffragia cuncta conſpirent: ſibi enim mutuò repugnare videtur, Paſtorem aliquem indoctum eſſe, Magiſtrum ſimul & imperitum. Oſe. 4. in C. omnes 38 diſtin. c. ni ſi pridem. Oſeæ oraculum eos hoc ſermone repellit, *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi*: quibus verbis Septimæ Vniuerſalis Synodi Patres, & Innocentius Pontifex hoc idem explicarunt, hoc eſt, qui litteris non ſunt exculti, & Palladijs artibus rudes, impares omninò & inepti æſtimandi ſont ad ſacras infulas induendas. Canones paritèr & Concilia in eos aſſurgunt: quin Zoſimus Pontifex ſtatuit, quod ſi ſacris ordinibus ab Archiepiſcopo vir indoctus initiaretur, c. qui Eccleſiaſt. 2. diſt. 36. proſcribendi ambo ab Epiſcopali dignitate ſint, eo quòd maximum Eccleſiaſtici regiminis Sacerdotium collatum fuerit *ſine ordine contra præcepta Patrum.*

Hinc à Diuo Gregorio Ioannes Rauennæ Antiſtes electus, reiectus fuit, eo quod cùm ſacros Dauidis hymnos memoriter non percepiſſet, Sanctus Pontifex æſtimaret alienum à ſacris ſcientijs addiſcendis eius animum eſſe; ipſum accipe Gre- l. 4. ep. 45. gorium. *Sed nec Ioannem Presbyterum pſalmorum neſcium præſumpſimus ordinare, quia hac cum res minus ſui profectò ſtudium habere demonſtrabat.* Quàmplurimi ſanè nunc temporis reijcerentur, ſi tam leui cęteroquin lege proberentur. Idem paritèr Sanctiſſimus Pontifex ſignificauit . . . vt pares tantæ dignitati viros electurus, potiſſimùm in illis doctrinam ſcientiarumque cultum exquireret cum egregia

A egregia ſint hæc eorum ornamenta, qui alijs edocendis præficiuntur. *Ad Ec-
cleſia gubernationem virum quaratis vigilantem atque ſollicitum, Diuina Scri- l. 12. ep. 45.
ptura ſcientiâ, quod maximè in Sacerdotibus eligendum eſt, inſtitutum. Hæc Pon-
tifex.

Gregorius verò Septimus Dynaſtam ab Alphonſo Caſtiliæ Rege ad Toletanas
inſulas induendas euectum inuictè repulit, eò quod licet tùm ſanguinis ſplendore,
tùm prudentiæ munificentiæque laude floreſceret, eâ tamen doctrinæ luce vidua- Baron. ann.
retur, quæ neceſſariò ad tanti Sacerdotij munus exigitur: hæc omnia Regi ſuâ E- 1080. f 69.
piſtolâ Pontifex ſignificauit, eumque ſimul hortatus amantiſſimè fuit, vt genere
quidem obſcurum virum, ſed eruditum ſapientemque deligeret, Romanæ veteris
Reipublicæ Romæque Chriſtianæ exemplum ei repræſentans, quæ deſpectis
auorum fumoſis imaginibus, virtutes tantùm animique dotes inſpectabat. Vr-
banus autem Quartus Antiſtites aliquos, quos litteris deſtitutos acceperat, accer-
ſiuit, vt eorum ſapientiâ priuatìm exploratâ, de illis poſtea maturè, ſeriòque
B ſtatueret.

Recentiſſima hac ætate Clemens Octauus è Patrum Purpuratorum Senatu ali-
quos conuenire mandauit, vt eos, qui ad Epiſcopale Sacerdotium eliguntur, ante-
quam enuncientur, coram ipſomet Pontifice, iiſdemque Purpuratis Patribus de
doctrinâ explorarent. Quid plura? omnium inſtar illud ſit, quod Diuus Iſidorus
pronunciauit, æquè ſcilicet ſacris à ſedibus remouendos idiotas, & indoctos vi-
ros, ac iniquos & flagitioſos; do eius ſtylum. *Sicut iniqui & peccatores miniſte-* De nomen-
rium Sacerdotale aſſequi prohibentur, ità indocti & imperiti à tali officio retrahuntur, cl. l. 3. c. 35.
*illi enim exemplis vitam bonorum corrumpunt, iſti verò ſuâ ignauiâ iniquos corri-
gere neſciunt.*

Quin, cum Aragoniæ Rex Alphonſus Caſtiliæ Regem audientem accepiſſet,
Principes viros haud decere Palladijs diſciplinis ornari, reſpondit, effatum
hoc non humanum eſſe, at belluinum. Theodoſius autem Cæſar, cùm inſtruen-
C dos filios ſuos Magno Arſenio committeret, ait, quod ſi ſcientijs caruiſſent, Di-
uinarumque legum cognitionem ignoraſſent, benigniùs illis proſpectum foret, ſi
Principatu abdicato priuatæ vitæ ſe darent.

Quantò igitur æquius, hoc ipſum vſurpare poſſent, qui illiterati & rudes ad
tanti muneris apicem euocantur? ſatius porrò illis eſſet in tenui ſimplicique gra-
du ſuam vitam gerere, quàm in ſacris ſubſellijs eminere. Paſtoris quidem nomen
induere poteſt, at ſi fuerit indoctus, verè Paſtor non erit: ſiquidem ex Iſidori Cla-
rij ſententiâ, quæ primùm ſuo gregi paſcua debet offerre, in doctrinâ verſantur:
ornamenta quidem Antiſtes & pompam phaleratus oſtendet, vt ait Diuus Hil-
debertus, Antiſtes ipſe verè non erit. *Nihil enim eſt ei cum Prælati officio, cui nec* ep. 38.
*mores ad exemplum, nec ad doctrinam ſcientia ſuffragatur; cæteris præſidet ad diſpen-
dium ſanctimoniæ, non ad culpæ iudicium.* Illuſtriſſimam quidem ipſe ſedem im-
pleat, at nullum ex eâ decus exhauriet: infulæ, thiara, lituus, gemmæ quibus
redimitur, nequaquam eum illuſtrem efficient, nec pretium ſuo nomini dabunt,
ſed potius minuent. Hàc olim in ſententiâ fuit Romana Synodus, Symmacho Pon-
D tifice imperante coacta, & Laurentio Mediolanenſi Præſuli hæc ſignificans. *Vi-* c. Viliſſi-
liſſimus computandus eſt, niſi præcellat ſanctitate & ſcientiâ, qui eſt honore præſtan- mus 45. 1.
tior. Quod ſi nomine tantùm non munere ipſe erit Epiſcopus, an æquo animo qu. 1.
Iudici Diuino ſe ſiſtat, qui non voces metitur, at res, non ſpeciem contemplatur
at opera?

Porrò totus horrore concutior, cùm ea, quæ ad Demophilum Dyoniſius Areo-
pagita ſcripſit, æqua mente peruoluo. *Si Sacerdotum ordo illuſtrandi vim habet,* epiſt. 8.
*profectò penitùs abhorret à Sacerdotum ordine atque officio is, qui illuſtrandi vi non
eſt præditus, & multò magis is qui illuſtratus non eſt. Ac mihi quidem audax vide-
tur & temerarius, ſi quis ea ſibi ſumat, quæ ſunt propria Sacerdotum, neque metu &
pudore à diuinorum tractatione præter captum ac meritum deterretur, putatque Deum
ignorare, quæ ipſe ſibi conſcius eſt, &c.*

Quod autem æquius videtur in eo conſiſtit, quòd ſi rudis imperituſque Præſul
fuerit, iiſdem in rebus, quas ſapienter à ſe pertractatas æſtimabit, fœdè decipie-

tur, nullamque bonæ mentis prætendere poterit excuſationem: adeò namque noſtro muneri ignorantia aduerſatur, vt errores noſtri non ex eâ minuantur, ſed potiùs augeantur. A Quàproper, vt docet Origenes, cum varia ſacrificia ad expianda virorum ſæcularium crimina inſtituerentur à Deo, ſemper addita fuit illa diſtinctio *Si per ignorantiam*, ac ſi cum ex ignorantiâ prouenit crimen, vt culpa leuior eſt, ſic minor pariter eſſe debeat poena: cùm verò ad Sacerdotum noxas abolendas deſignarentur à Deo, nullâ dixtinctione adhibitâ, ſaera eadem fieri mandat, quæ pro totius populi erroribus inſtituta fuerunt, abſque eo quòd vlla ratio de ignorantiâ habeatur, quæ in Sacerdotibus vel dari, vel excuſari non poteſt. adeſt Origenes. *Obſeruandum eſt, in peccato Sacerdotis non addit legislator, per ignorantiam, neque enim cadere ignorantia poterat in eum, quò vt cæteros doceret, pronectus eſt.*

Leuit. 4. hom. 2. in Leu.

Ex aduerſo antem annon veri Paſtores appellandi ij ſunt, qui morum ſimul & litterarum præſtantiâ exornantur? annon ſal populorum, ſol gentium dicendi ſunt, qui populos condiunt, orbem illuſtrant, eaſque ſibi ſcientijs ſuis coronas in cæleſti beatitate moliuntur, B quibus Daniel gentium Doctores effulgere ſpectauit, *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam multos erudiunt, quaſi ſtella in perpetuas æternitates?*

Daniel. 12.

Vnum tantùm hic præterire non licet, hoc eſt, quòd cum aliqui ad humiles obſcuroſque regendos Epiſcopatus eligantur, perſuaſum animo habeant, non ab ijs illud exquiri ſcientiarum choragium, quo eos inſtruendos affirmant, tùm Canones, tùm Concilia. Eâ enim ego in ſententiâ ſum, maiores in eis poſtulari ſcientias, quàm in alijs, tùm quià, cum penes ſe nec peritos Vicarios, nec perdoctos viros, quorum conſilium in dubijs rebus explorent, habere ibi non poſſint, faciliimum erit vt decipiantur; tùm quià ſi ſacris in rebus verſatus non abundè fuerit à Deo electus Antiſtes, quâ viâ ad res ſacras ſibi ſalutares addiſcendas ſibi populi conſulent? quâ de cauſâ Antiſtitem Diuus Chryſoſtomus *Communem Magiſtrum* appellauit, & *Eccleſiarum Magiſtri* in Synodo Trullenſi apud Balſamonem vocati paritèr Hyerarchæ fuerunt. C

hom 3. in Iſa. Canon. 14.

Sacræ Scripturæ libros potiſsimùm ab Antiſtite peruoluendos. Cap. XII.

CVpiditas illa, quà noſter animus inexplebili quodam ardore fertur ad ſciendum, neſcio an iure quodam hæreditario in nos à genitoribus noſtris, an cæli benignitate defluxerit. naturæ totius arcana ſcrutandi deſiderium è terreſtri Paradiſo in exilium iſtud attulimus: tota ferè mortalium gens hàc prurigine titillatur, ipſaque noſtra humana ſpecies ſignificare videtur, ad ea nos omnia ſcienda contemplandaque in orbis theatro collocatos, quæ Dei architectantis manus ad eum ornandum eduxit; ſic olim docuit Caſſiodorus, hæc de homine habens, *Procerum animal & in effigiem pulcherrimæ ſpeculationis erectum.* D nec in ijs tantummodò inſpectandis; quæ poteſt aſſequi oculo, humanus animus acquieſcit, ſed etiam ea, quæ eius oculos fugiunt, Aquilæ inſtar perſpicaciſſimè inuadit, ſanctàque audaciâ creata hæc omnia deſpicatus, Deum ipſum, quis credat? exquirit, adeòque in eius cognitione delectatur, vt quò magis eum ſcientià poſſidet, eò magis ad alia ſcienda feſtinet; quàpropter Neſtoreos licet annos eius contemplatione impenderet, longiores adhuc exquireret.

de anim. c. 16.

Quàm breui noſtra hæc ætas, licet litteris tota vacaret, labitur & fluit, ait Seneca, *Licet nihil facilitate eripi, nihil negligentià patiatur excidere, tamen homo ad immortalium cognitionem nimis mortalis eſt.* Indoctum ſe ſatis exhibet, qui ſatis doctum ſe putat; maximum enim ſcire eſt, ſcire ſe neſcire: faſtidioſi & nauſeabundi animi eſt, otioque potius quàm litteris dediti, litterarum amorem exuere; qui enim ſeriò litteris vacant, non excitandi ſed coercẽdi ſunt, magiſq; in compeſcenda ſciendi libidine, quam in ipſo diſcendi à labore deſudant; vt enim egregiè Philoſophus ait.

de otio ſapientis.

ait. *Vt omnium rerum, ſic litterarum quoque intemperantiâ laboramus.* Sen. ep. 10.
A Hoc autem ſi in aliarum ſcientiarum exercitatione frequentiſſimum eſt, multò
magis & ſuprà quàm dici poſſit in ſacrarum diuinarumque litterarum ſcientijs ha-
betur: harum documenta vtiliſſima omnium ſunt, humaniſque ingenijs eam pa-
riunt cæleſtem voluptatem, quæ potiſſimùm homines decet, vt ex Eccleſiaſtici
ſententiâ indicatur, *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens & in prophe-* c. 39.
tis vacabit; narrationem virorum nominatorum conſeruabit, & in verſutias para-
bolarum ſimul introibit, occulta prouerbiorum exquiret, & in abſconditis parabola-
rum conuerſabitur.

Quacumque igitur ſcientiâ licet excellat Epiſcopus, ſacris tamen à litteris nũ-
quam diſcedat oportet; nec tantùm hoc idem admonuiſſe, ſed præcepiſſe videtur
Apoſtolus, cum ad Epheſinum Antiſtitem ſcribens ait, *Attende lectioni, exhorta-* 1. Tim. 4.
tioni & doctrinæ: ac ſi res ea hæc ſit, cuius ſtudio ſingularem operam ſimus daturi:
huic lectioni vacantes, ea penitùs addiſcemus, quæ ad noſtrum munus explen-
B dum nobis neceſſaria capite ſuperiori deſcripſimus: quâ propè ratione, verba è
Diuo Paulo allata Magnus Mediolanenſis Antiſtes explicat; *Lectio enim frequens,* in pſ. 118.
nec intermiſſione aliqua deſtituta, doctrinæ munus operatur. lect. 10.

Ipſimet Apoſtoli ſancitâ ad hoc ſtudium lege nos excitant. Concilium item
Cabillonenſe, cui Carolus Magnus adfuit, Concilium Toletanum Quartum, &
Tridentina demùm Synodus hoc idem nobis adhortantur, ſed multò validior ad
hoc idem nobis inſinuandum Ipſe ordo eſt, ad quem nos Deus euexit, & voluptas
ſimul & vtilitas, quâ in eius vſu perfundimur, & donamur.

Si vt doceamus eligimur, vt erudiamus gentes, infulati ſpectamur, ſi ad alios
inſtruendos noſtrum munus intenditur, ſi è noſtri Sacerdotij lege doctrinis alios
paſcere, & ſaginare tenemur, quis ignoret, quàm neceſſaria nobis fuerit ſacra-
rum litterarum abſoluta cognitio? an non ſuum opus negligere dicendus ſit, qui
litteratis hiſce artibus vacat? vel ſe Antiſtitem eſſe dediſcit, vel lauream, quam ad
labores ſuos coronandos cælum intexuit, deſpicatur, eo quidem ſtylo obiurgan-
C dus videtur, quem olim Diuus Ambroſius vſurpauit. *Cur non illa tempora, quibus* 1. de off. c. 16
ab Eccleſia vacas, lectioni impendas? cur non Chriſtum reuiſas, Chriſtum alloquaris,
Chriſtum audias? illum alloquimur cum oramus, illum audimus, cum diuina oracula
legimus.

Sed rurſus audi eundem Illuſtriſſimum Magiſtrum philoſophantem vti vulgo
fertur *ad hominem*. Annon potiſſimum Epiſcopi munus in populis erudiendis,
habendiſque concionibus verſatur. (ſic poſteà Synodus Tridentina definijt, nobiſ-
que luculentiùs ſuo loco dicetur): ſe igitur vir tantus loquẽs eâ quâ præſtitit hu-
militate ſuum animum erigens ait, Quandoquidem antequam diſcipulus fuerim,
gentium Magiſter eſſe cogor, inuituſque ad aliorum regimen fui euocatus, cùm
ſuſceptum munus excutere non liceat, & ad meas vices obeundas obſtringar, eo-
dem planè tempore diſcendum mihi pariter & docendum eſt; *Cùm iam effugere*
non poſſimus officium docendi, quod nobis inuitis impoſuit Sacerdotij neceſſitudo, &
D *ex eà factum eſt, vt prius inciperem docere quàm diſcere. Diſcendum igitur mihi ſi-* p. of. c. p.
mul & docendum eſt, quoniam non vacauit ante diſcere. Ne autem ſatis ſe litteris
imbui quiſquam arbitretur, addit, *Et quantumlibet quiſque profecerit, nemo eſt, qui*
doceri non egeat, dum viuit.

In Antiſtitis ideâ, quam ad Timotheum ſcribens effinxit Apoſtolus, Diuus Cy-
prianus expendit, non doctum tantũmodo eum ab illo requiri, ſed etiam docibilem; epiſt. 73. p. Tim 2.
ille autem docibilis appellari poteſt, vt ex eodem Cypriano D. etiam Auguſtinus Cõtra Do-
addidicit, qui non docet, ſed diſcit. *Oportet enim Epiſcopum non tantùm docere, ſed* natiſtas l. 4.
& diſcere, quia & ille melius docet, qui quotidie creſcit, & proficit meliora diſcendo. cap. 5.

Quod autem non admiratione tantùm, ſed & conſideratione digniſſimum eſt,
Magnus idem Apoſtolus, impertitâ cælitùs ſapientiâ, ad populos erudiendos, or-
bemque totum ſacris legibus informandum electus, in ſe ipſo illud exercuit, quod
Antiſtites alios edocebat; quàpropter extremam Epiſtolam, Cygnum imitatus
prædulci ſtylo ad Timotheum ſuum iam proximè moriturus inſcribens, & de
triumpho loquens, quem ſuo ſanguine purpuratus Romæ acturus erat, certiorem
cum

Digitized by Google

2. Timoth. eum facit, *Ego enim iam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat*; adeoque, vt Ro-
mam ſe inuiſurus accedat eum aduocans, ſubdit, vt veſtem Troade relictam ad A
eum afferat, ne alicui moleſtus ſit, & ſacram Bibliam vnà cum alijs libris ſuiſque
manuſcriptis libellis, *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer*
l. de orat. c.2. *tecum*; Sacerdotalem veſtem quam Planetam vocant, penulam hanc fuiſſe docet
Tertullianus, *& libros, maxime autem membranam*: libris autem ſacram Bibliam
indicari, ſuaque ſcripta membranis declarant interpretes. an ergo otiari & ob-
dormiſcere quiſquam noſtrum inertiſſimus audeat, dum Gentium Magiſter inter
Impiorum compedes, & iam carnifici immolandus, ſacros adhuc libros peruo-
luendos exoptat? iniquiſſimum hoc Eſthio videtur, qui adhæc Pauli verba præ ad-
ibi. c.13. miratione immoratus ait, *Quantum exiſtimare debent omnes Epiſcopi & Paſtores,*
ſibi neceſſariam eſſe lectionem & ſtudium Scripturæ ſacræ quantumcumque etiam pro-
fecerint, quoniam Paulus ab ipſo Domino myſteria religionis edoctus, & tot annis A-
poſtolatu functus, adhuc libros deſiderat quos legat?

Memorare hic Alcibiadem placet, qui gymnaſium aliquando profectus ſuorum B
librorum cathalogum petijt, accipienſque à Magiſtro inter eos Homeri opera non
adeſſe, ſonorâ alapâ eum verberauit, Magiſtri nomine indignum eum pronun-
cians, qui libro eo careret, quo Ciuilis Philoſophia tota quanta quanta eſt,
egregijs Heroum geſtis expreſſa admirandè deſcribitur. Epiſcopi nomen ille
exuat, qui ſacros ſibi codices ignotos habet, & rara tantùm lectione ſalutat.

§. I.

AD hoc faciendum non tantùm noſtri muneris lege obſtringimur, ſed etiam
ex ingenti vtilitate, quam ſacri libri non ad noſtram ſolummodo in virtu-
tum ſtadio progreſſionem ſubmouendam deriuantur, ſed etiam ad populos fidei
noſtræ commiſſos fœliciter temperandos.

Homeri Iliadem ſemper ſecum præferebat Magnus Macedo; ex eâ enim ad C
egregia facinora tam validos ſibi ſtimulos inſeri intelligebat, vt formidandus ho-
D. Baſil. ep p ad Nazianz. ſtibus, inuictus omnibus eſſet: cum autem Dario Perſarum, totiuſque Aſiæ Princi-
pe profligato, inter opimas eius exuuias aureum ſcriniolum gemmis pretioſiſſi-
mis refertum inueniſſet, quo ſuas odorum delicias eniratus ille Princeps ſeruare
aſſueuerat, ait Alexander, cunctis alijs pretioſiorem gemmam hic ego in poſterùm
ſeruauerim, Iliadem ſcilicet Homeri, quam bellicoſus ille Princeps ſcrinio illi
commendauit. Si mens nobis fuerit ſpiritalis, noſtræque Religionis rebus appri-
mè dedita, nullum alium in noſtri pectoris arcâ theſaurum, collocare deberemus,
quàm ſacram Bibliam, quà nullus è Diui Chryſoſtomi ſententiâ theſaurus opu-
lentior, & pretioſior æſtimandus videtur. Gangi etiam flumini eandem Magiſter
in Matt. 13. Sanctiſſimus confert, non vtilibus tantùm aquis exundanti, ſed aureas etiam are-
nas euoluenti, vt campos illis fœcundet, populos his locupletet. *Meritò theſauro*
confertur Diuinarum Scripturarum lectio: nam in ſacrâ Scripturâ indicibiles diuitias D
licet inuenire. Nec ſolùm theſauro ſimilia ſunt Diuina eloquia, ſed fonti; Magna enim
eſt huius theſauri abundantia & larga fontis huius ſpiritalis vbertas. Aureus quidam
hic fluuius eſt, vt nos virtutum theſauro ditet, aqueus, vt diuino imbre nos irri-
get, vt vitia noſtra ſubmergat, & prauarum cupiditatum ignes extinguat. *Fons*
eſt, vt aquæ ſuperfluant requirentibus, quo & vniuerſa carnis vel flagitia diluantur,
vel reſtinguantur incendia. Sic Ambroſius. Haud igitur vnquam cæleſtem hanc
Iliadem procul à nobis habeamus, cuius virtute nequiſſimos Erebi hoſtes perdi-
taſque vitiorum & cupiditatum acies in nos obarmatas repellimus, & ſuperamus.
Certè, ſi Diuo Gregorio fides habenda ſit, ſacra Scriptura iuxtà Tropologicum
ſenſum, Turris ea Dauidica eſt, de quâ in ſacris hymnis fertur, *Mille clypei pendent*
ex ea, omnis armatura fortium. Quàm ergo neceſſe fuerit, vt eâ Sancti Antiſtites
obarmentur, cum eius verba gladij & ſpicula validiſſima ſint, quibus inimicas
acies confodere & vincere valeamus: in hâc tamen ſententiâ Gregorium Magnum
Pontificem, Magnus Baſilius anteiuit; hic enim ad Gregorium Nazianzenum ſibi
appri-

Digitized by Google

A apprimè familiarem ſcribens inter alia pronunciat, *Si quis laborat concupiſcentiâ* hom. 15. in
& caſtitatis eſt cupidus, hiſtoriam Ioſeph aſſiduè legat; ex eâ hauries & diſces pudici- Ezech.
tiæ amorem, & ſapientiæ: ſi quis impatiens patientiam deſiderat, legat geſta Sancti
Iob; ſi quis fortitudinem cupiat, legat acta Dauidis, ſi quis manſuetudinem appetit,
Moyſem voluat & imitetur; crediderim hæc ab Origene mutuatum Baſilium, qui Orig hom.
ſingulari ſermone hæc omnia proſequutus, luculentèr in his explicandis excurrit; in Exod.
vno omnia verbo cum Chryſoſtomo complectar. *Omnibus ſingularia viuendi docu-*
menta largitur.

Maxima & potiſſima noſtri Sacerdotij munera è ſacræ Scripturæ Lycæo erudi-
mur: hinc velut è fonte ipſo Diuinitatis modum & legem haurimus, quâ ignaros
inſtruamus, dirigamus errantes, iniquos caſtigemus, pios ducamus, omnes deni-
que ad virtutum ſtudia captanda excitemus. Audi iam Paulum Apoſtolum hæc
omnia Epheſino Præſuli Timotheo ſignificantem, *Omnis Scriptura diuinitùs in-* 2. Tim 3.
ſpirata vtilis eſt ad docendum, ad arguendum ad corripiendum, ad erudiendum in iu-
B *ſtitiâ, vt perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus.*

Non tamen obitèr delibanda hæc verba Apoſtoli ſunt, at ſeriò & ſingulatim ex-
pendenda. Primùm itaque de eâ ſcribit, quod ſit *diuinitùs inſpirata*: non igitur
humana ſed Diuina mens eam conſcripſit, Diuinique ſpiritus digito fuit exarata: vide Lorin. in 2. Petr.
hinc nobis tria ſtatuenda ſunt; primò quàm valida ſit eius authoritas, cum Cælo cap.p.
Magiſtro ſcripta fuerit. Secundò non ſyllabam, non apicem è Diui Gregorij & Gregor. in
Theodoreti ſententiâ vacuam ibi eſſe; quin blaſphemi hominis eſſe docuit Diuus Præfat. moral. c. p.
Baſilius, voculam ibi dari, quæ ſit otioſa & inutilis. Tertiò cum Diuinæ Scri- Theodor.
pturæ lectioni vacamus, familiaritèr cum Deo verſamur, & quaſdam velut eius E pref in pſ.
piſtolas legimus, quibus in hac infimâ terrarum ſede, vbi exulamus, de noſtrâ hom. 6 in
cæleſti patriâ, de Deo nuncia nobis gratiſſima afferuntur: quàm egregiè Grego- exam.
rius ad Theodorum medicum ſcribens! *Imperator Cæli, Dominus Angelorum &*
hominum, pro vitâ tuâ tibi Epiſtolas tranſmittit, & tu illas ardenter legere ne- l. 4. ep. 84.
gliges! quid enim eſt Scriptura, niſi quædam Epiſtola omnipotentis Dei ad ſuam
C *Creaturam?*

Vtilem paritèr eam eſſe *ad docendum* ſcribit Apoſtolus; cuncta enim vtilia op-
portunaque ad piam beatamque vitam inſtituendam ſacris è paginis haurimus. Roman. 15.
Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt; Vitæ arborem Di- Ambr. ep. cap 22.
uus Ambroſius & Hyeronimus eam appellarunt, cuius beneficio piorum operum Hyeron. in
fructus nobis ſuppeditantur: hiſtorica quæ in eâ narrantur exempla ad noſtram fi- Esech. c. 47
dem inſtruendam poma porrigunt, & quæ ad allegoricum & moralem ſenſum refe-
runtur, ad componendos mores inſeruiunt, adeò vt ea Diuo Auguſtino mens fue-
rit, eâ lege maiorem minoremque futuram hominum pietatem, quà magis vel
minus Diuinæ Scripturæ peruoluendæ ſtuduerint; omnium doctiſſimè Diuus Iu-
ſtinianus iſta verbis expreſſit, *Eſt ſacra pagina ſapientiæ Verbi ſpeculum, & Diui-*
nitatis armarium. Sed Apoſtolum rurſus audiamus, qui vtilem eam paritèr eſſe De caſto
docet *ad arguendum*, hoc eſt ad hæreſum ſectatores & adminiſtros profligandos, connubio cap. 19.
D ipſoſque Dœmones infringendos: quid enim? annon ipſemet noſtræ ſalutis aſſer-
tor, de Satanæ artibus & inſidijs triumphaturus eius verba velut arma vibrauit?
vtilem etiam addit *ad corripiendum*: impudoratos enim viros eius verbis obiur-
gamus; quàpropter medicæ officinæ Diuus eam Baſilius comparauit, è qua ad ex-
quiſita medicamenta componenda erudimur.

Vtilem præterea docet eſſe *ad erudiendum in iuſtitiâ*: quid enim eâ aptius, vt
mentem diuinis cogitationibus impleat & illuſtret, & eam virtutum venuſtatem
exhibeat, quâ ad ſacrum amorem voluntas humana rapiatur; fuſiùs hæc omnia
proſequitur Diuus Auguſtinus, quem ſtudio breuitatis omitto.

Hinc mirum cuique videri non debet, ſi ſuum de ipsâ ſermonem ſic abſoluat
Apoſtolus, *Vt perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus.* Inter exercita-
menta virtutum, piorumq; operum labores, perfectæ abſolutæq; pietatis imaginem
in quocumq; Chriſtianæ Religionis aſſecla, Sacerdote, Epiſcopo perficit & coronat.
De ſacrâ igitur Scripturâ loquens Diuus Auguſtinus eam eſſe pronunciat, *Epiſco-*
porum vacationem, Sacerdotum cellarium, puerorum principium, viduarum doctrinam,
coniugatorum pulchritudinem.

Ex

Digitized by Google

Ex huius ſtudio facilè admodum eſt, vt ex huius laborioſæ viræ paleſtrâ nos lau- A
ream beatitatis aſſequamur, felicitèrq. tot certaminibus quibus obſidemur emen-
ſis palmas æterniratis attingamus, *Quam cù - inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem*
Prou. 14. *& ſpes tua non peribit*. Septuaginta legunr, ſi eam inueneris *erit bonus obitus tuus*,
ac ſi ab ſtygio naufragio procul omninò ſint, qui ſacræ huic ſcientiæ vacant: pro-
pitiâ hac enim ſtellâ illis fauente, facillimum eſt, vt vitiorum ſcopulos eludant,
procellas quibus eo temporis articulo corpore, animâque obſidemur, exuperent,
optatæque portum ſalutis appellant.

Si ergo tàm egregiè ab eius lectione erudimur, tùm vt nos ipſos ad virtutis api-
cem attingendum excitemus, tùm vt alijs ad viam ſalutis relerandam proſpicia-
mus, quàm meritò vberrimum totius ſapientiæ fonrem Diuinam Scripturam nun-
ſerm. de o- cupauit Aelredus, *Scriptura totius eruditionis fontem nobis miniſtrauit*. Altum
pere Babil. ex his aquis puteum in ſacris libris Diuus Gregorius inſtruxit, vt eam ſacri Anti-
in 3. par. Paſtor. ſtites ad populorum ſubſidium haurirent; His aquis immorati, fruique aſſiduè ſa-
cri Præſules debent, eum ipſi iuxtâ allegoricum ſenſum ſint Chriſtianæ Religio- B
nis oculi, de quibus ſacris in cantionibus dicitur, *Oculi eius ſicut Columba ſuper*
Cant. 5. *riuulos aquarum quæ lacte ſunt lota & reſident iuxtà fluenta pleniſſima*.

Quæcumque autem licet ratio deficeret, crudeliſſimus in ſe ipſum ille eſſet An-
tiſtes, qui diuinæ Scripturæ delicijs abſtineret; cùm è noſtri Sacerdotij ſanctitate,
quæcumque nobis alia voluptas interdicatur. Ex ijs quas nobis vel fallaces vel
pernicioſas ſæculi lenocinia offerunt, eas tantùm Diuino Conſilio nobis impertitas
frui licet, quas è Diuinâ Scripturâ velut è viridario floridiſſimo cæleſti plenas iu-
cunditate colligamus. Compertum hoc ſatis fuit Diuo Carolo Bortomeo, cuì
enm quidam ſignificaſſet, opportunum maximè ad Epiſcopi animum relaxandum
in vit. S. Carol. lib. 8. c. 27. fore, ſi Archiepiſcopali Palatio ſplendidum amplumque viridarium annecteretur,
eo prorſus modo quo Vigeuani Antiſtes fecerat, reſpondiſſe vir Sanctiſſimus fer-
tur, in ſacrâ tantùm Bibliâ viridarium Antiſtitum dari. O memorandas æternùm
voces tantoque Præſule dignas! O ſententiam aureo in Epiſcoporum animis ſtylo C
inſcribendam!

Quid commentitios Heſperidum hortos, quid penſiles Semiramidis areas, quid
Plin. l. 19. regia Adonidis & Alcinoi viridaria fabuloſa commendat antiquitas! alia nobis
cap. 4. viridaria rident, illis amœniora illis dulciora, *Huiuſmodi mala hæc ſunt, quæ nec*
epiſt. ad Corouil. *Heſperidum nec Alcinoi hortis naſcuntur*. ſic Libanius.

Proh Deus! Paradiſus alter floridiſſimus Diuina Scriptura eſt, ſi autem perni-
cioſum adeò homini fuit, boni & mali ſcientiæ arborem deguſtare, in hoc non
innocentèr tantùm, ſed cum laude nobis licet ex eàdem arbore dulciores longè
fructus deguſtare; hic enim etiam, Beato Iuſtiniano docente, appoſuit eam Deus
In præfat. ad nutrimentum imó ad delicias, *Lignum etiam ſcientiæ boni & mali, ibi poſuit, ſa-*
de ligno vitæ. *cra videlicet eloquia*. Nihil hac lectione iucundius, nihil delectabilius dari in hac
rerum vniuerſitate ſcribens ad Diuum Hyeronimum Diuus Damaſus Pontifex pro-
epiſt. 124. nunciauit.

Nec procul à Diui Auguſtini ſententiâ erimus, ſi cæleſtem ipſam beatitatem ſa- D
ſerm. 122. de temp. cris hiſce ſtudijs delibari quodammodo aſſeramus.

Delectamenta omnia, quibus creatæ quæcumque res perfundere nos poſſunt,
ſapientiæ vnius dulcedine ſuperari Romanus Orator affirmauit. *Quid enim poſt Deos*
D. Auguſt. *optabilius, quid præſtantius, quid melius, quid dignius ſapientia?* ſi hæc de terrenâ
l. 22. de Ciuit. Dei. ſapientiâ Tullius, quid de Diuinâ nobis dicendum, quæ pro fructu Deum ipſum
nobis affert omnium maximum & pretioſiſſimum.

§. II.

VErùm ſi quæ hactenus vel ex honeſtate, vel vtilitate petita ſint argumenta
ſatis nos excitare non valent ad hæc ſtudia amplexanda, exempla properè
aggrediamur, quorum vi facilius eſt, humanam quòcunque flecti voluntatem.
Non hîc ego Athanaſium afferam, qui puteum, vbi ſe ad Tyrannorum ferociam
declinan-

A declinandam ſubduxerat in ſacrum Lycæum conuertit, non Baſilium, vel Nazianzenum,quorum animus in ſacris tantùm paginis euoluendis quieſcebat, nonChryſoſtomum,qui noctes ferè integras in eiſdem traducebat: non Hilarium, qui exul de ſuis hoſtibus ſacrarum ſcientiarum auxilio triumphauit; non Ambroſium,qui in Palatij aulâ bibliothecam conſtituit, vt reliquum temporis, quod ab audiendis populis ſupererat, in ſacrâ lectione tranſigeret, non Auguſtinum alioſque ſexcentos fidei Orthodoxæ Magiſtros, qui poſteritatem omnem monumentis doctiſſimis illuſtrarunt; ex eorum enim characteribus, ſatis exprimitur, quantâ voluptate in ſacris verſandis paginis fuerentur; Nepotianum ipſum pariter omiſerim, de quo Sanctus Hyeronimus habet, quod *lectione aſſiduâ & meditatione diurnâ pectus ſuum bibliothecam fecerat Chriſti*.

Haud tamen Diuum Edmundum Cantuarienſem Antiſtitem præterire fas eſt hic enim ſacris verſandis paginis addictus adeò erat, vt non dies tantùm at noctes in earum lectione traduceret, & quotieſcunque Bibliam ſacram aſſumeret, obſequentiſſimo eam cultu oſcularetur; quàm autem Deo gratum hoc foret obſequium, Sur. in eius vit.: oMaij
B ſingulari quodam modo ipſe Deus oſtendit; cum enim ſemel iter haberet, ſuoq; de more ſacræ Scripturæ lectioni vacaret, ſomno correptus incogitantèr obdormijt; accenſâ interim faculâ paginis inſidente, latè ignis paulatim ſe porrexit; experrectus adhæc Antiſtes, latéq; diffuſam flammam inſpectans, ſacrum Codicem credidit ſparſo igne combuſtum: ſed extinctâ protinus flatu leuiſſimo flammâ, liber omni prorſus detrimento liber apparuit.

De Sancto Honorato Maſſilienſi Antiſtite illud è ſacrarum litterarum excellentiâ de eo Gennadius pronunciauit, vt eum vocaret, *Armarium Scripturarum*.

Eximius pariter hac in re fuit Taius Cæſarauguſtanus Antiſtes: cum enim nulla in totâ ferè Hiſpaniâ eſſet ſecunda & tertia pars Moralium Diui Gregorij, Romam ad eas habendas acceſſit. verùm quià ne dum Romæ, exquiſitâ licet diligentia adhibitâ, reperiri alterutra potuit, ad ſacros Apoſtolorum Principis cineres ſupplex totâ nocte inter preces incubuit, vt eius patrocinio, tàm ingenti theſauro ditaretur; annuente ad hæc Deo, Diuus ipſe Gregorius ſimul cum alijs Pontificibus
C inſpectandum ei ſe præbuit, arcamque, quà libri illi recondebantur indicauit; luculentiùs hæc ſcribit Synodus Toletana. Conc. 7. Tolet.

At quò me Magnus Aquinas trahis? nobilitatem, opulentiam, concinnitatem Pariſienſis Vrbis nonnullis commendantibus reſpondiſti, præ maximâ illâ Regiàque verè Vrbium Vrbe tibi in delicijs eſſe vnicam Sancti Ioannis Chryſoſtomi opellam. De Pio etiam Secundo Platina refert, quod *libros pluſquam ſapphiros & ſmaragdos caros habuit, quibus Chryſolitorum magnam copiam ineſſe aiebat*. Surius in eius vit. Platin. in Pio II.

Quid de prophanis ipſis Principibus ego dixerim, qui ſæculo addicti, Principatuum adminiſtratione præpediti, Connubij legibus & impedimentis innumeris diſtrahuntur? tàm voluptuosè in ſacris voluminibus terendis Carolus Magnus deliciabatur, vt ea ferè præ manibus habens ſuum clauſiſſe diem videretur. Teganus in vit. Ludouici.

Aragoniæ Rex Alphonſus ſibi gloriæ ducebat, quater decies ſacrarum littera- Panormit. in vit. Alphon.
D rum commentarios à capite ad calcem peruoluiſſe, adnotationibus quibuſdam ſuo marte conſcriptis. Quàm ad hæc obſtupeſcere ij deberent Myſtagogiæ Principes, qui ne ſemel quidem eam integrè perlegiſſent!

Roberto etiam Siciliæ Regi adeò litterariæ artes, ſacræque potiſſimùm ſcientię in delicijs fuere, vt Franciſco Petrarchæ ſignificauerit, ſe magis Palladijs diſciplinis, quàm Regijs illecebris delectari, ſibique, ſi ex his alterutrum deperdendum eſſet, minori pretio Regni iacturam fore quàm litterarum.

Quod autem ſuprâ omnium admirationem hac in re videtur, illud eſt, quod Candaces Aethyopum Reginæ Eunuchus, & iuxtâ Euthimij mentem Regni totius primus adminiſter Magnuſque Theſaurarius, inter aulæ lenocinia, populorum obſequia opumque delicias, tantâ cùm voluptatis contentione ad ſtudium ſacrarum litterarum ferebatur, vt quamuis in ſummâ earum ignoratione caligaret, ne quidem iter agens in curru legendis libris incommodo, à ſacris libris legendis abſtinere non potuerit, Iſaiæ oracula reuoluens, *Sedens ſuper currum ſuum, legenſque* Act. Apoſt.

quæ Iſaiam Prophetam: tempus, locus, iter, ſuperſtitio, lectioni quidem obſtabant; ſed cuncta hæc obſtacula libros diuinitùs elaboratos ſciendi cupiditas vicit, & vo- A
luptas, quà totus delibutus animo erat: quàpropter, vt Diuinæ ſalutis iubar eius menti innoreſceret, meruit obtinere.

De tàm illuſtri Dynaſtà ad Paulinum Diuus Hyeronimus ſcribens, ſtupore cor-
ep.103. reptus, amorem, quo diuinis litteras proſequebatur, admiratur, eiuſque paratiſ-
ſimam voluntatem, quà Philippo Chriſti diſcipulo ſe abluendum commiſit: cum enim licet extraneum locauit in curru, excepitque ſecum licet prorſus ignotum, & paupertate obſoletum. Quis ergo ſi tantâ eum Deus mercede donauerit, meritò obſtupeſcat! *Eadem horà credit & baptizatur, fidelis & ſanctus factus eſt, ac de diſcipulo Magiſter; plus in deſerto fonte Eccleſia, quam in aurato Synagogæ templo reperit.*

Ad huuc etiam commendandum ſuæ vires æloquentiæ impendit Orator Maximus Chryſoſtomus, cuius ea vox eſt, *Audiant exemplum, qui neque domi, vt hoc faciant perſuaderi poſſunt*. Seculares hîc ipſe viros alloquitur, eorum incuriam in ſa-
hom. 33. in Geneſ. cris perlegendis litteris damnat; quàm igitur validè in Epiſcopos intonaſſet! in B
Epiſcopos inquam, qui ſui ſanctitate Sacerdotij codices ſacros adeò comprehendere tenentur, vt quaſcunque de eis erumpentes dubitationum ambages poſſint exoluere; in Epiſcopos, qui nunquam ferè dixerim è manibus diuina eſſent oracula depoſituri, adeò vt ijs peruoluendis Magnus idem Bizantij Eccleſiaſtes Chry-
hom. 1. de Prouid. ſoſtomus dixerit, perbreuem hanc noſtram ætatem, tota quanta quanta eſt, in illis verſandis abſumendam.

Quid ergo ad hæc Venerandi Antiſtites facimus? itâ ne igitur patiemur, vt non tantùm ſacris à viris, ſed à profanis ipſis Principibus fœdaque Idolorum ſuperſtitione inquinatis, coram totà hominum vniuerſitate ſocordia noſtra damnetur?
Thren. 5. *Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos*. Filiorum Dei hæreditas, ſacram eſſe Scriptu-
ſerm. 38. ad fratr. de Erem. ram docet Auguſtinus, *Hæreditas Dei & filiorum eius chara poſſeſſio nuncupatur*: ad nos autem potiſſimùm hæc hæreditas, hoc patrimonium ſpectat, qui miniſterij excellentiâ quà cæteris in Chriſtianâ Hierarchiâ præſtamus, primum inter Dei filios C
locum vindicamus. hac de causâ Diuus Dyoniſius Pariſiēſis Antiſtes aſſeruit, quod
de Eccleſ. hyerar. c. p. ſacra Scriptura *eſt ſubſtantia Sacerdotij noſtri*; Sanctus verò Ambroſius, quod eſt
l. 3. de fide cap. 7. *liber Sacerdotalis*. Eo igitur pacto, quo diarium & rationariæ Ephemerides Mercatorum liber diceretur, eò quòd ad mercatores ſpectaret, ſic Sacerdotalis liber ſacra Scriptura appellatur, eò quòd ad Epiſcopos ſingulari quodam titulo referatur: Anne igitur nos Eſau væcordiam imitati, vt pro lentis abiectiſſimâ pulte, humanis ſcilicet illecebris perfruamur, ampliſſimum hoc patrimonium, ditiſſima hæc primogenita deſeremus? Maxime Vatum Zacharia, *Quid vides? Video vo-*
cap. 5. *lumen volans*, Quod nam ſit volumen iſtud ventorum pennis raptum ſi ignores, aperiam. *Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper omnem faciem terræ*. Sacra Scriptura eſt, quæ diuina beneficia in eos quibus eius lectio cordi eſt, exundanter effundēs, ſacris viris & potiſſimùm Epiſcopis qui eius lectionem vel auerſantur iniurioſi, vel incurioſi negligunt, pernicioſiſſima eſt, Diuinique furoris fulmina in D
eos intorquet; ſed Magnum audi Gregorium memorata Zachariæ verba ſic explicantem. *Hæc ipſa ſacra eloquia ad æternam damnationem ſunt eis, qui illa vel*
lib. 15. moral. c. 8. *ſcire nolunt, vel certè ſciendo contemnunt.*

Si ergo è ſacris Eccleſiæ Principibus aliquis eſſet, qui animum ſuum à tam dulci, tàm vtili, tàm neceſſariâ lectione diuerteret, Dœmonum fraudi deſidiam ſuam tribuat, qui, vt eum diuinis armis ad vitia profliganda expoliet, à ſacris litteris volutandis abducit, vt Diuina Myſteria ignoret, quibus populorum noctem illuſtret, vt ſacra paſcua eripiat, quibus gregem ſuum enutriat, eius mentem à ſacris litteris amouet nequiſſimus veterator: ne ſe terrenis ab opibus auertat, & cæleſtes ad opes colligendas conuertat, theſauros iſtos ab eo remouet, hoſtili calliditate Diabolus. is certè fuit, qui cùm ſacris voluminibus paracerbè vapulare, cruciarique ſentiat, Maximiliano, Diocletiano aliiſque flagitioſiſſimis viris inſinuauit, vt ſacros in libros veſanum bellum indicerent, eoſque flammis deuouerent. Eorum tamen conſilia Deus euertit, ipſa elementa in eorum defenſionem

obar-

obarmans: cum enim ſuppliciorum vi Scripturæ Sacræ codicem trudere cogeretur Sur. in vit. SS Saturnini & ſoc. 15. Feb.
A Fundanus Alitonenſis Antiſtes, eoque imperante, vt in æſtuantem pyram protinus immitteretur, ſereno ſtatim ſudoque cælo tantus imber effluxit, tantuſque immixtâ grandine nimbus detonuit, vt non tantùm elanguidus ignis ſeſe diſſer, ſed proximum illud ſolum funditus è tempeſtatis impetu perderetur.

Nec vel ex ætatis canitie, vel è valetudinis imbecillitate ſe aliquis palpans, auertere animum ab hac ſacrâ lectione contendat; ſenectutis enim excuſationes firmis adeò validiſque rationibus eneruauit Diuus Clemens Pontifex, vt illis excipiendis ſedes nulla ſuperſit: do eius verba Canonibus ſacris immixta. epiſt. 3. *Nullus Epiſcopus propter opprobrium ſenectutis vel nobilitatem generis à paruulis vel minus eruditis, ſi quid fortè eſt, vtilitatis aut ſalutis inquirere negligat, qui enim rebelliter viuit, & diſcere & agere bona recuſat, magis Diaboli quam Chriſti membrum eſſe oſtenditur, & potius infidelis quàm fidelis monſtratur.* c Nullus 16. 30. dixt.

Nullam ætatem vſque ad ſeptuageſimum annum eſſe ſcientijs addiſcendis imparem docuit Pomponius Iuriſconſultus eximius: vide eius Pandectas vbi ſuam
B mentem Sapientis ore confirmat. *Si vnum pedem haberem in tumulo, alterum extrà, aliquid non pigeret addiſcere*; illud etiam glorioſè addit è Solone, *Seneſcere ſe, quotidiè aliquid addiſcendo.* l. apud Iulian. de fid. commiſſ.

Corporis valetudinem non tantùm ſtudia non infirmant, ſed roborant, & ſi fuerit amiſſa, recuperant; ſeruant quidem, eò quòd voluptatis eius, quâ fruitur, corpus, particeps animus euadit: *Studia etiam ſaluti corporis proſunt: in remedium enim cedunt honeſta ſolatia, & quidquid animum erexerit, etiam corpori prodeſt.* epiſt. 78.

Amiſſam etiam valitudinem ipſa reſtituunt, cum phlegmata & rheumatiſmos abſumant: eximium hoc alicui paradoxon æſtimabitur, ſed eodem Senecâ Magiſtro ſatis hoc edocetur, ipſâque rerum experientiâ confirmatur: cum enim pituita laborans Seneca in lecto decumberet, præſtitere hoc illi Philoſophici libri, quod Galeni & Hippocratis induſtria præſtitiſſet. *Studia mihi noſtra ſaluti fuerunt: philoſophiæ acceptum fero, quod ſurrexi, quod conualui; illi vitam debeo.* ep. 28. verùm ſi ali-
C cui Stoici viri ſententia ſuſpicionem ingeſſerit, audiatur quod de ſeniori Plinio loquens confidentiſſimè ait iunior Plinius: *Voce & ſtomacho laborantem, claram lectionem in remedium adhibuiſſe ſcimus.* l. 9. epiſt. penult. Si tàm ſalutaris Philoſophia hæc illis fuit; quàm longè vtilior cæleſtis hæc ſapientia nobis erit, quæ ſuauiſſima eſt, tota mellea, tota nectarea, ipsâque cæli ſuauitate compoſita. Nos igitur alloqui videtur Diuus Hyeronimus. *Diuinas Scripturas ſæpius lege, imò nunquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur: Diſce quod doceas.*

An profanis litteris vacare Epiſcopis liceat. Cap. XIII.

D AD ſupremum Chriſtianæ Vniuerſitatis Principem Damaſum ſcribens vir elaboratiſſimi ingenij Diuus Hyeronimus, eos, qui pro ſacris libris turpium Poetarum carmina, ſermoneſque alios meretricios, fœdiſque amoribus ſcatentes peruolutant, filio prodigo comparat, qui ſponte paternæ domus delicijs omiſſis, glandes tantùm cum eximiâ voluptate manducandas accepit, vt ijs ſe ingurgitaret, quibus animantium fœdiſſima ſaginantur: vt enim libros huiuſmodi quis lectione tranſegerit, quid ex ijs lectori ſupereſt, quàm inanis quidam verborum fragor, & tumultuoſa vocum farrago, & plerumque luxuriantium argutiarum phalerata pompa, quæ humani famem ingenij non extinguit at excitat, non ſedat at irritat. Quàpropter diuino quodam œſtro percitus in aliquos ſui ſæculi ſacros viros inuehitur, qui ſacris omiſſis ſcientijs ad ingenium ſimul & pietatem excolendam aptiſſimis, manus ſacris codicibus conſecratas, amatorijs & meretricijs carminibus inquinare non dubitabant. *At nunc etiam Sacerdotes Dei, omiſſis Euangelijs & Prophetis videmus Comœdias legere, amatoria buccolicorum verſuum verba canere, tenere Virgilium, & quod in pueris neceſſitatis eſt, crimen in ſe facere volu-* epiſt. 146.

pratis. Sanè qui Carthaginenſi Quartæ Synodo venerandi Præſules adfuerunt, ab Ethnicorum libris Epiſcopales manus auerterunt, vt è Canone à Gratiano allato A ſatis abundè patet, *Epiſcopus gentilium libros non legat; hæreticorum autem pro neceſſitate, aut pro tempore*. hoc eſt, vel vt illorum doctrinam euertat, vel vt ſimplices & rudes Chriſti fidelium animos, à virulentâ, quæ ibi latet doctrinâ, ſubducat. Poetarum carmina Aegyptijs ranis confert Origenes, Sophiſtarum verò et Dialecticorum argutias Aegyptijs item muſcis idem comparat, eò quòd ad animarum tantùm perniciem & interitum vires ſuas omnes intendant.

c. 16. 1. 37. dist.

hom. 4. ad c. 7. Exod.

Scientiarum cupiditati explendæ lectio hæc adeò aduerſatur, vt non tantùm virtutis loco habenda non ſit, ſed vitioſa potius æſtimanda: ipſius enim virtutis, imò Dei ipſius impulſu ad eas ſcientias acquirendas excitamur, quæ noſtro vitæ gradui accommodatæ cenſentur, quæque Diuinæ gloriæ amplificandæ conducunt. Quapropter Hugo Victorinus illis Hyeremiæ verbis immoratus, *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas*, illis hæc aptat, qui cùm ſacris fuerint initiati Deoque deuoti, ſacram Scripturam cæleſtium aquarum fontem vberrimum prætermittentes, in eo tantùm inutiliter deſudant, vt purulentis & peſtilentibus infimatum ſcientiarum vadis ſe immergant. B

Ad abſolutam bibliothecam inſtruendam libros quacumque de re differentes Chryſantes, vir inter Alexandrinos Proceres Senatorius, vndequàque colligebat: quàpropter cùm aliquando ſacros Chriſtiani Euangelij codices præ manibus habuiſſet, ſedulòque in eius lectione fuiſſet immoratus, adeò ſe eius voluptate rapi paſſus eſt, vt quàcumque aliâ ſciendi facultate neglectâ ſacris tantùm addiſcendis litteris animum ſuum deuoueret, & hac dicendi formâ ſe excitaret. *Tandiù te decuit Chryſante tenebrarum libros euoluere, quoad veritatis lumen inuenires: non eſt autem ſapientis aut prudentis, vt à lumine rurſus ad tenebras reuertaris*. Quid profectò dicendum ab Epiſcopo eſſet, quem Diuina ſapientia populis gubernandis præfecit, vt eis Diuinarum litterarum oracula pandat, & linguâ Magiſtrâ fontes illos beatitatis aperiat? procul ab illis non habeat, quos Chriſtiana Religio illuſtriores Sole conſcripſit: Quid peregrinas ſcientiarum diſciplinas Ethnicis è libris efflagitent illi, qui locupletari omnibus poſſunt in vno tantùm ſacro Codice perlegendo? Hic rerum omnium origo primordiaque recenſentur, hic in rerum geſtarum hiſtoriâ veritas elucet, hic tùm ad ciuile, tùm ad ſacrum regimen componendum ſaluberrima documenta redundant, hic quæ ad militarem diſciplinam referuntur, ad ducendos exercitus, pugnas committendas, arces tùm obſidendas, tùm ſeruandas: hic ſacrarum Muſarum concentus reſonat, hic Rethorum lenocinia & Veneres blandiuntur, hic de naturæ arcanis inueſtigandis Philoſophicæ diſſertationes feruent, hic ad mores iuxtà prudentiæ leges componendos, ſaluberrima monumenta ſuppeditantur, hic demùm tota Chriſtianæ Religionis abſoluta pulchritudo ſplendeſcit; quàm igitur egregiè de ſacra Scriptura Diuus Clemens Pontifex pronûciauit. *In ipſa Diuinâ Scripturâ collecta eſt omnis rerum varietas, quæ in humanis ſcientijs inuenitur.* Vt barbarulos quoſdam Magiſtellos confunderet, eorumque ſuperbiam infringeret, puerulo cuidam, cui nomen Hermannus, Deus hoc ipſum ſignificauit; cùm enim Grammatices Profeſſores fabuloſa Latinorum Vatum commenta explicare huic vellent, renuit ipſe conſtantiſſimus, aureſque ſuas ab illis audiendis auertit, illud effatus, indecorum & iniurioſum Dei nomini fore, ſi mendacium Numinum nomina è libris Ethnicis hauſiſſet. C D

Sur. in vit. S. Chryſan. 25. Octobr.

Sur. in vit. 7. April.

Maior inde natus ætate, illud etiam de ſacris viris pronunciabat, ſatis admirari non poſſe, adeò profanis eos carminibus delectari, cùm diuina documenta tàm magnificâ pompâ in ſacris voluminibus ad eorum voluptatem & delicias explicentur: quis enim eum non arguat, qui lilijs ſentibus obſeſſis colligendis vacans, ea omittit, quæ nullis vepribus rigent, nullis aculeis obſidentur?

Illud denique Venerandi Antiſtites, menti nobis occurrat, haud quaquam dum ſacris initiaremur, capiti noſtro impoſitum, aut Homerum, aut Virgilium, multòque minus luxuriantes & amatorios Vates, non Ptolæmeum, aut

aut Ariſtotelem, ſed ſacrum Codicem Chriſtianæ fidei leges explicantem, vt
A verſando illi ſtudens Epiſcopus, *Potens ſit exhortari in doctrinâ ſacrâ, & eos qui contradicunt arguere.*

§. I.

VErùm à profanarum ſcientiarum comprehenſione non adeò abducendi ſunt Myſthagogiæ Principes, vt aliquando earum vſus approbandus imò etiam commendandus in illis videatur. earum potius abuſus reprobandus nobis eſt, qui potiſſimùm tribus in rebus verſari poteſt, hoc eſt in librorum qualitate, in fine ad quem eorum lectio dirigitur, in modo qui modum non habeat.

Obſcœno calamo exarati libros, & amatorijs lenocinijs laſciuientes nefas prorſus eſt, vt ne quidem non tantùm ab Epiſcopis, ſed ne dum à profanis viris inſpectentur, vtporè qui ad fœmineos amores animos depriment, eòque validio-
B res ſint ad animi robur eneruãdum, quò ſunt delicatiores ad mentem oblectandam; futiles omninò hi ſunt & ineptiſſimi, nullâque ſolidâ verâque ſapientiâ referti, aptique potiſſimùm non ad componendos ſed ad mores diſſoluendos; Porrò de his ſermonem habebat Apoſtolus, cùm Epheſinum Præſulem inſtruens, pronunciauit, vt populus admoneret, ne deberet *intendere fabulis & genealogijs interminatis*: p. Tim. 1.
Iure interminatæ iſtæ vocantur, ait Chryſoſtomus, quod ad pompam tantùm & ad ſtrepitum conformentur; *Quid eſt interminatis? finem ſcilicet nullum, nullamque vtilitatem habentibus.* ibid.
Ex his ij ſunt, qui Romanzi appellantur, quibus heu quantùm ad ſui perniciem noſtra hæc ætas exundat! ſacros Codices cum profanis hiſce connectere, quid aliud eſt quàm pueros illos imitari, qui materno ſanguine Azotio, paterno verò Hebræo nati vtrumque ſimul idioma fœdâ commixtione corrumpunt, & bilinguia monſtra videbantur, *Ex mediâ parte loquebantur Azoticè, & neſciebant loqui Iudaicè, & loquebantur iuxtà linguam populi & populi.* quid
C aliud hoc eſt, quàm profano & vitioſo ſermone Sanctuarij armoniam perturbare, & Aegyptijs verbis ſacras Syonis voces inquinare? *Quid in Hieruſalem vis linguâ Aegyptiâ loqui,* ait Gillebertus? ſed omnium aptiſſimè hic referenda, quæ Diuus Hyeronimus ad Diuum Damaſum ſcribens ſtylo grandiori vſus amplificat; huiuſmodi enim volumina vitiorum ſeminaria eſſe docet, mentemque noſtram ad ea cogitanda excitare, quæ non Præſules tantùm, ſed Chriſtianos ipſos dedecet meditari, adeoque tanquam omnibus pernicioſiſſima ſunt reijcienda, & veluti ſacrilega cultum quendam Idolorum referrent. ſerm. 16. in Cantic. ep. 146.
Accipe iam è ſacris Canonibus, quid eâ de re Diuus Iſidorus affirmauerit. *Ideò prohibetur Chriſtianus figmenta legere poetarum, quià per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum. Non enim ſolum thura offerendo Dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentiùs capiendo.* lib. 3. de ſummo bon. c. 13 c. ideò 15. 37 dixtin.

Finis, quò noſtra opera illuſtrantur, imò animantur; tunc huiuſmodi librorum lectionem deturpat, cùm vel oblectationis ergo, vel curioſitatis, non ſapientiæ
D ſtudio pertractantur. ad hoc enim velut ad proprium finem ſcientiæ omnes iuxtà Philoſophicam ſententiam ſunt referendæ: quàpropter cùm finis peruertatur, eò grauiùs hac in re peccamus, quò magis à rerum cæleſtium delectatione auertimur, & ſacras quodammodo ſcientias præ nauſeâ repudiamus: Meritò igitur ad Euſtochium ſcribens Diuuus Hyeronimus ait, *Quæ communicatio lucis ad tenebras? quis conſenſus Chriſti cum Belial, quid facit cum Pſalterio Horatius, cùm Euangelijs Maro, cum Apoſtolis Cicero?* epiſt. 22.
Quæ ſibi olim adoleſcenti contigiſſent, hac in re vir Sapientiſſimus memorat; delicijs namque cunctis reiectis, totaque ſæculi pompâ calcatâ, ſuâ tantùm Bibliothecâ ſpoliare ſe non poterat; ieiunia ſibi ſua eius vſu paſcere videbatur, lenire ſupplicia, ipſaſque lacrymas dulcedine quadam aſpergebat, cùm vel à Romani Oratoris facundiâ, vel ex argutis, viridiſque Plauti dramatis aliquid hauriret; quod ſi poſteà ſacros tractandos codices exciperet, è floribus ad ſpinas, ad nemora ex hortis ſibi gradum facere videbatur, *& ſermo horrebat incultus*, adeò vt quàm citiſſimè ſuos eos è manibus excuteret. Verùm Dei

conſilio

Digitized by Google

conſilio factum eſt, vt qui Chriſtianæ Religionis Magiſter ad ſacras illuſtrandas A
ſcientias populoſque erudiendos à Deo deſignaretur, abalienato à ſenſibus animo, ad Diuinum ſe ferri tribunal videretur, vbi cum, quis eſſet, interrogaretur, ipſoque reſpondente *Chriſtianus ſum*, horrendum illud diuino ex ore intonuit, *Mentiris, Ciceronianus es, non Chriſtianus: vbi enim theſaurus tuus ibi & cor tuum.* Verberum fulmen ad verborum tonitru ſubſecutum inde fuit, quibus eò vſque vapulauit, donec iuratus aſſereret, ſe numquam in poſterum, ad purulentos huiuſcemodi librorum latices labia admoturum.

Nefas etiam eſt nullum hac in re modum ſeruare, cùm fieri non poſſit, quin vt à ſacrarum litterarum ſtudijs noſter ſimul animus abducatur: è profanorum librorum fame, ſacrorum nauſea colligatur oportet. Antiquorum Poetarum Oratorumque lectioni debet ſe noſtrûm quiſque, *non tradere, ſed commodare*: ad aliquam temporis moram mutuum ſe illis dare, nec rebus grauioribus addictus horas illis impertire, obiter eos lectitare, *& velut peregrinando percurrere.* ad hanc rem è Tropologico ſenſu ea Clemens Alexandrinus accommodat, quæ omnium B
ſapientiſſimus olim dedit, *Ne ſis multus apud alienam*, vt inter illecebras profanæ ſcientiæ, quæ aliena nobis & peregrina æſtimanda eſt, ne immoreris, ne à caſtiſſimis ſacræ ſcientiæ amplexibus animus tuus auellatur.

Gerſon. in ep. cuiuſ & quid & qualiter ſtudere debeat.

1. p. ſtrom.

Quæ de ſophiſtis olim iocatus Diuus Auguſtinus eſt, aptari opportunè poſſunt ijs, qui toti rebus ſpeculandis inſerſunt; dabo illa. *Sunt qui deſertis virtutibus magnum aliquid facere putant, ſi vniuerſam hanc corporis molem curioſiſſimè perquirant, Vnde tanta ſuperbia gignitur, vt in ipſo Cælo, de quo ſæpè diſputant, ſibi met habitare videantur?*

De morib. Manich. 4.

In huiuſmodi ſacros viros ſtylum etiam ſuum validè obarmauit Diuus Hyeronimus his verbis, *Nonne vobis videtur in veritate ſenſus, & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialecticâ arte torquetur? Quis Phiſicus perſcrutator oculos trans Cælum leuat & vltra profundum terrarum, & in quoddam abyſſi inane demergitur.*

Quà in re adeò intemperanter quidam ſe geſſit Epiſcopus, vt Grammaticæ veC
lut alterius Helenæ amore captus, Euangelio poſthabito, eam veluti pro concione doceret, adeoque peracerbè cum Diuus Gregorius, Pontificiâ quâ præſtabat maieſtate corripuit.

§. II.

HAEC igitur ſi cautè ſapientèrque ſeruaueris, æquiſſimum videtur, vt tùm concionando, tùm ſcribendo Ethnicorum authoritate ſcriptorum ſermonem tuum ornes ſimul & armes, tùm quia veluti folia, quibus fructus ornantur, ſacras ſcientias illuſtrant, tùm quia nihil ex oratoriâ officinâ dari accommodatius poteſt, ad iniquos viros caſtigandos, eorumque væcordiam conterendam, quàm ſi quæ ipſi Ethnici ſcripſerunt de virtutis amore, odioque vitiorum, ad eos vulnerandos & euincendos adhibeas, cùm clarè percipiant, non tàm Sanctorum authoritate quàm lumine rationis obſtringi; vbicumq; enim veritas dicitur, ibi Deus D
datur, author veritatis. Quis credat? E Platonis libris, è Manichæorum Caſtris ad Chriſtianæ militiæ tentoria glorioſâ ſe fugâ eripere Auguſtinus edidicit; poſtquam autem Romani Oratoris Hortenſium ſeriò peruoluiſſet, hoc eſt Academicas quæſtiones, quibus ad Philoſophiæ ſtudia lectores excitantur, ſacris diuiniſque adeò flammis exarſit, vt ſe ipſum totum exueret, immortalis ſapientiæ deſiderio incenſus, totum ſe illi deuoueret. Platonicis item è doctrinis, quibus ad Deum cognoſcendum validiſſimè illuſtramur, Chriſtianę fidei captiuum ſe Iuſtinus Philoſophus tam arctè mancipauit, vt pro eius ſanctitate mori duxerit glorioſum; ſuæ pietatis primordia ex Epicteto hauſiſſe Diuus Carolus profitetur; & ſi hos inter excelſos viros non abſque audaciæ notâ mihi locum vſurpare fas eſſet, de me quoque pronunciarem, quod dum libertate pleniſſimè fruerer, nullâque ad ſacrarum rerum amorem propenſione tenerer, ex vnâ Senecæ ſententiâ earum deſiderio

Bar. an. 136.

A derio primùm exarſi; Auguſtæ tamen Virginis vi, quæ *terribilis eſt vt Caſtrorum acies ordinata* perfectum opus hoc fuit, ſubactumque cor meum, adeò vt ſacris me obſtrinxerim, licet ad ſacrum nuptiale deſignarer. Quot ſunt è viris flagitioſis, qui Chriſtiana ſacroque è fonte petita axiomata deſerentes, ab illis audiendis aures ablegant, niſi profanis quibuſdam illecebris eorum oculis blandiantur? aſpera acerbaque virtutum medicamenta reijciunt, niſi nectareo aliquo liquore perfuſa eorum faſtidioſa labia vtili voluptate liniantur; fabula, quæ moribus componendis attemperetur, validior aliquando eſt, ſacris illis effatis, quæ è Prophetarum ore petuntur; audientium infirmitati indulgendum identidem eſt, vt ſanentur; ſed accipe Petrum Bleſenſem. *Quia ægrè audis hiſtorias, fabuloſa interſero; ſed de fabularum gentilium moralitate quandoque forma eruditionis elicitur: quoniam fas eſt ab hoſte doceri.* ep. 91.

Verùm maiora adhuc ſuperſunt: vt enim improbum aliquem Scriptorem fœdaque hereſi ſcatentem ſcientiarum armis profligemus, an non requiritur, vt ea opptimè calleamus, quæ ab huiuſmodi farinæ hominibus pertractantur? immane
B Stygij Goliæ caput ſuiſmet armis obtrucandum eſt; præterquam quod, vt celeberrimus Canonum Magiſter oſtendit, ad ſacræ Scripturæ cognitionem ſcientiarum omnium lumen inſeruit, dummodò in ijs vſurpandis moderatè quiſque ſe gerat. Iubar ingenij, eloquentiæ robur, omniumque litterarum choragium, quo Aegyptij, Arabes, Latini, Græci tam feliciter excelluere, inſigni Deus beneficio in eos eriuauit, cuius arbitrio tùm in probos, tùm in improbos viros munerum ſuorum opulentia defluxit. non tàm ad eos, quam ad nos illuſtrandos eorum ingenium Deus ditauit: non ſibi, ſed nobis deſudarunt, noſtræque vtilitati proſpicientes, Diuinæ ſapientiæ inſeruierunt: populorum ſibi auram colligentes, colligendum nobis dedere ſuorum operum fructum. Quam præclarè igitur Rodulphus. *Cum omnis ſapientia à Deo Domino ſit, illi qui perfectam Dei cognitionem minimè habuerunt, Dei tamen munere illuminati, quod veritatis attingere potuerunt, nobis vtilius quàm ſibi ſcriptum reliquerunt.* in l. p. Leu. cap. 6.

Si Hebræis præcepit Deus, vt auro argentoque Aegyptios ſpoliarent, annos
C dedeceat Sapientiæ theſauros, quibus Ethnicorum libri ſplendeſcunt, ad ſacras addiſcendas ſcientias accommodare? Si peregrinis illis opibus Diuinus cultus effulſit, peregrinis etiam ſcientiarum theſauris conciones noſtræ, volumina noſtra, quæ Diuinæ Maieſtatis tabernacula quædam ſunt, perbellè vtiliterque gemmaſcent. *Aurum & argentum cum veſtibus ab Aegyptijs petimus, vnde Domino tabernaculum fabricemus, cùm mundanos Poetas ac Philoſophos legimus, vt in diuinis eloquijs luculentiùs proficere valeamus.* ſic Diuus Damianus. ſerm de S. Eleucad.

Quin, vt veritati ſeruiamus, quanta quanta ea ſunt, quibus veterum ſcripta fulgeſcunt, è noſtro ſunt eruta, nec ipſis debentur at nobis.

Documenta omnia, quibus non tantùm Pythagoras & Plato, ſed Homerus alijque veteres tùm è Philoſophis, tùm è Vatibus litterariam Rempublicam irrigarunt, è ſacrâ Scripturâ, primo velut è fonte, ipſos hauſiſſe, Clemens Alexandrinus aſſeruit, vt ſteriles ſuorum operum campos eius auxilio fœcundarent, *Quis*
D *Poetarum, quis Sophiſtarum, qui non omninò de Prophetarum fonte potauerit*? ſic Tertullianus. argutiſſima eorum acroamata, ſententiarum pretioſiſſima, quæ poſteris tradiderunt, è ſacris paginis ditiſſimâ tanquam ex officinâ ingenioſo furto illi conuerſarunt: fauet etiam Diuus Ambroſius. *Noſtra ſunt, quæ in Philoſophorum litteris præſtant.* Ad turpes ſuæ ſuperſtitionis ſpecies Sanctiſſima noſtræ fidei Myſteria non temerè tantùm ipſi tranſtulerunt, ſed etiam impiè ſordidarunt; quis ergo prohibeat, vt illa nobis veluti noſtra furtoque indigno ſublata non rapiamus ab illis, ſed nobis ipſis reddamus? *Non ſolùm formidanda non ſunt, ſed ab eis etiam tanquam iniuſtis poſſeſſoribus in noſtrum vſum vindicanda.* ſic Auguſtinus, cui pariter Beda ſuffragatur. in Apolog. c. 47. de ben. mort. c. 11. l. 2. de doctr. Chriſt. c. 39.

Annon Sybillæ, annon Orpheus alijque Philoſophi, Vateſque plurima De Deo pronunciarunt, quæ miſerrimis obcœcati tenebris ignorabant? quis autem neſciat, clariſſimam præ alijs eam eſſe victoriam, quà ſuiſmet armis hoſtes fodiuntur & perempti?

Indoctorum igitur eſt, vt docet Nazianzenus, profanarum litterarum ſtudia
damnare, eò quod ſibi pares alios vellent, ægroque animo patiuntur, vt ad ſuæ A
noctem inſcitiæ alienæ dies ſcientiæ elucescat; quandoquidem, *Inter omnes ſanæ
mentis homines conſtare arbitror, eruditionem inter humana primum locum obtinere.*
Verùm nihilominus inficiari non auſim, quod cùm periculoſę ſit plenum opus aleæ,
ſicut prudentis Præſulis eſt moderatè illis vti, ſic etiam ad eos ſpectat, vt reiectis
ſpinis roſas tantùm legant, & ſolertiſſimarum apum indolem imitati, ex ipſis amareſcentium
herbarum fibris dulciſſimum mellis ſuccum exhauriant; vt aurum
obrizum & puriſſimum eruatur, qualcumque immixtas ſordes debet excutere:
Tàm pretioſa gemmarum omnium veritas eſt, vt vel inter fœces cloacarumque
colluuiem ſit diligentiſſimè colligenda, ſuoq; decore induenda. Quod ſi de Virgilio
incondita horridaque Ennij carmina peruoluente, Caſſiodoro teſte, dicebatur,
Aurum è ſtercore quærit, hoc idem fas eſt, vt nos operemur, dum è Philoſophorum
luto & ſordibus Poetarum pretioſiſſimas gemmas expiſcamur, & aurum eruimus
veritatis.

Diuinà apud Hebræos lege ſancitum fuit, vt quotieſcumque aliquis è ſeruilis B
conditionis ignominiâ, ad connubij decus nuptiarumque delicias fœminam captiuam
Deuter. 2. uam efferret, crines & vnguium extrema ei recideret, *Quæ radet cæſariem, & circumcidet
vngues.* Serua hæc, iuxtà Diui Hyeronimi ſententiam, ſapientiam humanam
adumbrat, quam ſi vel leuiſſimo amore dilexerimus, ſuperflua inutiliaque
ſunt ei reſecanda, Idolorum encomia, quæ ſunt magis portenta quàm numina
turpium amorum illecebræ, omniaque illa, quæ ſæculi amorem fouere aliquatenùs
poſſunt: ex aduerſo autem quidquid boni ipſi ineſt, ad noſtram vtilitatem, ad
fidei incrementum, ad vitij dedecus, ad gloriam triumphumque virtutis transferendum
ingenij viribus eſt; ſic profectò ſapientes illi, qui ex Athenarum Lycæo
ad Latij paleſtram Philoſophiam tranſtulere, fecerunt. quâ de re Romanus Orator
lib p.Tuſc. ſe glorioſè circumferens ait, *Meum ſemper iudicium fuit, omnia noſtros, aut per
ſe ſapientiùs inueniſſe quàm Græcos, aut accepta ab illis feciſſe meliora, quæ quidem
digna ſtatuiſſent in quibus elaborarent.* Quin ſilueſtria infęcundaque humanæ ſapientiæ
germina ſi in hortos ſacræ ſcientiæ traducantur, fertileſcunt, recentique C
venuſtate donantur: ſi domeſticis noſtris plantis acerbi veterum fructus inſerantur
protinus dulceſcunt & condiuntur: ſi ſacro calamo ſcientiæ humanæ tractentur,
profanitatem omnem exuunt, induunt ſanctitatem, domoſque noſtras inhabitant
non ad imperium vt dominæ, ſed vt ancillæ ad famulatum; quæ originem terrenis
è ſordibus trahunt, illis ancillari fas eſt, quas è veri Iouis capite Diuinus amor
lib. c.12. narr, emiſit; vt enim egregiè Nazianzenus docuit. *Aequiſſimum eſt, vt ſapientia ſpiritus,
quæ cæleſtis eſt nobiſque diuinitùs conceſſa, domina ſit huius inferæ terrenæque diſciplinæ
tanquam ancilla, quæ vano quodam conatu nequaquam inflata eſſe debet, ſed
ad miniſtrandum conuenienter ac decorè condocefacta; omninò enim terrena ſapientia
Diuinæ ſeruiat.*

Quin etiam æquiſſimum eſt, vt vera ſapientia triumphans humanis à ſcientijs
pigmentatis velut à puellis curru ducatur; & Dauidem imitati, qui Idoli Melchon
aureâ coronâ detractâ aureum ex eâ ſibi diadema conſtruxit, nos pariter profa- D
p.Paral.20. næ ſapientiæ idolum quocumque vitio, omnique maculâ exuentes, ad ſacras conuertamus
diſciplinas, & ex eis pretioſiſſimum ad Chriſti fidem coronandam
diadema conformemus.

A Quàm indecorum ſit, vt venationibus Epiſco-pus vacet, & inter canes equoſque ad ſola-tium verſetur: tria demùm venationum commendanda genera deſignantur. Cap. XIV.

CVM in huius ſecundæ partis exordio de ijs egerimus, quibus Epiſcopi ob-
ſtringuntur, vt ritè impoſitum ſibi munus exerceant, eaque omnia euitent,
quibus eorum dignitas obſcurari aliquatenùs poſſit, vt ordinis pulchritudo ſerue-
tur, ad ea nunc ſingularia, quæ prohibentur, accedamus oportet. Primùm ex his
B nobis obijcitur ad ſylueſtres feras capiendas venatorium exercitium; licet enim
belluas venari & capere nullius in ſe nequitiam labis videatur admittere; cum eas
ad hominis obſequium & vſum Diuina Munificentia deſignauerit, humanoque
imperio ſubiecerit, iuxtà illud è ſacris litteris. *Et terror veſter ac tremor ſit ſuper* Geneſ.9.
cuncta animalia terræ, & ſuper omnes volucres cæli cum vniuerſis, quæ mouentur ſuper
terram: omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt, & omne quod mouetur & vi-
uit erit vobis in cibum. lege Aquinatem hæc explicantem. Et quamuis ad cor- 2.2. q.64. art p.
poris exercitationem, membrorumque robur, ad laborum militarium diſcipli-
nam, venatoriam artem in ſua Republicâ Plato inſtituerit, & ad eam ciues omnes de leg. l.7.
extimulet, vt diſertiſſimè Xenophon ſcribit: adhuc tamen exercitationem hanc in-
decoram prorſus Epiſcopis eſſe Religionis Præfectis & rerum ſacrarum Magiſtris,
nullus profectò negauerit; quàpropter ad eam ab ipſis remouẽdam & auerrucandã,
vnanimi ſuffragio conuenerunt, tùm Concilia, tùm Pontifices Maximi, & potiſ-
ſimum Agathenſe & Quartum Aurelianenſe Vigilio Pontifice & Iuſtiniano Cæſare ann.545.
C imperantibus, cuius decreta, virorum tùm doctrinâ tùm ſanctitate præſtantium
calculo roborata, Gregorius Nonus in Decretalium libro inſeruit, *Epiſcopum, Preſ-*
byterum, aut Diaconum, canes aut accipitres, aut huiuſmodi ad venandum habere c. 12. & 3. 34. diſt.
non licet; quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate ſæpius detentus fuerit, ſi cap p. de cler. venat.
Epiſcopus eſt, tribus menſibus à communione, ſi Presbyter duobus, ſi Diaconus ab om- c. 2. ex eod.
ni officio ſuſpendatur. Vniuerſalior inde Canon adſcribitur. *Omnibus ſeruis Dei* tit.
venationes & ſyluaticas vagationes cum canibus & accipitribus interdicimus.

Quià verò in Gallijs potiſſimùm frequentiſſimo vſu exceptum fuerat, vt plures
Epiſcopi ad aulam accedentes Regem venationibus ſtudentem proſequerentur,
vt cum eo opportunitate datâ ſuis de rebus agere poſſent, & è Paſtoribus in vena-
tores tranſmigrantes, canes & accipitres non leui numero educebant, Concilium
Matiſconenſe Secundum, Pelagio Secundo Pontifice, qui Diuum Gregorium ante- Canon. 13. to. 2. Conc.
ceſſit, imperante, veterem in huiuſmodi venatores legem nouâ lege confirmauit, ann.588.
D quam inde pariter Moguntina Synodus roborauit.

Quàpropter Nicolaus Pontifex ad Aluinum Archiepiſcopum ſcribens iure me-
ritò conqueritur, quàmplurimos tum è Germaniâ, tum è Gallijs adeſſe qui vena-
tioni ſtuderent; quia verò ex his immoderatiſſimum ea in re eſſe Lanfrancum ado-
leſcentem Antiſtitem audiuerat, præcepit, vt Synodo Prouinciali coactâ Archie- c. 134. diſt.
piſcopus illam ei prohibeat, pœnas ei etiam indicens, quibus à piorum cætu ab-
ſcinderetur.

Anno etiam Domini quadrageſimo quinto ſuprà ſeptingenteſimum, cùm ad Mo-
guntinà ſede ſpoliandum Geruliouem Antiſtitem patrati homicidij reum Synodus
in Germaniâ coaluiſſet, Sanctus Bonifacius Apoſtolicæ Sedis Legatus valida ora-
tione Chriſtianæ Religionis dedecus explicauit, quòd Antiſtites plurimos ipſe-
met inſpectauerit inter canes & accipitres, veluti per iocum ſacris rebus dandum
tempus abſumentes.

Compertum denique illud ſit, nullam fuiſſe ætatem, quà Diuina Sapientia,

cuius legibus Orthodoxa Religio illuſtratur & componitur, ad vitium hoc euel-
lendum & penitùs eradicandum non impensè ſtuduerit, adeò vt, licet auium ve- A
natio ad animi aliquandò laxamentum poſſit à reliquis lythurgis exerceri, adhuc
C. de cler. venat. tamen indecoram ſemper Epiſcopis eſſe Gloſſa docet, quamplurium Canonum
ſuffragio roborata.

Interdictionem hanc plurima argumenta ſuffulciunt, quorum quodlibet tantæ
virtutis eſt, vt moleſtam hanc pruriginem ab vnoquoque ſatis poſſet eradere. Pri-
ma inter hęc ſedes illi detur, quod in commendatâ nuper Epiſtolâ Pontifex Nico-
laus vſurpat, hoc eſt, venationem profanis tantùm & otioſis viris congruam eſſe,
muneriique Epiſcopali prorſus aduerſam. *Meritò iuuenis dicitur, qui iuuenilibus*
Gloſſ. in c. Eſau 86. dixt. Turrecr. in c. quod venatoribus. *deſiderÿs occupatus nulla grauitate obſtringitur.* De iuuene illo Epiſcopo ſic Pon-
tifex. Quænam profectò inter clamores & inſolentes venatorum voces ſeruari mo-
rum grauitas poteſt? inter eorum incompoſitos clamores & mores quæ animi
compoſitio, quæ moderatio inter effrenem eorum licentiam, & ror inter vitiorum
vmbras quænam poteſt lux virtutis inextincto ſplendore fulgeſcere?

Ipſimet Franciſco Petrarchæ ſtudium hoc venatorium, ignauis ſolùm & ceſſan- B
Dialog. 32. tibus adoleſcentibus congruere viſum fuit, *Nunc intelligo adoleſcentis imberbis*
vitium, illudque ex Horatio carmen recitat

Gaudet equis canibuſque & aprici gramine campi.

Demùm addit, non longè etiam alienum à cæteris vitijs, quibus venatores ſcatent,
eum eſſe, qui venationi exercendę ſe propenſum oſtendit; quæ autem ſint venato-
rum vitia idem Vates carminibus illis deſcribit;

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidus, & amata relinquere pernix.

Deſiderium Viennenſem Antiſtitem Diuus etiam Gregorius arguit, eò quòd iu-
uenes Grammatices elementa doceret, è quà re non leuitèr tanti miniſterij iubar
denigraretur, eaque præpedirentur, quæ animarum ſaluti comparandæ exigun-
tur; quantò acerbius in eum Pontifex Sanctiſſimus intonaſſet, ſi in agitandis feris, C
inter canum auiumque rapacium blandimenta & iocos, eum dies & hebdomadas
abſumentem inſpexiſſet?

Secunda ratio eſt, quia cùm Antiſtes ad populos audiendos, ad animarum ſa-
lutem comparandam, & ad ardua ſui muneris negotia, totas animi vires debeat
impendere, inter inutiles artes, & leuiſſima venandi ſtudia, nefas omninò eſt, vt
pretioſiſſimum tempus dilapidet, cum hoc potiſſimùm venatio habeat, vt vali-
diſſimâ quadam vi animum diſtrahat, & ab alijs rebus agendis abducat, adeò vt
licet in cubiculo adſit, animo tamen circumuagetur nemora, caneſque ſemper me-
ditetur: hinc illud Claudiani,

Venator defeſſa thoro cùm membra reponit
ib. 32 *Mens tamen ad ſyluas & ſua luſtra redit.*

Hac de causâ votis ardentiſſimis Deum Frãciſcus Petrarcha fatigabat, vt è Gal-
liâ venatoriam hanc luem in Italiam transferri non permitteret, cũ mediocris tan-
tum notæ viri & ad magna gerenda ſint impares, qui huiuſmodi oblectationi ſe D
dedant. Illud etiam addit maximè perpendendum, & hic opportunè inſerendum,
vbi ſup. *Sæpe legere potuerunt & Platonem Philoſophantem & Homerum Poetantem, & Tul-*
lium Orantem, & Cæſarem triumphantem, venantem puto non legerint. Sic pariter
ego dixerim, Athanaſium exhibent ſacri Annales inuictè, tùm voce, tùm manu
in potentiſſimos Tyrannos noſtræ fidei leges propugnantem, Cyprianum, verbis
ſcriptis, ſudore, ſanguine ſemper maxima meditantem, Chryſoſtomum ad pro-
fligandа vitia, oratoria è ſuggeſtu fulmina exibrantem, Auguſtinum in Hæreſis
Hydram totis viribus incumbentem, Ambroſium ad Sacerdotalem dignitatem
fulciendam in paludatos ipſos Cæſares obarmatum, Thomam Cantuarienſem
cædes inter & vulnera Sacerdotij iura in Regem immaniſſimum defendentem, Sta-
niſlaum, qui Baptiſtæ zelum imitatus, imò æmulatus in Boleſlai Regis obſcęnas
ſordes immugijt, Carolum Borromeum populorum vtilitati totis viribus deſudan-
tem: hos quidem hæc & alia magna, maxima facientes lego, venantes non lego.

Tertiò

Tertiò iam adde, venationem Epiſcopali manſuetudini nimium aduerſari; Im-
A manis exercitario eſt, eruenra, ferox, ideòque in ſacris paginis adeò reprobatur,
vt eam peſſimam artem DiuusAuguſtinus appellet,& in ſacrâ Scripturâ mali ſem- in pſ. 102.
per aliquid venationis nomen portendat.

Quàpropter quod in noſtrâ vulgatâ legimus, quod Nembroth, *fuit robuſtus ve-* Gen. 10.
nator coram Deo, ex Diui Auguſtini ſententiâ habetur *Contra Dominum*: & qui- lib. 16. de Ciu. Dei.
dem meritò: primus enim ille fuit, qui ſuperbiâ mentis effrænatâ turrim Babel in
Cælum moliretur. Quò igitur ad effingendos bellicoſos Duces, & pugiles ſtre-
nuos opportunior venatio eſt, tanquàm imago quædam & Idæa belli, eò magis
indecora videtur ad Epiſcopos inſtituendos, quos Deus eligit Pacis adminiſtros
& conditores pietatis. Quin tàm religioſus hac in re fuit Diuus Auguſtinus, vt
lethalis culpæ faceret reos, qui vel ipſis venationibus ſpectandis adeſſent.

§. I.

B

AD quartam rationem accedo, quæ in eo ſita eſt, quod ſi ab Epiſcopali Sa-
cerdotio aliena non eſſet venandi exercitatio, conſequentèr vtique fas eis
eſſet, canes accipitres aliaque id genus educare, & panem pauperibus, quos &
Patrum loco enutrire tenentur denegantes, in animantibus enutriendis eſſe lar-
giſſimos. Hoc tamen annon Chriſti Domini leges euertit? *Non eſt bonum ſumere*
panem filiorum & dare canibus. Quid ſanè deformius & monſtruoſius excogitari
poteſt, quam pauperum loco, quorum ſordibus ipſe Chriſtus obuolutus delitelcit,
canes habere? Quid iniquius, quàm dum vrbes pauperum gemitibus reſonant,
tot familiæ vix gregario pane fruantur, & quod æquo animo ferri nullatenùs po-
teſt, dum tot puellæ venalem pudicitiam obiectant, nec tam febri feruescere, quàm
palleſcere fame alij coguntur, Epiſcopi domus Canum greges & Auium rapacium
turmas paſcat & ſaginet? Si è Diui Hyeronimi ſententiâ, *Gloria Epiſcopi eſt, pau-*
C *perum inopia prouidere, ignominia Sacerdotis eſt, proprijs ſtudere diuitijs*. Quantò in-
honeſtius & iniquius opes ſuas ad canum ſaturitatem ad auium delicias decoque-
re? an non quæ donas canibus, pauperibus furaris? leue eſt, non furtum dunta-
xat eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt; ſed audi Hyeronimum. *Amico quippiam ra-* in epiſt. ad Nepot.
pere furtum eſt: Eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt: accepiſſe, quod pauperibus ero-
gandum ſit, & eſurientibus plurimis vel cautum eſſe, vel timidum, & quod apertiſ-
ſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem exu-
perat.

De ſæcularibus viris Hebræus Philo diſſerens, magnopere coarguendos eos ait, de Agricul.
quorum magis amori eſt, vt equi quàm homines ſaturentur: quâ etiam in re lu- Tert. de coron. mil.
culentiſſimus eſt Tertullianus. Diuus autem Bernardus ad Archiepiſcopum Se- epiſt. 42.
nonenſem ſcribens, turbam pauperum in eos ingemiſcentium exhibet, qui ne le-
uitèr quidem neceſſitatem adiuuandam cogitantes, toti ſunt in equorum phaleris
maiori pompâ exornandis. Geſtum ſuum hic faciat eloquentia Bernardi. *Iumenta*
D *gradiuntur onuſta gemmis, & noſtrâ non curatis crura nuda caligulis: annuli, cate-*
nulæ, tintinnabula, clauata quadam corrigia multaque alia tam ſpecioſa coloribus,
quam pretioſa ponderibus mulorum dependent ceruicibus, fratrum autem lateribus,
nec ſemicinctia miſerantes apponitis.

Præſentem vſq; ad hanc diem omnium deriſionibus & contumelijs excipitur Theo-
philactus Conſtantinopolitanus Patriarcha, non alio nomine ad eas infulas indu-
endas euectus, quàm eo quod Cæſareo de ſanguine naſceretur. Exquiſitâ hic vo-
luptate fruebatur in magno equorum grege delicatis dapibus educando: qua in
re tàm impotens ſui & velut amens euaſit, vt cùm feria quintâ magnæ hebdoma-
dæ, qua Chriſto Domino parentatur, inter ſacra quibus operabatur, accepiſſet,
equam peperiſſe, celerrimè ſanctiſſimum munus expediens, ab ara proceſſit ad ha-
ram, vt enatum ex equa pullum inſpiceret; quo peracto ad templum redijt, ad ſa-
cras cantiones Chriſto morienti dicatas abſoluendas. Verùm quàm certum illud
eſt, *Per quæ peccamus, per hæc & torquemur*, Deo permittente factum eſt, vt equã

quem premebat ferociâ, in aduerſæ domus parietem tantâ violentiâ impingeret, vt ſanguinem expuens morbo grauiſſimo per biennium laboraret, tandemque A extinctus ad diuini tribunal Iudicis ſe ſiſteret rationem ſuæ intemperantiæ Deo redditurus. Sic propemodum, qui pauperibus neglectis venaticis tantùm canibus enutriendis vacant, timere non leuitèr poſſunt, quod niſi Actæonis inſtar in ceruos immutentur, ſint ſuis à canibus in ſuis opibus deuorandi & Stygijs à Cerberis ſit eorum ſpiritus diſcerpendus.

Nec leue illud incommodum eſt, quod ex enutriendis canibus & auibus ad venationem accommodatis enaſcitur, noſtro gradui inhonorum. Cum enim è Con-

cap. 3. An. 588. cilij Matiſconenſis ſententiâ, Epiſcopi domus Sanctuarij loco habenda ſit, vbi ſacri tantum hymni, diuinæque cantiones reſonent ſuperis auribus inuidendæ, quid ex huiuſmodi belluis ibidem habebis, quàm inconditos clamores, & ſtrepitus permoleſtos? quid? qui ad Antiſtitis colloquium acceſſerint, non ad ſacrarum actionum ſpeciem, non ad pietatem excitentur, ſed vel ab oblatrantium canum moleſtiâ quatiantur, vel à mordentium ferociâ expaueſcant? An non monſtri loco hoc eſſet, omnibus inuiſum, omnibus abhominandum. *Cuſtodienda eſt igitur* B *Epiſcopalis habitatio himnis non latratibus, operibus bonis non morſibus venenoſis. Vbi igitur Dei eſt aſſiduitas Cantilena, monſtrum eſt, & dedecus grande, canes ibi vel accipitres habitare.*

Quinta demùm ratio ſit, quòd venatores in ſacrâ Scripturâ reprobantur, eoſq; tantùm venationi deditos recenſet, quos ſibi inuiſos Deus habuit, vt Nembroth

in pſ. 90. c. Eſau 11. 86. dixt. Iſmaelem & Eſau; hunc ſanè Diuus Hyeronimus aſſerit, venatorem ideò fuiſſe, quia perditiſſimæ conſcientiæ vir erat, nullumque è venatorum numero inter Sanctos enumerari. *Eſau venator erat, quià peccator erat, & penitus non inuenimus in ſanctis Scripturis ſanctum aliquem venatorem, vt piſcatores ſanctos inuenimus.*

Multò autem magis inter venationes Antiſtitum pietas elangueſcit, cum manſuetudo, qua Sacerdotes fulgentiſſimè veluti gemmâ coronantur, inter venationum fraudes & cædes non leuitèr vulneretur; quàpropter non immeritò crudelitatis miniſterium Diuus Ambroſius venandi ſtudium appellauit; Diuus verò Hye- C ronimus in eâ fuit ſententiâ, quod venator idem omninò ſignificet ac virum in-

in pſ. 118. in pſ. 51. cultum, rudem, aſperum, ferocem, cruentum. *Agreſte ferinumque hominis ingenium, in quo nihil politius, vrbanius ac blandius, ſed ruſticarum ſylua paſſionum videatur, oſtenditur, cùm venator dicitur.*

Quin Dæmones ipſos imitari, venari eſt; cùm enim infenſiſſimi ſint humani generis hoſtes, toti ſunt, vt fraudum retibus animas aucupentur & capiant; has ille inſidias non ſine gemitu ſignificabat cum diceret, *In via hàc quà ambula-*

pſal. 141. *bam, abſconderunt laqueum mihi*: cum autem expeditum ſe ab illis agnoſceret, rurſus lętabunda inclamauit. *Ipſo liberauit me de laqueo venantium.*

Cùm ergo venandi ſtudium longiſſimè à moribus, quibus componi debet Antiſtes abſcedat, incredibile dictu eſt, quàm ex illo Antiſtites pernicioſi alijs & ſibi ſint, adeò vt opportunè illud hic inſerendum videatur, quod olim Plutarchus,

in moral. *Pueri ludentes petunt ranas ſaxis, & illa ſeriò tacta commoriuntur: ſic nos animi cauſà venamur, ſed ſeriò occidimur.* D

Quin ſæculares viros increpans Diuus Ambroſius, qui in ſolemni quadraginta

hom. 33. de quadrag. dierum ieiunio venationi ſtudent, eorum ieiunia Deo inuiſa eſſe pronunciat, *Quid prodeſt ieiunare viſceribus, & luxuriari venatibus, abſtinere cibis, errare peccatis?* nec ſibi quæ hùc vſque dixerat acquieſcens, alia paulò inferius ſuperaddit, *An putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad Eccleſiam vigilat, ſed ſurgens congregat ſeruos, diſponit retia, canes producit, ſaltus ſyluaſque perluſtrat, ſeruulos inquam ſecum pertrahit fortaſſe magis ad Eccleſiam feſtinantes, & voluptatibus ſuis peccata accumulat aliena, neſciens reum ſe futurum iam de ſuo delicto, quàm de perditione alienà.*

Quàm iniquè hoc Deus ferat in ſacris viris, clariſſimè in Hugone Conſtantienſi Epiſcopo ſignificauit; hic enim venatum ſemel accedens, & virides adhùc ſegetes ad feras vrgendas comprimens, fulmine cælitùs immiſſo, ſuummet equum vnà cum ſuis octo venatoribus comburi prodigioſo igne ſpectauit.

Non

Google

A Non tamen religioſus adeò hîc ego aliquibus videar, vt ab Antiſtitis ſolatio remoueam catellulum aliquem, è cuius ſocietate non recreari tantùm aliquatenus poſſit, ſed ex eius tum amore, tum fide plurima documenta percipiat, tum ſibi, tum populis ſalutaria; ſanè ex his vnus Diuo Goffredo Ambianenſi Antiſtiti erat, cuius etiam ſaluti ſe quodammodo immolauit; cum enim aliquot amphoræ viri miſſæ ad eum muneris loco fuerint, ſuſpicioque eum ſubierit, quod perditiſſimæ fęminæ operâ veneno fuerint infectæ, ad veritatis experimentum, panis fruſtillum vino illi imbutum ſuo catellulo obtulit deguſtandum: deguſtauit ille,& à validiſſimi veneni vi in Epiſcopi lecto cruciatus decubuit, ſimul & occubuit.

§. II.

SI tamen adhuc noſtrum aliquis venationis amore capiatur, non is ego ſum, vt ab eo hanc animi oblectationem eripiam: quia tria venationum genera
B ſubminiſtro, quibus quò ſtudioſius ipſe vacauerit, eò ſe digniorem tanto Sacerdotio exhibebit, Deumque homineſque ad ſui remunerationem obſtringet.

Prima igitur illa ſit, cui Anachoreta quidam nomine Macedonius egregiè ſtudebat; hunc enim ſemel in montis faſtigio Dynaſta quidam offendens, qui multorum ſatellitio ſtipatus illac venabatur, percunctatus ab eo eſt, quid nam per ea montium abrupta faceret? tum ille, reſponſum vtrique dabo; ſi primò mihi dixeris, quidnam facturus huc tu acceſſiſti; Vt feras venaturâ capiam, ille reſpondit; reſpondentem interpellauit ille, nobilior hic me venatio manet, qua non feras at Deum capio: explicatis ſacræ contemplationis retibus hunc ego perquiro vt poſſideam, nec vnquam vel labore vel moleſtiâ ab hac ego venatione diſcedam, *Et ego meum venor Deum, & eum capere cupio & contemplari deſidero, nec ab hac* Invit. Patr.
pulchrâ ceſſabo venatione. Sanctis noſtris cogitationibus immiſſis veluti canibus L.9.c.40.
inter rerum creatarum latebras venari nobis etiam Deum licet, eiuſque pretioſâ
C predâ potiri.

Altera venatio ſit, quæ noſtro potiſſimum miniſterio opportuna eſt; hæc autem in eo verſatur, vt belluinos animos perditos ſcilicet & flagitioſos viros, laboribus noſtris venemur, Deoque offeramus, cuius Epiſcopali ſolio donati ſumus, vt totas animi noſtri vires in huiuſmodi venatione exercenda impendamus, cum ij nos ſimus de quibus Hyeremias Vates Chriſtianam Religionem alloquens ait, *Ecce* c.18.
ego mittam piſcatores multos & piſcabuntur eos: & poſthac mittam ad eos multos venatores, qui venentur eos de omni colle & monte & de cauernis petrarum. Piſcatores Apoſtolos fuiſſe Diuus Hyeronimus docet. Venatorum autem loco Præſules, Concionatores, Magiſtros enumerat, vt efferatos inter vitiorum latibula errorumque nemora animos fœlici labore deprædemur. Hæc tibi venatura committitur ô Epiſcope; de te vaticinatum Hyeremiam Diuus Baſilius docet. *Attende igitur multâ cum diligentiâ, ne fortè fugiat te præda, vt efferatos per improbita-* in illud Deuter. 15. Attende tibi.
tem verbo veritatis conuictos Saluatori offeras. Paſtor es? palabundum pecus & er-
D *raticum conuertito, &c.* Magni Alexandri erat non in Paridis lyrâ, ſed in Achillis haſtâ delectari. Præſulis pariter erit, non feras venatione perſequi, ſed in vitia vocis haſtam vibrare, & flagitia fidei zelo ſubijcere.

Frequentiſſimus erat Marcus Antonius in piſcationibus habendis cum Aegyptum incoleret; de tam otioſa inertique exercitatione redarguit eum Cleopatra, quæ iam Romani Imperij culmen animo deuorauerat, admonuitque non ſe ad piſces capiendos, ſed ad prouincias regnaque expiſcanda aduocari. *Nobis Impe-* Plut. in Ant.
rator Pharijs & Canopi Regibus calamos trade; Tuum eſt, Vrbes & Reges & Regna piſcari. Hoc idem ipſum ego crediderim Epiſcopis dictum: quid ſyluestres feras quæritis, nobiliores alias feras habetis, quas vtiliori labore capiatis, animas habetis capiendas hoſtique Tartareo rapiendas; humana corda venamini Deo offerenda, æternæque beatitatis laureis coronanda.

Tertia demùm venatio, cui fęlicitèr ſtudeamus, illa propemodum eſt, cui vir Maximus Amædeus Sabaudus incumbebat; cum enim Oratores aliqui Regij ab

co

Digitized by Google

ſciſcitarentur, an electos venaticos canes penes ſe haberet; habere ſe reſpondit electiſſimos: expectantibus illis eos inſpicere ait, poſtridiè ſe illis maximo numero oſtenſurum: indictâ horâ rediere legati, quibus pauperes magnifica menſâ exceptos oſtendens ait, *Hi ſunt Canes mei quos alo quotidiè, quibuſque ſpero cæleſtem me gloriam venaturum*. O mentem verè Regiam! O Venationem ſanè dignam, quam Principes omnes imitentur! nos id potiſſimum decet, qui ſacris initiati non Venatores, at Paſtores audimus. Abiecta igitur & vilia hæc ſtudia animum ſibi noſtrum non occupent, nec ferarum oblectamenta nos teneant. Nobiliora nos excitent, iiſque tantum venationibus ſtudeamus, quibus beatitatem Deumque ipſum venamur. A

Nefas Epiſcopis eſſe, tùm Comœdias tùm ſpectacula publica frequentare. Cap. XV. B

INTER ſolatia, quibus Conciliorum & Canonum lege non Myſtagogiæ tantum Principes, at omnes ſimul Miſthæ interdicuntur, theatralia ſpectacula recenſentur; eò quod Sacerdotium noſtrum caligine veluti quadam fœdiſſimâ obſcurent: ſi namque ea ſecundum ſe ſpectare & ſpeculari valeamus non conſideratis alijs circumſtantijs cæteroquin indecoris & fœdis, quis neſciat ſacræ morum honeſtati & Lythurgicæ modeſtiæ ea maximè aduerſari, & quod potiſſimum eſt, noſtri nominis maieſtatem teterrimâ veluti noctè obruere: tres enim Antiſtitum propriæ virtutes theatralibus hiſce ludis iugulantur, pudicitia ſcilicet, pietas, & grauitas, quapropter Caſſiodorus ait, *Mores graues in ſpectaculis quis requirat? àd Circum neſciunt conuenire conuenire Catones*.

Laodicenæ Synodi Patres imperante Diuo Damaſo Pontifice coacti ad Eccleſiaſticam diſciplinam componendam, plures Canones ſtatuentes, vnum præ alijs hac in re eximium conſcripſerunt, quo non tantum viri ſacris initiati ab huiuſmodi ſpectaculis amouentur, ſed inſuper præcipitur, vt ſi conuiuio aliquo excepti, hiſtriones & mimos ingredientes videant ſpectacula ſibi daturos, omiſsâ protinus menſâ è domò illâ tanquam peſtilenti faceſſant. *Non oportet miniſtros Altaris, vel quoslibet Clericos ſpectaculis aliquibus, quæ aut in nuptijs, aut in ſcænis exhibentur, intereſſe, ſed antequam thimelici ingrediantur, ſurgere eos de conuiuio & abire*. C

ann. 395. C. nõ oportet 37. de cõſ. dist. 5.

Et ſanè quis adeò impudoratus erit, vt deformia hæc turpiaque ſuâ velit dignitate ſuæque præſentiæ lumine decorare? Proborum Antiſtitum ſemper fuit ab illis populos ſuos auertere, vtpote quæ cultum quendam Idolorum referant, honeſtatem quodam naufragio obruant, moreſque Chriſtianos fœdè corrumpant, validiſſima hæc tria ſunt, vt ad ea prorſus cæcutiamus.

l. de ſpect. c. 4. Vt à primo ordiamur, enthimemate hoc grauiſſimo Tertullianus euincit: ſacro nos fonte ablutos quis ignoret ſæculi & Satanæ pompis, eiuſque Angelis & idolis abrenuntiaſſe; hoc ſanè *de fide* eſt; iàm accipe quid ex his conſequatur. *Igitur ſi ex Idololatriâ vniuerſam ſpectaculorum paraturam conſtare conſtiterit, indubitatè præiudicatum erit, etiam ad ſpectacula pertinere renunciationis noſtræ teſtimonium in lauacro*. Luculentiſſimus hic ille eſt, vt oſtendat, ſcenicos boſce apparatus, & hanc ſpectaculorum pompam ad Idolorum cultum referri, & ex hoc, imò ab ipſo Diabolo originem ſuam ferre. D

Tertulliano Magiſtro Diuus Cyprianus diſcipulus & Carthaginenſis Antiſtes adhæret: Docet enim, quòd cùm Satanas non ignoret, rectæ rationi Idololatriam aduerſari, ſpectaculorum illecebris populorum animos ad ſuum amorem allicit, iiſque fraudolentis veluti quibuſdam retibus incautos homines deprędatur; Ipſum audi. *Idololatria ludorum omnium mater eſt, quæ vt ad ſe Chriſti fideles veniant,* l de ſpectac. *blanditur illis per aurium & oculorum voluptatem: Diabolus artifex, quia Idolatriam*

per

per ſe nudam ſciebat horreri, ſpectaculis miſcuit, vt per voluptatem poſſit amari. In l.5. de prouid.
A eandem ſententiam accedit ardentiſſimæ fidei vir Saluianus Maſſilienſis Præſul, qui
multis allatis tandem ſtatuit, ſpectaculis delectari, idem prorſus eſſe, ac ad Dœ-
monum eiuſque opera nobis olim reprobata reuerti: eorum pariter authorem fuiſ- hom. 6. in Matth.
ſe nequiſſimum Satanam Diuus etiam Chryſoſtomus affirmat; quin, Satanas ipſe,
Tertulliano referente, hoc ipſum de ſe ipſo pronunciauit; cum enim Chriſtianæ
mulieris vnâ cum alijs theatro adſtantis corpus inuaſiſſet, exorciſmi vi à Sacerdo- l de ſpect. cap. 26.
te coactus vt diceret, cur nam Chriſti fide ſignatam fœminam aggreſſus ingreſſuſ-
que fuerit, audacter reſpondit, *Iuſtiſſimè quidem feci; in meo enim eam inueni.* Vi-
det, vt ad ſe & ad ſua ſpectare theatralia Dœmon contendat?

§. I.

IAM verò vt ad ſecundum accedamus, de eo quis dubitet; illis etenim ſpecta-
B culis adeſſe, quæ amatorijs tantùm lenocinijs reſonant, procacibus dicterijs,
nutibus obſcœnis, inhoneſtis illecebris, geſtibus luxurioſis, alijſque ſexcentis
exundant, quibus Venus tota deſpumat, & fœlicitèr luxuriatur, vt de profligatâ
pudicitiâ triumphum decantet, adeò vt iure meritò Diuus Baſilius dixerit ex eſſe, de ſpect. c. 17. & 10.
Communem & publicam diſcendæ omnis incontinentiæ officinam, & quod deterrimum
eſt, inter fœminas ibi verſari, quæ ad omnem concinnitatem ornatæ non tam
ſpectaturæ quam ſpectandæ accedunt iuxtâ illud Poeticum,

Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur vt ipſæ. Ouid.

Quid aliud porrò eſt, quam ſuæ integritatis candorem proſtituere, naufragium
honeſtati parare, libidinemque ipſam iaculis validiſſimis obarmare? Theatrum
certè vocauit Tertullianus, *Priuatum conſiſtorium impudicitiæ & arcem omnium* hom. 4. in Euang.
turpitudinum; mox etiam ſubdit, quod *Theatrum propè Veneris ſacrarium eſt.* De-
mum ſtatuit, quod ſi nos ab omni voluptatum ſorde diuina lex amouet, audire
ea nullatenus licet, quæ vel loqui, vel patrare non licet. Quod ſi nobis omni-
C bus, impudicitia execranda eſt, cur liceat audire, quæ loqui non licet? ac ſi aures im-
purare adeò indecorum ſit, quam indecorum, linguam ſordidare. Amatoria
hæc vel audire vel ſpectare aliud ſanè non eſt, quam animi robur euirare, mentem
ſordibus obuoluere, carnis pruriginem adeò ad obſcœna properantis nouis aculeis
titillare, ruborem exuere, induere impudentiam, vt enim cum Minutio Fœlice lo- in Octau.
quar, *Eneruis Hiſtrio dum amorem fingit, infligit.* Proluſio quædam ad exercen-
da Venerea eſt, ait Diuus Cyprianus. *Quid inter hæc Chriſtianus fidelis facit, cui
vitia nec licet cogitare? Qui oblectatur ſimulacris libidinis, vt in ipſis depoſitâ ve-
recundiâ audacior fiat ad crimina; diſcit facere, dùm conſueuit videre.*

Sententiâ quadam confirmat hæc Diuus Chryſoſtomus, quæ paradoxon quidem
videtur, veritati tamen prorſus inſeruit; ea autem eſt, quod qui theatralibus hiſce
fabulis adeſt, adulter quodammodò eſt: hoc vt ipſe penitùs probet, verba illa
olim à Chriſto Domino pronunciata firmiſſimum veluti fundamentum adhibet.
D *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo.*

Si ergo vel fortuito obtutu mulierem inornatam inſpectans non rarò de hone-
ſtate periclitaris ex aliquâ delectatione quæ blandè animum inuadit; quàm faci-
lius & certius diſcrimen fuerit, cum datâ operâ periculis illis immixtus aures,
oculos, in re voluptuoſâ conſumis, mentemque imaginibus fœdiſſimis imples? &
eò etiam validiora pericula hæc ſunt, quò te Veneres vndique præcingunt, ſuâ
venuſtate obarmatæ, & iaculis in cor immittendis oculorum ex arcu intentæ. Si
in ipſa Dei domo, qua preces Deo facturi animum, mentemque noſtram obuallamus,
ne euagetur, vix Dœmonis inſidias & fraudes carnis euadimus, adeò vt ve-
latâ illuc facie accedant, præceperit Apoſtolus; ineptiſſimi profectò fuerint illi, qui
perſuaſum ſibi animo habeant, inter tot fomenta libidinum & ſtimulos amatorios
honeſtati ſuæ poſſe conſulere, præſertim cum ijs diuinæ beneuolentiæ præſidijs ſpo-
lientur, quæ iuſtè eis negantur, qui ſpontè ſe periculis tantis illaqueant. *Quidquid* hom. 15. ad popul.
enim illic agimus non eſt oblectatio, ſed pernicies, ſed pœna, ſed ſupplicium. Hinc

San-

Digitized by Google

comœdorum licentiam, cum morum probitate poſſe conuenire, *& quò quiſque ma-* de remed. dialog 30.
A *lus ierit, redibit peſſimus.* quin ex Ethnicis ipſis Seneca, nihil illis ad morum euer-
tendam diſciplinam pernicioſius & potentius eſſe dixit. *Nihil eſt tàm damnoſum*
bonis moribus, quàm in aliquo ſpectaculo deſidere; tunc enim per voluntatem faciliùs epiſt. 7.
vitia ſubrepunt, cùm eorum ſimilitudines, aut exempla ſenſibus viſibiliter impri-
muntur.

Hinc Alcibiades cùm à ſcęna non ſemel Eupolij Comędias excipiens emolliri &
abripi ad meretricia animum aduertiſſet, vt in mare pręceps ageretur imperauit
pronuncians, *Tu me in ſcænà ſæpè merſiſti, Eupolis, ego te ſemel in mari.* Tiberius lib. 57. hiſt.
autem Cæſar, Dione Caſſio referente, è tantâ colluuie quâ fęminas & plebeios po-
tiſſimum vitiari ſciebat, mimos omnes & hiſtriones procul ab vrbe exules abegit.
Diuus item Auguſtinus è Tito Liuio refert, quod cùm pro Equitum ordine Sedilia l. p de Ciu.
in theatro conſtruenda Senatus iuberet, probiſſimus è Romanis vir Scipio Naſica Dei cap. 31.
Senatui fortiter reluctatus, panegyri diſertiſſimâ Senatores admonuit, ne theatra- Liu. l. 48.
libus hiſce delicijs Romani nominis fortitudinem euirarent, & ne Græcis illece-
B bris patrium nomen eneruantes, illi morum licentiæ locum darent, quæ Romanæ
Reipublicæ maieſtatem extingueret; tantâ autem ſermonis vi fuit eos allocutus,
vt ab incepto non tantùm opere eos amouerit, ſed & ſedilium gradus iàm extru-
ctos euerti deſtruique impetrarit.

Iulianus verò nequiſſimus Chriſtianæ fidei transfuga, vt ſuorum Idolorum
myſthæ nefarij eam ſaltem probitatis ſpeciem referrent, quâ Chriſtiani Præſules lib 5. c. 15.
elucebant, Ad Arcadium, vt è Sozomeno habetur, ſcripſit, vt ſua quâ pollebat
authoritate, Lythurgos omnes ab theatralibus inuiſendis ſpectaculis amoueret;
quàm igitur nobis erubeſcendum eſſet, ſi ea nos inuiſeremus? Si autem in Codi- lib tit. de
ce Theodoſiano grauiſſimas inter cauſas quibus repudiari vxor poſſit, illa recen- repud.
ſetur, ſi nempè, prohibente marito, theatralibus ludis adfuiſſet; an non à ſacræ
Sponſæ amplexibus auellendus ille meritò ſit, qui tot æquiſſimis ſanctionibus ne-
glectis tàm pernicioſæ & indecorę vellet indulgere voluptati?

C Rationes iſtæ quibus illæ etiam Comędiæ reprobantur, quas conciues viri fa-
miliaritèr agunt, multò validiùs in eas acuuntur, quas circumforanei mimi vagi-
que hiſtriones explicant, & potiſſimùm ſi impudentiſſimæ mulieres partes etiam
ſuas cum illis ibi haberent: quanta enim in his exundat obſcęnarum formularum
copia, quibus veluti laqueis explicatis ſpectantium & audientium animos facilè
Dęmon deprędatur? Memini, quod cum adoleſcentulus adhuc Romæ degerem,
Hiſtriones aliqui ſingulis ibi diebus amatorijs fabulis excitatis otiantum curioſi-
tatem explerent, Sacerdos quidam familiaris meus, & nobili ſanguine illuſtris,
diù eorum conatibus, qui eum ad eas audiendas excitabant, fortitèr reluctatus,
tandem fractus animo ad eas acceſſit, & venuſtiſſimam fæminam amantis ibi ge-
ſtum facientem inſpectans, ſe eius aſpectu abripi in tam fęda paſſus fuit, vt Cir-
cęo propè maleficio in alium virum migraſſe videretur: adeò ſibi ipſi diſpar ab eâ
redijt, vt obſcęnis vndique cogitationibus obuolutus, temperare ſe non potuerit,
quin in libidinum ſordes irrumperet, Deoque dilectam Caſtimoniam turpiſſimè
D impuraret, illud expertus quod de theatris Saluianus ait, ea ſcilicet eſſe libidi-
num alimenta, *Vt qui fortè ad ſpectaculum puri venerant, è theatro adulteri reuer-*
tantur. De ſuo Alipio ſimile quid à Diuo Auguſtino narratur; hic enim cùm ami- Aug. lib. 6.
corum lenocinijs inuitus ad huiuſmodi ſpectacula raperetur, adeò illorum amore Conf. c. 8.
exarſit, vt ea non tantùm non abhorreret, ſed ijs potius præ omnibus alijs enixiſ-
ſimè inhiaret.

Ad hoc tantùm in ipſo ſui exordio Comędia fuit excepta, vt nempè grauibus
quibus aſpergebatur ſententijs, ſpectantium mores ad prudentiam componeren-
tur: nunc autem, proh dolor, de Virgine in meretricem conuerſa vires ſuas om-
nes explicat, vt cum Diuo Baſilio loquar, *ad nocendum.* lib. 3. epiſt. 336.

Perge porrò: Theatrales fœminas infames ſuâ lege vocauit Iuſtinianus Cæſar; l Imperial.
quod ipſum de mimis & hiſtrionibus dicendum nullus ignorat: nam in ſententiâ 13. cap. de
Conſtantinopolitani Concilij, (quod vt à ſalſo dixtinguerent, *in Trullo*, appel- nupt.
larunt) cui centum ſeptuaginta Antiſtites vnâ cum Pontificijs Legatis adfue- Canon. 53. ann. 680.

Canon. 35. c.Scenicus. c6. de conſecr. diſt.2. l.p. ep.10. ſunt, ſancitum fuit, vt diris ſacris obſtringerentur huiuſmodi farinæ homines: antiqua tamen edicta in his ego reſtaurata potiùs dixerim; nam in Carthaginenſi A Synodo Tertia ducentis viginti ſeptem annis ante Conſtaninopolitanam Synodum definitum fuit, vt Comœdi & Hiſtriones, qui pœnitentiâ ſuorum criminum tacti ſua ab exercitatione diſcederent, in partem ſacræ Synaxeos vocarentur; quin duobus etiam anteà ſæculis, cùm Diuum Cyprianum Eucratius Antiſtes per Epiſtolas conſuluiſſet an ſacræ menſæ participem facturus eſſet hiſtrionem quendam, vetuit ſanctiſſimè Diuus Cyprianus his verbis, *Quod ego puto nec Maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ veritati congruere, vt pudor & honor Eccleſiæ tàm turpi & infami contagione fœdetur*.

His iàm ſtatutis, Petrarchę ſententia fuit, non infames tantùm hiſtriones fore, de remed. dialog. 30. ſed eos etiam qui audiendis illis incumbunt; cum res ſit quæ *nec honeſtè geritur, nec honeſtè cernitur*. Quin infamia maiori ſe polluere ſpectatores ipſe pronunciat: mimi enim & circumforonei hiſtriones huic tantùm miniſterio ad paupertatem declinandam vacant, cùm ſpectatores vanitatis tantùm & voluptatis ſtudio eorum ſpectaculis adhæreant; leuiùs igitur præ iſtis illi delinquunt; *In omni enim ferè delicto plurimùm intereſt, vtrum inopiâ an libidine quis delinquat*. B

Famam certè ſuam vulnerant & deturpant, qui ſpectaculis hiſce videndis vacant; amores enim illos meretricios amare videntur, & ea quæ ibi repræſentantur impudicitiæ ſimulacra, ardenter appetere. fauet Diuus Valerianus Cemelienhom, p. ſis Antiſtes. *Quis te caſtum putabit, ſi te viderit meretricum fabulis mixtum, ſcenico ſermone compoſitis?*

Si tanto igitur crimine ſe illaqueat, qui theâtri tantùm ſpectando indulget, quantò flagitioſior is erit, qui hiſtrionum ſtudia patrocinio ſuo fauebit, eorumque fœdis artibus blandietur? quantò nequior, qui eorum infamiam ſuâ potentiâ fulciat, ſuo auro, ſuis opibus illuſtret & nutriat? Diuum Auguſtinum hac de re interroganti reſpondebit Præceptor ſanctiſſimus, inter ſacros Canones à Gratiano relatus, quod *Donare res ſuas hiſtrionibus vitium eſt immane non virtus*. Si autem quandoque acciderit, vt vulgari plauſu horum liberalitas commendetur, id eâ C pſal. 9. de ratione contingere, *quia laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & qui iniqua gerit benedicitur*. Cum igitur theatralibus ludis adeſſe, adeò Chriſtianæ Religionis integritati aduerſetur, tot tantiſque periculis ſcateat, tàm inhoneſta, abiecta, & vel ſæcularibus viris indigna res ſit, facilè argui poteſt, quid hac in re Dei adminiſtros deceat, & quàm deformis monſtri loco ſit Antiſtitem illis adeſſe: tenuiſſimæ voluptatis ſtudio ſuam ipſe famam, ſuum nomen denigraret, ſalutem ſuam & alienam periculis magnis obijceret; Diuinum in ſe Iudicem ille obarmaret, ad cuius lancem vel leuiſſima verba ſunt expendenda; Hyerarcharum hic certè mo- cap. p. res diligentiſſimè inquiſiturus eſt, iuxtà illud Sophoniæ Vatis, *Scrutabor Hyeruſalem in Lucernis*. Quod ſi, ne ſuas opes in Hiſtrionum munera effundere cogeretur Tiberius Cæſar, à ſpectaculis abſtinebat, quàm alieni ab ijſdem ſint oportet infulati & ſacri viri, ne breuiſſimæ leuiſſimęque oblectationis amore, ab æternæ beatitatis ſtudio arceantur. Plinij exemplum ſibi ipſis exhibeant, qui ne tempus inutili quiete contereret, Circenſes ludos altis optatiſſimos omittebat, ſuam volup- D tatem æſtimans eâ voluptate carere, quæ nullam ei voluptatis ſpeciem referel.9. ep. ... bat. *Capio aliquam voluptatem, quod hac voluntate non capior; ac libentiſſimè per hos dies otium meum in litteris colloco, quos alij otioſiſſimis occupationibus perdunt*.

Breuia illa ſed aculeata Tertulliani verba eorum auribus inſonent, *Heu! quale eſt, de Eccleſiâ Dei ad Eccleſiam Diaboli tendere*. Ac ſi theatra Dæmonum delubra de ſpectac. ac receptacula ſint omnibus Chriſti fidelibus inaceſſa, ſed iis potiſſimùm, qui arctiori religioins munere obſtringuntur.

Vnum tantùm mihi è ſacris litterarum monumentis exemplum occurrit, quod ſpectatiſſimæ virtutis Antiſtes Circenſibus ludis adeſſet. Thomas hic fuit Apa- l.17 c.14. meæ Epiſcopus, qui cùm Coſdroâ Perſarum Rege ad eos inſpectandos acceſſit; opportunè autem Nicephorus ſcripſit, quod tunc temporis legatione fungeretur apud illum barbarum Regem Apameæ Vrbem proximamque prouinciam iam in-

ſolenti

Digitized by Google

ſolenti animo deuorantem: quàpropter amantiſſimus Paſtor, ut præferocem eius
A animum deliniret, tempori ſapientèr indulgens, ludis illis vnà cum ipſo adſtate non dubitauit. Ex hàc igitur eàdem ratione, & vt faciliùs ad ardua ſuæ legationis negotia pertractanda locus detur, licet Epiſcopis, qui apud aliquem Principem Pontificis Oratores adſunt, vrbanâ comitate ſe illis in ſpectaculis intuendis adiungere. Ego ſanè hoc iàm opere abſoluto ad Neapolitanum Proregem Pontificis Orator non alienus ab eis aliquoties fui.

Quatuor ſpectacula recenſentur quibus adeſſe non tantùm licet; ſed commendandum Epiſcopis. Cap. XVI.

B VERVM ſi theatricæ voluptati adhuc inhiamus, quàmplurima nobis non deſunt, quibus vtiliùs perfruamur; hinc illud Diui Cipriani. *Habet Chriſtianus ſpectacula meliora ſi velit; habet veras & profuturas voluptates, ſi ſe recollegerit.* Primam inter hæc, Diuo Cypriano & Ambroſio docente, ſedem habet, huius iàm elegantis vniuerſitatis meditatio. Quid vnquam voluptuoſius, quàm Solem curſu citiſſimo nobis diem afferentem intueri, ſuoſque veluti nuncios Luciferum Auroramque præmittere? Molem adeò magnam explicatamque videre, vt, ſi nonnullis Aſtrologis danda fides fuerit, centies quadragies telluris magnitudinem antecellat, tàm citato rapidoque motu perenniìèr circumuolui, vt vigintiquatuor horarum ſpatio duodecies centena leucarum millia exæquet. De ſpect. in pſ 118. ſerm.5.

Quid vnquàm noſtris oculis iucundius obiici poteſt, quàm lucidiſſimum contemplari proſcœnium, quo nocturnas inter vmbras cælum effulget, tantâ ſtellarum copiâ redimitum. hic tùm fixa, tùm errantia ſydera licet inſpicere ab omni
C errore aliena, motu quidem ſuiſque effluuijs diſcordia, ſed in ſeruandâ orbis connexione concordia: à primo quidem cælo motum ipſa deſumunt, ſuum tamen motum incorruptum ſeruant, tantàque celeritate rapiuntur, vt eorum aliqua vnius horæ ſpatio viam eam exuperent, quàm citatiſſimus Eques vix mille ſeptingentis viginti ſex annis expleret. hæc tamen motus celeritas non efficit, quin ſuas temporum menſuras æquiſſimè ſeruent, dierum vices, tempeſtatum conuerſiones; cùm èconțra quædam in Antarctico cęlo ſydera, licet perenni tot ſæculorum motu ſe agitauerint, nondùm tamen noſtro ſe conſpectui dederint. Operæ pretium hìc ego nequaquam duxerim, vt fuſiùs in his deſcribendis euager, cùm vix ad ea adumbranda voluminum labor ſufficeret.

Secundum theatrum, quod nobis inſpectandum referant, tanquam aliorum iucundiſſimum Sancti Cyprianus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, alijque ſacræ Scripturæ Patres amantiſſimi, ſacra Scriptura eſt. *Scripturis inquam ſacris incumbat Chriſtianus fidelis, ibique inueniet condigna fidei ſpectacula.* Sic Cyprianus. Quàm loc. cit.
D delectabile, hic Deum videre, qui ſui ſolâ fruitione æternùm beatus, vt ſui beatitatem perfruendam alijs daret, leuiſſimo *fiat* totam hanc mundi vniuerſitatem effingit, limum ſuo ſpiritu animat, ſuàque illuſtrat imagine; ex hominis latere fœminam elegantiſſimam trahit, collium coronâ valles redimit, montes acuminat, prata exornat, tantàque venuſtate tellurem depingit, vt ipſamet admiratio eam admiretur: tantâ animantium varietate eam diſtinguit & replet, vt vix recenſeri eorum numerus queat, & ex iiſdem aquis natantia monſtra compingit Oceani amplitudinem inhabitatura, volucreſque educat pennarum remigio acrem peragraturas.

Circenſes iam ſi ludos ſpectare mens fuerit, en Eliam dabo veteri Phaetonte feliciùs igneo curru tractus ethereos percurrentē: en mare ſe pādit, via ſq; reſeratis aquis aperiens Dei populū ambulantem excipit, Pharaonis inde falcati currus accedent, armis armatiſque agminibus ferocientes, in quos ſe maris fluctus exornerent, & vnà cum Rege, Duces, equites, milites, currus miſerando naufragio obrutos

abſorbet & vorat. Si verò Gladiatorum ſpectacula exoptes, dabo Danielem, qui Leonibus immixtus, cum eis, tanquàm cum ſuis adminiſtris verſatur & ludit. Gymnaſticis ludis delectaris, innumeros propè ſubminiſtrabo: cum fide luctantes flammas in fornace Babylonia aſpicies, à Iudithæ pudicitiâ libidinem Holofernis edomitam, Eliæ pietate Iezabellis fraudes diſſolutas, Dauidis magnanimitate Saulis nequitiam deletam, Annæ ſanctimoniâ arrogantiam Phenennæ ſubactam, totamque Erebi ferociam vnius Iobi patientiâ profligatam. A

Ad ſingularia iàm certamina contemplanda properemus: immanem Gigantem hic habes corpore formidandum & Coloſſo parem æneis vndique armis communitum, Hebræi adoleſcentuli fundâ cruentum & ſtratum: prodigioſa ſi quæras, Iericho validiſſima mœnia in promptu ſunt, ad leue tubarum flamen euerſa; ignitos dracones è terrâ ſcatentes dabo, bellicas acies vaſtantes & mordentes, quorum tamen morſus & vulnera ad ænei ſerpentis aſpectum obducuntur. Prophetam in mare proiectum dabo, quem ſuo in alueo tuto velut in hoſpitio cete grandis excipit, & nauis inſtar incolumem ad portum adducit: hoſtiles inter acies tres viros fortiſſimos irrumpentes dabo ſibique viam vi facientes, vt aquam in galeâ præferentes ſitienti Principi donent: Heroem alium dabo per confertos hoſtium cuneos ingentem Elephantem inuadentem & fodientem, quo ſepulchri ſimul & triumphi loco vſus occubuit: Ditiſſimum Principem dabo, qui magnificentiſſimi conuiuij delicijs affluens, Principum ſatellitio ſtipatus, manum in pariete aduerſo ſcribentem inſpectans expalleſcit, extremâque mortis ſententiâ ſe iudicandum agnoſcit. B

Quid de Tragœdijs dicemus, quibus cothurnatæ ſacræ litteræ ingemiſcunt? orbem videas totum vniuerſali eluuione tumulatum, Pentapoleos Vrbes flammis deuoratas, ingentes Sennacherib acies cruentâ interneeione deletas, Dinæ violatoris Regiam, Dauidis aulam luneſtiſſimis calamitatibus inuolutas, aliaque huiuſmodi ſexcenta quis abſque gemitu ſpectet? habes & Tragędias in Ioſephi innocentiâ, in Suſannæ caſtimoniâ, in Mardochęi dignitate repræſentatas tantâ cum rerum immixtione, & euentuum varietate elegantes, vt ex ijs ad eas compingengendas ſuas deſumere leges Ariſtoteles videatur. Si comicos demùm iocos affectes, quidnam magis admirandum eo, quod in Tobiâ adoleſcente deſcribitur, quid iucundius, quàm Reginæ Sabæ ad Hyeroſolymitanam vrbem magnificus acceſſus, quidnam magis delectabile, quàm quod de Samſone refertur, quid nam illo grauius, quod de ſe ipſo Eccleſiaſtes enarrat? amatorias & prædulces ſi cantiunculas quæſieris, è ſponſę labijs reſonabunt, & ab Herodiadis filiâ ſaltatriculâ varijs intertextam actibus choręam. C

l. de ſpect. Demùm vt cùm Tertulliano loquar, *Si ſcænica doctrina delectant, ſatis nobis litterarum eſt, ſatis verſuum, ſatis ſententiarum, ſatis etiam canticorum.* Si ſpectaculis delectamur, ſatis abundè eſt, ne vitiatus alijs voluptatibus animus illa faſtidiat, ſatis eſt, vt fidei & pietatis ſtudio teneamur; tantâ affluentiâ hîc redundant, vt quodcumque aliud proſcœnium vltrò deſeramus, *Magna ſpectacula Deus præbet* in pſ.96. *cordi Chriſtiano, & quibus verè nihil poſſit iucundius inueniri, ſi tamen adſit palatum fidei, cui ſapiat mel Dei*, ſic Auguſtinus. D

Hic nobis Paleſtinę regio quò infęlicior, eò imprudentior, puellam nobis exhibet Virginem ſimul & Parentem, ſpecioſiſſimum iuuenem præſtabit Deum ſimul & hominem, immortalem ſimul & mortalem, impatibilem ſimul & patientem, innocentiſſimum quidem, at reorum more damnatum; ad alienam vitam hic moriens mortuos recenti ſpiritu donat, & ad regnum latrones attollit, illuditur ſimul & timetur, contumelijs à niris impijs denigratur, obſequijs à cælitibus adoratur, & cùm ſe omnium abiectiſſimum fingit, omnium potentiſſimus cæli terræque ſuffragijs approbatur.

Iniurioſi nobis ipſis nimis eſſemus, ſi voluptuoſiùs profanis, quàm ſacris hiſce ſpectaculis vacaremus, cùm ipſimet Ethnici ea ſibi magis inſpectanda eligerent, quæ Philoſophorum libri, quàm quæ theatrales paleſtræ aperirent. Porrò Marcus Capitolin. in M. Ant. Antonius Imperiali lege obſtrictus, vt Circum identidem frequentaret, ne moroſè & inutilitèr inter ille tempus abſumeret, libros peruoluendos ſecum afferebat;

A bat; Plinius verò Circenſium voluptatum voluptati ea ſolatia præhabebat, quæ tractatis è codicibus hauriebat. Quid plura! Iulianus nequiſſimus ille fidei ſanctiſſimæ transfuga de ſe ipſo teſtatur, hoc ſe Præceptoris Magiſterio edoceri, quod theatri ſpectacula declinans nobiliora & iucundiora in libris exquireret. Præceptor ſæpènumero mihi admodum puero, teſtor Iouem & Muſas, dicebat, *Ne ſinas te à tuorum æqualium multitudine in theatra induci, neque vllo eius ſpectaculo tenearis.* Vt autem ad hoc præſtandum eius animũ validiùs excitaret, ſubdit. *Circenſes deſideras? apud Homerum eos elegantiſſimè deſcriptos inuenies, cape librum & lege: Hiſtriones audis ſaltatores? ſine eos valere, fortiùs ſaltant iuuenes apud Phæacas; habes illic cytharædum Phemium & cantorem Demodocum. Quid Circes antra? quid hortus Alcinoi? Crede mihi, nihil videbis iucundius.*

Præ cæteris autem contemplandum nobis eſt theatrum illud quod in nobis ipſis gerimus & habemus, hoc eſt conſcientiam noſtram, quæ tùm Dei, tùm hominum oculis reſeratur, vt non tantùm ſpectatores eos ſed approbatores etiam habeamus: quis enim ignoret, quod *ſpectaculum facti ſumus Mundo, Angelis, & hominibus.* Quod nam autem ſpectabilius & elegantius theatrum nobis vnquam obiectetur, eo quod nobis in ſe ipſo refert Diuinæ probitatis imaginem. Nullum è mente Tertulliani in totâ orbis vniuerſitate magnificentius dari ſpectaculum poteſt, quod Chriſtianæ animæ poſſit comparari, cuius in conſcientiâ, velut in abdito proſcœnio, admiranda & pulcherrima repræſentantur. Huic profectò ſententiæ Antigonus Macedonum Princeps adhæſit, qui de morte Zenonis Philoſophorum è Stoica ſectâ primarij certior factus, in ea verba non ſine gemitu erupit, *Quale theatrum ego perdidi.* Adeò tantus Rex nullum nobilius excellentiuſque theatrum dari poſſe arbitrabatur, quàm Philoſophum, qui Philoſophiæ ſtudio ſe ſuprà res creatas attollens, virtutum ſe gemmis coronat. Laert. in Zen.

(B marks the line "beamus: quis enim ignoret")

Faſtidioſus hic ego fortè videar, ſi fuſiùs in quarto repræſentando theatro immorarer, quod nobis luctuoſiſſimum non Parca fabuloſa, ſed mors formidanda componit. formidandum etiam magis & horrendum illud eſt, quod in valle Ioſaphat, Diuino à Iudice primarium geſtum faciente habebitur. non hìc ad Minois & Rhadamantis aſpectum, ſed ad Dei oculos potentiſſimi Duces ac Principes ſiſtere cogentur, & ab eo poſt exactam ſuorum operum rationem, iudicium ferent, quem tanquam gentium opprobrium illuſere Iudæi & morte nequiſſimâ perdiderunt.

Saltationibus & Choræis adeſſe nefas Epiſcopis eſt. Cap. XVII.

FEſtiua inter ſpectacula, choreæ etiam & ſaltationes tàm validè nobis interdicuntur, vt non solùm earum aſpectus declinandus ſit, ſed ipſummet earundem nomen tanquam horridum & funeſtiſſimum nobis ſit fugiendum, cùm Dæmonum artes ſint & Idololatriæ reliquiæ: hinc à Diuo Chryſoſtomo vocantur, *Diabolicæ choreæ.* Diuus etiam Ephrem poſtquàm oſtenderit choræas huiuſmodi è ſcholâ Chriſti non eſſe, ſubdit, *Antiquus Draco eas docuit, Magiſter omnis impuritatis.* quod autem earum præceptor & author Diabolus fuerit, cum Idolorum cultum humanos in animos ingerens, choræas etiam illis adiunxit ſyderibus aliiſque mendacibus Nominibus adſcribens, ſatis luculentèr probat Honorius Auguſtodunenſis. quin ex Iſaiæ oraculo colligendum hoc idem mihi videtur, *Piloſi* è Chaldæo habetur *Dæmones ſaltabunt ibi, vlulæ in ædibus eius & Syrenes,* explicat Diuus Hyeronimus, *id eſt Dæmones in delubris voluptatis.* Quod autem non tàm ſcœnarum, quàm ſaltationum ſpectatores & inſtitutores Dœmones ſint, Diuus Chryſoſtomus egregiè probat, iis verbis, *Vbi ſaltus laſciuus eſt, ibi certè Diabolus eſt.* tùm ſubdit ipſos inter ſaltatores ſe Diabolum immiſcere, tanquam præ lætitiâ & gaudio è ſaltatoribus vnum. *His tripudijs Diabolus ſaltat.*

ſerm. quod Iudis ſit abſtinendum t p.

de antiq. rit. c. 139.

Iſa 13.

Iſta demum è ſpectaculis omnibus eſſe periculoſiſſima, & caſtimoniæ pietati-

que

que lethalia, quis experientiæ Magiſterio eruditus ignoret? nec enim abſque pro-
teruiæ notâ inficiari quis poterit, è fœminis ad venuſtatem omnem totâ Mundi ar- A
te compoſitis, ſi ſaliare ſpectentur, choræas agere, iocos ducere, riſus amatorios e-
dere, illecebras & lenocinia fundere, humanum animum perturbari, blandiſque
cogitarionibus emolliri, eoque ex aſpectu amores omnes, vno velut agmine in no-
ſtrum pectus irruere, ad noſtræ pudicitiæ arcem eruendam. quod ſi Diuini Spiritus
eloquio docemur, ne vnum quidem obtutum in bene comptam ornatamque fœ-
mioam figendum, ne eius venuſtate rapiamur, & laſciuienti cupidine ſubigamur,
Eccl 9. *Auerte faciem tuam à muliere comptà, & ne circumſpicias mulierem alienam. Prop-
pter ſpeciem enim mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcientia, quaſi ignis ex-
ardeſcit.* quid nam oro vos, de eo affirmandum, qui pluribus cum fœminis ſimul
verſabitur, quæ omni arte pulchritudinis & amoris inſtructæ ad fortiſſimos quoſ-
que edomendos ſunt validiſſimæ.

Vna ab Herodiadis filiâ ducta choræa an non in tantam inſaniam Herodem Re-
gem adduxit, vt dimidiam ſui regni partem ſtatâ mercede ei concesſerit, & im-
pudentiſſimum Regem coegerit ad tam profligatum flagitium, quale fuit, virum B
omnium hominum ſanctiſſimum, ſibique etiam ſummâ veneratione ſpectatiſſimum,
capite diminuere? Egregiè igitur Petrarcha. *Ex choræis nihil vnquam niſi libi-*
De remed. cap.24. *dinoſum ac vanum ſpectaculum, honeſtis inuiſum oculis, viro indignum.* Pijs ab ocu-
lis arcendum omninò ſpectaculum hoc eſt; quod ſi ſapientibus viris fugiendum il-
lud eſt, quantò magis ſacris Deoque initiatis viris erit indecorum?

Iure quidem meritò eos irridet Diuus Chryſoſtomus, qui procul ab omni caſti-
moniæ, pietatiſque diſcrimine inter huiuſmodi choræas adeſſe audactèr affirmant,
cùm hàc in re nullus eſſe valeat, qui viribus ſuis innixus formidinem omnem poſ-
Contra Mul. ſit exuere. Quàmplurimi ij ſunt, qui (do ſtylum Chriſoſtomi) ferreis catenis
præcincti, cilicinâ veſte induti, prolixis ieiunijs ventris ingluuiem ſedantes, inter
nemorum obſcura montiumque abrupta faſtigia, ab aſpectu fœminarum prorſus
amoti, vix cruentis ſupplicijs, quibus aſperrimè ſe ſpontè cruciabant, refrænare
potuerunt *furioſum impetum concupiſcentiæ*; tu autem is es, vt præſumas, fœmina- C
rum inter choræas te inuictum præſtare, totque inſidijs appetitus, quibus vndique
tùm carnis, tùm Dœmonis ferociâ obſideris, inter eas ſecurè verſari, obtutus,
iocos, ſaltus, aliaque laſciuientis animi lenocinia, quibus fortiſſimus quiſque
eneruatur, & foditur, citrâ cruorem citraque periculum pati?

Totus ego certè admiratione ſuccutior, quotieſcunque meo animo Diuus Hye-
ronimus obuerſatur; totâ hic ſæcularium rerum pompâ calcatâ, & ab humano cō-
ſortio in Paleſtinâ profugus, ſpecum pro palatio incolebat, ſcorpijs tanquam ſer-
uis præcinctus, ieiunijs & vigilijs adeò fractus, vt vix oſſa pelle contegeret, diui-
nis itâ deditus rebus, vt Cælum mente ſemper excoleret, & tenuiſſimas labes ab-
luturus, irriguo ſemper lacrymarum fonte manaret: adeò autem è mulierum Ro-
manarum aſpectu, quas pede ſaltatorio ludere ſpectauerat, emollirum ſe aduer-
tebat, vt vix mihi dicenti fides daretur, niſi ſibi ipſi fidem Hyeronimus faceret,
teſtis ſimul & author. *Ille ego*, do eius ipſiſſima verba. quid ni igitur nos inter de-
licias & commoda his periculis immunes fore noſtro animo ſuadebimus? Sanctè D
In ſerm. vbi ſup. igitur Diuus Ephrem, *Vbi cythara ac chori & plauſus manuum, ibi virorum tenebræ
& mulierum perditio, Angelorum triſtitia & diaboli feſtum. O improbum Diaboli con-
ſilium!*

Si ergò in tàm pernicioſas fœdaſque voluptates ſpontè præcipites nos egeri-
mus, quidnam nos excuſauerit & noſtram purgauerit conſcientiam? an algebunt,
qui ſe flammis immittunt? Deus immortalis! cùm fide magiſtrâ ſciamus quemcun-
que obtutum, greſſum, nutum, tàm ſeuerà exactàque libellâ diuino Iudici expen-
dendum, fieri ne poterit, vt tàm periculoſis ſolatijs ſtudeamus, quæ tàm ſollici-
tè fugienda ſunt, vt quæcumque fuga licet citiſſima tarda videatur & ſegnis?
Quàm igitur meritò Concilium Agathenſe Symmacho Pontifice imperante coa-
ann.505. ctum, viriſque tùm ſapientiâ tùm ſanctimoniâ clariſſimis illuſtratum, Canonem
c. Presbyt. 29 34 dixt. hunc, quem Gratianus recitat, ſapientiſſimè ſtatuit. *Presbyteri, Diaconi, Sub-
diaconi, vel deinceps, quibus ducendi vxorem licentia non eſt, etiam alienarum nu-*

ptiarum

ptiarum euitent conuiuia, nec his cœtibus miſceantur, ubi amatoria cantantur & tur- A *pia, aut obſcani motus corporum choraïs & ſaltationibus efficiuntur, ne auditus aut obtutus ſacris Myſterÿs deputati, turpium verborum atque ſpectaculorum contagione polluantur.* Illud hic ego crediderim, Epiſcopos hic ab ijs Patribus non recenſeri, eò quòd nullum fore ſibi ſuaderent, qui coercendus in re tàm graui tàmque perniciosâ eſſet; quàpropter fuſiùs hic euagari non placet; addendum ſolum mihi illud videtur cum Diuo Chryſoſtomo & Ricchardo, choræas tantùm noſtras in eo verſari, vt non corpora ſed corda ſursùm erigamus, terrenaque omnia deſpicientes, cæleſtia tantùm animo appetamus: cùm Diuo etiam Ambroſio dixerim imitandum nobis eſſe Dauidem, qui non laſciuiæ genio, ſed pietatis ſtudio coràm Dei arcâ pede feſtiuo ſaltauit.

de defect. in pſ. 103. l.6. in Luc.

Cum ſemel Magnus Alexander adhùc puer in tractandâ lyrâ immoraretur, Antipater eius præceptor, ea abreptâ effractâque ſic eum aſperis verbis admonuit, *Tua ætati iàm regnare conuenit, pudeatque in corpore Regis voluptatem luxuria dominari.* Aptiſſima quidem verba hæc ſunt, quæ ſacris Deo viris accommodentur, B ſed multò aptius Epiſcopis accommodanda videntur, quos in ſui partem imperij Deus euexit, hoc eſt ad populorum ſalutem, ad Diuinæ fidei incrementum. Quàm igitur indecorum his eſſet, ſi vel vno quidem obtutu ſaltationes huiuſmodi dignarentur aſpicere, nobis adeò diſcordes, vt cùm exules cæleſti è patriâ ſimus, illud potiùs non ſine lacrymis repetendum nobis eſſet, quod olim exules Iſraelitę luctuosè pronunciabant. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ.*

Plutarch.

Choræas huiuſmodi ludoſque ſaltatorios lege ſanctiſſimâ eliminauit Diuus Carolus Borromeus, adeò vt ne ipſis quidem ſæcularibus viris feſtiuis diebus permitterentur, eorumque loco ſacra alia exercitia inuexit, pios muſicorum concentus, & auguſtam potiſſimùm Euchariſtiam publicè omnibus adorandam exponebat, hunc ego imitatus, tùm in meâ Eccleſiâ, tùm in alijs, Bacchanalium ferias tàm pijs ſtudijs ſacriſque diſciplinis abſumo.

C

Otij ſegnitiem fugiendam Epiſcopis eſſe. Cap. XVIII.

ADeò in naturam ipſam odioſum otium eſt, vt ad eam deſtruendam conſpirare ſemper videatur: quàpropter tanto furore illud inſequitur, vt eius abominantionem odiumque omnibus rebus inſinuans, ab eo illas auertat. *Nullum ens naturaliter natum eſt otioſum*, ait Stagyrites. Verùm longè etiam magis pietati aduerſator, cum aliud ipſum non ſit, quàm voluptatis negotium, peccati fomes, animorum virus, virtutum hoſtis, nequitiæ alimentum, ingeniorum rubigo, mentis tempeſtas è Diuo Hyeronimo, & è Diuo Baſilio vitiorum omnium magiſter diſertiſſimus, quæ omnia Diuini ſpiritus oraculò comprobantur. *Mul-* D *tam malitiam docuit otioſitas* Deſidiæ cathedram occupans otium facultatem perceptu facillimam publicè docet, hoc eſt, vitiorum amorem: adeò autem deforme ſibi eſt, vt ſe ipſum fugiat, & ne otioſum videatur, videri quodammodo vult negotioſum.

Ariſt. l. p. de anim.

D. Hieron. in c. 10. Eccleſ. D. Baſil. orat. 5. de ieiun. Eccl. 33.

Eximius enimuerò magiſter otium eſt, ait Theodoretus, quod breui labore ea omnia crimina edocet, quorum ſingula longâ tantùm ætate addiſcuntur. Theodoreto Cato ipſe præiuit de otio hæc pronuncians. *Nihil agendo homines malè agere perdiſcunt.*

ibid.

Omnibus quidem hominibus magno pretio hæc ſunt habenda, ſed Epiſcopis præſertim & Præfectis Religionis, excutiendum ipſis otium eſt, tùm vt ſaluti propriæ conſulant, tùm etiam vt ſuo muneri ſatis ad populorum commodum faciant, tùm vt detrimenta fugiant, quibus ipſi eſſent obnoxij, tùm ex incommodis quæ in ſubiectos populos deriuarentur.

Duo hæc duobus proximè ſcribendis capitibus commodiùs pertractabimus; vt

ergo à primo exordiar, impensè cogitetur oportet, quod Deus vix è nihilo ad lucem vniuerſitatis homine educto, in otium bellum inferre viſus fuerit; vt enim è A
Geneſ. 2. ſacro Codice habetur, *Tulit ergò Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt operaretur & cuſtodiret illum*. Quonam labore, quonam opere ſolum illud excolendum erat, quod ſpontè tùm flores, tùm fructus ad hominis commodum effundebat omni deliciarum genere præſtantiſſimos? profectò non amœniſſimum Paradiſi hortum cultus ille reſpiciebat, ſed hominem; ſic docet Chryſoſtomus, hom. 4. in Geneſ. vt enim ab otio Adam abeſſet, ſolum excolere, laborem exercere, hortum purgare oportebat, ne in vitium aliquod, quod ex otio velut è ſonte defluit, turpiter laberetur. ibid. Ad hortum cuſtodiendum euigilare vtique debebat Adam, ait Procopius, ne furtiuè illùc Dœmon irreperet, atque vtinam otio duce non irrepſiſſet. Quid hic? innocentiſſimus Adam, omniumque ſcientiarum choragio inſtructus, à Deo vt operetur cogitur, ne otio deditus operibus prauis incumberet, ac ſi ex eius fœlicitatis apice in omnium calamitatum abyſſum vnius otij vi poſſit deturbari: adeò ne igitur nos caligabimus, vt criminibus vndique obſtricti, & cum ipſis peccatis enati, ab otij malis immunes fore vaniſſimâ fiduciâ contendamus? B
De Paradiſ. *Cum igitur legatur Adam in loco voluptatis ab initio poſitus vt operaretur, quis ſanum ſapiens filios eius in locum afflictionis ad feriandum poſitos arbitretur?* ſic Bernardus. Si Paradiſi ditiſſimum fæudum hac pactione poſſedit Adam vt operaretur, & glorioſo puluere aſperſus ſegnitiem à ſe abdicaret, quis ſanæ mentis vir æſtimauerit, nobis eius poſteris in tàm calamitoſum exilium ablegatis licere otiari, dieſque omni labore liberos abſumere?

Quin licet ſuo tantùm commodo vacans ab otio diſcedere Adam non debuiſſet, vtpote qui ſui perfectè dominus procul ab omni phantaſmatum & ſenſuum ſeditione in vniuerſitatis volumine Deum relegens, in eius contemplatione dies ac noctes traducere tùm vtilitèr, tùm ſuauitèr dies potuiſſet: adhuc tamen ad poſteritatis documentum ad aſſiduos in operando labores exercendos tenebatur, vt nos exemplo ſuo erudiret ad deſidiam profligandam & auerruncandam inertiam. fauet Ambroſius. *Quamuis Paradiſus operibus ruralibus non egeret, tamen quia homo primus lex poſteritatis futurus erat, ideò legitimi etiam in paradiſo ſpeciem ſuſcepit laboris*. C

Quod ſi ea verba, *vt cuſtodiret illum*, non ad ipſum Adam referre liceat, ſed ad Deum, qui hominem cuſtodiret, rurſus ex Hugone addiſcas velim, quod ſicuti deſides animos cuſtodit Dœmon, qui in otij telonio ſuam mercaturam exercet, ſic laborioſi viri non ab Angelis tantùm, ſed ab ipſo Deo cuſtodiuntur, ac ſi eos quos vehementiori amore Deus diligit, ad luctas & labores adducat, vt vitiis procul fugatis innocentiam in eis vigil cultor obſeruet. Hugonem audi. *Tulit Deus hominem extrà paradiſum formatum, vt ipſe homo operaretur non laborioſè, at ſtudioſè, &* in 2. Geneſ. *ſic Deus cuſtodiret illum*.

Omnium quotquot Diuinarum Scripturarum oracula iugi meditatione ſcrutantur admirationem rapit præceptorum copia, quâ populum Hebræum Deus obſtrinxit, vt facilè in Exodo, Leuitico, Numeris, & Deuteronomio videre par eſt; tredecim enim ſuprà ſexcenta numerantur, quorum ſolummodo quadraginta octo affirmatiua dicuntur, reliqua verò alia negatiua. Proh Deus! fieri ne poteſt, vt pergratus Deo populus tantâ præceptorum mole premeretur, & ex alijs gentibus ſibi à Deo ſelectus tàm arctis obſequij Diuini legibus obſideretur; amori Diuino hæc tribuit Abulenſis Antiſtes: cùm enim eos ad vitia maximè propenſos perpenderet, vt eorum voluntatem dirigeret, & tam pijs operibus amoueret ab otio, tot eos legibus quaſi quibuſdam nexibus obligauit, *Vt per occupationes variorum ſacrificiorum & ceremoniarum obſeruationum otioſitas tolleretur, quæ multis malis incrementum tribuit & fomentum*. D

Hinc Ariſtoteles de regimine habendo Principes inſtruens, ſapientèr eos admonuit, ne permitterent, vt otio deſidiàque populi torpeſcant, ſed aſſiduo eos labore cogerent, licet inutilis videretur, ſi tamen inutilis dicendus ille fuerit labor, qui ab otii tyrannide populos eripit; vt autem ſuam ſententiam validiùs Philoſophus fulciat, Aegyptiorum Principum exemplum vſurpat, quorum famam tam

fauſto

A fauſto nomine vniuerſus orbis admiratur. *Huius rei exemplo ſunt Pyramides Aegypti*, hoc eſt immaniſſimos ſumptus, quos in Obeliſcis erigendis Aegyptij Principes diſpergebant & ferè dilapidabant, ad hoc potiſſimùm inſtituerunt, vt populos ab otio corrumpendos arcerent, & aulicorum deſidiam ſceleribus viriatam expurgarent.

Hæc omnia Ruſticum & ſacros omnes in eo viros abundè Diuus Hyeronimus edocuit, vt ſanctimoniæ gemmam tueretur, & hoſtium fraudes declinaret, *facito aliquid operis, vt te ſemper Diabolus inueniat occupatum*. Porrò Caſſianus rerum Diuinarum Magiſter eximius pronunciabat, Monachum, qui in aliquo agendo ſe ſemper exercet, vnius tantùm Dœmonis vi tentari; ſed innumeras propè eorum acies eſſe, quibus otioſus & deſes oppugnatur, *Operantem Monachum Dæmone vno pulſari, otioſum vero ſpiritibus innumeris deuaſtari*.

epiſt. ad Ruſt.
l. 11. de inſtit. Monac. cap. 23.

Verbis illis, quibus Iob loquebatur, roborari hæc omnia poſſunt, quód ſcilicet Dœmon *dormit in ſecreto calami*: otiū enim egregiè harundine adumbratur. Verùm quis dixerit ſoporatū Dœmonem obdormiſcere? Argi inſtar oculatus & vigil adeò
B ipſe eſt, vt ſi otij ſopore noſtram viderit mentem occupatam, illicò prauarum cogitationum zizania in eam inimicus effundit, ad otij fugam. ſic olim Demetriadem ſuam Diuus Hyeronimus excitabat, *Ne dormiente patre familias, qui eſt animus Deo ſemper adhærens, inimicus homo ſuperſeminet zizania*.

ep. ad Demet. c. 5.

§. I.

O Sanè miſerrimam otiantum conditionem! dùm enim ab vnius operis labore moleſtiaque diſcedere contendunt, ſexcentis alijs illaqueantur: otio quietique ſe tradunt, vt otij filias tentationes in ſe obarmari ſentiant: ipſamet deſidiâ cruciantur, ipſumque otium moleſtiſſimum experiuntur. *Dum otio vacant, in rem negotioſiſſimam incidunt*, ait Laertius. Vt ab hac otij moleſtiâ ſe Thebaidos
C Anachoretæ ſubducerent, vſitatum illis erat, tempore precibus vacuo ſportulis, ciſtuliſque intexendis operam dare, & perenni ſemper labore poſtea deſtruendis, vt rurſus intexerent.

l. 6.

Tam facilè noſtra mens agitur, varioque motu fluctuat & rapitur in diuerſa, vt Mercurio componi videatur: haud ſanè tot vices Euripus patitur, tantoque vndarum reciprocantium æſtu ſuſdeque perturbatur, quàm cor humanum æſtuat & ebullit. hinc illud Bernardi, *faciliùs poſſem Mundi athomos numerare, quàm motus cordis mei*. Molæ ſemper circumactæ perſimile motu nutritur, motu viuit, requieſcit in motu. Quapropter niſi piarum rerum cogitandarum frumentum in eâ apponatur, in rerum inutilium paleâ molendâ dies abſumit, fœnumque immiſſarum cogitationum conterit, quibus vita cruciatur, & tota mentis tranquillitas iniquè perturbatur. *In deſideriis eſt omnis otioſus*, ſic è Septuaginta Interpretum explicatione Diuus Hyeronimus habet; quot ſanè motibus animi quatiuntur otiati, quàm immaniter ſemper tumultuantur! cùm pudicitiam ſpecie præferunt,
D impudiciſſimi re uerâ ſunt, cùm ſimulatâ pietate Dei cultum oſtentant, in Deum in homines ſunt maximè iniurioſi, *Sunt quorum corpus innoxium eſt, & in mille facinorum furias mens otioſa diſcurrit*. dùm autem tot inter cogitationum fluctus abripitur animus, fluctuat etiam eodem impetu acta lingua, adeò vt vel obtrectationibus & calumnijs, vel inhoneſtis fœdiſque ſermonibus omninò ſe prodit.

de inter. dom. c. 6.
Prou. 13. epiſt. 8.
Publicus Mimus.

Verùm licet nullâ aliâ in re pernicioſum nobis otium eſſet; ex eo tantùm capite, quòd temporis pretioſiſſimum theſaurum nobis abripit, iniquiſſimum videri omnibus debet, cum iactura nulla tanta vnquam ſit, ac ea, quâ tempus æternæ nobis beatitati acquirendæ imperritum inutili ſocordia dilapidamus. Fluminis inſtar humana vita fluit; tot eius aquis fruimur, quot laboris manu haurire conamur; maximam eius partem infantia, ſomnus, aliaque corpori neceſſaria furantur, otio nequidem momentum concedendum relinquitur, quin per ſummum dedecus illud diſpergamus & diſperdamus. quæcunque temporis particula, pernicioſiſſima nobis eſt, ſi eâ abutamur; ſi enim nihil vitâ nobis charius eſt, huiuſque pars quælibet

libet hora eſt', neceſſariò ſequitur, vt horæ vnius iactura, ne vel ipſius Cræſi theſau-
l.3.ep.25. ris poſſit compenſari, *Non exiguum detrimentum eſt vel hora vnius, & vna hora* A
totius vitæ portio eſt. Sic Ambroſius. Quàm meritò igitur Moralis Philoſophus
pronunciauit, *Nullum eſſe ſumptum pretioſiorem tempore, cuius vnius honeſta aua-*
de breu. vitæ. *tia eſt*. E ſacris fortè paginis hæc ille deſumpſit, quarum ſtylo ad auaritiam hanc
temporis pretioſiſſimam erudimur, *fili conſerua tempus & deuita à malo*, hoc eſt,
Eccl 4. ſi morum innocentiæ ſtudeas, vigili ſolertiâ tempus cuſtodi, manuque auarâ
diſpenſa.

Maximi momenti quis hoc inficietur? ipſa eadem æterna beatitas temporis pro-
fuſione periclitatur, & ſicuti diligentiæ manibus diadema ſalutis nobis imponitur,
ſic otij opere catenis igneis erebo alligamur. Torpore igitur excuſſo ad otium eli-
minandum elaboremus, vt illud Diui Bernardi vſurpare valeamus. *Hinc mihi*
ſerm. 31. paruis. *gehenna, inde corona paratur, & inter hanc & illam medium nugari libet, oſci-*
tare delectat? Vſque adeò nec trahor deſiderio, nec periculo terreor, nec cupidus pla-
nè nec pauidus, in quibus magis fuerat negotium, perniciosiſſimè inſenſibilis ad B
vtrumque.

Hæc interim quoad primum caput mihi dicta ſufficiant; nec enim hic mihi cum
ijs agendum duxi, qui tempus omne diſſipantes vitam inertiſſimam ducunt, à quo-
cumque vel tenui opere alienam: de his enim, quibus anima ſalis loco eſt, quod
à putredine corpus eximat, longiorem ego ſermonem egi, cùm ad otij fugam po-
pulum meum Eugubinum ſalutari concione informarem.

Fuſiùs idem confirmatur. Cap XIX.

VErùm ſi tanta in Epiſcopum ex otio incommoda deriuantur, quatenus ipſe
vt priuata perſona ſpectatur, quantò magis, ſi ad publicum miniſterium
quod gerit referatur, damnandum in eo otium erit, cuius inertiâ ab eo labore
eaque diligentiâ ſubducitur, ad quam maximè obſtringitur, vt populorum ſaluti C
ſibi à Deo commendatæ proſpiciat? Si præ alijs ea vitia Præſul euitaturus eſt,
quæ otium ſubſequuntur, annon ad præcipitij marginem poterit ille altè ſopora-
tus eum ſuâ ſecuritate quieſcere?

Inter alia, quibus, admonente Diuo Gregorio, operam ſuam dabit Antiſtes,
illud eſt, quod ſubiectas ſibi gentes erudiat, earumque animis intimè inſculpat, vt
otium velut hoſtem teterrimum fugientes, virtutum ſtudio laborioſiſſimè incum-
bant, cùm enim noſtra mens nauis inſtar ſit quæ aduerſo flumine nauiget, nullo
pacto fieri poteſt, vt ſtet, *ſed ad ima relabitur, niſi ad ſumma conetur*. Arx illa
l. 3. Paſtor. cap. 35. eſt, quæ duorum robore ducum ſimul oppugnata, vtriuſque ferociam patitur, eo-
rum tamen victus ille diſcedit à pugnâ, qui otioſâ inertiâ diffluit. *Manus fortium do-*
minabitur: quæ autem remiſſa eſt, tributis ſeruiet. An igitur alios hoc Præſul edoceat,
qui in ſemet ipſo hoc idem non exercet? Potiſſimum iuxtà Apoſtoli legem munus
eſt in Antiſtite, vt pugil orthodoxus ſit, & nobilis fidei Pancratiaſtes, *Certa bo-*
p. Tim. 6. *num certamen*. quis autem palmis & laureis illuſtrem eum vnquam viderit, quem D
D. Valer. ho. 2. mollis & delicata quies obſedit? *Quis vnquam otioſus trophæa compoſuit*. Excolen-
da præ alijs virtutibus caſtimonia Antiſtiti eſt; hanc autem nulla vis adeò eneruat,
nullus hoſtis tam validè quatit, vt otium, cuius, qui credatis inertiâ inuicti fortiſ-
ſimique duces cecidere.

Hannibal ſanè Romani Nominis terror, qui præruptas Alpium rupes niuibus
obſitas & glacie obarmatas ſui flammâ roboris ſuperauit, qui maris indomitos æ-
ſtus edomuit, potentiſſimæque Reipublicæ vires ad extremum ferè adduxit inte-
ritum, dum ſegnis in Campania hibernat, vt appetente verè Capitolium victor
inſideat, otij manu laureas illas & victorias ſibi rapi ſenſit, quas ſuo tùm ſudore,
ep. 52. tùm Romano ſanguine ſæpius irrigauit. Senecam audi. *Vna Hannibalem hyber-*
na ſoluerunt, & indomitum niuibus atque Alpibus eneruarunt fomenta Campaniæ:
armis vicit, vitijs victus eſt.

Nec illud mihi obijciatur, quòd Hannibal vt veri numinis ſcientiâ deſtitutus, ne
luxu-

Digitized by Google

luxuriæ corrumpendum ſe daret, In otium eo modo pugnare noluit, quo ſacer An-
A tiſtes pugnaret: ſacris enim è paginis in medium ego ſtatim efferrem Dauidem virum Deo gratiſſimum, Diuinæque ſtudioſiſſimum gloriæ, Principum & Præſulum abſolutiſſimum exemplar, inſoleſcentium ferarum Gigantumque victorem eximium, hic autem otij deſidiâ vitiatus tàm breui fuit, vt conuerſione planè miſerrimâ in virtutem, in Deum rebellis aſſurgeret, innocentiam à ſe reijceret, caſtimoniam perderet, & cùm elapſis anteâ temporibus, Solis inſtar ad Mundi oculos ſplendeſceret, tantâ deinde caligine fuit denigratus, vt vix eius tenebras tota hæc vniuerſitas caperet; *factum eſt autem vertente anno, eo tempore, quo ſolent Reges ad* 2.Reg.11. *bella procedere, &c. Dauid autem remanſit in Hieruſalem: dùm hæc agerentur, accidit, vt ſurgeret Dauid de ſtrato ſuo poſt Meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ, viditque mulierem ſe lauantem ex aduerſo ſuper ſolarium.*

Salomonem educam emiſſâ cęlitùs ſcientiâ clariſſimum, Deoque itá percharum, vt eum ſuum veluti delicium deperiret amantiſſimus Deus, eiuſque ex ore Diuinus Spiritus ſuas voces effunderet; huic autem quis ignoret, quocunque bello quo in eum Principem omnium vires conſpiraſſent, magis exitioſam fuiſſe
B quietem, qua per ſummam ignauiam fruebatur: otij enim delicatâ mollitie, tàm turpitèr quacunque libidinum ſorde ſe obuoluit, vt veræ Religioni deficiens, fallacia numina, fœdaſque ſimul fœminas loco veri Numinis per ſummam vęſaniam adoraret. Samſonem pariter efferam, quem ſingulari Dei beneficio è ſterili matre naſciturum diuinus Nuncius pronunciauit, & antè conceptum ad Philiſthęos profligandos Diuina virtus robore admirando præmuniuit; eximijs hic totoque orbe decantatis victorijs illuſtriſſimus, cùm per Gazæ vrbem otioſus peragraret, vnius fœminæ formâ correptus adeò exarſit, vt ſimul integritatem, oculos, ſerm. 11. in pſ. 118. vires, famam eius perfidiâ amiſerit. diſce hinc, quàm verè Diuus Ambroſius pronunciauerit, quod *tentant otia, quos bella non fregerunt.*

Meritò igitur Diuus Auguſtinus poſt commemorata trium horum Magnatum commendatiſſima facinora, legentes admonet, vt ad eorum aſpectum, cautiores, deſidiâ exutâ totis vbique viribus otio aduerſemur, *Ergò fratres mei vigilate* Ad fr. de Er. ſerm. 19
C *& nolite deficere, quià nec ſanctiores Dauid, nec fortiores Samſone, nec ſapientiores Salomone vos eſſe cognoſco.*

Calaritanus Antiſtes pietate ſpectatiſſimus, ſenectute extremâ laborans, vt totus Deo ſtuderet, enixiſſimè ab Innocentio Tertio Pontifice Infularum abdicationem poſtulauit; hic tamen ſingulari quâ præſtabat prudentiâ eius votis obſiſtens, ne otij nequitiâ voluptati ſe daret, æternique ſupplicij reum ſe faceret, ei reſpondit, quòd otioſitas & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas capiendas. Quid vltrâ? ijdem Chriſtianæ fidei ſatores Apoſtoli, licet diuinâ virtute in diuinâ lege ſeruandâ roborati, in populorum comparandâ ſalute totâ animi contentione laborantes, quæ ſupererant à ſuſcepto labore alienas horas, manualia inter opera tranſigebant; da fidem Diuo Clementi, ſic eos ad noſtrum documentum alloquentes afferenti. *Etenim nos quoque vacantes verbo Euangelij ſubciſiuas operas non negligimus; alii enim ex nobis piſcatores ſumus, alij ſcenarum artifices, alij agricolæ, nec vnquam otioſi ſumus.* in conſtit. Apoſtol.

D

§. I.

SI autem tàm vigili impenſáque ſolertiâ, vt noſtræ ſaluti conſulamus, ab otio fugiendum nobis eſt, quî fieri poterit, vt deſidiâ ſupinus iaceat, qui populorum etiam ſaluti præficitur, exactamque rationem de commiſſis ſibi populis Deo Iudici eſt redditurus? ſui viridarij regimen nobis Deus præ ſuâ beneuolentiâ commendauit, vt noxia lethiferaque vitiorum germina inde euellentes, ſalubres virtutum herbas excolamus, ſuperfluaſque & venenatas arbores reſecantes, eas ibi tantùm plantas inſeramus, quas ori Diuino pergratos fructus parituras non ignoramus: *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, vt euellas & deſtruas, diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes.* Hieron. p. An ergo deſides ad vmbram iacebimus, & pla-

cidiſſimæ ſinu quietis tempus abſumemus? Ex innumeris propè hominibus nos
amore præcipuo Deus elegit, vt ſuæ vineæ, quam in beatiſſimo Chriſti Seruatoris A
ſolo conſtituit, eiuſque ſanguine irrigauit, fideles vinitores in eâ excolendâ deſu-
demus: an igitur, vt otio torpeamus, falcem, ad inutiles ramos abſcindendos
omittemus, & ad vites fœcundandas ligonem proijciemus inertes, patiemur-
que, vt per noſtram ſummam ignauiam in labruſcas turpiſſimè vites dege-
nerent?

Ad pretioſiſſimas animarum margaritas lucrandas nos Deus in hoc vitæ em-
porio mercatores inſtituit; an ne igitur breue hoc nundinarum tempus abſuma-
mus, nullâ ad eas poſſidendas adhibitâ diligentiâ. *Mercaturam hanc vitam exi-
ſtima; quod ſi nundinarum tempus effluere ſinas, nullum aliud es habiturus.* Sic
Nazianzenus. ne vel minima labatur lucri faciendi occaſio quàm laborioſi, quàm
induſtrij mercatores ſunt? numquam à ſuâ mercatoriâ tabernâ diſcedunt, oble-
ctamentis omnibus vacant, tenui ſe cibo reficiunt, parciſſimo incommodoque
ſomno ſe tradunt, enixè omnes venerantur, & iurgia, quibus identidem laceſſuntur
aure ſurdâ diſſimulant: an ne igitur nos cæleſtes Mercatores deſides & segnes otia- B
bimur, & ignaui domi ſedentes patiemur, vt *filij huius ſæculi prudentiores ſint fi-*
Luc 16. *lij lucis in generatione ſua?*

Si verò è nobis aliquis futurâ forſan ætate abiectum adeò indueret animum, vt
tantâ in re pateretur mundanis à Mercatoribus ſuperari, en à Salomone ad par-
Prou. 6. uulorum animantium conſiderationem mittitur vt inſtruatur: *Vade ad apem, &*
diſce quomodo operaria, eſt Vide Apes, earumque ſolertiam aduerte, quàm illæ
induſtriæ ſunt, quàm cuſtodiendi temporis auidæ, quàm ab otio prorſus alienæ, vt
aliorum vtilitati adlaborent; admiranda profectò eſt earum induſtria, earum vigi-
l. 5 c. 52. lantia, adeò, vt cum Aeliano loquar, *diligentiſſimè & laborioſiſſime operatur, nec*
Ariſt. lib 9. *quiſquam extrà hyemale tempus videat apem otiari.* quapropter fit, vt ſi quæ earum
hiſt. anim. otiari & torpere ab alijs videatur, ſtatim veluti fucus inutilis, earumque conſortio
c. 40. indigna ab aluear io depellatur. *Quia & ſocias otioſas ac deſides pellere, in more api-*
bus eſt. C

Hoc autem, quod omnibus vniuerſim Diuinus Spiritus ſignificat, ſingulari quo-
dam ſtudio viris Deo deuotis & Epiſcopis aptari, ſatis conſtat ex eorum miniſterio,
quod totum dirigitur, vt Apum inſtar ad mel Diuinarum laudum conficiendum,
ſanctorumque operum ceram cogendam, operam ſuam ſolerter impendant, iuxtà
Hæreſ. 8. illud Diui Epiphanij, *Velut Apes in manibus quidem habentes ceram opificij, in ore*
verò guttas mellis, cum propria hymniferà voce vniuerſorum Dominum iuxtà pro-
prium ſenſum laudant.

Verùm ſi ad ſui imitationem nobiles nimis nobis apes viderentur, tanquam
Prou. 6. noſtræ diligentiæ præceptrices, audi rurſus Salomonem, viliſſimi alterius animal-
culi exemplum nobis exhibentem, *Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius,*
& diſce ſapientiam. Qui tàm delicatè torpeſcis, formicas adi, earumque ſoler-
tiam laboremque perpende, quo temporis hiberni neceſſitatibus abundè proſpi-
ciat æſtiuâ tempeſtate. quàm viuidâ lynceâque oculorum acie diſperſa frumenti
grana perſpiciunt, quâ celeritate ſibi illa corripiunt, quâ ſedulitate operi vacant, D
quàm leue pondus illud cæteroquin graue exiſtimant, quàm vigiles ea cuſtodiunt,
quàm validè frangunt, ne telluris virtute complexa in alia egerminent, & ſi fides
19 de hiſt. Ariſtoteli danda ſit, diurno labori non acquieſcentes, noctu nis etiam horas la-
anim. c. 36. bori producendo impendunt, cùm Lunæ ſubſidio lux illis protracta effulger. Tem-
poris igitur pretium à formicis addiſce, & otij fœditatem auerſare. *Ab pudeat*, hæc
de clem. l. p Seneca, *ab exiguis animalibus non trahere mores.* Quis non erubeſcat, vt minutæ
cap. 19. beſtiolæ nos prudentiâ & ſolertiâ antecellant? Quid nobis infelicius, ait Chry-
ſoſtomus, qui magiſterio formicarum erudimur, earumque diligentia in exem-
Serm. de plar & Ideam nobis obijcitur? *Formicarum facti ſumus diſcipuli; formicarum a-*
Pentec. *mulatione viuimus, formicarum conuerſamur exemplis.*

Hinc autem iuxta Diui Baſilij mentem, colligere ſatis poſſumus, qua animi con-
ſtantiâ, & propoſiti ui, in otium nos obarmare debeamus, vt illud aperto Marte
In c p Iſa. profligatum à nobis penitùs arceamus; otij namque fœditate fit, vt homines in-

natam

natam nobilitatem exuentes abiectiſsimis terræ beſtiolis conferantur, imò poſthabeantur. *Quomodo enim non odio proſequendum otium, quod formicâ & ape peiorem hominem efficit?*

A

Horrore totus ego perfundor, cùm aſperam illam obiurgationem mente peruoluo, quâ, Christo Præceptore mandante, Epiſcopum Sardicenſem Ioannes eius Scriba reprehendit; cùm enim otij amantiſſimus moleſtiam laboris ille declinaret, quo commiſſum ſibi gregem excoleret, vt ſegnitiem illam excuteret, verbis illis eum excitauit, *Eſto vigilans.* ſin autem in ſuâ ſegnitie permanſerit, intempeſtam ei mortem minatur, & in pœnam temporis tam prodigè decocti, tempus ei omne rapiendum exitu inopinato ſignificat. *Si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies quâ horâ veniam ad te.* Apoc. 3.

Ne igitur commiſſi nobis muneris, iniqui ſimus adminiſtri, Deumque debito cultu, populoſque debitis fructibus fraudemus, nobiſque demandatum tempus vtilitèr ad beatitatem acquirendam inſumamus, peſtis inſtar otium fugiendum nobis eſt; nihil enim in totâ rerum vniuerſitate, docente Diuo Baſilio, datur, quod magis humanæ fœlicitati aduerſetur, eiuſque nobis poſſeſſionem rapiat ſummoperè appetendam. vbi ſup.

B

Quàm igitur indecorum eſſet, ſi otiaretur Epiſcopus, qui licet centimano Briareo maior eſſet, adhuc tamen ſui muneris excellentiæ impar eſſet? ſi namque tanta incommoda, vt ſuperiùs expendimus, è priuati hominis otio inferuntur, quid de iis dicendum, quorum quies & ſegnities in populorum detrimentum refertur, orbiſque bonum & ſalutem extinguit?

Si Antiſtes, qui, vt tertiâ parte ſcribetur, eximiè vigil è ſuo munere debet eſſe, in animarum comparandâ ſalute dormitauerit, quis vitia ne ſubrepant, impediet, quis iam enatos errores excindet, prauos quis mores deleat, quis impudentium virorum æſtus refrænabit, quis abiectos eriget, quis exulem pacem reuocabit, quis in ſcelera bellum indicet, quis virtutum ſobolem educabit, quis demùm gregi enutriendo elaborabit, adeò vt è tartarei lupi faucibus liber nullum ſuæ ſalutis diſcrimen offendat?

C

Verùm quia fieri ſemper haud poteſt, vt operi aſſiduo vacemus, dieſque ſemper nonnulli ſuperſunt, quibus æſtiuo præſertim tempore feriari fas eſt, Diuus Bernardus nos admonet, vt in ipſomet otio nobis otium fugiatur. *Cauendum & in otio otium eſt.* In eo pariter libro, quem ad virginem inſtituendam inſcripſit eam hortatur, vt triplicem in partem diem distinguat; in quarum primâ complectitur ea, quæ ad Diuinum cultum referuntur, ad preces ſcilicet Deo litandas, in ſecundâ ſacrorum litterarum ſtudium, libroſque pios peruoluendos, quibus etiam pro ingenioſis viris addere fas eſt, vt ſcilicet ad poſteritatis commodum ſalutares libros inſcribant iuxtâ illud Sapientis *Sapientiam ſcribe in tempore vacuitatis*, vel vt legit Diuus Bernardus *Sapientiam ſcribe in otio*, vt ſimul cum Tullio, ſed Tullij faſtum exutus illud pronunciare valeat, *Maius commodum ex otio meo, quàm ex aliorum negotio Reipublicæ venturum.* In tertiâ demum ea, quæ cum indifferentia ſint, licitè præſtari à nobis poſſunt: illud igitur Senecæ meminiſſe nos oportet, *Otioſi videmur & non ſumus.* De conſid. l. 3 ſi 13. de modo benè viuendi ſerm. 51. Eccl. 38. Saluſt. in Iug. ep 55.

D

Si autem teſte Sabellico, Scipio Africanus, *Otium conuertebat in graue negotium;* quantò validiùs id ab Epiſcopis præſtandum eſt, vt enim egregiè de more Diuus Ambroſius ait, *Otium Sanctorum otium eſt negotiorum.* L. 0 e. 11. l. 3 de off. cap. 1.

Licet, vt verum fatear, vix dari Epiſcopis tempus aliquod poteſt, quo ſi ſui vim Sacerdotij perpenderint, otioſi abſque vitio eſſe poſſint: eos ſanè, qui ſermone ineptiſsimo eos implicabunt, corripere eâ ratione poſſunt, quâ olim apud Laertium Plato Dyoniſium Siciliæ Regem diſcedens excepit; Regi enim interroganti, quid de ipſo Philoſophi Athenienſes dicturi eſſent, reſpondit, non adeò otioſos Athenienſes Philoſophos fore, vt eis tempus ſuperſit, quo vel de eo, vel ſuis de rebus colloquantur.

Hinc cum magni nominis Antiſtes, quem illuſtres anteà Præfecturæ, primariæq; dignitates exornauerant, ſe iam otiari, nulloque implicari negotio pronunciaret, Sancto Carolo Borromæo admonente, multa addidicit ſibi facienda ſupereſſe, quæ in vit. Sanct. Carol. l. 2. cap. 18.

ad

Digitized by Google

ad Epiſcopale Sacerdotium ritè peragendum ſpectabant : quia verò nullam ex eius monitis vtilitatem ille decerpſit, illudque etiam addidit, Carolum ſanctitatis fa- A mam affectantem ad multa facienda, quę verè facienda illi non erant, vires ſuas explicare, vir pijſſimus diuinâ charitate ſuccenſus, oneris molem, quá Epiſcopi grauantur, ſcriptis oſtendit, & illud ſuperaddidit *Ergo ne nil faciendum ſuperſit Epiſcopo?* Haud tamen hac alia correptione quidquam ille profecit, vt eius animum ſæcularibus rebus irretitum, ad cæleſtia erigeret, ad diuina vocaret; quàpropter cum Borromeus Antiſtes accepiſſet, Romam eum adijſſe, vt de Præfecturâ quadam recentèr ab eo adminiſtratâ Gregorium Tertium Decimum Pontificem inſtitueret, acerrimè contendit, vt Sanctiſſimus Pontifex præ ſuâ clementiâ caligantis Antiſtitis animum illuſtraret, vt re verâ factum eſt: totam enim, quam aliè imbiberat animi duritiem excutiens, ad meliorem frugem ſe reuocauit. poſt quæ breui obijt, vt nobis exemplo eſſet, quòd ab otio alieni, Chriſti vineam totis viribus excolamus.

Quàm probè Diuus Auguſtinus non ſatis amplæ Eccleſiæ regimini præpoſitus experiebatur, otiari nullatenus Epiſcopum eum poſſe, qui ſuas vices obire pro di- B gnitate vellet, illudque ſuo animo inſinuaret, non ſe in alios, ſed alios in ſe dominari, adeoque ad amicum ſcribens in hæc erupit. *Ob diuerſas curas, quas no-* ep. 135. *ſtra ſeruitutis neceſſitas habet, vix mihi pauciſſimæ guttæ temporis ſtillantur, quas ſi impendero in alijs rebus, contra meum officium mihi facere videor.* Non aduertenda tantùm nobis hæc verba ſunt, ſed accurato opere adimplenda.

A ludis alienum Epiſcopum fore.
Cap. XX.

PRima inter & ſolidiora fundamenta, quibus duodecim Chriſtianæ legis Præceptores Diuino Spiritu imbuti, noſtræ Religionis molem erexerunt, non C illud poſtremo loco fuit, quo vetabatur, ne Præſules primùm, alijque inde Chriſti fideles inanibus ludis & aleâ potiſſimùm ſe immiſcerent, quo etiam nomine omnes illi ludi ſignificantur, qui non ingenio, ſed fortunâ & caſu quodam conficiuntur. optimè namque illis innoteſcebat, quàm difforme eorum muneri eſſet, & quàm eorum Sacerdotio indecorum ſimul eſſet & vitioſum. Quàpropter inter octuagin- cap. 2. ta Canones à Sextâ Synodo receptos & confirmatos, duo ſunt quibus hoc validiſſimè præcipitur. Ad Epiſcopos, Presbyteros, Diacones primus refertur, *Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ atque ebrietati deſeruiens, aut deſinat, aut damnetur; ideſt deponatur.* ad minores Leuitas viroſque ſæculares alter refertur. *Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens deſinat, aut certè communione priuetur: ſimiliter etiam Laicus.*

can. 50. e de vit. & hon. Cler. c. inter dilect. 12. de exceſſ. Conc. Tri. ſeſſ. 22. de refor. c. p.

Hoc idem poſteà Patres Concilij Sexti Conſtantinopolitani ſtatuerunt, & ipſemet Innocentius Tertius in Oecumenicâ Synodo decreuit: ad Epiſcopum enim Turonenſem decretali Epiſtolâ ſcribens ei præcepit, vt Clericum publicè aleis lu- D dentem exauctoraret; demùm hæc eadem Sanctâ Tridentina Synodus approbauit. Quin Iuſtiniani Cæſaris lege vetitum quoque Epiſcopis Deoque deuotis viris eſt, non tantùm ne luderent, ſed ne vel ludentibus alijs adeſſent: quod tamen ità intelligendum eſt, vt non hæc propriâ authoritate Cæſareâ ab ipſo ſtatuerentur: nulla enim in ſacros illi viros authoritas erat, ſed tantùm vt Pontificiarum legum robur ſuâ etiam poteſtate validiùs roboraret, quod Cardinalis Baronius ſapientèr aduertit.

Nemini autem admirationem faceſſat conatus iſte, quo ad eliminandos è ſacris manibus ludos Eccleſiaſticæ leges tam piè exardeſcunt; cùm ad eoſdem penitus profanis à viris ablegandos eodem impetu politica decreta decertent: ſanè Iuſtinianus ipſe Cæſar vniuerſali & quadam velut oſtraciſmi lege eos prohibuit. l. 1. §. de alea. Quod tamen admirandum erit omnibus, illud eſt, quòd ipſimet Idolorum cultores è ſuâ Republicâ illos amouerint; præter Romani Prætoris edictum legis inſtar

ab

ab Vlpiano conſcriptum in eos qui aleatores domi recipiunt, Venuſinus ipſe Poe-
A ta hoc abundè teſtatur.

Verùm vt ad noſtros Canones reuertamur, quandoquidem ſacris diris imperi
non poteſt aliquis, vel ſua dignitate ſpoliari, quin læthalis noxa præceſſerit, hinc
eſt, vt aliqui ſacrorum Canonum & Theologiæ Magiſtri, quibus ſuffragatur Na-
uarrus, doceant ſub pœnâ læthalis culpæ ludos hoſce ſacris viris prohiberi: & licet
hac in re mitiſſimus omnium videatur Molina, qui docet ad publicos tantùm luſo-
res illas pęnas referri, hoc eſt ad eos, qui præ nimiâ conſuetudine frequentiſſimè
inter ludos verſantur, ideoque lythurgos illos ab omni culpâ liberet, qui vel rarò
& tantùm recreationis ſtudio, vel vllo ſine ſcandalo aliquam pecuniæ ſummam
ſuo gradui congruam ludendo abſumunt; nihilominus fatetur, ludum huiuſmodi
eorum Sacerdotio penitus eſſe difformem, & ab eo eſſe illos auertendos: addit in-
ſuper, in Religioſis viris longè magis inhoneſto, eos eſſe, eo quòd ad virtutes ab-
ſolutas acquirendas hi voto obſtringantur, bonamque famam, quà apud ſæcula-
res præſtant, excolere & fouere teneantur: hinc argui facilè poteſt, quòd cum Epiſ-
B coporum gradus Religioſorum virorum gradum non æquet tantùm, at ſuperet, in-
decoros magis magiſque pernicioſos in eis ludos eoſdem eſſe, adeò vt vix à lethali
noxâ poſſint excuſari, licet vel perrarò, vel tantùm ad animi oblectamentum ſe
illis exerceant: Hæc profectò eſt Diui Petri Damiani ſententiâ; quin de ſæculari-
bus ipſis hoc idem ſtatuit Diuus Cyprianus, qui totus eſt, vt ſuâ dicendi docendi- ep.10.l.3.
que elegantiâ eos ab illis non exercendis tantùm, ſed ne quidem inſpectandis a-
uertat. *Aleâ ne luſeris, ubi luſus nocivus eſt, & crimen mortale.* poſt quæ illud de aleatoribus.
vltimò addit *Aleam noli reſpicere.* Hùc pariter collimare ſubobſcurè videtur
Diuus Ephrem Syrus, cui facilè Hugo Cardinalis adhæſit, qui voces illas Tobiæ
explicans, *Nunquam cum ludentibus miſcui me*, hac loquendi formâ aleas ſignifi- Tob.3.
cari docet, quarum vſu peccatum immiſcetur, *Quas peccatum eſſe manife-
ſtum eſt.*

Quidquid tamen de alijs dixeris, ſanè ignoro quî læthalem noxam poſſit Epiſ-
copus ludens effugere! tùm quia leges eas violat, quas ritè ſanctèque ſibi ſeruan-
C das iuramento ſe obſtrinxit, (de illis hic loquor, quarum iam vſus inualuit, vti
nobis illæ ſunt, quæ ad hoc ipſum referuntur) tùm ex alijs circumſtantijs, quibus
ludens plerumque implicatur, Epiſcopali ſanctitati maximè aduerſantibus. Ex his
tres tantùm proferre licet in medium, quibus validiſſimis tanquam rationibus v-
tar, vt ludos auerſemur, licet quæcumque ex illis, ſi benè perpendatur, ad hoc
præſtandum ſufficiat.

Priorem ſedem obtineat temporis iactura, quod tùm ad noſtram, tùm ad alie-
nam comparandam ſalutem largè diuinus amor impertiuit. Proh Deus? populis
gubernandis præficimur, quos tamen perdere nos immani quadam arte conamur:
vt ouem aliquam deuoret, Tartareus lupus & Stygius Leo vires omnes exerit, cùm
ex aduerſo nos, qui vel Argo vigilantiores, vel Briareo validiores futuri eſſemus
ad eius imperium profligandum, inter aleas & latrunculos inanes horas abſumimus!
Tanti pretij tempus eſt, vt prodigentiæ notâ damnandus ſit eius abuſus: anne igitur
D tam pretioſa res inter ludos dilapidetur?

Nec apta erit excuſatio ſi dixeris, eas tantùm in ludis agendis horas abſumi,
quæ non ad negotium, ſed ad animi oblectamentum addicuntur; nam præterquam
quod oblectamentum huiuſmodi repugnat Epiſcopo, ludendi voluptas ea eſt, vt fa-
cillimè ſibi totum cor ludentis vſurpet, adeòque ſicut nullam menſuram voluptas
patitur, ſic nullâ temporis lege ludi modus coercetur. Mihi ſanè olim Præſul in-
notuit, cui cum primò recreationis vnius cauſâ ludus placeret, poſteâ tam arden-
ter aleas deperibat, vt ſingulis diebus illuſtres aliquas fœminas neptes ſuas ad ſe
in aulam accerſeret, vt ſecum ad multas horas verſarētur in ludo, Eccleſiæ regimen
Vicario ſuo totum ferè committens. alium pariter ipſe noui, in quem dicteria ſa-
leſque mordaciſſimos euibrabant populi ex huiuſmodi alearum tractatione, eo
quod in populis ſuis audiendis parciſſimus, largiſſimus erat in ludi paleſtrà ver-
ſandâ. Quanta autem hinc malorum copia, quanta ſeges egerminat vitiorum!
illud de ipſis dicendum videtur, quo olim Cæſar irriſus eſt, cùm ludi amantiſſi-

mus

Suet. in Ceſ. mus vel inter bellica infortunia eſſet. *Bis claſſe victus naues perdidit, aliquando vi vino, aſſiduè ludit aleâ.* A

Chriſtum Seruatorem hoc ſtyloloquentem Diuus Bernardus deſcribit, eoſque increpantem, quos aleas inter & ludos pecunias miſerè decoquientes aſpectat. *Ego te acquiſiui manibus cruci affixis, tu conſumis te manibus delicijs dedicatis?*

Alteram iam rationem educo, quæ in hoc verſatur, vt ludus theatrum quoddam ſit, cuius in area tanquam ad ſcęnam implendam cuiuſcunq; vitia ſe produnt: quàm facilè in ludo æſtuat iracundia, impotentia, auarities, ſuperbia! hinc egregiè Petrarcha pronunciauit, quod ſi laſciuientis Ouidij conſilio à ludis agendis arcebantur feminæ, ne corám viris inter ludendum vitia ſua explicarent, quantò iuſtiùs, ab iiſdem Chriſti fideles, multoque magis ſacri Præſules ſunt amouendi, ne vitia noſtra, quæ virtutis imperio ſubiicienda ſunt, coram omnibus proferantur: hæc autem ſi prodantur, quis non videat, non humano tantum aſpectui, ſed ipſi Diuino lumini ingentem nos moleſtiam allaturos? *Sed etiam Dei oculos omnia videntis, & bonos animos, moreſque ingenuos amantis offendunt.* Sic ille. B

Dialog 3. de arte amand. l. 3.

Opportunè hic illud narrandum occurrit, quod de Polono quodam Dynaſta Iuſtus Lipſius refert; hic enim ſemel cum quodam è ſuis aulicis, quem præ aliis diligebat luderet, ludens rixari, vt plerumq; ſolet, cum eo cępit: quia tamen ingentem auri ſummam aulicus ille deperdebat, inſano furore concitus è verbis in eum à Principe Domino Iactis, alapam in eum impegit, fugàque celerrimâ ſaluti ſuæ conſuluit; poſtridiè tamen comprehenſus & Principis aſpectui datus, tanquam Maieſtatis offenſæ reus damnandus, non tantùm à Principe æquiſſimo damnatus non fuit, ſed crimine omni abſolutus: quin ſe ipſum Princeps tanquam mali authorem accuſans, aulicum excuſans, eum gratijs & muneribus quibuſdam affecit, eò quod illius alapæ magiſterio eum ab aleis diſtraxiſſet, in quarum ludo, prudentiam, grauitatem, & Principe dignam maieſtatem adeò turpiter exuebat. *Vtili caſtigatione me docuiſti, ne quid in poſterum indignum Principe committam.* hinc Antiſtes colligat, an ſacrum virum deceat ſe aleis immiſcere.

Lipſ in mó. l. 1. c. 12. monit. 3.

Mea dum adhuc floreſceret ætas, duos ſemel Antiſtites aſpexi vnâ cum ſæculari viro ludentes ad fritillum: vteoque hìc in fortuito ludo fœliciot, ad ſpectatores conuerſus feſtiuè ait, ſe cum duobus Epiſcopis ludere, qui ne quidem vnum Clericum æquarent: Vides, vt tàm veneranda dignitas deriſioni alijs ſit? Vides vt inter aleas obſcuretur exiſtimatio, & grauitas ruat? recentiſſimè enim Antiſtiti meo perquàm familiari accidit, quod cum frequentèr eodem aleatum ludo cum ſuis Canonicis verſaretur, adeò ludibrio illis ſe dedit, vt præ moleſtiâ quâ agebantur, eo quòd infelices aleas ſortirentur, ſcommata & indecoros ſales in eum iacerent, voceſque ipſi Deo iniurioſas proferrent: quàm benè his acommodari ea poſſunt, quę in quadam è ſuis Decretalibus Innocentius Tertius ad ludos amouendos adſcripſit, *Occaſione quorum ſub quadam curialitatis imagine ad diſſolutionis materiam deuenitur.* C

c. inter 21. de Eccl. Praſ.

Ex aduerſo Arriani Comes Eleazarius apud Surium, indecorum aiebat eſſe ei qui Chriſtianæ fidei ſe profiteretur alumnum, vt ludis intereſſe ſpectaretur; adeòque pœnis ingentibus enunciatis, aulicos omnes ſuos à quocumque ludorum genere diſtrahebat: Quid tamen Principes hic ego Chriſtianos recenſeam, cùm ipſiſmet Idolorum cultoribus fuerit hoc idem egregiè probatum? D

Magiſtratus omnes à ludo quocumque Themiſtocles clariſſimus Athenarum Præfectus arcebat, ne inter ſeria videretur ludis locum dare Reſpublica: an igitur æquum erit, vt nos ludentem noſtris manibus repræſentemus Eccleſiam! Chilon etiam Spartanus è Septem Græciæ Sapientibus vnus, tantæque ſapientiæ famà, vt eius oracula in Apollinis Delphici Templo fuerint inſcripta, cùm ad fœdus cum Chorinthiis ineundum Legatus à ſuâ Republicâ mitteretur, Chorinthios Magiſtratus inueniens ludis ſe oblectantes, re infectâ redijt ad ſuos pronuncians, indecorum Lacedemoniis eſſe, ſi cum luſoribus ſe coniuncto fędere deuouerent. Si rem tam alienam à profano magiſtratu ludum æſtimauit, quantùm in eos exarſiſſet, qui ſacræ Religionis & rerum Diuinarum Principes inter alearum iactus horas tranſegiſſent?

Quod autem hæc in re præ cæteris admirationi mihi eſt, illud recenſeo, quod A Ioannes Cuſpinianus de Turcis, quos etiam Agarenos appellat, fideliter memorat; hi enim tum ſupplicijs acerbis, tum contumelioſis pœnis eos afficiunt, quos aurum ad quemcumque ludum decoquere ſciunt; quis ergo ſibi non ſuadeat, rem nimis indignam Epiſcopis eſſe, vt ludos frequentent, & in aleis tractandis, non famam tantùm ſuam, ſuumque nomen dehoneſtant, ſed ſacras Infulas, thiaram, & ſanctiſſimam omnium venerandamque dignitatem, diridendam ponunt in tabulâ, & inter ludos illudendam: verſari ne ergo poterit inter ludos Antiſtes? *Vbi*, ſic Petrarcha loquitur, *non decor morum, non modeſtia verborum, non amor erga homines, non erga Deum reuerentia.*

Cuſp. l. de Turcharũ institut. & morib.

Petrar. dialog. 27.

Tertiam mihi Plato rationem adminiſtrat: hæc autem tota in eo eſt, vt aſſerat aleas, teſſeras, aliaque id genus à Diabolo, quem Theut ipſe compellat, reperta lucique data fuiſſe; omnium primus è Stygio Magiſtro Thamus Aegypti principes hanc ludi artem excepit, è cuius poſtea magiſterio in totam terrarum vniuerſitatem facilè deriuata eſt; ex his autem obiurgatio illa, qua Iudæos Iſaias arguit, B mihi innoteſcit, *Qui ponitis fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.* Quædam Idolorum cultus ſpecies eſt ludus; tabula quæ luſoria dicitur, campumque ſternit talis & aleis, fortunæ menſa eſt, quam tacitè aleones adorant, cùm ab eâ vel auri lucrum, vel iacturam agnoſcant.

Plat. in Phædro.

Iſai. c. 53.

Ad hæc ſe Diuus Cyprianus accommodans ait; è trophæis, quæ de profligatâ virtute Dœmon erigit, qualia ſunt, adulteria, furta, rapinæ, aliaque huiuſmodi, illud non deeſſe, *quod eſt ex alea tabulâ:* poſt quæ omnes eloquentiæ ſuæ neruos intendit, vt alearum ludum tanquam ſacrificium Satanæ auerſemur: do eius verba. *Abſconde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à ſacrificijs Zabulon.*

D. Cipr. de Aleatorib.

Ea etiam eſt in ſententiâ Diuus Carolus, vt exiſtimet, nunquam ſolos eſſe ludentes, eò quod, vt ipſe ait, *ſpiritus malignus aſſiſtat*, quod idem dixerat antea Diuus Cyprianus, hoc eſt ad alearum ludum, *Diabolus praſtò eſt*; nobilem enim-C uerò ipſiſque dignum inſpectorem ſortiuntur, eumque, quoties de re aliquâ luſoria ambigunt, velut arbitrum habere poſſunt. Nulli ergo admirationem faceſſat, ſi vitiorum ſeminarium ludus ſit, cum vitiorum parens author eius fuerit, eiuſque ſit aſſiduus inſpector: quàpropter iure quidem merito in eos exardeſcebat Diuus Ioannes Chryſoſtomus, qui tenuem ſolùm leuiſſimamque maculam animo ex ludo inuri aſſerebant, cum re verâ vitiorum & flagitiorum omnium parens ſit, *Aleas tractare non videtur multis peccatum eſſe manifeſtum, ſed infinita vitæ mala ſolet afferre.* Chryſoſtomum audiſti; ſed dabo etiam Ambroſium docentem, ſingulis à vitijs virtutes ſingulas oppugnari, ſed omnes ſimul ab vno ludo deſtrui & extingui.

D. Baſil. hom. 5 in exam.

D. Cypr. de Aleatorib.

D. Chryſo. hom. 1 ad pop. Anthic.

D. Ambr.

Sexdecim vitia è ludo alearum pullulantia recenſet Cardinalis Hoſtienſis in ſua Summa; Diuus verò Antoninus tot ex eis enumerat, quot in talis puncta notantur: quare nil magis indecorum & contumelioſum mihi videtur in ſacros viros patrari, quàm ſi ad verſandas aleas aduocentur: Diui Pauli authoritate hæc roboren-D tur, verba ſacræ Geneſeos ad hoc confirmandum afferentis: Sara enim, vt ibi narratur, Iſmaelem cum ſuo puerulo Iſaac ludentem aſpectans, nuſquam quieuit, quoad vſque eum ex ædibus ſuis ablegaſſet: *Cumque vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo; dixit ad Abraham: eijce ancillam illam, & filium eius*; perſecutionis nomine ludum illum compellat Apoſtolus. *Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum: ita & nunc, &c.* Hoc idem perpendit Origenes, qui ad pœnam Iſmaeli irrogatam obſtupefactus interrogat, *Quid læſerat, cui nocuerat, ſi ludebat? quaſi non hoc in ætate illâ etiam gratum eſſe debuerit, quòd luſerit filius ancillæ cum filio liberæ*; ac ſi verò dubitatione vnâ ſoluere velit aliam, ſubdit, *tùm deinde, & Apoſtolum miror, qui ludum hunc perſecutionem pronunciauit.* Iure perſecutio vocetur, nam vel in pueris, quorum ætas, cum ad ſeria magnaque tractanda impar ſit, ad huiuſmodi oblectamenta videtur idonea, ludus ab Ennodio vocatur, *Aetatis naufragium.* Quid igitur in Epiſcopo erit, cuius terga mole humeris Angelicis formi-

Hoſtien. in Sum. tit. de excuſ. Pr. l. 9. Cler.

S. Antonin. in 2. p. Sum. c. 23. §. 6.

Gen.

Ad Galat. 4. 19.

Orig. in cat. Lippoman. ad Galat. 4. 29.

midanda premuntur? quàm ſanè hic famæ ſuæ lucem obſcuraret, ſui gradus ſanctitatem, ſui populi amorem, Deique ipſius voluntatem fruſtraretur, ſi luſor & maximè aleator noſceretur? Hac in re temperare mihi non poſſum, quin exemplum hic adſcribam nobis Dyoniſij Carthuſiani ſtylo donatum in hanc formam: A

Carthuſ de arcta via ſa.ut.art. c.26.

Diui Cyrilli nepos obierat, enixè ab eo dilectus; vt eius ſpiritum patruus adiuuaret, perennes ad Deum fundebat preces, illud maximè à Deo perquirens, an iam foret de ſuâ beatitate ſecurus: flammis vndique circumſeptum ſpectandum ei ſe noctu dedit nepos, aitque, ſe iam æternis cruciatibus addictum, eo quòd ludi amantiſſimus, nunquam de eo parem dolorem ſuſceperit. Si ergò liber adoleſcens, virique Sanctiſſimi nepos, licet cæteroquin non tenui virtute illuſtris *tantâ pulchritudine, eloquentia, & morum decore ornatus, vt ab vniuerſis miro amaretur affectu*, è ludo tam miſerandum vitæ exitum inter Stygias pœnas fuit ſortitus, nullum è Sancti Patrui precibus auxilium aſſumens, an non inferorum aditum ſibi aleis Epiſcopus referat, quas auerſari deteſtarique tenetur? B

§. I.

Innoc. & Abb. in c. lator de ho. Coſta cum rel. de lud. ſub n.25.vbi de com. Ab.in c. Cler.2.de vit. & honeſt.Cler. Abb cum rel.vbi ſup. Graff.p 2. dec.l.3.c 9. Capr. cum rei cor. 66. num.7. Couar.cum rel inClem. ſi furioſus p.2.9. 4 de ho. Viuius com.opi. 467.n 3.4. Nauar. in Manual c. 20.ſub n.1. ſub n.3. Alex ab Alex.l.3. Genial. c.21. Cic.l.1. off.

COmpertum mihi ſatis eſt, concordes eſſe Canonum Præceptores, vt ſacris viris latrunculorum ludum ſine vllâ noxâ permittant, cum ingenio potius quàm fortunâ ludus ille ducatur, & potius eo delectationi conſulatur quàm lucro, dummodo tamen quatuor in eo ſeruentur, quæ vnà coaleſcere ſimul poſſunt: ea autem ſunt, vt ad oblectationem, non ad lucrum ludus inſtruatur, vt non magno temporis ſpatio abſoluatur, ne ſacris à rebus abſtrahantur, vt aliorum & ſæcularium præſertim aſpectus euitetur, demùm vt prophanos viros in eo ſocios non admittant: nec enim decet, vt ſacra prophanis miſceantur, & in partem eorum oblectationis alij aduocentur, quorum famam fieri poteſt, vt in ludi ſtudio deperdant: Martinus autem Nauarrus, licet in ea ſententia ſit, vt hoc ludi genus magis alijs abeſſe à vitio doceat, adhuc tamen exiſtimabat, non æquè ac alios, idoneum eſſe ad animum reſtaurandum, qui potiſſimus finis eſt, ad quem ludi omnes referuntur: perquàm libenter Nauarro & ipſe pariter adhęreo, cùm ad latrunculos cum lege verſandos ea exigatur ingenij contentio temporiſque prolixitas, vt ad animum potius defatigandum quàm relaxandum aptus videatur, capitiquedolores ingerens, aulicos potiùs deceat, qui deſides & ceſſantes in procętonibus dies integros immorantur: nec aliâ de causâ cum dicitur Palamedes inueniſſe, quàm vt Græcorum acies vmbratili illo bello vel bellico illo ludo exerceret, & præ obſidionis prolixitate nauſeantes animos aliquatenùs recrearet: vt enim animum defatigatum remittat & reficiat ludus, breuis eſſe debet, cum ſi prolixus fuerit, potius moleſtiæ ſit atque faſtidio: Sali dixeris perſimilem, qui ſi nimius fuerit, non condit, at deſtruit dapes, & ſomni inſtar vires onerat nimius, reficit moderatus. Oratori Romano hæc debes. *Ludo & ioco vti quidem licet: ſed ſicut ſomno & cæteris quietibus.* C D

Præterquam quod in hoc potiſſimùm ludo animus exardeſcit, & maximè impatiens eſt, vt victus alteri cedat: cùm enim non fortunæ, ſed ingenij ſit opus, ægerrimè quiſque patitur, vt ingenio ſe alteri minorem inſpectet, iuxtà illud poeticum,

Ouid.

Qui velis ingenio cedere, nullus erit.

D. Petr Dam l.3. ep.10.

Quidquid tamen de Lythurgis dicatur, pro comperto eſt, ab hoc etiam ludi genere, docente Diuo Petro Damiano, Epiſcopum alienum fore: hic enim Alexandro Secundo & Cardinali Hildebrando, qui Pontifex poſteà fuit ſaluratus, narrauit, quod cùm Antiſtitem ſuum in itinere ſocium inter latrunculos verſandos inuenerit, acerbè eum grauitèrque corripuit hac formâ, *Rectè ne tui erat officij, veſpere in ſcacchorum vanitate colludere, & manum Dominici Corporis oblatricem, linguam inter Deum & populum mediatricem, ſacrilegi ludibrij contaminatione fœdare? præſertim cum canonica decernat auctoritas, vt aleatores Epiſcopi deponantur.* Quia tamen Antiſtes ille excuſatum ſe habebat, eò quod Canonum authoritate Antiſtites non à

la-

A latrunculis, ſed ab aleis repellerentur, excuſationem profligauit vir Doctiſſimus
docens. *Scacchum Scriptura non ponit; ſed vtriuſque ludi genus aleæ nomine comprehendit*, adeòque eaſdem pænas vtriuſque luſoribus irrogandis: Tanti Cardinalis ſuffragio Antiſtes adhæſit, de patrato crimine ſtatutas illi pœnas excepit libens, illud etiam ſpondens, ſe maculâ eadem non vlterius aſpergendum: ſed ſtatutas illi à Damiano pœnas accipe, vt ſcilicet tèr ſacros omnes Dauidis hymnos lentâ voce recitans, in eorum meditatione verſaretur, vt duodecim pauperibus ablueret pedes & deoſcularetur, vt tum manus, tum labia quæ in criminis partem venerant conceptâ labe purgaret. *Hoc autem diximus, vt quam inhoneſtum, quàm abſurdum, quàm denique fœdum ſit hoc in Sacerdote ludibrium, & alterius emendatione noſcatur*. Sic ille. An non tonitrua & fulmina dixeris hæc, quæ terrorem vnicuique incutiant, quem tum famæ, tum beatitatis cupido inceſſit? licet autem aſperior quàm par fuerit hac in re fuiſſe mihi videatur Diuus Damianus, & omnibus Canonum Magiſtris refragari, adhuc tamen tanti viri authoritas magni ducenda eſt, cùm fuerit in cauſâ, vt Antiſtes ille ſuâ voluntate ſubactâ, ſe illi tam
B generosè dimiſerit, ſe ipſum plenè triumphans: ſatis etiam nos eo docemur, vt ludum huiuſmodi licet ex ſe non vetitum fugiamus.

Vt perdoctis viris faueam, non hic ego præteream, quod Suidas refert talorum etiam ludum Græcâ voce ταβλά appellatum, à Palamede pariter fuiſſe repertum, refertumque eſſe admirandis Philoſophiæ totius arcanis, adeoque maximo pretio antiquiùs habitum. ipſummet audi. *Tabula ludi nomen à Palamede ad exercitus Græci delectationem, non ſine multâ philoſophiâ inuenti. Nam tabula ipſa terreſtris hic mundus eſt: duodenarius verò numerus punctorum in teſſeris, ſiue talis, Zodiaci ſigna notat: ſeptem grana ſeu tali, ſeptem Stellæ ſunt planetarum: turricula verò per quam tali dimittebantur in tabulam, Cæli altitudinem refert, ex quâ multa bona & mala omnibus rependuntur*, admonebantur etenim non ab inani fortuna, non ab ingenij ſolertia, ſed Diuino conſilio teſſeras volui, incertoque caſu eo mouente tractari. Suida.

C Verùm ſi ludendi prurigine adhuc Antiſtitum aliquis titillaretur, ludum eorum miniſterio accommodatum Diuus Cyprianus exhibet, vtilem ſimul & iucundum dignumque cui ſupremarum mentium acies, imò Deus ipſe inſpector interſit. non fortuna huic tabulæ inſidebit, at Diuina Sapientia; aurum huic tabulæ appone, non vt vel aleis, vel talis abſumas, at vt pauperibus eroges, & ſocios in ludo hos habens Regnum cæleſte lucreris. *Eſto potius non aleator, ſed Chriſtianus: pecuniam tuam, aſſiſtente Chriſto, ſpectantibus Angelis, & Martyribus præſentibus, ſuper menſam Dominicam ſparge: patrimonium tuum, quod forſitan ſæuo ſtudio perditurus erat, pauperibus diuide: diuitias tuas Chriſto vincenti committe, &c. Sit tibi cum pauperibus quotidianus luſus, &c.* Dedi Cyprianum. De Cypr. de Alcatoribus.

Oblectationi ſimul & vtilitati ludo alio Diuus Idelphonſus conſuluit, Toletanus Archiepiſcopus, Antiſtitum Sydus & Virginis Auguſtæ delicium. Caſtiliæ Regem hic aſpiciens florentem ætate, deliciarum flores vbique carpentem, & voluptates vndique odorari, cæleſti beatitate contemptâ, Apoſtolum imitatus ad om-
D nium ſalutem adeò propenſum vt diceret, *factus cum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifaciam*, excogitata opportunitate modum inuenit, quo eum frugi meliori donaret; Regi igitur ſignificauit, an pergratum ſuæ Maieſtati fuerit, ſi ſub veſperas eum ipſe adiret, vt ſimul aliquandiù ad animum oblectandum immorarentur: Annuit Rex, aulam Antiſtes adijt, mutuiſque beneuolentiæ officijs abſolutis, Rex à grauibus rebus agendis alienus, ad aleatum ludum facilis Antiſtitem inuitauit, paruit beneuolentiæ Regis Antiſtes, aleis hinc inde impertitis, ex eis aliquas, inter quas Regis imaginem præferens vna erat, reiecit, abiecitque Rex; hîc Antiſtes, quæſitam opportunitatem nactus, Quid, inquit, in cauſâ ô Rex eſt, vt aleas reiicias? Prauas, & infauſtas fui ſortitus, ille reſpondit: praua ne, hîc eum interpellauit Antiſtes, & infauſta alea illa eſt, quæ ex omnibus regia eſt? hic iterum Rex, hoc in ludo nullius pretij eſt Regem eſſe, regiamque ideo aleam conſtantèr, vtilitèrque reijcio: ita ne, ſic rurſus Antiſtes, mi Rex? quàm probe, *nunc intelligo quid ſibi velit Apoſtolus, cum dicit. Præterit figura huius mundi*, Pulchra quidem mundi huius figura eſt, ſed tranſit; Ergò ne tranſeunt & Reges? ergo ne 1. Corin. 9. 22.

tu quoque Principum maximus celeri conuerſione tranſibis? nobiſcum mors ludit, & regias potius aleas quàm vulgares abducit; quid de tua ſalute, quid de A ſtatu beatitatis; ſi ludens mors tuam aleam abduceret in præſenti? an quidquam tibi regale faſtigium proderit? Satius ergo erit ſi æternitati nunquam tranſituræ ſtudueris: hæc aliaque non abſimilia tanti momenti fuere, vt in ludo victor euadens, fauſtiſſimo iactu ludicrum certamen abſoluerit; Rex è priſtino vitæ more reſpuit, & ſanctiora conſilia induens, pietatem quam viuens coluerat, ſeruauit moriens. Habes hîc dignos Antiſtite ludos, & oblectamenta, quæ pro tantâ dignitate ſequaris.

Ad Honeſtam animi corporiſque relaxationem tempus aliquod ab Epiſcopo concedendum. Cap. XXI. B

Ariſt. 10. & pol.

NON is ego ſum, vt Stoico ſupercilio aſper, omne ab Epiſcopis oblectamentum amoueam, eoſque in perenni quadam rerum circumuolutione defigam: cum enim è mente Ariſtotelis fieri non poſſit, vt ſemper inter ſeria grauiaque agenda hominum animi immorentur, ceſſationem aliquam honeſtam poſtulare iure videntur, quâ ſe primum reficientes, ad laborandum poſtea fiant vegetiores; laborum curarumque nubes fugantur, vt in otij tranquillitate clarius & lucidius lumen veritatis innoteſcat: *Remiſſiones* ait Diuus Chryſoſtomus *preparamenta ad labores ſunt; & arcus, & lyra, & homo vegetantur quiete*, quæ eadem è Græco ſermone latio donauit Seneca, *danda eſt remiſſio animis: meliores acrioreſque requieti ſurgent*; ſi campos ſingulis annis aratra proſcinderent, in hominis inconſultam libidinem indignati ferè ſterileſcerent; ſic propemodum mentis humanæ acies hebeſcit, ſi longo diutinoque laborum vſu atteratur: *naſcitur ex aſſiduitate laborum, animorum hebetudo quædam & languor*, Quies è contrâ, quâ campi identidem oriantur, pernicioſa videtur, ſed vtilis re ipsâ eſt; largiſſimè enim merces C affluit, quâ ſua otia remunerantur, ſuſceptamque quietem compenſant; ſi moderata & honeſta relaxatio fuerit, mirum quantùm ex ea vehementiores ingenij impetus euadunt, mens reficitur, refecta acuitur, & promptior, validiorque ad ardua peragenda perficitur: *Vt nouales licet alternis requieſcant annis, tamen eam ceſſationem compenſant; ita relaxatio ingeniorum mediocris, facit, vt ad ſtudia reuerſi plus efficiamus vigore animi, licet breuiore temporis ſpatio*. Hæc è Plinio.

Dio. apud Lipſ. ad Sen. de tranquil. 2. 1. n. 319. Sen. de tranquil. c. 15.

Cic. l. 2. de orat.

Maximè induſtriæ aues ſunt in ſuis coagmentandis nidis, ait Tullius, at interdùm relaxationis ſtudio pennas explicant, laboreque intermiſſo ſolatium quærunt in volatu. Volemus identidem & nos, noſtriſque ingenijs in diutinâ rerum agendarum defatigatione defixis relaxationem aliquam demus, per vacuum aera ſpatiantes: non tantùm vitio quis hoc vertat, ſed laudi, ſed virtuti tribuendum eſt, vt docet Auguſtinus. *Sapientem docet interdum remittere aciem rebus agendis intentam*. D

D. Aug. l. 2. de muſic. c. vlt. in fin.

Plut. in mor.

Eo autem modo, quo lyræ vel arcus fides remittimus, ne ſemper eædem intentæ frangantur, ſic etiam iuxtâ Plutarchum, recreandus otio animus, vt ad labores reddatur vegetior, cui forſan Horatius adhæſit concinens,

Horat. l. 2. carm. ode 10.

Neque ſemper arcum tendit Apollo.

Caſſ. coll. 24. c. 10. & 21. D. Tho. 22. q. 16. ar. 2.

Quin ad torporem animi fugiendum, viriumque imbecillitatem, quam nimius ſolet labor adducere, euitandam, ſanctiſſimis Aſceticis hoc idem ſignificauit Caſſianus, exemplumque ſatis hîc opportunum, quo vtitur etiam Magiſter Angelicus, ad ſuam ſententiam roborandam adſcribit: huiuſmodi autem illud eſt: cum perdice iocantem Diuum Ioannem Euangelici Verbi præconem & ſcriptorem venator inuenit; ad eius aſpectum non leui ſpectator offenſione exardeſcens, ita ne, ait, tu Ioannes ille es, cuius nomen tam illuſtri famâ vndique peruolitans, meum accendit ardentiſſimè animum ad te videndum ſimul & venerandum; quî ergo tàm

leui

leui ludicràque voluptate animi magnitudinem conteris, & abſumis, mentem-
A que excelſam hebetas & extinguis? ad hæc ille, quid nam hoc eſt, ò fili, quod præ manibus habes? arcum vides, tum ille, ò Pater; quid autem eſt, ſic rurſus Ioannes, vt non eum ſemper intentum feras & ad feras vulnerandas expeditum? interroganti reſpondit venator, torpeſceret arcus, perennique labore fatigatus adeò lenteſceret, vt ad venatorium miniſterium explendum ineptus redderetur; ad hæc vir ſanctiſſimus, *nec noſtri animi te offendat, ò iuuenis, tam parua hæc, breuisque laxatio, quæ niſi remiſſione quadam rigorem intentionis ſuæ interdum releuet, ac relaxet, irremiſſo vigore lenteſcens, virtuti ſpiritus, cum neceſſitas poſcet, obſecundare non poterit.*

Trium illuſtrium Virorum exemplo hæc Seneca confirmat; Socratem prius affert, qui vt à Palladijs miniſterijs & à labore paleſtræ fatiſcentem animum aliquo ſolatio recrearet, ipſiſmet pueris, vt luderet, ſe immiſcebat; Inde ad Catonem accedit, qui ad langueſcentis ingenij vires reficiendas vini potu ſe exhilarabat; Scipionem demum profert, qui corpus bellicis laboribus perferendis & triumphalibus laureis colligendis aſſuetum, choræis & ſaltibus recreabat.

Seneca de tranquil. cap. 15. D. Th. vbi ſup.

B Rationem ſi quæſieris, ipsamet natura ſuggerit, & Angelicus Magiſter explicat; vt enim noſtri corporis vires, cum certis quibuſdam limitibus definiantur, aſſiduam rationem motumque perpetuum non patiuntur, adeòque ſomnum ſoporemque exigunt, quo vel elanguidæ vel deperditæ roborentur & reficiantur; ſic propè de animo philoſopheris, cuius virtus, eò quod certâ quadàm menſurâ ſe porrigat, ſi nimium defatigetur, vel extinguitur, vel hebeſcit; quapropter quiete aliquâ indiget, cuius auxilio recreatus animus ad maiora denuò confirmatus aſſurgat.

Hinc fit, vt moderata aliqua iucunditas, quâ laborantis animus relaxetur, & veluti floridior iuueneſcat, non tantum arguenda non ſit, at commendanda, virique clariſſimi Auguſtinus & Bonauentura, alijque Sacrorum ordinum conditores pro lege ſtatuant, vt poſt menſam per horam ſimul verſantes honeſtâ aliqua voluptate animum erigant & oblectent: de Sanctâ etiam Elizabethâ Hungariæ Regi-
C nâ, & de Sanctis Ignatio Loyola, & Philippo Nerio habetur, quod aliquando cum ſuis humaniſſimè colluſerint; quod tamen aliquantulò aſperior præſtare nunquam voluit Diuus Carolus Borromæus; ſed audi oraculum Diui Gregorij Nazianzeni nobis ſuffragantis. *Non interdictam volo animi relaxationem, ſed immoderantiam coerceo.* Quin Seruator noſter, vt primùm è concionibus laborioſè habitis diſcipulos ſuos recepit, in montem eos abduxit, ibique cum illis aſſidens aliquam dedit eis animi relaxationem, exempla Herculis, Ageſilai, aliorumque iubens hic prætermitto, quæ habes apud Aelianum: hæc animi remiſſio, quæ Græco idiomate Eutrapelia, vocatur inter morales virtutes à Diuo Thoma poſt Ariſtotelem collocatur, & potiſſimum in iocoſis feſtiuiſque quibuſdam ſalibus, vel operibus ad animi quietem neceſſarijs verſatur: *Huiuſmodi autem dicta, vel facta, in quibus non quæritur niſi delectatio animalis, vocantur ludicra vel iocoſa: & ideo neceſſe eſt talibus interdum vti, quaſi ad quandam animæ quietem: & hoc eſt quod Philoſophus dixit in 4. Eth. quod in huius vitæ conſeruatione quadam requies cum ludo*
D *habetur.* Iocosâ hac vrbanitate, qui deſtituitur, aſper cum alijs euadit, & moleſtus, ſibique ipſi grauis & inutilis: Inter aquas ſi aurum ieceris, ait Diuus Chryſoſtomus, iubar ſeruat ſuum, ſi flammis dederis non tantùm ſeruat, ſed auget; habes in auro viri iuſti ſymbolum, hic enim ſolatia inter perſeuerat integer, inter ærumnas non detrimentum, ſed incrementum habet ſanctitatis.

D. Aug l. 2. de muſic. D. Bonau. de quatuor virt. Card. Card. Iob 6. 3. Elian. l. 12. de var. hiſt. D Gregor. Nazia. orat. 5. Marci 6. 31. D Th. vbi ſup. D. Th. 2. 2. 168. ar. D. Chryſ. hom. 5. ad pop.

Licet autem ab eodem uiro Sanctiſſimo nonnulla Apoſtoli verba perpendente, vrbanitates iſtæ iocoſæ in Chriſti fidelibus reprobentur, & lachrymæ potius gemituſque, quàm ſales & lepores approbentur; adhuc tamen in eâ ego ſum ſententiâ, quod cum ipſe in huiuſmodi ſolatia nimis effuſos & immodicè propenſos humanos animos aduerteret, eâ arte uſus eſt, quâ quis mollem adhuc plantam obliquam & diſtortam componere volens, ad aliam partem violentèr plus æquo conuertit; præterquam quòd eius verba Apoſtoli ſententiæ ſunt aptanda, qui iuxta recentis interpretis explicationem de ſcurrilitate loquebatur, quæ inhoneſta nimis

D. Chryſ. Ehef 5. 4.

mis noſtro Sacerdotio eſt: aliàs quot eſſent aculei,quibus noſtræ conſcientiæ eru- A
[Corn. à Lapid. ibi.] ciarentur, ipſoque nos Apoſtolo, viriſque aſperrimis Antonio & Hilarione, aliiſque Aſcetis aſperiores eſſemus: hos enim conſtat, *ſuos habuiſſe iocos ſed Chriſtiano ſale conditos*: quin recentiſſimâ hac ætate laudem ſibi maximam feſtiuis hiſce ſalibus vindicarunt Sanctus Philippus Netius, & vndique piiſſimus Cardinalis Bellarminus: ſanè vrbaniſſimum è Philoſophis fuiſſe ipſum Xenocratem legiſſe me memini, licet rigidum turgidique ſupercilij virum, adeò vt feſtiuos eius iocos, argutoſque lepores commendantibus non abſque admiratione nonnullis, qui acerbam eius indolem ruſticamque agnoſcebant, reſponderit Plato. *Quid miramini? nonne inter carduos & vrticas, lilia plerumque, & roſas naſci cernitis.*

Quatuor à Præſulibus in relaxatione obſeruanda, vt ſacris viris digna æſtimetur. B
Cap. XXII.

[D. Tho. vbi ſup.] ILLVD potiſſimum hac in re eſt, vt ſcilicet in morbum remedium non migret, in venenum vertatur Antidotum, eaque tantum nobis placeant oblectamenta, quæ ſalutaria, non pernicioſa ſint, nec licentiam animo ferant, ſed leuamen, adeout non ea libido ſubminiſtret at ratio, non intemperantia, ſed pru-
[D. Tho. ibi art. 3.] dentia; ad hoc præſtandum tria ſuggerit Doctor Angelicus, quæ potius quatuor ex eius verbis eſſe colliguntur.

Primum eſt, ut non ſuperflua & immodica, ſed moderata relaxatio fit: è Diuo
[D. Gregor. Nazian. orat. 6.] Gregorio Nazianzeno hoc ille hauſit, cuius ea ſententia eſt, *non interdictam volo animi relaxationem; ſed immoderationem coerceo*: ſicut enim nimia membrorum quies & corporis deſidia prauos humores parit, quorum malignitate tùm corrum- C
pitur ſtomachus, tum caput inuaditur, ſic animi quies hoc eſt relaxatio, ſi opportunum modum exceſſerit, fœdis eum cogitationibus obſcurat & occupat, & cum
[D. Bern. de conſid.] otii fœtus ſit, *mater eſt nugarum, nouerca virtutum*, vt ait Diuus Bernardus: hoc
[Diog. apud Philoſ.] fortè Diogenes innuit, cum teſte Philoſtrato ait, *Mel ſummo digito, non caua manu guſtandum eſt*, id eſt obiter & leuiſſimè delibanda ſunt ſolatia & voluptas, ita vt in illis non adhæreſcat, & prope noſter animus abſorbeatur: & quia huiuſmodi oblectamentis, veluti quibuſdam condituris & bellarijs, ad noſtram vitam condiendam vtimur, ſalis inſtar nobis illa eſſe debent, qui ſi parcè adhibeatur, dapes perficit, inficit ſi immodicè diffundatur: audi iam Ariſtotelem, cui argutiem de-
[Ariſt. 9. Eth.] bes: *pauci amici propter delectationem ſunt habendi; quia parum de delectatione ſufficit ad vitam, ſicut parum de ſale ſufficit in cibo.*

Media fini apianda cum rectâ menſurâ eſſe, Philoſophi conformi ſuffragio docent, & Diuus Thomas egregiè probat; cum ergo ad animum erigendum rela- D
xatio dirigatur, ad hoc, ut aptior ſit vel ad opus vel ad meditationem, accommodanda huic fini eſt, ſuamque legem ab hoc acceptura: hinc Seneca, *Corpori*
[Sen. ep. 8.] *tantum indulgeas, quantum bonæ valetudini ſatis eſt.* Cùm illuſtrem de Madianitis victoriam Gedeoni Deus impertire vellet, ut experimentum de ſuis militibus
[Iud. 7.] faceret, ad flumen iuſſit illos accedere, *Duc eos ad aquas & ibi probabo illos*; acceſſere hi, & eorum plerique genibus humi procumbentes, placidiſſimè ſiti indulſerunt; trecenti tantù ſummis labijs aquam lambentes celerrimè ſe expediuerunt, ut deſtinatam pugnam promptiores adirent; tunc Deus: hos tantùm trecentos, qui bibendi voluptatem aſpernati, aquam leuiſſimè & fugientium inſtar deguſtarunt, vt tantùm neceſſitati conſulerent, aptiſſimos cenſeo, qui ad meos hoſtes profligandos eligantur, palmam arrepturi poſt pugnam: bellatores reliquos, *qui bibunt flexo poplite*, dimitte, voluptuoſi enim ſunt & delicati, *& trecentis viris, qui lambêrunt aquas, liberabo vos, & tradam in manu tuâ Madiam; omnis autem reliqua multitudo reuertatur in locum ſuum.*

Quàm

Quàm benè hîc noſtra mens exprimitur! ad Stygios hoſtes delendos, ad laureas
A ſacras colligendas aptiſſimi tantùm videntur, *qui ſummis labijs*, ad uires reficiendas
ſolatijs honeſtis indulgent; qui uero immodicè totoque illis animo adhæreſcunt,
quis credat alumnos fore victoriæ, & in Sacerdotalibus palæſtris glorioſo puluere
ſordidandos? quin, ait Chryſoſtomus, ab ipſius Chriſtianis certaminibus auertendi
hi ſunt, *nihil enim eſt, quod adeò ſit inconcinnum, & alienum à Chriſtiano, atque re-* D Chriſoſ.
quiem & recreationem quærere. Inſulas noſtras, Hyerarchiam noſtram, noſtræ de-
nique ſanctitatis faſtigium nimis dedecent huiuſmodi voluptates, quibus niſi mo-
dicæ fuerint, ad noſtras cædes, animique excidium corpus obarmatur? quis adeò
cæcutit, ut tot in illis pericula, tot laqueos in illis non agnoſcat? *Sicut piſces ca-* Eccl. 9. 12.
piuntur hamo, ſic homines in tempore malo. Malum autem tempus illud iure dixeris,
quo relaxationibus ſolatijſque uacamus.

Cum Satanæ ſacrum Aſceterium circumeunti, Diuus Dominicus occurreret,
eumque cogeret, vt ſingulatim ea cuncta referret, quæ in ſingulis domus religioſæ
partibus nequitiâ ſuâ conficeret, ad locum relaxationi deſtinatum perueniens, Dæ- Sur. in vit. S Domin.
B mon *cachinnatus! dixit: hic locus totus eſt meus, hic exiſtit riſus, hic vani referuntur* menſ. Aug.
rumores, & verba inania proferuntur. Si ergo de ſolatijs, quibus uiri pijſſimi religio-
sè utebantur, triumphum adeò ſonorum canit Dæmon, quàm ſonorè, quam fe-
ſtiuè plauderet, & buccinaret noſtras immoderatas relaxationes inſpectans?

Quamuis autem ex huiuſmodi ſolatiorum intemperantia mali nihil hauriremus,
an non ingens malum eſſet, quod ex eis noſtra pietas exareſcit, illaſq; à ſe remouet
cæleſtes voluptates, quibus inter cæli gaudia noſter animus ſortitur in terris: ſa-
nè inter cæleſtes & terrenas voluptates eadem prorſus lege proceditur, quæ inter D. Bern. ep. 2.
putei fiſtulas datur: ex his enim eò altius erigitur vna, quò altera profundius de-
mergitur, & inſtar ignis & aquæ eò magis ille exæſtuat & furit, quò magis hæc
torpet & frigeſcit: *Quomodo ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt, ſic ſpirituales, &* Ioſuè 5.
carnales deliciæ in eodem ſe non patiuntur. Dedi verba Bernardi. Quoadusque D. Ber. in ſer. 6.
terreſtrium uoluptatum uinum non exaruerit, Chriſti uirtute in uinum aqua non
C migrat: tunc cæleſtis dulcedinis manna deficit, cùm immodicè humanæ ambro-
ſiæ uſurpantur. *Defecit manna poſtquam comederunt de frugibus terræ, miſceri non*
poſſunt vera vanis, æterna caducis, ſpiritualia temporalibus, ſumma imis.

Vtinam hæc animo altiùs inhærerent! quàm parcius, quàm moderatius noſtris
relaxationibus uteremur? quàm libenter, ne pietas noſtra areſcenti languore con-
fecta ſitiret, immodicas rerum terreſtrium potiones amoueremus? O ſi cum Diuo
Auguſtino perciperemus, quod *dulciores ſunt lachrymæ orantium, quàm gaudia thea-* D. Aug. in pſ. 127.
trorum, quàm facilè mundi delicijs abactis, noſtra ſolatia in vno Deo quære-
remus?

§. I.

D VT ad ſecundum progrediamur, quo modus, quem ſeruaturi in noſtris ſo-
latijs ſumus, reſpicitur, adeò vt in his aſſumendis noſtra voluptas itâ me-
tienda ſit, vt modeſtia exterior non obſcuretur, & interior animæ pietas nullate-
nùs minuatur, *Attendendum eſt, ne totaliter grauitas animæ reſoluatur.* Sic Diuus D. Th. vbi ſup.
Thomas: adeò enixè ſolatijs noſtris uacandum non eſt, vt ſpiritus eneruetur, &
hebeſcat; Vltimus ſemper finis reſpiciendus nobis eſt, & inter ipſas relaxationes,
Inſularum, quibus illuſtramur, iubar præferre debemus ad populorum documen-
tum, ad inſpectorum exemplum: ad hoc fulciendum duo affert vir doctiſſimus,
tùm è ſacrâ, tùm è prophanâ hiſtoriâ. A Diuo Ambroſio prima habetur autho-
ritas hoc ſtylo, *Caueamus, nè dum relaxare animum volumus, ſoluamus omnem ar-* D. Ambr. 1. de off.
moniam, quaſi concentum quendam bonorum operum. ab Oratore Romano datur al- Cic. de off.
tera, *vt in ipſo ioco aliquid probi ingenij lumen eluceat.* Profectò qui, licet honeſtis,
ſolatijs immodicâ licentiâ ſe committit, quàm periculoſum ei eſt, ut quas uirtu-
tum opes diuturno labore collegit, breui decoquat, pueroque fiat ſimilis, qui fa-
culæ fulgore deceptus, dum digito circa illam ludit, ab illa illuditur dum læditur.

Aſpi-

Aſpidum oua ſi ſpectes exteriùs, quàm candida ſunt; ſed quæ veneni peſtis latet intus? frangi ſanè non poſſunt quin frangenti mors citiſſima irrepar; huiuſ- A modi aliqua ſolatia ſunt, quæ ad ſpeciem honeſtatem præſeferunt, & ſi breui delibentur, labem omnem excludunt; verùm ſi voluptuosè nimis illis adhæſeris, quam facilè virus arcanum effundunt, cuius nequitiâ mens ipſa perimitur: quàm benè iſtis accommodanda videntur ea Vatis Iſaiæ verba; *Oua aſpidum ruperunt.* (Iſai 59.)

Comparari facilè poſſunt ſolatia diuitijs: Si vtrumque in ſemetipſo reſpexeris, vel bonitatem præfert, vel ſaltem prauum dici non poteſt; omnem in ipſo prauitatem prauus amor inſpergit. De opibus Pſaltes Regius ait *Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*; tota enim earum nequitia in immodico amore verſatur, quo illis deuincimur, eiſque cor mancipamus vni Deo mancipandum: (Pſ 61, 11.) de alijs verò ingenioſiſſimus ait Auguſtinus, *Deliciæ ſi affluant, nolite cor apponere*: (D Aug. ep. 121 ad Paſt.) in harum igitur vſu illud tantùm ſpectemus oportet, ut ſcilicet confirmatis magis è relaxatione viribus, validiori pietatis contentione feramur in Deum: hùc ſanè collimauit A- B poſtoli monitum, quo Timotheum Epiſcopum erexit, (Tim. 23.) *Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum & frequentes tuas infirmitates*: ſi modicum fuerit uinum, uires elanguidas roborat, ſtomachum fouet, honeſtatis ſimul & utilitatis eſt adiumentum; ſi uerò immodicum fuerit, nec decet, & nocet. vides igitur, vt hac moderatione humana ſolatia condiantur, & quæ cæteroquin fœda eſſent, eius pulchritudine ſuam induant venuſtatem: non Ethnicum, ſed Chriſtianum oratorem ſapuit Tullius cum hæc diceret, (Cicero.) *Cum relaxare animos, & dare ſe iucunditati velint, caueant intemperantiam, meminerint verecundiæ.* Radius quidam excelſi animi verecundia hæc eſt, omnibus quidem, ſed Lythurgis omnibus & Hyerarchis potiſſimùm per quàm neceſſaria, tùm ob exemplum quo ſubiectis populis præire debemus, tùm ut noſtræ integritatis famæ conſulamus; nam nulla gratior Dæmoni victima eſt, vt ad Nectarium Diuus Auguſtinus ſcribit, (D. Auguſt. ep. 105.) quam ſi ad eius aras modeſtia & verecundia immolaretur.

Verùm, quia non æque omnibus facile eſt intra temperantiæ limites ſua ſola- C tia definire, egregiam morbo huic medicinam apponere idem exiſtimauit Orator, ea cogitatione, qua quis æſtimet ſibi inter quælibet oblectamenta grauem prudentemque virum præſentem adeſſe; ex ea enim obſeruantia, qua ueneranda ſemper omnibus ſolet ſenum canities ſapientumque authoritas, ea uitia facilè euitaueris, quæ blandè inter relaxationes irrepunt; quapropter addidit, (Cic. vbi ſup.) *Quod facilius quidem erit, ſi in eiuſmodi quidem rebus maiores natu velint intereſſe.*

Salutari hoc documento omnes Diuus Carolus Borromæus inſtruxit, vtpotè ualidiſſimo, ad temperantiam in omnibus agendis induendam, (Giuſſan. in vit S. Caroli l. 2. c. 3.) ſed Hyerarchis potiſſimùm perutile cenſuit, quo non tantùm ſolatia componerent, ſed quælibet alia; quapropter è ſuis aulicis, quos ferè omnes viros ſacris initiatos & ſapientes elegerat, dùm alijs tum probitate tum prudentia præſtantiores habebat, quos diù noctuque ad ſuarum operum faciendam fidem ſui ſocios eſſe uoluit, illud aſſerens, Epiſcopis omnibus hoc eſſe ualde conſentaneum; his etiam duos addidit admo- D nitores, qui liberè & candidè de quibuſcumque, in quibus ipſe aberraret, eum ſecretò commonerent & corriperent: quæ omnia poſtea ut ab Epiſcopis omnibus ſuffraganeis fierent, in Sextâ Prouinciali Synodo religiosè decreuit.

Verùm quia huiuſmodi viris non omnes Vrbes abundant, & aliquando faſtidioſa potiùs quàm utilis nobis eſt ſenum conſuetudo, ad alia ſalubriora ſimul & ſublimiora medicamenta nos aduocat Seneca; hoc autem eſt vt ſpectatiſſimum aliquem prudentiâ virum nobis eligamus, eumque nobis præſentem ſemper coram mentis oculis ſtatuamus; (Sen. ep. 11.) ualidiſſimum autem quis hoc inficietur, ad immoderatam licentiam in noſtris ſolatijs compeſcendam, nam *magna pars peccatorum tollitur, ſi peccatori teſtis aſſiſtat.*

Excelsè quidem hoc excogitauit Seneca, ſed Chriſtianis viris prorſus inutile eſt, cum Orthodoxa fides nos abundè edoceat, Deum ipſum ſemper nobis adeſſe, eique ſinuoſiſſima noſtri cordis adyta facili aditu patere; an non obſequium & venerationem Deus optimus à nobis efficaciùs extorquebit, quàm vir aliquis licet

cet

Digitized by Google

cet ſapientiſſimus ? de primæuis Chriſti fidelibus in ſuo Apologetico Tertullianus Tertull. in
A refert, honeſtiſſimè ſimul & modeſtiſſimè ad menſam eos recreari ſolitos, eâ prorſus apolog.
ſus pietatis ſpecie, quâ ſe geſſiſſent, ſi eorum medius Deus ipſe adſtitiſſet.

Hoc ſe frœno cohibens vir pijſsimus Iob tàm ſanctè ſe temperabat. *Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos meos greſſus dinumerat?* hoc antidotho in venenoſas vitiorum acies ſe Vates Regius obarmabat, *Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper; quoniam à dextris eſt mihi ne commouear.* hac etiam arte Lythurgos omnes noſtra Religio inſtruit illis vocibus, Iob. 31.4. Pſal. 118.

Speculator adſtat deſuper,
Qui nos diebus omnibus
Actuſque noſtros proſpicit.

Ne autem indecoram vel inanem cautionem huiuſmodi noſtris relaxationibus eſſe quis æſtimet, quarum auxilio animum è grauioribus curis eruentes, eum ad lætiora conamur erigere, Purpuratus idem Vates ab hoc errore nos eximit, oſtendens noſtris quibuſcumque relaxationibus, ne labe aliqua denigremur, Deum præ-
B ſentem nobis exhibendum: *Iuſti epulentur & exultent in conſpectu Dei & delectentur in lætitiâ*: ſic Pontifex Aaron, vnâ cum Lythurgis omnibus ſui Soceri Moyſis domum adijt, conuiuio magnificè excipiendus, numquam tamen ſuis ab oculis pręſentem Deum amouit, quem oculatiſſimum ad quæcumque cernenda ſibi non ignorabat; *Et venit Aaron, & omnes Presbyteri de Iſrael manducare cum Socero Moyſi in conſpectu Dei.* Ex hoc Diuus Hyeronimus Canonibus ſacris immixtus, legem non Epiſcopis tantùm idoneam eruit, ſed viris omnibus ſacris dignam, *Sancti manducant, & bibunt in conſpectu Domini, & omnia quæ agunt, in conſpectu Dei agunt.* Viden vt nullam recipiat relaxationem! quin potius in illis habendis hoc magis exigitur quàm in alijs, eo propè modo, quo in lubrico ſolo calcando ſolliciti magis & vigiles ſumus, quàm ſi æquam & regiam viam ambulemus. Pſ.67. Exod. 18. c. & venit 45. de pœnit. diſt.

C

§. II.

ROmano ab Oratore tertium hauſit monitum Magiſter Aquinàs, vt nempe tùm loco, tùm tempori, tùm perſonæ, tùm alijs humanis actibus congrua ſit relaxatio, quà quis oblectatur. *Attendendum eſt, ſicut & in omnibus humanis actibus, vt congruat perſonæ, tempori, & loco, & ſecundùm alias circumſtantias debitè ordinetur; vt ſcilicet ſit tempore & homine dignus*, vt Iulius dicit ibidem, ex quo colligendum facilè videtur, quàm meritò ſuperiùs nos docuerimus, indecora ſacris viris aliqua eſſe ſolatia, quæ nimiam licentiam redolentia, maturitatem noſtro muneri parem à nobis perniciosè diripiunt. Cic. de off. l. 1.

Ipſimet Plutarcho innotuit, quòd ſicuti riſum excitauit Hercules, cum Nemæi Leonis exuuiâ depoſitâ, ad Omphalis cultum, fœmineâ indutus cyclade ſeruiebat; ſic omnium probra irritat, qui grauitatem ſuo miniſterio dignam inter ſolatia
D abiectè dimiſerit. Plut. in moral.

Inter hos, ſuffragante Diuo Ambroſio, à Diuo Thoma ij adſcribuntur, qui ſcurram ad ſociorum riſum excitandum ſapiunt, & ridicularij ſunt; hi enim *ab Eccleſiaſtica abhorrent diſciplinà*, cum ſacris in paginis ne vllum quidem hac de re veſtigium habeatur: mihi ſanè Antiſtes quidam olim innotuit, qui cum in huiuſmodi ſcurriliter dictis diſſeminandis oſtentare ingenium affectaret, deriſioni omnibus fuit; argutum ſe exhibuit, ſed Epiſcopi famam amiſit, tantoque Sacerdotio imparem ſe fecit, cum ſe ſcurriliter fecit vrbanum. Hoc tanquam noſtro nomini nimis indecorum delere prorſus in Epiſcopis conatus impensè fuit Apoſtolus, imò ab omnibus Chriſtianæ fidei ſectatoribus eliminauit, *Stultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet*; ſi rationem de hoc quæſiueris, ex oraculo Diuinæ Sapientiæ illam habes, *ex abundantià cordis os loquitur*, è verborum leuitate tanquam è lingula arguitur, an benè cordis horologium ſit compoſitum, & è verborum ſonitu deprehenditur animi habitudo: vt adoleſcentis cuiuſdam animum cognitione D. Ambr. 1. de off. D. Tho. vbi ſup. Eph. 5.4. Luc. 6. 45.

aſſequeretur Philoſophus quidam, egregiè dixit, *loquère vt te videam*: ad iocoſa A
Cle Alex. l.2.pedag 5 & ridicula nimis verba tanquam ad certum argumentum, procacis & leuiſſimi animi ſtatus agnoſcitur: *Cum verba omnia à cogitatione, & moribus maneat, fieri non poteſt, vt verba aliqua mittantur ridicula, quę non procedant à moribus ridiculis*.

Nullus igitur admirationi locus detur, ſi in huiuſmodi ſcurrilia dicta adeò Diui Bernardi ardor exarſerit, vt huiuſmodi ridiculas nugas, blaſphemiæ notâ ſignauerit, *Inter ſæculares, nugæ, nugæ ſunt; in ore Sacerdotis, blaſphemia*, quæ vlterius confirmans ait, *Conſecraſti os tuum Euangelio: talibus iam aperire illicitum, aſſueſcere ſacrilegum eſt*.

D Bern.l.3 de conſid.

Quin non tantùm ſcurriles hoſce ſales ex ore noſtro tanquam blaſphemias Diuus Bernardus auertit, ſed ipſaſmet aures ne huiuſmodi voces excipiant, obſtruit. *Verbum ſcurrile quod faceti vrbanine nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum: fœdè ad cachinnos moueris, fœdiùs moues*; haud tamen eius mens eſt, vt Ariſtarchi virgâ quæcumque notemus; ſatis erit, ſi obiter aliqua audieris, moleſtiam ſimulare, *interdum tamen ſi incidant, ferenda fortaſſis, referenda nunquam*. B

Apertè ex his patet, quàm ſibi ipſi Præſul iniurioſus eſſet, ſi in huiuſmodi iocos & ſales ſermonem ſuum turpiter liberalis effunderet. Toloſatem illum Antiſtitem quis imitetur, qui ſcurrilitatis vitio laborans, ſæpiuſque de eo á Diuo Hugone correptus, nunquam ad bonam frugem ſe recepit: quare poſt obitum Monacho cuidam ſpectandum ſe dedit, purulentum ſe oſtendens labiaq; vomicis fœdiſſimis diſpumantia, aſſerens inſuper, se inter purgantis carceris flammas propter huiuſmodi ſcurrilia diriſſimè cruciari: quandoquidem è Diui Bernardi ſententiâ, pueri eſt inter facetias & iocos immorari, non eorum, qui virtutibus excolendis præficiuntur: ſi autem opportunè quis vllâ ſine offenſione identidem iocabitur, non corripiendus rigidè erit, iuxtà illud Diui Bonauenturæ, *poteſt grauitatis cenſura remitti pro tempore, non dimitti*. C

Sur in vit. S Vgon. D. Baſil. in exhort. ad ſpiritu. D.Bonau. in ſpecul. diſcipl.c.4. p.4.

Tunc autem opportunior facetia aliqua videri poteſt, cum ex eâ ſalutarem vel eruditum immiſcendi ſermonem idoneam viam aſſumit Antiſtes: quid enim hoc aliud eſt, quàm ſilueſtri germini ſurculum vrbanum inſerere, & dapum amaritiem dulci aliquâ conditurâ mollire; vetus illa paræmia hoc indicabat, *Iucundiſſima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare*: huiuſmodi oblectamentis menſas & ſolatia veterum Chriſtifidelium abundaſſe refert Tertullianus; ſacra quiſque elogia piiſſimè diſpergebat, Deique laudes & obſequium longè redolebant.

Prou. græc. Tertull. in Apolog.

In hanc item ſententiam conſpirauit Diuus Bonauentura, vt ſcilicet nunquam inutiles inaneſque noſtræ relaxationes eſſent, at ſemper aliquâ, vel pieratis, vel aſpergine ſapientiæ condirentur. Nam *prudens nunquam marcet otio; aliquando animum remiſſum, nunquam diſſolutum habet*. Sic ille.

D Bonau. de 4. virt. Cardin. c

Hæc omnia de iis, quæ perſonam ſpectant, dicta velim; nam illud tantùm, ne longiùs quàm par eſt euager, de loco dixiſſe ſufficiat, ſcilicet inhoneſtum Antiſtiti eſſe, vt huiuſmodi relaxationibus vacet, vel in extraneis domibus, vel publicis D ædibus, & quod maximè omnium nefas eſſet, in locis ſacris, ne offenſio populis detur; ſi verò de tempore agatur, quis non animaduertat, prudentiſſimi viri eſſe, ſi tempus illud in eis non impendatur, quod ad Diuinas laudes, vel ad litteras excolendas idoneum videatur? quantum autem flagitium eſſet, ſi horas eas, quas vel populorum regimen, vel Eccleſiæ vtilitas ſibi poſtulat, inter ludos & iocos abſumeremus? Audiant quid è Tullio Diuus Thomas hac de re dixerit, *ludo & ioco vti quidem licet, ſed ſicut ſomno, & quietibus cęteris, tunc, cùm grauibus, ſeriiſque ſatis fecerimus*.

Cic. de off. D. Th loc. cit. in fin.

§. III.

SVpereſt, vt tertio iam loco cum Diuo Thoma expendamus, quod ab eo primum, vtpote in hac re potiſſimum, ſibi locum uindicauit: hoc autem in eo eſt,

vt

vt noſtræ relaxationes turpibus obſcęniſque verbis, vel operibus nullatenùs pol-
A luantur; hoc enim ſolatij genus è Romani Oratoris mente *eſt illiberale, petulans, flagitioſum*. Inter reliquas dotes, quas Diuus Iſidorus à Gratiano inter Canones ſacros adſcriptus in Epiſcopis exigit, è potiſſimis illa eſt, vt *obſcænitatem etiam verborum, ſicut & operum, penitùs execrentur*. Quin apud Laertium, honeſtum quemque hominem Archeſilaus admonebat, vt verbis hiſce abſtineret, cum non viris ingenuis at ſeruis hæc loquendi forma ſit accommodata. *Obſcæna nati ſeruorum loqui ſolent*. Cic. 1. de off. D. Iſid. de ecc. off l. 2. c. 2. cap his igitur 2. diſt. 27.

An horologium ad æquam temporis menſuram componatur, lingula oſtendit; ſic propemodum è verbis obſcœnis Venerei cordis inditium habetur.

Sed omnium validiſſima eſt illa Diui Iſidori formula, vt *penitus execrentur*, illudque ſignificat, ne ferendum quidem nobis eſſe, vt aliqua ex huiuſmodi verbis coram nobis proferantur.

De Diuo Bernardino Senenſi Surius refert, quod adoleſcens adhuc & prophanus, adeò ad vel vnam obſcœnam voculam audiendam vultu erubeſcebat, vt ala- Sur. in eius vit. menſe Maii.
B pam excepiſſe in eo videretur; adeòque cùm inter obſcœna proferenda, ſocij verſarentur, accedente Bernardino, ſermones alios implicabant dicentes, *faceſſant hi ſermones, ecce enim Bernardinus adeſt*.

Quâcumque purpurâ Tyriâ pretioſior iſte rubor eſt, quo pudicorum genus ſuo pingit colore modeſtia: ingens illibati animi argumentum eſt, Deoque pergrati, ſi fędis vocibus veluti quibuſdam iaculis feriatur. Sed ad maiora procedendum Epiſcopis eſt; Sacerdotium ſuum tenetur ipſe tueri, eumque acerbè corrigere, qui turpi ſermone ſuas infulas violauit, vt documentum alij habeant, de probitate ſermonis coram Epiſcopis inſtituendâ.

Quâ de re clariſſimam ſibi adeò famam vſurpauit Sanctus Epiphanius Salaminæ Hyerarcha, vt Simone Conſtantinopolitano referente, vel mortuus calcibus quendam petierit, qui propior quàm par erat, decumbens in pheretro, corpus curioſiùs inſpiciebat. Sim. Cõſt. in eius vit.

C Ex aduerſo Antiſtitem ipſe noui, qui cum viuens in pronunciandis frequentiſſimè verbis nefandis obſcalluiſſet, maximo, quod ipſe credam, ſupplicio Dei vlciſcentis percuſſus fuit: dum enim extremum ferè ſpiritum agens, ad dolorem è peccatorum memoriâ enixè eliciendum admoneretur, obſcœna, quis credat, ore turpi eructabat, licet fœminæ aliquæ eius conſanguineæ loquenti illi adſtarent; ad hæc inhorrui præſens ego, & quicumque contremiſcet, quem beatitatis amor tangit & cura ſalutis adde his quòd qui non erubeſcit in paruis, in magna poſtmodum præceps ruit, facilique gradu è verbis accedit ad opera; ſi morum moderatori Philoſopho danda fides eſt, *Turpia ne dixeris, paulatim enim per verba pudor deijcitur*. Seneca:

Nullâ fœdatas immunditie verborum veterum Chriſti fidelium menſas aſſerit Tertullianus, eàque nos ſolertiâ ab inhoneſtis ſermonibus abſtinere, quâ morſus belluarum effugimus, docet Athanaſius. Tertull. in apolog. D. Athan. ep. ad ſolit.

Eadem propè menſurâ intelligendum hoc idem eſt de verbis ijs, quibus alio-
D rum animum exaſperamus, vel famam lædimus; hæc enim honeſtatis leges prætergreſſa, contumelioſa alijs ſunt, & acerba, adeòque ab Antiſtitum auribus amouenda, vtpotè tùm vrbanam politiam, tùm Diuinam legem & Chriſtianam charitatem deſtruentia.

Cum ſacros aliquos Viros ad ſui menſam ſocios ſibi adiungeret Diuus Auguſtinus, ad omnium aſpectum vncialibus caracteribus hoc diſtichon iubebat inſcribi, Poſſid. in Aug.

Quiſquis amat dictis abſentum carpere vitam,
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

Cum autem ſemel in obtrectatorias aliquas voces Epiſcopi aliqui, quos conuiuio exceperat, lapſi fortuitò fuiſſent, author eſt Poſſidonius, quod omni vrbanitate aulicâque comitate exutus in hæc aſper eruperit, vel hæc carmina deleantur, vel è menſâ diſcedam, vel huiuſmodi ſermones euaneſcant: eos arcere à noſtrâ ſo-

Prou. 31. cietate tenemur, qui alijs iniurioſi, nos honorare contendunt: *cum detractoribus ne commiſcearis*, ſic olim Regum ſapientiſſimus. A

Quàm egregiè & piè raro conceſſurus Sanctus Galliarum Rex Ludouicus, inter alia documenta, quibus Philippum Regni ſucceſſorem inſtruxit, hoc pariter appoſuit, vt vel inter ſolaria nullum ex eis in ſuam ſocietatem adſciſceret, qui non erubeſceret iniquis verbis vel ſe ipſum perdere, vel alienum nomen obruere: ad laicos Principes inſtruendos optimum hoc eſt, ad ſacros Viros & Hyerarchas neceſſarium.

Illud hic extremo loco non prætericrim, nullam nobis æquiorem, honeſtioremque relaxationem eligi poſſe, quàm corporis exercitationem, quà deſilientes è curru liberiori aurâ extrà Vrbem perfruamur; mirum enim quantùm vires reficiuntur, erigitur animus, cruditates abſumuntur, totum denique corpus vegetatur; non tantùm hæc mihi comperta ſunt ex omnium ſuffragio Medicorum, ſed ex ipſo Senecâ, cuius verba profero. *Indulgendum eſt animo; dandumque ſubinde otium, quod alimenti ac virium loco ſit, & in ambulationibus apertis vagandum,* B Seneca de tranq. c. 15. *vt cælo libero, & multo ſpiritu augeat, attollatque ſe animus*. Sed omnium optimè ipsâ experientiâ hoc idem doceor, cum ambulationibus hiſce valida hæc valetudo, quam Deo fauente tot inter curas, & numquam interpellatos ſtudendi labores fruor, potiſſimè tribuatur.

Clem. Ale. l. 3. Pedag. c. 10. Sed ipſimet Alexandrino Clementi hoc relaxationis genus in ſacris Viris approbari comperio. *Alijs ſufficit deambulatio rus euntibus, vel in Vrbem deſcendentibus*. D Gregor. Nazian. orat. 21. Sanctus verò Gregorius Nazianzenus ad maris litus obambulans, multa de fluctuum motu, perennique vndarum acceſſu receſſuque philoſophatus animum & ſimul oculum recreabat.

Commendanda etiam ea iucunditas videtur, quæ vel è pulſato cymbalo, tactâque magadide percipitur, vel è ludo trudiculario, qui tùm ad corporis tùm ad animi ſimul vires reficiendas, moderatâ quadam exercitatione conducit; ſed hæc ne faſtidioſus videar, delibaſſe ſufficiat. C

De Caſtimoniæ in Epiſcopis neceſsitate.
Cap. XXIII.

POtiſſimum Chriſtianæ Religionis ornamentum Caſtitas eſt; pretioſiſſimum monile dixeris, quo noſtra fides illuſtratur, eaque virtus eſt, cuius pennis ad ſuprema ſe efferens homo, ſupremis cæli ſpiritibus parem ſe facit; obſcuras abſque corporis candore cæteras virtutes dixeris, eò clariores, quò caſtimoniæ lumine ſplendidiores: fundamentum ipſa eſt, quo tota virtutum moles fulcitur, adeò ut ipsâ trepidante pietas tota ruat, & Dagon Idoli inſtar præceps in fruſtra diſcerpatur.

Triumphum hæc agit de fœdiſſimo omnium vitio, quandoquidem è mente D Ariſt. 3. eth. cap. 10. Philoſophi, corporis voluptates belluis nos pares fingunt, omnique nobilitate deperditâ, ſeruiles adeò ſunt, vt eis fruantur homines, *non ratione qua homines ſunt, ſed quà animalia. hæc igitur inhoneſtas iure vituperanda eſt*: demum addit, *Talibus igitur gaudere, maximèque talia conſectari, ferinum eſt*.

Ad huius vitij fœditatem exprimendam, tantùm iſta ſufficerent, è quibus etiam licet arguere, quàm neceſſariò caſtimoniæ candor in Epiſcopis requiratur, qui Chriſtianæ Religionis Sponſi ſunt, hoc eſt eius Virginis, quam ſibi Chriſtus Dominus illibati ſui candoris amore perpetuo nexu deſponſauit. Enitere quidem in D Ambr. de bened. Patriar. c. 4. omnibus Caſtitas debet, ſed potiſſimùm in Epiſcopis; *nulli enim magis, quàm Sapientes, & Sacerdotes debent caſtimoniam vindicare*. Ambroſium dedi: quin hoſpitari videtur in alijs, ſed nobis ineſſe: noſtri Sacerdotij gradus eâ potiſſimùm deſignatur; vbicumque enim thiaræ fulgor ſit, ibi vel inuenit Virgines, vel facit. His egregiè inſtructus Arator Vates Virginij Pontificis Subdiaconus mille ab hinc

annis

A annis cecinit, *Eccleſia nunc alma fides ſine fine pudicos*
Pontifices iubet eſſe ſuos.

Alijs quidem virtus ipſa eſt, ſed Hyerarchis ſacramentum; ſi ſuæ curam Eccleſiæ nobis Diuina ſapientia commiſit, eius ianitrix caſtitas eſt: Theſaurum dixeris, quem fidei noſtræ credidit Deus. Sanè ſi terras incolere caſtitas vellet, non alibi regiam ſortiri ſedem, quàm in Antiſtitum animis deberet: hoc ſubobſcurè Diuo Gregorio Nazianzeno ſignificatum fuit, cùm ad litteras excolendas Athenis immoraretur: eum enim ad ſacras Infulas induendas cum Deus elegiſſet, dormitanti ei ſe dedere ſpectandas fœminæ duæ ſpecioſiſſimæ tùm pretio veſtium, tùm oris venuſtate ditiſſimæ; ſapientia hæc erat & Caſtitas, quas Deus è cælo miſerat, vt ſedem ſimul & quietem in Gregorij animo ſortirentur: ſed ipſummet audi virgineo carmine hoc idem candidè enarrantem, In vit. Sãcti Greg. Naz. D. Gregor. Nazian. in carm. de ſuis rebus.

Meque pudicitia obuinxit, carnique catenam
Iniecit, ſophiaque ardenti afflauit amore
Cæleſtis, vitaque huius, quæ coniugis expers
B *Ducitur; æterni referens præludia ſecli,*
Nec coctam quærit, proprium qua corpus amore
Cingit, & illecebris damnoſum ducit ad eſum.
Sed Reg: ſupero ſanctum tranſmittit amorem.

Quoniam autem clariſſima hæc Cæli inquilina in hac Terrarum vniuerſitate peregrinata, inuiſa ferè omnibus eſt nulloque pretio habita, ad quemnam alium confugere promptiùs debet, quàm ad nos, quorum patrocinio gaudet, fide defenditur, & amore ſeruatur? hac potiſſimùm laude viri pudici commendantur, quod nempè eodem honore fruuntur ac Epiſcopi, ac ſi noſtris ab infulis caſtitas illuſtretur: in eo, quod inter ſummum Hyerarcham Abimelech, & fugientem Dauid euenit, deſignatum hoc fuit: nulli fas erat, vt panes Numini oblatos veſceretur, quos Sacerdotibus tantùm licebat aſſumere: haud tamen magnus ille Sacerdos eos Dauidi eiuſque famulis impertiri dubitauit, vt eos ab omni ſorde corpo- 1. Reg 21. 5
C ris immunes agnouit; vides, ait Procopius, *Caſtitatem eodem nos cum Pontificibus honore dignos efficere.* Procop.

Denùm adeo Hyerarchici ordinis propria nota Pudicitia eſt, vt ipſiſmet Ethnicis, quibus cæteroquin inuiſa fuit hæc virtus, compertum hoc fuerit; quàpropter decantatum adeò prophani Vatis carmen inualuit. Tibull. l. 1. eleg. 2.

Caſta placent Superis: purâ cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam. D. Hieron. l. 2. ad Iou. propè fin.

Ipſimet Idolorum Myſtæ ſingulari pretio eam fecere, vt in obſcœnas nefariaſque Iouiniani voces ſcribens Hyeronimus teſtatur: Clemens verò Alexandrinus refert Aegyptios Sacerdotes mendacium Deorum cultores, ad pudicitiã ſeruandam aſperrimis cruciatibus corpus afflictaſſe: ab humanâ cõſuetudine exules Athenienſes Lythurgos aſſerit Plato, *ne contagione aliquâ eorum caſtitas labefactaretur.* Clem. Ale. 4 ſtrom Tiraquel. in lege 13. cõnub. an. 119 Plat in Timęo.

Quin ab aris eos eijciebat Demoſthenes, quos ſciret aliquâ voluptate pollutos, eamque integritatem ad vrnam non ferre, quam è cunabulis attulere. *Ego*
D *enim arbitror, qui ſacras ædes ingrediuntur, qui ad curam diuinarum rerum præſunt, eum non modo ad certum aliquod dictum tempus caſtum eſſe debere: ſed per omne ſpatium ætatis ab huiuſmodi ſtudijs fuiſſe purum oportere.* Demoſt. orat. contra Timocrat.

Aethyopum quoq; Sacerdotes oculatus teſtis Diuus Auguſtinus narrat ab oculi aſpectu ſemotos, inter membrorum cruciamenta degiſſe, ad quæ in iſta vir magnus erupit. *O grandis Chriſtianorum miſeria! ecce pagani doctores fidelium facti ſunt, & peccatores & meretrices præcedunt nos in regno Dei.* D. Auguſt. term. 17. ad fratres de Erem to. 1. Exod. 23. 26.

Quid de Hebræis dixerim, quibus ſterilitas probro erat, & commendatiſſima fęcunditas, quibus, vt ait Diuus Hyeronimus, *gloria erat in partibus, & parturitionibus*; tanti autem ab his pudicitia æſtimabatur, vt, Diuo Epiphanio referente, nulli fas eſſet, ſcribas eo tempore tangere, quo pudicitiæ vacabant; aliquos ex illis vates hic vltrò prætereo, qui ſe Virgines Deo Virgini conſecrarunt, vt de Hyeremiâ & Eliâ Diuus Ignatius, de Daniele Diuus Damaſcenus docet; illud etiam nonnullis ſacrarum literarum Magiſtris pro comperto eſt, Ioſue tantùm Deut. 7. 14. D. Hieron. l. 1. in Iou. Epiph. l. 1. D. Ign. in ep. ad Phil. Damaſ l. 4. cap. 25.

Duci

Duci datum, vt Hebræum populum promiſsâ terrâ donaret, eò quod cælebs fuerit, A
cùm ex aduerſo Moyſes repulſus ab ea fuerit, eò quod vxori iungeretur; adnotandum pariter eſt, nulli præterquam Eliſeo & Eliæ ante Chriſti aduentum conceſſum, vt extinctos reuocaret ad vitam, in eius pudicitiæ præmium, quam ſolertiſſimè ab omni liberam libidinis contagione ſeruarunt.

Conſt. Ap. 25. Conc. Niſſen c 3. Carth. 2. cap. 3. Afric. c. 28. Rom. c. 8. Arelat. 8. cap. 8. Turon. l. 1. c. 2 & ſecũdum c. 20. Agath. c. 9. Aurel. 3. c 2. Elib. c 33. Tol. 2. c 1. & quartum c. 10 & octauum. c. 26. Aquiſgr. 1. cap. 6. Vorm c. 9 Mag. c. 10. Triden ſeſſ. 24. c. 9. Leuit, 16. Leuit. 21. O. plurimos 2. 82. diſt. D. Amb. in 1. Tim. 3.

Meritò igitur in Chriſtianâ Religione, quam Virginis filius, & filius Virgo fundauit, ſanctiſſimè ſtatutum eſt (quidquid in hanc rem obſcœniſſimi ſycophantæ & ganeones oblatrent) vt ſacri viri caſtitatem colerent, votoque ſe ad eam ſeruandam obſtringant; eò autem magis ad eiuſdem candorem induendum tenentur Antiſtites, quò magis Lithurgis reliquis maieſtate præcellunt.

Multiplici ſymbolo lex vetus hanc nouę legis Sacerdotum caſtimoniam adumbrauit; ſanè ad ſacra facienda prohibebatur Sacerdos accedere, niſi prius lineis perizomatis verendas corporis partes obuelaret, & lineis etiam faſcijs ſibi renes præcingeret; eo etiam anno, quo ſacra facere ad eum ſpectabat, ſtatuebatur, ne templo egrederetur, vt eiuſdem coniugij voce honeſtas ſeruaretur intacta, ac B
ſi ipſe Sanctuarij candor eo denigraretur; & in Epiſtolâ quadam Decretali Syricius Pontifex aduertit, id fortè ſtatutum, vt caſtitatis patrocinio gratiſſima Deo eſſent eius ſacra: neque aliâ de causâ extrâ definitum illi tempus miſceri ſe cum coniuge illi dabatur, quàm vt Leuiticam Tribum ſeruaret, cui tantùm Deo miniſtrandi honor tribuebatur. Quid ergò nobis de noſtris Sacerdotibus dicendum, qui non animantium victimas, non thimiama, non ignem, ſed immaculatam Diuini Filij hoſtiam Deo litant, quique coniugalis voluptatis exercitio excluſi, obſcænis tantum & pollutis amplexibus Sacroſancti Miniſterij deturpare mundiriem poſſent, & Altarium vitiare ſanctitatem? Sanè ex eo quòd ſacri Viri à coniugio arceantur, docet Diuus Auguſtinus turpiorem in eis eſſe luxuriam: Sanctus item Ambroſius poſtquam Aaronicis *Lythurgis* Chriſtianos Myſtas prætuliſſet, vtpotè qui arctiùs præ caſtitate Deo iunguntur, aſſerit, *Mundiores ergo eſſe debent cæteris, qui actores ſunt Dei*. C

§. I.

D. Hieron. ad Tit. c. 1.

QVAM arctè ad caſtimoniæ candorem ſeruandum præ alijs teneamur, egregiè docet magnus litterarum Magiſter Hyeronimus, qui ex Apoſtolo audiens, quod laicis ipſis viris aliquando vxorum voluptas reijcienda eſt, vt precibus impenſiùs vacent, *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi*, conſecutionem hanc eruit, *Quid de Epiſcopo ſentiendum, qui quotidie pro ſuis, populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas?*

1. Cor. 7. 3.

Quàpropter licet in Chriſtianæ fidei primordijs, è Sacerdotum inopiâ illi etiam ſacris admouerentur, qui vxorati erant, adhuc tamen vt ſacra ipſa exercerent, ſegregare ſe ab vxoribus ſuis tenebantur, nec illis fas vllatenùs erat, iterum ad eas accedere, quod etiam in Orientali Eccleſiâ conſueuiſſe teſtantur Sancti viri Chryſo- D
ſtomus, Ambroſius, & Anſelmus ea Apoſtoli verba explicantes, quibus ad Timotheum ſcribens mandat, bigamum non eligendum in Antiſtitem, ſed tantùm vnius vxoris virum; nulla igitur admiratio habeatur, quod in Synodo viginti duorum Præſulum Conſtantinopolitanâ in Vrbe à Diuo Chryſoſtomo coactâ, Antonius Epheſinus Antiſtes accuſaretur de inhoneſtâ cum veteri coniuge, quam deſeruerat conſuetudine; videas Baronium hæc è Palladio Elenopolitano Epiſcopo referentem. Quin è Diuo Hyeronimo docemur, hoc idem in eis arctè obſeruatum, qui ſacris ordinibus erant admoti, *Quid facient Orientis Eccleſiæ, quid Aegypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut Virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt?*

1. Tim. 2. eli. SS. Chriſo. Amb. Anſ. D Aug ſer. 35. ad Fratr. de erem.

Bar an. 40. D Hieron. adu. Vigil. D Bern. ſer. 2 ad Patres in Synod. fol 1328.

Cœlibatum à Chriſto Seruatore vocibus illis commendatum Epiſcopis Diuus Bernardus affirmat, *ſint lumbi veſtri præcincti. Certè Dominus dicit in Euangelio ad Epiſcopos haud dubium in primitiuâ Eccleſiâ. Sint lumbi veſtri præcincti, caſtitatem approbans non tantùm, ſed etiam imperans.*

Egre-

A Egregiè deſignatum hoc fuit in ritu illo, quo, vt in libro Exodi habetur, iuben- Exod. 12.
te Deo, Paſchalis agnus erat comedendus: *Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus: tenentes baculos in manibus,* Vt lumbi præcingantur, primùm iubet, quo, vt mox dicetur, caſtitatis virtus exprimitur; tùm vt calceis vtantur, quo concionandi miniſterium deſcribitur, iuxtà illa Apoſtoli verba, *calceati in præparationem Euangelij*, tùm denique vt baculi manu gerantur, quo lituus Epiſcopalis adumbratur: Vides igitur, vt propria & potiſſima virtus, quâ ad Epiſcopalia munera comparamur, caſtimonia ſit? qui igitur alienus ab iſtâ eſt, tàm excelſum Sacerdotium procul à ſe reijciat neceſſe eſt, ſi offeratur, multòque magis ab eius comparatione deſiſtat: ſed audi Rupertum mihi ſuffragantem, *Notandum, quod* Ruper. l. 2. in Exod. c. 13.
prius præcipitur renes accingere, poſtmodum baculos tenere; quia illi debent curam Paſtoralem ſuſcipere, qui iam in ſuo corpore ſciunt fluxum luxuriæ edomare; vt cum alijs fortia prædicant, ipſi deſiderijs mollibus eneruiter non ſuccumbant. Calamum hic mihi temperare, non licet, quin etiam aduertam, Hebræis tantùm à Deo mandari, 1. Petr. 1.
B vt lumbos præcingerent, cum è contra nobis Apoſtulorum Princeps imperet, vt vel D. Gregor.
mentis lumbi præcingantur, *ſuccincti lumbos mentis veſtræ*, explicat hæc Diuus l. 11. moral. c. 2.
Gregorius docens, perfectiorem in nobis à Deo exigi caſtitatem, cum quæ ab Hebræis petebatur, ad corporis tantùm integritatem referretur, ſed caſtitas noſtra ad candorem etiam mentis referenda ſit. *Per Moyſem luxuria perpetrata; per auctorem munditiæ, luxuria cogitata damnatur.*

Quàm enim ab omni quacumque labe immunes manus illæ futuræ ſunt, quas Iſai. 59. 11.
ad abluendas hominum omnium ſordes elegit Deus, quantâ puritate animus debet ille lactelcere, quem Virginis filius debet incolere, ſuoque ſanguine irrigare? ſi autem vt eximiè perpoliti eſſent Lythurgi illi, qui ad ſacra vaſa ferenda deſignabantur, mandauit Deus *Mundamini qui fertis vaſa Domini*; quàm integri, quàm D. Greg. 1.
illibati ſint illi, oportet, quos, vt ad Cæli Sanctuarium populorum animas ferant, p. Paſt. d. 2.
ſapientiſſimè Deus elegit? *Etenim vaſa Domini proximorum animas ad æterna ſacraria perducendas in ſua conuerſationis fide ſuſceperunt.*

C Ea autem, authore Terrulliano, noſtræ integritatis debet eſſe perfectio, vt ex animo in ipſum corpus exiliat, ſeque in veſtibus ipſis ſpectandam præbeat; in conſcientiæ adytis nequaquam ſiſtat, ſed externos etiam erumpat in actus, animum ſimul & corpus illuſtrans, *Pudicitia Chriſtiana tanta debet eſſe plenitudo, vt emanet ab animo in habitum, & eructet à conſcientiâ in ſuperficiem; vt & foris inſpiciat quaſi ſupellectilem ſuam.*

Cùm autem, vt Antiſtitum pudicitiam ſingulari quodam præconio commen- Chriſoſt.
daret Diuus Chryſoſtomus, nihil reperiret in terris, cui pro dignitate poſſet l. 6. de Sac.
eam comparare, cælum petijt ipſaſque ſyderum faces impares tanto lumini arbi- c. 2.
tratus, Solem ipsum acceſſit, luminum fontem, mundi oculum, rerum omnium ornamentum, nec tamen ei acquieſcens ait, *Sacerdotis animum Solaribus radijs puriorem eſſe oportere.*

Altiùs Diuus Paulus euolauit; nec enim inter infimos cæli axes lucem vllam
D inuenit, cui noſtræ caſtitatis lucem æquaret, cæleſtes omnes orbes prætergreſſus Empyreum ipſum petijt, & Epiſcoporum puritatis imaginem ex Angelorum puritate, velut ab exemplari deſumpſit; cùm enim præciperet, vt Chorinrhiæ fœminæ in templo ſibi caput obuelarent, faciendum hoc ſtatuit *propter Angelos*, hoc 1. Cor. 11.
eſt, vt aliàs explicauimus, ad Epiſcoporum obſequium; adeò igitur candida ho- 10.
rum caſtimonia futura eſt, vt Angelicæ ſimilis, vel vnius mulieris aſpectum ſit cum animi quodam horrore auerſatura.

His etiam ferè non acquieſcens Diuus Zeno Diuinitatis ipſam ſedem pius in- S. Zeno
uadens, ait Caſtitatem fęlicem in Virginibus eſſe, in Viduis fortem, in Coniugibus fidam, ſed in Epiſcopis & Myſtis Seraphicam prorſus & ferè Diuinam.

Quàpropter, cùm idem Apoſtolus Epiſcopo Timotheo ſignificare vellet, quàm ſuprà cæteros excellere in pudicitiâ debeant, qui ſacris Infulis exornantur, ei præcepit, vt publicæ ſupplicationes litarentur, ad hoc vt præeſſent *in omni pietate &* 1. Tim. 2. 2.
caſtitate; vbi aduerte, non quancumque caſtitatem ab ipſo requiri, ſed numeris omnibus abſolutam, prout ab illa particulâ, quæ validiſſima eſt *in omni* explica-

tur;

Digitized by Google

tur : eximiam hanc pudicitiæ perfectionem Diuus ipſe Hyeronimus adnotauit his
D Hieron. ibid. verbis, *Omnis caſtitas in carne & ſpiritu & anima eſt, ne ſcandalizetur oculus, ne* A
pulchritudine vultus fœminæ pendentes pereamus, ne blanda nos audire delectet, ne ad
ſimulatos ſermones mens prius dura marceſcat.
Hac de re non tantùm in Epiſcopis à Diuo Gregorio poſcebatur, vt poſt indutas
infulas caſtā vitam degerent electi Antiſtites, ſed etiam vt diuturno temporis ſpa-
tio anteà illam excoluiſſent; quàpropter cum è temporis illius conſuetudine Nea-
politani Proceres & populus in ſuum Epiſcopum Diaconum quendam nomine
Ioannem poſtulaſſent, renuit conſtantiſſimè Pontifex, eumque reiecit, eò quod,
cùm adhuc paruula ei filia ſupereſſet, quam ab extinctā coniuge ſuſceperat, ar-
gumento eſſet, recentèr ipſum coniugis voluptatibus indulſiſſe: iam audi Pontifi-
D. Gregor. 18. ep. 40. cem ipſum, *Nam qua præſumptione ad Epiſcopatum audet accedere, qui adhuc lon-*
gam ſui continentiam, filiola teſte, conuincitur non habere. Quid ſanè dicturum
crederes, ſi vetitis ſe ille prius amplexibus polluiſſet? Quicumque Epiſcopale Sa-
cerdotium aſſumit, hoc eſt dignitatem vndique ſanctiſſimam, & illibatam, caſtiſ- B
ſimus, & illibatus fuerit oportet, cum Cælo placere non poſſit, qui cæleſti can-
dore non effulget: Ciuitas munda cælum eſt, quæ auerſatur immundos.

§. II.

HAEC animo ipſe perpendens, ſtupore fixus adhæreo, ea meditatus, quæ
Chriſtus Seruator *Ioannis* calamo Epheſino Antiſtiti ſcripſerat, cum re-
darguens, quod priſtinam charitatem exuiſſet: *Sed habeo aduerſum te, quòd cha-*
Apoc. 2. 6. *ritatem tuam primam reliquiſti*; potiſſimam hanc in Epiſcopis eſſe quis neſciat?
adeoque niſi ad meliorem frugem ſe reuocauerit, è ſui Sacerdotij ſede dimouen-
D. Ephi. & Ribera. dum ſua poteſtate pronunciat, *Sin autem venio tibi, & mouebô candelabrum tuum*
de loco, hoc eſt è ſolio Epiſcopali; ab irrogando tamen ſupplicio deſiſtit, eo quod
in Nicolaitas fortis aſſurgeret, qui iuxta ſententiam Diui Epiphanij aliorumque C
apud Riberam, in ſacrorum hominum puritatem nefaria dogmata diſſeminabant;
ſed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi; ac ſi diceret, licet fri-
geſcentis charitatis labe Numinis indignationem ad pœnas irrogandas irrites, ad
hùc tamen eò quòd caſtitati tuendæ deſudes, indulgeo tibi, tuiſque erroribus par-
co: ſicut enim in immunditiem corporis vniuerſi ſupplicia obarmantur, vt infrà
videbimus, ſic integritatis aſpectu eadem remouentur: Si autem Dei amorem ſibi
ea in omnibus conciliat, & dulci quadam vi trahit, potentiſſima in Epiſcopis eſt,
qui Dei charitate notantur, ad Diuinum ſibi animum voluptate potiſſimè obſtrin-
gendum:
Opportunè ad hæc Cantipratenſis refert, quod cum inſignis quædam fœmina
Cantipr. l. 2 c. 30. Sanctum Ludouicum Epiſcopum Cathalaunenſem inſanè deamaret, eò peruenit,
vt ſui oblita, ſuæque honeſtatis & dignitatis, fictitio quodam obtentu eum ad lo-
cum ſui amori opportunum accerſiret: A precibus primùm, inde blanditijs ad fla- D
gitioſam immunditiem allicere eum fœmineâ arte contendit: toruo ſupercilio,
aſperoque obtutu conſtitit ad hæc Sanctus Hyerarcha, nulloque pretio eius digni-
tate habitâ ſanctè ſimul & conſtanter eam corripuit, & reiecit. Heroicum hoc fa-
cinus adeò ſibi Deum obſtrinxit, vt corpore toto cadaueroſus oculos adhùc illu-
ſtres ſeruauerit, ſuaque luce decoros, & poſt quadringentos annos ab obitu velu-
ti in triumphum caſtitatis effulſerint.
Cantipr. d. c. 30. De Federico Cæſare ab eodem refertur, quod occultas admonitiones, quibus
eum Ioannes Epiſcopus Boſnenſis arguebat egerrimè ferens, hac ſe moleſtiâ ab-
ſoluere credidit, ſi eiuſdem criminis laqueo pium illum Præſulem implicaret; pul-
cherrimam igitur fœminam ſuaſit, vt ſuæ lenocinio venuſtatis eum captare conten-
deret; facilis hæc ad inſidias illi ſtruendas, locum tempuſque idoneum ad id præ-
ſtandum elegit, ſed alapâ ab eo percuſſa tàm palmari verbere vapulauit, vt præ-
ceps humi nullo auxiliante procumberet; Dei autem hoc ſpectantis beneficio fa-
ctum eſt, vt idem Cæſar, qui ignotus hæc omnia ſpectaturus acceſſerat, præ quo-
cum-

A cumque alio totius Imperij vel Epiſcopo vel Principe eum æſtimaret. Baron. ann. 2026. n. 1.
Illibatam ſui corporis honeſtatem tàm enixè deperijſſe Diuus Burchardus Vormatienſis Antiſtes legitur, vt morte ſuâ diuinitùs præcognitâ ſibi corpus abluere ſuâmet manu pellucidâ vndâ voluerit, adhoc vt nullius aſpectui corpus eius aperiretur.

Ne moroſus hic videar innumera præterire libet exempla, quibus pateret, quàm in terendâ pudicitiæ ſemitâ ſolertes conſtanteſque fuerint Sancti Epiſcopi; & ad ſua premenda veſtigia nos excitarent: addere is vnum liceat, quo vir Idolatra ad caſtimoniæ amorem nos alliciat; & vi quadam fortiſſimè cogat. De Caio Va- Vale. Max. l. 6. c. 9.
lerio Flacco Valerius Maximus refert, quod cum ſuæ adoleſcentiæ ver inter voluptatum flores effræni licentiâ tranſegiſſet, cum ad flaminis gradum (Iouis ſacerdotium hic erat) à Licinio Pontifice Maximo admoueretur, rebus ſacris ſtatim totus incumbens, vt eius muneris dignitati reſponderet, innatam animi habitudinem tàm fortis edomuit, procliuem ad voluptatum illecebras licentiam tàm validè refrænauit, ruentem in Veneris delicias habitum adeò generosè conuertit, moreſ-
B que immundos ad frugem optimam tàm fœliciter reuocauit, vt eâ prorſus menſurâ quà prius immunditiæ Idæam expreſſit, poſteà caſtitatis exemplar exiſteret. Quid ad hæc Epiſcopus non in fictitij numinis flaminem electus, at in veri Dei adminiſtrum, in Orthodoxæ Religionis Præfectum, in Prodidaſcalum humani generis, totiuſque terrarum vniuerſitatis Oraculum?

Quantùm luxurie denigretur Epiſcopus, eàque de causà tùm terrenis, tùm cæleſtibus ſupplicijs percutiatur. Cap. XXIV.

C SI ad exornandum Epiſcopi nomen præ virtutibus alijs Caſtitas excellit, ſic propè, ſi contrariorum menſura non decipit, nulla alia vitij maculâ tam turpiter idem denigratur & perditur, quàm ſi luxurie ſordidetur: qui pudicitiam ſeruans cæleſtes Spiritus æmulatur, vt ſe immunditie corporis fœdat, ſui miniſterij iubar obſcurans, & decus maieſtatis abijciens, Nabuchodonoſor Regem imitatus belluas ſequitur, vt cum illis fœno & ſordibus ſaginetur: ſutilis ratione voluptatis in belluam deſciſcens, vitio ſe implicat, quod, vt leuiſſimè dicam, ſacrilegium redolet; ad ſordidam iucunditatem delibandam, cæli nectar excludens, ad Veneris fœditates è ſacrarij gemmis accedit, ſtudioque virtutis abſolutè deperdito, præceps in ſcelus trahitur, quod ad alia ſcelera trahit, adeòque ab Euſebio ap-
pellatur, *Hydra multorum Capitum*, ab Alexandrino Clemente, *Metropolis vitio-* Euſeb. l. 1. Præpar. E-
rum, à Diuo Chryſoſtomo *Dæmon voluntarius*; meritò eam vocaueris teterrimam uang. c. 2.
ſpecum, quæ Cymmerijs tenebris inuoluta conſilij lucem extinguit, ne ſua defor- Clem.
D mitas agnoſcatur, morum corruptelam, virtutum vorticem, Tyrannum, cuius Alex. La. ſtromat.
vi ratio premitur, & ferè cogitur libertas, quam ipſe Deus eius dominator im- D. Chriſ.
munem à ſuâ potentiâ facit; Cyrcem, cuius præſtigiis in monſtrum deformatur. In
Principibus autem viriſque inſulatis fœdum adeò vitium hoc eſt, ut numquam ſine c. opportet. 23. 81. diſt.
offenſione aliorum eſſe poſſit, & ſine probro tùm muneris, tùm perſonæ: nec etiam tot faces in cæleſti regione nox aperit, quot oculos reſerat ad eorum indagandas venereas voluptates: neque tot plumas ad volatum explicat fama, quot linguas enodat ad eas vbique diſſeminandas, & ampliori numero augendas: quàpropter
in eá fuit ſententiâ Diuus Gregorius apud ſacros Canones, vt hac in re nomen il- 2. Corin 6
libatum & ab ipſa ſuſpicione alienũ ſeruaret Antiſtes, eas Apoſtoli voces vſurpans, *Vt non vituperetur miniſterium noſtrum*, quod poſteâ grauiſſimis, diuiniſque prope verbis Synodi Tridentinæ Patres confirmauere. *Quàm turpe ac Clericorum no-* Conc Trid
mine, qui ſe diuino cultui addixerunt, ſit indignum, in impudicorum ſordibus, im- ſeſſ 25 c. 14
mundoque concubinatu verſari, ſatis res ipſa, communi fidelium omnium offenſione, ſum- de Re For.

moque clericalis militia dedecore, teſtatur. Eò autem in Epiſcopali ordine fœdius A
hoc crimen eſt, & magis indecorum, quò magis hominem deturpant eæ labes, quę
vultui inſident & pupillis adhæreſcunt.

Probrum hoc, quod ſuâ immunditie in Sacerdotium Præſul inureret (auertat
hoc Deus) indignum eâ dignitate præſtaret: ab eius obſequio tanti ſceleris nequi-
tiâ adeò ſe populi auerterent, vt ferè ab eius capite thiaram executerent, ab eius
manu lituum auellerent, ne tam ſancta ornamenta eius tactu polluerentur; ad hu-
ius rei ſymbolum, licet, ſi gentis vſus ſpectetur, ad Ruben Iacob Patriarchæ pri-
migenium ſimul cum domeſtico patrimonio Sacerdotium etiam ſpectaret, ab v-
troque tamen ſui Genitoris ſententiâ deturbatus ipſe fuit, eò quod à corporis vo-
luptatibus effræni licentiâ ſe rapi pateretur; nec enim opportunum & honeſtum ſa-
pientiſſimo Iacob videbatur, ut ille Sacerdotio donaretur, qui ſuam religionem tam
fœdâ maculâ ſordidauerat, adeòque ad Deum conuerſus Iacob ait, *Effuſus es ſi-*
Geneſ.c.49 *cut aqua, non creſcas, quia abſcondiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius*,
ſiſtit ad hæc Rupertus Abbas, & ad aliorum documentum hæc egregiè ſcribit, *In* B
Rup. Abb. *generatione Iuda & fratrum eius, ceſſauit mos ille antiquus, quo, vt iam dictum eſt,*
l. , Matth, *catenus primogeniti Sacerdotio fungebantur: Ruben quippe, qui erat primogenitus,*
ipſe peccauit, & propterea benedictionem Sacerdotalem non promeruit, imò diminutio-
nem acquiſiuit.

Quin Pauli Apoſtoli mens fuit, vt ipſimet Epiſcopalis domus parietes mundi-
tiem redolerent, adeò vt ne quidem ſua ei puritas ſuffragaretur, ſi filium aliquem
haberet, qui recenter ſe luxuriæ aliquâ temeraſſet: quare inter conditiones, quas
in Antiſtite eligendo neceſſariò poſtulat, ea etiam eſt, vt non ſuæ tantùm caſtitati
ſeruandæ ſtuduiſſet, at etiam, ut contentione omni ad filiorum candorem cuſtodi-
endum vacaſſet; *filios habentem ſubditos cum omni caſtitate*; oculatiſſimus ad Pauli
1.Tim. 3.4. mentem perpendendam Diuus Hyeronimus oſtendit, tantæ dignitati fore imparem,
qui filiorum integritati non proſpexit. *Vide quanta pudicitia exigatur in Epiſcopo,*
D.Hieron. ad Iouin.n. l.1. *vt ſi filij eius impudici fuerint, ipſe Epiſcopus eſſe non poſſit.*

Ad Theſſalonicenſes ſcribens Apoſtolus, breui, ſed robuſtè tria deſcribit hu- C
1.Theſſ.3.4 ius ſceleris vitia, noſtro miniſterio penitus indecora: Primum eſt, quod ſicuti nul-
lam nobis impenſiùs uirtutem Deus commendauit præ caſtitate, ſic nullum vi-
tium ſerpere, quo Diuinæ magis aduerſemur uoluntati, noſtrique muneris ſancti-
tatem deſtruamus quàm luxuriem, quæ ſceptrum Deo rapere conatur, vt abiectiſ-
ſimæ fœdiſſimæque voluptati illud tradat: *Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra,*
Euſech. in vit. *vt abſtineatis vos à fornicatione*: iuxta hæc aſſerit Diuus Hyeronimus, hoc tantùm
D.Hieron. de crimine Deum pęnituiſſe, quod hominem creauerit, *Pœnitet me feciſſe homi-*
Geneſ.6.12 *nem, audi iam rationem, omnis quippe caro corruperat viam ſuam.*

Alterum eſt, quia nullo alio vitio tàm valdè à ratione eiuſque authore Deo
auertimur, adeò vt quandoque fides ipſa, ipsa Religio periclitetur. *Non in paſ-*
p.Theſſal. *ſione deſiderij, ſicut gentes, quæ ignorant Deum*. Hinc Philo Hebræus, vt oſtendat
prę vitijs alijs rationem libidine oppugnari, docet in tres ueluti uirtuales partes hu-
Phil.l.2. de alleg.leg. manum animum Diuinâ ſapientiâ diſtinctum: Rationalis prima eſt, quam veluti D
currus huius aurigam ad eum ſecurè ducendum locauit in capite; Iraſcibilis altera
eſt, cui cor vitæ ſedem pro ſua ſtatione deſignauit; tertia demùm è cupiditate di-
cta, locum vbi immoretur ſortita eſt abiectiſſimum, & quo magis à ratione diſtat,
eò arrogantius inſeruire illi recuſat.

Tacitus ipſe an non docuit. *Animo per libidines corrupto nihil honeſtum*
Tacit. l.11. Annal. *ineſt?*

Poſtremum eſt, labem hanc fœditatem hominis eſſe, infamiæ notam, ignominiæ
ſignum, *in ſanctificatione & in honore, non in paſſione deſiderij*, optimam hominis
1.Theſſ.1.5. dotem obſcurat & delet, honorem ſcilicet, cui ſordidam hanc affectionem Apo-
ſtolus oppoſuit.

Si tantùm hoc cogitaueris, ſcelus eſt, ſi diù mediteris, impudentia, ſi exequa-
ris monſtrum veluti eſt, quod Meduſâ ipsâ deformius terrorem incutit, excutit
dignitatem: ſi characterem ſpectes, ſacrilegium eſt, ſi votum quo obſtringeris,
perfidia, ſi miniſterium nobis demandatum, proditio, ſi dignitas, iniuria, ſi ſa-

crum

A crum connubium, quo Eccleſiæ coniuncti filios noſtros habemus in populis, inceſtus; demum ſi Cathedra, hæreſim ſapit.

Sacrilegij labem ſcelus hoc inferre ex primi tantùm ordinis ſacri notâ quis neſciat? deformiſſima igitur & planè monſtruoſa in Epiſcopo fuerit neceſſe eſt, cum in ipſo ſacri ordines omnes nexu quodam digniſſimo colligantur; hi tamen omnes vno actu libidinis impurantur: *Cum omnes Eccleſiaſticos ordines in te vno habeas, metuendâ mole congeſtos, omnes procul dubio fœdas, dum te proſtibuli commixtione commaculas*, Damiani ſunt verba: *Voti vi, quo noſtri corporis & mentis integritatem Deo litanimus, Dei ſumus, noſque Deo debemus*: ſi cum ingenti dedecore data homini fides violatur, quantò ignominioſius erit, ſi fidem in contractu inito datam Deo impiè frangamus; audiantur Diuini Spiritus verba: *ſi quid vouiſti Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio*. noſtri tantùm muneris eſt, à Stygiis monſtri inſidijs populorum oues arcere, eaſque tùm ſermonibus, tùm exemplis, tùm virtutibus ad cæli viam adducere. An igitur perditi adeò erimus, vt luporum inſtar libidinis faucibus noſtras oues deuoremus, eaſque ad eam deſtruendam pudicitiam excitemus, cuius ſeueritati proſpicere noſtrum eſt? *& qui prædicator conſtitutus es caſtitatis, non te pudet ſeruum eſſe libidinis*, ſic ad Epiſcopum, qui huiuſmodi morbo laboraret Damianus.

D. Petr Damianus ep. 6. l. 2.

Eccleſ. 35.

B

Pet. Dam. vt ſup.

Excellens adeò noſtra dignitas ſupra omne dignitatis humanæ faſtigium eminet, ut occultum & cæleſtem characterem in alijs imprimat, & ad noſtrarum vocularum ſonitum Diuinum è Cælo Spiritum aduocet, ut in eis immoretur, *obediente Deo voci hominis*; an igitur obſcœnis & ſordeſcentibus labijs & manibus noſtra opera polluemus, quibus ad tantum miniſterium, diuinoſque ritus vtitur Orthodoxa Religio? *Ad impoſitionem manus tuæ, deſcendit Spiritus Sanctus; & tu eam adhibes genitalibus Meretricum? Linguæ tuæ obſequitur Deus & tu non vereris obedire Dæmonibus? Porrò, qui in Eccleſiaſticâ cerneris dignitate conſpicuus, non te erubeſcis immergere fornicibus ſcortatorum*. Iterum dedi Damianum: cum autem Eccleſiæ, illibatæ ſcilicet Virgini Sponſi nos Deo pronubo ſimus, quis ignoret noſtros eſſe filios eius filios, & Antiſtitem eorum eſſe parentem, quos iterum Chriſti ſanguine fidei regenerauit? quî ergo fieri poteſt, vt ad impudica præſtanda, filiam ſuam adhibeat, eamque Spiritu ſibi iunctam, obſcœniſſimis etiam corporis iungat amplexibus? nefandus profectò erit ille concubitus, inceſtuoſa voluptas erit, eòque etiam grauior, quò corpore ſpiritus nobilitate præcellit, *Porrò cum tu ſis vir & ſponſus Eccleſiæ tuæ, quod vtique perhibent & annulus deſponſationis, & virgo commiſſionis, omnes, qui in eâ regenerati ſunt per baptiſmatis Sacramentum, tibi quoque nihilominus adſtringuntur neceſſitudine filiorum*. Sic idem Damianus.

Ioſue 10. 14.

Dam. vbi ſud.

C

Dam. vbi ſup.

Demùm cum Sapientiæ ſedes, Diuinæque ſapientiæ Gymnaſium Epiſcopalis Cathedra ſit, quicumque ad libidinis ſuæ ſaturitatem eius magiſterio vteretur, an non nefariâ quadam metamorphoſi eam in peſtilentiæ cathedram immutaret? exemplo etenim ſuo Nicolaitarum peſtilens & hæreticum dogma diſſeminaret, hoc eſt viris ſacris venereos amplexus licere: quod verbo illi docebant, hoc firmaret D exemplo, cuius vis, ad animos, ſuperandos, quocumque verborum ambitu validior eſt: Damianus rursùs audiatur. *Præterea non ea paueſcis, ò infelix Epiſcope, quia dum in luxuriæ voraginem corruis, Nicolaitarum hæreſim incurriſti? Nicolaus enim vnus ex his, quos Petrus Apoſtolus Diaconos conſecrauerat, dogmatizabat, Clericos cuiuslibet ordinis, nuptialibus fœderandos eſſe coniugiis: quod ergo ille docebat verbis, adhùc tu in cathedrâ peſtilentiæ ſedens, multò deterius imitaris exemplis*.

Dam. vbi ſup.

Proh Deus! an non cruentis hoc propè lachrymis deflendum eſt? è ſupremi Sacerdotij vertice in abiectiſſimi criminis ſordes præcipitem ruere, pudicitiæ ſedem in currum ad libidinis triumphum inuertere, Aſmodęo ſe vltroneam victimam deuouere, qui ad populorum delendos errores immaculatam Chriſti Domini hoſtiam immolaturus eſt; vt inſeruiat Dœmoni, qui Dœmonas in omnes verbo motuque exercere imperium poteſt; vt Cæli delicias abdicet, fœtulento ſcorto fruiturus; vt cæleſtis Panis nectarea obſonia auerſetur, ad belluinas dapes vnâ cum filio prodigo inter pecorum ſordes euorandas; obſcœnis & maculoſis manibus il-

ſum atirectare in Cælo dominantem, qui vix puer in cunis virginis tantùm manibus attiogi paſſus eſt; iniuriam cælo inferre, qui hauſit è Cæli ſinu dignitatem; mœrorem cæleſtibus inferre ſpiritibus, vt ſtygiæ peſtes exultent; demùm vt ſe belluinâ voluptate ſaginet, famam, nomen, decus, æternamque ſalutem vno ſimul iactu decoquere? A

Adeò in Epiſcopis ſcelus hoc damnatum ſemper omnium ſuffragio fuit, vt licet Diuus Gregorius ob egregiam ſui nominis famam, quâ ſpectatiſſimus omnibus erat, Agrigentinâ ſede donatus fuerit, quia tamen mendaciſſimis nonnullorum expoſtulationibus cum aliquibus fœminis luxurioſè egiſſe diceretur, duorum annorum interuallo carceri, Pontifice mandante, fuit addictus, vſquequo eius innocentiam euulgarent tùm multa magnaque miracula, tùm Synodi totius ad hanc rem collectæ ſuffragia.

Sur. 23 Nouembr.

§. I.

B

PRO comperto mihi eſt, non eis ſcatere vitiorum monſtris recentem hanc ætatem, quibus Diui Bernardi ætas tam ferociter redundauit, vt propterea Patres Concilij Rhemenſis alloquens pro panegyri, fortiter eos ſanctèque corripuerit: Verùm ſi ſæculi res in deterius ruerent, eaque, vt olim fœcunditate multiplici tellus germinaret (quod Deus auertat); quid profectò aliud eſſent, quam illæ templi abhominationes, in quas olim Diuinus adeò furor efferbuit, cum Ezechieli eas oſtendens, ait, *fode parietem & ingredere (in templum) & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic*. Tuis ſi licet oculis inſpice ſcelera, quibus nobiliſſima Templi Myſtici pars, hoc eſt Præſules, occupantur: Inſpice ſordes, quibus meum Sanctuarium ab ijs impietur, qui reliquis celſiores nocturnis tenebris, quarum patrocinio ſe tuentur, obſcuriores fœdis ſe fædant voluptatibus, teterrimas in eos praui exempli tenebras effundentes, quos clariſſimis virtutum radijs illuſtraturi eſſent; vt enim eximiè Diuus Bruno ſcripſit, *Niſi continentiam & caſtitatem habuerint, non lumen & claritatem, ſed tenebras miniſtrant & cæcitatem*: licet adeo ineptiant, vt tùm humanos, tùm Diuinos oculos in eis inſpectandis cœcutire arbitrentur; quàpropter Ezechielem alloquens Angelus ſic ait, *certè vides fili hominis, quæ Seniores domus Iſrael faciunt in tenebris; vnuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui: dicunt enim non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram*: ſi namque fidei lumine vegetati Deum ſibi vbique præſentem agnoſcerent, fieri non poſſet, vt iniurioſi in eum eſſent, fœdoque Cupidinis Idolo eum poſt haberent. Nefaria ſacrificia, quibus ad Veneris aras ſe ipſos immolant inſpice, adminiſtros Veneris inſpice, quibus mei templi atria, hoc eſt Præſulum palatia ſanctitati ſolum deuouenda replentur, & *Ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem*. Quid aliud ſanè hoc eſt, quam zeli Idolum, quo Deus ad iram & ſupplicia exoneranda irritatur? quis credat? maior illi cruciatus infertur, ignominia maior inuritur, ſi huiuſmodi ſordibus animæ noſtræ templum inquinauerimus, manus & labia, quæ in ſui nominis inſtrumenta elegit, noſtramque perſonam polluerimus, quam vt ſui imaginem ipſe deſignauit, quàm olim cruciatus inferretur ex ipſo crucis pondere, ipſaque mortis cruentiſſimæ ſæuitate. Nos de hoc acriter ipſummet Chriſtum obiurgantem audi ex Auguſtino; *Cur habitaculum, quod mihi in te ſacraueram, luxuria ſordibus polluiſti? Cùr corpus meum illecebrarum turpitudine maculaſti? cur me grauiore criminum tuorum cruce, quàm illâ, in quâ quondam pependeram, afflixiſti; grauior enim apud me tuorum peccatorum crux eſt, in quâ inuitus pendeo, quàm illa in qua tui miſeratus, mortem tuam occiſurus, aſcendi*.

D. Ber. ſer. 2. ad Paſt. f. 1728. — Ezech. 8. 8. — C — D. Brun. ſerm. 5 de confeſſ. — Ezech. d. c. 8. 12. — c. 8. 3. — D — D. Auguſt. ſer. 67 de temp.

Ad fractam igitur fidem vlciſcendam cæleſtia ſimul & terreſtria obarmentur, tùm à ſupremis Hyerarchis, tùm è ſacris Concilijs ſtatuatur, vt Epiſcopali munere abdicentur, qui tàm fædo vulnere Religionis ſpeciem deformarunt. Principatum adeò excelſum exuat, qui ſupremum in Principem tàm ignominioſâ proditione conſpirauit: Oſtraciſmi lege ſeruatâ ab Eccleſiâ longè arceatur, qui eius pudicitiæ ordinem luxuriæ triumpho perturbat, illa eadem dignitas, quam ipſimet denigra-

Digitized by Google

nigrarunt, pęnas excitet, exacuat ſupplicia,& fulminum faces accendat: hoc idem
A ſanè veluti Procuratoris Fiſcalis vices agens à Summo Pontifice Nicolao Secundo
feruidè poſtulauit Beatus Damianus, illud afferens, nullâ aliâ de ratione in ſacris Num 25.7. & in fin.
litteris explicari, prænobiles tùm Madianitam fœminam, tùm virum Hebræum D Pet. Damian. ep.6.
fuiſſe, quas eadem cæde ſanctiſſimus vir Phinees percuſſit, *niſi ut doceret carnales* poſt init. l. 1
illecebras in eminentioribus perſonis acrius perſequendas, *adeòque* ille proſequitur ante fin
deponantur ij, qui eccleſiaſtica caſtitatis non verentur fœdare munditiam; & deiecti Can. Ap. 25
deterreant, qui male ſtantes ad turpis vitæ contumeliam prouocabunt. Quàm æqua relat. in c. ſi
rationi ſit, quàm crimini ipſi conformis hæc petitio, Canon ſatis teſtatur, quem quis 13. 81.
olim ab ipſis Apoſtolis ſtatutum, Diuus Clemens Pontifex poſteritati commiſit, & diſt.
Gratianus inter Canones ſacros immiſcuit. *Si quis Epiſcopus aut Presbyter, aut* c. ſi quis 16 ead. diſt.
Diaconus, poſt Diaconatus gradum acceptum, fuerit fornicatus, aut mœchatus: deponatur, & ab Eccleſiâ proiectus inter laicos agat pœnitentiam, quam poſtea legem
Alexander Secundus ad Epiſcopos & Reges Dalmatiæ ſcribens, vlterius roborauit.

B Hoc eodem pietatis ſtudio ſuccenſi Concilij Toletani Patres, ſermonem non Conc. Tol. 2.
tantùm de Epiſcopis habentes, ſed vnâ de omnibus, qui ſacris deuoti eſſent, ſi fortè Conc. Arelat. 3. c.45.
hi venereis voluptatibus indulgerent, ſtatuere, *quod ſi fortè fecerint, ut ſacrilegij* Baron. ann.
rei ab Eccleſia habeantur extranei: in hanc eandem ſententiam Octaui Concilij To- 655.
letani Patres inere: hi enim, Diuo Martino Orthodoxam Religionem moderante, Suar. v. 5 de
cùm quinquaginta ex Epiſcopis eſſent, ex Abbatibus duodecim, è Vicarijs de- cenſ. diſp.
cem, ſtatuerunt, infulis ſacris exuendos illos eſſe Antiſtites & nunquam illis red- 31. ſect. 5. ad n.
dendos, qui Caſtimoniæ flore deperdito, luxuriæ ſordibus maculoſi ſquallerent; Regin. in
hanc tamen pœnam priuata Hiberniæ Synodus leniuit, eamque ad ſeptem annos praxi fori
definiuit, quibus acerbis ſupplicijs eorum pęna ſtatuta perſolueretur. Has de- pœnit. l. 32, tr. a. n. 65
mùm ſordes penitùs eradere & ablegare contendit Synodus Tridentina ab omni- Conninch.
bus ijs, qui aris admoti Deo arctiùs deuouentur: videat Lector, quid hæc hac de de cenſ. diſp. 11.
re ſtatuerit: plures enim Theoſebiæ Magiſtri in eis explicandis verſantur. D. Grego.
Quæ autem in ſuperiùs memorato Canone ſtatuerunt Apoſtoli, tantâ ſolertia ep 44. & 45. l. 2.
C ſeruare contendit Diuus Gregorius Pontifex, vt cum ad eius aures peruenerit, Tarentinum Antiſtitem nomine Andream cum quadam fœminâ impudicè degiſſe,
abſque eo quod certè ſciret, an anteà, an poſt ſacros ordines huiuſmodi flagitio ſe
implicaſſet, Epiſtolâ ad eum ſcriptâ validè adhortatus eum fuerit, vt ſi iam ſacris
initiatus libidini indulſiſſet, ſe infulis Epiſcopalibus abdicet, & ab aris exul Diuinam hoſtiam litare non audeat: his autem nedùm acquieſcens Gallopolitanum
Hyerarcham admonuit, vt ad id ei ſuadendum operam ſuam præſtaret.
Eodem hoc ſtudio eadem in re exarſit Sanctus Gregorius Septimus Pontifex, di- Sur. in vita
gnitate, nomine, pietate Primum Gregorium referens: hic, referente Surio, nul- S. Bennonis
la aliâ in re tam vigili diutinaque contentione laborauit, quàm in eradicandâ Si- Epiſcopi
moniâ & luxurie, quibus viri ſacri tunc temporis ſordeſcebant: adeò vt in Syno- 16. Iunii.
do quarta Romæ coactâ proprio Canone ſtatuerit, ſacri ordinis exercitio impedi- c. 2. 83. diſt.
endum Antiſtitem illum eſſe, qui pudicitiæ cultum negligens, æqua ſupplicia in
D obſcœnos Lychurgos non irrogaret: ſed de hoc vberiùs infrâ.

§. II.

HActenus de ſupplicijs, quibus obſcœnitas à tellure percutitur: Cœlum iam
adeamus ſua fulmina in eandem intorquens: imagine, quam de hoc habemus, omiſſa in Ozâ, quem hac tantùm de causâ intempeſtæ mortis ſupplicio cor- 2. Reg. 6.
reptum docent ſacri Magiſtri, eò quod Arcam periclitantem manu ſua fulciuerit
(hoc autem mercede potius dignum videbatur), quia ſcilicet ab vxoris concubitu
nocte præteritâ non abſtinuerit.
Memoratu perdignum eſt, quod de ſeptem ijs Epiſcopis narrat Diuus Grego- D. Grego r.
rius: his enim licet Vandalorum Regis imperio radicitùs euulſæ linguæ fuerint l. 3. dial. c. 32.
Religionis Catholicæ propugnatrices eximiæ, adhuc tamen elegantiſſimè voces
arti-

A A Contubernio fœminarum alieniſsimos fore Antiſtites. Cap. XXV.

SI tàm horrendâ tetrâque caligine obruitur ab impudicitiâ noſtri ordinis muneriſque maieſtas, vt iam pridem explicauimus, nulli labori locus dandus eſſet, ad oſtendendum, quàm vigiles & ſolertes ad eam euitandam imò execrandam futuri eſſemus, & quàm ſollicitè ea omnia arceamus, quæ ad eam valent nos aliquatenùs incitare.

Quò pretioſior, quò rarior eſt caſtimoniæ gemma, eò mollior & facilior eſt, quæ nobis rapiatur: ſi autem ad raptam Nympham ſeruandam vix centum oculi Argo ſuffecere, ſi Colchicum vellus ſatis tueri non potuerunt ignei Tauri Draconeſque peruigiles, an perſuaſum nobis animo eſſe poſſit, vt pretioſum adeo monile ad animi noſtri ornamentum ſeruari tutò valeat, ſi dormitemus, ſi ſtertamus? Domi ho-
B ſtem habemus, qui caſtimoniæ arcem perennibus inſidijs ſemper inuadit, & inextinguibili flamma in excidium pudicitiæ graſſatur: Quapropter vt docet Diuus Hyeronimus, res eſt *ſollicitæ diligentiæ, in carne non carnaliter viuere, ſecum pugnare quotidiè, & incluſum hoſtem, Argi vt fabula ferunt, centum oculis obſeruare.* D Hieron. ep. 10. ad Furiam.

Caſtimoniæ amatores funambulis meritò comparat Tertullianus: hi enim niſi quemcumque gradum metiantur, niſi libellam quâ corporis motus vtrimque temperant, opportunè & cautiſſimè metiantur, ineuitabili exitio præcipites ruunt, Tertull de pud. c. 10. Quàm craſsè aberrat, qui pudoris candorem colere arbitratur, abſque labore, abſque ſolertiâ, quæ Diuinæ virtuti aſſociata certam de impudicitiæ hoſte ſcit referre victoriam; quis enim ſine pugna ſperet tantum hoſtem eſſe victurum: vt enim præclarè ait Diuus Auguſtinus, *inter omnia Chriſtianorum certamina, duriora ſunt prælia caſtitatis, vbi quotidiana eſt pugna, & rara victoria*; palmam hanc dormitantes & hebetes lucrari non valent; ſi enim ad quamcumque virtutem acquiren- D. Auguſt. ſerm. 250. de ſump.
C dam, tantum ludoris, tantum conatus exigitur, quantumnam certaminis & pugnæ poſtulat caſtitas, quæ eò laborioſior eſt, quò pulchrior, eò difficilior quò delicatior; Audi iam Peluſiotam. *Sine labore & contentione pudicitiam conſequi nemo poteſt.* D. Iſid. Pel. l. ep. 6.

Si quidem nimis heu verum eſt, iuxtà Apoſtolum, *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*: talem profectò theſaurum, nec Erithræi littoris gemmæ, nec aureæ vel Tagi, vel Pactoli vndæ componunt: ſed adeo imbecille caducumq; vas eſt, quo ipſe ſeruatur, vt facilè diſſiliat & frangatur, nec deſunt tum numero, tum viribus, tum fraudibus expertiſſimi hoſtes, quibus ad eius iacturam faciendam circumuenitur: Pretioſiſſima cum pudicitia ſit, nobiſque maximè glorioſa, è præmio potiſſimum, quo caſti coronantur à Deo, quà contentione, quà ſolertia, quibus verſutijs vtitur Dæmon, vt eam nobis raptat, *vt corpus animi domicilium, animi vas, morum ſpiritus, virtutum ſcholam, Dei templum, in ſcenam criminum, in vitiorum pompam, voluptatum redigat in theatrum*. Sic Chryſologus. 2. Corin. 4. D. Chriſol. ſerm. 12.

D In Epiſcoporum tamen caſtitate profligandâ verſutiſſimus ſimul & ſtrenuiſſimus ipſe eſt, ac ſi triumphorum omnium maximus illi ſit, vt ex Andreæ Fundani Antiſtitis exemplo inferiùs narrando clariſſimè liquet.

Ad hanc autem pugnam inſtruendam validiſſima arma illi ſunt fœminæ, quarum lenocinio ab ipſo mundi orientis exordio, fortiſſimo veluti ariete, virorum ſternere pudicitiam aſſueuit: vt autem inter vitiorum morbos, virulentior nullus libidine eſt, malorum omnium ſcaturigine, ſic ad eam afflandam fœmina ſoluta aptiſſima eſt: non adeò pericliteris, ſi cum viperâ ludas, ac ſi cum fœminâ, adeòque nos alloquens Diuus Hyeronimus pronunciauit. *Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habes quotidie, aut perdere, aut vincere? quis vnquam mortalium iuxtà viperam ſecuros, ſomnos capiet? quæ & ſi non percutiat, certè ſollicitat.* D Hier. ep. de vitand. ſuſp. contubern.

Hoc fuit in causâ vt Tertij Carthaginenſis Concilij Patres ſacros uiros caſtitati deuotos arcerent à conſortio fœminarum, eaſque tantùm eorum domi verſari Conc. Carthag. 3. c. 17

per-

permitterēt, quæ arctiſſimo ſanguinis vinculo illis eſſent obſtrictæ; quod ipſum exa- A
c. ſed ſi forté 21.81. diſt. ratoCanone Lucius Pontifex mandat *vt cum magnâ ſollicitudine fiat: non enim igno-*
ramus malitias Satanæ, Cur autem cum conſanguineis ſuis cōtubernium permittatur
c. a nobis 9. de cohab. clet. & mul. Epiſcopis, ad Piſtorienſem Hyerarcham ſcribens Innocentius Tertius aperuit, quia
ſcilicet ſanguinis nexus quamcumque fœditatis ſuſpicionem eradit; *In quibus na-*
turale fœdus nihil permittit ſæui criminis ſuſpicari. Sic Pontifex.

Poſſid. in vit. S. Aug. c. 26. Verùm perfectiſſimam hac in re viuendi formam Epiſcopis omnibus præſtitit Di-
uus Auguſtinus: hic enim, fidem faciente Poſſidonio, mulieres omnes à ſuis ædi-
bus abigens, ne quidem ſororem ſuam piiſſimam viduam, vel duas ſobrinas, vel
alias duas patrueles Dei obſequio dicatas in eadem ſecum domo recepit, licet
Conciliorum ſuffragia hoc ei permitterent: licet enim ſuſpicionem nullam afferre
poſſent piæ huiuſmodi mulieres tàm arctâ propinquitate coniunctæ, earum tamen
ancillæ, & cubiculariæ offenſionem aliquam parere populis poſſunt, iiſque præſer-
tim, qui de aliis temerè arbitrantur.

Exemplo hoc Diuus Gregorius vtitur ad Epiſcopos ſcribens: extraneas enim B
mulieres omninò ab eorum contubernio excludens iuxtà Canones, licet conſan-
guineas eis permittat, ſubdit tamen, *Melius tamen faciunt, ſi etiam talium ſe coha-*
bitatione contineant. Nam legimus quod Beatus Auguſtinus, nec cum ſorore ſuâ ha-
bitare conſenſerit, dicens: Quæ cum ſorore meâ ſunt, ſorores meæ non ſunt: docti viri
cautela magna nobis debet eſſe inſtructio; nam incauta præſumptionis eſt, quod fortis
pauet, minus validum nec timere.

Quin ſi ex ipſis conſanguineis, ipſiſque ancillis oriri aliqua obſcœnitatis ſuſpi-
cio poſſet, Synodus Moguntina decreuit, illas pariter à noſtris ædibus abigendas,
cap. 1. de cohab. cler. & mul. rationem de hoc afferens, *quia inſtigante Diabolo, & in illis ſcelus perpetratum re-*
peritur, aut etiam in pediſſequis earundem: quibus præluſiſſe videtur Diuus Hye-
D. Hieron. ep. ad Ruſt. ronimus, qui ad Oceanum, ſcribens, virique Lythurgici colorans Idæam, præ
aliis his illum monet: *Prohibe virgines tecum morari, etiam ſi de genere tuo ſint.*

Maius etiam quid proferam: cum enim Diuus Nicolaus Pontifex accepiſſet, iu- C
uenem quendam Epiſcopum liberiuſculè quàm par erat, cum filiâ ſuâ, quam prius
vxoratus habuerat, conuerſari, neque è monitionibus, quibus eum Metropolita-
e. 1. 84. diſt. nus Antiſtes arguerat, reſipuiſſe, eidem Metropolitano præcepit, vt ſi nondum
ab huiuſmodi licentia deſtitiſſet, anathemate eum percuteret, & diris omnibus de-
uoueret. Maximum omnium diſcrimen illud eſt, quod ex ancillulis & cubiculariis
occurrit, cum enim paratiſſimæ iſtæ ſint, vt dominorum genio indulgeant, eâ in
re potiſſimùm, quæ voluptatis ſimul & vtilitatis ſibi eſſe poſſit, gloriæ ſuæ du-
centes, ſi à Dominis diligantur, facillimè voluptati eorum ſe tradunt, nec mul-
tùm laboris exigitur, vt ventris titillationi adhæreant, & cupiditatem, quâ pruri-
D. Hieron ep. ad Ruſt. tantur, exaturent; audi de hoc Hyeronimum ad Ruſticum ſcribentem. *Matrem*
tuam ita videas, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant,
& tacitum viuat ſub pectore vulnus. Ancillulas, quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias
eſſe in inſidiis; & quantò vilior eſt earum conditio, tanto facilior eſt ruina. bis ex hui-
uſmodi conſuetudine adhuc adoleſcens in tranſuerſum actos nonnullos agnoui. Ex D
his quidam Sacerdos, vt Deo ſalutique ſuæ vacaret, ſodalitio cuidam adſcriptus,
cum patriam poſteâ perrexiſſet, vt parentes inuiſurus ſimul ibi fractas animi vires
reficeret, ancillulam offendens, & familiaritate nimis incautâ cum eâ conſueſcens,
Dœmonis inſidiis irretitus, in fœdiſſima cum ea crimina delapſus corruit, priſtinæ
pietatis leges excuſſit, demùm ſine vllo reprehenſionis metu liberiùs ſe effundens,
adeò impudoratè ſe egiſſet, vt non ſine parentum lachrymis per trivia & fora ſcelus
eius inter iocularia colloquia ſe porrexerit. totam ſui doloris ſeriem Sodalitii Pa-
tribus aperiens mater incauta, vt ſocium filium ad ſe reuocarent, effecit, vt à ſe
illi eum repellerent tanquam ſuo conſortio tam fœdo ſcelere indignum. Alter au-
tem meus familiaris itidem Sacerdos, caſtitatis commendator eximius, ancillulæ
oculis captus & lenocinio deceptus, pudicitiæ deperditæ lumen fœdiſſimè obſcu-
rauit.

Vtinam

A

§. I.

VTinam illud Diui Cypriani effatum re verâ non exiſteret, *lubrica ſpes eſt, quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat: incerta victoria eſt, inter hoſtilia arma pugnare; impoſſibilis liberatio eſt, flammis circumdari, nec ardere*: quis adeò conſilio demens eſſet, vt per obſitam latronibus regionem theſaurum ingentem efferret? Quis inter Charybdis gurgites tot naufragijs famoſos tutum iter ſibi ſuadeat habiturum? quis validioris hoſtis furori ſe prudens credat? quis ad aridi fomitis materiam proximum ignem conſultus ferret? quis demum ad præcipitij marginem ſupinus obdormiſceret? *ipſi nos fallimus quoties credimus inter maſculos & fœminas caſtitatem immobilem cuſtodiri*.

D. Cipr. de ſingul. Cle: — Cipr. vbi ſup.

Quin maioris eſſe loco miraculi, docet Diuus Bernardus, cum muliere ſecum cohabitante, non vel re, vel verbo, vel animo inquinari, quàm ſi mortuos recreares: Aptiſſima ad hanc rem mihi ea verba videntur è Purpurato Vate. *Diſſipata*

B *ſunt oſſa noſtra ſecus infernum*, legunt alij, *emollita ſunt oſſa noſtra ſecus infernum*; ac ſi diceret; qui familiarem habet domi ſuæ fœminam, animum prius emolliens ad Tartari fores accumbit. præclarè ſic Arnobius; *Iuxta infernum ſumus, quando, ſocietas noſtra diuerſus ſexus inquietat*.

Bern vbi ſup. — Arnob. ibi.

Ad hæc Diuus Auguſtinus acutè perpendit, vtrumque Adamum à Dœmone oppugnatum, inter paradiſi delitias primum, inter ſolitudinis vepres alterum: *ſed vbi mulierem inuenit, vicit; vbi mulierem non inuenit, victus abſceſſit*. Ad quæ ſatis conſonè Philo etiam aduertit ſacri Chronologi verba de Adamo loquentis antequam Eua adduceretur, *creauit Deus hominem ad imaginem ſuam*, illud ſignificare mulierem futuram in causâ, vt ſuâ venuſtate deperditâ innumeris calamitatibus obſcuretur; *Vt autem obnoxius viueret, occaſio fuit mulier*.

D Aug. ſer. 37. de temp. tem 10 — Phil. de opiſ. mundi.

Egregiâ hoc idem ſimilitudine expreſſit Diuus Baſilius, hominem ferro, magneti fœminam conferens: ne igitur hic illi approximetur, ne arcanis quibuſdam nodis illud ab iſto trahatur: ſed accipe eius verba, *ſicut enim ſecretiſſimâ in magnete lapide natura vi, nouimus non ipſum ad ferrum duci, ſed ad ſe prius ferrum attrahere: ita & fœmineum corpus aduerſus maſculinum ineffabilem accipit vim, per quam, fermè dixerim, ignorante anima, quæ in ipſo eſt, viri corpus vltrò ad ſe trahit*.

C

D Baſil. de Virgin.

Potiſſimum hac in re diſcrimen in eo ſitum eſt, quod aliquis vel ſuis viribus fidat, vel præteritâ caſtitate ſuperbiat; in huiuſmodi bello, qui fuerit aliàs victor, victus frequentiſſimè euadit, deſciſcunt in cupreſſos palmæ, nimiâque fidentia deſidiaque breui lauri exareſcunt: *Nullusque, iuxtà Sanctum Martyrem Cyprianum, diu tutus eſt periculo proximus*; dedi Hyeronimum; Quis Dœmonis verſutias ignoret? ſomnum ipſe fingit altiſſimum, vt nos propè igoem ſopor inuadat, animo facem immittat virtutis viſcera deuorantem: tam facilè viri mentem fœmina corrumpit, quàm breui tinea pannum erodit. *De veſtimentis procedit tinea. & à muliere iniquitas viri*, Ioannes ſanè Climacus expertus teſtatur, aliquos diù ex muliebri contubernio ab omni maculâ obſcœnitatis immunes, præ nimiâ ſecuritate, qua dormitabant, *continuò in interitum præcipites fuiſſe*.

D

D. Hieron. proem. l. 2. in Amos. — Eccleſ. 42. 18. — Climac. in ſcal. gr. 25.

Quis credat leuiſſimâ libidinis aurâ ſolidiſſimas Templi columnas miſerrimè corruiſſe? Qui è Lythurgico ordine Chriſtianæ Religionis floreſcentes areas ſuo ſanguine irrigarunt, qui ferreos compedes & carceres conſecrarunt, qui mirabilia patraotes Tyrannos immaniſſimos triumpharunt, qui rugientium Leonum inſtar Hæreſim lacerarunt, vnius fœminæ mollitie fracti, triumphos & laureas tot ſudoribus, tam diutino bello collectas vno veluti iactu perdidere: fidem his facientem profero Cyprianum, *Mentiar, ſi non vidimus exinde interitus plurimorum. Quanti, & quales Epiſcopi, Clerici ſimul, & Laici poſt confeſſionum victoriarumque calcata certamina, poſt magnalia & mirabilia, & ſigna vſquequaque monſtrata, noſcuntur cum his omnibus naufragaſſe? Quantos Leones domuit vna muliebris infirmitas delicata, quæ cum ſit vilis & miſera, de magnis efficit prædam*.

D. Cipr. de ſingul. cler.

D Greg 3. Iuuat hic Andreę Fundani Antiſtitis exemplum Diui Gregorij ſtylo narratum
Pſ. c.7. afferre: egregiâ virtutũ exercitatione hic erat illuſtris, & pudicitiam ſtudio ſingu- A
lari colueuat, quàpropter veteri caſtimoniæ fidens, Epiſcopali ſolio donatus, an-
cillulam, quam veſtes religioſas indutam penès ſe *in minoribus* habuit, ad pala-
tium Epiſcopale deduxit, ad fouendam pietatem, eamque in Dei viâ ſociam ha-
bendam; anſam ex his verſutiſſimus Tartari hoſtis arripuit, vt eius animum labe-
factaret: contigit enim, vt Neapoli Romam via Appiâ Hebræus incedens, defi-
ciente iam propè die, dirutum templum Apollinis olim cultui dicatum ingredere-
tur, & è timore quem illius loci ſanctitas intulerat, licetà Chriſtianâ militiâ abeſ-
ſet, ſalutari ſigno Crucis ſe identidem communiret; at ſomno vi metus omninò
abacto, ſub mediam noctem innumeros erumpere ex Inferis malos genios vidit,
aulicorum more Principi ſuo obſequentes: ſolio hic ſuperbus inſedit, ſinguloſque
eorum percontatus, rationem ab eis exigebat de relatis ab vnoquoque victorijs:
alijs alia narrantibus, coram eo quidam ſe dedit referens, ſe fœminæ illius venu-
ſtatem Andreæ Epiſcopi pectore depinxiſſe: plauſit ad hæc Princeps, & rurſus ille B
ſubdidit, rem vſque eo ſuâ operâ deueniſſe, vt præteritâ die per iocum fœminæ
humerum Andreas manu blandâ percuſſerit: tùm Satanas contentiosè adhortatus
eum eſt, vt rem omnium aliarum maximam, palmamque cæteris glorioſiorem ad
finem vſque perduceret. His ex Hebræo intellectis, fœminam illam ſuâ è domo
abegit Andreas, vnâ cum alijs famulis, ſuæque pudicitiæ proſpiciens, cautior in
poſterum fuit. Quis hîc non agnoſcat conatus, quos exerit Dæmon, vt Antiſti-
tum caſtitatem deſtruat, animique voluptatem quâ fruitur, ſimulque pericula,
quibus è fœminarum propinquitate obuallamur: Iure igitur meritò Nepotianum
Diuus Hyeronimus admonuit, cùm è prophanâ viuendi diſciplinâ, ad ſacras le-
Bar an.393 ges ſe addiceret, aris ſe deuouens. Caue, inquit, fœminarum conſortia, & in eo nos
D Hier. ad omnes edocens hortatur, *ne ſub eodem tecto manſites, ne in præteritâ caſtitate confi-*
Nepo de *das: nec Sampſone fortior, nec Dauide ſanctior, nec Salomone poteris eſſe ſapientior.*
vit. Cler. *Memento ſemper, quòd Paradiſi colonum de poſſeſſione ſuà eiecit. Vnde ait quidam:*
Adam, Sampſonem, Petrum, Dauidem, Salomonem, decepit mulier, quis modo tu- C
tus erit?

Quàpropter quò magis noſtram admirationem exigit, eò etiam magis ab imi-
tatione noſtrâ alienum eſſe debet, quod Diuus Lupus Zenonenſis Antiſtes feciſſe
Sur. in vit. fertur è Surio; hic enim cum è Dynaſta, qui eum inuiſurus acceſſerat, accepiſſet,
S. Lupi 1. quod aliqui in Cæſaris aulâ iniquè de eo loquerentur, eo quod Veroſiam Antemij
Sep emb. ſui præceſſoris filiam deperire videretur, ſacras illas voces vſurpans, *Beati eſtis*
Matth 5.11 *cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduerſum vos, mentientes,*
&c. ſe in eâ Deum, eamque pro Deo tantùm amatam humanas laudes non affe-
ctare; tum eodem Dynaſtâ ſpectante, eiuſdem fronti Virginis oſculum impreſ-
ſit: Humanas hic omnes ſimulque Chriſtianas leges tranſcendiſſe videtur, nec e-
nim decet, vt in Epiſcopo ullus huiuſmodi amor dominetur, licet ad pietatem fo- D
uendam dirigatur: nec ab oſculis tantùm, ſed ab ipsâ fœminarũ conſuetudine, tan-
quam ab efferatis viperis abſtinere, ſui nominis integritatem ſeruare ipſe tenetur,
vt infra docebimus, & quamlibet vel tenuem offenſionis & ſuſpicionis anſam re-
mouere. Quàm benè de his omnibus ad Oceanum ſcribens Diuus Hyeronimus
Epiſcopos ſacroſque omnes viros admonens, cum Lupo videtur Epiſcopo collo-
D Hier. ep. cutus. *Dices: qui ambulas ſimpliciter, ambulas confidenter: ſed licet coram Deo re-*
ad Ocean. *ctus incedas, tamen & coram hominibus prouidenda ſunt bona: honorem quidem glo-*
rioſum boni operis fama conſeruat: alienam vicini cupiunt diſcutere vitam, non
ſuam.

Hoc igitur exemplo oſtendiſſe tantùm videtur Deus, quonam illibati cando-
tis efferre ſe humanus animus valeat, ſi diuinâ virtute muniatur, ſimulque erudi-
re populos voluit, ne tàm obliquâ ſuſpicione ferantur in Antiſtitum opera, cum
etiam aliquam nequitiæ ſpeciem præferunt.

D Greg. 4. Ex oppoſito illud eſt, quod de Diuo Vrſicino Presbytero Diuus Gregorius re-
dial c. 11. fert: hic enim vt ſororem amans, ſed vt hoſtem vxorem, quâ ſe diſiunxerat, auer-
ſatus

ſatus, ne quidem æger patiebatur, vt dapes ei miniſtraret, licet non id ei Cano-
A nes prohiberent; quin ad extremum ætatis & vitæ productus, ipſaque cum morte
decertans, cùm ad explorandum, an iam ſpiritum emiſerit, aures ad nates ipſe
admoueret, conatum omnem exprome ns, vireſque ſemimortuas colligens, *Re-
cede*, inquit, *à me mulier, adhuc igniculus viuit, paleam tolle*; tam inſignis pudi-
citiæ fructus quàmcitiſſimè ipſe collegit, nam ſe illi videndos dedere chori Apo-
ſtolici Principes Petrus & Paulus, vt ad æternam beatitatem eorum ope deductus
laureas de iàm blando hoſte relatas in morem triumphi explicaret.

Habent hîc ſacri viri abſolutum virtutis exemplar, quo ſe inter corporis mor-
bos componant; tunc enim cum elangueſcit abſumpta febribus caro, nullum ſu-
pereſſe videtur diſcrimen è fęminæ vel conſortio vel tactu; ſed re verâ tunc vege-
tior Dæmon inſurgit, & temporis opportunitatem nactus, grati animi ſpecie ama-
torias flammas incendit, & retia venerea tendit; Proh Deus? quot nam fuere, qui
in extremo vitæ articulo exordium libidini inſanæ dedere? quot nam illâ ex ea-
dem fæminæ manu vulnera ſibi infligi ſenſerunt, quæ remedia afferebat? quotnam
vt noxias corporis febres extinguerent, fædiores animi febres corruperunt? quot
B vt rebellantes humores ſedarent, excitarunt perniciofos amores? Audi quid de
hoc Hyeronimus animorum ſcilicet Hippocrates egregiè ſcripſerit. *Scio quoſdam
conualuiſſe corpore, & animo ægrotare cœpiſſe; periculosè tibi miniſtrat, cuius vultum
frequentèr attendis*. D.Hieron. ep.2. de vit. Cler.

Nec itâ pridem accidit in Italiâ hac in re aliquid miſerandum: Sacerdos enim,
ſanguine, ſapientiâ, famâ, pietatis inſignis, ætate ſimul & titulo venerandus, fę-
minam in morbo, quem contagione graſſante contraxerat, habens adminiſtram,
eius adeo lenocinijs & blandimentis correptus eſt, vt ne videretur obſcænus, vide-
ri maluerit hæreticus & iniquis artibus, quibus facilè incautæ mulieres capiuntur,
ſuam fęminam deceperit; ſimul enim cum eâ ſe ipſum, caſtimoniam peſſundedit,
famam decoxit, ſuſque funeſtum inopinatumque ſpectaculum patriæ toti exhibuit.

Sed eximius hac in re fuit clariſſimus de rebus Anglicis Scriptor Sanderus: hic
enim cum ſemel non famulorum manu, vt in more erat, ſed ancillæ non incomptæ
C miniſterio ſtatum compoſitumque lectum acceperit, linteos ſimul cum ſtragulis &
ſtromatis eiecit è feneſtrâ, aſſerens auerſari ſe & execrari lectũ vel leuiſſimè tactum
à fæminâ: Sandero etiam religioſior adoleſcens quidam fuit, de quo in veterum
Patrum monumentis narratur, quod cum ad flumen tranandum ſuæ parenti auxi-
lium ferre teneretur, pallio manus brachiaque inuoluit, aſſerens *Corpus mulieris
eſt*. Sanè quam igneum muliebre corpus exiſtat, egregiè Ponamius Hyerarcha in in vit Patr. l 5. de contin 68.
Decimo Toletano Concilio teſtatus omnibus fuit, cum ſe ad vnum fęminæ tactum Conc. 5.
fędè pollutum affirmaret. Tolet.

Fœminas licet religioſas & pias ab Antiſtite eſſe fugiendas. Cap. XXVI.

D NON ſatis noſtræ caſtimoniæ conſultum eſſet, ſi ad eam ſeruandam, con-
tubernium tantùm fęminarum euitantes, illarum tamen conſuetudine & fa-
miliaritate vteremur, eaſque frequentèr licet honeſtis de cauſis inuiſeremus. Quid
aliud ſanè hoc eſt, quam Charybdis vortices euitare vt Scyllæ gurgites offenda-
mus? obarmare in nos Satanam hoc eſſet, eique ad noſtræ pudicitiæ interitum,
vires & vires afferre: illud inquireremus quod fugiendum nobis eſſet, & papilio-
nibus ineptiores ad luminis venuſtatem contemplandam aduolaremus, eius poſtea
flammas experturi: colloquia & viſitationes, terreſtrium vaporum inſtar, laſciui-
entium amorum cometas alerent atque inflammarent. Iris eſt fęminarum venuſtas
quæ vndique primò collucet, diſtincta coloribus, variegata gemmis, car-
bunculis emicans, & picta topatijs; at inuerſo poſtea vultu procelloſa eſt, læuit in
fulmina, & tempeſtatibus effuſis iraſcitur. Vt adamas frangatur, vis omnis im-
potens eſt, vnuſque hirci petulci animantis cruor hoc efficit; vt humanus animus

Google

emollitus vitietur, vnius opus eſt fæminæ, ad hoc præſtandum omnium potentiſ-
ſimæ. A

Hinc gentium Doctor gladiatoriæ magiſter egregius, eum ad omnium vitiorum
pugnam acritèr nos excitaret, vbi ad voluptatum illecebras profligandas acceſſit,
non arma præbuit, ſed fugam oſtendit, *fugite fornicationem*: optimè enim ſciuerat
virtutem in hoc certamine ex metu ſolùm oriti, victricemque lauream ſolùm è fu-
gâ germinare: Non virtutis eſt, ſed amentiæ in pugnâ ſiſtere, acieque explicata
hoſtem offendere; fuga libertatem pariet, dabiturque à timore victoria. habes
hæc à Diuo Chryſoſtomo egregio Diui Pauli interprete: *non dixit abſtinete vos à
fornicatione, ſed fugite; hoc eſt ſummâ cum diligentiâ vos à militiâ liberos facite.*
Niſi Aegyptiæ fœminæ pallium Ioſeph fugiens reliquiſſet, candoris, famæ, futuræ-
que magnitudinis iacturam feciſſet: quàpropter quem explicatâ perſecutionum
acie Dęmon expugnare non valuit, lenocinio voluptatis & venuſtatis armis capti-
D Amb. in pſ 118. uare tentauit, iuxtà Diui Ambroſi ſententiam, *Hoc quidem ſatis fuit ad tentatio-
nis acerbitatem; redit aduerſarius ad ſuas artes, totaſque vires ſuas totâ fraude commo-* B
uit, vt per mulierem laqueos innoxiæ innecteret conſcientiæ.

Echius item perpendit ab Apoſtolo præcipi Tito, vt maturis à fæminis adoleſ-
Eſch.8. centulæ doceantur; *vt prudentiam doceant adoleſcentulas*: Titum ab illis inſtituen-
dis auertit, vt eorum conſortia euitet, licet ad pietatem fouendam, *vitandi ſcan-*
Tit. *dali cauſa.*

Aptè hìc illa inferenda videntur, quæ Diuus Hyeronimus iam proximè Cælo
donandus, ad rectam viuendi diſciplinam, Euſebio referente, diſcipulis ſuis
reliquit, fœminam ſcilicet & hominem ſe habere vt paleam & ignem, quem vt in-
flammas accendat Dœmon contentioſè laborat. Quin leuius eſſe Sanctus Nilus
S Nilus orat. ad. æſtimauit, ſi ad ignem acceſſeris, ac ſi ad fœminam; ignis enim quia nocet fugitur,
fœmina quia placet quæritur; *ad ignem potiùs ardentem, quàm ad mulierem iuue-
nem, iuuenis appropinqua: nam ſi ad ignem accceſſeris, dolore affectus reſilies: at ſi
fæmina verbis incenſus fueris, haud ità facilè recedes*: comparationem inde aptiſſi- C
mam afferens ſubdit, *florent olera propè aquam ſata, & libidinum ſemina mulierum
familiaritate excitantur.* Sic tantus Magiſter.

Tàm ferox violentia eſt, quà noſtros in animos voluptas furit, vt vix viris piiſ-
Marull. de caſti exem. 6.li.4. ſimis, & ab hominum conſortio ſeiunctis Aſcetis còpia detur, quà eius robur exu-
perent & vires eludant: an non Tarmanenſi Epiſcopo Audomaro, vitæque mona-
ſticæ reſtauratori Diuo Benedicto ſpinas opus fuit ad caſtitatis præſidium in ſe ip-
ſos obarmare, vt earum punctionibus veneris ſtimulos punctioneſque retunde-
rent; niuium gelu contendit Franciſcus concupiſcentiæ flammas extinguere, Mar-
tianuſque manus vultumque ſibi comburens, ignem, quo ex impudicæ mulieris
alloquio ſibi mentem ſuccendi ſenſerat, alio armatus igne compreſſit: ipſe demùm
ſanctitatis Magiſter Paulus, vt rebellantis titillationes carnis refringeret & doma-
1 Cor 9.27 Rom.1.23. ret, feroci verbere in artus ſuos innocuos ſæuiebat.

Illum etiam præterite nefas eſt, ſanctiſſimum Eremi incolam, ad cuius voces
prompto animo & alacri ſylueſtres à nemore feræ, è campis capreę properabant; D
hic tamen, quis credat, rebellantis carnis ferociam tanto impetu paſſus eſt, vt ab ea
victus recederet, eiuſque ignis faces, ad quem puriſſimæ mentes abſumuntur, eius
animum miſerrimè eliquarent, adeò vt Diuus Antonius, qui animo à ſentibus ab-
alienato eius obſcænitatem agnouit, affluenter illachrymatus dixerit, *Columna ma-
gna cecidit.* Quis ergo ſine ingentis audaciæ palmariſque dementiæ notâ validiſ-
ſimum hunc hoſtem prouocet, eique arma ad pugnam, imò ad palmam ſtultiſſimè
D.Cipr. de ſing. Cler. ſubminiſtret? *Habes nunc carnem tuam quam ſpernes ſemper, quid tibi vis alte-
ram velle conducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit adhibere peiorem*, Audiſti Cy-
D Baſil. lib. conſt mo-nac. c.4. prianum; inteſtinum hoc bellum licet immaniſſimum, diuinæ præſidio virtutis ſu-
ſuperari vtique poteſt, & ſi (quod Deus auertat) vulnus aliquod excipiatur, me-
dicina non deeſt, quam Deus Medici vices agens nobis amantiſſimè præſtet: ſpon-
tè tamen ingredi in aciem, hoſtem laceſſere, & cum eo congredi, periculoſum ni-
mis eſt, nullàque commiſeratione dignum.

Hinc

Digitized by Google

Hinc Diuini ſpiritus magiſterio ab omni earum fœminarum colloquio, & fa-
A miliaritate arcemur, quas nullo ſanguinis nexu nobis natura deuinciat, *Cum alie-* Eccl. 42.
nâ muliere non ſedeas omninò; quod idem Diuus Hyeronimus, Auguſtinus, Bona- D Hier. ep. 2 ſerm. 38.
uentura, alijque nos docent; quin ſacris legibus admonemur, vt hoc idem Lythur- de temp. Bonau de
gis omnibus faciendum præcipiamus, tùm vocibus, tùm exemplo, cum ludicrè infor. no-
quidem, ſed verè Diuus olim Hyeronimus ſcripſerit, *Prima tentamenta ſunt Cleri-* uit cap. 19.
corum, mulierum frequentes acceſſus: iſte ſexus reprehenſibiles exhibet Clericos. c. Cler 20, & ſeq. in c.

Nobis hac in re tùm calamo, tùm exemplo præiuit Magiſter Aquinas: licet enim omnib 16.
ſingulari quadam prærogatiuâ nulla eius animum vreret flamma libidinis, adeò ta- c. Clerici 32. & ſeqq.
men mulierum colloquia fugiebat, vt ab eis, niſi vel charitas, vel neceſſitas aliter 81. diſt.
poſtularet, veluti à ſcorpionibus & ſerpentibus longè procul abeſſet: quod Nea- c. hoſpitib.
politana quædam mulier ægrè ferens ait, quod cû mulierem habuiſſet in matrem, 32 diſt ep. ad Ocean.
fœminas odio habere non deberet; huic autem pari lege ipſe reſpondit, hoc prorr- de vit. cle-
ſus titulo, ſibi fœminas inuiſas eſſe, quod pro matre fœminam habuiſſet: Sanctam ric. 9. Sur. in eius
verò Paulam Romanam tàm cautè hac in re ſe geſſiſſe Diuus Hyeronimus refert, vit.
B vt numquam coram nonnullis Epiſcopis, quibus magni habebatur eius nomen, D Hier. in Epitap Paulæ.
reficere ſe cibo voluerit.

Diuus verò Antoninus Florentinus Archiepiſcopus fœmineos adeò ſermones Sur. 2. Maii
euitabat, vt eos tantùm vel in ſede confeſſioni addictâ exciperet, vel cum arcanum
aliquod Paſtori aperiendum afferrent.

Ex aduerſo quis neſciat, quod de Anachoretâ in prato ſpirituali narratur; diù
hic cum muliere collocutus, adeò eius imago venuſtatis, verborumque ſuauitas a-
nimo ſuo adhæſit, vt inſolenti captus amore, validoque Veneris æſtu ſuccenſus, ar- Prat. ſpirit.
doris huius impatiens, derelictâ iam ſolitudine, pietatem, cui tàm diutino labore cap. 19.
ſtuduerat, exuere ſimul cum religioſâ veſte decreuerat, ni morbum illum, quo
dementatus abſcedebat, formidandi aſpectus helleboro, medica Dei manus pro-
fligaſſet. Illud mihi de nobili viro Sacerdote, meoque familiari conſtat, quod cùm
pietatem ardenter excoleret, opportunitate Satanæ fraudibus oblatâ, quâ cum
C egregiæ formæ fœminâ & prouocatricis venuſtatis quædam agenda ſuſcepit, licet
ad pugnæ initium cautè obarmatus incederet, emolliri paulatim animum, & vo-
luptatis delicijs occupari ſe totum ſenſit, vt elanguidus ad amoris titillationem fe-
rè ceſſerit: ſed pugnâ inualeſcente validiſſimo amori reluctari non valens, pudi-
citiâ tandem expugnatâ, ſe laſciniâ polluendum dedit; quia tamen prænobilis il-
lius fœminæ licet procacis pudicitiam inuadere nefas duxit, laſciuientes æſtus cum
plebeiâ muliere effudit: ipſemet vel amicitiæ titulo, vel vt animi cruciatum egere-
ret, vel vt ſalutare conſilium poſtularet, hæc mihi retulit, reconditas mihi late-
bras vitiatæ mentis aperiens: his ego auditis formidanda ea Diuini ſpiritus verba
perpendi; *ſpeciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt: colloquium e-*
nim illius, quaſi ignis exardeſcit. Quàm prona in Venerem, quàm lubrica res eſt Eccl. 9 8.
fœminarum familiaritas! ſi rideant illaqueant, ſi blandiantur fulminant, ſi con-
grediantur vel Hercules vincunt: an non ſapientiſſimos viros lenocinia mulierum
dementarunt, & in tranſuerſum in ſyrtes voluptatis illiſos egerunt? ſi prudens fue-
D ris, timeas cum tanto hoſte certamen.

Sed audi Lythurgos omnes admonentem Diuum Cyprianum. *De carbonibus* D Cipr de
ſcintilla proſiliunt; de ferro rubigo nutritur, morbos aſpides ſibilant: & mulier fun- ſing Cler.
dit concupiſcentiæ peſtilentiam; in riſum aliquando reſoluitur, nunc blanditias exhi-
bet, & (quod eſt venenoſius ſuper cuncta) pſallere delectatur, aut canere, cuius can-
tu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem. Quid ad hæc Præſules illi dixe-
rint, qui cantatriculis fœminis aures auidas præſtant, vt Muſicas voces exci-
piant?

§. I. A

IN his pertractandis & ſtruendis inſidijs ea eſt Dœmonis ſapientia ſimul & experientia, vt quem artibus alijs ſuperare non valet Antiſtitem, Balaami armis euincat: hic enim Hebræi exercitus fortitudinem omnibus formidandam, imò inuictam, Mohabitarum & Madianitarum mulierum venuſtate leui quidem, ſed fęlici pugnâ peruicit: nec alio impete quàm fœminarum Salomon io præceps ruit, licet eius lapſum prænoſcens Deus, eum vt ab earum familiaritate abſtineret commonuerit illis vocibus, *certiſſimè enim auertent corda veſtra, vt ſequamini Deos earum.*

Num. 24. 14.

p. Reg. 11. 2.

Si ergò ſacris litteris, tùm Concilijs, tùm Doctorum ſuffragijs admonemur, vt mulierum cętus & colloquia fugiamus, quis ſe reum ſtultiſſimæ temeritatis faciat, quis ſe vt humanum cum illis præbear, ſe præſtet impurum, iuxtà ea Diui Auguſtini verba, *Qui familiaritatem mulierum non vult fugere, citò labitur in ruinam?* B eò autem validiùs Epiſcopos omnes iſta percutiunt, quò maiorem honeſtatem noſtri muneris ſplendor efflagitat; niſi enim cautè & prudentèr egerimus, eâ nos Deus ſpoliabit ſui auxilij virtute, quâ cautos ſolum famulos locupletat: quis enim ignoret, quod *qui amat periculum in eo peribit* Eximiæ ſanctitatis viri longaque corporis caſtigatione confecti experti hoc ipſum fuere; adoleſcentre enim ex fœminarum conſortio impudicitiâ, in fæda ruerunt, licet religioſæ illæ eſſent, & ad pietatem conſuetudo illa componeretur; iam audi Diuum Bonauenturam à Diuo Auguſtino hæc proferentem, *Crede mihi Epiſcopus ego ſum; vera loquor in Chriſto, & non mentior.* Quis Epiſcopo tanti nominis ſapientiæ, ſanctitatis tantæ fidem non præſtet? *Cedros Libani* (hoc eſt excelſæ mentis viros) *& gregum arietes* (magnos ſcilicet Antiſtites) *ſub hac ſpecie corruiſſe, vidi, de quorum caſu non magis metuebam, quam Gregorij Nazianzeni & Ambroſii.* Proh Deus! quis ad hæc non exhorreſcat? Cedri libani corruunt, pijſſimi viri, cæleſtia ſolum meditantes, ſapientiâ illuſtres, & diuinâ charitate præferuidi, ad quorum exemplar mores hominum ſe componebant, ad quorum nutus populi præſtò erant, vt eorum veſtigijs adhærerent, Ambroſij, & Nazianzeni pares? triumphales hymnos, quibus profligatam Epiſcopi caſtimoniam victor Dœmon decantabat, Euſebius recitat; è conſuetudine enim quâ cum fęminâ liberiuſculè verſabatur, libido tàm ardentèr exarſit, vt tandem nocte præteritâ fędâ eum eâ ſe contagione viriaret: quàm igitur benè Diuus Hyeronimus, *ferreas mentes libido domat.* vides Libani cedrum exciſam, & radicitus vi voluptatis excuſſam? Vides Gigantem toto corpore humi præcipitem actum & prouolutum? an igitur arbuſta & pygmæi ſtabunt? an triumphos & laureas nos enerues & deſides colligemus?

D. Aug. de honeſt. mul. tom. 9.

Eccl. 3. 27.

D. Bonau. opuſc. de pænit. cōſc. a p. 4.

D. Tho. opuſc. 64. c. 23.

C

D. Hieron. epiſt. ad Ocean.

Pauli Samoſatheni miſerandum exitum reuoluentes, metum ſimul & ſapientiam induamus: ad curioſos oculorum iactus, & ad amatorias fabellarum illecebras ex ore & vultu fęminæ erumpentes, Archiepiſcopus hic tandem corruit, eaque turpiſſima patrauit, quibus eius fama eiuſque thiara ſordeſceret; adeò autem amatorijs illis præſtigijs captus infęliciter eſt, vt á Chriſtianâ potius religione, caſtiſſimâ videlicet ſponsâ, quam ab obſcęna muliere ſeiungi maluerit: Epiſcopali ſolio meretricium cubile poſthabuit, fœdiſſimamque corporis voluptatem, illibatis cæleſtis aulæ delicijs: Vides, quam aptè conſonent his ea diuinæ ſapientiæ verba, *Vinum & mulier apoſtatare faciunt ſapientes.*

D. Chriſoſ. hom. 7. in Ioan.

D

Eccl. 19. 2.

Si noſtræ ſalutis amore tangimur, ſi diuinæ dilectionis igne ſuccendimur, ne tam fędo lapſu à noſtrâ ſanctitate deſciſcamus; quoniam autem experti non ignoramus, quàm in amatorijs pugnis ineundis imbecilla ſit humana caducitas, lubricas omittamus vias, vt ſecuri ambulemus à lapſu: *Quantum poſſumus*, accipe Senecam, *à lubrico recedamus: in ſicco quoque parùm firmitèr ſtamus.*

Senec.

Cauendum paritèr eſt, ne pietatem & religionem obtendens nos Dæmon pernicioſâ arte decipiat; vt enim pijſſimus vir dicere aſſueuit, vt aquæ proximum ſal ſtatim eliqueſcit, ſic nos è fęminâ nati, fęminis proximi ſtatim diſſoluimur & euadimus

In vit. Pat. l. 10. c. 217.

dimus fœminoſi. proba quidem terra eſt, proba itidem aqua; ſi autem vnâ iun-
A gantur, vertuntur in lutum: hoc idem de viro & fœmina dixeris;ſi enim ſimul con-
grediantur,in ſordes facilè vertuntur, facillimè maculantur: quid frigidius ſilice?
igneſcit tamen, ſi altero ſilice verberetur: quot enimuerò ad ſanctos mores ſuſci-
piendos, ad pia deſideria fouenda, ad capeſſendam viam virtutis, ad fugam vo-
luptatis,expeditos aſpeximus, quos tamen miſerrimè impeditos ex hiſce pijs fœ- D.Bernard. ſer. 5. ad ſororem.
minarum moribus tandem agnouimus. *Sæpe familiaritas vincit, quos vitium ſu-
perare non potuit, ſæpe occaſio peccandi voluntatem fecit & facit: & quos voluptas
ſuperare non potuit,aſſiduitas ſuperat. Diſpar ſexus in vnum collatus, illum prouocat
inſtinctum carnis, quo naſcitur.* Hæc Bernardus.

In lucis angelum ſe Dęmonem immutari Diuus Bonauentura docet, vt faciliùs D. Bonau. vbi ſup.
alios piorum ſermonum colore blando decipiat:his mutuo quodam ſtudio ad viam
virtutis ſe excitarę videntur;in indifferentes poſtea minuſque honeſtos delabuntur;
aliqui inde miſcentur amatorij ſales, de quibus loqui videtur Iſaias, *vinum mix-* Iſai. 1.22.
tum eſt aquâ; demùm bulliente iam affectione occultus amor erumpit, & pia ver-
B ba in obſcęna mutantes,illud oſtendunt quod olim in Canæ nuptijs pincerna ait,
omnis homo, *Primùm bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint; id quod de-* Io.2.10.
terius eſt. Duas videre placet nauiculas ſimili curſu per vndarum tranquilla iocan-
tes, celeri iactatas turbine ſimul violenter illidi, marique ſimul illiſas ſorberi:
ſic propè pacis ſpeciem ſcorpion referr, ſed caudâ viruseffundit: ſic Gabaonitæ Num. 23.
peregrinis veſtibus induti deceperunt Iſraelitas: ſic Amaſæ blanditus Ioab oſculo 2.Reg.20.9
vulnus obtexit, & ferrum Inter amplexus abſcondit; ſic Siſaræ Iahel illuſit, & la- Iud.4.18.
ctis inſtillatâ dulcedine eum ſoporauit, vt morte ſoporem immergeret: ſic oſcu-
lum Iudas dedit, vt necem afferret: ſic demùm de his ea ſcriberet Apoſtolus,quæ
olim ſcripſit ad Galatas *Sic ſtulti eſtis vt cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſum-* Galat. 3.3.
memini, &c.

Quàpropter periculoſius inter ſe pios viros cum fęminis pijs verſari Diuus Tho- D.Thom. opuſc.64. c.23.
mas docet, quàm ſæculares viri uerſentur: quælibet enim amoris ſignificatio ſuſ-
C picionem inter laicos inſinuare poteſt, ſimulque metum quo ſe tueatur: ſed pie-
tátis titvlo ſacris à viris prophanus amor facilè obuelatur, eòque ualidior ſerpit,
animumque dominatur, quò potentior bonitas eſt, ut amorem ſibi conciliet, ani-
moſque cum delectatione deuinciat.

Sapientisſimè igitur Sacerdotes & ſacros uiros alloquens Diuus Auguſtinus mo- Auguſt. de ſing. Cler.
net, *nec eo minus fœminæ fugiendæ ſunt, quia religioſæ videntur: quia quantò reli-
gioſiores, tantò citius alliciunt, & ſub prætextu pietatis, latet virus libidinis.*

Sanè de viro quodam pio Gerſon habet, quod ſacros de more ſermones cum Gerſ. p.p. tr. de diſt. verat. virt. a.falſ. ſig. 5.
fęminâ immiſcens, ab omni labe alienum eum ducebat amorem, quo eam di-
ligebat, ſed diſceſſurus agnouit, uitioſum ignem eſſe, quo ſuauitèr confla-
grabat.

Sed miſerandum præ omnibus eſt, quod olim Neapolitanâ in Vrbe contingit,
inter quandam mulierem nomine Iuliam, quam ſanctitatis eximiæ famâ Principes
D viri obſeruabant, ſuæque conſcientiæ ſacrum moderatorem, alioſque ſibi fami-
liares: hi enim ſordibus ſuis enunciatis, prauiſque damnatis erroribus, funeſtiſ-
mum ſpectanti Romæ præſtitere ſpectaculum: adeò verum eſt, quod Regum ſa-
pientiſſimus ſcripſit, *Eſt via, quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad
mortem.*

Eximijsè contra tùm Cæli, tùm Terræ laudibus efferenda eſt inclyta illa Virgo, Seu. Sulp. in vit. S.Mart.
quæ ſanguinis claritatem maiori pudicitiæ lumine illuſtrauit: vt amori hæc diui-
no tota ſtuderet, ruſticam domum incolens, in remotiſſimas quaſque Vrbes ſuæ
integritatis famam pijſſimè effundebat: quàpropter iter illinc Diuus Martinus a-
gens, Virginemque illam adeò illuſtrem, Cælique beneficijs affluentem inuiſu-
rus, eius domum accedebat: ad hæc Virgo, licet ſanctiſſimi Antiſtitis agnoſcendi
deſiderio eximio teneretur, eum orauit,ne ab itinere ſuo deſiſtens vlteriùs proce-
deret, ne ſua domus tàm pretioſâ hac prærogatiuâ ſpoliaretur, quod nempe nul-
lus vnquam hominum eam attigiſſet: munera tamen aliqua humaniſſimè ad eum
miſit, quibus ingentem delectationem ipſe ſuſcepit; hæc enarrans Seuerus Sulpi-
tius

Digitized by Google

tius, audiantur hæc, inquit, ab ijs omnibus, vt hoc exemplo Virgines eruditæ ſuis à domibus non improbos tantùm, ſed probariſſimos ipſos excludant: vt audactèr A iniquos arceant, arcere etiam addiſcant Epiſcopos; compertum omnibus ſit, fuiſſe Virginem, quæ ne quidem Martino ſanctiſſimo, copiam inuiſendæ ſui fecit. Eum Virgo à ſuo conſpectu amouit, quem omnibus iſciebat eſſe beneficum & ſalutarem.

Patiemur ne igitur, o Epiſcopi, quos vt mei Dominos veneror, vt in virtutis certamina vincamur à Virgine? qui alios ad pietatem inſtruimus, hoc etiam eos doceamus, vt quancumque ſuſpicionis maculam in re tam lubricâ euitent. Quàm benè hoc Sanctus idem Hyerarcha Martinus expreſſit, quem vt proximè agnoſceret, impensè Placidia Cæſariſſa deſiderans, eum orauit, ut dapibus ſuamet manu paratis ueſci ſemel pateretur: huiuſmodi fœminei amoris delicias licet pias auerſatus conſtanter Martinus eſt; licet poſteà vt ad religionis ſecuritatem ſibi Cæſaris amorem conciliaret, uxoris Placidiæ uotis indulſerit, eiuſque menſæ cautus ſimul & modeſtus aſſederit.

Scue. Sulp. vbi ſup.

Maius quid proferam? Vni fęminei congreſſus memoriæ tanta uis ineſt, ad B mentem perturbandam, ad animum irretiendum, ut calidâ uelut in cerâ muliebris adhæreſcens imago mentem ſimul delectet & cruciet, paſcat ſimul & perimat. *Nam continua reminiſcentia, veras formas imprimendo, lædunt mentem, & inuitam concitant*, ſic Philo. Vnus inſtar omnium fidem his faciat Meldenſis Epiſcopus Pharon. Salutari Crucis ſigno mirabilia plura patrauerat, morbos ab ægris expellens: ſed ſuæ uxoris, quam ſacris initiatus reliquerat, memor, eam è villulâ, ubi cæleſti ſponſo caſtimoniam ſuam deuouerat, reuocauit, ut ſuam cupiditatem expleret: bis terque vocantem reiecit mulier fortiſſima, ſed tandem imperanti parere coacta, ut periculum omne reſcinderet, quo eorum uterque periret, comarum iubar abſcidit, ueſtes concinnas exuit, muliebrem mundum excuſſit, & cilicinam ueſtem aſſumens, deformem aſpectu ſe dedit illi aſpectandam: reſipuit ad hæc uir Sanctiſſimus, eaque inſpectâ conualuit, uirtutem ſimul amplificans & famam.

Phil. l. 2.
Sur in eius vita 8 Oct.

Quis non obſtupeſcat, ut uiderit Antiſtitem ſanctitatis ſtudioſum, virtutis a- C lumnum, miraculis illuſtrem, meritis admirandum præcipitem proximum in fęda iam ruere, nec legem Diuo Clemente Pontifice ſtatutam perpendere, *ſi poſt ordinationem miniſtrum altaris contigerit proprium inuadere cubile uxoris, ſacrarij non intret limina, nec ſacrificij portitor fiat*: ſi autem adhuc abſens piam fęminam tàm inſanè Pharon deperijt, quis ſibi præſentes fæminas, earumque conſuetudinem non euitet, dum vel extinctæ ſuis è cineribus ignem latè diffundunt, pudicos animos depaſcentem: ad hanc rem, ait Diuus Chryſoſtomus, fortiſſimum Iob lacerus filiorum artus ſingulatim inquirentem, fęmineos à maſculis ſegregaſſe. *Iob diſcernens filiorum membra cautè, ne inter maſculina fæminarum membra miſceantur, &c.* D

D. Clem. ep. 2. ad Iac. fratrem Domini.

D. Chriſoſ.

Alia recenſentur incommoda, quæ è muliebri conſortio pullulant, & ad ea euitanda quatuor leges præſcribuntur.

Cap. XXVII.

IN eâ fuit ſententiâ magnus Cæſareę Hyerarcha Baſilius, vt qui nullam in ſe deriuare perniciem arbitratur ex aſpectu, colloquio, & illecebris fœminarum, vel humanam naturam exuerit, monſtrique loco virum inter & fęminam ſe habeat, vel tanta occupetur libidinis vehementiâ, vt dementium inſtar, morbum quo grauiſſimè laborat, ignoret: de his ſcripſiſſe videtur Auguſtinus, *multi enim putant ſe vincere cum victi ſint*, hunc exitum ſortiti fuere Carthaginenſes illi

D. Baſil in conſt. Monac. c. 4.

Presby-

A Presbyteri, quos Diuus Cyprianus refert, ſuppliciorum, cruciatuum, Tyrannorumque victores pro Chriſti fide ſeruandâ, turpiter poſtea fęmineâ venuſtate victos, ab incepto gloriæ ſtudio defeciſſe: quàm igitur egregiè Diuus Hyeronimus ſcripſit, *Sacra Scriptura clamant, penè Sibilla ſingula, penè inſtruimur corporis propry ſingulis motibus, quod victoria non ſperatur in hoc certamine, niſi ex fugâ*: quis ergò ſibi ſuperbus arroget, non humanæ tantùm imbecillitatis fines virtutis pennis tranſuolaſſe, ſed ſuprà tertiam cæli ſedem immorari, quandoquidem eò vſque Paulus aſcendit, qui tamen voluptatum irritamenta non fugit.

D Cipr. ep. 7. & 15. & Bar. an. 153 10. 2.

Si tamen noſtrum aliquis Xenocrati perſimilis ab omnis voluptatis affectione immunem ſe faceret, & quacumque à pugnâ ſecurum; adhuc tamen è conſortio fęminarum alia effluerent in eum incommoda, quibus victi potius ſpeciem quàm victoris præſeferret.

Ex his primo loco ſtatuendum eſt, quod affert Magiſter Aquinas, maximè omnibus horrendum, ſi rectè perpendatur, quod ſcilicet piaculares harum confeſſio- B nes ex integritatis defectu irritæ plerumque ſunt & inutiles.

D Th. opuſ. 64. c. 23.

Alterum eſt, quod cùm temerè & inconſultè diſcrimini ſe obiectent quo frequentiſſimè illi obruuntur quibus ad voluptatem procliuis eſt animus, fieri poteſt, vt vel Dęmon excitetur, qui è Climaci ſententiâ callidæ vulpis inſtar ſomnum fingit, vt inconſideratos faciliùs comprehendat, vel Deum, cuius beneficia negligit, prouocet ad vltionem; adeò vt in audaciæ pænam, Sanſonis inſtar, capilli quibus fortitudo inerat, reſecentur; hoc enim plerumque medicamento inſanam hominum arrogantiam deprimit & plectit Deus, iuxtà illas Diuini Spiritus voces, *ſi non in timore Domini tenueris te, citò ſubuertetur domus tua*.

Eccl. 27.4.

Expertus hoc abundè fuit Anachoreta Iacobus: hic enim inter Eremi ſupplicia, àcerbiſſimâ corporis caſtigatione ſe ipſa quadraginta annorum ſpatio affligans; mirabilibus rebus & ſanctitatis famâ clariſſimus, cum Dęmonem, quo mulier ad eum adducta miſerè vexabatur, ab eius corpore eieciſſet, vt ſecurior eſſet, ne nocte proxima iterum vi Dęmonis inuaderetur, ſuiſmet viribus fidens, ſui ſociam ha- C bere eam voluit; caligauit ad hæc vir pijſſimus, haud conſiderans, eius præſentiâ ſe ſtygij Ducis fraudibus inuadendum; tanta enim luxuriantis voluptatis flammâ mentem eius accendit, vt ad eius æſtum palmæ illæ exarucrint, quibus ſibi coronandus videbatur in Cælo: quia autem abyſſus abyſſum inuocat, vt tam immane flagitium obuelaret, immaniori ſcelere ſe ipſum impiauit, pollutam puellam enecans, eiuſque corpus in profluentem aquam immittens: hinc palam cupiditates ſuas ſoluere decreuit, & ad inertiam & voluptates corpus peſſundare, ni Dei amantiſſimi beneficio diuinitus illuſtratùs, animique vmbris excuſſis, è vitijs emergens ad primæua pietatis officia animum conuertiſſet; alia præterire libet exempla, quibus Sanctos Ambroſium, Auguſtinum, Bonauenturâ frequentiſſimè vſos non ignoramus: an non ipſe Salomon docuit quod fęmina *Multos vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab eâ*. quâ de causâ huiuſmodi cum hoſte pugnare periculoſum nimis Diuo Hyeronimo videbatur, & meticuloſi potiùs notam- D quam audacis eligebat, ne poſtea tam turpiter vinceretur. *Fateor imbecillitatem meam, nolo ſpe pugnare victoria, ne perdam aliquandò victoriam*; in ſemetipſo enim experiebatur, quam validam aggreſſionem in eum facerent inter Eremi ſupplicia Romanæ mulieres, quæ tantâ regionum longiquitate diſiunctæ, eius adhuc animum præſentiſſimæ occupabant.

Lippom. to.

D. Ambr. epiſt. 64. ad Dem.
Aug. Solli cap. 9.
Bon. de ord. rit. & mori introd.
Prou. 7. 16.
D. Hieron. cont. Vigil.

Ad tertium procedamus, quod, D. Auguſtino, Magiſtro in prauo verſatur exemplo, quod alijs præbemus. Si namque fœminarum amantiſſimus Antiſtes eas frequentèr inuiſerit, alloquatur, & familiariter cum illis egerit, ad ſimilem familiaritatis licentiam ruent celerrimè Lythurgi omnes, ſui Principis veſtigijs adhærentes, nec argui corripique de hoc ab eo poſſunt, qui potius exemplo met ſuo viam illis aperit ad conſortia fęminarum: hinc autem maximè oritur, quod cum nulla virtute polleant, ad procellas voluptatis refringendas, conſcientiæ ſecuritate Nauarchi exemplo deperditâ, vitiorum naufragio inuoluantur: his etiam illud è Diuo Baſilio addendum, quòd ſcilicet, quamuis Thraſones iſti fortiſſimos ſe venditent, & in-

D Aug. lib. de ho. mul. tom. 9.

D. Baſil. in contr. mon. c. 4.

& inuictos, imbecillæ tamen ſunt fœminæ, quibuſcùm verſantur licet piæ: cum
enim procliues iſtæ maximè ſint ad eos deliniendos quos frequenter inſpectant, A
facillimum eſt, vt fędis aggreſſionibus earum mens oppugnetur.

Emergit ex his quartum incommodum, quod in ſcandalo eſt, quo maximè viri
ſæculares offenduntur, qui facillimi ſunt, vt iniquam in partem trahant ea omnia,
quæ à Præſule fiunt, licet vel indifferentia ſint, vel probæ voluntatis imperio con-
ficiantur; ad ſcandalum verò, quis neſciat affluenter conſequi obtrectationes &
ſcommata, quibus veluti maculis, tùm Epiſcopi, tùm fœminæ nomen circumfo-
raneis ſermonibus denigratur; quod quidem pernicioſiſſimum ei ſit oportet, cùm
famæ candorem ſeruare ſibi debeat, ſuique ſimul miniſterij ſanctitati proſpicere,
vt ſuo loco ſcribetur: cum autem ſpeculi inſtar fama ſit, quam uel leuiſſimus pul-
uis obfuſcat, quàm graui piaculo ſe obſtringit, cùm tam fœdo crimine ſe detur-
pans, eam ſordidè proſtituat, pietatem maculans, ſanctitatem obſcurans, & riſui
probroque ſanctiſſimum Sacerdotium obiectans; iure igitur merito Saluianus ait,
Saluian. *Peius eſt, quàm contumelia, continentiam ducere crimino ſam, & infamem facere*
ſanctimoniam: blaſphemiam ingerit religioni & continentiæ; bonum fruſtra interius B
laborioſo agone cuſtodit, quicquid forinſecus officit & infamat; haud ſatis eſt nullo
ad Dei conſpectum nos vitio fędari; hominibus enim etiam elucere noſtrâ pietate
debemus, & ſuſpicionem omnem ab eis licet tenuiſſimam amouere, præſertim cum
pudicitia adeò delicata res ſit, vt ad quodcumque opus aliquantulò liberiùs eâ fa-
cilitate ſequatur ſuſpicio, quâ corpus vmbra comitatur: hoc vt cæleſtis Sapientiæ
Magiſter nobis perlucidè oſtenderet, licet quaſcunque ignominiæ maculas eius fa-
mæ inuſtas excipere pateretur, nunquam tamen permiſit, vt, vbi de pudicitiâ age-
retur, ne quidem tenuiſſimè vel ſuum nomen, vel Apoſtolorum fama nigreſceret,
& tot oblocutionibus, quibus eius religionem moreſque lacerarunt, ne leuis vocu-
la reſonaret, quâ eius caſtitas læderetur. quàm benè igitur Diuus Ambroſius,
Quid neceſſe eſt, vt demus obtrectandi locum ſæcularibus?

Ipſe idem Apoſtolus, cuius ſanctitas nulli obnoxia ſuſpicioni eſſe poterat, quam-
cumque ſuſpicionis vmbram, quâ ineptiſſimè poſſet aliquis per ſummam audaciam C
ſuos mores erodere, diſſipare voluit, ac ſi partem aliquam eorum, quæ ad paupe-
rum inopiam ſubleuandam Chriſtiani impertiebant, ſibi vſurparet, ut in tertia parte
diſertè explicabitur; quapropter vt eſſet eorum diſtributor, ſui etiam eodem in
2. Corint. munere ſocios voluit Barnabam & Apollinem ea ſubdens, *Ne quis nos vituperet,*
in hac plenitudine quæ adminiſtratur à nobis prouidentes bona, non ſolùm coram Deo,
ſed etiam coram hominibus; an igitur ægro nos animo feremus, vt cuiuſcunque
ſuſpiciunculæ licet falſæ & temerariæ occaſionem ab alijs auertamus? Vt enim nos
Epiſcopos alloquens ait Diuus Chryſoſtomus, *à nullo peccato tantùm abſumus,*
D. Chriſoſ. l. 6. de Sac. *quantum aberat Paulus à crimine furti*; præterquamquod quò facilius eſt, vt in
voluptatum illecebras quàm in auaritiæ labes delabatur humana caducitas, eò
etiam ad ſuſpiciones de eo habendas procliuiores homines ſunt.

Sed ne ab inſtituto ſermone longiùs diuager, cum Samaritanam mulierem
Chriſtum Magiſtrum ſpectarent Apoſtoli, Euangelicus Scriptor Ioannes refert,
Ioan. 4. quod *mirabantur, quia cum muliere loquebatur: nemo tamen dixit, quid quæris, aut* D
quid loqueris cum ea? ad ſacros Viros admonendos in fæminarum conſortio fre-
quentiſſimos, Diuus Cyprianus hæc verba perpendit, aitque tàm ſanctè muliebre
commercium Apoſtolos auerſatos fuiſſe, vt niſi Diuinum nomen, quo ipſe irra-
diabat, ſupremaque ſanctitas, quam è cælo ſecum ipſe detulerat & ſociam diui-
nitatis habebat, omnem ab eis cogitationem de hoc amouiſſet, ipſummet Deum
carpſiſſent, & è muliebri familiaritate iniquè de eo cogitaſſent, audi iam ipſummet
D. Cipr. de ſing. Cler. Cyprianum, *& vt de Apoſtolis breuiter probem, quanta eis mulierum familiaritas*
potuit diſplicere, qui compulſi ſunt, etiam de ipſo Domino loquente cum fæminâ, du-
bitare; niſi eos maieſtatis notitia compeſcuiſſet. Quid iam ſæculares viri ab Apoſtolo-
rum probitate adeò alieni de nobis cogitarent, qui humani generis vitio tam fa-
D. Ambr. l. 1. de off. cilè à caſtitate deflectimus, ſi fæminarum amicitijs nos videant irretitos. Papè, in-
quit Ambroſius, *quanti non dederunt errori locum, & dederunt ſuſpicioni?* quis vn-
quam

Digitized by Google

quam recentis huius ætatis Apoſtolus vel leuiſſimum gradum attinget eius ſan-
A ctitatis, quà Diuus Chryſoſtomus tàm ſpecioſè refulſit? quænam autem fœminam
dabitur tot à Deo beneficijs locupletata, diuinis rebus adeò dedita, acerbiſque
ſupplicijs, quibus corpus mactaret addicta, quàm Diua Olympias? quot tamen
oblocutiones paſſa eſt eorum familiaritas, quot iniquorum morſibus tam pia fuit
conſuetudo corroſa?

Da mihi nunc temporis Hyeronimum alterum? quid tamen? tam illuſtris famæ Sur. in eius
vir, ſcientià toti orbi ſpectatiſſimus, & ſanctitate morum adeò eximius, vt ad eum vit. 23 Sept.
Vaticano diademate coronandum è toto terrarum orbe ſuffragia conuolarent: ve-
rum quia frequentiſſimus erat in inuiſendis ſanctiſſimis & integerrimis fęminis
Paulâ, Euſtochio, alijſque, vt eas in virtutum ſtudio percurrendo pijſſimè exci-
taret, adeò in omnium opinione defecit, vt impudicum audiret & ſanctimoniæ
callidum ſimulatorem.

De Britio autem Turonenſi Antiſtite Diuus Martinus eius eadem in ſede ſuc- Greg. Tur.
ceſſor fidem facit, tantâ ſuſpicione apud omnes laboraſſe de quadam fæminâ gra- l.2. hiſt.
B uidata, vt eius rumor per totam vrbem longè latèque ſe portexerit; quàpropter
vt ſuæ probitatis famæ conſuleret, & nigram adeò maculam è populi mente de-
raderet, coram omnibus accenſos geſtauit in veſte carbones, abſque vllo huius
detrimento: quia tamen tàm altè in omnium animis ea ſe defixerat iniqua ſuſpi-
cio, tàm ingens miraculum impotens fuit, vt illa euaneſceret: quàpropter vt le-
uiſsimam vmbram Epiſcopis hac in re pernicioſiſsimam diſſolueret, Diuina boni-
tate ſubnixus ſuæque innocentiæ fidens, experimento alteri faciendo ſe compa-
rans, puerum menſtrualem ex eadem fęmina natum, coram omnibus iuſſit effer-
ri, eique imperauit, vt veritati feruiens ediſſeret, an in ſuum Patrem Britium ha-
buiſſet: ad hæc vocibus articulatè dixtinctis, promptiſſimus ille reſpondit, haud
quaquam Britium eſſe ſuum parentem; effuſum vulgi rumorem nequidem hoc po-
tuit coercere, adeoque candentes ſuper prunas illæſo corpore deambulans, om-
nem ſuſpicionis notam aboleuit, ac ſi quem ignis ardor non læſerat, ne quidem
C impudicitiæ flamma læsiſſet. *Si ergò hęc in viridi quid in arido fiet?* Si ſanctitate
viri clariſsimi è pio cum fæminis conſortio tantam ſubiere in hominum opinione
perniciem, fædamque adeò notam ſuo fixam nomini pertulere, vt ridendi iocan-
dique materiem populis exhiberent; an immunes eos fore cenſebimus, qui tàm
illuſtri ſanctitate deſtituti non in ea ſunt opinione, vt ad cuſtodiendas aras recen-
tes veluti Angeli æſtimentur? Quàm ſanè meritò in fæminas virorum conſortia &
cum Lythurgis confabulationes appetentes aſſurgit Diuus Hyeronimus hac di-
cendi formâ, *Tu, quæ fornax es malitiæ, quid à viro deſideras frequentius ſalutari?
An neſcis quia dupliciter famam perdis tuam ſimul & Clerici; cuius vita Eccleſia
Chriſti debet ornari?*

§. I.

D OMNIA hæc dicta ego velim de colloquijs & congreſſionibus illis, quas
officij tantum & beneuolentiæ cauſa, nulla cum prudentia, vel moderatio-
ne ſuo gradui idonea, vel neceſſitate, ſacri homines cum fæminis habeant: neque
enim nos latet, ad Epiſcopum tanquam ad omnium Moderatorem & Patrem ſpe-
ctare omnium ſaluti vacare, omnium neceſsitati conſulere, omnibus audiendis ſe
dare, eaſq; etiam fæminas audire & alloqui, quarum vel è longinquo nomen auer-
ſatur: vnum hoc ex incommodis eſſe, quibus Epiſcopalis honor ſubijcitur, teſta-
tur Diuus Chryſoſtomus, *Neque poteſt Antiſtes, qui gregis vniuerſi curam ſuſcepit,* D. Chriſoſ.
viris tantùm curandis operam dare, mulierum autem curam negligere; nam & illas l.6. de Sac.
*increpare peccantes, & ſolari lugentes, & inuiſere ægrotantes, & adiuuare afflictas
oportet.*

Ad duas referri poſſe videntur rationes, quibus inuiſere fæminas, eaſque
ad ſermones admittere citrà periculum poſsit Antiſtes, non tantùm honeſtè, ſed
piè: hæ potiſsimè ſunt, neceſsitas & charitas: ad neceſsitatem referuntur, mor-

bi, calamitates, vel ſui vel domus infortunia, ſimultates inter coniuges, potentum violentia, viduarum inopia aliaque his adſimilia, quorum vi Sanctus idem Au- A guſtinus à fœminarum commercio cæteroquin maximè alienus, eas inuiſere, eas alloqui, audire non formidabat; Ad charitatem verò ſpectat, ſi dubijs in rebus ſint inſtruendæ, ſi conſilio, monitionibus indigeant, quibus vel in aduerſis animo erigantur, vel inter conſcientiæ angores, inter fortunæ vices, inter tentationum aculeos ſolatio quodam imbuantur; ex impudicitiæ ſordibus amoras fœminas ſeruare, matres arguere & adhortari, ne filias meretricia fæditate proſtituant, & ſi prænobiles etiam ſint fœminæ, hùc itidem referantur, vt eas officioſâ viſitatione adeamus, ne contemni & vileſcere ſibi illæ ſuadeant.

Quis hæc ſanè negauerit? ſed illud etiam è Diuo Chryſoſtomo audiendum. *Quæ omnia dum fiunt, plures irrumpendi aditus Dæmon inuenire poteſt, niſi quis exactiſſima ac munitiſſima cuſtodia ſeſe vallauerit:* Nec enim, vt ſuperius ſignificaui, ſatis eſſe Antiſtiti debet, vt ad Dei oculum fuerit innocens, omnique à labe alienus, cùm hanc famæ integritatem ſeruare etiam apud homines ſollicitè teneatur. B

Quatuor hic ergò adſcribam, quibus venenoſa iſta colloquia ſalutaria fiant & vtilia, vt ſcilicet perrara ſint, breuia, cum prudentia, nec ſine ſocio: habes hæc in Octauæ Synodi decreto, quod à Gratiano inter ſacros Canones affertur. *In omnibus obſeruare conuenit, vt certus quis, & certo tempore, & certo loco, & certis perſonis, vel apparere Clericus, vel loqui debeat mulieribus, ut excludatur omnis nefanda ſuſpicio.*

c. omnibus 16. 81. diſt.

Primùm igitur caueas, vt rarò fiant non loquendi voluptate, ſed vel neceſſitate vel officio: ſic olim Hyeronimus, cùius verba è Gratiano proferam, *Hoſpitiolum tuum, aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant;* validiſſimam ad hæc roborranda affert rationem. *Quia non poteſt cum Deo toto corde habitare, qui fœminarum acceſſibus copulatur.*

D. Hieron. in epiſt. ad Ocean.

Magni quidem momenti hoc eſt: mederi alios aliquandò credimus, & nos ipſos perimimus: aliquando etiam prætextum illuſtramus, tantumque decoris viſita- C tioni tribuimus, vt licet ſit voluntaria, neceſſitate tamen, veluti purpurâ illam coloremus: quapropter Diuus Ambroſius ait; *Quid opus eſt, vt illa quoque viſitationes crebra accipiant auctoritatem.* Epiſcopi ſumus non aulici, quibus hæc ſunt officia relinquenda: illud fœminæ vel clariſſimæ intelligant oportet, cum Deo nobis agendum eſſe, non cum fœminis, noſtrumque decus, non in officijs, ſed in pietate verſari; inter iſta leuiſſimum tempus abſumere, nefas eſt; & rarò tantùm ad earum leuamen noſtrâ præſentiâ nobis licet accurrere. *Miniſterium altaribus Christi, non obſequium deferendum hominibus recepimus.*

D Amb. l. 1 de off. c. 20.

D Ambr. vbi ſup.

Hoc quidem è præconiis maximum eſt, quo Diuum Honoratum Arelatenſem Antiſtitem Diuus Hilarius ei ſucceſſor commendauit, *Raram fœminarum viſitationem etiam proximarum;* aduerte autem hoc etiam in Franciâ ab eo factum, vbi liberiùs quàm in Italiâ huiuſmodi officijs indulgetur.

D. Hila in vita Honorati.

Honeſtus quidem & pius obtentus ſit, ſemper ſine laude, ſemper cum periculo viſitatio frequens aderit: veritati enim maximè conſonat, quod olim Indiarum D Apoſtolus Sanctus Franciſcus Xauerius ſuis Societatis Ieſu viris aſſerebat, in fęminis inuiſendis nullum quandoque fructum germinare, ſed magna pullulare pericula, quibus honeſtas vel ſuſpicione, vel tentatione laboret: Nos ſanè ſacros aliquos viros agnouimus tantâ familiaritate fęminis ſuis, quarum confeſſiones excipiebant, obſtringi, vt illud menti noſtræ ſuggererent, quod olim contigiſſe Gerſon refert inter probatiſſimum illum virum eamque honeſtiſſimam fęminam: è repetitis enim de rebus ſanctis alloquijs ingens exarſit amor, *ſed non in Domino.*

Gerſo p. 1. rac dediſt terar a fal- ſis ſignos.

§. II.

QVOD ſecundò aduertendum videtur, illud eſt, quòd breui ſermone ſe expediant: magna verborum congerie negotia magna non indigent; vbi

vero

Digitized by Google

verò de re, quam neceſſitas poſtulat, actum fuerit, ne ſermones alij immiſceantur,
A aliòque vocibus euageris: at feſtinantèr abeundum ab illis eſt, ſi earum do-
mi fueris, vel ſi ad Epiſcopales ædes acceſſerint, humanitèr dimittendæ; nec enim
conſabulari & garrire (quod fœminarum potiſſimum eſt) abſque ingenti famæ
pernicie fas nobis eſt. ad Palladium Præſulem Diuus Iſidorus Peluſiota ſcribens, S.Iſid.l.2.
eum adhortatur, vt mulierum colloquia tota contentione declinet; ſi tamen ne- ep.264.
ceſſitate cogente fœminam audierit, alijs omiſſis ab ea ſtatim ſe amoueat: *quin
ſtatim auola*: fieri enim facilè poteſt, vt eius conſuetudine emolliatur animus & D.Cipr. de
vires elangueſcant; langueſcentibus autem viribus facillimè, qui Leo eſt iubâ ſing.cler.
exuitur, vnguibus & dentibus exarmatur, adeò, vt qui populorum & Principum
terror erat, puerorum iocus, platearum riſus euadat: Si venuſta hæc metaphora
arriſerit, Diuo Cypriano hanc debes ſic ſcribenti: *Quantos Leones domuit vna
mul ebris infirmitas delicata*; in eodem admonendo Diuus etiam Baſilius verſatur D.Baſil.de
hoc ſtylo, *Oportet igitur mulierum conuerſationes, & congreſſus, quam maximè fu-* conſt. Mon.
gere: niſi aliqua ineuitabilis neceſſitas ad congreſſum cogat, qua ſi etiam contingat, cap 4.
B *velut ab igne cauere conuenit: ita vt celeres, & repentinos diſcurſus faciamus*: ra-
tionem de his à Diuo Auguſtino habes; ſi namque manu carbones acceperis, eoſ-
que illicò proieceris, nullius tibi detrimenti erunt, ſed eoſdem ſi diù manu ſerua-
ueris, aſperrimum vulnus infligent.

Ad tertium accedamus, vt nempè cum rectâ prudentiâ, debitâque honeſtate
ſe gerat. hoc autem ad duo præſertim referendum eſt, nempè ad oculorum mo-
deſtiam, ità ut perpendens mulier, nullâ ſe curioſitate ſpectari, noſtroſque oculos
in eius vultu voluptuoſè non immorari, grauitatem eam agnoſcat, quæ decet E-
piſcopos: hoc ſanè Palladio Antiſtiti ſignificauit Peluſiota Iſidorus, quòd cum mu-
lieres alloqueretur *humi oculos haberes deiectos*: aliud eſt, vt ponderoſus & grauis
ſermo ſit, ſacramque illam maieſtatem redoleat, quæ in Diuinis adminiſtris exi-
gitur: iocos & confabulationes omittat, verborum nugas deſerat, adeò vt ex ip-
ſius compoſitione mulier addiſcat uerecundiam, ſuumque ſermonem tàm modeſtè
refrænet, ut nullum licentiæ det locum: duo hæc ſimul Diuus Bonauentura con-
C nectens ſcriptum reliquit, *Caue ne cum fœminis loquens, earum vultus ſtudiosè reſ-* D.Bona de
picias, vel manus contrectes, vel nimis prope ſedeas, vel leuiter eis arrideas, nec inform No
diligenter cum eis ſuſurres: hoc tamen idem longè anteâ è Diuo Iuſtino manauerat uit.c.39.
affirmante, quod congredi cum fœminis debemus ſanâ mente & prudenter, non D.Iuſt. ep.
curioſè, & nimis indulgenter. Hac prudentiâ deſtituti non pauci ex Epiſcopis uo- ad Zen.
luptati & alacritati ſermonum indulgentes, in iocos, ſales dicendiq; veneres erupe- p.196.
re: quid autem aliud hoc eſt, quàm ignem maiori flamma ſuccendere, conſcientiæ
candorem denigrare, cum ſerpentibus iocari, & ſtygium cerberum irritare, & ad-
uerſo flumine velificari? vt enim egregiè ſcripſit apud Diuum Bonauenturam Di-
uus Auguſtinus, *aſper ſermo, breuis, & rigidus cum mulieribus habendus eſt: nec* D.Bonau.
quia ſanctæ ſunt, ideò ſunt minus cauendæ. prudentiſſimè tamen idem Bonauentu- opuſc de
ra paucis edocet, quæ prolixo ſermone uix alius explicaret; eâ ſcilicet cautione pius conſ.
& modeſtia cum fœminis agendum, cum qua ageretur ſi maritus adeſſet; ſed ela- c.4.
D tiori etiam ſtylo videtur Diuus Cyprianus loqui, eo ſcilicet titulo, ne noſtri Sa-
cerdotij munus obſoleſcat, & infularum ſplendor, ſolijque authoritas concidat & D.Cipr. de
obſcuretur: *Sic igitur ambulate, ſic agite, vt ſemper in Clericis Eccleſiæ Senatus can-* ſing.cler.
*didè conſtet, ſeueritas in vobis circa fœminas vigeat, authoritas polleat, vigor teneatur,
authoritas veneretur.*

Clariſſimus toto orbe Arſeniu Romanam Matronam laborioſiſſimo itinere ad
eum inuiſendum profectam excipere & audire diù recuſauit; Epiſcopi tandem uo-
tis aliorumque precibus flexus eam excipiens, quàm citiſſimè eam dimiſit; cum
autem ea diſcederet, ſe precibus eius commendatam habens, ut ei in memoria
eſſet, eum exorauit; quin, inquit ille, ardentiſſimè Deum orabo, ut tui memoriam
deleat & prorſus eradat.

Sed iàm ad poſtremum omnium ueniamus; hoc autem eſt, ut uiſitationibus hu-
iuſmodi ſemper ſocius adſtet: ſolitudo hæc ſcopulus eſt, in quem ſi illiſeris, nau- Clem. Epi.
fragium patiaris oportet: & propterea Apoſtolorum Principe docente, ſacris uiris 2. 3.Cath.

enixè

c.in omnib. 26. 81. diſt. c.Cler. 20. ead. diſt.

enixè prohibetur, vt patet in octauâ Synodo, vbi leges Tertij Concilij Carthagi- A
nenſis confirmantur: *Certè ſolùm & ad ſolam accedere nulla religionis ratio permit-*
tit; ſic etiam ſuâ Decretali Epiſtolâ ſtatuit, vt nullus diuinæ vitæ anthoratus ad fęmi-
nam ſolus & ſine ſocio accederet. hoc etiam à Chriſto præceptore ſignificatum do-

Sim. de Caſ. l. 9. c. 26. Iſid Clar. in Luc. c. 20 orat 54.

cent Simon de Caſſiâ, & Iſidorus Clarius, cum binos tantum ſuos diſcipulos mi-
ſit ad fidem diſſeminandam: Lithurgis etiam omnibus enixè Diuus Ambroſius
commendat, ne inuiſant, *Viduarum ac Virginum domos, abſque Seniorum comitatu.*
Commendatiſſimum etiam hac in re Diuum Auguſtinum Poſſidonius habet; licet
enim pro rei neceſſitate fœminas adiret, vt eis auxilio & ſolatio inter aduerſa

Poſſidon. in vit. S. Aug. de vit Patr. l. 7. de con. c. 65.

eſſet pro ſui muneris dignitate, nihilominùs *nunquam ſine Clericis teſtibus ad eas*
intrabat, vel ſolus cum ſolis unquam eſt locutus, nec ſi ſecretorum aliquid intereſſet.
Quid de Sancto Nonno Edeſſano Antiſtite, cuius operâ, ſcientiàque Magdalenæ
lachrymas & pœnitentiam Pelagia meretrix expreſſit, Deo ſe vouens ſceleraque fle-
tibus diluens; hic tamen licet extremâ ſenectute conficeretur, ſolus tamen cum ea

Giuſſan in vit. S. Caroli l. 2. c. 3

verſari nunquam voluit: Diuus verò Carolus ſacris omnibus viris maximè deco- B
rum eſſe aiebat, ſi diù noctuque aſſiduos ſuorum operum teſtes habuerint; Quid
hunc dicturum arbitraris de Epiſcopo, qui ſolus cum fœminâ verſaretur?

Vix explicari poteſt, quà vi ad impuros ignes excitandos loci ſolitudo, & occa-
ſio polleat, ad aculeos veneris infligendos, ad animi candorem obfuſcandum, ad
labefactandam modeſtiam, ad corporis licentiam diſſoluendam & mentis pietatem
ablegandam?

Putipharis vxor licet diuturno bello Ioſephi conſtantiam & pudicitiam oppu-
gnaſſet, nunquam tamen in eum vim facere auſa eſt, niſi cum vel fortuitò, vel da-
ta operâ ſolum eum domi haberent; *Accidit autem quadam die, vt intraret Ioſeph do-*

Gen. 39. 11.

mum, & operis quippiam abſque arbitris faceret: & illa apprehensâ lacinia veſti-
menti eius, diceret, dormi mecum. Facillimum paritèr eſt, vt ſolitarias huiuſmodi
congreſſiones cum fœminis aſpicientes, ſuſpicentur, obloquantur, vituperent,
ſermonumque aculeos iaciant: quapropter, cùm nebulones illi nequiſſimi famam

Phot. cod. 39.

Diui Chryſoſtomi eleuare vellent, eiuſque nomen apud Cæſarem & aulam deni- C
grare, hac potiſſimùm accuſatione eum arguerunt, quòd ſcilicet foras omnibus a-
lijs emiſſis, mulieres ſuſciperet ſolus: mendaciſſimè quidem dictum, tamque à vi-
ro ſanctiſsimo alienum, quàm lux diſtat à tenebris, & à ſordibus gemmæ diſce-
dunt. Si quandò tamen contigerit, vt occultiſsimis de rebus fęmina vel vidua
aliqua agere cum Epiſcopo velit, ipſa quidem ſola ſuſcipiatur, ità tamen vt oſtia-
rio uelo ſubducto, cubiculum pateat omnibus, & è Procętone tùm Epiſcopus tùm
fœmina videantur.

De Modeſtià, quà ſeruandi ab Epiſcopis oculi ſunt. Cap. XXVIII.

D

LICET hùc vſque per ſecuriores pudicitiæ vias ad animi candorem poſſi-
dendum ducere Epiſcopum conati ſimus, adhuc tamen ni oculos ad ea clau-
ſerit, ad quæ alij liberiùs reſerant, incurrere facilè poterit, & offenſo pede delabi:
res hæc eſt, quæ fęliciori via potiùs á Thireſijs, quam ab Argis agatur: è philoſo-
phis non defuit, qui animi libertatem in oculorum iacturâ locauerit; oculis, qui
nullâ lege ad quæcumque ſpectanda coerceantur, plerumque animi caſtitas vi-
tiatur.

Sicut autem pretioſiſſima corporis pars oculus eſt, ſoliſque inſtar ſe habet hu-
mani cælum corporis illuſtrantis, *Oculi pars corporis pretioſiſſima & qui lucis vſu*

Plin. l. 11. c. 36.

vitam diſtinguunt à morte; hæc Plinius; ſic pariter ſi effrænes exceſſerint, cometæ
Inauſpicati ſunt, feralique lumine mortem animo moliuntur.

Licet ad eorum licentiam compeſcendam ſui Sacerdotij maieſtate, & ſanctimo-
niâ non teneretur Antiſtes, aduhc tamen in eis moderandis vires omnes exercere
deberet, ne per eos mentem præferuida voluptatum tempeſtas inuadat. Sollicitus
hac

Digitized by Google

A hac de re adeò fuit Diuus Aquilinus Eborenſis Antiſtes, vt diuturnis precibus, ut ſuæ pudicitiæ proſpiceret, Deum de facienda oculorum iactura fatigauerit: votis eius annuit Deus, ut eius cœcitate de noſtris oculis moderandis erudiremur. Sur. in eius vit. 19 Sept.

Anini ſedes oculus eſt, ſi Plinio fuerit fides. *Profectò in oculis animus inhabitat*, ac ſi regiam ibi ſuam architectatus ſit animus, ut omnia uidenda reſpiciat, & ueluti humani animi ianitores, quæ toto orbe uagantur, agnoſcant. Plin. l. 11. c. 37.

Quin, vt ex Ariſtotele docuit etiam Diuus Baſilius, oculi ſunt, qui inſpectas rerum formas in animum inducunt, eaſque velut in præmolli cera imprimunt, adeò ut, licet illæ euaneſcant, adhùc tamen earum imagines illis adhæreſcant, circa quas occulto quodam amore raptus animus dulcitèr immoratur, & eò firmior eſt, adhæſio, quò uoluptuoſior & venuſtior res eſt; eodem planè modo, quo de Epicuri hortis Lucretius cecinit, D. Baſil. in conſ. Mon. c. 4. t. 2.

Conueniunt ſimulachra foris è corpore cuique. Lucr. l.
Nuncia præclari vultus pulchrique coloris.
Qui ciet irritant, &c.

B Non ea quidem vel Titiani vel Apellis pictorius labor expreſſit, ſed viua ſunt, & in agendo validiſſima: mentem enim quibuſdam veluti prædulcis ſeruitutis nodis obſtringunt: adeò enim noſtris oculis rerum pulchritudo reſpondet, vt ad decipiendos incautos admirandâ virtute præſtet: Charites, quę fęmineo vultu inſident, caſtiſſimos quoſque vincunt & uinciunt, adeò ut optimè Tertullianus eam conuocauerit, *confictam & elaboratam libidinem*, lenocinijs aſperſam & illecebris pictam. Tertull. de cult. fæm. c. 2.

Non igitur animo inſeruiunt oculi, ſed potius inſidiantur, non illi lucis aditum præſtant, ſed retia potius nectunt & dolos, quibus eum capiant & captiuent: fidem mihi de his facientem do Diuum Ambroſium. *Nobis oculi noſtri retia ſunt, quibus inuoluimur, & implicamur: ipſi nobis vincula nectimus.* Oculos Diuus Gregorius Nyſſenus vocauit *bellicum veluti arietem*, quo animi arx ſternitur, obſcænique amoris ſagittis, è fęminis, uelut è pharetris excuſſis, mentis fortitudo labefa- D. Ambr. l. de pęnit. c. 14. D. Gregor. Niſſ. ho. 4. in eccl. p. 412

C ctatur: *Prima adulterij oculorum tela ſunt, ſecunda verborum: ſed qui non capitur oculis, poteſt verbis reſiſtere.* Sapienter itaque Seleucus ſtatutâ lege ſanxit, ut in adulterij pęnam, oculi, qui fuerant amoris adminiſtri, raperentur. D. Amb. p. Ioſeph.

Tranquillitatem ſpondere quidem videntur oculi; ſed re verâ fluctus animi adeò exaſperant, procellaſque adeo decumanas excitant inter ſcyllarum vortices Charybdiumque gurgites, vt ipſe Typhis incertus ageretur, & quæcunque Tyria nauis validiſſimè licet inſtructa naufragium pateretur; quàm enim meritò, vt experientiâ patet, Diuus Nilus docuit, quòd *facies mulieris exornata, quauis procellâ pernicioſior eſt.* Venuſtum quidem & coloribus variegatum aſpectum ei repræſentant, ſed ſub illo colorum lenocinio, eiuſque aſpectus illecebris baſiliſcus latet, cuius oculis teterrimum virus efflantibus miſerè perimuntur: an non enim mulier, ait Diuus Baſilius, *iactu oculorum ſagittam planè exitialem emittit, quemadmodum baſiliſcum ferunt ſolo aſpectu perimere ſuos ſpectatores*: voluptuoſum venenum illi excipiunt, vt animo illud infundant, & inſtillent penitus cordi, quod D. Nilus l. aherſ. vitia or. 2. to. 5. bibl. Patr. D. Baſil. 3. Iſa.

D adeò violentiâ illius occupatur & inuaditur, vt uix ſui compos ſit, nec ſecernere bonum à malo valeat, & miſerrima ſeruitute voluntatem humanam è liberâ captiuam obſtringat. *Prius enim exorta voluptas faſcinat mentem, eòque paulatim deducit, ut arbitretur iam nullius momenti eſſe diuinæ legis violationem*; dedi Alexandrinum Cyrillum: oculus verò ab Heliodoro fuit appellatus, *prima origo inſtrumentumque amatoriæ faſcinationis*; obtutus enim mulieris, qui docente Ariſtotele, ſtatis quibuſdam menſibus ſordidâ quàdam caligine ipſamet puriſſima & chriſtallina ſpecula obfuſcat, & maculat, validior eſt, ut quocumque tempore animi claritatem obſcuret, lucemque mentis obtenebret. Ciril. Alex. l. 1. de lapſu hom. Eliod. in Aetiop.

Iure igitur meritò de oculo quidam conquerebatur, quòd hoſtis in morem eum inuaſiſſet, omniaque eius ornamenta, ſapientiam, virtutes, charitatem, tranſactæque ætatis merita rapuiſſet. *Oculus meus deprædatus eſt animam meam*, ſeptuaginta legunt, *vindemiauit*: voluptatem quidem ſpondent, ſed cruciatum pariunt; amorem fundunt, at dolorem fouent; vitam quidem blandè offerunt, ſed pupillas reſe- Tren. 3. 51.

Digitized by Google

reſerantes, quibus ſi cuſtodirentur, arx animi ſtaret, morti parant ingreſſum ad A
Ierem.5.21 ſpiritum perimendum, *Aſcendit mors per feneſtras noſtras*. Panthæræ ſimilem quis
neget eſſe venuſtatem, cuius ferocia in eos inſæuit, quos pellis maculoſa venuſta-
re detinuit, & quos corporis odore refecit, crudeli dente dilacerat: quapropter
ſapientis Viri fuit effatum, maiorem in nos è pulchritudine imminere perniciem;
quàm vel ex indomiti Tauri cornibus, vel è Leonum dentibus, aſpidumque
veneno.

Profectò hæc ille ad rem; nulla enim validior ratio Dœmoni eſt ad noſtram
deſtruendam integritatem, potentius nullum inſtrumentum præ pulchritudine
occurrit, quâ caſtitatem oppugnet & ſternat, licet Mineruæ Clypeo obarmatam;
D.Cipr de zelo & lin. optimè igitur de eâ Diuus Cyprianus aſſeruit: quod *offert oculis formas illius, &
faciles voluptates, vt viſu deſtruat caſtitatem.*

Congeſta in ſacris litteris ſcatent exempla, quibus ad lachrymas vſque erudi-
mur, quàm valida ad pudicitiam delendam licentia ſit oculorum: Ex ea quis ne-
ſciat tanquam à primâ ſcaturigine mala omnia, quibus premimur, emanaſſe? per B
Euæ primæ parentis oculos primò ſcelus irrupit, eiuſque pupillas primò Dœmon
Geneſ. 3 6. inſedit; pomum enim è vetito ligno vidit, quod eſſet *pulchrum oculis, aſpectu-
que delectabile*.

Quo ex fonte totius terrarum vniuerſitatis excidium effluxit, quo terra in pon-
tum ceſſit, & montes in fluctus ſupra montes aſſurgentes? audi ex ipſo Coſmo-
peię Scriptore: *Videntes filij Dei filias hominum quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi
Geneſ.6 2. vxores, &c.* Quid fuit in cauſa, vt victrices Iudæorum acies quàmplurimis laureis
Num. 25. glorioſæ, ad Madianitarum mulierum illecebras enerues ceciderint & inertes?
oculos ſuos in eis defigentes eneruato ſtatim animo corruerunt, & papilionum in-
ſtar earum vultus oculorum iactibus circumuagantes, infœliciter earum ardore
D.Baſil. Seleuc. orat 6 conſumpti perierunt: *cum armis vincerent, oculis labebantur, pilis atque haſta ſu-
periores, formæ iaculis vulnerabantur.* Sic de illis Baſilius Seleucienſis.

Gen. 39.7. Quânam vi magica Puriphar Regij armorum Præfecti coniux corrupta tàm va- C
lidè fuit, vt ſui ſanguinis fulgore poſthabito, ſui nominis faſtigio, ſui coniugij fide
contempta, pudorem ſimul & famam proſtituere non dubitauerit? *Poſt multos ita-
D Amb.de Ioſeph. que dies iniecit domina ſuos oculos in Ioſeph*: non illa quidem vel Ioſephi venuſta-
tem, non amoris vim, non fati leges, non ſyderum aſpectus, non Dœmonis ag-
greſſiones in partem ſceleris aduocare poterat; ipſa ſibimet retia tetendit, ſtruxit
inſidias effrænti licentiâ oculorum: *illa retia miſit, & indagine ſuâ eſt capta*, dedi
Ambroſium.

Ineluctabilem formidandamque Samſonis vim quænam uis euirauit, eòque
Iud 14.3. adduxit, vt fœminæ ſeruus, puerorum iocus, hoſtium ludus fieret? vni oculo hęc
tribuenda: *Videnſque ibi mulierem de filiabus Philiſtijm*: lenocinantis eius fœminę
vultu irretitus emarcuit: Quidnam intectum reliquit genitor, vt eum à tam fœdo
coniugio remoueret, quas artes, quæ verba prætermiſit? incaſsùm omnia iuere,
pertinaci enim obfirmatus amore ait, *Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis*:
Meritò igitur hoſtium vi captus illis oculis eſt, quibus ſe in tam fœdam peſtem im- D
miſerat.

Quid Dauidis conſtantiſſimum animum euertit, eaſque illi palmas ademit, quas
Philiſtæi ſimul & Ammonitæ coniunctis uiribus rapere non potuerunt; audi, *vi-
2.Reg.11.2 dit mulierem ſe lauantem ex aduerſo ſuper ſolarium ſuum*; cum Theocrito de eo dm
xeris, *vt vidit, inſanijt*. Principum omnium ſapientiſſimus, virtutum omniui-
choragio illuſtris, ad Dei cor expolitus, ſexcentarum palmarum ductor, futuri
D.Aug. in pſ.50 Meſſiæ pater! ſermonem de eius lapſu Diuus Auguſtinus inſtituens ait, *Mulier
longè, libido propè*, & quidem meritò *mulier longè*, nam ut aliàs idem aſſeruit, lo-
cus quo ſe Berſabæa abluebat ferè per miliare aberat à Dauidis aſpectu: ſi ergo
è tàm longinquo loco ſuum fæmina virus eiaculari poteſt ex oculis, *de longè enim
vidit Dauid illam, in qua captus eſt*; quid de eorum temeritate dicendum, qui elegan-
tium fœminarum formas è proximo ſecurus inſpiceret? *ſit igitur caſus maiorum tre-
D Aug. d. pſal. mor minorum*, ait Auguſtinus: optimè autem ſuorum ſcelerum authores ſuique
excidij fontes agnouit Dauid in oculis, adeòque ut proditorios & infidos eos re-
dar

Digitized by Google

A datguens, pœnas ab eis ſuorum malorum exegit, vt nempè maculas, quas tur-
piſſimo ſtygmate ſuæ impudicitiæ inuſſerat, perenni lachrymarum imbre dilue- pſal. 118.
ret, *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam.*

Quis eos Babylonios ſenes adeò dementauit, vt pudoris, famæ, præfecturæ co- Dan. 13.8.
gitatione excuſsâ, ſe libidini mancipandos darent? oculorum vis fuit, cum in
Suſannæ ſe ad fontem abluentis contemplandâ venuſtate immorarentur: *Vide-
bant eam ſenes quotidiè ingredientem, & deambulantem, & exarſerunt in concupiſ-
centiam eius.* Quis laurearum Holofernem edomuit, domitumque cruenta mor-
te peremit, non bellicâ ſed fæmineâ manu confoſſum? ex oculorum iactu, quem
in cæleſtem Iudith pulchritudinem inconſultus intendit, cruentus cecidit, obiuit
inglorius: *ſtatim captus eſt in oculis ſuis.*

Sed nimius profectò eſſem, ſi in ſingulis recenſendis immorarer, quæ tragico Iud. 11.
planè exitu, & lachrymabili euentu oculorum licentia repræſentauit: Heu quot
fuere Actæones, qui vt Dianæ alicui inſpectandæ auidis oculis indulgerent, cupi-
B ditates ſuas vti rabidos canes experti ſunt in ſe ferociſſimo dente conſurgere: hinc
ſanè fiebat, vt à primo fidei naſcentis exordio, commendatiſſimum Chriſtianis eſſet
honeſtâ modeſtiâ oculos temperare, eoſque tam ſollicitâ curâ ſeruare, ac ſi virgi-
nes eſſent, vt teſtatur Tertullianus, *tàm Sancti viri eſt ſuffundi, ſi Virginem vide-* Tertull. de
rit, quam ſanctæ Virginis, ſi à viro viſa ſit; Diuinum illud effatum non ignorabant, relat. Virg. c. 2.
Virginem ne conſpicias, ne forte ſcandalizeris in decore illius. Diuus autem Alexan- Eccl. 9. 51.
drinus Clemens præ omnibus fæminarum aſpectum fugiendum eſſe docebat, eò
quod oculis æquè ac manu pollui pudicitia poterat: apud Aelianum hoc idem
Xenocrates docuit, *Nihil enim intereſt, pedeſne, an oculos in alienâ domo* Aelian. l. 14
defigas.

§. I.

C CVM igitur ad pulcherrimam pudicitiæ Helenam deſponſandam immaniſſi-
mum bellum Dœmonas inter & Antiſtites inearur; detectiſque inſidijs, qui-
bus nebulones Stygij conantur illam nobis eripere, quàm maximè decet, vt ocu-
los tanquam finium frontem vigiles cuſtodiamus, ab omnibus eos inſpectandis
auertentes, quibus erigi animus ad illicita poteſt, acroamatis eius memores, quo
Diuus Chryſoſtomus ſignificauit, facilius nobis eſſe à fœminarum aſpectu oculos
amouere, quam turbulentos animi æſtus ex ipſis enatos arcere: cùm autem ocu- D. Chriſ. de nequit de-
los nobis imperriuit Deus, vt veluti ſydera nos illuſtrent ad Dei beneficia contem- pul.
planda, Diuinæque ſapientiæ mirabilia recenſenda, nefas eſt, ut humanæ tantùm
pulchritudinis formas inferant, quibus amor ſtygius accendatur, noſtro Sacer-
dotio indecorus: quis iam Diuinæ ſapientiæ obſurdeſcat ſic loquenti? *Auerte fa-* Eccl. 9. 8.
ciem tuam à muliere compta; ex hoc concupiſcentia, quaſi ignis exardeſcit.

Plurimas leges, quibus oculorum licentia coercetur, enumerat D. Iſidorus, quem c. his 3. [illegible]
D ſacri Canones afferunt; Diuus autem Auguſtinus à Gratiano itidem relatus totus
in eo eſt, vt Lythurgos omnes erudiat, oculorum procacitate pudicitiam ſatis de-
nigrari, & nimis eos decipi; qui caſtos eſſe ſibi ſuadent, ſi manu, ſi corpore caſti
fuerint; ipſa enim vel leuis cogitatio adulterio veluti quodam mentem inficit; ipſi
oculi ueluti cordis adminiſtri & interpretes, animi arcana ſignificant, & adyta
mentis aperiunt, *nec ſolo tactu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit* c. nec ſolo
femina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: ipſa- 13. 32. 9. 5.
met verba dedi: quod planè idipſum eſt, quod uir patientiſſimus eleganter & piè
docuit, *pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine*, Vt bel- Iob. 31. 1.
lum quo in ſuam caſtimoniam fœda oculorum uoluptas ferociebat, æquâ ratio-
ne componeret, pactis uelut inducijs cum eis conuenit, ut ſcilicet à uetitâ pulchri-
tudine inſpectandâ abſtinerent, ne de animo triumpharent, & ad pompam trium-
phi augendam curru traherent triumpharum: Hac ipſâ lege pupillas ſuas Hye-
rarchæ contineant, earum liberos obtutus retundentes, adeò ut ad omnia ea ſalu-
tari nocte cæcutiant, quibus eorum aliquomodo denigrari caſtitas poſſit. Quàm

nobis erubeſcendum eſſet, ſi ea nobis deeſſet in oculorum luce compeſcenda cuſtodia, quam in quolibet è Chriſtianis Tertullianus poſtulabat: do eius verba: A

Tertul. de cultu fœm. c vit.

Pudicitia Chriſtiana tanta debet eſſe plenitudo, vt emanet ab animo in habitum, & eructet à conſcientia in ſuperficiem; vt & foris inſpiciat quaſi ſupellectilem ſuam. Quid dicendum de oculis, ſi veſtes ipſæ coguntur redolere caſtitatem?

Opportunè hîc illud inſerendum videtur, quo ſapientiſſimè Pericles Sophoelem caſtigauit nimiâ licentiâ venuſtulum adoleſcentem contemplantem, *Decet à Sophocles Pratorem non ſolum manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Si hæc de Prætore Pericles, quid de Sacerdote, quid de Antiſtite dixerit credas, liberiori ſe oculo effundente?

Adeò autem à quocumque prophano aſpectu noſter abſtinere oculus debet, vt ea priùs pati debeat, quibus oculos laborari medici docent, hoc eſt, vigilia, tu-

Hier. I. 11.

more, & lachrymatione; noſter quidem oculus euigilet ad populi gregem ſeruandum, vt de noſtrum quolibet Sanctus Vates habere illud poſſit, *Virgam vigilantem ego video*, quod ipſum eſt, quo mentem ſuam Aegyptij Reges aperiebant, oculum in ſceptri faſtigio apponentes; Tumeat pariter noſter oculus è fidei ardore, B quo populorum immoderatam & diffluentem licentiam refrænemus, & cum opus fuerit ad eius excidium fulmina iaculemur: nee tumeat tantum, ſed etiam lachrimetur ad gentium crimina abolenda, eiſque ſuorum ſcelerum veniam impetrandam: quam piè, quàm vtiliter his ſe operibus noſter oculus implicabit! Cæ-

D. Hieron. in c. 1. ad Titum.

terùm egregiè ſuprà quam dici poſſit Hyeronimus docuit, quod cùm in caſtimoniâ potiſſimùm ſeruandâ excellere debeat Antiſtes, ab ipſomet *iactu oculi* ieiunet opportet: in animarum pulchritudine non in fœminarum aſpectu Epiſcoporum oculus immoretur, & vt Dei adminiſter Dei ſponſas animas fideli tantum luce cuſtodiat.

Lepidam ad hoc edocendum parabolam ſimplici quidem ſermone, ſed ſanctitati accommodatiſſimo pijſſimus Franciſeus afferebat: duos ſic ille ephæbos ad Reginam Rex miſit, vt ei ſuam mentem aperirent: redijt primus, retulitque de re ſibi commiſſâ reſponſum nullo alio ſermone interpoſito: Alter vero, vt breui Re- C

Cron. Fratr. Min. l. 1. c. 30.

gium reſponſum aperuit, de Reginæ venuſtate ſpectatiſſimâ vberi oratione verba fecit; indignatus adhæc Rex eum acerbè corripuit, eiuſque intemperantiam loquendi aſperitate caſtigans, obſcœnam fore, ait, eius voluntatem in eâ pulchritudine adamanda, quam licentioſa luce quæſierat: primum dein aduocans, quid ei de Reginâ videretur interrogauit: Egregiè, ô Rex, ille reſpondit, patienter mandatum excepit, deditque prudentiâ pari reſponſum; quæ tamen de eius pulchritudine tua mens eſt? ad hæc Ephębus, de pulchritudine quid dicam non habeo, tua enim eſt, eius vultum, eius formam contemplari: mea tantum eſt, voces eius audire, auditaſq; referre. Tunc Rex eo ex aulâ reiecto, maiori hunc dignitate illuſtrauit, & ait thalamum quem ille polluerat, tu fidè cuſtodias. Quàm aptè Epiſcopis Dei adminiſtris Regiſque ſupremi aulicis hæc ipſa conueniant, quis adeò cœcutit ne videat?

Sed hoc idem Diuum Ephrem Syrum mirabili quadam arte ſapientia cæleſtis D edocuit: Edeſſam enim ſemel hic profectus, vt à viro quodam probatiſſimo monitum aliquod ſibi perutile, ardenterque exoptatum exciperet, vix vrbem ingreſſus,

V. ſe. in vit S. Effr. Sozom. l. 3. hiſt. eccl.

mulierem offendit, quæ cum diutiùs quàm par erat, eum contemplaretur, rogata ab eo eſt, quid ſibi vellet? reſpondit mulier, *Intueor te, quia ego mulier ex te viro ſumpta ſum: tu verò ne me intuearis, ſed terram, ex qua tu vir ſumptus es.* Optimè hinc edocemur & nos, qui adeò cæteris caſtimonia præcellere debemus, vt Chorynthijs fœminis Apoſtolus præciperet, vt in templo ſibi caput operirent, *Propter*

Corius.

Angelos, ideſt propter Epiſcopos, vt alibi explicauimus: ac ſi horrore quodam perfundi debeamus fœmineum vultum inſpectantes.

in eius vit.

Religioſus adeò ſuis coercendis oculis fuit Diuus Bernardus, vt eum ſemel euagati fortuitò in fœminæ ſpeciem impegiſſent, in ſeipſum adeò ſanctè indignatus exarſerit, vt in glaciè concretum ſtagnum ingreſſus, indè tantùm egredi tùnc voluerit, cùm torpeſcentibus artubus ſemimortui ſpeciem præferebat.

Marc. l. 4. c. 7 Anian. Epiſc.

Sed acerbiùs etiam in ſe ſæuijt Diuus Anianus Alexandriæ Antiſtes, diſcipulus

ſimul

ſimul & ſucceſſor Diui Marci: hic enim fortuitò oculi iactu cum fœminam inſpexiſ-
A ſet, alterum ſibi è fronte lumen euulſit; imirandum quidem nobis nequaquam,
quo arceremur à ſacris: documento tamen illuſtri nos erudit, quàm longè ab in-
decoris obtutibus abſtinere debeamus.

Quis hoc heroicum geſtũ in Antiſtite Aniano fuiſſe inficietur? cum nihilominùs
hac eodem in re Democritus Philoſophus eum præiuerat, hic etenim, teſte Tertul-
liano, eâ ſolùm de cauſâ ſibi oculos eruit, perennique nocte lucem ſuam extinxit,
quòd ſcilicet ad amatorias illecebras procliuem agnouerit ſe, mollique animo
quæcumque ſpectaſſet, concupiſceret: *quod mulieres ſine concupiſcentia aſpicere non* Tertul. in Apol. c. 46.
poſſet, & doleret, ſi non eſſet potitus, excæcauit ſeipſum: oculos caſtitatis inimicos
ſibi vltrò ademit, & mentem obſcurantem lucem generoſus obſcurauit; vt naturæ
viſcera lynceis oculis inſpectaret, ad extima hæc & humilia caligauit. Memoran-
dum hic mihi illud occurrit, quod de Homero Græcæ Poeſeos Præceptore illu- Illuſt. li. de Phil.
ſtris author refert, cum enim cœcus fuiſſe vulgò credatur, non vtique intelligen-
dum eſt, quòd luminibus deſtitutus variarum rerum aſpectu careret: quo enim
B pacto cæcutiens vir, velut in tabulâ, purpureo ſui carminis penicillo, depingere
fruges, herbas, animantia, fructus, & tantam rerum omnium varietatem? cæcus
igitur tantummodò fuit, *quod nunquam victus ſuperatuſque fuit libidine, quæ per
oculos incipit*.

Quæ de Cyro, de Magno Alexandro, de Antiocho memorare hic poſſem, vl- Plut. in Alex. & in apolog. Xenoph. in Cip pæd.
trò libens omitto, ne faſtidio legentibus ſim: hi enim venuſtiſſimas omnium fœ-
minas ſuique in bello captiuas ab oculis reiecerunt, eo ſolum titulo, quò minus
generoſi viderentur, ſi populorum victores oculis vincerentur, & captiuarum le-
nocinijs fierent ipſi captiui: illuſtriſſimum tamen facinus, quo commendatus om- Sur in eius vit. 1. Apr.
nibus fuit Diuus Hugo Grationopolitanus Antiſtes, omittere nefas fuerit, cum ad
eius regulam ſuos componere oculos quicumque poſſit Antiſtes: cum enim qua-
draginta annorum interuallo, quibus eius populi regimini præfuit, frequenter gra-
uiſſimis de rebus plurimas & ſimul elegantiſſimas fœminas ad ſui colloquium ad-
C miſiſſet, nuſquam tamen in earum vultum ſuum fixit obtutum: quapropter, cùm
ſemel diù cum nobili fœminâ ſimulque ſpecioſiſſimâ verſatus fuiſſet, non parum
de eo admirati fuere famuli, quod eam de tot emendicatis coloribus & lenocinijs,
quibus ad ſuperbiam vſque laſciuiebat, non admonuerit & ſalutari correptione
caſtigauerit; horrore quodam percitus ad hæc ille fuit, aitque, ſe faciem eius ne
vno quidem obtutu agnouiſſe; adhæc continere ſe non poteſt eius vitæ Scriptor,
quin aſſerat, nullum nunc temporis inter Epiſcopos Hugonem dari, qui tanto ſtu-
dio oculorum ſeruandæ caſtitati laboret. Mendacium nos iſti obijciamus, pluri-
moſque floreſcere Hugones noſtro ſæculo oſtendamus.

Verùm, ſi tantum non licet aſſequi modeſtiæ faſtigium, ſaltem illud nobis ani-
mo ſit, vt in vultu fœmineo noſter oculus diù non ſiſtat, ſed obitèr tantùm eas in-
ſpiciat, & vt Iſidori Peluſiotæ voces vſurpem, *effuſiſſimo curſu* eo planè modo, quo
Aegyptij canes Nili aquam currentes ferè delibant, non ignorantes, à Cocodrilis
ad interitum rapiendos, ſi in illis ebibendis immorentur: ſic fidem ijs faciemus,
D quæ de primæuis Chriſtianis poſteritati Tertullianus tranſmiſit. *Chriſtianum ſaluis* Tertul. in apol. c. 46.
oculis fœminam videre, animo aduerſus libidinem cæcum eſſe.

Indecoram maximè Epiſcopis eſſe epularum intemperantiam. Cap. XXIX.

TEmperantiæ virtutis, docente Ariſtotele, tantùm eſt, circa eas voluptates
temperandas verſari, quæ guſtandi, tangendique ſenſus attingunt; cum er- Ariſt. 4. Ethic. c. 10.
gò ſuperiùs de primo eius munere ſatis, ni fallor, egerimus, ad ſecundum pro-
peremus oportet, quod caſtimoniæ baſis eſt & fulcimentum, eâ ratione, quâ in-

temperantiæ vitium aries bellicus eſt, quo caſtitas tota ſubruitur: Protoparentem Adam ad fidem de hoc faciendam Diuus Ambroſius affert; hic enim, vt ab illicitis A
pomi epulis abſtinuit, virgo permanſit; at vix eidem comedendo adhæſit, vt ſtatim amatorijs amplexibus ſe cum Euâ commiſcuerit: *Fames enim amica Virginitatis eſt & inimica laſciuiæ; ſaturitas verò caſtitatem prodigit, nutrit illecebras*, Sic Ambroſius.

Ambr. ser. 35. de Quadrag.

Toto cælo Hierophantæ aberrarent, ſi caſtitatis cymelia inter epulas ad delicias paratas ſeruaturos ſpectarent: impares quidem ſe tanto Sacerdotio præſtarent, quo forſan vindicis manu Dei exautorarentur: perobſcura Micheæ verba in hãc ſententiam à Diuo Hyeronimo explicantur & referuntur à Gratiano. *Eccleſiæ Principes, qui delicijs affluunt, & inter epulas, atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credunt, propheticus ſermo deſcribit, quod eijciendi ſunt de ſpatioſis domibus, lautiſque conuiuijs, & multo labore epulis conquiſitis, & eijciendi, propter malas cogitationes, & opera ſua: & ſi vis ſcire, quò eijciendi ſunt, Euangelium lege; in tenebras ſcilicet exteriores, vbi erit fletus & ſtridor dentium.*

D. Hier. in Mich. ad c. 29. c. Eccl. principes 4 35. diſt. Matth. 22.

Verba itidem illa Dei nomine à Hieremiâ pronunciatâ perpendit Tertullianus, B
Saturaui eos & mœchati ſunt: pari ſimul gradu duo hæc incedere docet, eodemque alimento ambo ſimul vitia ſaginari: prodigij loco eſſet, ſi caſtum videris, quem vorax gula delectat. *Monſtrum ſcilicet haberetur libido ſine gulâ, per edacitatem ſalacitas tranſit.*

Hierem. 5. 7. Tertull. ad phiſ. ſub init.

Tot blandimentis ventrem fouere, cumque itâ reprimere vt non recalcitret, ignem voluptati ſubijcere, eiuſque flammas ne debaccentur obruere, hoſtem obarmare, & pacem ab eo extorquere, quis vnquam niſi ineptiſſimus arbitretur? vt igitur hæc fugiamus, ſapientiſſimè Dei voce erudimur, *ab ea quæ dormit in ſinu tuo*, hoc eſt à voluptuoſis epulis, abſtinere: vt enim luxuriæ flammas extinguas, ligna ſubtrahas epularum: *Quum defecerint ligna, extinguetur ignis*; ſic viſum Regi ſapientiſſimo. Singulare ad hoc venenum perdendum Antidotum ſobrietas eſt; ne furtiuâ irruptione prodaris ab hoſte, militari prudentiâ, exarmetur: quàpropter licet nulla alia de causâ ab epularum luxu abſtinere deberet Antiſtes, licet totam ventris ingluuiem quam leges prohibent, leges vltrò concederent, pudicitiæ ſeruandæ titulo, ſobrietatis ſtudioſus delicias omnes frugalitate reſcindere deberet. C

Mich. 7. 5. Prou. 26.

Quis autem credat, hoc idem ventris vitium, quo corporis genio blandimur, & ad eius voluptatem dulciſſima quæque componimus, in corpus ipſum inimico more conſurgere, nec rarò vitæ ipſius munere ſpoliare? an non enim ratio ſimul & experientia conſpirant ad nos inſtruendum, quod *multos morbos multa fercula ferunt*, iuxta Senecæ mentem, qui pariter addit vetuſtiſſima illa ætate medicam diſciplinam, herbarum ſolummodò quarundam cognitione definiri, eò quòd tenuiſſimo victu ſibi homines indulgerent: at tot poſtea epularum varietate repertâ, *non ad tollendam, ſed ad irritandam famem*, innumeri, quos ibi recenſet morbi, ad hominem deſtruendum ſe agglomerarunt, ad quos profligandos alia humanæ vitæ amor medicamenta quæſiuit: innumeros propè medicos numeras è tanto numero coquorum; videſis ea, quæ ad hanc rem aptiſſimè Diuus Chryſoſtomus D
ſcribit.

Sen. ep. 91. D. Chriſ. hom. 29 in c. 12 ad Hebr. & ho. o in Gen.

Diuus autem Hyeronimus ac ſi medicam profiteri vellet diſciplinam, totus eſt, vt tum Hyppocratis, tùm Galeni ſuffragio probet, eos qui nimia licentia corpori & abdomini vacant, *nec viuere poſſe diù, nec ſanos eſſe*: quis enim clariſſimè non aduertat, fumo totam eam occupari domum, in quâ ligna viridia adhuc & humida ſuccenduntur: ſic pariter fit, vt qui nimia epularum illuuie venter impletur, aggeſtis non digeſtis dapibus, cruditates, vapores aſſiduò tollat, quibus valetudo corporis obfuſcatur: Tot hæc ciborum genera ait Seneca, *ſcias putreſcere ſumpta, non concoqui*: hinc fit, vt permulti è nobilibus viris ex intemperanti gulæ oblectandæ indulgentiâ, lecto ſemper incumbant, podagrâ obſeſſi, vexati doloribus, morbiſque innumeris laborantes. *Quid enim podagras, fluxus paſſim toto corpore oberrantes, morbos cæteros, qui hinc ſunt, & tragœdiam vniuerſam, attinet commemorare*: dedi Chryſoſtomum; quapropter licet boni aliud non hinc Dæmon erueret, quàm quòd ineptos nos efficiat ad ſacra munera peragenda, proſperè votum illi fœliciterque ceſſiſſet. Gra-

Sen. ep. 95. D. Chriſoſt. hom. 39. in 1 ad Corin.

Grauiora tamen adhuc manent; nec enim tantummodò corporis valetudo ela-
A tis è ventre vaporibus obfuſcatur, ſed ipſa etiam lux mentis, ipſa ingenij claritas obſcuratur; adeò vt ad ipſoſmet pietatis actus exercendos hebeſcat: ſibi adeò aduerſantur, ventris ingluuies, mentiſque ſerenitas, gulæ ſaturitas, & ingenij alacritas, vt mutuo nunquam poſſint ſecum amore connecti. *Fieri non poteſt vt mente quis & ratione rectè vtatur, animæque vires debito loco & tempore exerceat, cibo multo & potione diſtentus.* Sic Romanus Orator. Cic. 5. Tuſ.

Quid autem eſt, vt oratores ab exedris audiamus, ſi in promptu Origenes ſit, ſanctique ſimul Magiſtri Ambroſius, Leo, Nilus, alijque: ex his acutiſsimè de ſuo more Chryſologus ſic loquitur, *ſicut terra nubes caligant cælum, ſic obſcurant animas intemperata conuiuia: ſicut ventorum turbines elementa confundunt, ſic fercula congeſta conturbant ſtomachum.* tàm enim tenax corpus inter & animam tamque arcta connexio eſt, vt eo laborante, laboret & iſta neceſſe ſit; facillimè ex alio ad alterum lues ſerpit, adeò vt concinnè Lyricus vates ſcripſerit. D Leo. ſer. 7. de ieiun. Orig. ho. 25 in Luc. D. Petr. Chriſ. ſer. 41. Chriſ. hom. 29. in ad Hebr. iu mor. Hor. 2. ſer. 2

B
Quin corpus onuſtum
Externis vitijs animum quoque prægrauat vnà
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Nec minor eſt in voluntate, quàm fuerit in intellectu pernicies: tot enim ferè vinculis eam illaqueant, vt impos ſui gradum ferre non valeat. Quapropter vt ſacri Canones referunt, cenſuit Galenus ciborum copia, quibus corpus impletur & ſaginatur, extenuari & magreſcere ſpirituum, adeò vt ad cæleſtia ſe non poſſit erigere: qui ventri tantùm ſtudet, ſolùmque voluptates menſarum anhelat, in virtutum ſemita adeò caligat, vt nullus pietati ſit locus, totus voluptati: ad virtutum molem deſtruendam hoc veluti ariete vtitur Dæmon, *Niſi ratio temperantiæ obſiſtat illecebræ; & quod futurum eſt oneri, ſubtrahat voluptati.* Hæc Diuus Leo. Cùm in Nabuchdonoſor Regem Babylonicum, Rex Sedecias rebellaſſet, Deus, qui ad Iudæorum ſuperſtitiones caſtigandas barbarum illum Regem ſui furoris adminiſtrum ſuæque potentiæ fulmen elegerat, effecit, vt validiſsimo inſtructus D. Hieron. adu. Iouin. l. 2. c ne tales 29 de conſ diſt. 5. D Leo ſer. 8 2.
C exercitu Nabuzardan Regis Babylonij armorum præfectus, Hyeroſolimæ Vrbem inuaderet & occuparet. Hinc Sedeciæ Regis captiuitas & cruenta cæcitas, hinc Iudæa gens Babylonias catenas experta, hinc Hyeroſolimæ excidium Templique totius euerſio: tùm Hyeremiæ calamo, tùm ſacro regalium rerum Scriptore narrata hæc habes; ſingulari tamen adnotatione perdignum videtur, vocem hanc Nabuzardan ex Hebræo idiomate idem referre, ac *Princeps coquorum.* quinam videntur ſibi conuenire exercituum Ductor & Princeps coquorum? quis vnquam agminibus præfici coquos vidit? quis vnquam deſtrui ab illis vrbes vidit, quibus menſæ dapibus inſtruuntur? implexas haſce difficultates Diuus Gregorius enodat, eo in opere, quo Hyerophantas inſtituit, atque ventrem coquorum Principem eſſe, cuius vi, cuius artibus virtutum mœnia euertuntur, pietas profligatur, & ſanctitas tota deletur: quis enim ignorat in Hyeroſolimâ exprimi pietatem? 4. Reg c 25 Hier 39. & 5. 4. D Greg 3. p. paſt. mon 10.

Non ærarij opes tantùm exhaurit menſarum luxus, ſed theſauros pietatis euacuat; dum coquit epulas, terreſtres ſimul & cæleſtes diuitias decoquit, in quam
D ferè ſententiam Deus ipſe videtur allocutus. *Qui diligit epulas, in egeſtate erit.* Cron. 21.

Quàm facilè eſt, vt Antiſtes qui menſis incubat, Deo non uacet, qui dapibus impletur, ſacris precibus abſtineat, nec tantùm ſibi, ſed populo toti perniciosſus eſuriat?

Menſarum dapes cæleſtibus adeò delicijs auerſantur, ut faciliùs fuerit ignem cum aquâ paciſci; audi iàm, quæ peropportunè ad Clericum patrui ſui Decani opiparæ menſæ aſſidentem ſcripſerit Diuus Bernardus. *Quomodo ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt; ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe non compatiuntur.*

Memorandum illud ad hanc rem occurrit, quod Tertullianus refert Chriſtiano cuidam acciſſe nomine Priſterio: Chriſtianæ Religionis nomine coniectus hic in carcerem proximâ die trahendus ad ſupplicium erat, ſed miſer precibus & ieiunijs omisſis, quibus ſibi præſidium compararet, totus fuit, ut epulis & uino Tertul. adu. Phiſ. c. 12.

uires

vires reficeret, ne tam ſæuos cruciatuum aculeos experiretur: auerſatus adeò Deus eſt eius immoderatam edacitatem, vt ſui corporis victimam inter ſupplicia A pro ſuâ fide immolandam reijceret: experimento itàque tormentorum facto, vix tortorum in manus acceſſit, vt virtute diuinâ deſtitutus, dolorum violentiâ conſternatus, turpiſſimè deficiens animo à fide defecerit, quam ſanguinis effuſione probandam ſuſceperat. E Chriſti Martyre Bacchi teſtis euaſit, & prandio, quod lautè ſtruxerat manè, cęna fuit illi ſubreptâ, quam cæleſtium Spirituum miniſterio Deus ipſe in Cæli ſede parauerat.

Si ergò ventri deditus Antiſtes eſſet, & nimis inter dapes effuſus, gulæque profundæ homo, an non ſuo miniſterio exercendo ineptus, monſtri loco eſſet deridendus hominibus, Angelis aſpernandus, ſupremoque Hyerarchæ Deo odio habendus?

D.Hieron. ep. 2 ad Nep

Quid monſtruoſius, quàm dignitatem excelſisſimam Deoque ipſi proximam ventri ſaginando ſubijcere? quid deformius, quàm inter ſtruenda conuiuia dapeſque condiendas cogitationem totamque mentem ab eo impendi, qui delicijs omnibus nuncium remiſit? B an qui paſcendis animis deſtinatur à Deo, onerando ventri totus vacabit? an qui populos ad lachrymas & cineres excitaturus eſt, vino & dapibus occupatus aſſideat? prærogatiuam eam ab Apoſtolo in Epiſcopo requiſitam perpendens Hyeronimus *Domini ſua bene præpoſitum*, vide, inquit, ea ad quæ vocatur Antiſtes, *Non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt calacas patinas ſtruat, non vt phaſides aues lentis vaporibus coquat, qui ad oſſa perueniant, & ſuperficiem carnis non diſſoluant, artifici temperamento: ſed vt quod populo precepturus eſt, prius à domeſticis exigat.*

D Hier ep. 33 ad Oce
D. Hieron. ep. ad Nep.

Aliàs etiam in quendam alium ſuam dicendi vim elimauit Sanctus idem Præceptor, qui cum obſcuro ſanguine natus Epiſcopale faſtigium attigiſſet, ſacrorum cenſuum opulentiam in opiparas menſas exquiſitaque fercula effundebat: rectâ aliqua ratione honeſtari hoc poſſe videbitur forſan alicui, cùm de Sancto Colonienſi Hyerarcha referatur, quòd cum è ſuæ gentis obſcuritate, contemptui ſuis populis eſſet, magnificè extructis conuiuijs excipere plurimos cępit, eaque deliciarum pompâ, C quibus tamen ipſe moderatiſſimè abſtinebat, amorem ſibi famamque populorum vindicauit, qui plerumque virtutibus omiſſis pompaticâ harum rerum ſpecie demulcentur. Hæc tamen experimenta magnificentiæ in eis nunquam commendanda eſſent, qui è Religioſo ordine Epiſcopales ad ſedes elati, parſimoniam & frugalitatem in gulæ irritamenta ventriſque ſolatia commutarent.

Sur. in eius vit. 4. Dec.

§. I.

VIDISTI, ni fallor, quàm neceſſariò temperandæ gulæ ſtudere debeat Antiſtes: vt autem temperantiæ virtus intemperantiæ vitio aduerſatur, ſic etiam in aduerſos planè effectus erumpunt. Ad reprimendos concupiſcentiæ motus ęſtuſque ſedandos, validiſſima in primis temperantia eſt, nec etiam aliam ſui vel fideliorem ſociam, vel amantiorem nutricem, vel induſtriorem cuſtodem pudicitia habet, D quàm ſobrietatem: corporis ſtimulos hæc retundit; voluptatum irritamenta hæc extinguit, amoris demùm illecebras hæc delet, & è luxurie domitâ laureis redimita triumphat. *Verùm herclè verum eſt: ſine Cerere & Libero friget Venus.*

Ter. in eundem.

Sic olim Terentius: hoc pariter idem apud Stobæum Socrates ſuos diſcipulos edocturus ſignificabat, vt à turpium voluptatum tyrannide eos vindicaret: aureum frænum dixeris temperantiam eſſe, quo præcipites animi motus cæleſtis auriga moderatur, & mentem vi ſenſuum tranſuerſum actam meliorem reuocat ad viam, quâ metam caſtimoniæ aſſequatur. *Temperantia eſt quoddam nobile frænum animæ, per quod eam Dominus retrahit à tentationibus, & delectationibus prauis, & nociuis:* Albertum Magnum dedi, daboque Bernardum, qui mentis ſuæ propoſitum, quo quadrageſima libua tantùm eſcis ſe reficere ſtatuit, ratione allatâ confirmans, ait *Abſtinebo à carnalibus, ne dum nimium nutrierim carnem, ſimul & carnis nutriam vitia.*

Stob. 15.
Albe Mag. ferm di rogat.
D. Bern in Cant. ser.

Fa

Ea etiam temperanda eſt, vt corporis valetudinem ſeruet; nutrimentum enim
A affert, non grauedinem, alit non corrumpit, naturalem calorem fouet, non opprimit,
ſtomachum reficit, non onerat, alacres viuidoſq; ſpiritus parit, non crudos craſ-
ſoſque vapores, innocentem lætitiam animat inter dapes, non necat, vegetos ſenſus
exhibet, non inertes: quàm benè ad noſtram vtilitatem verba Diui Chryſoſtomi D. Chriſoſ.
Gratianus inter Canones ſacros inſeruit: do illa: *Nihil enim ſic iucundum eſt, ſicut* hom 29 in
cibus benè digeſtus & decoctus: nihil ſic ſalutem, nihil ſic ſenſuum acumen operatur, Lubr. c. ni-
nihil ſic ægritudinem fugat, ſicut moderata refectio: ſufficientia quippe cum nutri- hil 28 de
mento, & ſoſpitatem ſimul procreat & voluptatem. conſ. d. 5.

Quin teſte Diuo Hyeronimo, quem idem Gratianus refert, non pauci fuere, qui c. legimus
frugali tenuique menſa ventris genio indulgentes; podagram doloreſque, quibus 30. ead. diſt.
laborabant, placidè exuerunt. Perenni floridàque ſemper valetudine viguiſſe So- 5.
crates fertur temperantiæ vi, quâ gulæ imperabat: Vegetos & pios annos agit,
qui ventris temperare nouit ingluuiem: quocumq; alio medico doctior & ſecurior
ſobrietas eſt, ad morbos profligandos, ad vires ſeruandas incolumes: ſanè è tri-
B bus illis medicis, quos ad Anglum Regem ſchola Salernitana miſit, vnus ſo-
brietas eſt. Scol. Saler, c. 1.

Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Hæc tria, mens hilaris, requies moderata, dieta.

Caium, antequam Principatus culmen attingeret, proſperrima valetudine v-
ſum Philo memorat; tenuiſſimo enim victu neceſſitati corporis conſulebat; verùm
vt ſe obſoniorum luxui dapumque copiæ Princeps dederat, corporis habitudine
immutatâ atque corruptâ, morbis & doloribus occupari cœpit; ſiquidem vt ipſe
ait, *Temperantiæ merces eſt robur & ſanitas; intemperantiæ verò morbus & im-* Phil. deleg.
becillitas. ad Caium.

Lepidum quid aptè hic memorandum occurrit, de quodam Vaſcone qui Piti-
nicolus vocabatur; iter hic agens in quodam hoſpitio manſit, vbi frugali contem-
ptiſſimaque menſâ exceptus à Tabernario fuit; olera tantùm malè cocta paraban-
C tur, vinumque adeò vitiatum, vt ſolâ ſiti condiretur; Parciſſimè igitur Vaſco man-
ducauit; poſt quæ acceſſiri medicum iuſſit; acceſſit hæc audiens tabernarius, vt
ei ſignificaret, nullum ibi medicum præſtò eſſe; tunc Vaſco; non benè inquit,
ò mi Caupo te noſti, nec enim caupo tu es, at medicus, optima namque omnium
aliarum medicina temperantia eſt: mercedem igitur accipe, quam tibi non vt ta-
bernario, ſed vt medico lubens perſoluo.

Verùm omiſſa hæc faciamus ad alia vtiliora properantes: ipſa enim non cor-
poris tantùm, ſed ipſius ſpiritus valetudo in temperantia fundatur, adeòque pri-
mum ſanctæ vitæ lapidem in temperantiâ eſſe docuit Caſſianus: ruat neceſſe eſt
quæcumque virtus hoc fundamine deſtituta: exquiſitam animi dapem vocauit eam
Diuus Chryſoſtomus, animæ noſtræ alimentum, quo ad virtutum labores & exer- D. Chriſoſ.
citamenta pietatis egregiè vegetatur: profectò virtutis amatores ſapientiſſimè Pi- ho. p. in Gen
thagoras admonuit, *Imperare his aſſueſcas, veneri in primis, ſomno, & luxui.* Pithag. in Carm.

D Ad preces Deo fundendas, Deumque animo amplectendum, illa nos excitat,
vt cæleſtium arcanorum conſcia mens euadat, & pietatis adyta facili cogitatione
poſſideat. *Abſtinentiâ prodeunt caſtæ cogitationes, virtutes rationabiles, ſalubria* D. Leo ſer.
conſilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiſcentijs moritur, & virtutibus ſpi- de ieiun.
ritus innouatur. Sic magnus Pontifex & ſcriptor Leo.

Licet igitur gulæ intemperantia, ſi in ipſa ſpectetur, lethali crimine non pol- D. Th. 2. 2.
luatur, niſi vel ex alicuius legis contemptu vel è valetudinis damno, vel ex ebri- q. 2. ar. 2,
etate datâ operâ conquiſitâ, eius nequitia augeatur, adhuc tamen neſcio, quî excu- Nauar in
ſari ea in Antiſtite poſſit, qui cum ad abſolutam perfectamque virtutem poſſiden- manu c. 23.
dam teneatur, ea omnia tenetur amplecti, quæ ad eius culmen acquirendum ad- nu. 1. 19.
ducunt, eaque omnia euitare, quæ ab eo vitioſâ labe deducuntur. vide ad hoc. D. Th. 2. 2. q. 148 ar. 2.

Ad Archiepiſcopum Senonenſem ſcribens Diuus Bernardus, vt in eo Præſules
omnes admoneret de turpitudine, quâ immoderatis hiſce comeſturis Præſulum
dignitas veneranda fœdatur, populos Præſulem irridentes exprimit eique repræ-
ſentantes, quàm longè ab Epiſcopali Sacerdotio ſordes iſtæ menſarum abſcedant,

quàm

quàm ineptus earum vſus ad tantum miniſterium ſe præbeat, & quàm perniciocisſimo exemplo gregem ſuum inficiat; audiantur eius verba: *Inſtar mei, qui ouis* A
D Bern. ep. 42. ad Ep. Senonen. *ſum, paſtor meus etiam curuus graditur, vultum gerens deorſum, & terram ſemper reſpiciens, & ſoli ventri, mente ieiunus pabula quæritans: in quo diſcernimur? ſi venerit Lupus, quis præſidebit, & occurret? quid indecentius, quàm quod Paſtor more pecudum ſenſibus incumbat, & corporis hæreat infimis, inhiet terrenis, & non erectus ſtet vt homo, ſuſpiciens cæleſtia; quæ ſurſum ſunt quærens, & ſapiens, non quæ ſuper terram.*

Aliam etiam alibi rationem affert, illis valdè opportunam, qui huiuſmodi dapum ſtudio vacant, earum diuitiarum vſu, quæ cum ſacræ ſint, ad pauperum patrimonium referuntur; adeoque eas inter menſas effundere & obligurire, furti, D. Ber. ep. rapinæ, ſacrilegij reum ſe facit: *Denique quicquid præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum de altari retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt:* licet autem exaggeratâ dicendi vi fuerint hæc (de quo luculentius & vtilius in tertia operis parte ſcribetur) adhuc tamen ingentem cuicumque curam inijcient, ſi ſtudioſus beatitatis extiterit. B

D Dam. ep. apolog. Baron. an. 1061. Clariſſimè autem Diuus Petrus Damianus fatetur, ſe potiſſimùm eâ de causâ purpuram & infulas exuiſſe, quià conuiuijs æras illa ſcatebat, & frequentiſſimis menſis exundabat. *Quotidiè regales epulæ, quotidiè apparatus, quotidiè nuptiale conuiuium.*

Duo autem idem Damianus affert exempla ſatis formidanda, quibus apertè innoteſcit, nihil aliud eſſe menſarum ſtudio luxuique ſe dare, quàm voluptati ſe mancipare, ventri gulæque ſe immolandum tradere, proſtituere rationis vſum, eiſque vinculis ſe obſtringere, quibus ſe cum voluerit, non poſſit exoluere, diuinam demùm vltionem obarmare eſt, cum, vt Chriſtum exemplar imitemur, nos
Rom. 13. 13. 4. vocauerit Deus, non vt deliciemur *in comeſſationibus & ebrietatibus*, adeòque cùm
D. Pet. Da. ep. 16. l. 5. in Deo initiatis viris deformius hoc vitium ſit, ſupplicio grauiori percutiendum Deo videtur: ad Landulphum ergò Mediolanenſem Presbyterum ſcribens refert, quod cum quartâ feriâ Quinquageſimæ, quâ ſacro cinere Chriſtianorum capita C
aſperguntur, magnificam ſplendidamque menſam Cluſinus Antiſtes inſtruxerit, eaque plures conuiuas exceperit, hilaritèr & feſtiuè die illâ traductâ, in morbum paralyticum, Deo puniente, tam præcipiti violentiâ incidit, vt vultu deformis, & ore turpiſſimè diſtorto miſerandam ſpeciem exhibens, reliquo vitæ tempore vſque ad obitum immaniſſimè fuerit afflictatus.

D. Pet. Da. l. 3. ep. 10. Sed illud formidoloſius & magis horrendum etiam videtur, quod ad Archiepiſcopum quendam ſcribens idem narrat, hac formâ. Dum Pariſienſis Antiſtes Albuinus ieiunio, quod per quadripartita anni tempora vniuerſali lege peragitur, vacaret, oblatus ei fortè fuit Aper venatorum vi mactatus: ad illius aſpectum feræ, quam ſummoperè inter obſonia deperibat, titillari Epiſcopi fames cæpit, eòque voluptatis irritamenta ſe porrexere, vt ab eius comeſtione continere ſe non potuerit diù: condiendam coquis iubet oblatam feram, & ad proximam Saturni diem ieiunium transfert, ac ſi decentius eſſet indulgere citiùs ventri, quàm Deo: ſed Dei D
potentiâ factum eſt, vt eodem ipſo Saturni die miſerrimus ille intempeſtâ morte perierit; Quis hic non agnoſcat grauiùs in eos diuina ſupplicia torqueri, qui proximi omnium Sanctuario deſtinantur?

Quàm

Digitized by Google

A Quàm commendanda, quàm vtilis Epiſcopis ſit epularum Temperantia. Cap. XXX.

QVOD peſſimum deſtruit, optimum eſt: quò igitur magis indecora & inhoneſta in Epiſcopo eſt, quò eorum Sacerdotio magis iniurioſa, epularum luxuries, eò laudabilior, eò ſpecioſiot eſt earumdem temperantia: ipſa ſiquidem tùm Dei beneuolentiam, tùm hominum amorem ſimul & opinionem ſibi comparat, vireſque addit ingentes, quibus miniſterij ſui partes adimpleat. quapropter inter potiſſimas Epiſcopi dotes ab Apoſtolo recenſetur *ſobrietas*: quin animaduerſione dignum etiam eſt, eadem voce, quâ Græco idiomate ſignificatur ſobrius *νηφάλιον*, ſignificari etiam *vigilans*, vti Theotion & Syrus legunt; ac ſi nos (B) Deus edoceat, ſobrietate perſpicaciores nos effici, & ad vigilantiam aptiores; ad hanc autem cùm arctiſſimâ lege teneantur Hyerarchæ omnes, neceſſe omninò eſt, vt temperantiâ deſtituti in plurimis aberrantes, ad tantum miniſterium pro dignitate exercendum impares videantur: quo quidem philoſophandi modo Natalem Salonitanum Præſulem Diuus Gregorius ſuis Epiſtolis caſtigauit, eò quod in re ſacrâ & Epiſcopali peragendâ negligentiſſimus, in menſis inſtruendis & parandis epulis omnes ſuæ mentis ſuæque manus vires impenderet: *Multis ab vrbe tua venientibus, frater chariſſime, didici, paſtorali curâ derelicta, ſolis te conuiuijs occupatum*. Vnde autem huiuſmodi quærelarum veritas poterat Pontifici innoteſcere? accipe: è negligentiâ & oſcitantiâ, quâ nullâ curâ populos moderabatur; *quæ audita non crederem, niſi hæc actionum tuarum experimentis approbarem*. Meritò igitur Quartæ Synodi Carthaginenſis Patres tùm pietate, tùm litteris præſtantiſſimi, è quibus etiam Diuus Auguſtinus fuit, ſtatuerunt frugali tenuique (C) menſâ Epiſcopum contentum fore eâ conſideratione, vt tanti Sacerdotij dignitatem, non magnifico menſarum apparatu, luxuque peregrino epularum illuſtrent, ſed morum probitate, ſed vitæ ſanctitate coronent: eandem poſtea Synodi Carthaginenſis legem Tridentinę Synodi Patres inſtaurarunt: *Menſâ, ac frugali victu contenti ſint*.

p. Tim. 3. 7.

D. Gregor. l. 2. ep. 14. c. multis 5. diſt. 44.

Conc. Carth. 4. Conc. Trid ſeſſ. 21. c. 5. de reform.

Adeò tamen hac eadem in re ſtatuenda, firmus & conſtans adhæſit Theodoretus, ut diceret *Sacerdotis vita temperantię Typus eſſe debet*; Diuus hæc Hyeronimus ſuâ ratione confirmet, quæ in eo ſita eſt, quòd cum maximè ad Epiſcopum ſpectet, populos ad Chriſti Domini ſectanda ueſtigia excitare, in ijs præſertim, quæ ad frangendum ieiunijs corpus, duramque uitam uiuendam referuntur, quàm propè irridendus ille fuerit, qui uerba ſua ſuis operibus deſtruens, totus inter conuiuia eſſet, alijſque ieiunantibus, uentri & abdomini indulgeret? profectò imitari hoc eſſet Homericam Penelopem, quæ tota die elaboratam texturam unicâ horâ diſſoluebat: (D) Apoſtolicum quidem iſti munus gererent, ſed non Apoſtolicos mores haberent. audi iàm non loquentem, ſed tonantem è Gratiano Hyeronimum. *Eccleſiæ Principes, &c. An non confuſio, & ignominia eſt, Ieſum Crucifixum magiſtrum, pauperem, atque eſurientem ſaturis prædicare corporibus, ieiuniorumque doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? ſi in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolùm ſermonem eorum imitemur, ſed conuerſationem quoq; & abſtinentiam amplectamur*. Sacrorum Annalium documenta peruolue? nullum in eis inuenies ex initiatis Deo uiris, quos probatiſſimâ famâ mundi gentes exceperint, quem tenuiſſimo victui & contemptiſſimis eſcis addictum, commendatiſſimum ſibi Deus haberet: ieiuniorum ope quàm facilè hi difficillima & implicita quæque negotia expediuerunt, ſibique Deum potenti auxilio præſentem compararunt: mirum enim dictu eſt, quanti ponderis ſit hæc ieiuni corporis afflictatio, quantaſque uires animo ſuperaddat, ut quælibet uirtutum maiora faſtigia conſcendat: ad eorum uoluptates paratiſſimus Deus accurrit, qui ſibi uoluptates omnes menſarum denegant, eorumque ſingulari cultu ſapientiam, & prudentiam elimat: ſapientiſſimos

Theod. in Leuit.

D Hieron. ad c. 2. Mich. c. Eccleſ. Princ. 4. 35 diſt.

certè Iudæos adoleſcentulos Babylon tota admirata eſt,eâ tantum de cauſa, quia regijs epulis abſtinentes, olera tantùm & legumina ad vitam enutriendam adhi- A
berent.

Chriſ.ho.1. in Geneſ. D August. Exod. 34. 4 Reg. 19. Dan. p. 10. Ion. 3. Iudit. 13.

Perpende iàm, quod olim diſertiſſimi tùm Græciæ, tùm Africæ Oratores Chryſoſtomus & Auguſtinus perpenderunt; ſi enim ſtatutis legibus inſtruere Hebræos ſuos Deus velit, ieiunio quadragenario Moyſem ad eas excipiendas inſtituit, ſi ad Heroica facienda dirigit Eliam, eodem ieiunio vires eius obarmat: tùm Daniel, tùm Hebræi adoleſcentuli ieiunij præſtantia Deum habuere propitium; ieiunio tanquàm clypeo Niniuitæ diuini furoris fulmina in eos iam detorquenda repulerunt: ieiunio ſe excitauit, vt ſimul cum capite lauream de Holoferne pulcherrima Iudith referret; ieiunio præ Tribu Beniamin ſibi Tribus Iſrael primatum & excellentiam vindicauit; ieiunio demùm inſtructus ad fidei diſſeminandæ propagationem ſeruator ipſe Chriſtus velut ad paleſtram deſcendit: quid plura? Audi Chriſologum. *Ieiunium ſcimus eſſe Dei arcem, Chriſti caſtra, caſtitatis ſignum, ſanctitatis trophæum: hoc Ioannem in natis mulierum fecit eſſe maiorem.*

D Chriſol. ſerm. 2.

Potentiſſimis ieiunij armis Stygia Dęmonum vis adeò labefactatur, vt Apoſtolorum imperio parere ſemel detrectantes, *ieiunio & oratione* ſubijciendos docuerit Deus: quò enim hilarior & feſtiuior inter epulas iocatur Dæmon, *Vbi ſaturitas, ibi Dæmones choreas agunt*, eò magis noſtri ventris afflictationibus afflictantur: opportunè ad hæc naturalis ſcientiæ magiſtri docent, ſtatim perire ſerpentem, quem ieiuni viri ſaliua contigerit. *Vides quanta vis ieiunij ſit, vt, & ſputo ſuo homo terrenum ſerpentem interficiat, & merito ſpiritalem*, ait Ambroſius: Tartareum anguem vir ieiunus occidit: quapropter nulla nobis admiratio ſit; ſi tot venenatis artibus, quas olim è Gnoſticorum & Vigilantij faucibus, nunc verò è Caluini Lutherique ore deuomuit, ieiunium ſuffocare & extinguere tentauerit Dęmon: ne ieiunio ſuffocetur, ſuffocare tentat ipſe ieiunium. B

D. Chriſoſ. vit. Monac. hom. 57.

D. Amb. in exam. l. 6. c. 4.

§. I. C

ALIIS tamen permultis, quibus in tàm lato diffuſoque campo ſpatiari poſſem, ſpontè omiſſis, facere non poſſum, quin verba è duobus ſacrarum litterarum codicibus animaduertam, quibus diſſertiſſimè Præſules edocentur, quàm validum ſibi præſidium poſcere à ieiunio poſſint, ad ea omnia licet difficillima pręſtanda, quibus identidem in populorum regimine implicantur.

Hominem è nihilo Deus educit, rerumque creatarum regimen illi demandat:
Geneſ. 2. *Præſit piſcibus maris, & volatilibus Cæli, & beſtijs, &c.* ab hoc tamen dominio cæli ſydera excipiuntur, quorum ſibi tantùm præfecturam Deus ſeruat: quid tamen eſt, vt extra Paradiſi ſedes animantia non obediant Adæ, cum imperanti Io-
Ioſue 10. 12 ſue promptiſſimè pareant eiuſque voces audiant Sol & Luna? *Sol contrà Gabaan ne mouearis & Luna contrà vallem Aialon; ſteteique Sol, & Luna, donec vlciſceretur gens de inimicis ſuis*: apertè dicam; Adæ gulæ prurigini obedienti, animantia
Lyran. non obediunt. *In pænam peccati dicta obedientia eſt ei ſubtracta*, ſic Lyranus. Io- D
ſue verò ieiunanti tanta vis eſt, vt ſupra terras imperio ſuo conſurgens maxima ipſa ſydera dominetur, & voce formidandâ coerceat. do Tertullianum. *Ieſum*
Tertull. aduerſ Pſych. *Naue debellantem Amorhæos prandiſſe illâ die exiſtimemus, qua ipſis elementis ſtationem imperauit? ſtetit Sol in Gabaon & Luna in Aialon, vt exaudiret Dominus hominem, parem ſcilicet Solis.* Quis vnquam cælum legibus obſtringere, eiuſque ſibi ſubijcere Rempublicam tentaſſet inſanus? Solem mihi videre videor ad Ioſue voces hærentem, ſibique quodammodo incertum, an Dei legibus, an Ioſue vocibus promptus obtemperet: Vt per cæli ſpatia diem vniuerſo diſpēſaturus excurrat præcipit Deus; vt ſtet, ſuoque curſui frœnos imponat, imperat Ioſuè: ad hæc tam diuerſa, imò tam aduerſa, ſuſpenſo gradu dubius vel errat vel hæret Sol: Cedat tamen tandemque natura, prodigium admirandum emergat, cæli leges deſtruantur, vim Sol patiatur, ſuæque maieſtatis oblitus, mortali ſe viro ſubijcere non erubeſcat, hominiſque nutus ſtatis à Deo legibus anteponat. Quin non ipſe Sol

tantùm

Digitized by Google

tantùm, ſed Deus ipſe Principi vel ſacro, vel prophano promptus obediet, dum-
A modò viuidâ fide ſuffultus & ieiunio inſtitutus ad ea ſe componat, quæ Dei gloriam amplificandam populorumque vtilitatem reſpiciunt. Cùm igitur neceſſitas poſtulauerit *obediente Deo voci hominis, ſtabit Sol*, ardua & confragoſa quælibet æquabuntur, & tortuoſa facili cliuo dirigentur: hinc ſanctiſſimè decretum ab Apoſtolis,non ignoramus, quòd antequam ſacri ordines ab Epiſcopis impertiantur, ieiunium in quatuor anni tempora diſtinctum præcedat, cuius ſuffragio, vt in recenter initiatos viros Diuinus ſpiritus illabatur,oramus ſimul & impetramus.

Hàc eàdem de cauſâ, cum vel Synodus aliqua cogenda eſt, vel maxima aliqua calamitas Chriſtiano orbi immineat, Epiſcoporum mos eſt iuxtà ritum ab ipſis fidei naſcentis incunabulis, teſte apud Baronium Tertulliano, vt ieiunium populis deſignetur; nec eorum votis deſuit Deus; ſæpiſſimè enim accidit, vt Diuus Iræneus confirmat, quòd euentis maximè mirabilibus, opem ſuam Deus afflictis rebus ſummâ cum benignitate præſtiterit.

Bar. an. 55. Tertull. ad pſi.h. c.13. D.Iren.l.2. c 57. Bar. an. 58.

Ex his illud præterire nefas exiſtimo, quod à Ruperto de Monte in Appendice
B ad Sigibertum refertur: cùm enim anno à Chriſto nato milleſimo vigeſimo quarto ſupra centeſimum, Balduinum Hyeroſolimæ Regem Saraceni captiuum feciſſent, ad delendos extrema internecione Chriſtianæ fidei Sectatores, quadraginta millia militum coegerunt: ad hæc tàm formidanda ieiunium Supremus Hyerarcha populo toti præſcripſit, quo Niniuitarum ieiunium imitatus, pueris ipſis, ipſiſque belluis idoneum alimentum denegarent; ventum igitur ad pugnam eſt, & cum vix tria millia militum acie ſuâ Chriſtiani complerent, tanto hoſtium numero circumfuſi, tàm graui diſcrimine tenebantur, vt à clade ſæuiſſimâ vix vnum ſuperſtitem futurum arbitrarentur: ieiunantium precibus & Præſulis fide Deus ad miſericordiam compoſitus, in hoſtiles Ethnicorum acies tàm denſo telorum imbre cælitùs immiſſo detonuit, vt viribus ſimul & animo conſternati cæde immaniſſimâ conſumpti fuerint, & in eos non tàm milites quàm mulieres & pueri fuerint leui labore graſſati.

Rub. de mon.in opt ad Sigib. Baron ann. 1124.

C Vt autem ſexcenta exempla prætereeam,quibus elanguidam noſtram fidem Deus erexit, an non noſtra hac ætate Diuus Carolus Borromæus, licet longis ieiunijs inopique victu ſe frequentiſſimâ afflictione conficeret, cum tamen Rhetiæ accolas inuiſeret, arctiori abſtinentia ſibi cibum ſubtrahens, & ſocios ad eadem ieiunia ſeruanda compellens, eorum conuerſionem,quam ardentiſſimè deperibat, tam diuinæ virtutis exemplo Dei beneficio impetrauit.

Giuſſ.in vita S Caroli l.7.c.4.

De circumſtantijs, quibus ſuam temperantiam facere debent Antiſtites illuſtriorem. Cap. XXXI.

D CVM tàm opportunè & tàm neceſſariò in Epiſcopis temperantia requiratur, vt ſuperius ſcripſimus, vt ſupremum virtutis huius culmen attingant, operę pretium duxi ab ijs,quæ lato quodam vniuerſalique ſermone de ea diximus,ad ſingularia deſcendere; quod eò libentius faciendum mihi videtur, quò grauiùs Epiſcoporum Magiſter Gregorius, vnà cum Aquinate Doctore & Gratiano edocet, gulæ vitium quinque potiſſimùm veluti machinis temperantiæ arcem oppugnare: vnico autem hoc carmine definitæ nobis illæ ſignificantur,

Properè, lautè, nimis, ardentèr, ſtudioſè.

DGreg. 30 moral c.7. D. Th.2.2. q.148 ar. 4. c.quinq.22. de conſ d. 5

Vt à primâ igitur circumſtantiâ ordiamur, in tempore ea ſita eſt, hoc eſt,vt deſignatâ tantùm horâ,niſi alia neceſſitas repugnauerit,cibis indulgeamus: aliquandò namque indigentia tempora præuenit, vt Gregorius ait. Statam horam manducandi prætergredi, non tantùm uiro ſacro indecorum eſſe, ſed etiam puerile quis ignoret? quin quicumque homo urbanitate aliquâ uel leuiter aſperſus hac puerili macula abhorreret: peſſimè itaque ſibi proſpectum Vrbs illa crederet, quæ

Antiſtitem ſortita fuerit ſimili labe laborantem; ſatis enim ex ea colligeret, maximè imbecillem & mollem eius eſſe virtutem, qui puerorum inſtar ad grauia A peragenda imparatus, totus quocumque tempore eſt, vt ventri indulgeat & gulam oblectet. Litterali ſenſui adhærens ſic olim philoſophatus fuit Magnus Diuini Verbi orator, *Va ſibi terra, cuius Rex puer eſt, & cuius Principes manè comedunt; beata terra, cuius Rex nobilis eſt, & cuius Principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum & non ad luxuriam*; quin ipſemet Orator Romanus, licet eius verba mente exciderint, hoc idem è Platone certâ ratione ſignificat; in eandem ſententiam conſpirat Philoſophus Seneca, cui tanto pretio hæc circumſtantia habetur, licet tenuiſſima videatur, vt quauis maximâ auri argentique ſummâ pretioſior ſit, qui ad certas diei horas gulæ ſolatia ventriſque voluptates componere ſobrius aſſueuerit. *Benè moratus venter, & contumelia patiens, æſtimari non poteſt.*

Eccl. 10. 16 & 17.
Sen. ep. 24.

D Aug. l. 2. Euang. c. 11

Ea Diui Matthæi verba perpendens Diuus Auguſtinus, quibus immoderatam Iudæorum nequitiam Chriſtus Dominus obiurgauit, eo quòd Domini Præcurſorem Baptiſtam, vini epularumque abſtemium, tanquam linphatum virum & Dæmonibus occupatum euulgarent, ex aliâ verò parte ipſummet Seruatorem Chri- B ſtum nec ab epulis, nec à vino alienum tanquam edacem & plangonem vituperarent, aſſerit Chriſtianam temperantiam non tantùm in epularum copia verſari, ſed etiam in eo quod famem obſonantem tranquillo quis vultu coerceat, adeò vt cum Apoſtolo vſurpare illud poſſet, *ſcio & ſatiari & eſurire*, quæ cum in Sacros Canones Gratianus retuliſſet, explicationem ſuperaddens ait, *Sic faciant Epiſcopi, cum venerint ad pauperes Eccleſias, ne breuis hora conſumat victum longi temporis*; hoc autem non eſſet inſeruire virtuti, ſed neceſſitati: hoc idem ab omnibus Epiſcopis vel opulentis præſtandum mihi videtur: quâ in re ſpectatiſſimi toti orbi fuere ex Italis Ambroſius, è Græcis Chryſoſtomus, qui per aſſiduas tùm litterarum, tùm precum, tum negotiorum exercitationes totam diem abſumentes, ieiuni vſque ad veſperas permanebant, vt de primo Paulinus, de altero Palladius teſtatur; noſtra autem hac ætate hæc eadem præſtitiſſe legitur Diuus Carolus Borromæus.

Philippen. 4. 12. c. quod dicit. 4. 41. dist.
Pall. d. in Chriſ.
Paulin. in Ambr.
Guiſſ in vitas. Caroli.

Ad Epularum conditionem circumſtantia ſecunda refertur, *aliquandò cibos lautiores quærit*, Sic Gregorius. Peregrinas exquirere dapes, eaſque plurimis conditu- C ris imbuere, non ad famis neceſſitatem ſpectat, ſed ad voluptatem, ad gulæ irritamentum, ad ventris ſolatium, ad virij incrementum, ad concupiſcentiæ victoriam: *Sufficit, vt comeſtibilia fiant, non concupiſcibilia: ſufficit enim concupiſcentiæ malitia ſua.* vtinam obdormiſceret adeò libidinis æſtus, vt ad eam excitandam huiuſmodi irritamenta ſuperflua exiſterent; nullum fame iucundius condimentum, nullum ſuauius embamma: hæc tantum te vocet & ducat ad menſam, non dapum ſapor, non epularum excellentia; *Palatum tuum fames excitet, non ſapores: deſideria tua paruo redime, quia hoc tantùm curare debes, vt deſinant.* Senecam audiſti: quantò autem æquiùs præſtandum hoc ab Epiſcopis eſt, quibus, vt ſuperius vidimus, ſtatuta de hac re lex eſt tùm à Toletano tùm à Tridentino Concilio.

D. Bern.
Sen. ep. 12.

Illuſtriſſimorum Antiſtitum exempla, quibus tanquam morum magiſtris erudimur, noſtræ mentis oculis aſſiduâ imagine repræſententur; Diuus Baſilius obij- D ciatur, qui ſale pane & aquâ, & paucis aliquandò lupinis corporis neceſſitati indulgebat; Sanctus Amandus Traiectenſis & Gregorius Lingonienſis, qui hordeaceo pane alebantur; Sanctus Hilarius caricis, & pane elanguidum ſenectute corpus enutriens, Cardinalis Toletus legumina tantum, præter alia ieiunia, ad menſam apponens; Sanctus Goffredus Ambianenſis Antiſtes, panem, aquam, tenueſque fructus ad ſui nutrimentum adhibens; & qui me olim in hac Eugubinâ ſede præceſſit Diuus Ridolphus, qui carne omni, lactariis, & ouis abdicatis menſam tantùm accedebat, vt in gulam ibi pugnam exerceret, & velut in campo ſtrictâ acie dimicaret, vt ad Alexandrum Secundum Pontificem ſcribens Diuus Damianus teſtatur: ſexcentis alijs omiſſis, indicare tantùm Diuum Carolum placet, lupinos tantùm & panem ad victum vſurpantem.

Sur. in vitis hor. SS.
Sur. in vita S. Goffred. c. 10. & ſeq. 8. Nou.
D. Pet. Da. l. p. ep.

Maioris hac in re momenti illud mihi videtur, Aegyptios ſcilicet Sacerdotes tùm vinum tùm æſculenta omnia abſtemios reieciſſe: Perſas farina tantùm & oleribus

vſos

vſos, Indorumque Gymnoſophiſtas, vel eadem farinâ vel pomis victitaſſe: vt fal-
A lacia numina obſequerentur, Deoſque *qui oculos habent & non vident* venera-
rentur, tam plebeis abiectiſque dapibus vitam aluerunt; vt vni veroque Numini
gratificemur, eâdem nos incedere viâ detrectabimus, & vſque ad delicias inter
exquiſitos epularum apparatus immorabimur non Antiſtites ac helluones?

Si quis tamen vel imbecilli habitudine corporis, vel fidei ardoriſque tenuitate ad tam aſpera ventris eruciamenta vires ſuas erigere non valeat, fas vtique eſt, vt illas ſibi dapes vſurpet, quæ noſtrum Sacerdotium non dedecent: non quæcumque edulia quibuſcumque ſunt opportuna, frequenterque etiam vel ſtomachi imbecillitas, vel caloris hebetudo, vel educationis mollities ab illis nos abducit obſonijs, quæ licet abiecta ſint & vulgaria, gulam dulciùs vellicant, & voluptatem magis exacuunt. Ipſe idem Chryſoſtomus ſolus & ab alijs ſemotus manducabat, tùm quia in peruoluendis ſacris litteris,& populorum rebus agendis, totam diem abſumens, ad veſperam uſque comeſtionem protelabat, tum etiam, quia è pluribus,quibus laborabat infirmitatibus, ſingulares aliquas cogebatur vſurpare dapes, quas utpote Epiſcopi ſanctitati impares cæteroquin non attigiſſet. Bar.an.407

B

Si corporis uires adeò ualidæ fuerint, ut Chriſti Seruatoris & Apoſtolorum ueſtigijs adhærentes uulgaribus tantū cibis uti poſſimus, Deo de ſuo munere gratias referamus; ſi uerò pernicioſos eos noſtræ ualetudini experiamur, illæ ſaltem tantùm nobis epulæ placeant, quæ priuatos uitos nobiles decent; illæ reijciantur,quę tùm copia, tùm pretio luxum referunt; impertitis ad pauperum inopiam, quibus ieiunia leuia compenſemus, & anxij deleamus, ad eius obſequium Dei, qui ſuccos amboſios & nectareos in menſa nobis æternitatis apponet: uolupratem è terrenis hiſce dapibus effluentem offerre uel non ualere, uel nolle mollis animi eſt: excipe iam,quæ ex Auguſtino ſic loquente S.Canones habent: *non cogantur diuites pauperum cibis veſci, vtantur conſuetudinem infirmitatis ſuæ; ſed doleant aliter ſe non poſſe: ſi conſuetudinem mutant, ægrotant: vtantur pretioſis,dent pauperibus vilia.* c. non cogantur. 3. diſt.41.

C

§. I.

TERTIA iàm nobis circumſtantia expendenda eſt, quâ ab anxia exquiſitarum dapum cupiditate & uoluptate remouemur: Rem profectò abſonam, nec uiro tantùm ſacro, ſed Chriſtiano prorſus indignam! ut ſcilicet in epularum condituris indagandis totas animi uiris impendamus, ac ſi uiueremus manducaturi, non manducaremus uicturi: fieri non poteſt,ut ex illis ſint, qui uix à matutina menſâ remoti, ueſperrinas ſtatim perſoluant epulas peregrina arte condiendas: habes hoc ab Iſidoro Peluſiota, dum ait, *Totâ die epulas ruminat,qui ad explendam gulam veſpere delicias praparat.* Proh infœlicem! quid aliud profectò eſt hoc,quàm ad gulæ cotem libidinem in ſeipsum acuere? & ex aduerſo Chriſti Seruatoris legibus repugnare, quibus iubetur; *Nolite ergò ſolliciti eſſe dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus?* non hic cibus nobis prohibetur, ſed ciborum conditio & inſtinctus: uoculâ illâ, *quid*,non uel uini, uel epularum uſus excluditur, ſed circa ea gulæ anxietas caſtigatur: è Beda hoc hauſiſſe uidetur Hugo Cardinalis, cuius do uerba. *Non ait, nolite quærere, vel ſolliciti eſſe de cibo; ſed expreſſit, quid manducetis, aut quid bibatis; vt, quid, potius referatur ad quantitatem ciborum,quàm ad ſubſtantiam; quaſi dicat; nolite quærere cibos delicatos.* D.Iſid. Matth 6.

D

Quorſum tanta ſollicitudo, tot irrinctus, tot deliciæ? Vnica epularum voluptas a Diuo Bernardo in fame ſubminiſtratur; prædulcis quicumque cibus erit eſurienti; *ſolus panis bonus ſiet, & tibi cum tenerum & ſemilageum fames reddet*: audiſti Bernardum; expertus hæc adamuſſim fuit Darius, quem quæſitiſſimæ dapes ex Aſiæ tota collecta, & melioris notæ uina faſtidiebant: victus enim ab Alexandro, & è celerrimâ cui ſe dederat fuga æſtuanti ſiti confectus, cum aquam lutulentam & ſordidam ad exringuendam ſitim bibiſſet, iuratus affirmauit, nullam aliam ſibi vnquam dulciorem & ſapidiorem ſibi deguſtatam.

Commendandus hac in re,licet alioquin flagitioſiſſimus,videtur Iulianus, quem

vix

vix Cæſarea ſedes excepit, vt ſtatim coquos omnes ex aulâ repulerit, aſſe-
rens inutilem ſibi eorum artem eſſe, cùm vulgaribus tantùm edulijs veſci con- A
ſueuerit.

Sed iàm ad quartam explicandam circumſtantiam properemus, quæ in eo eſt, vt
ad neceſſitatis libellam cibi aſſumantur, & eius arbitrio metiantur: illud hoc eſt,
quo plerumque delinquimus, nec enim neceſſitati conſulere, ſed voluptati indul-
gere, non vitam enutrire, ſed ad gulæ blandimentum mortem irrirare non erube-
Laert. in Diog. ſcimus: apud Laertium Diogenis fuit effatum, quod *Venter eſt vita Carybdis*; non
D. Chriſ. abſimili loquendi forma hoc idem Diuus Chryſoſtomus expreſſit, ventrē mari com-
parans, quod Deus limitibus ſuis definiuit, ne licentiùs, quàm par eſt, inſoleſcens
eos tranſiliret; profectò ni hac lege maris æſtus Diuina Sapientia refrænaſſet, quis
ignorat tumidum illud ſuperbumque elementum in terras imperium ſibi aquis ex-
undantibus arrogaturum? ſic propè ſtatâ quàdam lege ciborum menſura nobis eſt
temperanda, ijſque habenis coercenda, vt vlterius effræni licentiâ non feratur; ve-
rùm ſi cupiditatis fluctibus aggeres hoſce irrumpere & euertere præſumpſerit, *in-
crepa illum virtute, quam in te habes: vide quomodo Deus increpauerit mare, vt illum* B
imiteris. ſic Chryſoſtomus.

Morbus quidam fames eſt, eiuſque medicamentum eſt cibus: ſi præſcriptas à
medico menſuras in hauriendo pharmaco tranſiliat æger, non ſaluti proſpicit, ſed
morbum auget, & mortem irritat: ſi ergo ad famis medicamentum cibum
medica Dei manus appoſuit, an ſalutare nobis hoc erit, ſi fuerit im-
D August. l. 10 confeſ. c. 10. modicum, ſi præſcripta pondera tranſcenderit? *Hoc docuiſti Domine, vt quem-
admodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam*: ſic olim ad ſobrietatem
ſeruandam, ait Duus Auguſtinus; quòd ſanè tùm corporis, tùm animi valetudinem
roborat & confirmat.

Cum in ea verba ſapientiſſimè ab Apoſtolo exarata fortè occurrerit idem Augu-
Rom. 13. 13 ſtinus, *Non in comeſſationibus & ebrietatibus, ſed induimini Dominum Ieſum Chri-
ſtum*, Animum cunctis dubitationibus ſpoliauit, illaſque omnes mentis ambages,
quibus tenebatur, exoluit; Catholicæ enim fidei excellentiam & culmen in illis
agnoſcens, eius militiæ ſe adſcripſit, tantùm vtilitatis, tantùm luminis populis C
omnibus allaturus.

Tanto autem temperantia hæc pretio Diuo Hyeronimo habetur; vt triduano
ieiunio anteponatur; *ſint tibi quotidiana ieiunia & refectio ſatietatem fugiens; nihil
c. ſint tibi 19 de conſ. diſt. 5. prodeſt biduo, triduoq; tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi poſt pariter obſtruatur*.
non quòd ieiunia illa probatiſſima non ſint & optima, ſed quia, ni certus quidam
D. Amb. l. 6 exam. c. 4. virtutis ordo ſeruetur, vitium euelli non poteſt, eique oppoſita virtus firmari: in
eos etiam Diuus Ambroſius iocatur, qui ſe allio laturos implent, eo enim dele-
ctantur edulio, quod Leopardus abhorret.

Cum adhuc adoleſcentulus eſſem, cum Patre Cornelio à Lapide Societatis Ieſu
magnâ me amicitiâ obſtrinxi; is ille eſt, quem tanto Sacrarum litterarum bono,
interpretē Diuini verbi habemus, immortali omnibus nomine ſpectatiſſimum: non
abſque admiratione ab ipſo excepi, exactâ lancis menſurâ epulas ab eo exceptas,
ne per vnciam quidem ciborum ſibi præſcriptam legem tranſgrederetur: Barcho-
lus hac in re, vt poſtea inueni, eum præiuit, vt incolumis litterarijs diſciplinis ſuam D
operam poſſet totus impendere; quàpropter iure merito decet, vt nos ſublimiori
quadam ratione excitati vtrumque imitemur, non immemores hac tantùm viâ gra-
tiſſimos Deo viros inceſſiſſe.

Longè etiam his omnibus vtilior quinta circumſtantia eſt, & à Diuo Gregorio
deſcribitur; ea autem eſt, vt in ipsâ comeſtione auiditatem quandam & ingluuiem
fugiamus, iuxtà id quod oraculo admonemur. *Noli auidus eſſe in omni epulatione,*
Eccl. 37. 32 *& non te effundas ſuper omnem eſcam*.

D. Aug. l. 3 de Doctr. Chriſt. c. 12 c. p. 61. diſt. In hoc expendendo egregius eſt Diuus Auguſtinus, quem Sacri Canones refe-
runt: frequentiſſimè enim accidit, vt dapibus opiparis pro ſuâ dignitate Dynaſta
veſcatur, vel multus in comedendo ſit, cui ſtomachus optimè incaleſcit, & opti-
ma corporis habitudo deſeruit; ſed ab auiditate vterque caueat; nec enim contrà
ſobrietatem peccauerit, qui moderatè illa comederit, ſed qui olera & cepas in-
compoſitâ comedendi formâ vorauerit. In

Digitized by Google

A *In omnibus enim talibus, non vſus rerum, ſed libido mentis in culpa eſt: fieri poteſt, vt ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis pretioſiſſimo cibo ſapiens vtatur; inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum olus ardeſcat.* Sic ille, qui pariter alibi hæc ſubdit: *Neque quantum ſumas intereſt multùm, cum videamus aliorum ſtomachum citius ſaturari, & eos ne illi ipſi paruo, quo ſatiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare.*

D. Aug l. 1 qu. Euang c 11. c. quod 4. 41. diſt.

Ad quæ confirmanda cum Chriſto Domino Eſau comparat; ille namque piſces vlla ſine labe comedit, cum hic lenticula ſe ingurgitans non tenui maculâ ſe deturpauerit; quod idem Eſau factum alibi Diuus idem Auguſtinus expendens ait, non exquiſitâ & peregrinâ dape, ſed vulgari & plebeio. cibo primogenitis ſpoliatum, vt addiſcamus, quod non cibus, *ſed appetitus in vitio eſt.*

Luc. 14. Geneſ. 25. D Gregor. moral. 30. c. 13. in fin.

Quid aquâ abiectius? & nihilominùs glorioſior de ſuâ voluptate fuit Dauid, cùm cuius immani ſiti vexabatur, licet trium fortium virorum laboribus & periculis aquam, exceptam, generoſè Deo libauit & litauit, quàm cũ in Therebynthi campo B carneâ illam rurſum coſternauit, ſoloq; afflixit: omnium certè calamos ad ſui commẽdationem aqua illa excitauit, & ad eius imitationem fœlici veſtigio properarunt rum Rodulphus Primus Cæſar & Alphonſus Aragonum Rex cognomento dictus Sapiens: lege, ſi placet, de eo Aeneam Syluium, de hoc Panormitanum.

Licet autem connumerandus inter hos non videatur, qui vel natura vel vſu nullam auiditatis ſpeciem referens, aliorum comeſtionem celeritate præcedit; adhuc tamen ad honeſtatem ſeruandam commendatiſſimum eſſe debet Epiſcopis debitâ moderatione vti; præterquam quòd perutile etiam corporis valetudini erit, iuxtà medicorum effatum: *Prima digeſtio in ore.* Exemplum pluuiæ ad hæc ſapienter Diuus Hyeronimus accommodat, quæ vtiliſſima ſolo eſt, ſi paulatim decidat, lentoque illapſu campis inſideat: cum è contrà ſi violento impetu præceps in agros ruerit, perniciola adeò eſt, vt ſata omnia euertens ſegetes omnes deuoret, ipſaſque non ſemel arbores eradicet. *Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit: ſubitus autem, & nimius & præceps imber, arua ſubuertit.*

C

Tres aliæ circumſtantiæ ad eandem rem vberiùs explicandam afferuntur. Cap. XXXII.

PRAETEREA quæ duce Diuo Gregorio huc vſque de menſarum temperantiâ diſſeruimus, tres alias circumſtantias afferre placet ſacris omnibus viris & maximè Epiſcopis commendandas.

Vt igitur ad ſextam accedamus, ea ſit, vt frequentia conuiuia non ſint, ea præſertim quæ circularia ſunt & in orbem ducuntur, vel ea ad quæ paranda partem D quiſque ſuam contribuit: hæc enim non rarò ita æmulationibus augentur, vt in ſumptus ingentes & indecoros luxus deſciſcant: ſic ſanè ſtatuere Synodus tùm Laodiceoſis, tùm Romana Martino Pontifice imperante.

Cõc. Lao 1. c. 51. c non oportet 5. 44 diſt Cõcil. Martn. c 16. & 66 c non liceat c. eod. 44. diſt.

Si quis autem de huiuſmodi prohibitione rationem percontaretur, reſponſum à Diuo Gregorio exciperet, qui mentem Diui Iob perpendens, quâ pro filijs circularia iſta & mutua conuiuia agitantibus quotidiè Deo victimas immolabat, ſtatuit, hoc ab illo peractum, eo quòd compertum ei optimè eſſet, proxima vitijs ſatis eſſe conuiuia: *Nonnulla quippe ſunt vitia, quæ à conuiuijs, aut ſeparari vix poſſunt*, aut certè nequaquam poſſunt. Ex his potiſſimum locum duo habent, quorum primum eſt immoderata animi voluptas, corporiſque licentia, vt in Hebræis videre eſt, dum in ſolitudine *ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*: Loquacitas aliud eſt, cum inter conuiuia iàm licenter inſoleſcat lingua, quàm pullus equinus inter paſcua, qui quocumque frœno abſolutus ſuæ licentiæ indulget, curſuque in partes omnes effunditur. Ex eo, quod de diuite Epulone tragicâ conuerſione narratur, id magnus Pontifex colligit: ille enim inter conuiuia

Gregor. p. moral. c 4. Iob p. Exod. 32.

uia ſplendidè inſtructa verſabatur, *epulabatur quotidie*: at poſtea inter corporis cruciatus & linguæ præſertim ſcribitur immoratus; vt enim Gregorius ait, *ea pœna inditat culpam*, ſed & Toletana Synodus hoc vitium ſerpere inter menſas aduertit, *quia ſolent crebrò menſis otioſa fabula interponi*. A

Conc. Tol. 3 c.7.c pro reuerentia 11.44. diſt. Non ea tamen Sacris Concilijs mens eſt, vt Epiſcopos à conuiuijs interdictos velint, cum vel hoſpitalitaris cauſà, vel ad concordiam & charitatem fouendam conuiuamur: dummodò tamen ab ipſis confabulationes exulent, & pari menſurâ quâ dapibus corporis vires recreantur, ſacris litteris lectis reficiatur etiam animus, & temperantia religioſè ſeruetur: Hac planè ratione ad Sanctum Gregorium ſcribens Salonenſis Antiſtes de frequentibus conuiuijs quibus fuerat expoſtulatus, ſe purgauit. *Conuiuia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, rectè veſtra fraternitas in ſuis litteris laudat; ſed tamen ſciendum eſt, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cum in eis nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur, nec in eis inanes ſæcularium negotiorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur; non cum plus quam neceſſe eſt, ſeruitur corpori; ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſum exercendæ virtutis habeatur.* B

DGreg.l.2 ep.37 c.cõuiuia 61.44 diſt.

Poſſidon.in vit. s.Aug. Huiuſmodi etiam honeſta ſolatia non rarò in Epiſcopali palatio Diuus Auguſtinus frequentabat, ad menſæ conſpectum palmari charactere exaratum hoc diſtychon in pariete apponens.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam,
Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi.

Quia autem ſemel in obtrectatorium ſermonem Epiſcopi conuiuæ incurrerunt, generosè eos alloquens Auguſtinus, vel, ait, ſermo iſte deficiat, vel deleantur hęc carmina, vel celer ipſe diſcedam.

Quæ autem de moderato epularum apparatu ſuperiùs ſtatui, probata adeò fuere ipſi Platoni, frequenti conuiuio familiares ſuos excipienti, vt Timotheus dixerit, *Benè cum ijs fore, quos Plato excepiſſet conuiuio.*

Laer.in vit. Socratis. Hoc fortè ipſe à Socrate ſuo olim præceptore didicerat, qui cum aliquando, vt è Laertio habetur, de nimiâ frugalitate, qua conuiuas aliquos exceperat, argueretur, ſapienter illud reſpondiſſe, fertur; *ſi boni ſunt æquanimiter ferent, ſi mali, non eſt curandum*. Quàm autem ſobria fuere conuiuia, quibus adoleſcentis Eccleſiæ ſectatores mutitabant, Philo, Clemens Alexandrinus, Minutius Fęlix, Baronio referente, ſignificant; quà occaſione de conuiuijs illis publicis agit Baronius, quæ coram Epiſcopis etiam aureâ illâ ætate inſtruebantur, & vel connubialia, vel Agape natalitia vocabantur. C

Epaminon. Commendatiſſimus omnibus hac in re Epaminondas Dux Thebanorum clariſſimus fit; cum enim hic ab amico ad epulum inuitatus acceſſiſſet, magnificum effuſumque proſpiciens menſæ apparatum, indignatus abſceſſit, illud pronuncians, *Ego te opinabar rei diuinæ operam dare, non de contumelia cogitare*. quàm autem benè hæc Antiſtiti accommodarentur, qui eodem apparatus luxu laboraret.

Giuſſan. in vit. s. Caro. li. l.7. c.p. in fin. Sanctiſſimo Antiſtite digna fuit illa correptio, quam Diuus Carolus Borromęus loquens ſimul & ſilens Senenſem Archiepiſcopum caſtigauit: hic enim hoſpitio eum excipiens, non dignitatis Sanctitatem, ſed nobilitaris iubar obſeruans, regio luxu laſciuientem menſam inſtituit, & nobiles aliquot viros ei famulaturos addixit; vultu triſti & acerbo excepit hæc Carolus, omniumque epularum parciſſimus ferè omnes amouit, tanquam ſibi ingratas, & moleſtas: cum autem poſt ſecundam menſam recenti rurſus pompa tragemata & bellaria vidit apponi; feſtinanter aſſurgens, ne vno quidem obtutu dignatus ea fuit, vt animum penitus ab eis alienum oſtenderet; cum autem prævalidus imber irruiſſet, & pluuius adhuc aer eſſet, noluit ibi amplius immorari, licet validiſſimis precibus eum Archiepiſcopus ab itinere reuocaret, quin eidem de longiori hoſpitio deprecanti reſpondit; iniurioſus pauperibus eſſem, ſi diutiùs hic immorarer; ſumptus enim illi, quos tam magnificus apparatus ad me detinendum abſumeret, debentur pauperibus, quos vt genitor enutrire debet Antiſtes, ea illis impertiens, quæ ſuæ neceſſitati ſuperſunt: his dictis ſine mora deſignatum iter arripuit. D

Aliàs cum Prouincialis Epiſcopus eum hoſpitem tecto reciperet, vt muſicaquæ-

Digitized by Google

A quædam inſtrumenta peritâ manu tangi percepit, grauiter eum redarguens, effatum illud Apoſtoli ore digniſſimum pronunciauit. *Quæcumque voluptuoſa ſenſibus ſunt, ſunt ab Epiſcopis fugienda.* Giuſſan. in vit.l.8.c.10

Verùm quidem eſt, quod in prophanis Principibus & Dynaſtis hoſpitio excipiendis, commendanda videtur opulentia quædam & pompa, quæ eorum dignitati reſpondeat: Prefectò Diuus Laurentius Dublinenſis in Hiberniâ Epiſcopus, magnifico apparatu ſuos hoſpites detinebat, ſuæq; gulæ voluptatem ad eorum aſpectum immolabat; varias enim delibare appoſitas dapes videbatur, cum re verâ illas abſtemius non attingeret. Sur.14. Nouic.c34

Eàdem planè ratione admirandæ vir famæ Ambroſius, licet repetitis ieiunijs vires corporis labefactaret, adhuc tamen non rarò cum Præfectis & Conſulibus Vrbis conuiuabatur ſplendidâ regalique menſâ inſtructa, vt Diuo Martino Vincentius Galliarum Præfectus memorauit, ſanctè ſimul & politicè hoc Ambroſius peragebat, vt ſcilicet exiguo epularum diſpendio, Principum illorum animos fidei Chriſtianæ ſeruandæ & amplificandæ perutiles lucraretur. Senẽr. in dial. galli. Bar.an.367

B Ad ſeptimam iàm deſcribendam circumſtantiam accedo, quæ biſariam diuiditur, hoc eſt in precibus Deo tùm ad initium, tùm ad menſæ finem habendis, & in ſacrà lectione, vt ſuperiùs ſignificauimus; quod de precibus dixi, non Præſulibus tantùm, ſed Lythurgis omnibus commendatiſſimum ea Synodus habuit, quam Diuus Martinus Pontifex celebrauit, & inter ſacros Canones habes: præterquàm quòd à primo vſque fidei naſcẽtis exordio Chriſtus idem ſuo nos exemplo ad hoc excitauit; de eo enim habetur quod extremùm cum Apoſtolis conuiuans, *eleuatis oculis gratias agens, benedixit*: vetuſtiſſimis autem è Chriſtianæ fidei aſſeclis, de quibus ſub ſpecie Eſſenorum loquitur Philo Hebræus, & Chriſtianos fuiſſe Vrbis Alexandrinæ ſimul cum Epiſcopo conuiuentes, docet Diuus Hyeronimus, religioſiſſimos hac in re fuiſſe. Sic Philo memorat. *Sacerdos cibum anteuertit neque fas eſt guſtare quenquam, niſi prius Deo celebretur oratio: poſt finem quoque prandij, vota repetunt: nam & cum incipiunt, & cum deſinunt, quaſi datorem victus Deum* c. non licet 12.44. diſt.

C *laudibus canunt*. ſed ipſemet Diuus Hyeronimus hoc idem edocuit, *nec cibi ſumantur, niſi oratione præmiſſa: nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia*. D. Hieron ep.21.

Neceſſe profectò eſt, vt homines inter & animantes diſcrimen aliquod in comeſtione intercedat; cum enim hi cæcâ quadam mentis prurigine ad cibos accurrant, & fortuito greſſu ad eos ferantur, nos è contra eos è diuinæ benificentiæ manu colligamus noſtro commodo impertitos, vtique decet, vt Deum benefactorem ore ſimul & animo inuocemus: huic ſanè noſtri grati animi monumento, mutuâ quàdam lege gratus adeò Deus ipſe eſt, vt teſte Diuo Ioanne Chryſoſtomo, ad ſuam munificentiam amplificandam hoc etiam titulo obſtringatur: *Menſa ab oratione ſumens initium, & in oratione deſinens, nunquam deficiet: ſed fortè largiùs omnia nobis afferet bona*. D Chriſ. ho.29. ad pop.

Primitias ab ipſis Ethnicis fuiſſe mendacibus Dijs conſecratas Plutarchus refert. Plutarch in Simpoſiac.

Qun, vt mihi fidem fecere plerique, qui Conſtantinopolim vſque & Hyero-
D ſolimam peregrinati fuere, Turcis ipſis in more hoc poſitum eſt: quodnam igitur vel in Chriſtiano viro, vel in Hyerarcha probrum eſſet, ſi fœda viris ſuperſtitione imbutis ſuperari hac in re paterentur?

Clericum, qui ante menſam Dei opem prece aliquâ non inuocaret, leuiter peccaturum docet Nauartus: grauis noxa in Epiſcopo eſſet, quæ ſimul hominibus & Deo eſſet iniurioſa, præſertim ſi ex habita conſuetudine hoc idem omitteret. Nauar. in manl. c.15. num. 111.

Nec illud è Diuo Chryſoſtomo & Theodoreto ſilentio prætereundum, quod præſentiſſimum amuletum ad veneficia & pharmacenſes diſſoluendas eſt, tùm ante, tùm poſt menſam Deo preces litare & ſalutari crucis ſigno dapes munire: *Medicamentum in promptu eſt, ſignum Crucis illis imprime, & protinùs immunditia omnis abſceſſit*: Chriſ. in p. to.4 5.

Ad ſecundam autem circumſtantiam, quæ verſatur in hoc, vt ſacra aliqua lectio inter comedendum habeatur, tùm Concilia, tùm Canones hortantur, tùm à Conc.Tol. 3.c.7.

c pro reue. rentia 44. diſt. a. in omnib. 34. de conſec. diſt. 5. Conc. Trid ſeſſ. 2. c. 2. in vir. s. Fulgent. c. 2. D Aug ſer. 56 de temp. Greg. Tur. l. 3. c 4. Plat. in Piũ Secundum. Eginar. in vit. s. Caroli.

Diuo Auguſtino excitamùr, *Nec ſolum fauces ſumant cibum, ſed & aures percipiant*
Dei verbum: quin iuxtà Patrum Toletani Concilij Tertij ſententiam, magna duo A
commoda nobis ex eà deriuantur. *Per hoc enim & anima ædificantur ad bonum,*
& fabulæ non neceſſaria prohibentur, hoc autem in more ab omnibus ſuæ ætatis E-
piſcopis poſitum fuiſſe teſtatur Diuus Fulgentius & Diuus Gregorius Turonenſis;
quin ab vnoquoque Chriſtianorum hoc idem faciendum Diuus Auguſtinus affir-
mat. Pius Secundus dum menſæ accumberet, cum viris omnigenâ litteratura
conſpicuis ſermonem lætus agebat, & Carolus Magnus ingenioſam aliquam quę-
ſtionem inter dapes agitari iubebat, vel aliquid tùm è veterum hiſtorijs, tum è
Diui Auguſtini operibus legi. Quid pluribus immoror? Atticus, quem tantà ſibi
familiaritate obſtrictum Tullius habebat, hoc in more habebat, vt de eo ſcribens
Cornelius Nepos dixerit, nec vnquam *ſine lectione aliqua apud eum cœnatum eſt, vt*
non minus animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. Quapropter nullum ex Epiſ-
copis forè mihi ſuadeo, qui tum populos hac vtilitate, tum ſe ipſos hac voluptate
defraudet.

Poſtrema iam perpendenda nobis circumſtantia eſt, quâ de in vini vſu mode- B
ratione admonemur: eo autem magis huic adhærere Antiſtites debent, quo eius
defectus turpior in eis & deformior eſſet, adeò vt non in hac explicandâ longius
immorarer, optimè conſcius, quantum ab huiuſmodi labe immunes ſacri homines
ſint, niſi ad omnes populos hæc à me ſcribenda ſpectarent, & niſi de eâ tanquam
in Hyerophantis potiſſimâ nos cælitùs inſtructus admonuiſſet Apoſtolus: eligatis
Epiſcopum, ait ille *non vinolentum*, vt oſtenderet, quam in vini potu ſobrius Epiſ-
copus eſſe debeat: hæc certè Apoſtoli verba Diuus Hyeronimus expendens, vt Io-
uiniani profliget errores, ait, *ſic bibat Epiſcopus, vt an biberit ignoretur*.

D. Hieron. ad Iouin. l. p.

Monachorum ſua ætate excellentium ſobrietatem commendans Diuus Chryſo-
ſtomus hâc loquendi formâ vſus eſt, abſtemij à vino, aquæ tantùm indulgebant,
vt ebrietatem effugerent, quam iure vocaueris ſcyllam vorticoſam, multiplicem
Hydram, omniumque ferè vitiorum parentem, quæ temperantiæ vſu radicitùs
extinguuntur. *Nam quemadmodum ſcylla & hydra apud Poetas, ſic ebrietas multis* C
capitibus armâtur. Hinc enim fornicatio, hinc ira, hinc mollities, hinc turpes amo-
res oriuntur. hæc ille.

Chriſ. ſiſt. hom. 71. in Matthæ

His igitur fœdis Erebi agminibus, vini temperantià ſe Chriſti miles obarmans,
fortis obſiſtit, ebrietateque ductrice, velut eorum Amazone profligatâ, facili pu-
gna delentur, & dum mater eripitur, ſoboles, quæ latet, extinguitur: *nam cum*
matrem vitiorum omnium debilitent & eneruent, adeo vt turbare non poſſit, reliqua
quoque vitia, matre hac, & capite obtruncato, in eis ſepulta ſunt.

Clem. Ale. 2. Pæd. c. 2.

Sed duo potiſſimùm vini intemperantia præfert incommoda, quibus Epiſcopi,
præſertim infulæ maculantur: alterum eſt, quod ex ea mens ad cæleſtia cogitan-
da retunditur, & ad ſacra peragenda hebetatur; quapropter Clemens Alexandri-
nus docuit, *Conuenit diuinis cogitationibus vino minimè grauari*.

Exo. 35. 18.

Nullius ergò admirationi eſſe debeat; ſi legem Dei digito ſcriptam euulgare,
tunc Moyſes populo noluerit, *cum ſedit manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*;
nec enim ad cæleſtia monita attingenda erat idoneus, qui ſobrietatis fines tam li- D
centioſus euaſerat: *Quo ſpectaculo motus, fregit tabulas Moyſes, indignum iudicans,*
vt ebrio populo lex daretur. hæc de Iudæis Ambroſius.

D. Amb. l. de Elia, & ieiun. c. 6. Eccl. 11.

Quibus verbis tantus fidei Magiſter ſignificare videtur, non alio è fonte tot Iu-
dæorum flagitia ipſamq; Idolorum in aureo vitulo adorando ſuperſtitionem, quàm
ex ebrietate defluxiſſe; eius autem opinioni Septuaginta Interpretes adhærere vi-
dentur, quæ enim nos in noſtra vulgata legimus de Moyſe, cùm è monte deſiliens,
feſtaſque exultantis populi voces obaudiens ait, *Vocem canentium ego audio*, legun-
tur ab ipſis, *Vocem præcinentium vinum ego audio*, quæ omnia diuinæ ſententiæ ac-
commodantur, *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt*.

Epheſ. 5. 18 Concil. Turon c 9.

Incommodum aliud, quod ex immodico vini hauſtu deriuatur, eſt facilitas ad
luxuriem; quâ de cauſâ monuit Apoſtolus, *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxu-*
ria, quæ Patres Synodi Turonenſis expendentes eâ de re ſic ſtatuerunt, *fontem om-*
nium vitiorum oportet abſcindi, Apoſtolo præcipiente, nolite inebriari.

Vene-

Venerem & Bacchum duos eſſe ſocios Dœmonas, qui iunctis viribus ad om-
A nium cædem virtutum inſurgunt, ſapientiſſimè Tertullianus docuit: præſens ſem-
per luxuria vino eſt, & eum reciproca vtriuſque commoda ſint, nunquam iſta ab
eo diſcedit; *Veneri & Libero conuenit: duo iſta dæmonia conſpirata, & coniurata in-* Tertul.] de ſpect. c. 10.
ter ſe ſunt, ebrietatis & libidinis.

Vt fornicationis labes, in quam tam validè Apoſtolus intonat, longisſimè eui- p. Corin. 6.
temus, aptiſſimam rationem inueſtigans Origenes ait, nullum ſibi aptiorem mo-
dum eſſe, quàm ſi ab ijs omnibus, quibus illa fouetur, noſtrum animum ſubdu-
camus, & à vino potiſſimum, quo ſopitæ laſciuiæ ignis accenditur, *fugit autem* Orig. tr. 39. in Maath.
fornicationem abundantiùs, qui accendentes, & excitantes, eſcas in quantum vales,
euitas, vt vino, ſi fieri poteſt, non vtatur.

Hinc eos alloquens Diuus Proſper, qui, vt ſuis voluptatibus effrænatiores in- D. Proſp.
dulgeant, ingenitam corporis habitudinem obtendunt, quàm longè aberratis, ait, de vit contemp L. c 2
luxuriem facit, & nutrit vini perceptio nimia, non natura: de ſe autem candidè c. luxu vm.
Diuus Hyeronimus fidem facit, cò magis libidinis æſtus, quibus vexabatur, clan- 7. 35 diſt.
B guiſſe, quo magis à vino eiuſque potu diſcederet; quoties autem ſibi in eius potu D. Hieron. in ad Tit.
morem gereret, validiores & calidiores erupiſſe. c. 17.

Quàm egregiè hoc idem Sacrarum litterarum magiſterio docemur; Noe enim Geneſ. 1, 21
licet è totius orbis cataclyſmo, incolumis emerſiſſet, tenui vini copià horariç ebri-
etatis voluptate ſubmerſus, eas corporis partes indecorè detexit, quas ne quidem Geneſ.
ſexcenti anni ſobrietate obuelatas denudarunt. Loth autem, quem lutulentiſſimæ
Sodomorum ſordes ne leuitèr macularunt, vini robore fçdiſſimè luxuries imputa-
uit: ſed accipe Diuum Ambroſium. *Noe ad vnius horæ ebrietatem nudat femora* D. Ambr. ep 83. ad Ocean.
ſua, quæ ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth per temulentiam, neſciens, libidi-
ni miſcet inceſtum; & quem Sodoma non vicit, vina vicerunt.

Hinc quis non agnoſcat diuinâ lege, tùm à vino, tùm à quocumque potu, quo
mens nube aliquâ offunderetur, ſupremum in veteri lege Hyeratcham fuiſſe amo-
tum, eo potiſſimùm tempore, quo ſacris faciendis vacaturus eſſet? *Vinum &* Leuit. 10. 9. 10.
C *omne quod inebriare poteſt*; tum codex Hebræus, tùm Diuus Hyeronimus legunt,
& omnem Siceram, idem enim omninò eſt, *non biberitis tu & filÿ tui, quando in-*
tratis in tabernaculum teſtimonÿ, ne moriamini; ratio autem de hoc eſt; *vt habeatis*
ſcientiam diſcernendi inter ſanctum & prophanum, inter pollutum & mundum.

Habes hic, quàm meritò tàm acerbè Nadab & Abiù Aaronis filios Deus ipſe
vltrici & fulmineâ manu percuſſerit, cò quòd pro ſacro igne prophanum in Thu-
ribulo appoſuerint: negligentiæ vitio crimen hoc aliqui dederunt, alij timori ver-
terunt, quo recenter inaugurati nutantes, ne errarent, errant; profectò à miſeri-
cordiâ nimis alienum hi Deum faciunt: veroſimilius alloqui tres Rabbini viden-
tur Simeon, Moyſes, Salomon, aſſerentes ex immodico vini potu deceptos pro
ſacro igne prophanum ſuſcepiſſe: ſententiam hanc ſtatuta poſtea à Deo lex robo-
rare videtur & ratio; ebrietate enim, quà vitiantur reliqui homines, ſacri viri enor-
mi veluti ſacrilegio polluuntur: ſed audi hæc diſertè explicantem Diuum Chryſo-
logum. *Vini odor odorem fugarat incenſi, & ebrietatis ignis flammam prouocarat*
D *altaris. Vnde quia alienati à vino, alienum portauerunt ignem, mox diuino igne* D. P. Chri. ſol. ſer. 26.
referuntur extincti. Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegium.

Qua de causâ ipſis Trezeniorum Myſtis in more erat, vt Alexander ab A-
lexandro refert, quod triduò antequàm vaticinia ab Idolis exciperent, vini eſſent
abſtemij; quod idem poſtea Ampharatus apud Volaterranum vſurpauit, vt ad ef-
fuſa oracula impertienda fierent aptiores: quâ in re veri Numinis Sacerdotes Dę-
mon idem eam ſobrietatem docuiſſe videtur, quà vini potum temperemus
oportet.

Nec illud abſque admiratione omittendum eſt, quod ex Apoſtolo habetur; hic
enim ad Chorinthios ſcribens prohibet, ne cum ijs, quos ebrietas occupat, Chri-
ſtiani viri conuiuentur: *Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is, qui frater no-*
minatur, eſt fornicator, aut auarus, aut Idolis ſeruiens, aut ebrioſus, aut rapax: p. Cor. 5. 11
cum eiuſmodi, nec cibum ſumere, & nihilominus ipſe idem Apoſtolus permittit, vt p. Corin. 10 27.
ab Ethnicis conuiuio excipiantur, *ſi quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omne* Ephes.

quod vobis apponetur, mandutate: ac ſi pernicioſior eorum conſuetudo ſit, qui vinum redolent, ac eorum qui ad idolorum ſuperſtitionem conuertuntur. A

Conc. Aga. cap. 41. Anno 5. 6. c fin. 35. diſt.

Quàm meritiſſimè igitur Agathenſe Concilium, cui Symmacho Pontifice imperante, Sanctus Cæſarius Arelatenſis Antiſtes præfuit, & quinque ſupra triginta Antiſtites adfuere, fidei confeſſione in Arrianos clariſſimi, & Sanctorum numero adſcripti ex eis aliquis, vt grauiter ij plecterentur decreuit, qui ſacris initiati ebrij fuiſſent; hoc autem Lythurgicæ diſciplinæ potiſſimum caput eſſe dixerunt, eò quod ex ebrietate vitia ferè omnia, nequiſſima veluti proles, egerminent: *ante omnia Clericis vetetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiteris (vt ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio à communione ſtatuimus ſubmouendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio.*

D Hier. ad Nep. de vit. Cler. c. vinolentum 6. 35. diſt. Ephes. 5. 18 Leuit 10. 6. Conc Nannet. quad. q. 44. diſt. Laert in vita Anach.

Nullà hîc excuſatione purgare te potes, ait Diuus Hyeronimus; ſiue enim vetus, ſiue recens lex Dei ſpectetur, vtrobique vino addicti Lythurgi damnantur. Vinolentum Sacerdotem, & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet: quàpropter in Nannetenſi Synodo inter decreta à Gratiano memoratâ, ſacris viris adſcripta lex fuit, non tantùm corporis valetudini perutilis, ſed admodùm pietati ſalutaris, vt ſcilicet ternâ tantùm vini potione vires corporis in comeſtione reficiant: *vltrà tertiam vicem poculum non contingat*, quæ eadem Anacharſis Philoſophi apud Laertium mens fuit aſſerentis, *primum poculum eſt neceſſitatis ad ſedandam ſitim; ſecundum ſobriæ hilaritatis, tertium voluptatis; quartum ebrietatis & inſaniæ.* B

p. Timot. 5. 23.

Egregia tamen ea moderatio eſt, quam Præſulibus deſignat Apoſtolus, *Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*, vt omninò vino eſſent abſtemij Antiſtites Apoſtolum hortari docet Tertullianus, ſi valetudine integrâ perfruantur; ſolùm enim morbi cauſâ vinum adhibendum oſtendit, *hos ipſa abſtinentiam vini dignam Deo ſuaſit, quam ex neceſſitate diſſuaſit*; his etiam Diuus Ambroſius docet vinum prohiberi, ne ex eius dulcedine cæleſtium rerum voluptas in nobis amareſcat.

Præterquàm quòd illa eadem epiſtola tranſmiſſa ad Timotheum fuit, virum ab omni vel leuiſſimà intemperantiæ ſuſpicione alienum: Da nunc Timotheum alium, ſic loquentes interpellat Bernardus; vltrò enim illi ad potum conceſſerim balſamum, & aurum ad cibum. C

Corn. l. p. c. 2.

Si autem Apoſtolos & Timotheum Ipſum imitati, alioſque illuſtres Antiſtites ſtomachi imbecillitate, quâ præcipuè ſtudioſi viri laborantes ad vires defatigati ingenij reficiendas eo indigent, vino penitùs abſtinere non poſſumus, eo ſaltem honeſtâ moderatione vtamur.

Vino quidem, loquentem audi Bernardum, vtatur Epiſcopus, quod ei Apoſtolus impertitur, ſed illud modico animo imprimat, quo eius potum ſanctè coercet Apoſtolus.

De Temperantià ab Epiſcopis ſeruandà, tùm in domeſticà ſupellectile, tùm in numero famulorum. Cap. XXXIII. D

TVM famâ, tùm ſapientiâ clariſſimus è Philoſophis Epictetus, cuius characteribus volumina gemmaſcunt, cuiuſque effatis velut oraculis poſteritas tota fuit ad ſapientiam erudita, totus in eo fuit, vt nos ab ornandis pictarum tabularum pompâ domibus & ſplendidis amouendis ab earũ cultu peripetaſmatis amoueret, & tantùm ad temperantiæ ſimulachra ſtatuenda hortaretur: illa enim oculis tantùm oblectandis inſeruiunt, hæc autem ad erudiendos animos videntur aptiſſima.

Senec. ep. 5.

Adhæſit his ſapientiſſimus Seneca; moribus etiam magis illuſtrandas à nobis domus noſtra edocuit, quàm belluatis Babylonicis, Attaliciſque texturis; adeò

vt

vt qui noſtras ſpectaturus ædes accedat, non earum luxum, ſed noſtros mores
A admiretur. *Qui domum intrauerit nos potiùs miretur, quàm ſupellectilem noſtram.*

Hoc illi Philoſophi ſermone vtebantur, quem non pia Chriſti Seruatoris humilitas, ſed idolorum inſolens faſtus inſtruxerat; & nihilominus ab eo domeſticq; apparatu abhorrebant, quo ſuperbia fouetur & faſtus adoleſcit.

Quid ergò nobis dicendum, qui piæ Chriſti humilitati non tantùm adhærere debemus, ſed ad eius imitationem populos erudire? quid pompa, quid cymelia, quid periſtromata, quid famulantium turba cum Dei famulis, qui mundi regimen ipſi paupertati poſthabuit. *Intolerabilis impudentia eſt, vbi ſe exinaniuit maieſtas, infletur vermiculus & tumeſcat.*

Magnus rei Politicæ magiſter totus in eo eſt, vt doceat ad huiuſmodi vitioſas conſuetudines eliminandas, in domeſticas ſuppellectiles ingentia tributa eſſe imponenda; hæc via fuit, quâ per quingentos annos tam floridè Spartana Reſpublica adoleuit; optabilius igitur eſſet, vt ab hoc ſplendido ædium cultu alieni nos
B eſſemus, vt potè qui Chriſtianæ Religionis ſimplicitatem & decus auertit. Abraham mihi inſpectandus obijcitur totius ferè terrarum vniuerſitatis dominio à Deo decoratus, proſperrima valetudo cum innumera prole promittitur, in populorum patrem eligitur, in eum tota Dei beneficentia diffunditur; quid tamen? pro palatio tugurium colit; cultu omni reiecto, agreſte tantùm tentorium ei eſt, quo cœli inclementiam arceat, & faciente fidem Apoſtolo, *in caſulis* tantum immorabatur; ad luxum euitandum nulla ipſe lege tenebatur, nec adhuc vel corporati Dei, vel Sanctorum exemplo gloriam humanam contemnere addidicerat; cum autem in tanta terrarum ſpatia ſuum imperium porrigeret, bona hæc omnia quæ infra cælum ſunt, deſpiciebatur, vt enim ſubdit Apoſtolus, *expectabat fundamenta habentem Ciuitatem, cuius artifex & conditor eſt Deus.* Cæleſtes ipſe domus animo incolebat, & circinum imitatus, licet, vt Dei mandata expediret, orbis circumferentiam corpore peragraret, centro tamen ſemper fixus hærebat: æternas tan-
C tùm delicias anhelans, peregrinam hic vitam degens, quæ hominibus pretioſiſſima ſunt, algæ & ſabulo comparabat: eius veſtigia prementes reliqui Patriarchæ inſanas ſubſtructiones ſericoſque apparatus oderunt: licet enim ad plurima ſæcula ſuæ poſſent indulgere voluptati, flocci tamen omnia faciebant, nongentos annos ad æternitatis aſpectum nihili æſtimantes; nos autem, quorum vita breui adeò limite definitur, vt iam prope ephimera videatur, nos inquam, qui ad ſpecioſa mundi contemnenda populos excitare tenemur, noſtroque exemplo cælum tantum illis incolendum oſtendere, caducis hiſce rebus hærebimus, ac ſi mortalitate exutâ immortales eſſemus? profectò ſi frequenter nobis cogitandum occurreret, quàm breui anguſtâque ſede vſque ad mundi interitum claudemùr, quacumque domunculâ contenti, palatia & aulas animo excuteremus: quàm bellè philoſophatus hac in re fuit ex Hetruſcis quidam, *Vis ne tibi domus omnis ampliſſima videatur. Sepulchrum cogita.* Petrar. dial. 63.

Perſuaſum ſibi Diuus Chryſoſtomus habuit, longè alienum à virtutum orna-
D mentis animo illuſtrando eum eſſe, qui in exornandis domus ſuæ parietibus tantâ concinnitate ſudabat; ſqualleat animus neceſſe eſt, dum domus effulget, eòque in expoliendâ mente ſocordior erit, quò in expingenda domo induſtrior; inter aranearum telas ſordebit, quæ inter peripetaſmata elucet. *Omne enim ſtudium, in domus ſua ornatum impendentes, in exterioribus diuites, interiora negligunt, & deſertam & ſqualentem, & araneis plenam animam ſuam deſpiciunt.* ille contrà, qui extimâ hac parietum venuſtate contemptâ, ornando animo totus euigilat, Deo ſedem ſtatuit, ibi tanquam in aulâ regnaturo. *Tabernaculum Chriſti erit talium hominum anima*, hæc Chryſoſtomus. Quàm verò ex ipsâ piâ humilitate ornetur Antiſtes, inferiùs largè ſcribetur. D. Chriſo.

Demiſſum animum inter honorum & deliciarum bona præferre, non omnium eſt, magnumque virtutis pondus efflagitat: ſi faſtum ipſimet parietes redolent, ſi non argento tantùm, ſed auro ſtratæ dapes animi robur effœminant, ſi ebeno compoſita ſcrinia gemmiſque diſtincta & ſegmentata, ſi tabulis abſolutiſſimis pyna-

cho-

ehotheeæ affluentes oculo blandiuntur animique eupiditates titillant,quî fieri po-
teſt, vt tot hoſtibus petira, totque fraudibus obſeſſa humilitas ſecura ſeruetur,nec A
extinguatur?

An mundi contemptùs quieſcere in illis valeat ſtratis, quæ aureis conòpæis obumbrantur & attalicis ſtragulis induuntur? illud tamen mihi certum eſt, huiuſmodi luxum in ipſiſmet prophanis legis antiquæ viris, ne dum in recentis fidei Sacerdotibus validè reprobari: *Væ qui opulenti eſtis in Syon & confiditis in monte Sa-*
Amos 6. 1. *mariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael, &c. qui dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis veſtris.* Depromptum è Cælo oraculum audiſti: ſed ſuomet exemplo firmare hoc idem Chriſtus Dominus voluit, qui cum naſceretur terris ſimul & cælo pacem allaturus, ne tenui quidem cubiculo excipi paſſus eſt, vel molli aliquo ſtrato, quod hoſpitium exhiberet, *non erat*
Luc.2.7. *ei locus in diuerſorio*; ſtabulum ſibi pro palatio elegit, & præſepi eburnea ſtrata poſthabuit; quin hoc ipſum ſapientiſſimè Deus inſtituit, vt duobus ab animantibus commodatum mater illud haberet. *Et hoc ipſum à brutis animalibus mater ſua*
Bern.ſer.de Paſſ. Dom. *mutuò accepit.* Quis ex hoc non agnouerit, quod Chriſtus *non cubat in delicijs ſplen-* B
didi cubiculi, nec inuenitur in terrâ ſuauiter viuentium. Perge iam ſuperbe diues, tuoque lecto, ebore, auro, gemmis, illuſtri fruaris & gaudeas? quàm enim longè à te Deus ipſe diſcedat, Cum *Rex Regum accubitu ſuo pauperum ſtramenta honeſtare maluerit.* Hæc omnia Bernardus.

Conſtantinopolitanis Infulis redimitus quidem erat Diuus Gregorius Nazianzenus, ſplendidas tamen ædes reſpuens humili tantùm ſe lecto recipiebat, vt de ſe ipſo teſtatur.

D.Gregòr. Nazian. carm.p.

Non magnas habitare domos, & ſplendida tecta,
Dulce fuit.

D. Clem. l.2. pædag. c.12.
Quod idem de Diuo Baſilio Niſſenus Gregorius memorat; Clemens Alexandrinus pariter glorioſius eſſe ait, aliorum vtilitati laborare, quàm magnificas ſedes incolere.

D Iſid. l p. ep.152.
De Theophilo Alexandrino Hyerarchâ non leuiter angebatur Diuus Iſidorus C
Peluſiota, eo quòd huiuſmodi deliciarum amore teneretur.

D.Chriſoſ.
Diuus Chryſoſtomus eos deridet, qui eburneis ſtratis vtebantur, eo quòd dulciorem ibi vel ſuauiorem carpere non valeant ſomnum; quin potiùs frequentèr excitentur oportet è conſcientiæ tumultu, quo fortè cruciantur ex eo, quòd mollibus & auratis cubilibus ipſi recepti, pauperes è paupertate inſomnes & penè tabeſcentes agnoſcant. *Nonne tua te condemnabit conſcientia, & inſurget in accuſatione iſtius inæqualitatis?*

Quàm igitur meritò Quarti Concilij Carthaginenſis Patres, è quibus Diuus Au-
Conc 4. Carth.c.15 c. Epiſc. 7. 41.diſt. guſtinus fuit, moderatam hac in re viuendi rationem Epiſcopis adſcripſere hac lege. *Epiſcopus vilem ſupellectilem & menſam, ac victum pauperem habeat; & dignitati ſuæ authoritatem fide, & vita meritis quærat*; quibus etiam adhærens Triden-
Cõc. Trid. ſeſſ.21. c.p. de reform. tina Synodus ab huiuſmodi luxu Myſtarum mores componere cœpit, ac ſi in eo ſancitæ probitatis fundamentum iaceretur. *In primis verò ita mores ſuos omnes componant, vt reliqui ab eis frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ, ac quæ nos tantope-* D
re commendat Deo, ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint. Quàpropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non ſolùm iubet Sancta Synodus, vt Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, & frugali victu contenti ſint: verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod ab hoc ſancto inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, & vanitatum contemptum præſeferat.

§. I.

Gerſo. p.3. tra. de temper Prælat.
PArisienſi Cancellario Gerſoni ea mens fuit, vt ſui calami vi obtentus omnes euerteret, quibus in ſplendidâ noſtrarum domuum pompâ noſtram ſuperbiam enutrimus, adhoc vt æquâ moderatione contenti, tùm Chriſti Domini, tùm Apoſtolorum, Sanctorumque Antiſtitum veſtigia proſequamur.

Pri-

Digitized by Google

Primùm igitur, vt eorum ora obſtruat, qui aſſerunt, hac eos magnificentiâ frui,
A vt populorum opinionem & amorem ſibi concilient, Deoque poſtea faciliùs donent, docet, non hoc remedio morbum minui, ſed augeri: cum enim noſtri Sacerdotij ſit, populorum animos ad exercitamenta virtutum, tùm exemplis, tùm vocibus informare, & potiſſimùm ad modeſtiam ſobrietatemque ſeruandam; ſi magnificis & ſplendidis ædibus laſciuire nos viderint, quis ab obtrectationibus & ſcommatis in nos diſſeminandis eos poterit amouere? ad hæc confirmanda refert, quod cum conuentus in Galliâ ageretur vt de imponendo tot immoderatis ſumptibus modo lex aliqua ſanciretur, ſubiratus Princeps reſponderit: *Incipiant Eccleſiaſtici, apud quos tota pompa eſt in ſuperbia, & in veſtibus & in prandijs & in omnibus;* poſtque ad ſingularia Antiſtitum aliquorum explicanda detrimenta deuenit, è quibus non famam ſed contemptum, non decus, at dedecus exceperunt.

His etiam Diui Bernardi ſuffragium conſonet; quàm enim validè hic aſſurgit ad Archiepiſcopum Senonenſem ſcribens, vt hanc placendi hominibus cupiditatem extinguat. *Verùm tu Sacerdos Dei altiſſimi, cui ex his placere geſtis, mundo, an* D.Bernard. ep.42.
B *Deo? cur Sacerdos? ſi Deo, cur qualis populus, talis Sacerdos? nam ſi placere vis mundo, quid tibi prodeſt Sacerdotium;* alibi etiam ſic inuehitur. *Quid turpius Epiſcopo, quàm incumbere ſupellectili, & ſubſtantiolæ ſuæ.* Quia verò nonnulli hoc ſe conficere aiunt, non æſtu ſuperbiæ ducti, ſed vt eorum moribus, cum quibus verſantur indulgeant, & ne eorum parſimonia auaritiæ probro vertatur; rurſus Gerſon reſpondet, primam huiuſmodi excuſationis partem directè Apoſtolo refragari admonenti; *Nolite conformari huic ſæculo;* ſecundam verò ſpecie quidem magni Rom. 12.2. momenti videri, cum nos Dei ſimul voluntati, & populorum opinioni proſpicere teneamur; ſed facilè huius nequitia veneni retunditur: ſi namque reliquarum virtutum opera frugalitati noſtræ reſponderint, ab omni prorſus fucatæ pietatis ſuſpicione immunes erimus, nec auaritiæ nota damnabimur; ſi ad opem ferendam egenis beneficam reſerabimus manum; quod eò magis præſtandum eſt, quò non ex præcepto, ſed ex conſilio tenentur Præſules, ad populorum exemplum, palàm
C pauperibus erogare pecunias, dummodo tamen, vt Diuus Gregorius docet, non humana, ſed diuina gloria piâ mente ſpectetur: ſi tamen adhuc in noſtrâ parſimoniâ damnandâ populi obgarriant, eorum probra deſpicienda nobis ſunt, eorumque contemptus contemnendus, *Quoniam cæci ſunt, & duces cæcorum.*

Quæ demùm frequentiùs ad huiuſmodi magnificentiam propugnandam vſurpantur, eam ſcilicet non ad luxum & ſuperbiam, ſed ad muneris dignitatem ſeruandam & illuſtrandam accommodari: rurſus reſpondit Gerſon, non ad faſtum, ſed ad virtutes confirmandas honorem tribui, fidemque Chriſtianam illuſtriſſimam etiam fuiſſe tùm temporis, cum Apoſtolorum paupertate ſquallebat. *Alioquin Chriſtus & eiuſdem Apoſtoli non ſufficienter ornaſſent Eccleſiam & honoraſſent, quandò talia in ſe contempſerunt, & alijs ſpernenda ſuaſerunt.*

Quin vt probet huiuſmodi luxu non illuſtrari, ſed obſcurari potius Epiſcopale Sacerdotium, ea profert, quæ olim ad Eugenium Pontificem Diuus Bernardus ſcripſit: *Tu Paſtor procedis deauratus, tam multa circumdatus varietate: oues quid* Bern.l.de confid.c.
D *capiunt? Si auderem dicere, Dæmonum magis quàm hominum paſcua hæc: ſic faciebat Petrus? ſic Paulus ſuadebat? item Petrus neſcitur aliquandò proceſſiſſe, vel gemmis ornatus, vel ſericis, nec tectus auro, vel vectus equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſeptus miniſtris: abſque tamen hoc credidit, ſatis poſſe implere ſalutare monumentum, Paſce oues meas.*

Præterea vt oſtendat vberius, non ad Eccleſiæ decus, luxum huiuſmodi ordinari, non ſine obiurgatione Gerſon habet, quod plerumque abiecto ſquallidoque amictu ſordeant Parochi, quos non rarò Epiſcoporum auiditas nudat; quin ſæculares Principes pompam hanc non ſine irriſione contemnunt, & pauperes ad eius iubar latere coguntur, nec ſe noſtro dare conſpectui audent, vel ad conſilia inter aduerſa capienda, vel ad ſuas labes ſacrâ confeſſione eluendas: nec illud prætereundum, quod ad huiuſmodi magnificentiam fouendam illicita lucra quæruntur, ſuperfluè prodiguntur, quæ ad pauperum ſubſidium piorum religio conceſſit, populorum denique ſcommata & ſales in Epiſcopi nomen acuuntur: audi tandem

Ibi in prin. & in fin.

quid vir doctiſſimus ſtatuat. *Expedientius & efficacius eſſe Prædicatorem & Prælatum declinare ad auſteritatem vitæ & parcitatem in veſtibus, in cibis & potibus, &* A
paucitatem ſeruitorum, & ſimilibus, quàm hominibus ſæcularibus in ſalibus conformari,

Sed vt de more noſtro in re adeò frequenti clarè procedamus, ſtatuo primùm, periculoſum opus eſſe ſacris cenſibus hanc viuendi pompam enutrire; licet enim, quod Diuus Bernardus ait, ſacrilegij loco eſſe ad alia præterquam ad victum & veſtitum ſacris opibus vti, exaggeratius dictum videatur, communi tamen opinioni, quam ſequitur ipſe Gerloo refragari ſine iniuriâ non poſſumus, quòd ſcilicet earum vſum nobis vſurpare poſſimus ad ea tantùm, quæ mediocri quadam menſurâ noſtri muneris gradui accommodantur, *ad arbitrium boni viri*.

D. Bernard. ep. 42.

Horrorem profectò ſilicibus ipſis incuterent, quæ Diuus Beroardus pauperum ore in huiuſmodi Epiſcoporum pompas intorquet ad Senonenſem Archiepiſcopum ſcribens. *Clamant verò nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt: Dicite Pontifices in freno quid facit aurum? numquid aurum à freno repellit frigus, ſiue* B
eſuriem à nobis frigore, & fame laborantibus? quid conferunt tramutatoria vel extenſa imperticis vel plicata in manticis? Noſtrum eſt, quid effunditis. Nobis crudeliter ſubtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos etiam Dei plaſmatis & nos ſanguine Chriſti redempti ſumus. Nos ergò fratres veſtri: Videte quale ſit de fraternâ portione paſcere oculos veſtros: vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias: noſtris neceſſitatibus detrahitur quicquid accedit vanitatibus veſtris.

Huiuſmodi pauperum querelis Templum ipſum in eos conſonaret, qui domeſticas ædes ſericis, aureis periſtromatis veſtientes, inornatos & laceros Templi parietes deſerunt, nullâ illis affulgente ſpe, quod aliorum ſubſidio exornentur: in ſponſam ſuam crudeles & ingrati hi Præſules eſſent, cum ne ſuæ quidem dotis particulam ad eius ornatum velint inſumere; quin Deum ipſum quodammodo videntur illudere, dum inter Canonicas preces recitandas illud proferentes, *Domine*

Pſ. 25.8.

dilexi decorem domus tuæ, inornatam & ſquallidam Dei domum relinquerent,
dum inter Phrigionias texturas & Babylonios ſumptus ſua domus irradiat. C

D. Bern. ad Patres in Conc. cõg.

In his validiſſimè pro ſuo more detonuit Diuus Bernacdus in Concilio Rhemenſi ſermonem agens, *Vnde verò hanc illis exuberare æſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriem vaſorum argenteorum, niſi de bonis ſponſæ? Inter hæc eſt quod illa pauper & inops; & nuda relinquitur facie miſeranda, inculta, hiſpida & exanguis*. ſic ille.

In vita S. Thom. Villanou. l. 2. c. 2.

In Regulares Epiſcopos grauiori titulo hæc caderent, cum omnium ferè opinione ab huiusmodi pompâ ſunt immunes, tùm ratione religioſæ veſtis, quam adhuc ſeruant, & religioſæ paupertatis, quà tenebantur, tùm etiam quia non alia illis eſſe bona omnes arbitrantur, quàm ea quæ in patrimonium pauperum impertitur illis Eccleſia: Quin cum Valentinas infulas Sanctus Thomas Villanouanus excipiens, cum vt peripetaſmatis & aulæis ſibi domum inſtrueret, quatuor millia aureorum primarij Templi Collegium ei ſuppeditaſſet, ſtatim ea ad Noſocomium ædificandum deſignauit, aſſerens, Religioſum ſe adhuc virum eſſe, ea-
demque paupertatis ſpecie mores ſuos compoſiturum, quà olim religioſus componebat. D

Ioannes etiam Boſnenſis Antiſtes, licet octomillia aureorum è redditibus ſacris exciperet, ſibi parciſſimus, largiſſimus egenis erat, eòque parſimoniæ deuenerat, vt ne quidem equum ſibi retinens, aſello dumtaxat ad libros & Pontificias veſtes aliaque id genus ferenda, cum pedes ſuam Diœceſim inuiſeret, vtebatur; Epiſcopatu inde ſe abdicans Diui Dominici militiæ ſacramento ſe obſtrinxit.

§. II.

FAcilè etiam illis adhæreo, qui docent ſanctitate comparari famam, motumque integritate dignitatis decus amplificari: ſplendidiſſimus omnium & pretioſiſſimus apparatus hic eſt, quos vnquam prophana excogitatit ambitio, nec illi

con-

A conſerti pro dignitate poſſunt vel Attalica aulæa, vel Babyloniæ acu pictæ texturę.
Quapropter cum Moyſes inter aulæ delicias & regni fulgores verſaretur, rixantes
duos Hebræos amicare mutuâ inter ſe coniunctione non valuit, cum è contrà in-
ter Arabiæ ſolitudines innumeras gentes pacatiſſimo regimine gubernauerit; cum
enim duo illi rixantes nulla in eo ſanctitatis veſtigia deprehendiſſent, licet Pha-
raoni ſucceſſor adſcriptus, gemmis irradiaret & ſplendidâ veſte tumeſceret, nullo
etiam pretio ab eis habebatur: ſed quantam ſibi auctoritatem, quanti nominis
pondus, quam illuſtris famæ decus ſibi, licet pannoſus & rudis in ſolitudine, ſuę ſan-
ctitatis lumine vindicauit! quam argutè hæc Diuus Gregorius Nyſſenus excogita-
uit. *Videmus Moyſem antequam ſe perfectiori virtute firmauerit, duos inter ſe con-* D.Gregor.
tendentes homines conciliare nequiſſe: poſteà verò cum ſibi ipſi longo temporum ſpatio Niſſ in vi.
vacauerit, à multis hominum millibus facilè protectorem recipi. è quibus etiam tan- Moiſ.à me-dio.
tus ſcriptor docet, nunquam aliquem ſubſellijs ſacris donandum, quoad vſque
tùm eruditionis, tùm integritatis præſtantiâ eam ſibi apud exteros famam com-
B parauerit, quâ ad eorum leges & nutus excipiendos promptiſſimè populi ac-
currant. *Magnà igitur voce ſcriptura clamare videtur, non taſilendum eſſe ad docen-
dum, inſtituendamque multitudinem, niſi prius magna diligentia, magniſque la-
boribus eam fueris auctoritatem adeptus, vt auditores verbis tuis facilè acqui-
eſcant.*

Nec vllus dubitationi locus eſſe poteſt, tantam tùm ſibi ipſis tùm ſucceſſoribus
auctoritatem primos illos Antiſtes ſanctitate & innocentiâ peperiſſe, vt ipſimet
Conſulares faſces, & Regia Cæſareaque diademata ſe illis vltrò ſupponerent; pro-
fectò ſi in nobis eluceſceret ſanctitas, ſuperflua & irrita quælibet alia ornamenta
& humanæ potentiæ indicia eſſent. In Diuo Germano Antiſiodorenſi Antiſtite
quis hoc non agnoſcat? cum enim ad hunc ingens argenteum vas exquiſitis epulis
refertum Placidia Cæſariſſa miſiſſet, epulis in amicos ſtatim effuſis, argentum pau-
peribus erogauit; tùm vt gratus de munere videretur, ligneum vas hordeaceo cum Bar.an.104
pane ad Placidiam miſit, quæ maiori illud pretio excepit, quàm ſi pretioſiſſime
C è gemmâ componeretur; auro enim illud circumueſtiuit, eoque poſtea ad mor-
bos profligandos vtebatur. Hoc idem in Maximo videas: hic enim, cum è Pa-
latinâ dignitate ad Toloſanas infulas inuitus aſſumeretur, paupertatem amantiſ-
ſimè obſeruans, ſingulari omnium veneratione habebatur; vt enim ſacras infulas Sidon l.4. ep 124.
induit, adeò cultum omnem exuit omnemque pompam abiecit, vt iuxtà ea, quæ
ad Turnum Sidonius refert, in alium planè virum abierit, eòque virtutis ſe porre-
xerit, vt pro ſede tripodem adhibuerit, oſtiaria vela cilicina, impluuia ſtrata, par-
ciſſimam menſam, nec carnibus, at oleribus refertam; & ſi quæ eſculenta ibi eſſent,
non ſibi, at externis appararet.

Qui hæc recitat Cardinalis Baronius temperare ſe non potuit, quin diceret, illu- Baron.ann.
ſtres & opulenti viri ad hæc erubeſcãt: è ſacris enim dignitatibus impertitis faſtum 461. in fin.
amplificant & maiori luxu ſuperbiunt, vt Chriſti humilitatem magnifico appara-
tu prophanent: ſed quàm turpius in illis hoc quidem eſſet, qui mediocri & abie-
cto genere nati, paternas tenebras, ſi Epiſcopi eligantur, delicato & magnifico
D faſtu illuſtrare conantur. Quàm etiam in Hiſpaniarum Regno omnium veneratio-
nem & plauſus excepit Cardinalis Ximenez Toletanus Archiepiſcopus & Primas
Hiſpaniarum, eò quòd in tam excelſæ aulæ pompâ graduque tam illuſtris Sacer-
dotij religioſam paupertatem excoleret, & eximiâ pietate purpuræ iubar magis il-
luſtraret, adeò vt Diœceſim ſuam vel pedes inuiſeret, vel equos, lecticas, currus
reijciens, humili aſello contentus: præterire hic liceat Baſilios, Martinos, Chryſo-
ſtomos, Ambroſios, Auguſtinos, alioſque permultos. Noſtra hac etiam ætate nos
ipſi Regienſem Archiepiſcopum in Brutijs Dominum de Afflictis tam inuictum hu-
mani faſtus contemptorem, vt apparatu omni ſuis ab ædibus reiecto, ne quidem
parietes ipſos ſubnigros & ſqualentes dealbari voluerit, & lutea tantum vaſa
ſuæ menſæ appoſuerit, licet clariſſimo ſanguine ortus aulam prius Hiſpanam fre-
quentauerit, clariſſimam inde Eccleſiam gubernandam habuerit. Verùm ſi *non
omnibus datum eſt adire Corinthum*, ſi eam ſanctitatem, cuius perfectioni vacan-

dum omnibus eſt, omnes aſſequi non valemus, ac proinde virtutum lumine-
thiaras noſtras exornare non datur; contendamus ſaltem, ne iubar eius deni- A
gremus.

§. III.

STatuendum igitur mihi videtur, ſpecioſum hunc ædium noſtrarum cultum eli-
minandum prorſus eſſe taoquam noſtro muneti diſſonantem: abiecta coim-
nimis & iofœlix eſſet noſtra dignitas, ſi luxu iſto, in quem tàm validè Diuus Ber-
nardus, Gerſon, alijque ſummi viri inuehuntur, nobilitanda ſit: Verùm, vt ſupe-
rius ſignificauimus, id ego arbitrarer, vt ſi morum corruptela, & temporum vices
perpendantur, tenuis aliqua & moderata ſupellex vituperanda in Antiſtite non-
ſit, imò potius vt ſanctorum virorum vſui conformis & Lyihurgicæ maieſtati con-
ſentanea ſit commendanda, dummodò tamen in illa conſtruenda ſacri redditus
non impendantur: hac nos viuendi normâ Diuus Baſilius informauit, videlicet, B
D. Baſil ho. de humil. vt domeſticus appa ratus dirigatur *ad mediocritatem magis quàm ad faſtum.*

Hoc ſanè nunc temporis maiori titulo vſurpandum à nobis videtur, quo Epiſco-
palis dignitas ſimul & virtus aliqua ex parte decreuit, pretiumq; illud deperdidit,
quo olim efflorebat. Si morum innocentia nunc hominibus magni eſſet, non vtique
ſpecioſa hæc fulcimenta requirerentur ab Epiſcopis ad ſuæ dignitatis decus ſuſti-
nendum. Eò tamen Chriſtiana fides elanguit, vt ſplendidâ tantùm hac magni-
ficentiæ ſpecie ſacra dignitas obſeruetur, nullâ ratione habitâ eorum ſanctitatis,
qui eâ exornantur; quin eo quòd è Chriſtianis viris non pauci flagitioſiſſimi ſunt,
omnique ſcelerum contagione polluti, non raro quò ſanctiores Epiſcopi ſunt, eò
maiori deſpicientiâ contemnuntur.

Addere etiam illud liceat, quod Diuus Ambroſius non ſine gemitu pronuncia-
D Ambro. ep ad Demetr. bat: quod ſcilicet *plus tribuitur magnis opibus, quàm bonis moribus*; quàpropter,
quidquid hæreticorum impudentia & liuor obganniat, opus vtique erat, vt C
ſplendido etiam aliquo apparatu dignitas hæc fulciretur, dummodò temperato re-
rum vſu fruatur, & modeſtiæ coercita repagulis non in faſtu laſciuiat, ſeque in-
ſolentiùs, quàm par eſt, in iactantia illa ſe efferat, eidemque nimis auidè adhæreſ-
Sur. in vit. D. Greg. cat: Diuus ſanè Gregorius is fuit, vt licet Orthodoxæ Religionis habeoas ſummo
imperio moderaretur, totamque fidei maieſtatem in ſe vno velut in ſupremo api-
ce complecteretur, adhuc tamen magis à tantæ dignitatis faſtu alienus animo
erat, quàm Eremicola quidam eſſet ab amanda fele, quam ſui ſociam in ſolitudi-
ne habebat.

Exod. 34. 29. Mentior, ni hoc Deus ipſe ſignificare voluerit, cum poſt legis tabulas ſuo di-
gito ſcriptas, inter fulgura, tonitrua, totiuſque oaturæ prodigia Moyſi imperti-
tas & ſimul admirandis euentibus confirmatas, vt populorum æſtimationem &
amorem ei compararet, cæleſtium fulgorum pompâ eius faciem illuſtrauit, illa-
que externa ornamenta appoſuit, vt eius authoritatem roboraret; quod tamen-
nequaquam illi præſtiterat, antequam hanc iudicandi poteſtatem impertiret: hæc D
ad aliam mentem Diuus Auguſtinus expendit cùm diceret, *Accepta poteſtate in*
D Aug q. 8 ex vet. teſt. *peccatores, cum honorificentia deſcendit de monte facie glorioſa.*

Sed admirationem aliquam exigit ſplendidus veſtium apparatus, quo olim-
præcepit Deus, vt Aaroo eiuſque filij vterentur, adeò vt margaritis & gemmis vn-
Exod. 28. 2. dique illuſtraodas deſignaret, *facies veſtem ſanctam Aaron in gloriam & decorem*;
licet enim in eis deſcribendis primario Deus rerum ſacrarum maieſtatem ſpecta-
ret, adhuc tamen magnificâ tam coruſcantium ornamentorum pompâ fortè Deus
Bar. a. 151. in 10. voluit, Sacerdotum venerationem populo inſinuare: hoc autem ipſum ad maio-
rem Dei gloriam amplificandam cedit, in dignitatis decus, & in promptiorem o-
bedientiam populorum.

Hinc docemur peruetuſtum Epiſcopis eſſe curruum vſum, pluribus etiam ſan-
ctiſſimis Pootificibus approbatum: ex ijs quibus Legatos Conſtantinopolim miſſos
inſtru-

Digitized by Google

inſtuxit Hormiſda Pontifex, cenium triginta ab hinc annis ſupra milleſimum,col-
A ligere apertè hoc licet; ibi enim admonentur, quod ſi per viam obuios habuiſſent
Antiſtites, qui fidem Orthodoxam profiteri recuſarent, iuxtà formulam ipſiſmet
legatis adſcriptam, nec hoſpitium, nec menſa, aut alia quæcumque res ab eis ex-
ciperetur, præterquam cutrus, vt neceſſitati ſimul conſuleretur & hoſpitalitatis offi-
cio, quod ſine eorum contemptu præteriri non poterat.

Eadem pariter ratione Diuus Gregorius Magnus Legato ſuo Neapoli immoran-
ti præcepit, vt eius Vrbis Epiſcopum cum vno tantùm vel altero ſocio Presbyte-
ro ad mare quotidie ambulantem corriperet ſimul & compeſceret, cum aliquâ ſuæ
dignitatis maculâ & dehonoratione. *Ità quotidiè deſpectus, cum vno aut duobus* D. Gregor
Clericis dicitur ad mare deſcendere, vt & apud ſuos in fabula ſit & extraneis ſic vi- l.11.ep.5.
lis ac deſpi cabilis videatur, vt nihil habere Epiſcopalis, vel ingenij, vel reuerentia
videatur. Ad rem noſtram hæc Cardinalis Baronius obſeruat, vt probet anti-
quitus etiam vſitatum Epiſcopis fuiſſe ad ſui Sacerdotij ſplendorem ſeruandum, vt
plurimis famulis vterentur, adeò vt ſanctorum Pontificum caſtigatione plecten-
B dus videretur, qui paucis aſſociatus incederet.

Quin Diuus Laurentius in Hibernia Dublinenſis Antiſtes, virtutum omnium lu-
mine & potiſſimùm pia humilitate ſpectatiſſimus, ad ſuæ dignitatis decus famulos
ſibi præcedere iubebat, vt memoratur à Surio: Quis ergo hæc in Epiſcopis re-
centibus imprudens damnet, & in ijs præſertim, qui cùm vel nulla, vel tenui ſan-
ctitate ſe populis venerandos exhibeant, aliquam ſibi obſeruantiam ex hac ſplen-
didâ pompâ poſſunt comparare.

Libens etiam præterierim adeò in Luſitaniâ magnificam viuendi ſpeciem ado-
leuiſſe, vt in feſtis Martyrum diebus, Diaconis ſuccollantibus Epiſcopi ſedentes Concil. 3. Bracar.
efferrentur; quod tamen in Tertiâ Bracharenſi Synodo anno ſeptuageſimo quinto Bar.a.1075.
ſuprà milleſimum coacta reprobatum deletumque fuit, cùm ad Romanum hoc
tantùm Pontificem ſpectet, cui tamen ferendo non ſacri viri, ſed prophani tantùm
ſe ſupponunt.

C Hinc etiam eſt, vt Diuus Gregorius Septimus ad Ducem & Rempublicam Ve-
netiarum ſcribens anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo ſeptuageſimo tertio, eo quòd
è tenui ſacrorum cenſuum copia ſui gradus amplitudini reſpondere non poſſet, eius
Vrbis Epiſcopus adhortatus eum eſt, vt eius redditus augeret, quibus dignitatem
ſuam illuſtrare poſſet, ne ad eam dignitatē adeò inornatam & deſpectam ab eâ Re-
publicâ delendam, Apoſtolicam Sedem obſtringeret. Demùm Diuus Carolus gra-
uis & auſterus cæteroqui vir, licet poſteàquam Romanæ Aulæ magnificentiæ nun-
tium remiſerit, ſacroſque mores afflictos & iacentes in primâ Synodo excitauerit;
vt eorum vſum à ſuâ viuendi formâ in ſacris viris insereret, ſupellectile opulentiſ-
ſimâ Româ delatâ ſe ſpoliauerit, adhuc tamen aliqua ſibi vltrò ſeruauit, quæ ad
tanti gradus maieſtatem fouendam idonea & neceſſaria fore æſtimabat; hæc autem
pariter poſt decimum annum, vt ſæuiſſimâ peſte laborantis Vrbis neceſſitati con-
ſuleret, promptè diuendidit; tunc enim belluatis periſtromatis, aulæis ſericis, Ba-
D bylonijs texturis, cubicula, ſtata, ianuas expolians, cymelia omnia, totumque
pretioſiſſimum apparatum, ad pauperum opem expendit, ex argento non ſignato
pecuniam in officinâ moneraria componens.

Si igitur in hac ornamentorum temperantia conſiſtat Antiſtes, vtique videtur
tùm propriç dignitati, tùm populorum venerationi omiſſo luxu proſpicere. Quod
ſi hæc è Catholicis aliquis obgannientibus hæreticis adhærens voluerit hæc etiam
carpere, eam in Antiſtitum ædibus paupertatem exoptans, quâ Ermecolarum ma-
palia ſquallebant, multipliciter retundi moleſtus eorum zelus poſſet. Pri-
mò quidem reſponderem, quòd ſi tam parati ad Antiſtitum leges ſeruandas nunc
temporis populi eſſent, quàm olim ipſi Principes erant, eademque obſeruantiâ
nunc eorum monita et minæ acciperentur, quâ Cæſares olim & Monarchæ exci-
piebant; non vtique magnificâ hac ſpecie poteſtatem diuinitùs nobis impertitam
fulcire deberemus: verùm cùm adeò obſeruantia hæc exoleuerit, vt non Dyna-
ſtis tantùm & Principibus, at ipſi etiam plebeculæ notæque infimæ viris ſimus in-
honori, mirum non eſt, ſi ornamentis huiuſmodi noſtram facultatem elanguidam

& nutantem muniamus. Secundò itidem reſponderem, Chriſti Domini lege, non
tantùm ſacros viros, ſed quoſcumque Chriſti militiæ adſcriptos ad paupertatem A
fuiſſe excitatos, adeò vt priſcis illis ætatibus quorumcumque Chriſtianorum ædes
tenui & paupere cultu inſtruerentur: quapropter anno ducenteſimo tertio ſuprà
Bar. an. 293 nonageſimum cùm Ethnici arbitrarentur in quadam Virginis domo immanem o-
pum vim recondi, in eam irruentes ad diripienda omnia & conuaſanda, nihil aliud
ibi repererunt, quàm ligneum Crucis ſignum, ſacrum codicem, quo Apoſtolorum
acta ſcribuntur, tegetes duas ad lectum componendum, è ærea compactum thu-
ribulum, & ligneam capſulam, quâ iuxtà eius ætatis morem ſacroſancta Euchari-
ſtia ſeruabatur: vides, quàm tenui & modico cultu tunc Chriſtianæ domus ſplen-
deſcerent? quid ergò admirationis afferat, ſi ad ſacram dignitatem ornandam &
fulciendam, Antiſtitum domus màgnifico apparatu reſplendeant, cum tanto luxu
laicorum tecta laſciuiant: Decet vtique (Romanus ait Orator) vt iuxtà hoſpitis di-
Cicer. l. de offic. gnitatem domus etiam dignitas eluceſcat, *Ornanda eſt dignitas domo*: ſed inanis
& vacua prorſus eorum eſſet authoritas, ſi hac tantùm pompâ contenti, ſpectan- B
dis moribus eius honorem non augerent; *at non ex domo tota quærenda*: tempera-
re ita mores noſtros debemus, vt non è domo nos ipſi, ſed à nobis domus decus
accipiat, *nec domo Dominus, ſed Domino domus eſt honoranda*. Quodcumque tan-
dem fuerit ſemper ita nos gerere debemus, vt immodico cultu feramur, & extrà
modeſtiæ fines pompa noſtra nequaquam erumpat: *mediocritas ad omnem vſum,
cultumque vitæ transferenda eſt*.

Quia tamen ſuadere ſibi aliquis poſſet, me hac dicendi formâ tacitè mihi ſub-
blandiri velle, ac ſi meo gradui conſonam temperantiam non ſeruauerim, candidè
fateor, quod cum Vrbani Octaui, cuius memoriam veneror, beneuolentiâ Epiſ-
copalibus infulis fui donatus, conſcientiæ meæ moderandę præerat Pater Alma-
zanè Societate Ieſu vir ſpectatiſſimus, Hiſpaniarum, vt vocant, Aſſiſtens, dignuſ-
que imitator & diſcipulus Patris Alphonſi Rodriguez, quem de Chriſtianâ perfe-
ctione elaborata monumenta poſteritati toti commendant. Meam illi ego mentem
aperui, quâ tùm ſericam, tùm argenteam ſupellectilem, quam Romæ degens tra- C
ctaueram, exuere ſtatueram, vt in tam excelſi gradus poſſeſſione collocatus, hac
ſaltem in parte veteres illos Sanctos Hyerarchas imitater, quos omnimodâ virtu-
tum perfectione nequaquam me aſſequuturum ſperaueram: apertè id ille mihi pro-
hibuit, ex eo fortè quia meæ humilitatis imbecillitatem agnoſcebat, & huiuſ-
modi paupertatem non virtuti ſed leuitati tribuendam; hanc tamen pijſſimus ſe-
nex rationem mihi attulit, quâ ſuperius à me dicta confirmentur, hoc eſt, minimi
nunc temporis virtutem æſtimari, adeòque huiuſmodi cultus pompâ adiuuandam,
cuius vi populorum æſtimationem ipſa ſibi conciliat. Spectatiſſimi viri conſilijs
faciliùs etiam acquieui eo titulo, quod Ciuitatem hanc Eugubinam nobilibus fa-
milijs inclytam ſortitus fuerim: nobiles autem viri cum ſummoperè hoc ſplendi-
do cultu delectentur, hæc itidem ornamenta in Antiſtite ſuo ſpectare deſiderant.
Præterquam quod Diui Auguſtini ſententiam offendi, cuius vi iniecta de nimiâ
pompâ conſcientiæ religio prorſus euanuit: ex eâ enim habetur, Epiſcopos, dum- D
modò non è caſtris religioſis emerſerint, poſſe cum laude ſuas ædes ornare; au-
diantur eius verba. *Quiſquis autem rebus prætereuntibus reſtrictiùs vtitur, quàm*
D. Aug. l. de doctrin. Chriſt. c. 12 tom. 8. *ſeſe habent mores eorum, cum quibus viuit, aut temperans, aut ſuperſtitioſus eſt: quiſ-
quis ſic eis vtitur, vt metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat; aut
aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt: in omnibus enim talibus non vſus earum rerum,
ſed libido vtentis in culpa eſt*.

Aliud etiam addendum, non rarò idonea hæc mihi fuiſſe ad Dynaſtam aliquem
hoſpitem excipiendum: fateor tamen identidem peracutis ſcrupulis angi, eo præ-
ſertim quia Neapolitanæ Legationis causâ cultus pompam amplificaui: ſanè ſi op-
portunitas aliqua daretur, vtique priſtinæ cogitationi adhærerem; ſed prius mo-
res eſſe corrigendos arbitror, quàm ædes, priùs mentem reuocandam, quàm
domum.

Illud etiam ad huius finem capitis non prætericrim, quòd vt huiuſmodi cultus
magnificentiâ honeſtiùs & vtiliùs vtamur ad noſtri muneris decus, partem ali-
quam

Digitized by Google

quam noſtræ domus ad Procerum & Dynaſtarum hoſpitium ſeruantes, eas nos in-
A colamus ædes, quæ non adeò illuſtri cultu, & ſacris tantùm tabulis appenſis exor-
nentur; vel ſi ad hæc facienda, domus anguſtia idonea non fuerit, nudum ſibi cu-
biculum Antiſtes eligat, tenui tantùm lecto inſtructum, in quo ſimul & in biblio-
thecâ horas eas traducat, quæ ab audiendis populis, à tractandis rebus, agendiſque D.vit. S.
cauſis illi ſuperſunt: ſuo autem vſui tùm lecticas & currum, tùm argentea vaſa, Ber.n.5.a.8
ſericaque tapetia perrarò & ferè nunquam accommodet. Quàm egregiè hac in re
nos Eugenius Pontifex præiuit; cum enim iter ageret, lectum auro ſericoque di-
ſtinctis, acuque phrygia elaboratis texturis ditiſſimum & elegantiſſimum, ad eius
vſum pro ſuæ dignitatis faſtigio accommodatum, licet tàm excelſam maieſtatis
ſpeciem præferret, ſtramineam tantùm culcitram abſcondebat, atque ità *prouidebat
bona coram Deo & hominibus*.

Illud demùm addiderim, me ſemper in eâ ſententiâ fuiſſe, nullam Epiſcopis ho-
neſtiorem ſupellectilem fore, quàm conſertam bibliothecam; ſemper ſanè mei fa-
B miliaris Epiſcopi claroque ſanguine nati miſertus fui, qui bibliothecæ loco cubi-
culum longè capax ingentibus repoſitorijs ligneis onerauit, quæ vitreos & chri-
ſtallinos calices multiplices & varios ſeruabant, tanto pretio & numero, vt ad
duo aureorum millia ſumptus accederent; Vtinam, quæ eo extincto expilata ab
omnibus fuere, flammas non accenderint ad eius ſpiritum cruciandum!

De Modeſtià in Veſtibus ab Epiſcopis ſer-uandà. Cap. XXXIV.

E Lineamentis, quæ characterum inſtar natura impreſſit in vultu mos Phiſio-
nomis eſt, quo mores, genium, cupiditates, animum denique totum homi-
C num ſcrutari & comprehendere arbitrantur: non rarò tamen eorum vaticinia men-
tiuntur; plerumque enim vel in Aeſopis virtus pulcherrima deliteſcit; clariora
ſimul & certiora indicia ea ſunt, quibus ipſe ſe prodit: certè Phiſiognomia non
ex hominum erroribus, at è Dei ſapientiâ deprompta, tribus potiſſimum è rebus
humanam comprehendi voluntatem edocuit, è quibus hæc, quam de amictu tra-
ctamus, primas habet, *amictus corporis, riſus dentium, & greſſus hominis enuncia-* Eccl.19.27
uit de illo. Ipſiusmet Hippocratis perſpicacia hoc idem aſſequuta fuit, cum
medicâ ſimul arte & Philoſophica ſcientiâ percelebris dixerit, ad ſui familiarita-
tem non eſſe adſciſcendos *Homines ſuperbè & glorioſè veſtites*. Humanus animus Hipoc lib:
ac ſi quædam vincula patiatur, ea aliquandò perfringens, ſe dat humanis oculis de dec.orn
aſpectandum, & carcerem indignatus, liber erumpit, vt alijs videatur, vel in cor-
poris geſtu, in oculorum iactu, in operibus ipſis, & motu corporis agnoſcitur; D.Amb.l.1
habitus enim in corporis ſtatu cernitur, ſic Ambroſius, cui Chryſoſtomus conſonat: offic.c.18.
Interiores affectus exterior habitus indicat. D.Chriſ.in Ioan. c.8. hom.52.
D In opulento veſtium cultu ſuam vanitatem mens humana ſignificat, vanamque
ſimul & incultam ſe prodit: Incultam, inquam? nec immeritò; qui enim nimis
ornando corpori indulget, ab animo ornando diſcedit: qui humanos oculos alli-
cere ad se inſpectandum nimio cultu contendit, diuinos oculos deſpicari videtur;
qui niteſcit exterius nocteſcere probatur interiùs: Antipus quidē ſpiritus & corpus
eſt; cùm cultus pompa veluti Sol in ex his vno effulſerit; in altero cadat oppor-
tet. *Hoc enim ſtudiū in ornando corpore internam indicat deformitatem: & huius de-* Chriſ. l 15
licia, illius manifeſtum faciunt famem & huius veſtium ſumptus, illius indicat nu- c.Gen.ho.
ditatem; ſic Chryſoſtomus: tam diuerſis aduerſiſque rebus ſimul ſtudere non li- 37.
cet; ſi famulo ornando vacas, Dominam inornatam deſeris, vnius pompa, ſqual- Chriſof in
lor alterius eſt; *Non enim poſſumus & corpus & animam ſimul exornare*, ſic aliàs Matth. ho.
idem Magiſter: quò autem ſtudioſiùs vni indulges, eò negligentiùs ab alterius or- 20.& ho.18.
natu diſcedis. in p.ad Co.

Por-

Porphiretica monumenta egregiâ licet cælaturâ conſpicua ſordes & fœditates abſcondunt: ſerica & aurea ornamenta phere trum tunc ſolùm oſtentat, cùm A ferendo cadaueri deſtinatur: perierit ea anima neceſſe eſt, cuius corpus ornatu illuſtri ſuperbit: è corporis habitu velut è lingula agnoſcendum facilè eſt, an animati huius horologij rotæ conſonâ ſimul arte temperentur. Quàm latè decipitur, qui comptâ veſtium luxurie pompaque ornamentorum ornari animum credat, eiuſque adoleſcere venuſtatem: diſſolutam in hac re diſciplinam ad priſtinam ſeueritatem reuocare ſuâ Decretali epiſtolâ ſtudiosè contendit Eugenius Tertius, ſed quàm citiſſimè quæ ſanctiſſimè ipſemet ſtatuerat, in veterem luxum diffluxere; quapropter in egregio opere, quod ad eum Diuus Bernardus inſcripſerat *de Conſideratione*, legem ab eo ſancitam in mentem eius reuocat, incommoda, quibus illa ætas ſcatebat longâ oratione recitat, ſacri ordinis dedecus repræſentat, & quia non deerant, qui dicerent non corporis, ſed cordis cultui ſuos Deum ſtudiosè oculos intendere, abundè his reſpondet aſſerens, arduum opus eſſe, vt ſub inani veſtium faſtu, ſobrius & modeſtus animus deliteſcat, *forma hac veſtium, deformitatis mentium & morum inditium èſt*. B

c. pen. de vit. & hon. cleric.
D Bern. de conſid. li. 3.

De Aegyptijs Clemens Alexandrinus memorat, immania ab ipſis templa, porticus ingentes, columnis, atrijs, ſacellis immoderato luxu elaboratis dixtinctas; peregrinis marmoribus induti parietes eluceſcunt, & pretioſiſſimis tabulis onerantur, argentum, gemmæ, aurum ſummâ profuſione ad eorum ornatum impenditur: quis credat? vt ſiparia remouentur, numenque adorandum exhibetur, videre erat Serpentis, Cocodrili, Felis, aliorumque id genus animantium ſimulachra, turpiſſima ſcilicet eorum ſuperſtitionis monumenta. Templis hiſce fœminas eleganter deſcribi, ait Clemens Alexandrinus; hæ namque accuratiſſimè corpori ornando ſtudentes, animum ſub eius cortina cælant belluinum & ſordidum; quid iam de viris ille dixiſſet, quid de ſacris viris, quid de Epiſcopis? illud profectò, quod poſtea Hyeronimus affirmauit. *Inter ſericum, & linteamenta, quibus tibi videris fulgidus & formoſus, intellige te nudum, conſciſſum, ſordidum, & mendicantem*.

Clem: Ale. Pedag. l. 3. cap. 2.
D. Hieron. ep.

Ex eodem Diuo Hyeronimo habes, quod cum celeberrima fœmina Sancta Paula mulierem aſpiceret, aſſectato veſtium cultu ſpectabilem, vultu ſubtriſtis & aſpera, tùm ſupercilio tùm vocibus eam increpabat aſſerens: *Munditiam corporis atque veſtitus animi eſſe immunditiam.* C

D. Hier. in epitaph. S Paulæ.

Helenæ ſimulachrum exquiſito pennicilli labore diſcipulus Apellis expreſſit, aureas illi veſtes intexens, multo gemmarum lumine radiantes: ad eius aſpectum Apelles ſe moderari non potuit, quin ad diſcipulum conuerſus diceret, pulchram effingere non valuiſti, ornatam & diuitem effinxiſti: cum pulchritudinem animi aſſequi virtutum ope nonnulli non valeant, ornando corpori ſtudent, totique ſunt, vt ditiſſimis indumentis eluceſcant.

Deo authoratum virum corripiens Diuus Bernardus de nimiâ veſtium totiuſque corporis concinnitate, ait, è cordis ærario adulterinas vitiorum opes euolui, adeoque *non tanto curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mens inculta virtutibus*. Quin de Demoſthene & Hortenſio è Græcis Romaniſque Oratoribus D clariſſimis refert Aulus Gellius, ex immodico veſtium cultu populorum ore fuiſſe deriſos. quid de Epiſcopis Diuini ſcilicet Verbi præconibus facerent, ſi comptuli & ſumptuosè induti viderentur?

D. Bern. in apolog ad Guid. Abb
Gell. l. 1. c. 5

Hoc ſanè cultu incultam ſimul & vanam ſe mens oſtendit: inanium certè hominum, auræque popularis auidorum eſſe ait Ariſtoteles, in ſuperfluâ veſtium curâ laſciuire. *Ex veſtitu, & totius corporis habitu, ornatuque hominum laudem aucupari*. Iulianus autem Cæſar apud Ammianum Marcellinum ea ſapienter protulit, *Turpe eſt ſapienti, cum animum habeat, captare laudes ex corpore*. Vanitatis & ſuperbiæ inſigne in molli veſtitu ventilari Auguſtus ipſe Cæſar apud Suetonium aſſerebat, *Veſtitus inſignis & mollis ſuperbia vexillum eſt*. egregiè etiam horum Faſtum Diuus Chryſoſtomus carpebat aſſerens, quod ex inani gloriola, quam leuiſſimis in rebus alieno labore contextis aucupantur, colligi optimè poterat, quantâ inſolentia de inſigni aliquo facinore ſuperbirent: vel ipſi Demoſthenes & Tullij

Ariſtot. 4. Eth c. 4.
Ammi. l. 25
Sue. in Aug.

in

in eorum præconijs efferendis balbutire ſibi viderentur. quid autem inanius, quid
A inſanius vnquam excogitari poſſit, magiſque ſapientiæ diuinæ repugnans, cuius ore tumor iſte damnatur. *In veſtitu ne glorieris vnquam*; non tantùm, quia ineptiſſimus eſſet, qui ab huiuſmodi extimo apparatu pretium animi metiretur, eo prorſus modo, quo inſanire videretur, qui equum empturus, eius formâ poſthabita, nullaque conſideratione adhibita vel generis, vel ætatis, an generoſus & frœno facilis, an capite arduus, auribus breuis, pectore latus, pede albus; in eo ſolùm mentem intenderet, vt phrigia acu pictum ephippium habeat, an aureo fręno regatur, an ſericâ phalerarum pompa exornatus incedat. *Quemadmodum ſtultus eſt, qui equum empturus, non ipſum inſpicit, ſed ſtratum eius, ac fręna, ſic ſtultiſſimus qui homines ex veſte æſtimat.* Eccl. 11.4. Sen. ep.47.

Præterquamquod quid aliud de veſtium pompa gloriam aucupari eſt, quàm de humanis miſerijs ſuperbire, ſupplicia ipſa ad ſuum decus inuertere, & quæ ad noſtram pœnam Deus inuexit, in pompam ſuæ veluti dignitatis educere? an non enim veſtes in peccati pœnam homini datas eſſe ſcimus, vt noſtræ dignitati, no-
B ſtroque opprobrio Deus ipſe conſuleret: fidem mihi de hoc facientem accipe Chryſoſtomum, *Quare, dic obſecro, corpus ita ornas & gaudes huiuſcemodi? Non cogitas quod pro magno ſupplicio, propter transgreſſionem tegmen hoc excogitatum eſt?* gloriam de tuo dedecore vſurpare hoc ipſum eſt, in ſcœnam tuas calamitates afferre, & ipſa ſupplicia triumpho coronare. Chriſoſt. in Gen ho.18

Quàm igitur meritò in aliquos ſui temporis viros inuehitur Diuus Hyeronimus qui ſacris initiati effæminato cultu corpori indulgebant! Quin eò Diuus Bernardus acceſſit vt diceret, meretricum inſtar ſacros aliquos viros in veſtium pompa & corporis concinnitate, totâ cogitatione verſari: Quàm autem hoc alienum à nobis fuerit, & quàm prorſus indignum, ſatis oſtendit lex, quâ cultum omnem fœminis ipſis Apoſtolorum Principes Petrus & Paulus prohibuere: vt Patres Synodi Colonienſis teſtantur: in fœminis autem quis huiuſmodi ornamenta prudentiori animo non patiatur? Quàm validè ergò, quàm grauiter in ſacros viros ijdem inſurre-
C xiſſent, ſi eadem veſtium corruptelâ vitiatos inſpexiſſent. D. Hieron. ep.22. D. Bern. in declam. Conc. Col. tit. de vit. Cler c.26. p Per 3. 2. Tim. 2.

Epiſtolis ad Diuum Auguſtinum tranſmiſſis conſilium ab eo petijt Poſſidonius, quâ nam ratione ſe gerere deberet in prohibenda vtriuſque ſexus viris veſtium pompâ ornatuumque mollitie: reſpondit ad hæc Auguſtinus, prohibenda quidem eſſe huiuſmodi lenocinia ijs, qui nulla tenentur vel teneri cupiunt coniugij lege, hi enim Deo tantùm placere conari debent; maritis verò fœminis, vt viris ſuis placeant, aliqua ornatorum concinnitas permittenda eſt, dummodo fucatis coloribus non illiniantur, hæc tamen intelligenda ſunt, *ſecundùm veniam non ſecundùm imperium: Nam ornatus maximè Chriſtianorum, & Chriſtianarum non tantùm nullus fucus mendax, verum ne auri quidem veſtiſque pompa, ſed mores boni ſunt.* Quid de Epiſcopis pronunciaſſet facilè hinc vnuſquiſque arguat, ſi non Diuinâ gloriâ, quæ veſtis Antiſtitum eſt, ſe exornarent, at exquiſito & ſplendido amictu elucerent. Quàm bellè Hyeronimus, *Epiſcopis veſtis eſt Dei gloria*. Iure autem meritò Auguſtinus, ornatus pompam fœminis permitti, non imperari; primi enim noſtræ Re-
D ligionis conditores legem hac de re ad eas informandas ſanciuerunt: à Sancto Petro primò eam audi. *Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus.* Diuum inde Paulum excipe Petro reſpondentem & Timotheo Epheſino Antiſtiti præcipientem, vt fœminarum ornatum debitæ moderationis fręno compeſcat, ne nimius inſoleſcat. *Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate, ornantes ſe; & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veſte pretioſa:* Quî ergò fieri poſſet, vt ſuperfluos fœminarum ornatus caſtigaret Epiſcopus, qui eoſdem ſuo muneri licet indecoros in ſe ipſo reciperet: nullus ſibi ſuadeat, ait Diuus Gregorius, ſine crimine & vitio ſe nimio veſtium cultui vacaturum; ſi namque ſine labe hoc fieri poſſet, nec earum contemptum in Baptiſtâ Ioanne commendaſſet Chriſtus, nec eaſdem fœminis prohibuiſſet Apoſtolus. D. Auguſt. ep.73. D. Hier. de ſept. grad. Eccl. to.9. p. Pet. 3.3. p. Tim 2.7. D. Gregor. ho.6. in Euang.

Sed validiſſimum illud eſt, quo Tertullianus ad eaſdem damnandas vtitur, quod

ſcilicet

ſcilicet à ſe ipſo Chriſtus eas repulerit, *Igitur quæ noluit, reiecit: quæ reiecit, damna-* A
uit; quæ damnauit, in pompa Diaboli deputauit.
Commendatiſſimi hac in re fuere, tùm apud veteres, teſte Syneſio Cyrenenſi An-
tiſtite, Caius Cæſar, tùm noſtrâ hac ætate Carolus Quintus: Quid ni igitur ad eo-
rum imitationem laudes eaſdem aſſequuturus feſtinet Antiſtes?

§. I.

QVEM deſcribit Paulus Epiſcopum, *ornatum* poſcit, *ornatum* vocat: ſed re
verâ non hæc ille fluxa veſtium ornamenta requirit: ſplendidos quidem
habitus efflagitat, non peregrinos, at proprios, nobiſque ipſis inſitos, in
p.Tim 3. & ibi D Hier. morum elegantiâ, in ſermonis integritate, in modeſtiâ inceſſus, in ipſâ veſtium
compoſitione & honeſtate: vera hæc eſſe in Epiſcopis ornamenta docet Diuus *Hye-*
D. Amb. de Sacer. dign. ep. 4. ronimus Romanum Oratorem ſibi ſuffragantem afferens: *Ornatus dicitur, qui de-* B
corem ſeruat in motu, inceſſu, habitu & ſermone. hanc eandem Apoſtoli ſententiam
Diuus Ambroſius explicans ait, quod *ſi iuxtà ſenſum litteræ tantùm reſpiciamus, non*
aliud Sacerdotes quàm amictum quærimus clariorem: v. gr. caſtorinas quærimus & ſe-
ricas veſtes; & ille inter Epiſcopos credit eſſe altiorem, qui veſtem induerit clariorem.
Sed Sanctus Apoſtolus taliter ſe intelligi non vult, quia non carne Epiſcopum, ſed men-
te docet eſſe ornatum; vt ille Sacerdos placeat Deo, qui animam habuerit compoſi-
tam Deo.
Squallidæ ipſæ & laceræ veſtes his ornatibus illuſtrantur. Sanè Theodoſius Cæ-
ſar excipiens, vt refert Socrates, Chebrienſem Antiſtitem ſanctiſſimæ famæ virum
Socr. l. 7. c. 22. obijſſe, ſtudio validiſſimo pauperes eius veſtes ad ſui ornatum ne, an præſidium
voluit, eaſque Cæſareæ chlamidi poſthabens eadem piâ pompa eas indue-
bat, quâ Lernæi Leonis ſpolium iactabat Alcides; adeò verum eſt, non veſtium
ſplendore, ſed morum, Principum & gentium animos comparari, nulloque alio or- C
natu radiare magis Epiſcopos, quàm pietate & ſanctimonia: Regij Pſaltis vatici-
nium de hoc audi, *Sacerdotes tui induantur iuſtitiam*, & Zachariæ Pontificis ad
pſ. 131. Zacch. ep. ad Epiſc. Gall. Galliarum Epiſcopos ſcribentis ſententiâ confirmatur. *Non nos honor commendat*
veſtium, ſed ſplendor animorum.
Gemmas etiam, quibus ſuas veſtes Præſul illuſtret, Diuus Bernardus concedit;
eæ autem gemmæ ſint, quæ pyropos & adamantes claritatis luce præcellant: *Nul-*
Rom. 11. 13. *la ſplendidior gemma in ornatu Pontificis, humilitate.* Ipſi eidem Apoſtolo Epiſ-
coporum omnium præſtantiſſimo adeò Hyerarchici muneris decus cordi fuit, vt
ad eius honorem amplificandum ſemper ſe deſudaturum fuerit obteſtatus. *Quan-*
diù quidem ego ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo. His ipſis
aculeis excitare nos debemus, adeò vt Dei honorem, cuius inſtinctu ad tam ex-
celſum Sacerdotium aſcendimus, vbique efferamus; Sedis Apoſtolicæ honorem,
cuius ſuffragio ſuos tanquam ſponſos noſtra nos ſedes excepit, vbique amplifice-
mus, noſque ipſos honoremus, ne tanto munere videamur indigni: at qua in re D
verſetur hic honor, conſiderandum ſedulò eſt, non in veſtium luxu, ſuperboque
ornatuum faſtu, vt egregiè ad Archiepiſcopum Senonenſem Diuus Bernardus ſcri-
D. Ber. ep. pſit. *Honorificabitis autem non cultu veſtium, non equorum faſtu, non amplis ædi-*
ficijs; ſed ornatis moribus, ſtudijs ſpiritualibus, operibus bonis: hinc ad eos Anti-
ſtites damnandos, quorum ea ætate faſtus in veſtium cultu laſciuiebat, ſic pergit:
Quàm multi aliter! cernitur in nonnullis Sacerdotibus veſtium cultus plurimus, vir-
tutum autem nullus, aut exiguus. hos demùm ad illa perpendenda Apoſtoli verba,
Non veſte pretioſâ, hortaretur, ni metueret eorum indignationem, eo quòd
p.Tim 2. ſacris viris verba aptaret, quibus olim Apoſtolus fœminas admonebat; ſe tamen
de his vir ſanctus excuſat, aſſerens eodem planè ferro à Chirurgis tùm plebis in-
fimæ, tum Principum ſanguinem emitti: ſi ergò cum fœminis damnari erubeſcunt,
fœminarum vitia auerſentur.
Vt hanc Chriſtianæ ſimplicitatis corruptelam auerteret & euerteret Nicæna
Sy-

Synodus Secunda, hanc legem firmauit. *Omnis iactantia & ornatura corporalis à* Conc Nic. p.c.16.c.1. 21.q 4.
A *ſacrato ordine aliena eſt; quod ſi in hoc permanſerint, epitimio tradantur*, hoc eſt aliquorum dierum ſpatio à ſacris arceantur: vt autem ad eam ſeruandam fortiori nexu ſacros viros obſtringeret, tùm maiorum exemplo, tùm Chriſti Domini ſuffragio eam roborauit. *A priſcis enim vſque temporibus omnis Sacratus vir cum mediocri & vili veſte conuerſabatur.* Vides veterum Lythurgorum exemplum: *Omne quippe, quod non propter neceſſitatem ſuam, ſed propter venuſtatem accipitur elationis habet calumniam: quemadmodum magnus habet Baſilius*, rationem hic habes, quâ ſuperbiæ pompa eliminatur, *qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt*, ſuffragium Chriſti habes, quo prophanæ tantùm aulæ viris huiuſmodi veſtium ſplendor permittitur. Matth. 11.

Verùm quia temporum lapſu religioſa hæc diſciplina lapſa infœlicitèr fuerat, tria poſt ſæcula Innocentij Secundi lege in Lateranenſi Synodo iterum inſtauratur; docenturque myſtæ omnes, quonam ornatu Diuinos ſimul & humanos ocu-
B los oblectare poſſimus. *Præcipimus, vt tam Epiſcopi, quàm Clerici, in ſtatu mentis, in habitu corporis, Deo, & hominibus placere ſtudeant: & nec in ſuperfluitate, ſciſſura, aut colore veſtium, nec in tonſura, intuentium (quorum forma & exemplum eſſe dicunt) offendant aſpectum: ſed potiùs quod eorum deceat ſanctitatem præferant.*

Quàm validè his eorum ſententia refellitur, qua veſtibus hiſce ſplendidis & ad pompam compoſitis eo maximè titulo ſe vti aiunt, vt ſcilicet populorũ æſtimationem & famam ſibi concilient: quàm enim ad hoc præſtandum vtiliora & validiora ſunt ornamenta virtutum? quæ tamen ſic dicta velim, vt ab iis, quæ ſuperiùs in fine paragraphi diſſeruimus, non diſcedamus: ſatis hæc omnia percalluiſſe viſus eſt Spartæ Rex Ageſilaus: hic enim, Plutarcho & Athæneo teſtantibus, tenui veſte indutus Aegyptij Regis aulam petijt, & licet non tantum Magnatibus & Dynaſtis, ſed ipſis etiam minoris notæ aulicis contemptui ſe eſſe deprehenderet, eo quòd eàdem ſuperbia & pompa veſtium, quâ Reges Aegyptij ſurgebant, Spartæ
C etiam Regem irradiandum arbitrarentur, à ſuâ veſtium mediocritate abſtinere nullatenus voluit, *ſed interim oſtendit, maieſtatem, dignitatemque Regiam non veſtium ſplendore, ſed prudentiâ, ac fortitudine parari oportere*. Sic Plutarchus. Plut. in Lat. Athen.

Duos ſanè Antiſtites memorat Diuus Petrus Damianus, qui non tantùm hac veſtium ornamentorumque luxuriâ, qua corpus induentes animi nuditatem obuelabant, nullam ſibi populorum famam vindicarunt, ſed potius inhonori ab omnibus habiti, ipſis etiam ſacris infulis à Nicolao & Alexandro Secundo Pontificibus fuere ſpoliati, *nec in eis profuit, quod Pontifices ligneis auratis vſi ſunt baculis, cum Sacerdotis meritum non nitor efficiat veſtium, ſed ſpiritalium norma virtutum; & non micantes margaritæ, vel gemmæ; ſed mores aurei deceant Sacerdotem* hæc de illis Damianus. D.Pet.Da. ep.23.l.

De Africano autem Scipione illud etiam mihi non ignoratur, quòd cum Nu- Scipio.
D midiæ populis mediocri veſtium cultu ſe daret ſpectandum, maximum ſibi decus & nomen ex illa modeſtiâ conquiſiuit. Auguſtus autem licet toti terrarum vniuerſitati dominaretur, tenui veſte contentus laſciuientium Romanorum pompam irridens, vt è Plutarcho habes, ait *En Romanos rerum Dominos, gentemque togatam*, ac ſi Romani nominis maieſtatem & amplitudinem ea pompa non illuſtraret, at denigraret; quod tamen de ſacris viris accommodatiſſimum eſſet, ſi paululùm immutatis vocibus diceres, *En Apoſtolorum ſucceſſores, populorumque Paſtores*: ſi namque, quod arceat Deus, effœminatis huiuſmodi veſtium delicijs eorum grauitas & ſanctimonia corrumperetur, mirum quantùm de ſui ſanctitate nominis dignitas tàm excelſa deperderet! ſed de hoc fuſiùs in proximo capite. Plut. l. 4. Apoph.

§. II.

A

ADEO autem ſociali veluti fœdere ſibi mutuò connectuntur, quæ nunc agimus, cum ijs, quæ ſuperiori capite egimus; vt eadem propè regula ſint metienda: quæ igitur hucvſque congeſſimus, intelligas ſolùm velim, ut ueſtium ſuperfluâ pompa elimineтur, ad perfectionem paupertatis attingendam: niſi enim eximiâ quadam ſanctimonia Antiſtes eluceat, & vniformi quâdam ſeueritate res ſuas omnes attemperet, poteſt vtique Antiſtes in veſtium ornatu mediocriter ſibi indulgere, alioſque ſui miniſterij ſocios in eodem imitari, tùm ad ſuam dignitatem illuſtrandam, gentiumque ſibi famam conquirendam, tùm ne frequentem populi pruriginem excitet, quâ plerumque vel ſimulatæ virtutis, vel auaritiæ, vel abiecti animi nota damnari poſſet eorum paupertas.

Quapropter, ſi in alteram oppoſitam partem deflexeris, æquè forſan pernicioſus tibi eſſet veſtium ſquallor, ac earum pompa, parique vulnere populorum oculos afflictares, vt eodem propè modo de domeſticâ ſupellectile ſuperius differuimus. B
Meritò igitur in primo conuentu Tridenti habito antequam Concilium cogeretur, eadem vtrumque notâ damnauere Patres ſanctiſſimi; tùm ſcilicet nimis ſplendidas & magnificas, tùm nimis abiectas & ſordidas veſtes; quod propè illud
D. Hie. ep. ad Nep. idem eſt, quo Diuus olim Hyeronimus nos inſtruxit. *Elegantias & ſordes pari modo fugiendas: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.*

Nimius autem veſtium ſquallor pari prorſus modo, quo nimia earundem pompa eam animi ſocordiam indicare poteſt, quæ in excolendis virtutibus licet interius ſit, exteriùs tamen elucet; adeò enim virtutibus proxima vitia ſunt, vt eadem frequentiſſimè humilitate ſuperbia obueletur, & popularem auram aucupemur.

Obſoleta & lacera Antiſthenis toga, Socrati aditum dedit, vt Laertius refert, quo eius animi fibras inuadens ſuperbiam eius inſpectaret, adeò vt ſe continere
Laer in Socr. non potuerit quin diceret, *Video per ſciſſuram pallij vanitatem tuam.* Sydonius autem Apollinaris turpius, dixit, humilitatia, quàm ſuperbiæ viâ gloriam emendicari. C
Sidon. l. 9. ep. 9. *Affectare de veſtium diſcretione ſuperbiam, nitore pompam, ſquallore iactantiam.* quin aduerſus Ethnicos Diuus Chryſoſtomus ſcribens, Chriſtianorum decus eſſe ait, quod eorum nullus indecorè & ſquallidè indutus incederet.

Imperante Cæleſtino Primo Pontifice, Galliarum Epiſcopis in more erat philo-
Cæleſt. ep. 9 ad Epiſcop. Gall. o. 1. to. 1 Conc. ſophorum inſtar pallium præferre, quo ſibi famam ſanctitatis vſurpare contendebant, quæ ſolis virtutibus impertitur: vt eos ab huiuſmodi errore amoueret, ſtuduit piiſſimus Pontifex hæc ex alijs ſcribens, *Diſcernendi à plebe, vel cæteris, ſumus doctrina, non veſte; conuerſatione, non habitu, mentis puritate, non cultu.*

Latere neſcit virtus; extrema fugiens in medium prodit, vt omnibus ſpectanda innoteſcat. Moderationis eſt, tùm gradus, tùm perſonas inſpicere & vniuſcuiuſque rationem diſtinctâ lege metiri: quapropter, ait Ambroſius, *Honeſtati uel neceſſi-*
D. Amb. l. 1. offic. c. 19. *tati nihil deſit*, ſed alio etiam ex capite, *nihil accedat nitori.*

Hac de re ſedulò Concilij Gangrenſis Patres egere: hi autem ſatiùs duxere, quòd Epiſcoporum veſtes nitore quodam non ad pompam, ſed ad honeſtatem compoſito D
ornarentur, quàm quod nimis abiectâ paupertate vileſcerent, licet hoc ipſum non
Conc. Gangr. c. vlt. c. parſimo. 5. 41. diſt. c. ſi quis virorum q. 30. reprobarent. *Parſimoniam cum ueſte humili non reprobamus, ſicuti etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus. Diſſolutos autem, & fractos in ueſtibus inceſſus non recipimus:* quin ijdem viri ſanctiſſimi diras in eos intorquendas cenſuerunt, qui Epiſcopos Birrho utentes arguebant; ſerica veſtis birrhus erat eo tempore frequentiſſima.

Ea mens mihi fuit, quod niſi ad pauperum inopiam ſubleuandam facilis & largus eſſet Antiſtes, piamque demiſſionem vbique eodem virtutis tenore ſeruaret, veſtium parſimonia auaritiæ tribui poſſet, & populorum deſpicientiæ eum obiectaret; cum è contra maximæ omnibus venerationi eſſet Diuus Ioannes Eleemoſynarius, licet obſoletis & abiectiſſimis ueſtibus uteretur: quà in re ſibi adeò conſtans & alijs inuictus fuit, ut cum ad repellendam ab eo ſquallidam veſtem ſplendidus amictus ei donaretur, per totam ferè noctem vir ſanctus ingemuit, ac ſi ſu-

Digitized by Google

perflua nimis ipſi hæc ornamenta eſſent, dum alijs indumenta neceſſaria deficeA rent: vt igitur ſedatâ mente quieſceret, veſte illa venditâ pauperibus eius pretium impertiuit; id vbi donanti innotuit, aliam redonauit, rurſuſque iſte reuenditam pauperibus erogauit.

Sur. in eius vit. 25. Ian.

Cæterum licet ſpectatiſſimis moribus noſtra fulcienda ſit dignitas, pro comperto tamen eſt, hac præſertim tam corrupta ætate, vt è Tertulliani mente, veſtes etiam ſint *Indices, cuſtodeſque dignitatis*; quod idem apud ſpeculatorem Seneca Neronis matri ſignificauit, vt nempè ſplendido veſtium ornatu vteretur, *non propter ſe, ſed propter honorem Imperij*. Quapropter cùm Pipinus Gallici Imperij tunc temporis adminiſtrator à Zachariâ Pontifice percontaretur, quànam tùm Epiſcopi, tùm Myſtæ, tùm Monaci veſte pro ſui nominis dignitate induendi eſſent, prolixè ad eum ſcribens ſic ei reſpondit; *Nam & nos Apoſtolicà auctoritate ſubiungimus, ut Epiſcopus iuxta dignitatem ſuam indumentis utatur; ſimili modo, & Presbyteri Cardinales*, his etiam addens, quòd in ſecreto animi ſuæ pietati ſeruientes ornatarum ueſtium puluerem excutere poterant, ne uirtutes aliquatenùs obſcurarent. *Non* B *enim nos honor commendat ueſtium, ſed ſplendor animarum*. Hoc itaque è Petri Cathedrâ habes: quod ſcilicet è perſonæ, temporis, muneris, ætatis menſurâ, veſtiendi forma ſit deſumenda; in hoc enim, docente Ariſtotele, decoris honeſtatiſque vis tota verſatur, vt nempè è cuiuſcunque conditione ſingula metiamur; quod idem indicauit Apoſtolus. *In decoro habitu honeſtoque*.

Tertul. l. de Pall. c. 4.
Specul. in tit. de Auo. 9. a. n. 1
Zacch. ep. 7
Bar. an. 74.
Ariſtot. p. Theſ. 12.

Sanctus Carolus licet tum in interioribus veſtibus, tùm in pallâ, quam aſſiduò præferebat, inamœna quadam ſpecie & horrore inſignis videretur, in exteriori tamen amictu ſui gradus honeſtatem ſeruauit, illud dicere aſſuetus, non ſuas illas eſſe veſtes, ſed ſuæ dignitatis: nec in ſe tantum, ſed in alijs etiam Epiſcopis hoc ille inſinuare ſtudebat; quapropter Antiſtitem ſplendidis caligis vtentem caſtigare non formidauit, illud admoneus, Antiſtitis munus eſſe, vt morum ſanctitate luminis inſtar alijs prælucerer.

Giuſ. in vit. S. Caroli l. 5. c. 16.

Diuum Auguſtinum Poſſidonius Calamenſis Antiſtes ſcribit, eum in ſuo amiC ctu moderationem adhibuiſſe, vt amictu nec ſplendido, nec ſquallido vteretur, ſed inter vtrumque medius pietati ſimul & dignitati conſuleret: ad ſuos autem Eremi fratres idem ſcribens ait, alienas Epiſcopis ſumptuoſas & magnificas veſtes non eſſe, licet tùm è religioſâ vità quam profitebatur, tùm alijs nominibus ſibi congruis eas reiectaret: verba eius recito; *Nolo talia offerat ſanctitas ueſtra; offertur mihi u. gr. ueſtis pretioſa, fortè decet Epiſcopum, quamuis non deceat Auguſtinum, ideſt, hominem pauperem de pauperibus natum. Fateor enim uobis, de pretioſa ueſte erubeſco, quia non decet hanc profeſſionem, hanc admonitionem, hæc membra, hos canos*. Hac profectò loquendi forma Præſulum quilibet temperare ſe deberet, qui terrena hæc deſpicatus cæleſtia tantùm affectaret; verùm ſi Dei inſtinctu ad tam excelſa ſe non extulerit, optimè ſe geret, ſi Romani etiam Oratoris ſententiæ adhærens, moderato amictu ſe ornet, & ſe tum temporis, tum regiminis, tùm aliorum conſuetudini conformet, dummodò à ſuperfluis ornamentis abhorreat. Commendatiſſimum hac in re Nepotianum fuiſſe Diuus Hyeronimus refert, quem tamen longè ab Epiſcopali honore ſemotum veſtium ſplendor non decebat; *Cultus* D *Nepotiani prouincia morem ſequens nec munditijs, nec ſordibus notabilis*, ſic ille; ne à reliquis ſuæ conditionis viris in corpore ornando diſſonaret, Seneca Lucilium admonuit, & vt aliorum conſuetudini ſeruiens, nec tumeret, nec ſqualleret in veſte, hoc tantùm ſtudens, vt virtutis alumnus non ad pompam videretur, ſed eſſet.

Poſſidon. in vit. D. Aug
D. Aug. ad ad Fratres in Erem. Ter. 32. to. 10.
Cic. de off. l. p.
D. Hieron. ep. 3.
Sen. ep. 7.

Publicam perſonam præfert Antiſtes, adeòque ni ſanctimonia illuſtri eius nomen fulciatur, dignitatem dehonoret oportet, ſi veſtibus obſoletis vtatur, & nimis abijciatur in corporis cultu: hoc ego in familiari meo Præſule expertus agnoui, qui non ita pridem fato conceſſit; moderatus quidam veſtium nitor, dummodo non laſciuiat, venerationem ſimul parit & nomen illuſtrat; magni enim ſpecies hæc exterior populis habetur, nec rarò maiori pretio ipſis eſt veſtis, quàm virtus. De Vlpiano Lampridius refert, quod odio ab exercitu habitus, eius fre-

Lamprid. i. Alexand.

quenter tumultus repreſſit ex purpurâ, cuius lumine venerandum ſe illi præſtabat. A

Hoc profectò illud eſt, de quo Prouinciæ Moderatorem Caſſiodorus admonebat, *Clamydis tuæ procul dubio inter alia clauos intende, quos ſcias non inaniter poſitos: hinc fit, vt cum publicum agentes purpuram cernerent, de vigore ſemper Principis admonerent.*

Caſſiod. l. 6. ep. p.

Itá tamen ſeruandum hoc eſt, vt parſimoniæ veſtium magis illi ſtudeant, qui non paternis prouentibus, ſed cenſibus ſacris vtuntur ad eas comparandas: hi enim, quis neſciat, ad Deum ſpectare, & ad pauperes, quibus ex aſſe debentur; multò autem reliquis omnibus parciores ſe gerere debent, qui è religioſâ paupertate ſacras ad ſedes aſcenderunt; animum enim remiſſum & diffluentem oſtenderet, qui ſericis vteretur, & Auguſtinum imitatus, piè erubeſcens ſui ordinis veſtes exuere non deberet, præterquàm cùm Pontificalia ſolemni ritu agit: quàpropter Diuus Baſilius tenui cæteroquin & religioſa veſte contentus, inter ſolemnia conſtitutus, referente Cyro, ſpectatiſſimus omnibus erat ſacris è veſtibus *aurea ſtola, & vultu inſigni veſtitus*, ibi enim non ſe, at Deum ſpectabat, non ſuo ornatui, ſed Diuinæ gloriæ ſacrorumque rituum maieſtati conſulebat. B

Sene. ep. p.

Cyr. in Teſtaſt.

Pergratum Deo erit, ſimulque ſuperbiæ faſtus eludetur, ſi Pontificem Eugenium Tertium imitati ſub Pontificijs veſtibus laneos amictus induemus; cucullum certè ne quidem nocturno tempore Pontifex tantus omiſit: Hoc etiam modo Diuus Laurentius Dublinenſis in Hibernia Antiſtes ſplendidè quidem exteriùs pro ſui gradu honoris indutus, cillcio interiùs tegebatur: Poſtremà autem hac ætate Cardinalis cognomento Sancti Honufrij Vrbani Octaui Pontificis frater, ſub purpureâ togâ, quâ Romanæ fidei Senatores vtuntur, aſperas Capucinorum veſtes induebat, æſtiuo licet tempore earum moleſtiâ rangeretur.

Superbiam longè eſſe ab Epiſcopis ablegandam. Cap. XXXV. C

FIERI vix poterit, vt ſuperbiâ non efferatur, qui cæteris viris tùm gradus excellentiâ, tùm titulorum maieſtate, obſequio populorum, cenſuum opulentiâ præſtantior gentes videat genu ſibi flexo obſequentes: ni ſapiens fuerit animumque prudentia moderetur, quàm ſint fluxa & inania hæc honorum ſpecioſa blandimenta perpendens, profectò ſuperbo faſtu obruetur & inſolenti tumore laſciuiet.

Erigere ad excelſa animum, honorum eſt, ait Diuus Auguſtinus. *Nihil ità in ſuperbiam euehit, ſicut principatus & primi conſeſſus*: quæ enim vnâ eum nobis ſuperbia naſcitur, honoribus veluti ſuo alimento nutritur, adoleſcit, & ingenti mole ſe porrigit. Eodem propè pacto, quo rubigo prodit è ferro, è panno tinea, è ligno caries, quæ omnia viperæ inſtar dente mortifero ſæuiunt in parentem. Quid aliud hoc eſt, quam naturæ ordinem moderatè ſolùm agentis inuertere? humanitas ipſa faſtu quadam velut eclypſi obſcuratur, imò viciatur & corrumpitur: Diuum Hidelbertum audi; *Statum quendam natura homini parauit, quo ſemper eundem ad vtrumque præſtaret euentum; illum deponere, & pro habitu variare fortunarum, non natura, ſed naturæ defectus eſt.* Quapropter nullius momenti erit, ſi ſuperfluam tum ſupellectilis domeſticæ tū veſtium pompam detraxeris, dummodo ſuperbiam & faſtum enutrias; quorſum illam extinxeris, ſi hæc adoleuerit? difficiliùs longè eſt faſtum quàm veſtes exuere magiſque arduum opus ſuperbiam mentis excutere quàm domus. *Plus eſt animum depoſuiſſe, quàm cultum; difficilius arrogantiâ, quàm auro caremus, aut gemmis.* Dedi Hyeronimum: ſanè tùm in ſacrâ, tùm in prophanâ politia nihil pernicioſius ſuperbiâ datur, quæ tùm rationis, tùm pietatis lumen extinguit: quapropter magis dignitatis lumine obcœcatur animus, quàm Solis radiis humani oculi perſtringantur. D

D. Chriſoſ. hom. 6. in Matth.

D. Hildeb. ep. 56.

D. Hieron. ep. 9?.

Quid

A Quid aliud hoc eſt, quàm ex ipſo pharmaeo venenum educere, & in pietatis ſedem ipſam pietatem obarmare? nullum enim inter vitiorum agmina ſcelus eſt adeò vel ſanctitati pernicioſum, vel iniurioſum Deo, quàm ſuperbia.

Quàm meritò Diuus Bernardus conqueritur è ſacris viris non paucos dari, qui ex infimo genere ad honorum faſtigia, non virtutis ſuffragio, ſed inſoleſcentis fortunæ ioco delati, arrogantiâ tument, faſtumque circumferunt; quin ac ſi Lethæas vndas ebiberint, priſtinæ conditionis obliti ſui pompam faciunt, *& dignos ſe æſtimant dignitate, ad quam ambiendo peruenerunt; quodque (non audeo dicere) adepti ſunt nummis, attribuunt meritis.* Inter dignos & indignos hoc diſcrimen agnoſce: Qui generoſam indolem iactant, quique vel ſcientiarum vel pietatis calle detrito aliorumque laborum, quos ad populorum commoda exantlarunt, honorum culmen attingunt, vanitatis pruriginem retundunt, & faſtum reprimunt, cuius vi imbecilles tantùm animi iàm inaniter inſoleſcunt: hi enim honeſtatem omnem collocantes in eâ perſonâ referendâ, quam in agendâ huius vitæ fabulâ in- (D Ber. ſer. 4 in Miſſos eſt circa fin.)
B duerunt, dedecori & vitio ſibi vertunt, cum veſte mentem inuertere, & ſibi commiſſam Sacerdotij ſanctitatem ſuperbiæ maculis deturpare: illi è contrà, qui è ſordibus accedunt ad infulas & è tenebris emergunt ad iubar honorum, miſerrimâ vanitate, &, vt clariſſimi Maſſilienſis Epiſcopi Saluiani ſtylo vtar, procaci iactantiâ faſtum fouent, vtereſque familiares auerſati, veluti humilitatis teſtes arrogantius efferuntur, adeò vt iuxtà illud *Aſperius nihil humili, cum ſurgit in altum.* Hoc porrò ipſum, Seiani deſcribens arrogantiam, effuſo dicendi genere Dio adnotauit. (Salu. l. 3 ad Eccleſ.)

Aptiſſima congerere hic ego poſſem exempla; illud multorum inſtar fuerit, quod de Thoma Volſæo recentia Angliæ monumenta ſuppeditant: hic enim obſcuro ſanguine natus, ex infimo omnium Lythurgo, Lincolnienſis primùm Antiſtes fuit electus; hinc inſolenti quodam amoris impetu, quo eum Henricus Octauus Angliæ Rex proſequebatur, Eboracenſis Archiepiſcopus Regnique totius Cancellarius renunciatus; demùm Romanâ Purpurâ donatus & Dunelmienſibus infulis, (Polid. Vir. l. 19.)
C tàm fœdæ ſuperbiæ contagione fuit afflatus, ut Polidorus Virgilius ſibi vix ſatis eſſe poſſit, vt leuiſſimas eius nugas inſaniſſimas ne, an inaniſſimas repræſentet.

Quàpropter cùm diuinam ſibi beneuolentiam conciliare Syonius Vates vellet, hac tantùm vtporè validiſſimâ ratione vſus eſt, ſe ſcilicet regales inter delicias regnique ſuperbiam, demiſſum ſemper animum ſeruaſſe, ſuique abiecti gradus fuiſſe memorem, è quo tàm excelſo ſolio fuerat donatus. *Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei: neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.* An non miraculi loco ſit & gratiæ prodigium habeatur, quòd vir gregarius & gregum Paſtor, Regium diadema præſeferat & baculi paſtoritij loco ſceptrum verſet, cum purpurâ manticam, cum Regiâ chlamyde pelliceum tegmen immutet, non ſe gregibus circundatum ſpectet, ſed populis obſequentibus & Principibus ad quæcumque facienda paratiſſimis, & qui ne quidem patris menſæ accumbere præ ſua vilitate potuit, Magnatum & Dynaſtarum frequentiâ ſtipa- (Pſ. 130. 1 & 2.)
D tus Regali eluceſcat in ſede, & quod omnium maximum eſt, vt diuino imbutus æſtu futura pronunciet: demiſſo tamen animo ſit, & inter tot ſuperbiæ irritamenta ſuperbiam calcet, faſtum premat, pompam denique totam humilitate triumphatam immolet Deo! Superiùs memorata verba perpendens Diuus Zeno hæc adnotauit, *At cum addidit ſuper me; oſtendit nunquam ſe elatum fuiſſe, cum poſſet: nulli enim faciliùs efferuntur, niſi quos inopinati honoris culmen oſtendit.* (D. Zenon. ſer. 2. pſal. 130.)

Miracula hæc etiam in primis noſtræ Religionis Satoribus præſtitit noſtræ ſalutis aſſertor; vt enim ſuæ beneuolentiæ vim oſtenderet, in Eccleſiæ Antiſtites eos elaturus, genere obſcuros infimâque è plebe eos elegit, vt Regibus & Cæſaribus maiores humiliori animo eſſent, quò maiori fulgebant lumine dignitatis: quàm diſertè habes hæc è Chryſoſtomo, qui poſtquàm piſcatorias naues expendiſſet è quibus Apoſtolos Chriſtus eduxit ad ſydera, hæc ſubdit. *Illud præterea non ignoratis, quod quantò quis humiliori gradu ad dignitates aſſumitur, faciliùs in ſuperbia in-* (D. Chriſoſ. hom 30 in c 3. paulo poſt med.)

Digitized by Google

inſaniam effertur; vtpotè qui expers ſit repentini, & inſperati honoris; ſed iam miraculum inſpice. *In hac eos humilitate Chriſtus continuit.* A

§. I.

IN dignitatibus igitur ſuperbire, illis ſe indignum fateri eſt, ſuamque, vt Iſocrates loquitur, deſtruere fortunam. *Iure autem eos dixerimus, non in ſe tantùm peccare; ſed & fortunæ eſſe proditores.*

Iſocrat. ad Demonic.

Sed Chriſtiano ſtylo ſermonem nos habentes pronunciemus, hoc propè ipſum eſſe, ac in Deum muneribus ſuis bellum indicere, Deique beneficia in iacula immutare, quibus ingratiſſimè impetatur: terram hos imitari dixerim, quæ eodem ex imbre, quo ad fœcunditatem donatur ab aere, vapores componit, quibus aerem obnubat: cæleſtia hi beneficia ſibi tribuunt, Deoque tantùm honorem debitum rapiunt: quia longè à Chriſto Domino hi diſcedunt, qui cum naturâ Deus B ſit & Patri par, Patre minor magiſterio humilitatis eſſe voluit; *Qui cum non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit.* Quid ergo miſerrimi nos homunculi, imò vermiculi, noſtriſque ſceleribus digni, vt omnium pede premamur, debitum Deo honorem, nobis ipſis per ſummam audaciam arrogabimus? Chriſtus, audi Theodoretum, *Non rapinam arbitratus eſt, eſſe æqualem Deo: eſt enim proprium eorum, qui aliena rapiunt, ſe propter ea, quæ habent, iactare, & de ſe magnificè ſentire.*

Philipp. 2. 6.

Theodoret. ibid.

Hinc fit, vt in ſuperbiam potiſſimè Deus inſurgat, ferociat, ſuaque fulmina immittat; in Deum enim impudentiſſimè tentat aſſurgere: certè nihil in ſacris litteris frequentiùs dictu eſt, quàm vt Diui Iacobi ſententia roboretur, *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*; tantâ autem vi ſuperbis reſiſtit, vt eò magis eos deprimat, quò magis illi efferre ſe audent; hoc Ipſe bellum è cælo inſtituit, cum Lucifer omnium ſpirituum, quos Dei manus dederit præclariſſimus, ſuperbiſſimè in eum rebellauit: quantis gentibus hic muneribus à Deo locupletatus C fuit! ex his tamen Dei contemptor, ſuique nimis amans, ſuæ excellentiæ pulchritudine captus non Deo, ſed ſibi venuſtatem ſuam, ſuamque opulentiam tribuit; adeòque Diuini furoris fulmina accendit, quibus deturbatus in Erebi flammas rumoris ſui pœnas ſoluit. *Ad naturam talem euectus, dignitate excidit per mentis altitudinem, de dignitatis altitudine deturbatus, tantuſque fuit elatioris animi faſtus, quantum capere poterat ſpiritus.* Sic de eo loquitur Baſilius Seleucienſis. Luciferi veſtigijs adhærere ſuperbos Epiſcopos docet Diuus Bernardus, *comparantur Apoſtatæ Angelo;* ſuper Aquilonem ille ſedem ſuam ſtatuere præſumebat: excelſa etiam dignitatum faſtigia ſuperbi affectant, & reliquis eminere. In Iuda, qui è primis Epiſcopis fuit, exemplum habes, qui ab ipſo licet Chriſto electus, ea tamen de ſe verba è ſui Magiſtri ore audiuit. *Vnus ex vobis diabolus eſt*; ad hæc ſacro æſtu concitus Diuus Bernardus validè ſic inſonat: *Sic facis Ieſus hodiè, eligens ſibi multos diabolos Epiſcopos; vbi, proh dolor! reperiemus Epiſcopos, qui poſt adeptam dignitatem in humilitate ſe contineant?* D

Iac. 4. 5.

D. Baſil Seleuc. orat. 33.

D. Bern. ſer. in Synod. Rhemen.

D. Aug. ſer. 35. de Do. Verb. Iulo.

Quàpropter, ſi ad fouendam alendamque ſuperbiam in poſterùm eſſet, qui ſacras infulas indueret, maxima omnium ſupplicia, quibus vltrix Dei manus oneratur, in ſuum caput irritaret; eò enim immanius in nobis hoc ſcelus eſt, qui temporis ſpolium & mortis ludibrium ſumus, quò nobilior & nobis excellentior ſpiritus eſt, tot donibus & muneribus à Deo illuſtratus; à Diuo Auguſtino hæc habes: *De Diabolo debent erubeſcere mortales ſuperbi. Etiam Diabolus ſuperbit, non eſt terra & cinis, vos autem homines moriemini.*

1. Tim. 5. 6.

Nec aliâ de ratione ſacris è ſedibus Neophitos abduxit Apoſtolus, niſi quia cum celeri conuerſione è tàm demiſſo gradu, ad tam illuſtre faſtigium euehantur, fieri facilè poteſt, vt ſuperbiâ capti, ſibi ipſis nimium arrogent, & cum Lucifero præcipites ruant; Neophitus hic pariter in cælo erat, ſuæque nimium pulchritudinis amans, furorem in ſe Diuinum excitauit: quo ſenſu verba illa accipiuntur à Theo-

à Theophilacto & Diuo Chryſoſtomo. *Non Neophitum, ne in ſuperbiam elatus* D.Chriſt. Theoph.
A *in iudicium incidat diaboli.*

Sermonem autem hic haberi de ſupplicio, quo in ſuperbientem Luciferum Di-
uinus furor irruit, Diuus Hyeronimus docet. *Iudicium autem Diaboli nullum eſt* D.Hier. in c.3.Iſaiæ.
aliud, niſi ſuperbia; propter quam de cæleſtibus cecidit.

Sacras inter dignitates ſuperbiam fouere, idem eſt ac Chriſti militiæ eſſe deſer-
torem, & ad Diaboli partes fędà proditione deficere; de hoc autem non alijs ar-
mis triumphum Chriſtus habuit, quàm humilitatis, cuius robore inde profligatâ
ſuperbia, trophæum Crucis erexit; quapropter meritiſſimè Diuus Leo Pontifex.
Tota victoria Saluatoris, qua & Diabolum ſuperauit & mundum, humilitate eſt con- D.Leo ſer. 6.de Epiph.
cepta & humilitate eſt confecta.

Quin ante corporati Dei nomen ſuperbos ſacris à ſedibus Spiritus Diuinus amo-
uit, iuxtà illa Regij Vatis, quæ Diuus Bernardus confirmat, *Non habitabit in medio* D.Gregor. hom.17. in Euang.
domus meæ, qui facit ſuperbiam. hinc autem in eos Præſules inuehitur Diuus Gre-
gorius, qui gloriæ auram affectant, qui poteſtatem tantùm iactant ad mores in-
B ſolentiùs efferendos, & qui *ſuſcepta benedictionis miniſterium vertunt ad ambitionis* D. Bernar. hom. 4.14. Miſſus eſt.
argumentum; eos etiam peracuto ſtylo Diuus Bernardus confodit, qui ad ſuper-
biæ incrementum ſacris dignitatibus vtuntur, abiecto licet è genere oriantur.

Præſules omnes in opere, quod Paſtorale inſcribitur, Diuus Gregorius erudi- D.Greg.1. Paſt.c.6.
ens, egregium tantoque Pontifice dignum ſermonem habet; totus enim eſt, vt
oſtendat, Noe facultatem Deum dediſſe, quâ in animantes omnes ſupremum im-
perium exerceret. *Terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ*; adeò-
que neceſſe eſt, vt in improbos tantùm, belluinos mores referentes terrorem Epiſ- Gen.6 c.
copi effundant, non autem in eos, qui pietatis alumni ſunt: qui cùm plectere alios
ſupplicijs coguntur, dum magnificis præconijs & ad pompam compoſitis laudibus
vel de illis operibus efferuntur, quæ cæteroquin arguenda eſſent, ſummoperè ca-
ueant oportet, ne in tranſuerſum acti ſibi ſubditas gentes aſpernentur, & è
muneris faſtigio quod poſſident, ſe alijs præferant tanquam vel doctrinâ vel pie-
C tate eis præſtantiores, ne Apoſtatæ Angelo comparentur; Saulis dein exemplum
affert, qui quoadvſque humilitatis repagulis animi ſuperbiam præpediuit, demiſ-
ſoque animo ſe geſſit, nec regio tantùm diademate dignum, ſed quocumq; alio mu-
nere, vtpotè qui in Beniamini Tribu poſtremum ſe locum habere profeſſus eſt, ad
Hebræi populi regimen electus & euectus à Deo fuit: verùm cum dignitatis præſti-
gijs vitiatus ſuperbiæ ſe dedit, indignus à Deo habitus Regium diadema deper-
didit: hæc illum obiurgans ſignificat Samuel: *Non cum paruulus eſſes in oculis* 1. Reg 15. 17.
tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? vnxit te Dominus in Regem ſuper Iſrael. mo-
dum feciſti malum in oculis Domini. audi iàm Diuum Gregorium; *ſic Saul poſt hu-*
militatis meritum in tumorem ſuperbiæ culmine poteſtatis excreuit: per humilitatem
quippè prælatus eſt, per ſuperbiam reprobatus: in quam eandem ſententiam acce-
dunt doctiſſimi viri Diuus Cyrillus Alexandrinus, Beatique Petrus Damianus &
Laurentius Iuſtinianus.

Ingenii hic ego cupiditate tangor, quonam modo Saulis abdicatio ſuperbiæ tri-
D buatur, cum auaritiæ crimine, quo Amalecitarum exuuias Deo immolandas ſibi
contrà Diuinum mandatum ſeruauit, ſe Saul obſtrinxerit, & ſacrilegij reum ſe
fecerit, cùm ſacra ipſa facere præſumpſerit ſacris tantùm viris peragenda?

Peracutè nexus hoſce diſſoluit diſertiſſimus Auguſtinus, qui perquirens, an
crimen, quo primùm ſe Lucifer inquinauit, ad ſuperbiam an verò ad inuidentiam
referretur; ſuperbiæ illud tribuit, vtpotè quæ vitiorum omnium ſcaturigo eſt,
ipſoque Dei ſuffragio ſcelerum parens appellatur: *Initium omnis peccati eſt ſuper-* 1. Tim. 6 10
bia, cum autem hoc idem de auaritia ab Apoſtolo dici perpenderet: *Radix enim*
omnium malorum eſt cupiditas, prǽſtantiſſimo ingenio hæc quæ ſibi aduerſari viden-
tur, ſimul conciliat his verbis. *Nonnulli dicunt caſum diaboli fuiſſe, quod inuiderit*
homini facto ad imaginem Dei; ſed inuidia ſequitur ſuperbiam, non præcedit. Nam D. Aug. in Gen. ad 3. lib.11
ſuperbia eſt amor excellentiæ propriæ, inuidia verò odium fœlicitatis alienæ: amando
autem quiſque excellentiam ſuam, vel fratribus inuidet qui ei coæquantur, vel infe-
rioribus ne coæquentur: ſuperbiendo igitur inuidus, non inuidendo quiſque ſuperbus
eſt:

eſt: meritò initium omnis peccati ſuperbia dicitur: Nec incongruè Apoſtolus ait: Radix omnium malorum eſt auaritia, ſi auaritiam generalem intelligimus, quâ quiſque appetit amplius, quàm oportet, propter excellentiam ſuam, & propriæ rei amorem, qui dicitur primatus; neque vero eſſent homines amatores pecuniæ, niſi eò ſe putarent excellentiores, quò ditiores. Hoc planè modo auaritiam & ſacrilegium in Saulis animum ſuperbia inuexit: præterquam quod ſi accuratè ſacræ literæ perlegantur, clariſſimè ex eis Saulis ſuperbia innoteſcit, quâ ſibi eam victoriam vertit, quam Diuino tantùm auxilio acquiſiuerat; adeòque non Deum, ſed ſe magnificans, ſuo nomini in Carmeli Monte triumphalem arcum erexit, cum Regem Agag ad augendam triumphi pompam adduceret. *Nunciatum eſt Samueli eo quod veniſſet Saul in Carmelo, & erexiſſet ſibi fornicem triumphalem*; huius in pęnam ſuperbiæ, quâ prius mentem impleuerat, Diuino auxilio deſtitutus facilè reliquis flagitijs ſe implicauit; ipſe enim Plato naturalis tantùm ſermonis vi aſſequutus eſt, ſuperbiæ potiſſimum ratione deſeri à Deo homines, & implexâ frequentium ſcelerum copia irretiri. *Superbus à Deo deſeritur: deſertus autem omnia interturbat: nec multò poſt pęnas ſuperbiæ ſoluens, ſibi ipſi, & familiæ, & rei denique publicæ peſtem, perniciemque acceſſit.* ſic Plato.

p. Reg. 15. 12.

Plat. l 4 de leg.

A

B

Meritiſſimè igitur viri ſanctiſſimi, quos ſuperiùs memorauimus, aſſeruerunt, in ſuperbiæ pœnam Regno Saulem exutum, ad cuius apicem humilitas eum ſola deduxerat. Sed audi Gregorium: *Miro autem modo, cum apud ſe paruulus, apud Deum magnus: cum vero apud ſe magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit.*

D. Greg. c. Paſt. c. 6.

Alia etiam ratione tanquam ſuperbiæ Archetypum Saulem deſcribit & colorat Drogon Hoſtienſis Antiſtes; vt enim ille procerâ corporis habitudine alijs præcelleoat, ſic ſuperbi Præſules ſactis ſedibus aſſidentes, eadem menſura ſubiectis populis præſtare virtutibus arbitrantur, quâ munere ſacro ipſis eminent. *Quos Saul niſi ſuperbos in Eccleſia Prælatos ſignificat, qui ab humero & ſurſum eminere ſibi videntur ſuper omnem populum?*

Drago ſer. de ſacra Dom paſſ. ad fin.

Adeò autem in more eſt, vt Deus ſuperborum caput deprimat, humiles verò attollat, vt tùm ſacra, tùm prophana monumenta exemplis illis ſcateant, quibus hoc clariſſimè roboratur: quin Deus ipſe non ratò tùm ſuo, tùm ſacrorum Vatum ore hoc magnificè pronunciauit. Profectò quis ignorare valeat, eodem à Deo bello in terris agitari ſuperbiam, quo olim profligata fuit in cælo? Sicut autem nulla gratior victima ei immolatur, quàm humiliatus animus, ſic in nullum aliud crimen adeò ipſe iraſcitur, quam in ſuperbiam, cuius ſectatores ſuperare & delere totâ vi diuinitatis contendit. *Excelſus Dominus humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit*: eleganter ſic iſta explicat Auguſtinus, *Humilia reſpicit, vt attollat; alta id eſt ſuperba cognoſcit: imò cognoſcendo deijcit.*

C

Prou 16. Luc. 22. Matth. 23. 11.

Pſa. 137. D. Auguſt. ſer 210 de temp.

Ne autem vllus vnquam vbicumque terrarum ignorare hoc poſſet, ipſiſmet ſapientibus Ethnicis Diuinam ſuam mentem reſerauit; quàpropter cum à Chilone ſciſcitaretur Aeſopus, vt Laertius ſcribit, quidnam in Cælo Deus ageret, reſponſum iſtud excepit, *excelſa deprimit, tollit humilia*: rationem ſi quæſieris, non Paulus, non Auguſtinus dabit, ſed Artabanus, qui apud Herodotum ſuperbientem Xerſem ſic ſapienter admonuit: *Propterea quidem contra quam ſua dignitas poſtulabat, in calamitatem inciderunt, quia Deus neminem alium, quam ſe ipſum, ſinit magnificè de ſe ſentire.*

D

Laert in Chilon.

Herod. l. 7.

Ad hæc confirmanda Nabuchodonoſor Rex accedat; hic, vt è Danielis Hiſtoriâ habetur, dum adeò inſanè ſuperbiret, vt ad ingentis coloſſi cultum populos & Principes aduocaret; cum Danielis conſilio effuſis in pauperes opibus diuini ſupplicij iam euibrandum fulmen declinaſſet, in alia ſuperbiæ crimina iterum lapſus, Babylonem à ſe conſtructam magnificans, ſuique Regni amplitudinem vocibus ampullatis illuſtrans, vltrici tandem Dei manu percuſſus, ſceptrum, quo ineptiſſimè intumuerat, deperdidit, interque animantes, vt fœno ſe paſceret, locum habuit. Vides, vt ipſam hominis ſpeciem exuerit, qui diuinis honoribus æſtuabat!

Dan. 4.

D. Hier. in d. c. 4. Dan.

Nec longè erit Antiochus, qui populorum copia, blandaque rerum proſperitate ſuperbiens, ac ſi titulo humanam conditionem excederet, ſibi cælesti ſydere coronandus videbatur, *qui paulò antè ſydera cæli ſe contingere arbitrabatur*; miſe-

2. Machab.

A randa conuerſione in tam mæſtum exitum deturbatus fuit, vt *eum iam nemo poterat propter inſolentiam fætoris portare.*

Ipſe etiam Herodes accedat, qui cum gloriam, quam ſibi ſoli ſeruauit Deus, aucupari meditaretur, tàm lachrimando obitu dies ſuos abſoluit, vt fidem veritatis videatur excedere: Diuo enim Lucâ teſtante *percuſſit eum Angelus Domini, eo quod non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus expirauit.* Act.2.25.

Vt plures demùm ſilentio prætercam, Magnus Alexander hoc idem probaturus accedat; hic enim eò quòd inſanâ ambitone Diuinos honores affectauerit, permittente Deo, è recentium Principum diſſenſione pro Regni poſſeſsione pugnantium, inſepultus diù manſit, eoque honore caruit, quo infimi quique hominum decorantur: quàpropter hæc excipiens Olimpia genitrix, temperare ſe non valuit, quin triſtisſima ingemens erumperet in hæc ab Aeliano memorata. *O fili tu, cum in numerum Deorum referri volueris, & id perficere ſummo ſtudio conatus ſis; nunc carere debes, quæ ſunt mortalium omnium communia, terra, & ſepultura?* Aelian. 13. Var.c.30.

B

§. II.

SI ergò tàm fœda in prophanis Principibus ſuperbia eſt, & tam acerbè ad eam plectendam Deus inuehitur, quantò magis formidandum nobis eſt, ne in ſacros Principes iraſcatur, quos humilitatis viam edocuit, obteſtatuſque acriter eſt, vt à Principum ſuperbiâ tàm longè diſcederent, vt ſi ad imperium iſti, ad miniſterium ipſi populorum eligi arbitrentur, nec dominatum, at ſeruitutem ſacris à dignitatibus præferri, nec ambitionem, at demisſionem ipſas redolere: numinis igitur furore plectendus quàm primùm ille eſt, qui ſacrarum ſedium integritatem faſtu commaculans, non tantùm ſe ipſum non videtur agnoſcere; ſed ſuam ne quidem dignitatem: in ipſamet vocũ ſignificatione ipſe decipitur, nam lituo Epiſcopali tribuit, quod faſcibus Conſularibus tribuendum eſt, in humanum regimen ſacrum C immutat, in Prætorium Templum transfert, & in ſæculi formam leges ſanctitatis inuertit: accipe Hyeronimum. *Religionis & ſanctitatis eſt, quod Epiſcopus deſerit, non Romanus Conſulatus.* D. Hier. de ſept. grad. Eccl to.9.

Spectatisſimus pietate vir Bernardus, vt Eugenio Tertio repræſentaret, quàm longè à ſacrarum dignitarum culmine diſcedere ſuperbia debeat, verba Hyeremiæ recitat, quibus alloquutus eum Deus eſt, cum ad ſui populi regimen loco Antiſtitis eum efferret, *Vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & plantes;* harum vim perpendens tantus Magiſter ait, *Quid horum faſtum ſonat? ruſticani magis ſudoris ſchemate quodam labor ſpiritualis expreſſus eſt. Et nos igitur, vt multum ſentiamus, & nobis, vel nobis impoſitum ſenſerimus miniſterium, non dominatum datum.* D. Ber. l. 2. de confid. c. 6. init. Hieron. p.

Bernardum hac in re perpendendâ Diuus etiam Auguſtinus anteiuit; nos enim admonet, vinitorum loco nos à Deo conſtitui, ad ſuæ Religionis vineam excoD lendam; non vineæ Domini ſumus ad imperium & faſtum, ſed ad laborem, vt coloni vocemur: *Fratres mei, ſi dominium cogitamus, locus iſte altior, ſpecula vinitoris eſt, non faſtigium ſuperbientis.* D. Auguſt. hoſtis Donatiſt.

In quodam è meis Paradoxis illud olim pronunciaui, multiſque probaui, Principem non Dominari ſubditis, at ſubditis ipſis ſubdi: quod cum perlegiſſet Maximus Pontifex Vrbanus Octauus, mihi dicere non dubitauit, paradoxum haud quaquam illud eſſe, at inconcuſſam ſibique ſatis compertam veritatem. Maior autem famulatus ille eſt, quem populis ſuis præſtat Antiſtes; quod vt ſignificaret Iacob, Dei ſuique parentis ſuffragio Dominus Eſau electus, eius ſe ſeruum appellauit. Quâ igitur ratione fieri poterit, vt arrogantia quis inſoleſcat ex eâ dignitate, quæ cũ demisſione connectitur, quæ contemptũ ſui ipſius inſinuat! Quàm meritò Diuus Hyeronimus, vt aliquorum Antiſtitum faſtum deleat, & ſupercilium arguat, qui velut in ſeruos in populos dominatum exercent, Apoſtoli exemplo vtitur, qui cum ad Galathas ſcriberet, non verba quæ imperium & poteſtatem redolerent, v- Gen. 25. 30

ſurpauit, ſed potius ad humilitatem accommodata *fratres obſecro vos*, ſic ad iſta
Galat. 4.11 generosè Hyeronimus: *Quæ quidem verba & nos ad humilitatem prouocant, & ſupercilium decutiunt Epiſcoporum, qui velut in aliqua ſublimi ſpecula conſtituti vix dignantur videre mortales, & alloqui ſeruos ſuos.* A

Si autem vllo ſine diſcrimine in quibuſcunque tumorem & faſtum Deus auerſatur; quantò magis in eos indignabitur, qui faſtum in ſede pietatis enutriunt? Si ſuperbos Principes deturbat Deus, an non etiam ſuperbos Præſules deturbauerit? Cychno hi egregiè comparantur, qui licet pennarum candore venuſtiſſimi ſint, ab aris tamen & ſacris illos Deus reiecit, eò quòd elato ſuperboque collo progrediatur: hoc profectò expertus Paulus Samoſathenus eſt, qui Antiochenam Thiaram potius, in ſuperbiæ irritamentum & fomitem dignitatem ſacram vſurpans, in hæreſim, Deo permittente, fœdiſſimam præceps ruit, adeòque è ſacrâ, quam poſſidebat ſede, Antiocheni Secundi Concilij lege deturbatus illicò fuit. Hoc item exitu eius nepos Neſtorius ſuum nomen obſcurauit: eadem namque ſuperbiæ labe deturpatus fidei deſertor nefarius, Conſtantinopolitanas infulas, Epheſina Synodo ſtatuente, in pœnam nequitiæ depoſuit: ſexcentos vtique congerere hic mihi fas B
Eccl. 10.17 eſſet, quos tamen vltrò prætereo: in his autem quis illud Diuini Spiritus oraculum compertum non habeat? *Sedes Ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere facit mites pro eis.*

D. Hier. in Soph c. 3. in fin. Bar. an. 27. Bar. an. 43.

Soph p. 4. & ibi. D. Hier. Hùc pariter ea Sophoniæ perobſcura verba collimare Diuus Hyeronimus docet. *Diſperdam nomina æditorum; hoc eſt nomina gloriæ, & admirationis falſæ, qui fruſtra ſibi plaudunt in Epiſcopali nomine*: his illi deſignantur, qui ſacras ad ſedes elati, elato ibi animo aſſident, inanique faſtu tumeſcunt; in hos tamen perdendos, eorumque ſuperbiam delendam Deus aſſurget: *Diſperdam nomina æditorum.* Inconcuſſa hoc lege ſancitum eſt, quam ſanctiſſimus & ſapientiſſimus omnium quotquot fuerint, eruntque, probauit & pronunciauit. Humiles tantùm ad ſacras ſedes implendas approbat Deus, ſuperbos verò ab eiſdem reiectat, & arcet: accipe
D. Ber. ſer. 17. in Can. Diui Bernardi ſententiam, *Hoc primum & maximum indicium, quod illa conſcia ſecretorum aperuit Virgo Maria. Depoſuit, inquiens, potentes de ſede, & exaltauit humiles.* Ornandus tantùm ſacris infulis videtur humilis, non ſuperbus. C

D. Hier. l. 4. in Iſai. c. 22. De Soboâ Hebræo Pontifice Diuus Hyeronimus fidem facit, ex inſanâ, quà turgebat ſuperbiâ, Deum adeò ad iram prouocaſſe, vt ſupremo Sacerdotio illum exuens, eodem Eliacim induerit; hoc autem factum, inquit, *vt intelligamus omni ſtudio ſuperbiam declinandam, quæ ne Pontificatus quidem priuilegio tuta eſſe poteſt apud Deum.*

Fortunato Neapolitano Antiſtiti Diuus Gregorius præcepit, ne ad quendam Abbatem eligendum tam celer accederet; licet enim ſpectatiſſimis moribus eſſet, adhuc tamen quia excelsè, & amplè de ſe ſentiebat, reliquis ſe ſuâ prudentiâ anteponens, ad illud Sacerdotij decus vſurpandum impar à tanto Pontifice credebatur, è tenui ſpe, quam de ſuperbis viris haurire in ſacrâ præfecturâ valemus. *Sunt*
D. Grego. ep. 93. l. 7. *enim bona quæ in illo placent; ſed hoc eſt in illo vehemens vitium, quia valdè ſibi eſſe ſapiens videtur; ex quâ radice quanti rami peccati valeant prodire, patenter agnoſcitur.* D

Cle. n. 1. Genot. Egregiè ſanè hoc dictum; virtutes enim ipſas ſuperbia fœdat & impurat. *Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.*

Quin amabiles ipſos mores adeò corrumpit & vitiat, eo planè modo, quo aureus vel gemmeus calix, ſi veneno fuerit infectus, ab ipſis auaris reijcitur, dapeſque licet eximiæ, ſi amaritiem præferant, nauſeam pariunt, horroremque vel eſurientibus immittunt.

Ipſamet beneficia, ipſa munera, & ſtudia, quæ cæteroquin omnium amorem & præconia ſibi conciliarent, ſi ſuperborum manu conferantur, moleſtè & aſperè excipiuntur, & potius contumeliarum loco habentur, & tanquam in iniurias mi-
Sen. de ben. l. 2. c. 13. grant: tam exoſa nobis ea arrogantia eſt, cum quâ beneficia detiuantur. *O ſuperbia magnæ fortunæ, ò ſtultiſſimum malum, vt à te nihil accipere iuuat! vt omne beneficium in iniuriam conuertis? vt te omnia dedecent! quoque altius te ſubleuaſti, hoc*

de-

Digitized by Google

depreſſior es, oſtendiſque te non agnoſcere iſta bona, quibus tantum inflaris, dedi Se-
necam.

Do etiam Gregorium, qui in opere, quod ad Præſules inſtruendos, & Paſtorale C.Greg. p. Paſt.c.4
inſcribitur, exarauit, calami vires omnes abſumit, vt eos ab infulis ſacris induen-
dis auertat, qui faſtu intumeſcentes Chriſtianam humilitatem auerſantur, ne in
præcipitium ipſa nos dignitatis altitudo deducat.

Ex aduerſo tam excelſum Sacerdotium iure ille videtur exigere, qui quò maio-
ri dignitate decoratur, eò humanior & humilior eſt, ſuaque probitate in eo mu-
neris faſtigio ſuperbiæ vertiginem repellit: *Nam qui faſtum in ſublimitate caſtigat,* Ennod. l.4. ep.7.
docet ſe meruiſſe quod adeptus eſt. Verba ſunt Ennodij.

Nos igitur ſuo illo Deus oraculo informauit. *Rectorem te poſuerunt? noli extol-* Eccl. 32.1
li, eſto in illis quaſi vnus ex ipſis: & ex Lyrani quidem ſententiâ de ſacris Princi-
pibus ſermo hic habetur: Diuus autem Hyeronimus legit: *Principem te conſtitue-* Liran.&D. Hiero. ibi.
runt? ne eleueris, &c. Solent enim, & Principes Eccleſiarum opprimere plebem per
ſuperbiam: humanitatem non faſtum munera ſacra præſeferunt; non tumorem &
arrogantiam in nobis infulæ pariant; ſacrum hoc miniſterium tantâ obſeruantiâ à
cunctis exceptum, non noſtræ, ſed Diuinæ gloriæ debet inſeruire; non natum ſi-
mul cum nobis fuit, ſed nobis datum, vt noſtrum amorem, noſtram fidem teſtare-
mur: liceat iam audire Chriſoſtomum: *magnam adeptus es dignitatem, & Eccleſia-* D. Chriſo. ho.20. in 2d Cor.
ſticum accepiſti Principatum: noli ſuperbiâ efferri: non tuam gloriam adeptus es, ſed eâ
te Deus ornauit, abſtineas igitur.

Quiſnam vnquam toto orbe fuit, qui ex omnium veneratione ſuperbire præ om- D.Hieron. ep 32.
nibus poſſet, quàm Diuus Hyeronimus? hic tamen nihil aliud toto odio ſe auer-
ſatum teſtatur, quàm animi elationem & faſtum.

Ex ipſamet humani conſilij officinâ plurimæ nobis rationes adeſſent, quibus ad
ſeruandam inter dignitates humilitatem doceremur: ne faſtidio præ dicendi copiâ
ſim vnam tantùm omnium validiſſimam eligam & perenni experientiâ compro-
batam: hæc autem eſt, quod humilitas eâ menſurâ, amorem & venerationem om-
nium ſibi comparat, qua omnium contemptum & odium ſuperbia parit: ipſe quin
Deus tanto odio eos proſequitur, vt eos decipiens eorum cogitationes eludat, a-
deò vt qui ipſi ſuperbiores ad populorum venerationem ſibi vindicandam ince-
dunt, & ſupercilium arrogantiores attollunt, eò magis ad riſum eos excitent & ſe
deſpiciendos exhibeant. Aduerſo ſemper ipſi fluctu ventoque obſiſtente velifican-
tes, vlteriùs progredi nequaquam valent, quin potius ab expetita æſtimatione re-
cedentes in deſpicientiæ ſcopulos miſerè illiduntur, ex ipſomet ſuperbiæ crimine
parem crimini pœnam Deo hauriente. Argutè docuit hoc idem Chryſoſtomus.
Mirabile eſt! contrarium ſemper quam optat ei euenit, nam cum cæteros contem- D.Chriſo.
nat, vt maiori dignus honore videatur; maximè omnium ipſe deſpicitur: ridiculi ep.66. in c.
enim ſunt. 20. Matth. ſub fin.

In ipſomet Alexandro Magno hoc totum agnoſce: hic enim, quoadusque huma-
nitatis & modeſtiæ legibus magnitudinem ſuam temperauit, omnium laudes, om-
nium amores exigebat, imò extorquebat; verùm cum Perſico faſtu corrumpen-
dum ſe dedit, ſuæque potentiæ præſtigijs captus, pompam ſui facere inter delicias
& luxus voluit Regiam vbique inſolentiam præferens, ſuorum amore deſtitutus ſe
ipſum ſuis moribus adeò ſpoliauit, vt in eum Alexandrum non agnoſcerent, & ob-
ſcurus inter ſuperbiæ fulgores, Macedones ipſos lateret: eius famam faſtus adeò de-
formi ſpecie deturpauit, vt è purpuratis ſuis non nemo acutè protulerit, *Amiſimus* Quint.Cur.
Regem, incidimus in ſuperbiam, nec hominibus quibus ſe eximis; nec Dijs, quibus ſe lib.5.
exæquas tolerabilem. Nec ſanè aberrauit; cõtemptum enim facilè ſequitur odium, &
quò faciliores homines accedunt ad obſequium moderato & humili viro præſtan-
dum, eo tardiores & duriores ſunt erga eos, qui ſupercilioſo dominatu eos mode-
rantur & flectunt; cũ enim libertatem ſuam ſollicitè quiſq; amore cuſtodiat, arbitra-
tur eam ab illis violari & prodi, qui licet ſucceſſionis titulo dominantes, arrogan-
ter imperium in ipſos exercent: hæc porrò in causâ non rarò fuerunt, vt cruentis
quandoque cædibus Regiæ ſedes funeſtarentur, vt Diuus Ambroſius expendit;

D. Ambr. l. de Noe & Arca c. 16. D. Gre. 17 mora. c. 15.

quàm ergò durum & moleſtum ſacrum regimen eſſet, ſi modeſtiâ reiectâ populorum habenas ſuperbia faſtuosâ manu tractaret. Quàm grauiter ſapienterque Gre- A gorius Pontifex, *ſuperbia odium generat, humilitas amorem.*

Vir ſanctiſſimus Petrus Damianus ſui calami penicillo tam graphicè Abbatem recenter electum, ſuperbiaque prætumidum colorat & exprimit, vt in eo effingendo neruos omnes ſuæ eloquentiæ videatur abſumere, nec temperare ego me poſſum quin ipſis tanti viri coloribus expreſſum legentibus ſpectandum exhibeam, vt ad eius aſpectum noſtros mores componentes, ſuperbiæ fœditatem auerſati, totis viribus humilitati ſtudeamus, cuius lenocinio populorum amorem comparemus.

D. Pet. Da. opuſc. 21. c. 2.

Sed iam eum accipe. *Ipſo die, quo in prælatione conſtituitur, præſidentiſque inducit ſpeciem, ita dominantis exprimit maieſtatem, vt non nuper electum, ſed maturum dicas Abbatem. Fit repentè ſeuerus in vultu, imperioſus in voce, ad corripiendum acer, ad iudicandum promptus: ipſe ſi offenderit, iam omninò ſatisfactionis eſt ignarus: dedignatur accumbere, niſi in octogono ſtallo, ita præparato, ac ſi Senatoria curulis in curia. Pro ſuæ voluntatis arbitrio hæc præcipit fieri, illa conteſtatorie interdicit, ligat, ſoluit, amouet, & in ijs omnibus, nequaquam à nobis ſenioribus conſilium* B *quærit, ſed ſibi ipſi ſufficiens, velut propria poteſtatis iura diſponit. Deuotis quidem ſubditis pollicetur gratiam, repugnantibus autem, pholaricu ſpirat animaduerſione vindictam; vt potius videatur in præfectorijs faſcibus agere, quam Eccleſiaſtica humanitatis officio deſeruire. Nauſeant fauces eius communia nobiſcum alimenta percipere; neceſſe eſt coquis plura, atque diuerſa vni ventri edulia præparare: nam groſſus cibus, qui ex communi fratrum lebete depromitur, indignum pituita, teneri, & delicatiſſimi hominis iudicatur: Nuper egreſſus dormitorium, quieſcere non poteſt, niſi ſecretum & ſingulare habeat cubiculum.* quid iam de illis diceret, qui in diuerſas anni tempeſtates, diuerſas etiam ædes efflagitant? *licet iuuenculus, licet validus corpore, neſcit incedere, ſi deſit baculus, quo ſe debeat ſuſtentare:* lectica & currus vbi nam præſto ſunt? *In his itaque, & alijs pluribus, quæ perſequi longum eſt, ita ſubitò Magiſter efficitur, vt in toto præſidendi regula velut antiquus iam Pater, nihil offendere ſe videatur. Quàm doctè, quàm imperioſè monit cuncta, velut quadam* C *maieſtatis authoritate præcipere, qui diutiſſimè ſubditus, nunquam ſapuit ſuis præceptoribus obedire.*

Quis igitur ex Infulatis viris erit, qui vel prima ſuperbiæ tentamenta & recentes eius aculeos in ſe ipſo non retundit, dum ea ſuperbia eſt, quæ in eos omnium voces, omnium calamos, omnium ludibria & ſales obarmat?

Ad Humilitatis ſtudium in Epiſcopis excitandum tria argumenta afferuntur, Cap. XXXVI.

NVLLIVS ferè momenti in Epiſcopo eſſet, quod à ſuperbiâ faſtuque D immunis omninò eſſet, niſi etiam ad humilitatem comparandam toto animi conatu duceretur, cum ea nobilitate humilitas præſtet, vt Cæleſtis Regis primigenia ſit, & Tertulliano docente, pronubi inſtar, nuptias Deum inter & homines celebret, cum denique locum inter virtutes ſortiatur, quem inter ſydera Sol, interque gemmas Pyropus; adeò vt ſuæ veluti Principi virtutes omnes obſequium præſtent, Regiamque ei coronam imponant, adeòque egregiè à Ruperto Abbate dicatur, *Glorioſa virtutum fœcunda Regina humilitas*, Matrem dixeris nutricem, robur, & ornamentum aliarum: languent abſque humilitate virtutes, & inerti velut in otio enerues in vitia non tarò deſciſcunt; quam ad rem opportunè Gregorius, *Qui ſine humilitate virtutes congregat: quaſi in ventum puluerem portat*, puluerem vides ſtatim aurâ diſſolui, & in ipſos oculos proijcientis frequentèr immitti; Omnes igitur virtutes confirmat & coronat humilitas. Hinc eſt, vt Diuus Auguſtinus per Epiſtolam Dioſcoro reſpondens, qui eximio, animi ardore gloriæ huma-

Rup. l. p. in Exod. c. 25.

D. Greg. in explic. 3. pſal. pen.

D. Auguſt. ep. 56. d. D. oſc.

humanæ blandimenta exepetierat, vt eum à vitioſâ hac cupiditate reuocaret, cum A admonuit, quòd ſicur Demoſthenes, cum ab eo flagitaretur, quænam in oratoriâ facultate virrus primam ſibi ſedem vindicaret, reſpondit, pronunciatio rurſus de hoc eodem poſtulatus pariter pronunciatio reſpondit, eodemque modo, cum terriò interrogaretur, ſic prorſus inter Chriſtianæ Religionis virtutes primam, ſecundam, tertiam ſibi ſedem humilitas vſurpat, *& quoties interroges hoc dicerem*. Sed eximiè perpendenda nobis ea ſunt, quæ ad hoc roborandum adſcribit, *Non quod alia non ſint præcepta, quæ dicantur; ſed niſi humilitas omnia quæcunque benefaciamus, & præceſſerit, & comitetur, & conſequuta fuerit & propoſita, quam intueamur, & appoſita, cui adhæreamus, & impoſita quam reperiamus, iam nobis de aliquo bono gaudentibus, totum extorquet de manu ſuperbia*,

Huic tantùm fulcimento religioſæ vitæ moles innitatur oportet, ne tentationum vi quaſi ventorum verbere diruatur, quâpropter, qui in ſe ipſo velut in idæa virtutes omnes expreſſit Chriſtus Dominus, vnam hanc omnium tanquam pretioſiſſimam nobis è cælo videtur detuliſſe: cum enim ſuperbiæ vi ſuam beatitatem primi B generis humani parentes amiſerint, non aliâ viâ, quàm humilitatis docebat, ad eandem nos Deo reuocante reuerti, qui hac de causâ in humilitate docendâ omnes ſuæ ſapientiæ vires intendit; ſed audi Auguſtinum: *Tota vita Chriſti in terris per hominem, quem ſuſcipere dignatus eſt, diſciplina morum fuit, ſed præcipuè humilitatem ſuam imitandam propoſuit, dicens Matth. 11. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Hoc tamen idem validiori quodam modo Hyerarchis inſinuauit; nec enim ad ſuæ Religionis Principatum exercendum, vel diſertiſſimos Oratores, vel Magnates & Dynaſtas elegit, at obſoletos peccatores, quibus tanta firmitate ſuam Regalem ſedem impoſuit, *vt portæ inferi non prævalerent aduerſus eam*, vt paulò inferius Auguſtino ſuffragante ſcribetur.

D.Aug. l. de vit. Relig.

Matth. 11. 19.

Ex his, quæ huc vſque ſignificauimus, prima ratio ſatis habetur, qua obſtringi videtur Antiſtes ad humilitatem maximo ſtudio cōparandam; cum enim virtutum omnium choragio illuſtrandus ille ſit, quē ad Timotheum ſcribens Paulus expreſſit, C ne primum quidem lapidem ad molem hanc ſtruendam collocare ipſe potuerit, niſi priùs humilitate fundamentum iaciat. *Studete humilitati, quæ fundamentum eſt cuſtoſque virtutum*; ſic Bernardus, cui præiuerat Auguſtinus his verbis. *Magnus eſſe vis? à minimo incipe; cogitas magnam fabricam conſtruere celſitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis*. Quiècontra, hoc fundamento neglecto pietatis ædificio erigendo adlaborat, non quidem ad excelſa virtutum faſtigia conſcendet, sed miſerrimo lapſu corruet præceps; Eugenium Pontificem & in ipſo Epiſcopos omnes alloquens Diuus Bernardus hæc indicauit. *Virtutum bonum quoddam, ac ſtabile fundamentum humilitas: nempè ſi nutet illa, virtutum aggregatio non niſi ruina eſt*.

Bern l. 5 de conſid.
D Aug. ſer. verb. Do.

Virtutes omnes in vna humilitate tanquam in ſuâ domo collectas Antiſtes inueniet, eiuſdemque diſciplinâ eruditus, tum ſe, tum ſubiectos ſibi populos moderari facili labore condiſcet: eius magiſterio ſe ad eam dignitatem componet idoneum, quæ cum diuina propemodum ſit, humanis rationibus haud quaquam poD teſt inniti; vt enim ſuperbiæ tumore tanquam ſacris ſedibus indignus reijceretur, ſic ad eas attingendas humilitatis ſuffragio vocatus aſcendet, & populorum laudes & obſequium ſibi facilè vindicabit; Quàm diſertè Diuus Baſilius Seleucienſis Antiſtes hæc ſcripſit: *Virtutibus omnibus humilitatis ornamentum conuenit: ea comite, continentia in admiratione eſt, & fides fit amabilior, iuſtitia purgatior, & verior miſericordiæ fructus, & pœnitentia tunc creditur, quando cum humilitate coniuncta eſt*. Ad ſui muneris extremum apicem peruenire vnquam non poterit, qui prius humilitatis callem non detriuerit, & eò magis ab eo diſcedit, quò ſe proximiorem illi crediderit; mendaci enim & inuerſâ viâ ingrediens, vitra pro adamantibus æſtimabit, mendaceſque imagines veris facultatibus anteponet. non veras, at adulterinas & ſimulatas virtutes illas habeas, quæ ſine humilitate refulgent. Do Bernardi verba. *Omnis itaque virtus noſtra, tam longè eſt à veritate, quàm longè fuerit à forma, quæ eſt humilitas*.

D. Baſil. Seleuc. ora 29

Bern. ſer de natiuit.

Præ alijs admonitione hac informandi ſunt ſacri Præſules, qui cum alijs dignita-

te

te præcellant, magno obſequio & veneratione habeantur, poteſtate admirandâ
muniantur, ſupplicesſque populos habeant humique deuolutos, vt ab eis ſacro ſa- A
lutis ſigno donentur, diſcrimine non tenui laborant, ne faſtus & ſuperbiæ inanita-
te intumeſcentes è pinnaculo templi præcipites deturbentur, niſi humilitatis præ-
ſidio roborentur: *nam qui ab humilitatis operibus recedit, à dignitatis faſtigio eu-
more ponderis cadit*: Sic Ioannes Salisburienſis. Cum autem ad populorum ſa-
lutem comparandam, genteſque ad beatitatem adducendas à Deo ipſi eligantur,
quàm facilè ſuperbiæ magiſterio proprio labori, ſuæque ſolertiæ ea bona tribue-
rent, quæ ex ipſis Dei virtute in alios emanaſſent: hoc autem nequiſſimum & fœ-
diſſimum præ ceteris alijs ſcelus eſſe quis neget, cum eam gloriam, quam ſibi ſoli
Deus ſeruat, furetur & rapiat; hanc certè tanto amore proſequitur Deus, vt ſi fi-
des Theodoreto danda ſit, non alio titulo Moyſis manum, tot poſteà prodigijs ce-
lebrandam leprâ Deus obduxerit, quàm vt agnoſceret, Diuinæ tantùm dexteræ
prodigia illa tribuenda, quibus in omnem ferè naturam erat poſteà dominaturus;
nec alia pariter de causâ, iuxtà mentem Diui Auguſtini, ad ſuam fidem diſſemioan-
dam morumque licentiam coercendam, rudes indoctoſque viros Deus elegit, quàm B
ne vllus tantum ſibi opus arrogans, Deo tam excelſi admirandique facinoris glo-
D.Aug.tr. riam vel eriperet, vel minueret *Dominus noſter Ieſus Chriſtus volens ſuperborum
5.ſup.Ioan. frangere ceruices, non quæſiuit per oratorem piſcatorem; ſed è piſcatore lucratus eſt
Imperatorem.*

D.Greg 4 Quantâ verò ſermonis contentione Diuus Gregorius vtitur in ſuo Paſtorali, vt
paſt.c.vnic. nobis oſtendat, ne vel leuiter quidem ſuperbiæ aurâ vitiemur, noſtrùmque nimium
Matt.26 38 amantes fraudulento Erebi veteratori fidem vllam præſtemus, qui ex ipſomet pie-
tatis faſtigio præcipites nos agere conatur, & inani quadam delectatione virtu-
Ioa. 21.15. tes ipſas in vitia fœda conuertere. Diuus autem Bernardus humilitatem inſtar mu-
Tol.ibid. nimenti & propugnaculi eſſe ait, quo in Dœmonum fraudes & vires ſe omnes ob-
D. Bern de armant, & potiſſimùm qui in honorum apice collocantur. *Cum omnis indifferenter
conſid l.2. perſona humilitas ſit quidem turris fortitudinis à facie inimici, neſcio quo pacto ta-
men vis eius maior in maioribus clarius comprobatur.* Peracutè pariter in eâ fuit o-
pinione Diuus Auguſtinus, quod eadem planè menſurâ in Hyerarchis elucere C
humilitas debet ac dignitas, ità vt quò illuſtrior & excelſior ea eſt, eò humilior
futurus ſit, qui ea redimitur; eadem enim menſurâ, niſi hoc alexipharmaco re-
D. Aug.de pellatur, veneni vis augetur & periculum adoleſcit. *Menſura humilitatis cuique
S.Virg. c. ex menſurâ ipſius magnitudinis data eſt, cui eſt periculoſa ſuperbia, quæ ampliùs am-
21. plioribus inſidiatur.*

Act.20.18. Apoſtoli verba, quæ ab Epheſiis abſcedens pronunciauit, perpendens ad hanc
rem aureus Ioannes, *Vos ſcitis à primà die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter
vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate & lacbry-
mis*; egregiè admonet humilitatem ibi à Gentium Magiſtro deſignari tanquam
Rup. Abb. Præſulum potiſſimum ornamentum, *Memor humilitatis eſt, quæ his, qui præſunt,
l.3.de glor. maximè congruit, eò quòd facilius in arrogantiam tollantur*; quanto autem ſtudio
fil. virtutem hanc tantus Magiſter excoluerit, ex eo conſtat, quod ſceleſtos inter vi-
ros primum ſibi locum vindicauit, *Peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum*: D
p.Tim.1.15 at inter Apoſtolos poſtremum omnium ſe recenſuit, *Ego ſum minimus Apoſtolorum.*
Quò igitur illuſtrior dignitas eſt, eò etiam iuxtà Diui Baſilij mentem pretioſior de-
p.Cor.15.9 ber eſſe humilitas, quod eò etiam clarius innoteſcet, ſi Aaronis filiorum miſeran-
D.Baſi. ſer. de dus exitus conſideretur.

Eccleſiæ fulcimenta Epiſcopi ſunt, quæ pondus populorum impoſitum ferre
non poſſunt, niſi humilitatis fundamento innitantur; cardines illi terrarum, qui-
bus vniuerſi orbem ſtatuit Deus, *Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos
orbem*, ſi myſticè explicentur, populorum Principes & Antiſtes ſunt, iuxtà Fuldenſis
Strab.ibid. Strabonis in ordinaria Gloſſâ ſententiam: *Cardines, id eſt Prælati & Principes*: his
enim tùm ſacrum, tùm politicum orbis regimen Deo mandante incumbit; ſi au-
tem vis Hebraicæ ſignificationis aduertatur, loco vocis, *Cardines*, legitur, *afflictos
D.Hier.de terræ*, quibus explicante Diuo Hyeronimo viri animo humiles deſignantur: *Hebræi
trad.Hebr. in 5.p. reg. intelligunt ſuper pauperes ſpiritu & humiles corde Dominum orbem poſuiſſe.* quàm
autem

A autem benè Diuinus his Spiritus oſtendit, tam ingentem molem abſque humilitatis robore nequaquam ſubſtinendam; ſub impoſito pondere fatiſcant, & ruant oporter, ſi humilitate deſtituantur, & ſacri regiminis moles ſua vel Imbecillitate, vel ſocordiâ funditus euertetur, eodemque onere, quo erant illuſtrandi, opprimentur: verùm ſi ex aduerſo fundamento humilitatis innitantur, tantâ vi, roboreque tanto præſtabunt, vt inuicti ad quæcumque ventorum verbera & procellarum conamenta permanſerint. *Afflictio & humilitas, quæ ad portandum orbem conſtantes eos facit, & fortes*: habes hæc à Ruperto Abbate: recentes Atlantas eos dixeris, cum è contrà, ſi ſuperbia intumuerint, Pygmæis ipſis erunt imbecilliores.

Hinc Ruſticum Narbonenſem Præſulem Diuus Hyeronimus inſtruens, humilitatem præ cæteris virtutibus ei commendauit. *Ante omnia humilitatem dilige, quia ſuperbia apoſtatare facit à Deo*: à Dei fide deficere quodammodo videtur, qui honorem ſibi arrogat; cum è contrà nullum Deo gratius & odoratius thimiama litari Deo poſſit, quàm demiſſo & humili animo Deo gloriam referre; hoc autem eo etiam titulo præſtandum facilè nobis eſt, quòd è populorum tantùm ſalute noſtra fama noſtraque gloria vſurpanda nobis eſt; hac enim viâ rebelles Deo animos ad Deum reuocare faciliùs licet, eiuſque obſequium & gloriam maiori cum fœnore explicare. D.Hier. de ſept. grad. ep.15. ſub init to m. 4

B

§. I.

SECVNDA ratio ex eo hauriatur, quòd Chriſti imitatores Epiſcopi ſint: primum autem humilitatis magiſtrum extitiſſe Diuus Auguſtinus edocuit; nec enim illam vel è ſuâ Academia Plato, vel è ſuo Lycæo Ariſtoteles, vel è ſuâ porticu Zeno, vel è ſua palæſtra Pythagoras addiſcendam eduxit; vnus fuit, qui è cælo in terras eius diſciplinam adduxit ſapientiſſimus Deus, è cuius magiſterio proficere in eius cultu eximiè Præſules debent, vt eam tùm verbo, tùm exemplo populorum animis inſinuare faciliùs poſſint.

C

Quî autem fiat, vt in alios tantæ virtutis opes eriuentur, ſi nullâ ipſi earum poſſeſſione fruantur? quî populorum paſtores fuerint, niſi potiſſimum humilitatis commodum ipſis attulerint? quî demùm ſponſi munus expleuerint, ſi ab eius amore & obſequio alieni, pupillam è ſuis oculis eruant, hoc eſt Chriſti humilitatem. Hoc ſanè docente Hyeronimo ſignificatur precatorio illo ſermone, *Cuſtodi me, vt pupillam oculi*. Pſal. 18. Quinam ſit oculus, quænam pupilla ſit, quæris, *oculus intelligitur corpus Eccleſiæ, & pupilla humilitas Chriſti, per cuius exemplum viuimus, & videmus. Hoc ſupplicat Eccleſia, vt poſſit illam humilitatem obſeruare, quam Chriſtus docuit.* ſic Hyeronimus. D. Hieron. ibid.

Eximiâ, qua mores ſuos omnes temperabat humilitate, è Dœmonis poteſtate nos eruit Chriſtus, ſuique Parentis amori nos reddidit; quapropter egregiè philoſophatur ad hanc rem Sanctus Leo Pontifex; *ſi igitur Omnipotens Deus cauſam* D. Leo ſer. de epiph.
D *noſtram, nimis malam, humilitatis priuilegio, bonam fecit, &c. Quantùm nos humiles, quantum oportet eſſe patientes?* non igitur in oratoriâ facundia, non in concionandi munere, non in perſpicacia ingenii, laudumque appetentia, ſapientia Chriſtiana verſatur, ſed in ſtudio egregiæ humilitatis.

An Domini adminiſter & famulus meritò vocetur, qui Domini veſtigia auerſatus, diuerſâ longè ſemita incedit? ſuis opprobrijs noſtras dignitates comparauit cæleſtis Aſſertor, ſuique rubore ſanguinis noſtras infulas illuſtrauit: an ergò ad ſuperbiæ irritamentum & faſtus pompam nos illam explicabimus? meritò igitur ad Ioannem Conſtantinopolitanum Antiſtitem ſcribens Diuus Gregorius Pontifex, de eo conqueritur, quòd eò ſuperbior infulatus intumuerit, quò olim humilior videbatur; & aptiſſimè huiuſmodi Antiſtites appellat *Doctores humilitatis, & Duces ſuperbiæ*; hinc in ea erumpit. *O tempora, ô mores! ecce cuncta iacent, & tamen Epiſcopi, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis ſibi nomina expetunt.* D. Grego. epi. 32 l. ac Rarit.

Pijſſimus vir eximiè Deo dilectus, me olim admonuit, vt, ne inter Pontificia ſa-

cra

cra apparatus illius ſplendor mentis meæ oculos perſtringeret, illud animo reuo-
luerem, orbis ſcilicet Dominum, ad meæ thiaræ gemmas illuſtrandas, ad pallium A
aureum intexendum, ad infulas, ad ſolium, ad lituum mihi comparandum, obſo-
letam & ſquallidam veſtem induiſſe, ſpineam prætuliſſe coronam, arundinem inter
inſolentis cohortis opprobria geſtaſſe, & nebulonum ſubſannantium contumelias
pertuliſſe: ad ſuperbiam comprimendam, tumoremque omnem profligandum,
quid hoc efficacius, quid validius? adſimile huic profectò eſt, quod de Diuâ Eli-
zabetha Thuringiæ Principis vxore memoratur; hæc enim cum eximiâ muliebris
pompâ cultus Templum ſemel acceſſiſſet, vt Chriſti cruce affixi inſpexit imagi-
nem, vberrimis effluere lachrymis cœpit, & eximio cordis angore morderi, ex eâ
cogitatione, quâ ſuum Deum aduertebat cruentâ morte palleſcere; ſe verò gem-
mas inter & purpuras collucere, eius caput aculeatis ſpinis rigeſcere, ſuam verò
frontem aureo diademate ſcintillare; omnium præſentiâ & præſidio eum deſtitu-
tum, ſe verò famulantium ſatellitio ſtipatam; omnium probris & contumelijs
Deum appetitum, ſe omnibus obſequijs & laudibus exceptam: quàpropter miſer-
rimam se vocans & ſtygijs ferè flammis deuotam, tanto cordis dolore perculſa B
fuit, vt deficiente ferè ſpiritu vix reuocatus animus eam vitæ reddiderit: ſi frequen-
ter hæc eadem cogitatio noſtræ menti adhæreret, quàm procul à nobis ſuperbiæ tu-
mor auolaret? virulenta adeo hæc eſt, vt ipſemet Auguſtinus, veritus ne eius lue
afflaretur, illud inter Hipponenſes infulas non rarò ingeminaret, quod nobis
D. Aug. p. med. c. 1. etiam maximè opportunum eſſet: *Redemptor mi expelle à me ſpiritum ſuperbiæ,*
& concede propitius theſaurum humilitatis tuæ: Huius theſauri poſſeſſio præ quo-
cumque totius orbis ærario nos locupletabit; ſi ſubditas nobis gentes miti beni-
gnoque animo tractauerimus, ſi cum famulantum pompâ præcingimur, demiſsè de
nobis ſenſerimus, ſi procul à faſtu & tumore fuerimus, eum gemmatæ thiaræ ſplen-
dore coruſcamus, tanquam ſuos diſcipulos, fidoſque adminiſtros nos idem Chri-
ſtus agnoſcet, eòque maiori gloriâ Dei manu coronabimur, quò magis inglorij
verſamur in terris, eò celſiores cæleſtium inter mentium agmina aſſurgemus, quò
erimus inter homines humiliores. C

§. II.

EX eâdem cæleſti ſapientia tertia nobis ratio ſuppeditâtur illis vocibus, *qui ma-*
ior eſt veſtrum, erit miniſter veſter: ſacri faſces non ad dominium, ſed ad fa-
mulatum præſtantur, nec imperium ferunt, ſed miniſterium; qui dignitatum cla-
ritate alijs præſtat, charitatem, benignitatemq; præferat oportet, non tumorem &
faſtum: nobilior in Dei domo ſeruitus eſt, quàm dominatus. Qua in re ſacri Prin-
cipes prophanis Principibus aduerſantur; eorum namque faſtigium in poteſtate, in
famulantium turba, in titulorum ſplendore, magnificaque honorum pompa verſa-
tur, cùm è contrà *Lythurgica* dignitas in ipſa humilitatis ſede conſiſtat, & recen-
tium ſyderum inſtar, aduerſo mundi curſu procedant; corona noſtri Principatus D
Luc. 22. 25. Matth. 20. 25. Caluin. 4. inſt. c. p. nu. 8. ſeruitus eſt: lapſum è cælo hoc fuit oraculum; *Reges gentium dominantur eorum,*
& qui maiores ſunt, poteſtates exercent in eos. Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt
in vobis fiat ſicut minor.

Nequiſſimus ad hoc ſycophanta Caluinus taceat; ex his enim; vt Hæreticis in
more eſt, qui ex ipſo rore arancarum inſtar virus exhauriunt, ineptiſſimè docet,
alienos à ſacris Magiſtratibus Apoſtolos eorumque ſucceſſores fore; nec enim ipſe
animaduertit, ni potius conſultò neglexit, Græcam à Diuo Matthæo vocem ſona-
re, *violenter dominantur*; tumor certè, & ſuperbiens inſolentia in principatu ge-
rendo nobis prohibetur: ſacro illo apophtegmate nos Chriſtus Seruator inſtruxit;
non ad ſuperbiæ alimentum, ſed ad incrementum humilitatis nobis dignitates ſa-
Baſi in Reg. fuſius q. 30. cras fore, ne ex earum culmine nequiori præcipitio ruamus. do Baſilium. *Anti-*
ſtes nequaquam dignitate illâ extolli debet, ne ipſe quoque beatitudine illa excedat, quæ
promiſſa eſt humilibus; vel inflatus incidat in iudicium diaboli: Si quidem illud ſibi
perſuaſum habere debet, vt quo præſit pluribus, hoc neceſſe ſit pluribus vt miniſtret.

Ma-

A Magnificè quidem prophani Dynaſtæ ſe circumſpiciant, cum cohortes famulorum numerant, cum aſſentatorum præconijs Dijs immiſceentur, cum phalanges ad ſuum cuſtodiendum corpus ſtantes inſpiciunt, cum Proceres, Magnates, populos paratiſſimos ad ſuos nutus excipiendos habent; quò enim pompatica magis & ſuperba eorum potentia eſt, eò vilior & ſanctior Myſtarum dignitas eſt in ſibi commiſſis gentibus ad pietatem componendis. *Vos autem non ſic, quia magnitudo veſtra erit ad exercendum miniſterium, magnitudo mundi eſt ad exercendum poteſtatem.* Explicantem audiſti Caietanum. Caiet. in Matth. 5.

Cælo quidem Sol dominatur, eâ tamen cum penſione, vt irrequieto curſu ad terræ beneficium deſudet: deſudent & Epiſcopi ad populorum commodum, quandòquidem Soles etiam ipſi ſunt. *Vos eſtis lux mundi.*

An igitur ſuperbiam foueat ſerui miniſterium? quin potius quæ validior ad modeſtiam in nobis & humilitatem excitandam ratio deſignari valet, vt dignitatis iubar quo radiamus, aſpernemur; vſurpare illud cum regio Vate poſſumus *Exal-* Pſal. 87.
B *tatus autem humiliatus ſum*; cum populis nos Deus commiſsâ nobis poteſtate præhabuit, illud ſtatuit, vt demiſſiſſimum animum præ cæteris habeamus. Quapropter ſi Themiſtocles Reipublicæ Athenienſis Præfecturâ donatus, vt à ſe quamcumque elationis maculam amoueret, moreſque ſuos ſapienti moderatione inſtitueret, animo ſemper illud agitabat & ore; *Themiſtocles memineris te hominibus imperare, memineris te Athenienſibus imperare, memineris te non ſemper imperaturum.* Themiſt. Si pia ſimul ſapienſque Placilla, vt è Nicephoro Caliſto habes, Theodoſium Coniugem non rarò admonebat, ne fortunæ blandientis lenocinio captus illud ex animo ſuo deleret vnquam, ſe ſcilicet à priuatis Romæ nobilibus viris ad Cęſareum faſtigium fuiſſe eductum, non quidem vt ſuperbus inſoleſceret, ſed vt parem ſe hominibus cæteris agnoſcens, aliorum errores ferret, eaque prudentiâ populos moderaretur, quà Dei ſeruum decet. Quàm igitur ſollicitus & vigil Epiſcopus fuerit neceſſe eſt, ne vnquam ea Chriſti verba obliuiſcatur, quibus non ad Nicet. l. 12 c. 42.
C dominatum, at ſeruitutem aduocatur, nec ad ſui pompam, ſed ad aliorum ſalutem coronatur. *Epiſcope memineris te tuis ſubditis ſeruum eſſe conſtitutum.*

Nec abſimili documento ſe Villegiſius primus Vangionum Antiſtes vt proximo capite ſcribemus, inſtruxit.

Qui hæc negligens & impoſiti regiminis rationem ignorans, ſuperbiæ vi aliò fertur, & humilitatis viam dediſcens elatus animo intum ſcit, ineptum ad ſacra munera exercenda ſe præſtat, è ſeruo ſe liberum, imò Dominum faciens, non tantùm infulis ſpoliandus videtur, at cum Nabuchodonoſor Rege cum animantibus Daniel. 4.
recenſendus; Onagro certè cęlitus edoctus Iob eum comparauit. *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum natum putat.* Iob. 11.

Verùm qui compoſito animo inter magna verſatur, eòque fortiùs faſtum ſuperat, quò celſior eſt ſedes quà collocatur, cuicumque Principatui ſe facit parem, ſuamque mentem ad quodlibet faſtigium erigit & æquat; iuxtà illud Gregorij, D. Greg.
Summa viuendi ars eſt culmen tenere, gloriam ſpernere; Dei ipſius vota aſſequitur,
D cuius, vt ſignificauimus & Oleaſter aduertit, potiſſimum munus eſt, vt humiles erigat, & ſuperbos deprimat. Oleaſt. in Gen. 48. 14.

Ad hoc idem conficiendum ex ipſomet Vinitoris & Paſtoris nomine excitamur; haud quidem præcepit nobis Deus, vt in populos imperio fungeremur, ſed vt eorum incolumitati proſpiceremus: *Paſce oues meas*, non tuas, at meas, vt earum ſciremus non à nobis imperium haberi, ſed curam; egregiè hæc eadem Petrus, cui pronunciata fuere, Epiſcopis omnibus explicauit: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum; neque vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* Ioa. Jo. 21. 17. p. Pet 5. 2.

In hanc eandem ſententiam Diuus Paulus proceſſit, cum ait, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*: non bonam dignitatem, non bonam præfecturam vocauit, at opus, at laborem: quis autem neſciat labore & opere non ſuperbiam afflari, ſed animi demiſſionem inſinuari; audi iam Diuum Hyeronimum. *Bonum opus deſiderat, opus per quod humilitate decreſcat, non intumeſcat faſtigio.* p. Tim 3. 1. D. Hieron. ep. 83.

Nos pariter vinitores eſſe ad Chriſti Domini vineam excolendam ſatis ſuper-

que Diuina illa verba ſignificant, quibus Hyeremiam Epiſcoporum Ideam Deus
Hierem. p. 10. olim elegit; *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas & deſtruas & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Seruitutem omnia hæc ſonant, humilitatem inſinuant, faſtum ablegant; non ad regnum ſed ad laborem vocamur, non ad delicias, ſed ad moleſtias; Eugenium ſanè Pontificem quàm benè de his Diuus Ber- A
D. Bern. de conſid. l. p. cap... nardus piè ſimul & validè admonuit: *Non certè eleuatus es ad dominandum, ſed vt euellas, & deſtruas, & ædifices & plantes. Nihil horum faſtum ſonat, ſed ſchemate quodam ruſticani laboris, labor ſpiritualis expreſſus eſt: ſarculo tibi opus eſt, non ſceptro.*

Si ergò menti noſtræ inhæreat, quòd pares homines omnes natura conſtituit, nec ad arrogantiæ alimentum, ſed ad gentium commoda nos à Deo vocatos, eiuſque manu coronatos, non de illorum dominio, ſed ſalute gaudebimus, idemque diſcrimen enitabimus, quo implicari Diuus Auguſtinus formidabat, cùm populum panegyri alloquens ait,
D Aug. ſer. 39 in nouis. *Quid autem iſte formidatur in munere, niſi ne plus nos delectet, quod periculoſum eſt in noſtro honore, quàm quod fructuoſum eſt in veſtrâ ſalute?* B

Quin ſi in prophano Principe humilitatem & moderationem Solon exigebat, ſi Macedonum Rex Antigonus Principi filio dixit, *An ignoras ò fili, regnum noſtrum eſſe ſplendidam ſeruitutem,* an non nobilis ſeruitus nobis ea dignitas erit, quam cum hac ſeruiendi pactione vſurpauimus? *Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter*: vt autem dulcedine quadam hanc moleſtiam deliniret, ſuum met exemplum exhi-
Matt 10.28 buit, *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare*. O miniſterium quocunque Principatu ſpendidius! ſuâ enim humilitate ſuprà cætera humanarum dignitatum faſtigia ſe Deus euexit: quodnam vnquam imperium poterit ſeruituti conferri, quæ collegam
D Bern. de conſid. l. 2. cap. 6. ſuum terrarum omniũ dominatorem ſortita eſt? *Dominatio interdicitur, non indicitur miniſtratio*, ſic ad Eugenium Bernardus. Quàm verò excelſum hoc miniſterium eſt, immortalis Deus! O præclarum miniſterium, quo non glorioſius principatu?
p. Corin. 4. eximiè hæc omnia percepit Diuus Paulus Epiſcoporum prothotypus ſe omnium ſeruum agnoſcens & prædicans, *nos autem ſeruos veſtros*, eum titulum ad ſui commendationem præferens, quem Ethnici quò magis obſcurant, eò etiam magis in Chriſtianâ lege illuſtratur: Pauli veſtigia imitatus Supremus Romanus Pontifex tanquam ſuæ dignitatis & maieſtatis vexillum & trophæum litteris ſuis inſcribit *Seruus Seruorum Dei*; quis igitur noſtrum erit, qui ſerui nomen dedignatus, ſui muneris facultatem & vim vel neſcire vel negligere profiteatur? quis cum ſerui nomine Domini Principatum, & ſuperbiam Principatus aſſociet? C

Ad eandem humilitatem in ſacris viris enutriendam quatuor aliæ rationes afferuntur, Cap. XXXVII. D

PRIMAM ex his rationem Chriſtus idem cæleſtis Magiſter inſinuauit: hic enim cùm primos ſuæ Religionis Antiſtites interrogaſſet de exiſtimatione, quâ ipſe à populis habebatur. *Quem dicunt eſſe filium hominis*, ſubdit poſtea, *Vos au-*
Matt. 16. 13 *tem quem me eſſe dicitis*, ac ſi ſignificare omnibus vellet, non tantùm morum innoſcentiâ cæteris nos præſtituros hominibus, ſed in eo etiam, quòd res omnes eâ lege metiamur, quâ re verâ quidem ſunt, non eâ ſpecie, quâ nobis indutæ exhiben-
Sen ep. 97. poſt med. tur, ſapientèr de hoc Seneca: *Aeſtimemus ſingula fama remota, & quæramus quid ſint, non quid vocentur.*

Noſtrum igitur eſt, noſtrique Sacerdotij decus, vt communem, quæ de rebus habetur opinionem prætergreſſi, ſplendidæ earum imagini nequaquam hæreamus: ſtolidi tantùm craſſique animi eſt, extimâ hac ſpecie irretiri, deceptoſque teneri, eò quòd melius aliquid non agnoſcant; mentis lumine obcæcati, ea tantùm mirantur

Digitized by Google

A rantur & affectant, quæ corporeos oculos oblectant & mulcent; ſicut autem cœco illi, quem ſacri Codices referunt, antequam lucis vſuram iterùm vſurpaſſet, homines celſarum arborum ſpeciem præferebant, ſic pariter cœcutienti populo fluxa hæc caducaque dignitatum nomina,illuſtria videntur argumenta fortunæ, humanæque maieſtatis ſplendida & excelſa molimina. *Imperfectis oculis grandeſcunt formæ, turbantur ſpecies, res falluntur ipſæ; quia non tam viſionem capiunt.* Sic Chryſologus. D.Chriſol. ſer.176.

Ineptis comparari piſcibus hæc poſſunt ingenia; illi enim Lunæ imaginem per vitreas & chryſtallinas maris vndas coruſcare inſpectantes, adeò illius amore capiuntur, vt ad eius poſſeſſionem faciendam, choræarum lenocinio ei circumblandiantur, ac ſi è cælo delapſa ipſum æquor incoleret, vt olim è Græcis Sacer vates cecinit. D.Gregor. Naz.in carmin.ad Vir.

Veras igitur nos inſpectantes cæleſtis aulæ dignitates, nullâ ſuperbiendi materie capiemur; quin potius è terrenis hiſce honorum faſtigijs animum eximiè demittemus, eo quòd eorum inanitatem & ſpeciem futilem & commentitiam comprehendemus; mendaces eſſe fulgores dixeris, & ſplendida mendacia inter ſæculi vndas noſtris oculis imponentia: ad hæc Diuus Ambroſius nos ſuâ oratione conuertit: *Illam nuda veritatis pulchritudinem diligas, quæ has ſæculi fucoſiſſimas vanitates redarguat*: alibi verò, *nonne hæc omnia ſicut vmbra prætereunt? nonne hæc omnia fabula, nonne ſæculi theſaurus vanitas eſt?* Scœnicæ pompæ, comicisque præſtigijs eleganter hæc eadem Diuus Gregorius Nyſſenus comparauit; ſplendida namque & magnifica ſunt indumenta, quibus irradiantur, adhùc tamen nihil certi & ſolidi habent, quo meritò intumeſcant: vltrò hic Senecam & Auguſtum omiſerim in hanc eandem ſententiam conſpirantes. B D.Amb.l.6 exam.c.8. D.Gregor. Niſſen.de Beat. ſer.p.

Peropportunè igitur Eugenium Pontificem Diuus Bernardus admonuit, vt ad humilitatem animi poſſidendam, ſiparium detraheret, quo titulorum ſplendor & dignitatum amplitudo ad maieſtatem pariendam obuelatur; vt matutinam illam nubem vanitatis diſpergeret, quà lux veritatis obcœcatur; vt demùm ſe eum agnoſceret, quem omnibus nudum matris aluus effudit, miſerijs ſcatentem, nec ad honores natum, ſed ad labores: quàm validum in ſuperbiam amuletum hoc eſt, quàm facile in arrogantiæ peſtem alexipharmacum! quicumque faſtus ad hæc detumeſcet, nihilque habebitur magnifica hæc humanæ pompa præſtantiæ: ſupra hominem te efferes, ſi te vix hominem æſtimaueris. D Bern.l.3 de conſid. C

Magnus re verà Gregorius in hac re maximus fuit; tantam enim, quâ prælucebat, honorum congeriem tanquam ignem euanidum ſpeciemque volatilem faciebat; quam eandem cogitationem alijs etiam inſinuans, illud ad Paſqualem Siciliæ Conſulem ſcribens pronunciauit, *Pompam mundi mens ſecura deſpicias; actio veſtra ad ea, quæ Dei ſunt, ſe occupet, conſiderantes, quàm nullum ſit, quidquid caſibus ſubiacet, quicquid fine concluditur.* D Greg. l. 11.ep. 25.

Aliàs iiſdem Antiſtites alloquens egregiè ait, Quid ſunt fauores linguæ, *quid ſunt aliud labentium dignitatum inſulæ niſi puluis? nam mentem, quam blandiendo ſor didant, à veris ſplendoribus cæcant.* D D.Gre.l.2 in reg.p.c.1.

Adeò autem admirandus hic Pontifex humilitatis ſtudio ſui nominis venerationem & famam maiorem ſibi comparauit, vt hoc præſertim titulo Magni ſibi nomen vindicauerit, iuxtà Diui Antonini ſententiam, qui tandem ſuam orationem ſic abſoluit, *Cum nihil magis in vertice Pontificio, quàm humilitas ſplendeat*: nunquam enim ne leuiſſimo quidem mendacio Diuina veritas obnubilari poteſt, cuius inconcuſſum acroama fuit, vt pari prorſus facilitate ſuperbiam deprimat, humilitatem illuſtret; quod tamen ante veritatis Euangelicæ iubar, ipſi Philoſopho Iſocrati clariſſimè innotuit cum diceret, *Diuorum vnicam curam eſſe omnipotentiam ſuam humilibus magnificandis impendere.* D. Antoni. to.2.tit.12. cap.3. Luc. 14.2. Luc.18.14.

Quàm igitur à vero abeſſet, qui fucatis hiſce honorum coloribus rapi pateretur, ſuique ipſius vilitatem dediſcens, inter dignitatum fulgores craſſiſſimè cœcutiret, eaque vertigine laboraret, cuius vi præceps in deterius ruat.

A ſui cognitione finis longiſſimè Præſul iſte diſcederet; eo namque tantùm titu-

lo, tam illuſtri dignitate Præſules Deus honeſtauit, eoſque populis omnibus ho-
norandos exhibuit, vt ſcilicet validiora poſſint eſſe inſtrumenta ad Diuinæ gloræ A
inſeruiendum; populoſque ſibi commiſſos, iuxtà ſui miniſterij leges ad viam beati-
tatis adducendos; hoc tantùm quælibet ſuperbiæ vmbra diſpergitur, ſed potius ad
humilitatis ſtudiũ maiori flammâ ſuccendimur: ad Præſules enim ſpectare videtur,
quòd huiuſmodi honorum oblectamenta deuitent, & obſequia, quibus eximiè gau-
det humanus animus, aſpernentur: cum autem ex aduerſo hæc illis vtiq; debeantur,
tanquam ad alienam vtilitatẽ opportuna, non ſibi debita, ſed aliena velut obſequia
illa excipere tenetur, & dignitatem à perſona Philoſophorum inſtar abſtrahentes;
honores omnes dignitati tribuant neceſſe eſt, ſibi verò ipſis labores tantùm & cu-
ras: quàm igitur fœdè hunc tam benè compoſitum ordinem deſtrueret, qui ſuper-
bior & arrogantior à ſuo honore grandeſceret: meritò igitur Gregorius, *Habet ſpi-*
D. Greg 4. in I. Reg. cap. vlt. *ritualis prælatio exteriorem gloriam dignitatis; habet & interioris magnitudinem*
oneris. Honor ipſe dignitatis per ſe magnum eſt omni mentis, quia contemni debet,
& placet: contemni quippe debet, ne mentem per ſuperbiam eleuet; & ſuſpici debet, B
vt cæleſtia, quæ doctor loquitur, ſubiecti venerentur.

§. I.

Luc. 12. 48. QVINTAM aliam rationem à formidandis illis Diuini Magiſtri vocibus hau-
rimus. *Omni autem, cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo, & cui com-*
mendauerunt multum, plus petent ab eo. Proh Deus! Sacra hæc ſedes,
quam diuinâ beneuolentiâ mihi commiſſam perquam indignus impleo, moritu-
ro mihi horrendum tribunal erit, quod eam in me cauſam aget, è quâ tota æter-
nitas pendet Deique fruitio; teſtes illa in me excitabit, Iudicis iram accendet, ſen-
tentiam in me ſcribet: an igitur tam demens ipſe fuerim, vt ex eâ ineptiſſimè in-
tumeſcam, & quæ timorem iure debet incutere, tumorem pariat, faſtum enutriat.
Sanè diuerſâ longè ratione philoſophatus hac in re fuit Diuus Gregorius Magnus C
ſic alloquens, *Tanto ergò eſſe humilior, atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſq; de-*
Hug. Vict. ad Rom. c. 12 ibi qui preſt in ſollic. *bet ex munere, quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddendâ ratione:* cui Victo-
rinus Hugo libens adhæſit hæc ſcribens. *Prælatus non timeat de dignitate, ſed ti-*
meat de reddenda ratione. E Diui Auguſtini theſauris verba hæc veluti gemmæ
fuere decerptæ: hic enim populum concione habita informans, Epiſcopi munus
ait eſſe, è ſuæ ſedis faſtigio populorum incolumitati proſpicere, ſibique commiſ-
D. Aug. in pſ. 126. ſum gregem tradita ſibi poteſtate tueri, poſt quæ ſubdit. *Et de iſto alto loco pericu-*
loſa redditur ratio, niſi eo corde ſtemus hic, vt humilitate ſub pedibus veſtris ſimus.
Honoris culmine populis eminemus, & ſupra cœteros Sacerdotij decus nos attol-
lit, ſed humilitate cæteris ſubiaceamus, ne dignitatis maieſtas Dei benignitate
nobis impertita, Diuini nos Iudicij vltioni ſupponat. Hinc oritur, vt quò magis,
qui ſapienti erectoque animo præſtant, tùm Dei munera, tùm populorum obſe-
quia excipiunt, eò generoſiùs ea contemnunt, ſeque illis ſubijcientes animum po-
tiùs demittunt, Deoque ſe magis obſtrictos agnoſcentes ſuam magis vtilitatem D
Eccl. 3. 20. metiantur; cæleſte quis illud ignorat? *Quantò magnus es, humilia te in omni-*
bus; & coram Deo inuenies gratiam: cui forſan adhæſit Romanus Orator, qui Pla-
tonem imitatus, alioſque philoſophos, ſacros interdùm codices lectitabat. *Rectè*
Cic. I. off. *præcipere videntur, qui monent, vt quantò ſuperiores ſumus, eò nos ſubmiſſius gera-*
mus. Hinc fiet, vt non tantùm à ſuperbiâ tanquam à ſcopulo ſecuri recedamus,
ſed illuſtriores etiam & glorioſiores euadamus: Vt magni viri maiores fiant, ſola
humilitas poteſt; hæc enim ipſam dignitatem, iuxtà Diui Bernardi mentem, illu-
D. Ber I. p. de conſid. c. p. ſtrat. *Quò enim celſior cæteris, eò humilitate apparet illuſtrior: & ſe ipſo,* quâ ra-
tione non Dei tantùm beneuolentiam, ſed populorum ſtudia, laudeſque compa-
rabimus.

Sexta his ratio adnectitur, quæ in angoribus & periculis, quibus vt ſuperiùs do-
cuimus, noſtra dignitas obſidetur, potiſſimè verſatur: hæc enim omnia ſi æquâ
mente

mente perpenderimus, fieri nunquam poterit, vt noſtris viribus innitamur, & con-
A ſequenter Diuino auxilio ſemper indigentes, noſtras ab eo vires exigemus ad no-
ſtrum miniſterium perfectè & abſolutè exercendũ; quoniam *Niſi Dominus cuſtodie-* [Pſ.126.]
rit ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam: quæ quidem verba tùm ſibi ipſi, tùm
alijs Epiſcopis à Diuo Auguſtino accommodantur; cum enim Antiſtites (ideò ſpe-
culatores vocati) ad Prouinciarum gentiumque cuſtodiam habendam eligantur,
& hac de cauſâ in excelſiori Chriſtianæ Religionis culmine collocentur, fruſtrà la-
bores omnes impendent, ſomnumque vigilantiâ repellent, ni Deum habeant ad- [D.Aug. ib.]
iutorem. *Quomodo enim vinitori altior ſit locus ad cuſtodiendam vineam; ſic & E-
piſcopis altior locus factus eſt, & de iſto alto loco redditur ratio, &c.* Sic Augu-
ſtinus.

Optimum autem regimen inſtituere, Diuini Spiritus beneficio tribuendum eſſe [Caſſian. l.2 hor.cant.3.]
docuit Caſſianus, *ſummumque donum & gratiam Spiritus Sancti eſſe definiunt*; qui
ergò diuinæ beneuolentiæ muneribus locupletari optat, humilitatis tantùm viâ
illa perquirat; vt enim Apoſtolorum Princeps, & ex eo Diuus Iacobus docuit,
B *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*; ibi etiam Spiritum Sanctum in- [p. Pet. 5.5. Iac.4.6.]
ueniet, cuius lumine mens eius illuſtrata, tepore ſtatim excuſſo, ad ardua quæ-
que facienda inflammabitur iuxtà illud Iſaiæ, *Super quem requieſcet Spiritus meus* [Iſa 66.2.]
niſi ſuper humilem: eò autem vſque Diuus Bernardus piâ quadam audaciâ perue-
nit, vt diceret, haud quaquam Spiritu Sancto implendam & obumbrandam Beatam
Virginem Auguſtam Mariam, ni prius humilitatis theſauris locupletata fuiſſet;
hinc in ea verba Virgo eadem erupit, *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: po-* [D.Ber ſer.
tius quam virginitatem, vt idem Bernardus explicat. Viam igitur tenes, quâ Di- p.ſuper Miſ
uinum Spiritum valeas impetrare; ſi te non fucata, ſed veraci pietate demiſeris, ſus eſt.]
ſi tuarum virium imbecillitatem agnoueris, ſi de tanto collato Sacerdotio eru-
beſcas, (quantò autem magis erubeſcendum, ſi vel alieno patrocinio compara-
rum eſſet, vel artibus exquiſitis extortum) ſi perpenderis munus hoc depoſiti in-
ſtar eſſe, quo ad perennes labores, ad tot populorum onus perferendum obſtrin-
C gimur, ad lacrymas vocamur, ad mundi contemptum trahimur, ſi denique agno-
ueris, quòd cum maximè dotibus illis deſtituaris, quibus Antiſtes eſſet ornandus,
an non vndique ſibi argumenta humilitatis occurrunt, quibus mentis tumor de-
tumeſcat, & in diuino tantùm præſidio fiducia noſtra nitatur. *Electi in principa-* [D.Hier. in
tum nouerimus menſuram noſtram, & humiliemur ſub potenti manu Dei; quia Deus Iſai.3.]
ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: hæc Hyeronimus, eàdem ſiquidem
menſurâ, quâ Luciferi imago in ſuperbo viro diuinis oculis repræſentatur, in hu-
mili viro Dei ipſius exprimi ſpeciem gaudet Deus, qui eâ de cauſâ nunquã clauſâ
benignitate ampliſſima ornamẽta in eum effundit, eiuſq; vota blando ſemper ore &
fauore multiplicat. hinc Diuus Baſilius egregiè vt ſolet, *Quantò enim faſtum com-
primit, tantò gratiam attrahit, & modus amplificandæ gratiæ eſt humilitatis vis.*

Inſtar Auroræ humilitatem in probis viris eſſe docuit Beata Catherina Bono-
nienſis. Diuinum enim Solem in eius animo vel parit, vel præcurrit. Magnetis
inſtar eſt, diuinam beneuolentiam arcano ſed dulci nexu trahentis, *ſicut magnes at-* [D Bernar-
D *trahit ferrum, ſic humilitas gratiam ad ſe trahit*; ſic olim Diuus Bernardinus Se- din. ſer.16.
nenſis. in ſab. poſt p.Domin. Quadr.ar.2 c.3.]

Cæli fores hæc nobis reſerat, hæc Deo nos ſiſtit diuini ſecura patrocinij, adeò
vt fœmineâ in voce Deum inuocans, & Ducis ferocientis caput tot armatorum
agminibus obuelatum expoſcens, pronum ſuis precibus numen habet; vt enim
Deum alloquens ipſa eadem pronunciauit, *humilium tibi ſemper placuit depreca-* [Iudith 9.16]
tio. Humilitatis vt in Pharaonis Deum ex abiecto Paſtorculo Moyſes immigra-
uit, & ad ſexcenta capitum millia moderanda Diuinâ eum virtute roborauit hu-
militas: hæc eadem ipſa fuit, quæ ſeruam eò adduxit, vt potentiſſimi Principis,
cuius imperio centum viginti ſeptem prouinciæ ſubijciebantur, mentem ad arbi-
trium flecteret; inter enim maxima licet irritamenta ſuperbiæ, inter aulæ illece-
bras, Regiæque Maieſtatis lenocinia humilitatem ſollicitâ cuſtodiâ ſeruauit, adeò
vt Deum ipſum ſui cordis teſtem inuocare non dubitauerit illis verbis: *Tu ſcis ne-*
ceſſitatem meam, quod abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ, quia eſt ſuper caput [Eſter.14.16]

meum

meum, quibus innixus Auguſtinus, hæc addit. *In ſuperbo cultu cor humile conſer-* A
D. Aug. *uauit, imò in nouâ potentia veterem retinuit obedientiam.*
Ea igitur in nobis fiducia pariter exurgeret, quà præſentem Dei virtutem in re-
ćto ſuæ ſponſæ regimine habeamus.

§. II.

AD ſeptimam omniumque poſtremam rationem acceſſimus: hæc autem in eô
eſt, nullâ magis aliâ virtute verum Paſtorem à mercenario diſtingui, Præ-
ſulem illuſtrari, & populos ad Antiſtitum obſequium rapi, quàm humilitate; quà-
propter cum Ioannis Epiſcopi Rauennatis inſolenti arrogantiâ Pallij decus effla-
D. Gregor. gitantis comprimere tumorem vellet Diuus Gregorius Pontifex, ait. *Decorari*
ep. 54. l. 2. *Pallio volumus, forſan moribus indecori; cum nihil in Epiſcopali ceruice ſplendidius*
fulgeat, quàm humilitas; quem poſteà Diuus Bernardus imitatus, vt Eugenium B
Pontificem in ſtudio humilitatis excoleret, quæ in ſupremæ excelſæque poteſtatis
Vaticanæ culmine nutare aliquatenus poterat, hac eadem ratione vtitur: *Valde*
D Bern. l. 1. de conſid. c 6. *tibi commendo humilitatem, nulla ſplendidior gemma in ornatu Pontificis*. Hæc pro-
fećtò gemmarum omnium pretioſiſſima eſt, quas ex Indicis oris ad nos afferat
Mercatorum auiditas; ſi hæc abfuerit, cæterarum ſplendor euaneſcet. quàm benè
hoc idem Theodoricus Rex ad Thraſimundum Vandalorum Regem ſcribens ex-
preſſit, Caſſiodoro referente, ſuperbiam ſcilicet, quò magis contemptum & odium
Caſſiod. l. 5. ep. 14. in medioeris notæ viros efferre, eò magis humilitate Principes viros illuſtrari:
Sic eſt in Principibus humilitas gratioſa, quemadmodum in mediocribus odioſa poteſt
eſſe iaćtantia; apertè omnibus hoc à Suetonio innoteſcit; Germanicus enim adeò
ſibi ſuâ demiſſione tùm populi, tùm Senatus Romani corda deuinxerat, vt con-
cordi ſuffragio Cæſarem eum renunciarent; Seianus verò ſuâ arrogantiâ tam in-
gens in ſe omnium odium obarmauit, vt ea fuerit cauſa, quòd tàm cruento exitu
documento & exemplo omnibus eſſent Principum purpuratis. C

Magnanima virtus eſt, quæ quò magis extollitur, eò magis ſe deprimit, & cum
tanto culmine ſuprà alios ſe porrigere agnoſcat, vt ſuperiorem locum non habeat
ad quem aſcendat, conſilio verè diuino ſe deprimit, vt ſuperiùs aſcendat: digni-
tatum incrementum humilitas ipſa eſt, adeò vt ex abiećtione ipſâ, quâ minorem
te aliis præſtas, aliis maior aſſurges; è Plinio Traianum Cæſarem commendante
hoc habes: *Nam cui nihil ad augendum faſtigium supereſt, hic vno modo creſcere po-*
Plin. in paneg. *teſt, ſi ſe ipſe ſubmittat ſecurus magnitudini ſua: neque enim ab vllo periculo fortuna*
Principum longiùs abeſt, quam humilitatis. quin idem Chryſoſtomus ex eadem
D. Chriſoſ. humilitate non mores tantùm, ſed ipſos infularum honores magis magiſq; ſplen-
deſcere, *& cum hac virtus omnes homines ornare valeat, in primis tamen eos, qui*
in poteſtatibus agunt; hæc ille. Profećtò quis explicare valeat, quàm egregiè in
eodem Præſule duo hæc annećtantur, dignitatis ſimul & humilitatis excellentia.
E contrà verò licet paradoxon videatur, nitore deperdito obſoleſcit, dehonora- D
tur honor, infulatum fulgor euaneſcit, purpuræ iubar expallet; demùm quo ma-
gis in dignitate poſitus homo veluti pila deprimitur, eò magis excelſo reſilit gra-
du altiora conſcendens: fidem mihi facientem do Bernardum, *Humilitas in honore*
D. Ber ſer. in Cant. *honor eſt ipſius honoris, & dignitas dignitatis: omnis dignitas ipſo dignitatis no-*
mine indigna eſt, ſi humilia dedignetur.

Rex ipſe Niniuitarum ex humilitate, qua ſuorum criminum pœnitentiâ ta-
S. Maxim in ho de lita & ieiun. ćtus ſupplex Deum exorauit, populi ſtudium & amorem ſibi conciliauit: virtutis hu-
ius vis tanta eſt, vt, quæ ſua eximiâ venuſtate aliorum animos rapit, ſi in Magnati-
bus collocetur, Tyrannidem quandam amoris exerceat; ineptiſſimum quemcum-
que ad ſui commendationem excitat, pietatemque ſimul & prudentiam aperit, quà
pretioſiſſimo veluti theſauro ſacri viri diteſcunt: vt enim Diuus Gregorius pronun-
D. Greg in moral. ciauit, *Subtiliſſima ars viuendi eſt, culmen tenere, et gloriam reprimere: eſſe quidem*
in potentia, & potentem ſe neſcire,

Egregia mihi ad rem hanc ea videntur è ſacris litteris eſſe, quibus Moyſi Deus
præ-

A præcepit, vt Ioſue bellicam præfecturam imperttiret, & prætereà dabis illi *partem gloriæ tuæ*: ex Hebræa ſignificatione ſcribit Oleaſter, *pones de deſcenſu tuo ſuper eum.* vt igitur illuſtrem aliquo modo eum faceret, iubetur, vt ei ſuam humilitatem, quàm noſtra vulgata gloriam appellat, imperttiret, ac ſi in ſacris viris in humilitate gloria verſetur, nullaque viâ faciliùs & breuiùs faſtigium gloriæ poſſint attingere; hoc idem ſanè eſt, quod olim Diuus Auguſtinus expreſſit, *Tutam, veramque ſublimitatis viam molitur humilitas*: quapropter ad magnitudinem aſſequendam, viam tantùm humilitatis Theodoro Senatori Diuus Fulgentius reſeruauit. *Creſcat in te humilitas animi, quæ vera eſt & integra ſublimitas Chriſtiani.* Quò te nobilitatis & gloriæ adducat humilitas ſcire cupis, ait Bernardus, quò te contemptus ſuperbiæ deprimat, quantum ex illa ad ſacros Magiſtratus gerendos proficias, quantum ex iſtâ deficias; hoc vnum aduerte, quòd Auguſta Deipara diuini conſilij, apprimè conſcia ſuomet ore pronunciauit, eximium Numinis eſſe munus, vt è ſacris ſedibus ſuperbos expellat, ibique ſolum humiles excipiat: *Hoc primum & ma-* B *gnum indicium, quod illa conſcia ſecretorum aperuit Virgo Maria; depoſuit, inquiens, potentes & exaltauit humiles.*

Num. 27. 18 Oleaſt. ibid.
D Aug tr. in Ioan.
D Fulg. ad Theod.de ep.6. c.9.
D. Ber ſer. 27 in cant.

Vlteriùs etiam Diuus Ambroſius progreditur, eiuſque ſermo nimis exaggeratus videretur, ni è ſacris paginis educeretur: adeò ſcilicet illuſtriorem, nobilemque humilitatem eſſe, vt ipſum Dei filium maioris nobilitatis lumine illuſtrauerit. *Bona humilitas, quæ etiam in Chriſto laudem virtutis inuenit*, ſic ille, Quantùm ſibi gloriæ Deus attulit è totius rerum vniuerſitatis eductione? nobilior tamen, iuxtà Ambroſij mentem, fuit ex humilitate Deus; quam è tam ſingulari potentiâ: *hanc in illo plus venero quàm creationem*, nec ſatis ſuæ pietati factum putans, piâ quadam audaciâ in eam ſubindè erumpit: *Quanta fecit Dominus, audeo dicere, non flexi genu, ſed flexi vt paſſus quam ſe humiliauit*; admirandam hâc rerum creatarum molem vno *fiat* eduxiſſe, cœli orbes côdidiſſe tot ſyderibus veluti gemmis coruſcantes, elementa ſibi inuicem mutuo quodam ordine temperaſſe, & cæleſtium orbium motus ſtatis legibus compoſuiſſe, ingentem terrarum molem ſuomet pondere, nullo cum C fulcimento, ſuſtinere, innumera animantium, auium, piſcium genera, ſpecie ſimul & genio difformia in aere, in aquis, in terris effudiſſe, hominem demùm effinxiſſe, in quo tanquam ex guo in orbe tota magni huius orbis clauderetur & exprimeretur vel imago vel idæa, cum immortali & ſpiritali ſubſtantiâ luteam hanc corporis maſſam aſſociaſſe, magnificam quidem & præpotentē vim diuinitatis cuique licet caligan i demonſtrant: ſed magnificentior potentiorque oſtenditur ex eo, quòd non hominis tantùm, at ſerui ſpeciem omnium humillimus induerit. Quam ergò à vera ſententia aberraret, qui non humilitate duce, ſed arrogantiâ venerationem ſibi parere nominiſque gloriam amplificare contenderet; hic enim aduerſo flumine incederet, & portus loco, vbi quieti ſe daret, in ſcopulos præruptos impingeret, quibus ſuum nomen denigraret; quis enim ignoret quod tantùm, *qui humiliatus fuerit, erit in gloria, cum Deus ponit humiles in ſublimi*: humilitatem ad dignitates & faſces colligendos magiſtram ſimul & ducem eſſe idem docuit Augu- D ſtinus. *Humilitas claritatis eſt meritum; claritas humilitatis eſt præmium.*

D. Amb in pſ.118.
Iob 22.
Iob 5.
D. Aug. tr. 101. in Io.

Maximum ſanè præmium humilitatis eſt, quod eius vi gentium amorem & ſtudium nobis vindicemus, cum ea virtutis potentia ſit, vt vitium ipſum ei famulatum præſtare cogatur, vt in quodam è noſtris paradoxis moralibus olim nos explicauimus: præmium pariter erit maximum, quod eius magiſterio eruditi, modeſtiæ decenti repagulis, ſubiectos nobis populos benignè comiterque tractabimus; & inſolentis animi affectiones refrænabimus: illud humilitas efficiet, vt demiſſè de nobis ipſis ſentientes, quoſcumque omnes, licet minores, æquâ æſtimatione proſequamur, nec illis, quos dignitatis titulo præſtamus, vel ſanctiores vel doctiores nos faciamus; vt optimè Præſules omnes Diuus Gregorius admonuit. Sed omnium maximum præmium illud erit, quo humiles decorantur in Cælo; vt enim argutè Diuus Thomas aſſeruit, præſens hæc & futura, quæ ſupereſt in æternitatem vita, lances duæ ſunt, quarum vna quò magis deprimitur, eò altius altera ſubſtolletur: ex eadem Chriſti ſapientia hoc habes. *Quicunque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno Cælorum.* Meritò igitur Diuus Auguſtinus ſtatuit;

D. Greg 2 paſt.c.6.
Matth. 18.

Excelſa

D. Auguſt. ep. 56. ad Dioſc.

Excelſa eſt patria, humilis eſt via; ergò qui quærit patriam, quid renuſat viam? Quàm ineptiret, qui montis culmen aſcenſurus humillimæ vallis viam aſſumeret? A inſulſæ mentis eſt, ad finem attingendum media opportuna negligere.

Dio. Carc. ſer. 6. de S. Thom.

His igitur omnibus æqua mente perpenſis, egregium conſilium, quo ſe Præſules moderentur, illud erit, quo ſuos Aſcetas Paſtor Abbas, referente Carthuſiano, informabat: tam ſcilicet nobis frequenter de humilitate cogitandum, quàm ſpiritum reciprocamus. Vtinam Dei beneficio vera nobis atque intima inhæreſcat humilitas; quæ verò fucata eſt, & ad ſpeciem compoſita, euaneſcat; ne cum Epiſcopo illo, cuius arcana Diuæ Brigittæ Deipara Virgo detexit, papilioni comparemur; hic enim quò magis ſimulatè humilis ad omnia ſe abijciebat, tùm ſermone, tùm veſtibus; eò ſuperbior omnibus ſe præferebat, honores emendicans, laudes quæritans, ſuique opinione delectatus.

Cranz. l. 4. Metrop. c. 6

His ego adnumerare non audeam Adelbertum Hanburgenſem Antiſtitem, qui demiſſiſſimè ad pauperum pedes ſe ſubijciebat, vt eos frequentèr ablueret, cum tamen, Crantzio narrante, non tantùm ſibi pares, ſed ne quidem Principes debita B vellet obſeruantiâ venerari: Magnanimitati & conſtantiæ hoc ego tribuerim dignitatis authoritatẽ fulcienti; ſed nec illud latet, ſuperbum apud alios eâ de cauſâ audiſſe, ac ſi nec ſibi paribus, nec viris ſe maioribus ſubmittere dignaretur, ne ſe illis minorem exhiberet: inferiores verò, qui contendere cum ipſo de dignitate non poterant, tam humilis & liberalis exciperet. Illud non ignoro, humilitatem

Land. de vita Christi p. 1. c. 5.

Deo pergratam, Landulpho docente, tribus in rebus verſari: In ſubiecta ſui ipſius opinione, cuius vi ſe ipſum quiſque contemnens, Deum vnum honorum omnium largitorem agnoſcit; in honorum dignitatumque deſpicientia: fortuitas enim & leuiſſimas illas habens, tumorem & faſtum ex eis non concipit, ſed tanquam depoſiti loco non ſine timore ab eo ſeruantur; in aliorum opinione & pretio, quo reliquos omnes, vt ſe digniòres, & præſtantiores veneratur.

Exempla ad hoc idem illuſtrandum afferuntur. Cap. XXXVIII. C

1. Pet. 2. 25

HIerarcharum omnium prototypus & conditor Chriſtus Dominus, quem idcirco Diuus Petrus *Paſtorem & Epiſcopum* appellauit, vt in ſe ipſo egregium humilitatis exemplum Myſtis omnibus exhiberet, & ab eis tumorem omnem è dignitatibus exceptis amoueret, cum maioris pretij apud eum ſit famulari, quam imperare, clarè omnibus ſignificanit, haud quaquam Hyerarchici ordinis Principem ſe donatum, vt inter famulantium greges deliciaretur & ſuperbiret, ſed vt in omnes famulatum exercens, ſanguinem ipſum & ſpiritum, populorum commodo, larga diffuſione donaret:

Matt. 20. 28

filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis. Vt autem hoc ipſum Apoſtolis eorumque Succeſſoribus magis innoteſceret, ad eum humilitatis apicem deuenit, D vt eo ipſo tempore, quo ſibi dignitatum omnium faſtigium meditabatur, eorum pedes abluere dignaretur; quàm acutè ſacrorum Scriptorum Aquila hoc perſpexit.

Ioan. 13. 3.

Sciens Ieſus, animo voluens, quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit: ſurgit cæna, & ponit veſtimenta ſua, & cœpit lauare pedes Diſcipulorum, &c. Habes ex Hebræo.

Thop. ibid.

Ex ipſo temporis articulo, quo rerum omnium imperium ſibi à Patre collatum & breuì ſupremâ cum poteſtate cæleſti è ſolio exercendum recogitabat, maximâ ſubmiſſione ſe geſſit, vt illud nos edoceret, iuxtà Theophilacti Bulgarorum Antiſtitis ſententiam: *Conſidera igitur, quod humiliari opus eſt eius, qui à Deo egreſſus eſt, & ad Deum vadit: Superbire, & faſtuoſum eſſe opus eſt eius, qui à dæmonibus exiuit, & ad dæmones vadit;* tunc cum eius potentia maximè porrigebatur, & ad

S. Primaſius ad Philip. 2. 6.

excelſiſſimum apicem efferebatur, non tantùm ſui Principatus ſpeciem omnem obuelauit; ſed ſeruis ſuis ipſe præſtitit ſeruitutem. *Accepit formam ſerui, ita vt pe-*

des

dei lauaret, nihil ſibi vindicans poteſtatis cum haberet omnium dominatum quaſi v-
A *nigeniti à Patre.*

Eò humilitatis Dominus amantiſſimus deuenit, vt nullus vnquam, ſi Guerrico Abbati arguté hoc conſideranti danda fides ſit, ſeruus fuerit, qui eâ beneuolentiâ & fide domino ſuo inſeruierit, quâ coluit ipſe ſeruos ſuos: quin his nequaquam contentus, eadem nos humilitate vel in Cælo ſignificauit excepturum, vt noſtram beatitatem amplificet, & vel dapiferi, vel pincernæ munus exhibentem, noſtræ voluptatis authorem futurum, ambroſios, & nectareos ſuæ diuinitatis fontes nobis referando. *Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* ad quæ ſtupore correptus Diuus Petrus Chryſologus ait, *Qui tibi in terra lauanda pedes extremum repræſentauit obſequium, & promiſit in cæleſtibus nouiſſimam ſeruitutem; ille in cæleſtibus parat conuiuium, ſe miniſtro.* Quînam ergò infulatus ſuperbiat; ſi purpuratus Dominus Cherubim alis inſidens, *Qui ſedet ſuper Cherubim*, ſuperbiam edomat, & triumphum humilitati de profligato faſtu decernit? an nos populis noſtris inſeruire dedignabimur, dum gloriæ Princeps ſui exemplo nos præit? audi Bernardum, *Magna humilitatis virtus, cui etiam Deitatis maieſtas tam facilè ſe inclinat.*

Guerric. ſer. 1. in ramis palmar. — Luc. 12. 19. — Pet. Chriſ. ſer. 14. — Pſ. 71. 9. — B — Ber. ſer. 160

Licet autem tàm eximia humilitatis exempla ad recentes fidei vagientis Epiſcopos erudiendos, Deus homo præſtiterit; ad eam magis in eorum animis confirmandam, tanquam Magiſtram & Ducem parentem ſuam Mariam Auguſtam eis tradidit; ea namque fuit, quæ humilitate, tanquam validiſſimo magnete, ex æterni Genitoris vtero in vterum ſuum Verbum æternum attraxit; è Gloriæ ſolio CæliRegem rapuit, vt in ſui ſinus ſolio collocaret. *Etſi placuit ex virginitate, de humilitate tamen concepit.*

D. Ber. ho. ſuper miſſus eſt.

Nulla ſanè aptior ad eius explorandam humilitatem menſura dari poteſt, quàm eius gradus excellentia, ad quam Dei beneuolentiâ conſcenderat: nec enim aliâ de cauſa tanto faſtigio ſuprâ cæteros eminet, quàm eo quòd humillima præ cæteris fuerit, docente Damiano. *Tanto apud Deum faſtigio creſcere meruit, quanta ſe*
C *apud ſe ipſam humilitatis deiectione ſubſtrauit.* quis credat? Diuinum quid in dignitate ſuâ refert! & nihilominùs, quæ Dei mater erat, non modo demiſſam ſui opinionem ſeruauit, ſed auxit; quapropter vt in cæteris, ſic etiam hac in re perenne miraculum fuit, prodigium admirandum, & in ſe ipſa Idæam expreſſit, ad quam ſacris dignitatibus ornati viri ſuos informaturi mores eſſent, vt faſtum omnem dediſcerent. Tanti humilitas habita ab eâ fuit, vt ne illam otioſam omitteret, ipſam ſuam illibatam virginitatem obſcurari aliquatenùs in hominum opinione paſſa fuerit: Virginei quidem candoris, qui diuino è partu conſecratus quidem fuit, non denigratus, myſterium obuelatur, ſed pompam ſui faciat humilitas vbique ſe prodens; Purificationis legem, quâ nullatenus tenebatur, humillimâ obedientia exequatur, ne ſi eâ ſe exhibuerit immunem, ſua decreſcat humilitas.

D. Pet. Da. ſer. 3. in natiu. Virg.

Vt autem ex innumeris, quæ congeri poſſent, exemplis, quibus Paſtores piiſſimi hac in re nobis præluxerunt, primarium libentiſſimè locum Principi Apoſtolorum,
D Chriſtique Vicario Petro dandum arbitror, qui prætereà, quæ ſuperiùs ſcripſimus vnâ tantùm humilitatis viâ tantū Pontificiæ dignitatis verticem eſt aſſecutus: cum enim ipſe ingentem piſcium copiam ſuis retibus ad diuinæ vocis nutum ſeſe immittentem inſpexiſſet, tam demiſsè abiectèq; de ſe ipſo ſenſit, vt indignum ſe noſcens, qui Deum tam excelſa prodigia patrantem nauicula ſua exciperet, deuolutis ad eum pedibus ſupplex pronunciauerit, *Exi à me, quia homo peccator ſum Domine*: ex hac tam inſigni humilitate, vt Diuus Chryſoſtomus, & Ampigollus docent, Vaticani culmen aſcendit Petrus imperij, ſupremamque ſacri regiminis præfecturam ipſe ſuſcepit: ſed accipe Chryſoſtomum, *ſic etiam Petrus ait, exi à me Domine, quia homo peccator ſum, & propterea factus eſt Eccleſiæ fundamentum.* E verbis id colligit Carthuſianus, quibus fœlicem eum peccatorem fuit Chriſtus allocutus. *Ex hoc eris homines capiens*; Ex hoc, id eſt, *huius ſtuporis & humilitatis merito, eris capiens homines.* Licet autem ex eo potiſſimùm tempore ad totius Chriſtiani orbis imperium euectus ille fuiſſet, adhùc tamen initiandus non dum videbatur Epiſcopus, niſi recenti humilitate ſplendeſceret; nec aliud in cauſâ fuiſſe dixe-

Luc. 5. 8. — Ampigoll. in ſua bibl. aurea c. 59. — D. Chriſoſ. hom. 3. in Matth. — Carth. ibi.

dixerim, Toleto Cardinali docente, cur eum de amore examinans, non de eo
Ioan. 21. 15. contentus quod primùm interrogauerat, *Amas me*, ſubdidit etiam *plus his*: cum A
enim properante ad cruentam mortem ſuo Magiſtro, ſe cæteris diſcipulis ipſe
prætulerit, *& ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor*; ſi-
Matth. 26. 33. gnificari vtique omnibus debebat, non amplius eadem ſuperbia laborare, adeò
vt cum de amore ageretur, ſe alijs præferre non auderet, amorem tantùm ſuum
explicauit, imò nec ſuæ cognitioni fidens, Dei omnia agnoſcentis intuitu ſuam
metiendam dedit charitatem, *Tu ſcis Domine, quia amo te*: ad hæc verba parem
ſead tantum Principarum oſtendit.

Ad aliud egregiæ humilitatis exemplum, quo Princeps idem Apoſtolorum eni-
tuit, properandum mihi eſt: cùm enim prima fidei adhùc lateſcentis ætate, ad
rem facturum ipſe ſe crederet, ſi tempori obediens pareretur, vt Hebræi Chriſti
fidem amplexantes, aliquem legis Hebraicæ ritum ſeruarent, vt dulciori quo-
dam modo ad Chriſtianam Religionem accederent; repugnans ei Diuus Paulus,
qui ad Galathas ſcribens hoc ſuo ſtylo teſtatur, plurimis eum dictis caſtigauit; B
Galat. 2. 11 *Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis
erat*. Cui facillimus Petrus acquieuit. Duæ hic in arenam prodire virtutes mihi
videntur, de palma decertantes: hinc Petri humilitas, quæ Apoſtoli ſibi minoris
cenſuram patitur, qui Chriſtianam fidem olim fœdâ inſectatione vexauerat, qui
nunquam præſentis Chriſti Domini verba ſuſceperat; hinc ſanctiſſimus Diui Pauli
ardor, qui vbi de re Diuinâ agitur, rationes quaſcumque humanas effringens,
ſupremaque dignitate non territus in Petrum pugnat inuictus: ſuas harum quæ-
que partes egregiè exercet; cui tamen harum palma concedenda videtur? Arbi-
trum de hoc ſe ſtatuit Auguſtinus, vtrâque primùm accuratè libratâ, tandem
D. Auguſt. ep. 10. ſuam fert pro Petri humilitate ſententiam. *Multò eſt enim mirabilius, & laudabi-
lius, libenter accipere corrigentem, quàm audacter corripere deuiantem: eſt laus ita-
que libertatis in Paulo, & ſanctæ humilitatis in Petro*, ſic ille. E pio Pauli ardore
edocemur, quàm impauidè in rebus diuinis ſeruandis nos gerere debeamus, è Pe-
tri etiam humilitate erudimur, quàm patienti moderatoque animo aliorum nobis C
minorum reprehenſiones ſimus excepturi: ſanctus vtique ardor in nobis exigitur,
ſed potiorem locum ſortiatur humilitas: ex hac potiùs, quàm ex illo nos erimus
illuſtriores, cum illuſtriora nobis humilitatis, quàm zeli exempla Chriſtus nobis
impertierit; clarior igitur ex humilitate Petrus, quàm è zelo fuerit Paulus: rurſus
dabo Auguſtinum, *Petrus rarius & ſanctius exemplum poſteris præbuit, quo non
dedignarentur, ſicubi fortè rectum tramitem reliquiſſent, etiam à poſterioribus cor-
rigi; quàm Paulus, quo confidenter auderent etiam minores maioribus pro defenden-
dà Euangelicà veritate ſaluà fraternà charitate, reſiſtere*.

Enixè pariter perpendendum illud eſt, quòd adeò ab animi elatione fuerit Pe-
trus in Vaticanâ Præfecturâ alienus, vt potiùs magis magiſque in ſui humilitate
proficeret, adeò vt ad crucis ſupplicium damnatus, quò hilarior eam fuit am-
plexatus, eò triſtius ab eadem ſe auerterit, metuens, ne in triumphum ſe con-
uertente ſupplicio, ex eâ cruce, quam ſuus idem Magiſter aſcenderat, illuſtris & D
glorioſus euaderet; dedit quidem non ſibi ſed humilitati triumphum, ſupplicium
excepit, reiecit honorem, ibique elegit, vt ſuum caput ſtatueretur, vbi crucem
ſacraturi Chriſti pedes inhæſerant: peracutè excogitauit hæc Diuus Auguſtinus
his verbis, *In illà cruce imitari metuens ſacrificium Redemptoris, capite in terram
D. Auguſt. ſerm. de SS. Pet. et Paul. tom. 2. demergi elegit. O virtus humilitatis ingenita! honorari etiam ſupplicij genere per-
timeſcit, & qui non recuſat Dominici tormenta patibuli, ſimilitudinem expaueſcit
triumphi*. Quàm eximiè, Deus immortalis, hic edocentur, qui ad ſacrum regi-
men exercendum eliguntur, vt in ſuo ſolio dominantis inſtar humilitatem col-
locent, & obſequia honoreſque, quibus excoluntur, ità recipiant, vt non ſibi, ſed
dignitati eos tribuant, quàm ſolum, vt diximus, depoſiti loco tenere arbi-
trentur.

Diui Petri nomen quàm benè induit Sanctus Petrus Alexandrinus Antiſtes, ex
Sur. in eius vita. illuſtri humilitate, quàm præferebat: ad eas infulas, quas olim Diuus Marcus E-
uangelicæ legis Scriptor induerat, hic euocatus, indignum ſe tantâ ſede recogi-
tans,

A tans, nunquam immorari in eà voluit, ſed tantùm ad eius gradus aſſidere: quà-
propter poſtquam diem ſuum obierit, populus Pontificijs eum veſtibus indutum
ibi collocauit, vt quem ſibi viuens humillimè denegauit honorem, mortuus iure
merito poſſideret.

Humillimus pariter Diuus Ignatius fuit, egregius Apoſtolorum diſcipulus, & D. Ignat. ep.6.
imitator, Antiſtes ſanctiſſimus, & Martyr inuictus: hic enim eodem ipſo tempo-
re, quo ad Chriſti fidem propugnandam ducebatur, ad necem reliquis omnibus
Chriſti fidelibus ſe minorem ducebat; quàpropter ad Magneſianos eum de mo-
rum fortitudine & integritate commendantes ſcribens ait, *Tametſi vinctus ſum,
comparandus tamen vni veſtrum ſolutorum non ſum.* Aliàs verò ad Romanos ſcri-
bens, de Epiſcopis ſermonem habens, ea de ſe humilitate allocutus eſt, quâ de
me loqui ipſe poſſem & deberem. *Me pudet de illorum numero dici; non enim di-* D.Ign. ep. ad Roman.
gnus ſum, cum nouiſſimus eorum ſim, & abortiuum quippiam.

Opportunè hic etiam addendum videtur excelſæ humilitatis exemplum, quâ
B Syneſius præcellebat: hic enim quacumque rerum eruditione, ſed potiſſimùm a- Sineſ.ep.96
nimi ſanctimoniâ ſpectatiſſimus, cum inuitus ad Ptolæmaidis infulas efferretur,
ſummoque pretio omnibus haberetur, adeò vt Theophilus Alexandrinus Patriar-
cha Epiſcoporum Seniorum cauſas agendas illi committeret, ad eundem Theophi-
lum ſcribens ab eo petit, vt commendatum eum Deo habeat, cum præ ſuorum
ſcelerum numero Deum ex ſe alloqui erubeſceret, hæc etiam addens, ſiniſtra
mihi omnia accidunt, eo quòd cum à Dei fide alienus diù fuerim, ad diuinas aras
audactèr acceſſerim.

Inter Præſules quidem Diuus Hyeronimus licet Præſul non fuerit, recenſendus
omninò videtur; Chriſtianam enim Religionem ſuâ ſapientiâ illuſtrauit, & ad
eum clariſſimus quiſque ſuæ ætatis Antiſtes, tanquam ad oraculum accedebat, D August. contr. Iu. l.c.7.
adeò vt Diuus de eo Auguſtinus dixerit, *Cuius nobis eloquium ab Oriente, vſque
ad Occidentem inſtar lampadis reſplenduit*; vt alia miſſa faciam præconia, quibus
C eius nomen Diuus Proſper, Caſſianus, alijque exornarunt. Qui igitur toti terra-
rum vniuerſitati miraculi inſtar habebatur, ſcribere non formidauit, quòd pluri-
mis licet ſe criminibus obſtrinxiſſet, à primâ vſque ætate ſuperbiam omnem tan-
to odio habuerit, vt præ cæteris vitijs illam fuerit deteſtatus, vtpotè quæ Dei fu-
rorem in ſui excidium obarmet: aliàs etiam ſcribens ait, in explicandis ſacris lit-
teris, nunquam ſuæ opinioni innixum, aliena ſemper ſuffragia quæſiuiſſe.

Quàm autem altè Diui Auguſtini animo humilitas inhæſerit, explicare ſatis D. Auguſt. med.c.p.
poterit, qui eius opuſcula, quibus ſuas confeſſiones & retractationes exarauit,
accuratè verſauerit: in illis enim ſua crimina, licet ſacro fonte deleta, cunctis euul- D.Aug.ho 24 & 50.
gat, ſtyloque tàm valido vel leuiſſimas noxas amplificat, vt eas augere videatur:
in his enim indoctum ſe prodere conatur, quamuis ſcientiarum omnium theſau-
rus, fideique orthodoxæ eſſet oraculum: hunc autem morem ſemper ipſe ſeruauit,
adeò vt anniuerſariâ ſuæ dignitatis die populum pro panegyri alloquens, veniam D. Auguſt. ep 28.
publicè de criminibus, quibus ſe infeciſſe arbitrabatur, expoſcat: nec tantùm ad
D Hyeronimum ſcribens, plurima ſe neſcire profitetur, quibus ab eo eruditi ſup-
plex petit, ſed ad Euxontium Præſulem pariter ſcribens, eximium illud acroama
ſacris legibus immixtum pronunciauit: *Senex enim à iuuene, & Epiſcopus tot an-* D.Aug ep. 75.c.1. 24. 9. 3.
*norum à collega, nec dum anniculo paratus ſum doceri, quomodo poſſim, vel Deo, vel
hominibus iuſtam reddere rationem.* Quin nunquam ſuo ingenio fretus humilli-
mum noſtræ ſalutis Aſſertorem validiſſimè orabat, vt ſuperbiæ ſpiritu profligato,
humilitatem eius ânimo inſinuaret: *Redemptor mi expelle à me ſpiritum ſuperbiæ,
& concede propitius theſaurum humilitatis tuæ.*

Quid de Sydonio Apollinari dixerim? Patritiâ dignitate hic excellens, & Aui-
ti Cæſaris gener, amœnioribus omnibus diſciplinis tâ fœliciter ſplendidè & orna-
tus, vt trideuigeſimum annum agenti Senatus conſulto erectum ei fuerit ſimula-
crum in foro Traiano: quadrageſimum annum agens Aluernenſibus infulis do- Bar an.462
natus, mores ſuos tam compoſitâ lege temperauit, vt myſtam numeris omnibus
abſolutum in ſe deſcriberet, præſtantiſſimâ ſanctimoniâ ſplendeſcens, omnibuſ-
que ijs virtutibus irradiatus, quibus perrarò humanus animus redimitur; de ſe

tamen adeò demiſsè humiliterque ſentiebat, vt Diuo Lupo Trecenſi Epiſcopo per Epiſtolam reſpondens, ſe illius precibus commendatiſſimum habens, hæc proferat. *Facinorum continuatione miſer, eò neceſſitatis acceſſi, vt is pro peccato populi nunc orare compellar, pro quo populus innocentium iure debet impetrare, ſi ſupplicet.* A

Sidon.l.5. ep.3.

Hac eadem ferè ſcribendi formâ ſuum Auum Apollinarem alloquens, maximo ſuam conſcientiam pondere laborare fatetur, eo quòd qui vix diſcipulus in palæſtrâ virtutis eſſet, ad alios erudiendos Magiſtri loco præficeretur, & infœcundæ arboris inſtar verborū pompam tanquam folia explicaret, fructibus omnibus destitutus: plures etiam hac de re exarauit Epiſtolas, quæ ſuæ ſatis humilitatis conſtantiam oſtendunt, quæ in tanto viro eò ſpectabilior erat, quò commendabilior eius erat integritas; vt enim ait Diuus Bernardus, *Magna prorſus & rara virtus humilitas honorata.* Sanguinis ſplendor, opum præſtantia, titulorum apex, ſcientiarum iubar, excellentia nominis eius magis humilitatem illuſtrabant & perficiebant, adeò vt ad eius humilitatem tanquam ad clariſſimam facem componere ſe poſſent Præſules illi, qui ſacris dignitatibus velificantes, hoc valido nauigio deſtituti, fieri non poteſt, vt fœliciter ad littus appellant. B

D. Ber. hō. 4. ſuper Miſſus eſt.

An magnum vbique Leonem Pontificem miſſum hic ego fecerim, tam illuſtri eruditione, morumque integritate conſpicuum? ſed nullus eo humilior, adeò vt concionem ad populum habens, cum Vaticani regiminis mole premeretur, dixerit: *Quid enim tam inſolitum, tam ponendum, quàm labor fragili, ſublimitas humili, dignitas non merenti,* quàpropter vnâ cum Abacuc Vate proferens, *Domine audiui auditionem tuam, & timui; conſideraui opera tua, & expaui;* illa etiam ſubdetet *Reſpiciens videlicet ad exiguitatis meæ tenuitatem, & ad ſuſcepti muneris magnitudinem.* Voluntaria aſperaque ſupplicia, quibus idem Pontifex ad Diui Petri Sepulchrum ſe ipſum diù caſtigauit, ad ſuorum criminum veniam impetrādam, præterire hic licet, ac ſi tam multiplici ſcelere ſe reum agnoſceret, quàm re verâ ſanctiſſimâ operum integritate præſtabat.

D. Leo ſer. 2.

Abac.3

De Gelaſio Pontifice ea memorare fas ſit, quæ ipſemet ad Euphemium ſcribens exarauit. *Ego quidem ſum omnium hominum minimus ſatis immeritus ad tantæ ſedis officium, niſi quod ſuperna gratia ſemper operatur magna de paruis.* Conſtantiſſimam probatiſſimamque virtutem quis hic non agnouerit. Omnium ſuffragio digniſſimus tantâ dignitate cenſetur; ſed omnium abiectiſſimum, eademque perquam indignum ſe prodit. C

D. Gregor. l.1 ep.4.5.6. 14.10.41.

Verùm ni fallor, omnium præſtantiſſimus hac in re fuiſſe mihi videtur Magnus Gregorius: vbique enim, ſi vel eius Epiſtolas, vel Paſtorale, vel Homilias, vel Moralia verſaueris, pretioſiſſimas ferè gemmas diſſeminauit, ad humilitatem fouendam aptiſſimas ſententias, quibus triplex ſuum Pontificium diadema coronat.

Excreſceret nimis oratio, ſi congerere hic vellem ea omnia, quæ argutiſſimè excogitata ipſe exarauit; quod tamen difficilius eſt, & magis rarum: tam egregiè ſimul cum humilitate honeſtatem ille temperauit, & animi abiectionem cum mentis conſtantiâ deſponſauit, vt nullum ferè reliquerit imitationi locum; illud vnum dixiſſe ſufficiat, quod Mauritio Cæſari, qui eâ, quâ par erat veneratione eum habebat, per epiſtolam ſignificauit; poſtquam enim grauiter de hoc eum corripuerit, ſimulque obſeruantiam Dei lege Epiſcopis debitam declarauerit, Italiæque incommoda & excidium, Mauritio imperante, deſcripſerit, Pontificium lituum ferè deponens, ſuaque è ſede deſiliens ſtylo demiſſiſſimo ſermonem de ſe habens, infortunis illa omnia in Italiam exundantia ſibi vni ſuiſque flagitiis tribuit. *Ego homo peccator ſum; & quia omnipotenti Deo inceſſanter quotidiè delinquo, aliquod mihi apud tremendum examen illius eſſe remedium ſuſpicor, ſi inceſſantibus quotidie plagis ferior; Et credo quia eundem omnipotentem Dominum tantò vobis amplius placetis, quantò me ei malè ſeruientem diſtrictiùs affligitis.* Sic tantus Pontifex: Hæc referre placuit, vt ſolatium ſimul & documentum ex eo hauriamus, ſi fortè nos populi Principeſque iniquè uexauerint; quid profectò D

D. Gregor l.p.ep.31.

Sophron. in prat. ſpirit. c.15.

nostra

A noſtrâ hac ætate politicæ diſciplinæ ſtudioſi viri dicerent, ſi compertum eis eſſet, ſupremum & maximum totius Hyerarchiæ ſacræ Præfectum, Abbati Ioanni Perſæ obuium factum, qui Romam pietate ductus acceſſerat, ad eius pedes aduolutum accurriſſe, nec vnquam aſſurrexiſſe, quoad vſque idem Abbas, qui ſimul ſupplex ſolo ſe dederat, prior non ſe extuliſſet; permoleſtè hoc illi exciperent, ac ſi indecorum quid, & Romanâ Pontificis Maieſtate indignum perpetraſſet; ſed piiſſimus ille Abbas, qui hoc è Sophronio narrat, hæc addit; Deum certè gloriâ ego affeci, eo quòd tàm humilem, tàm miſericordem, tàm pium Supremum Pontificem effecerit.

Memorandum aliud hic mihi narrandum occurrit de alio Gregorio Antiocheno Patriarchâ: hic enim, cum in Mauritium Cæſarem rebellantes acies fortè conſpiceret, genibus humillimè flexis, militeſque cum lachrymis orans, vt ab inceptâ conſpiratione deficerent, æſtus ſeditionis extinxit.

Cardinalis Baronius, qui hæc ex Euagrio refert, ſicut aduertit in precibus & B lachrymis Chriſtianæ eloquentiæ potiſſimam vim ineſſe, ſic in eos ſe vibrat Epiſcopos, qui arrogantiæ & oſtentationis ſtudioſi, humilitatem omnem tanquam ſuo munere indecoram à ſe repellunt, & flagitij loco ducunt verticem laico occurrenti ſubmittere, ni prior ipſe ab eo ſalutetur. Baron. ann. 598. in principio.

Sed quæ de Goffredo primo Ambianenſi Antiſtite, viroque numeris omnibus abſolutiſſimo narrantur, nefas mihi eſſet omittere: hic enim cum abdicatis infulis inter Carthuſianos Aſcetas ſe adſcriberet, ad populum ſcribens hortatus eum eſt, vt Præſulem ſibi alium compararet, eum in eâ certus opinione perſiſteret, vt tanto Sacerdotio ſe prorſus indignum exiſtimans, nunquam fieri poſſet, vt ad ſacra ſubſellia reuerteretur, ne populum, quem ad pietatem ſuis moribus componere & informare debebat, ſuo vitiaret exemplo: Epiſtolam hanc, cum aliqui ex vrbis ciuibus Synodo Bellouacenſi, cui Cardinalis Conon Paſqualis Secundi Legatus præerat, obtuliſſent, difficile dictu eſt, quot lachrymas ex eorum Patrum C oculis expreſſerit, & quam admirationem ipſis attulerit; ſanctè tamen ipſi etiam decreuere, vt tam illuſtri viro Epiſcopatus ille denuò gubernandus committeretur. Sur. in vita S. Goffr. 8. Nouemb Baron ann. 1114.

Hac quoque ſpectatiſſimus humilitate fuit Eugenius Tertius, Diui Bernardi olim in religioſâ palæſtrâ diſcipulus: cum enim Clareuallenſe Aſceterium hoſpitij loco incoluiſſet, benignum adeò & humanum ſe præſtitit omnibus, vt non Pontifex, at vnus ex Aſcetis videretur, tùm geſtu, tùm ſermone, tum precibus ſuam animi demiſſionem oſtendens: quam ob rem poſteà factum eſt, vt tantâ fiduciâ admirandum *de Conſideratione* opuſculum, aliaſque inde epiſtolas egregijs & ſaluberrimis documentis inſtructas, ad eum Diuus Bernardus inſcriberet. Baron. ann. 1145.

Sed quò me inclytus & inuictus Chriſtianæ Religionis Heros Cantuariæ Antiſtes vocat? cùm enim ad ſacram Hyerarcici ordinis dignitatem propugnandam, opes, titulos, dignitatem, Regis fauorem, conſanguineorum fortunas, vitam D denique ipſam ſumma inter diſcrimina obieciſſet, eiuſque cauſa coram Alexandro Tertio ageretur, ad Sanctiſſimi Pontificis & Purpurati Senatus aſpectum accedens, Patres, ait, Sapientiſſimi, cum mentiri nullibi liceat, quantùm nefas hic eſſet vobis Deoque mentiri? quàpropter vltrò fateor gemens, me tot turbarum, quibus ſacrum Angliæ regimen in præſenti vexatur, authorem fuiſſe: Chriſti ouile non per portam ingreſſus, quandoquidem publicæ poteſtatis potiùs terrore, quàm legitimâ electione ſacras ſedes aſcendi, & licet alienâ vi impulſus liturum Epiſcopalem ſuſceperim, humanâ potius, quàm diuinâ voluntate ductus hoc egi: quid ergo mirum, ſi tàm miſerandum exitum res meæ ſortiantur? Verum quidem eſt, quod ſi ad Regis arbitrium & minas, Epiſcopales ego infulas abdicaſſem, vt Britanniæ Epiſcopi non rarò mihi ſuaſere, nimis quidem Orthodoxæ Religioni fuiſſem iniurioſus: quapropter eaſdem exuere diſtuli, quoaduſque veſtrâ in præſentiâ eſſem: nunc igitur cum meam electionem non ritè peractam, vireſque meas longè impares tanto Sacerdotio agnoſcam, triſtioremque exitum non tantùm rebus meis, ſed meo populo ipſique meæ dignitati formidem, Archiepiſcopalem dignitatem Baron. ann. 1164.

ratem tibi, ô Pater Religionis,reſtituo, annuloque ſibi detracto poſtulauit, vt longè aptiori Præſuli donaretur, cum Præſulis ipſe tantùm nomen & iubar, non mo- A res & munus expleuiſſet. His verbis ex omnium oculis vberes ille fletus exhauſit, annulumque ſibi detractum reſtituit ei Pontifex, poſſeſſamque dignitatem confirmauit.

Bar. an.98. Cum ad Pragenſes infulas Adalbertus efferretur, ſplendidum ingreſſus apparatum dedignatus, nudis pedibus Cæſaream Pragæ Vrbem ſubiuit, adeò vt non à vero alienum dixerim, quod Dynaſtarum & Procerum loco ſupremi Cæli mentes in comitatum habuerit; tanto autem in humilitate progreſſu ſe extulit, vt breui ipſum ſanctitatis apicem poſſideret.

Bruſch. de Epiſcopatibus. Villegiſius, Bruſchio referente, ſuarum virtutum ſuffragio Vangionenſi Epiſcopatu decoratus, vt faſtum à ſe omnem amoueret, animique elationem, quà intumeſcere poterat, compeſceret, curruum rotas exprimi & colorari iuſſit in Archiepiſcopalis Palatij parietibus, ſibique illud identidem ingeminabat, *Villegiſe quis ſis, quis fueris memento*. Parentem enim habuerat, qui curruum rotas fabrili opere conformabat; Verùm ſi nobilibus viris inepta prorſus videatur hæc rota, B ad humilitatis theſaurum cuſtodiendum, rotam aliam habere præ oculis poſſunt, quà vel rerum fortuna, vel populorum facilitas explicatur, qui leniſſimâ frequenter de causâ in Præſules inſurgunt efferati, eòque in eos odio contemptuque maiori feruntur, quò maiori veneratione & amore proſequi eoſdem deberent; periculorum rotam ſibi obijciant inſpectandam, quibus inter Præfecturæ curas implicantur moderatores: hoc certè collyrio Eugenij Tertij mentem ſeruauit Diuus

D. Bernar. ep.137. Bernardus, ne oſtentatione & tumore Pontificiæ dignitatis cœcutiret. *Conſidero gradum & caſum vereor; conſidero faſtigium dignitatis & intueor faciem abyſſi iacentis deorſum; attendo celſitudinem honoris, & è vicino periculum reformido*. Demùm ſic ſtatuit: *Itaque aſcendiſti in altum, noli altum ſapere, &c.* Inter honorum faſtigia nihil magis formidandum, quàm vertigo ſuperbiæ: Si tamen quæcunque alia rota defecerit, temporis certè nunquam rota deficiet, quæ nos celerrimo curſu ad mortem adducit: conſiderandum illud *quis fueris* omitte, ſed nun- C quam recogitandum illud omittas, *quis futurus ſis*. Rotæ inſtar irrequieto motu ſe circumuolentis vita noſtra eſt, quæ nulla vi retrahi poteſt, quin nos ad interitum rapiat: hoc certè aſpectu Aethyopes ipſi vtebantur, cum ad humilitatem recenti Pontifici inſinuandam, aureum vas luto refertum offerebant, ne ignoraret, ſub aurea eius Principatus ſpecie terram tegi, in quam demùm ſplendidus ille apparatus miſerrimè deſluebat; noſtrum tamen vas non aureum credas, at luteum,

p. Cor.4.7. Nam *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*.

Quid tamen Aethyopas extremos peto, vt documentum hoc tùm mihi, tùm alijs exhibeam; cum Romanæ Eccleſiæ ritus tot ſeculorum ſerie roboratus ſit, vt maximo Pontifice Vaticani Imperii coronam accipiente, tenui ſtuppa ſuccensâ, illud præualidâ voce pronuncietur. *Beatiſſime Pater ſic tranſit gloria Mundi*; quem

Vgo Caren in c.3. in ad Rom. Eccl. 10.11 morem Hugo Carenſis explicans ait. *Per fidem excluditur gloria noſtra, quia fides oſtendit nobis quod omnis gloria leuis Eccl.10. omnis potentatus breuis vita & in eodem Rex eſt hodie, & cras morietur, & ideo vt Dominus Papa recogitet deſuper, in* D *eius coronatione coram eo ſuccenditur porum de ſtuppa, & dicitur ei: Pater ſic tranſit gloria Mundi*.

Hac etiam fortè de causâ, vt mortis proximæ conſpectu tumorem omnem extinguerent, omnemque penitùs ſuperbiam ex animo euellerent ſupremi rerum ſacrarum Moderatores, præcepit Deus, vt oleo, quod ſimul cinnamomum im-

Exod. 30. 23. mixtum haberet, ipſi inaugurarentur; hoc autem vt Gloſſa Interlinearis loquitur, cinereum colorem præferebat, quo iuxtà nonnullorum ſententiam, indicabatur, in cinerem quàm primùm Pontifices redigendos.

D. Pet. Da. opuſc.39. c.4. Hoc certè alexipharmaco vſus non nemo è Conſtantinopolitanis Hyeromiſtis eſt, eximiè à Diuo Petro Damiano commendatus; ad ſuperbiæ enim morbum retundendum ſepulchralem vrnam ſibi magnificè elaborauit, quàm aſſiduè ſub aſpectum habebat, ac ſi primà die excipiendus in eà foret.

A Villegiſi exemplo ad aliud properare cogor, quod Diuus Thomas Villanoua-

A nouanus ſuos mores illuſtrauit: cum enim hic è tenui fortuna in Diui Auguſtini Religioſum ordinem prius cooptatus, ad Valentinas infulas ſuarum præſtantia virtutum ſe extuliſſet, obſcurum, quo natus fuerat genus nunquam in dignitatis tam excelſæ luce dedidicit; adeò vt ſemel cum Saguntino & Palentino Hyerarchis degẽs, patruum ſuum calamitoſi ruſtici ſpeciem ferentem hilari blandoque vultu excipiens, hoſpitem ſuum amantiſſimè habuerit, eis ſignificans, patruum ſuum eum eſſe, ſuæque matris germanum: aliàs etiam cum ad eum acceſſiſſet Patruelis, boue ipſi mortuo deſtitutus, eadem amoris ſignificatione proſequutus eſt, caſtiſſimum Ioſeph imitatus, qui Aegyptij Regni Præfectus fratres ſuos gregum paſtores excipere non erubuit.

Narrationibus hiſce nullus imponeretur finis, ſi quæcumque humilitatis exempla, quibus ſanctiſſimi Præſules nos erudierunt, eſſet in animo centuriare; omnes enim, quorum nomen eum veneratione habetur, mirum dictu eſt, quantùm humilitate piiſſimâ præſtiterint: præterire tamen nullatenus hic mihi licet, è re-

B centiſsimis Diuum Carolum Borromæum Pontificis ex ſorore nepotem, Principem Purpuratum, & Mediolanenſem Hyerarcham, virtutibus egregijs illuſtrem, moribus ſpectatiſſimum, heroicis operibus inclytum, omniumque ſuffragio Sanctum virum appellatum: tantus hic vndequaquè vir humillimè de ſe ſentiebat, ad ſuas laudes veluti vulneratâ modeſtiâ erubeſcebat, viros ſibi minores benignè ſimul & officiosè tractabat, ſuam quibuſcumque ſententiam poſthabebat, & quamuis non modicam ad dignitatis maieſtatem ſeruandam famulorum turbam haberet, nullius tamen opera vti ad res ſuas voluit, ſibi potiùs ipſi manu ſuâ inſeruiens: pedes per Mediolanenſem Vrbem incedens, licet pluuium cælum & viæ præ cænoſis ſordibus inuiæ eſſent, nobilium comitatum à ſe repellebat, famuloſque ipſos aliis in rebus diſtractos detinebat; ad hæc aliqui, quibus diuina deſipiunt, offenſi & ſubirati, ac ſi tam clara dignitas in eo obſoleſceret, varijs expoſtulationibus ad Pium Quintum Pontificem delatis, eius nomen ſugillarunt: Verùm vir humillimus tam aptè, tam ſanctè ſuos mores, ſuamque famam purgauit, vt maximam ſibi Pontificis exiſtimationem conciliauerit; Quid vltrà de eo memorem, quòd gentilitia domus excelſæ inſignia, ipſumque nobiliſſimæ gentis nomen à ſe excuſſerit? Verbo dicam, quàcumque Carolum inſpexeris, humilitatem præferebat, omneſque ſua geſta virtutis huius balſamo condiebat. Giuſſan. in vita S. Carol. l. 8. c. 16.

C (see above: "Verùm" line)

Si ergò maximi viri & illuſtriſſimi in ſacro regimine heroes humilitatis virtutem tantâ ſedulitate excoluerunt, quodnam in ſacras dignitates vulnus infliget, qui humilitate reiectâ ſuperbiam induat, faſtum oſtentet? Hic profectò ſuo ſe more & ore damnabit, oſtendetque omnibus procul ſe ab eo animo eſſe, quem ſacræ dignitates exigunt, & ſæcularibus vitiis adnumerandum, ab ijs repellendum honoribus, quos Deus in humilitate velut in baſi collocauit.

D

Dignitatis maieſtatem & decus abſque humilitatis notà ab Epiſcopo ſeruandam. Cap. XXXIX.

QVAE virtutes reliquas temperat moderatio, humilitatem etiam in Epiſcopis condit, & componit; modum, ordinem ipſa deſignat, & ad Sanctuarij lumen noſtras ipſa actiones attemperat, affectiones regit, moderatur mores: ſi hac deſtituantur virtutes, deformantur, in labes migrant, in vitia deſciſcunt. *Tolle hanc, & virtus vitium erit.* Sic concordi ſuffragio viri ſanctiſſimi ſtatuerunt: Quàpropter ad hoc vt commendabilis in ſacris viris humilitas ſit, ità ſe gerere debet, vt tui muneris excellentiæ non leuitèr quidem officiat. Humilitati ſimul & dignitati conſulere tenemur, ità vt vtrique ſimul ſuus honor, ſua veneratio tribuatur.

Quod

Quòd ſe aliquis vilipendi patiatur, in priuatis viris virtus eſt, in Præpoſitis vitium, eum in ſua perſona miniſterium & magiſtratus offendatur. A

Quæ in Hyerarchis excellere debet Humilitas, generoſa eſt, non vulgaris, nec dignitatem ſed perſonam tantùm attingit. Deprimere hæc infimum vſque ad gradum debet ſe, illa autem vſque ad ſydera extollenda: ſi acutum & graue in muſico concentu ſimul attemperentur, mirùm quantùm oblectant: Venuſtisſima pictura eſt, quam colores ſimul & vmbra perficiunt: Verum quidem eſt, quod
D. Bonau. in reg c. 10 in ſacra Hyerarchiâ è Chriſti mandato, Præſul *fiat vt minor*, ſed illud è Diui Bonauenturæ ſententia perpendendum eſt, quod ea Antiſtitum debet eſſe humilitas, vt ſimul etiam ſit generoſa, ne minor fiat vt maior.

Animo inſidere debet Antiſtitum humilitas, eaque menſura effundere ſe alijs debet, quà non contemptus pariatur, ſed veneratio amplificetur: Ad Eulogium Alexandrinum & Anaſtaſium Antiochenum Antiſtitem ſcribens Diuus Gregorius Pontifex duo ad hanc rem è Diuo Paulo excerpta acroamata coaptat, & hoc ſty-
D. Greg l. 4 ep. 36. lo ſuam Epiſtolam exorditur: *Cum prædicator egregius dicat: Quandiù quidem* B
Rom. 11. 13. *ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo: qui rurſus aliàs dicens. Facti ſumus vt paruuli in medio veſtrum; exemplum proculdubio nobis ſequentibus*
1. Theſ. 2. 6 *oſtendit, vt & humilitatem teneamus mente, & tamen ordinis noſtri dignitatem ſeruemus in honore; quatenùs nec in nos humilitas timida, nec erectio ſit ſuperba.*

Breui hac periodo definiuntur omnia, quæ prolixè ſatis congeri hic poſſent; pia quidem ſit humilitas noſtra non ſeruilis, excelſa non abiecta, prudens non inſipiens, maieſtatem referens non contemptum.

Si compertum experientiâ reddatur, quod è noſtra humilitate populorum arrogantia foueatur & augeſcat, audaceſque fiant ad noſtras leges deſpiciendas, noſtrumque nomen comprimendum, abſque vlla humilitatis iacturâ licet noſtram dignitatem tueri, & effrænes aliorum voluntates compeſcere, tumoremque retundere: hoc ſanè Tito Cretenſi Antiſtiti Diuus Paulus ſignificauit his verbis: *Argue cum omni imperio, nemo te arguat*, hoc eſt, ſic Diuo Hyeronimo explican- C
Tit. 2. 15. te, authoritatem tuam tuere: in arrogantes, qui Præſulis humilitate abutuntur, ſuæque ſuperbiæ ex eâ alimentum component, imperio vtere, & potentiam ad eos coercendos obarma; Melaniæ aptiſſimum audi hac de re apud Palladium documentum. *Oportet aduerſus ſtolidos, tanquam carne & accipitre vti animi ſelatione, eamque tempore ſuperbiæ eorum in ipſos immittere.*
Pallad. in Lauſiac. c. 17.

Conforme huic eſt, quod Eugenio Pontifici Diuus Bernardus ſuppeditauit, vt ſcilicet aliorum potentiam, audacia faſtuque innixam, ſuâ auctoritate comprimeret, excelſoque animo ad ſuæ dignitatis iubar cuſtodiendum refrenaret: *Vbi*
D. Bern de conſid. li. 4. in fin. *malitia cuncta potentia eſt, aliquid tibi ſupra hominem præſumendum: vultus tuus ſuper facientes mala: timeat ſpiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non formidat; timeat orationem, qui admonitionem contempſit: cui iraſceris tu, Deum ſibi iratum, non hominem putet: qui te non audierit, auditurum Deum contrà ſe paueat.* D

Leſſ. de iuſt. l. 4 c. 4. dub. 9. n. 64. Aequè obſcuratur virtutis ſpecies, ſi vel nimis excedat, vel decreſcat; quæ dignitatis lumen obſcurat humilitas, humilitas dicenda non eſt, ſed inertia, ſed puſilli animi languor; dignitatem proſtituere eſt, audaciam fouere, populos vitiare, vitia enutrire, morumque diffluentium proteruiam excitare.

Quòd Principum & Præſulum auctoritas effloreſcat, & perenni quadam virtute in ſuâ maieſtate conſiſtat, ad ſacrum ſimul & politicum regimen ſpectare videtur: qui cultum & obſequium ipſi vt parenti denegat, metum & obedientiam ei præſtet vt Præpoſito: piè aſperum experiatur, quem piè humilem eſt aſpernatus: terrorem ei quædam ſancta ſuperbia inferat, quem arrogantem benignitas fecit.

Dignitatem ſuam, non vel faſtu prætumidus, vel furore actus, vel ſuo genio
D. Hieron. ad l. ad ad. uerſ. Luciferiato p. indulgens tueatur Epiſcopus, ſed ad populorum commodum, ad ſacram auctoritatem fulciendam, quæ cum in Epiſcopo ſit, non longè ab hæretico diſcedit, qui eam aſpernatur: *Eccleſiæ ſalus in Summi Sacerdotis dignitate pendet.* Hæc

Hye-

A Hyeronimus: ſuum illa nitorem in ſuo Præſule ſeruat, ſuamque potentiam in eius inſulis pandit.

Hinc eſt, quod licet ad priuatam humilitatem, & mutuam beneuolentiam fouendam referri videatur, quod ſi quis alterius animum mordaci ſermone exaſperauerit, ſatis ei factum putet, ſi pœnitentia affectus, ſui criminis veniam ſupplex ab eo poſcat; hoc tamen, quod maximè commendandum in alijs eſt, nullum habere laudis locum videatur in Præſule, vt cum ſubdito faciendum ſit, quem ipſe ſalutari quidem, ſed immodicâ correptione reprehenderit: huic ille humilitati hærere omninò non debet, ne parem quodammodò ſibi ſubditum faciat, vt ſuæ dignitatis amplitudini conſulat, vt ſuam auctoritatem confirmans eius audaciam extinguat, quæ facilè ex aliena beneuolentia deformi partu progerminat: quà de causâ Diui Auguſtini lex fuit, vt inter ſacros Canones reperies, vt ſi hoc euenerit, non à ſubditis ſed à Deo petenda ſit venia. *Quando neceſſitas diſciplinæ minoribus coercendis, dicere vos verba dura compellit, ſi etiam ipſi modum vos* D. Aug. de vit. regul. c. quando 4. 86. diſt.
B *exceſſiſſe ſentitis, non à vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis: ne apud eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur authoritas, ſed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iuſto fortè corripitis, quantâ beneuolentiâ diligitis.* dedi Auguſtini ſententiam.

Expertus hoc ipſe vtiliter ſum, cum enim mihi innotuiſſet, è Myſtis meis non neminem, non ea qua decebat honeſtate cum quadam fœminâ verſari, amantèr & beneuolè eum corripiendum cenſui, quod cum ego conficerem, tantâ ille confidentiâ pietatem & pudicitiam ſuam exaggerauit, vt alium planè Xenocratem redoleret; quapropter me deceptum exiſtimans, excuſationem efflagitans, animique ſimul voluptatem aperiens, quà pudicos eius mores exceperam, perhumaniter eum dimiſi: vix à me diſceſſerat, cum mulierem hanc recentèr accedens, ait, ſecurè quidem & liberè in poſterùm verſari ſimul valebimus, cum inertem & fœmineum animum in Epiſcopo inuenerim; ſed re verâ non impunè hæc ille præſtitit; opportunitate enim datâ non fœmineum ac elanguidum, ſed virilem
C & inuictum animum ad eius licentiam compeſcendam oſtendi.

Opportuna etiam eſt humilitas Præſulis, vt populo, viriſque etiam, maximè vulgaribus fiduciam inſinuet, vt Præſulis tanquam Parentis opem efflagitent; ſed æquè neceſſarium Præſuli eſt, vt metu coerceat ſubditos facitè ad vitia procliues, ſuæ dignitatis pondus facere, ſuamque maieſtatem pari poteſtate fulcire: ſuæ dignitati hoc ipſe debet, quam maximè venerandam tenetur efficere: mediam hanc ſedem, quæ propria virtutis eſt, occupare, prudentiæ tribuendum; periculoſum ex aduerſo opus erit, vel nimis humilitati, vel nimis dignitatis ſuperbiæ indulgere; alterutri enim ſi adhæſeris, decumanis ſane fluctibus actus, naufragium, Diuo Gregorio docente, patieris: do eius verba. *Atque inter hæc ſolerter intuendum eſt, ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis, & dum Prælatus quiſque plus ſe, quam decet, deijcit; ſubditorum vitam diſtringere ſub diſciplinæ vinculo non poſſit.* D. Greg. 2. par. c. 6.

Tantâ autem ſollicitudine tùm Pontifices, tùm ſacra Concilia Epiſcopalis di-
D gnitatis venerationi ſeruandæ ſtuduerunt, vt vetuerint, ne in primarias ſedes vrbeculæ & vulgaria quædam oppida erigerentur, in quibus muneris dignitas facilè corrueret: videas hac de re, quæ ad Africæ Hyerarchas Diuus Leo Pontifex ſcripſerit, & quæ Concilium Sardicenſe, ratione etiam ad hoc confirmandum allatâ mandauit. *Ne Epiſcopi vileſcat nomen & honoris ſumma authoritas.* D. Leo ep. 8. Conc. Sardic. c. 6.

Neapolitanum etiam Antiſtitem, quem ſuperiùs memorauimus, hac etiam de ratione Diuus Gregorius corripuit, eo quòd vel ſolus, vel vnius aut alterius Preſbyteri ſocietate contentus ad mare progrediens dignitatis maieſtatem deijceret; Deſiderium item Antiſtitem caſtigauit, eò quòd Grammaticæ rudimenta pueris Magiſtelli more ſuppeditans, ſpectatiſſimos mores, & egregia animi ornamenta obſcuraret. D. Gregor. l. 4. ep. 48. c. cum multa 5. 86 diſt.

Hinc in Oecumenico Conſtantinopolitano Concilio, quod mandante Adriano Secundo coram ſuis Legatis coactum fuit, ſtatuta lex fuit, ſummo vbique plauſu excepta, quòd ſcilicet, qui ſacris ſedibus donabantur, ab ijs obſequijs ſæculari Conc. Cõſtan. c. 14 Baron. an. 869

Magiſtratui præſtandis abſtinerent, quæ indecora viderentur, hoc eſt vt illis obuij longè à ſuis Eccleſiis non occurrant, nec ex equo, vel mulâ ad eorum præſentiam exiliant, nec demiſſa nimis inclinatione eos ſalutarēt, vel eis ſe ſiſtent, cum prandio aſſiderent; ità verò ſe gerant, vt venerationem ſibi maximam comparantes liberâ correptione carpere eos & commonefacere valeant. A

D.Chriſoſt. l.3 de ſacer. or. Idem omninò hoc eſt, quod in Epiſcopo Diuus Chryſoſtomus exigit: *Humilem, ſed minimè ſeruilem, acrem quoque ac vehementem eſſe conuenit: ſed tamen & manſuetum.* Quæ omnia in ſemetipſo præſtare ſatis voluit idem Chryſoſtomus, qui licet humilitatis perquam amantiſſimus eſſet, hanc tamen grauitatem, ſed ab omni elatione alienam, maximè commendauit: *Nam & grauem illum, ſed minimè faſtuoſum, & terrificum, ſed humanum, &c.*

D.Chriſ. d. l.3 de ſacer. Hoc certè fuit in cauſa, cur plurimi è probatiſſimis Epiſcopis, licet vt oſtendimus, humilitatis ſtudioſiſſimi, aliquo tùm in domeſticâ ſupellectile, tùm in famulorum comitatu, ſplendore niteſcerent, vt ſcilicet non ſibi ipſis, at ſui ordinis excellentiæ debitam honeſtatem ſeruarent: hoc autem in præfectis & ſuperioribus neceſſarium adeò Plutarchus cenſuit, vt dicere non dubitarit, eos, qui debitæ ſeruandæ grauitati non ſtudent, aptiores eſſe ad ouium equorumque greges gubernandos. *Qui autem ſeueritatem, decore neglecto, quærunt, digni ſunt, qui non hominibus, ſed ouibus, equis, bobuſque multis præſint.* B

Plutarc. in conin.

Tàm ſplendidam dignitatem abiectiones iſtæ deturpant, tàm venerandus, tàm ſanctus ordo honeſtiſſimos & grauiſſimos mores efflagitat: ſi autem ad Polybium ſcribens Seneca pronunciauit. *Nihil te plebeium decet, nihil humile*, quantò magis id præſtandum Epiſcopo eſt, cui commiſſa dignitas fuit, ipſis cæli ciuibus veneranda, dummodo per illam vocem, *non humile* intelligatur, non indecorum, non abiectum, non irridendum. Quàm longè aberrat, qui arbitratur honorandam ab alijs eam dignitatem, quam ſuis abiectis operibus ipſemet dehonorat.

Senec ad Po.ib c.15.

Qui vitium à virtute ſecernere neſcit, & humilitatis ſpecie, vilitati dat locum, craſsè decipitur: hic autem error, Ariſtotele docente, ex eo ſcatet; quòd virtutis naturâ ignoratâ, vitium virtuti penitùs non abſimile, virtutem ipſam æſtimamus. Hoc autē ipſum eſt, de quo Diuus Gregorius in ſuo Paſtorali Epiſcopos admonet, ne proprijs viribus innitantur, ſuæque pietati confidant, quæ non rarò mendaci formâ nos decipit & irridet. C

Hoc idem tùm Caſſianus & Diuus Bernardus, tùm Magiſter Aquinas ad Theologicam trutinam decet, ſcilicet ad veram virtutem referendos nequaquàm eſſe actus illos, qui proprium ſtatum dedecent, licet cæteroquin abſolutiſſimam in alijs virtutem redolerent: quin addit Diuus Thomas, eaſdem omninò res, eo quòd meum munus deceant, commendabiles fore, quæ tamen ſi eam formam honeſtatis non habuerint, vitio tribuentur; verùm de hoc alibi.

§. I.

D

Dignitatem igitur à perſonâ diſtinguat oportet, ſummoque ſtudio in iis, quæ ad nos ipſos ſpectant humilitatem excolere, ſed eadem curâ noſtri Sacerdotij maieſtatem & decus cuſtodire. Hoc apertè ſignificaſſe videtur Diuus Bernardus, cum verba ex Apoſtolo ſuperiùs relata deſcribens, *Quamdiù quidem ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo*, hæc pronunciauit, *Miniſterium, inquam, non dominium; ipſum itaque honorificabitis, non vos.*

Rom 1.13 D.Bernar. ep.42.

Nos quidem ipſos parui faciamus, ſed excelſam dignitatem noſtram ſummo pretio habeamus; haud quidem arrogantiam, tumorem, faſtum præferamus, ſed nec ignauiam & vilitatem exhibeamus: venerabilis non deſpicabilis dignitas in nobis effulgeat; terrorem quidem populis non inferamus, ſed nec audaciç illis locum demus, quâ nos aſpernentur: illud ſciant, quòd ſi ſe vt filios præſtiterint, nos habebūt vt Patres; ſin autem rebelli animo in nos aſſurrexerint, noſtræ potentiæ aculeo ferientur: ex ipſomet Ariſtotele Superiores hęc habent. *Et videri velle non*

Digitized by Google

non aſperum, ſed cum grauitate honeſtum, & talem, vt etiam non timeant obuij, ſed Ariſt.5.po-
A *magis reuereantur.* lit.c.11.

Verùm quidem eſt, Præſulis grauitatem non in ſupercilio, non in tumore conſiſtere, ſed in moribus; omnibus venerandos nos pietas ſola præſtabit; in ipſum vitium dominium virtus exercet, vt ſatis è noſtris paradoxis abundè probauimus. ſanè hoc Apoſtolus ſignificaſſe videtur Epheſino Præſuli Timotheo: *Nemo adoleſ-* p.Tim. 4.
centiam tuam contemnat; vt ſcilicet integerrimi mores ætatem præcellentes ſene- 11.
ctam redolerent, non iuuentam, quà adhuc effloreſcebat; ne deſpicabilis, ſed venerabilis ſubditis eſſet.

Veram itaque rationem, quæ noſtrum miniſterium illuſtrare poſſet, nobis ex- D.Bern.
plicaturus Diuus Bernardus ait: *Honorificabitis autem miniſterium veſtrum, non* ep.24.
cultu veſtium, non faſtu equorum, non auri aceruis, non amplis ædificijs; ſed moribus ornatis, ſtudijs ſpiritualibus, ac ſanctis operibus.

Quæ eadem Apoſtoli mens fuit, cum ornamenta recenſens, quibus elucere de-
B bent Antiſtites, inter alia, quibus Timotheum informat, illud etiam adſcripſit,
Antiſtitem fore *ornatum*: exterior quædam honeſtas hac voce ſignificatur, & p.Tim. 3
grauis morum compoſitio, quæ interiorem animi integritatem, & abſolutam
conſonantiam exprimat; quapropter hæc Apoſtoli verba Diuus Hyeronimus ex- D.Hieron.
plicans, Romani Oratoris ſuffragio roboratus ait, *ornatus vocatur*, qui decorem ibi.
ſeruat in motu, inceſſu, habitu, & ſermone. Meritò igitur Sancti Gregorius & Ambroſius apud Diuum Thomam conqueruntur, quòd huius compoſitionis ornamento ſpoliati plerique vel Sacerdotum, vel Præſulum, opportunitatem prophanis viris præſtent, vt cum palmari tanti Sacerdotij dedecore contemnantur & illudantur.

Hac de cauſâ Epiſcopos Diuus Hyeronimus admonet, vt eorum, quos maximè DHier.ep.
dilexerunt interitum lachrymantes, eâ moderatione ſe gerant, quà ſi deſtituan- 3. ad He-
tur, Principes ipſi, ac Reges, contemnuntur. liod.

Duplex honor eſt, quem ſibi comparare ac ſeruare Præſules inſigni ſtudio de-
C bent; dignitati debetur alter, alter virtuti deferendus: hunc profectò comparare nobis ita debemus vt alter ille non eripiatur, & ſi quis fuerit, qui virtutem obſequi dedignabitur, ad obſequium dignitati præſtandum eum obſtringamus.

Quis vnquam hac noſtrâ ætate Sancto Carolo humilior? cum autem Princi- Giuſ in vit.
pem quendam inuiſens, animaduertit ſe iniquè & indecorè tractari, vt Purpuræ 18.c.3.
Romanæ decus ſuſtineret, iniuriam illatam animo ſtatuens, ab eo in poſterùm abfuit, ne diſcrimen aliquod dignitas ſua ſubiret: cum poſteà Princeps idem iterùm Mediolanum accederet, inuiſere eum idem ipſe recuſauit, ſed familiari ſuo Præſule ad conſueta humanitatis officia exhibenda vſus eſt, vt tùm Princeps, tùm eius aula Purpuræ ſacræ pretium eo, quo debet, loco haberet; quà quidem in re, perpenſa tùm Principis magnitudine, tùm alijs circumſtantijs, inuictum & heroicum animum Carolus cunctis exhibuit: noluit ſiquidem, vt recenti contemptu Vaticanæ Purpuræ nota inureretur. Quod quidem non abſimile illi eſt, quo Plato, cum Athenas reuerti amicorum precibus cogeretur, vbi tùm æmulorum,
D tùm hoſtium fraudibus inuadendum ſe non ignorabat, reſpondit, *ne bis pecces in* Laert. in
philoſophiam, ne ſcilicet illa Vrbs immane flagitium, quo Socratem enecans im- Plat.
piauit ſe, iterum philoſophiæ iniurioſa patraret in ſe ipſum.

Colophonem huic capiti imponam, Decretum exarans Octaui Concilij Oecu- Conc. 8.ge
menici, Adriano primo imperante; quam optimè enim in eo oſtenditur, quàm ner.can.16.
ſtudioſè teneantur ſacri viri ad Præſulis dignitatem, eo, quo par eſt, pretio ſeruandam, quæcumque licet difficultas, & vis fuerit deuoranda; audi iam eius verba. *Qui Diuinâ gratiâ Epiſcopalem ſortiuntur dignitatem, ordinem cæleſtis Hyerarchiæ referunt in terris. Quare meritò ſancimus, vt digno in honore tam à Principibus, quàm à cæteris omnibus habeantur. Non oportet itaque, vt Principibus, vel viris militari dignitate præditis obuiam longiſſimè procedant ab eorum Eccleſijs: nec mulis equiſue deſcendant in occurſum; aut timide, abiecteque ad genua procidant velut adoraturi. Imò verò non accedant ad menſas ſæcularium Principum: ſed cum omni modeſtiâ quâ ſpiritualem deceat dignitatem, officia omnibus debita tri-*

brant: cui vectigal, vectigal; cui honorem, honorem: dummodò Principes, & pÿ Impera-
tores agnoſcant ſibi æquales Epiſcopos; vt liberè audeant reprehendere, increpareque, & A
Principes, & cæteros, qui militari honore fruuntur, ſi quid peccauerint. Si quis vero
Epiſcopus poſt hanc ſanctionem, ſuam dehoneſtauerit dignitatem, cadens ab omni ho-
nore ſibi per Canones debito, vixeritque abiectè, ſecundum veterem, & agreſtem con-
ſuetudinem, amoueatur per annum; & Princeps, qui in cauſa fuerit, excommunice-
tur per biennium.

Inanem Gloriam ab Epiſcopo ſugiendam. Cap. XL.

SI, vt vidimus, inter dignitatum faſtigia ſuperbiæ inſidias humilitas patitur,
inter piorum operum fulgores, quibus Cæli inſtar elucere debet Antiſtes, B
vanæ gloriæ illecebris & dulci titillatione inuaditur: res enim verò admiratione
digna, & Hyeremiæ fletibus illachrymanda, quòd ſcilicet, cum tàm excelſa,
tam pretioſa ſint piorum hominum opera, non illis mereari cælum velint, ſed ina-
nem gloriolam aucupari, tellurique infimæ irrepentes & inhærentes, ad altiora
ſe erigere dedignentur, & in popularis famæ ſtudio gloriæque inutilis acquiſi-
tione tota contentione laborent; ac ſi ad probatiſſima opera excitare ſe nequeant,
niſi humanarum laudum aculeis vrgeantur, adeò vt illi etiam, qui omnium ſa-
pientiſſimi æſtimantur, hanc difficiliùs labem, quàm cætera vitia exuere videan-
Corn. Tac. 4 hiſtor. tur: *Gloriæ cupiditatem, etiam ſapientibus nouiſſimam exui*, non nemo teſtatum
voluit; huiuſmodi viros ſuo veluti colore deſcripturus Tertullianus ait, eos eſſe *fa-*
mæ negotiatores, & animalia gloriæ.

Tàm autem immoderatus & effrænis impetus eſt, quo iſti ad gloriam conſe-
quendam efferuntur, vt in ipſa etiam ignominia gloriam exquirant, & plauſus
inter ſcommata colligere velint: quâ de cauſa Demoſthenis leuitatem iure me- C
rito Tullius caſtigauit, eo quòd de muliereulę ſermone ſuperbiret, quæ ad aquam
exhauriendam accedens, cum ſpectans ad aliam fœminam conuerſa, ait *Hic eſt*
ille Demoſthenes: hic eum illudens Tullius hæc addit: *At quantus Orator! ſed qui*
loqui videlicet apud alios didicerat, non multum ipſe ſecum. Nec leuiorem ſibi no-
tam inuſſit iunior Plinius, qui vt è cuiuſdam ore audijt. *Vides hunc? Plinius eſt?*
mirum, quantùm intumuit, & ſe magnificè circumſpexit.

Hinc autem per quàm optimè humanæ gloriæ inanitas innoteſcit, quæ quò
propior ſibi eſſe creditur, eò longius abeſt, eòq; obſcurior latet, quò magis curioſè
perquiritur: hoc autem in populorum moderatoribus, qui Chriſti humilitati in-
hærere videntur, potiſſimè locum habet; hic enim, ſicut Præſules omnes, è munere,
quo funguntur, populos à peccatorum tabo & ſordibus præſeruandi, ſali compa-
rauit, ſic etiam profeſſus apertè eſt, quòd ſi hac inani ſui opinione teneantur, vi-
les ſe & deſpicabiles reliquis omnibus ſint præſtituri, vt crimini pœna par ſit; hoc D
Matt. 5.13. planè loquendi modo *ad litteram* ea Chriſti Domini verba accipienda ſunt, è Di-
DChriſ.de Sacer.l.5. uo Matthæo. *Quod ſi ſal infatuatum fuerit, ad nihilum valet vltrà, niſi vt mit-*
tatur foras & conculcetur ab hominibus; è quibus hæc nobis vtilia Diuus Chry-
ſoſtomus collegit. *Hic nos oportet neque vulgaribus laudibus intumeſcere, neque*
probris animum deſpondere. Aequâ planè menſura aſſentatores patitur Antiſtes,
qui mellitis verborum lenociniis eius beneuolentiam aucupari contendunt, ac de-
tractores, qui oblocutionibus & maledicentiâ eius nomen obſcurare conantur:
vtrumque igitur præſtare ipſe fortiſſimus debet, laudes ſcilicet & probra æquâ
pietate contemnere.

Eò autem in Epiſcopis obſcurior & fœdior eſt vanæ gloriæ nota, quò magis
Ethnicorum tantummodò cura fuit illi ſe deuouere: Idolis enim adorandis aſſue-
ti, gloriolæ idolo ſuas actiones, & ſe ipſos immolabant: cæleſtem illi nullam mer-
cedem agnoſcentes huic tantùm humano prœmio acquirendo deſudabant; inter
errorum tenebras cœcutientes Diuinę fidei lumine deſtituti, coronam gloriæ
im-

A immortalis ignorantes, euanidam hanc & defloreſcentem gloriolam colligere ad ſui nominis coronam æſtimabant: profectò idololatriæ notam vitio huiuſmodi non nego inurerem, niſi vocibus illis hoc mihi ſignificaret Iſaias: *Repleta eſt terra eius Idolis, opus manuum ſuarum adorauerunt.* Iſai. c.2.

Quin ipſemet vitæ neciſque arbiter Chriſtus ſtatuit, quòd qui huiuſmodi oſtentatione intumeſcit, & populari aura fruitur, Dei commendationem deſpiciens, cuius tantùm ſuffragio veram gloriam adipiſci valemus, à ſuâ vera Religione deficiens, Ethnicorum numero ſe adſcribit, *Quomodò poteſtis credere, gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quærentes;* Ioh.5.44. Diuo Gregorio Nyſſeno hoc debes. *Eum qui honoris ſic collati appetens eſt, Dominus inter infideles recenſet.* Greg. Niſſ. de Scop. Chriſtian.

§. I.

B QVAM igitur inſolens, quàm audax virium hoc eſſet, ſi vulgares Chriſtianorum ædes exiliens, Sanctuarij etiam ſedes irrumperet, ſacra ſubſellia conſcenderet, Epiſcopales ſedes inuaderet, ipſumque Sancta Sanctorum fœdâ contagione perturbaret!

Vel ſæculares viri (ſic ad Aquitaniæ Epiſcopos olim Diuus Bernardus ſcripſit) D. Bernar. ep.126. inter Chriſti fideles ſuam gloriam in Chriſti cruce collocare tenentur; non fide tantùm ad hoc idem obſtringuntur Antiſtites, ſed ſui muneris, & Eccleſiæ honeſtate. Tunc gloriam deperdit Antiſtes, cum eam exquirit: ſi popularis auræ fauorem appetierit, probris & vituperationibus obruetur. *Quò enim gloria plus affectatur, eò minus apprehenditur, vbi deprehenditur affectari: quid denique tam ingloriam, quàm gloria cupidum deprehendi, præſertim inter Epiſcopos?* Bernardum audiſti: hæc autem tantus Magiſter eâ occaſione ſcripſit, quæ rei noſtræ maximè accommodatur: cum enim Gerardus Engoliſmenſis Antiſtes gloriæ auiditate C ſuccenſus Innocentium verum Pontificem deſerens Anacleto Pſeudo-Pontifici adhæreret, vt ab eo in Galliarum Imperio Legatus à Latere enunciaretur, mirum quàm à verâ gloriâ deficiens, omnium ſcommata & obiurgationes in ſuum nomen conturbatas offenderit. Sed illud etiam eius flagitium magis miſerandum effecit, quod nempè cum extremâ ætate confectus ab omni munere, moleſtiaque videretur eſſe immunis, ſibi tantùm ſuæque ſaluti vacans, reliquum quod ſupererat vitæ, ſummâ cum tranquillitate tranſigere poſſet, gloriæ voluptas ad perferendum immane pondus eum coegit, cuius vi vel validiſſimi viri laſſati fuſſatique fatiſcerent, eòque illum adduxit, vt infœlicitatis loco haberet, niſi vel viueret, vel periret infœlix; ad hæc continere ſe Bernardus non potuit, quin in hæc erumperet. *Vides quid faciat amor gloriæ? Legatio ſarcina grauis humeris, præſertim ſenilibus, quis neſciat? & tamen homini præſertim ſeniſſimo, grauior videtur pœna, reliquum id breue dierum ſuorum viuere ſine hac pæna.* D.Ber. vbi ſupra.

D Quis in hoc Epiſcopo repræſentatum illud non agnoſcat, quod (proh pudor) in Turanio Caligulæ aulæ Præfecto olim contigit: hic enim nonageſimum annum agens, vt de tam moleſto onere Cæſar illum eriperet, Succeſſorem deſignatum habuit; ad hæc Turanius non tantùm ſuæ fęlicitati non duxit, reliquos vitæ dies tranquillè degere, ſuorumque laborum fructus beatè frui, ſed ingenti mœrore correptus in lecto decumbens, mortui inſtar ſeniorum lachrymas, ſuos inter ſingultus extorſit; ſanè animam exhalaſſet, ni ad eius mœrorem miſeratione tactus Caligula ſuum illi munus exercendum reliquiſſet; quàm meritò ad hæc ridet Seneca hæc addens. Senec. de breu.vit. c. vit. *Turanius fuit exactæ diligentiæ ſenex; qui poſt annum nonageſimum, cum vacationem procurationis à Cæſare vltrò accepiſſet, componi ſe in lecto, & velut exanimem à circumſtante familiâ plangi iuſſit. Lugebat domus otium Domini ſenis, nec finiuit triſtitiam, prius quàm labor illi ſuus reſtitutus eſt.*

Eò autem flagitioſius in Gerardo vitium hoc fuit, quàm in Turanio, quò magis ille à vulgari hominum conditione diſcedens, diuinis erat inauguratus populorum Hyerarcha, morum Magiſter, Diuini verbi Præco, Chriſtianæ Religionis

morum

interpres; inanis hæc gloria in tranſuerſum eundem præcipitem adeò egit, vt à Chriſti fide eiuſque Vicario deficiens, infamem ſuam famam effecerit, ſuumque A nomen æternis ſordibus deturparit.

Quædam igitur Idolatriæ ſpecies eſt inanis hæc gloria, cum eius magiſterio ſuarum manuum opera, ſuique ingenij artes adoret homo, gaudeatque alienarum laudum thus illis adoleri: egregiè hoc expreſſit Riccardus Victorinus hac loquendi formâ: *Audi apertè, diligenter aduerte, memoriter retine;* magnum aliquid & valdè æſtimandum hoc ſermonis præludio ſignificatur. *Si in aliqua gratia, in aliqua induſtria, ſi in aliqua virtute tua confidis, præſumis, gloriaris; diuinum quidem, & ſatis improbè honorem ei impendis, ne dicam Deum tibi facis.* quin potiùs ipſe ſe Idolum facit humanæ gloriæ affectator, eamque ſibi ipſi gloriam vertit, quâ ſolum Deum bonorum omnium authorem & fôtem donaturus eſſet, ſua opera tanquam victimas ſuæ famæ immolans, & deuouens.

Riccard. de S.Vict. l.1. c. 35. de erud. inter homin.

Cum ergò Supremi Numinis animatum quoddam templum Epiſcopus ſit, *Vos eſtis Templum Dei viui:* quiſnam tam impudoratus erit, vt in eo tam fœdum idolum adorandum conſtituat? & turpiſſimum Dagon honoribus Dei Arcæ per- B ſoluendis honoret? *Qui autem conſenſus Templo Dei cum Idolis?* Si autem viuentis Dei Templum ſumus, quàm meritò Diuus Leo pronunciat, *Si Templum Dei viui, multa nobis vigilantia laborandum eſt, vt cordis noſtri receptaculum tanto hoſpite non ſit indignum.*

p Cor.6.

D Leo ſer. 5. in Quadr.

Quà de causâ inter alia Epiſcopi ornamenta potiſſimum hoc Diuus Proſper adſcribit. *Qui nihil ſibi applaudunt de præſtantia Epiſcopatus: Quoniam non inflammat eos honor acceptus; ſed exercet labor impoſitus; non cogitant profectum ſua excellentia, ſed ſarcinam; non gloriantur de dignitate, ſed potiùs ſudant quaſi conſtituti ſub onere.*

D.Proſp. 2. vit. contêp. c.2 ſad med.

§. II.

C

QVID igitur mirum, ſi tam ſollicitè & cautè viri Sanctiſſimi ſe geſſerint, ne Syrenis huius illecebris irretiti diſcrimen ſuæ vitæ ſubirent, eàque arte vela fecerint, ne hac tempeſtate quaſſati naufragium ſubirent in portu: ex his Diuus Ignatius Martyr ad Trallenſes eximios ſui commendatores ſcribens ait: *Qui me laudibus ornant, flagellant, meque excruciant.* In hac loquendi formâ quis non agnouerit, quàm longè tantus vir ab aurâ populari captanda diſtaret? Diuus item Auguſtinus pro panegyri alloquens populum ſuum, à quo magnis quidem, ſed longè minoribus quàm par erat, laudibus attollebatur, ait. *Commendo vobis periculum meum, vt ſitis gaudium meum: periculum autem meum eſt, vt ſi attendam quomodo laudetis, & diſſimulem quomodo viuatis.* Verebatur ſcilicet piiſſimus Præſul, ne vt eorum laudibus gratus videretur, in munere ſuo deficeret, & à debito arguendi miniſterio abſtineret, vt eorum magis plauſibus ornaretur. Quàm facilè ad hunc ſcopulum impingunt, & illiduntur alij Præſules, dum tan- D ta de eo formidine tenebatur maximus Auguſtinus: vt igitur à diſcrimine tanto deflectas, quid facies Auguſtine? Laudes eorum aſpernare, quorum mores arguendi à te ſunt; Ità ſanè, inquit Auguſtinus: quin imò *Laudari à male viuentibus nolo, abhorreo, deteſtor.* quid tamen, proborum laudes lætus excipies? incertus quidem animi pendeo, in ancipiti verſor, & vtrimque pericula non contemnenda meam mentem obuallant: ſi namque Epiſcopi mores non laudentur à populo, vel ingratus, vel agreſtis hic erit: ſi verò ſuas ipſe laudes prohibeat, ingrati animi vitium in eis fouet, ſi eas excipiat, inani facilè gloriolâ intumeſcet: vt igitur vtrimque incolumis emergam, proborum laudes nec lætus excipio, nec moleſtus reijcio. *Laudari autem à bene viuentibus, ſi dicam nolo, mentior: ſi dicam volo, timeo ne ſim inanitatis appetentior, quam ſoliditatis. Ergò quid dicam? non plene volo, nec plene nolo. Non plene volo, ne in laude humana pericliter; non plene nolo, ne ingrati ſint quibus prædico.* Hæc de ſe Auguſtinus: quàm vtiliter tanti viri veſtigijs quicumque Antiſtites adhærerent? humanas pariter laudes tam

D Ign. ep. ad Trallen.

D. Auguſt. hom. 25. ex tr.50. hôm.

acerbo

A acerbo ſtomacho faſtidiebat Diuus Gregorius Pontifex, vt, licet litteraria ſua monumenta celeberrimum vndequaque eius nomen efficerent, cum Natalem Salonenſem redarguiſſet de nimia, quâ vtebatur conuiuiorum frequentia, & hic ei reſpondiſſet, ſe non eâ ſanctitate gaudere,quâ ipſe præſtabat, humillimè Pontifex ei reſponderit, hac loquendi formâ, non leuiter ſe contriſtatum, & quodammodo deriſum ſe crediditſſe. *Quia laudes meas per irriſionem dici exiſtimo, quas per veritatem minimè recognoſco.* DGreg.l.1 ep.37.

Tam verò accuratus fuit, vt ab omni quaque vanitatis ſpecie abſtineret, vt cum compertum ei eſſet, Ioannem Syracuſanum Antiſtitem ſcripta ſua opera ad menſam legente alio audire, hoc illi prohibuerit, nam vt ipſe inquit, *Poſſunt quidam, quantum ad me eſt, vana gloria deputare.* D Greg. l. ep 9.

Diuus idem Gregorius admirando moralium operi finem impoſiturus, conſcientiam ſuam exactè ad trutinam vocans, licet certò ſciret, ſe diuinæ tantùm gloriæ ſtimulis actum, ad illius operis elucubrationem acceſſiſſe, adhuc tamen ſibi D.Greg l. 35 moral. c. 16.
B videbatur aliquo humanarum laudum deſiderio in eo ſcribendo ſuccenſus; de qua re non tantùm Dei pietatem ſupplex rogat, ſed lectores etiam excitat, vt veniam illi impetraturi à Deo, commendatum ſe ſuis precibus habeant. Abſtinere hic ego non poſſum, quin veram inter & fucatam ſapientiam comparationem inſtituam. Tantus hic Magiſter cum cæleſti ſapientia refertum opus poſteris reliquiſſet, licet pietatem, ingenium, miramque perſpicaciam vndique præſeferens, ad diuinam amplificandam gloriam, ad populos vtiliter erudiendos, inſigni labore præluxerit, veretur tamen, ne cogitatione aliqua non voluntaria ſibi de eâ ſcriptione indulgens, eius ſanctitatem deturpet. Accedat ex aduerſo Ouidius, qui è leuiſſimis fabulis dulci carminum nexu colligatis, licet vni tantùm aurium lenocinio, & numinum mendacium ſuperſtitioni inſeruiant, ac ſi vel Solis curſus, vel Cælorum motus temperaſſet, *tuba canit*, & inſolenti quadam oſtentatione ſe ipſum efferens ait.

Iamque opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignes, Ouid in fin. Metam.
C *Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.*
Cum volet illa dies, qua non niſi corporis huius
Ius habet, incerti ſpatium mihi finiat aui:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, nomenque erit indelebile noſtrum.
Quaque poteſt domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia ſæcula fama,
Si quid habent veri vatum præſagia, viuam.

Accedat Horatius laudum ſuarum tàm inſanus affectator, vt, ac ſi Romanam libertatem omnium armis impetitam ſeruaſſet incolumem, vel Prometheum imitatus ignem ex Ethereâ domo rapuiſſet, vt luteis hominibus vitam eius ſpiritu inſinuaret, iactabundus hæc de ſe pronunciauerit.

Exegi monumentum are perennius, Horat. l.3 oda 3.
Regalique ſitu piramidum altius:
D *Quod non imber edax, non Aquilo impotens*
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Lybitinam.

E Cynicis Diogenem prætereo, qui vt popularem ſibi fauorem vſurparet, miſerrimam vitam transſigebat; nec ex ipſis Chriſti fidelibus deſunt, qui eos imitati, quorum opera Babel turris immani mole fuit erecta, illud enunciando *celebremus nomen noſtrum*, pluris famam, quàm virtutem faciunt; de his porrò Philo ſermonem habere videtur. *Nihil aliud quærentes, niſi vt nomen ſuum magnum magis, quàm bonum, tranſmittant ad poſteros.* Gen.11. Philo de conf ling.

Hinc igitur Epiſcopi innoteſcet, quàm ipſis ſui ſanctitatem gradus obſcurent, ſi obliquis Ethnicorum ſemitis incumbentes, à viis deflecterent, quas viri Sanctiſſimi ſuis moribus illuſtrarunt.

Sed

Sed vt eò, quò non inutilitèr abſceſſi, tandem reuertar, Sanctum Volſtanum, A
VVrgonienſem Antiſtitem referam, qui cum primarium Vrbis Templum nimis
anguſtum maiori amplitudine fabreſcciſſet, vberi lachrymarum imbre affluens, il-
lis qui gaudij materiem ei ſuggerebant, eo quòd res ſacra maiori cultu ſe porri-
Sur. 10. Ian. geret, ſapientiſſimum illud reſpondiſſe fertur. *Ego longe aliter intelligo; quod
nos peccatores & miſeri opera Sanctorum deſtruimus, vt nobis laudem comparemus.
Non nouerat illa ætas pompatica conſtruere; ſed ſub qualicumque tecto ſe ipſos Deo im-
molare, ſubiectosque ad exemplum attrahere. Nos contra nitimur, vt curam ani-
marum negligentes, cumulemus lapides.* Proh Deus immortalis? quàm longè hic
erat ab omni quacumque vel leuiſſima humanarum laudum appetentia, ad ipſam-
met laudum vmbram horreſcebat, & ingenti horrore correptus ab eâ fugiebat!

D. P. Dam. l. 5. ep. 12. Rauennam ſuam patriam Vrbem Diuus Petrus Damianus ab Archiepiſcopo
auerſitus, vt vineam eam ſuarum concionum labore excoleret, non admodum
honorificè fuit ibi exceptus, breuique agnouit inutiles ibi labores ſuos fore, nul-
liuſque colligendi fructus ſpem ibi efflorescere, vt ea cæleſtis ſapientiæ verba im- B
Luc. 4. 24. plerentur, *Nemo Propheta acceptus eſt in Patria ſua.* Vix tamen noſtram Pro-
uinciam acceſſit, vbi poſteà, antequam eius regimen abdicaret, Eugubinam hanc
ſedem diù ſanctiſſimè gubernauit, vt honorificentiſſimè Apoſtoli loco exceptus,
ſemperque habitus fuit, magnoſque fructus plenâ manu collegit; quâ de cauſa
tam incertus animi fuit, vt diù quonam in loco moraretur exquireret, vt ſecuriùs
ſuæ ſaluti & beatitati proſpiceret; quià autem hac in re ſuæ ſententiæ minimè ni-
tebatur, conſilium à viro ſpectatiſſimo per epiſtolam rogauit; formidabat ſiqui-
dem, ne labores ſuos inutilitèr abſumens, in illud incideret, quo Chriſtus Domi-
Luc. 13. nus ſteriliſcentem illam arborem damnauit, *ſuccide eam, vt quid etiam terram
occupat?* in alia verò parte æquè verebatur, ne ſimul excipiens prouentus & lau-
Matth. 6. des, illud etiam de ſe audiret: *receperunt mercedem ſuam*: licet autem ad eum vir-
tutis apicem ille perueniſſet, qui ab omni oſtentationis vmbra alienus omninò
videretur, humilitatis tamen inſtinctu ſibimet ipſi criminoſus videbatur: ex eius C
verbis hoc excipe. *Eſt enim re vera popularis fauor imperfectis non mediocriter no-
xius, quia vel in ſe delectatos in vana gloriæ voraginem deijcit, vel etiam reſiſtentes
receptæ mercedis terrore transfigit.*

Magnum quid & æſtimandum ex hoc ſermone nobis occurrit, quòd ſcilicet
ex inani laude, quæ fumi inſtar euaneſcit, cæleſtis gloriæ iacturam facere peri-
clitamur; immò vtile & indefecturum bonum deperdere, vt eo fruamur, quod ex
humano fauore leuiſſimum ſimul & inutile in nobis eriuatur. Quàm miſeri pro-
pemodum dicendi ſunt hi, qui, docente Diuo Cyrillo, tam frequenter in hanc
vanæ gloriæ labem impingunt, vt neceſſarium quid illis videatur. *Quaſi enim
D. Cirill. 5. in Ioan. c. 7. natura neceſſariòque accedit omnibus, qui gloriam hominum venantur, vt gloriam
Dei amittant.*

Infelices enim verò mercatores, qui cum ſuorum operum merces ſummo pre-
tio vendere valeant, minimè eas æſtimantes, adulterinam pecuniam pro eis ex-
cipiunt, adamantas & margaritas pro vitro lucrando proijciunt, ipſamque D
æternitatis beatitatem in vnius euanidæ gloriolæ auram inſani prorſus immutant:
ſed accipe Gregorium: *Qui pro virtute, quam agit, humanos fauores deſiderat, rem
D. Gre. l. 8. moral. c. 28. magni meriti vili pretio venali portat; vnde Cæli regnum mereri potuit, inde num-
mum tranſitorij ſermonis quærit.*

Parrhaſio comparandus mihi videtur, qui è pijs operibus laudes humanas af-
fectat: ille enim Mercurium volens effingere, ſuammet expreſſit imaginem, ac ſi
Mercurij loco adorandum se videntibus exhiberet.

Plinius ipſe, gloriæ cæteroquin appetentiſſimus, vltrò fatetur abiecti animi eſſe,
tam vili pretio ſuas actiones metiri: *Magnitudo animi nihil ad oſtentationem, om-
nia ad conſcientiam refert; rectique facti, non ex populi ſermone mercedem, ſed ex
facto petit.* Hæc ipse. Plutarchus autem ad nos erudiendos ſe componens, quanam
Plut. opuſc. quem. ſent. quis in virt. prof. viâ interrogans, agnoſcere aliquis valeat, virtutis ſtudio ſe profeciſſe (potiſſimùm
hoc Epiſcopis eſt, in quibus abſolutiſſima virtus exigitur), ſibi ipſi reſpondet,
Si ſe ipſo contentus, laudantium applauſus nihil curet. Quod inde prolixè Ageſilai
Regis exemplo confirmat.

Felix

A Felix vtique mercatura illa eſt, quam cum Cæli nummularijs exercemus: licet enim nulla alia noſtris operibus probitatis nota ſit, quàm ea, quâ diuinæ beneuolentiæ munere donantur, adhùc tamen ſolam ſibi gloriam Deus ſeruans, nobis lucrum omne reponit: quàpropter, ſi de illis gloriemur, humanaſque laudes colligere exoptemus, fures vtique nos ipſos oſtendimus, & rapinæ, vel potiùs ſacrilegij reos nos ipſos efficimus; cum ſupremo Numini non tantùm ſibi vni debitam gloriam rapiamus, ſed linguas etiam & corda, quæ in eius tantùm laudibus efferendis eſſent exercenda. Quapropter iure meritò Diuus Gregorius docet, huiuſmodi vanitatis nebulâ tam validè Antiſtitum mentes offundi, vt vel medio die caligent, rectaque aberrent, & delabantur in via. *Plerumque fit, vt & Rectores minus prudenter ea, quæ agenda ſunt, videant; quia eorum oculos ipſa nebula elationis obſcurat*: dum enim inſolenter ſuæ probitatis opinione delectantur, Deo permittente, in multis deficiunt, quibus in regimine ducendo ſe imprudentes & inexpertos oſtendunt, vt qui ſibi diuinam gloriam arripere contendebant, D.Gregor.
B ſuam ipſam deperdant, eoque ipſo ſe dehonorent, quo ſe maximè honorandos æſtimabant: hac de cauſa Sanctiſſimus idem Præceptor, Præſules alibi etiam admonuit, ne ſuis virtutibus, ſuaque pietate intumeſcerent, ne dum alios lucrari conantur, iacturam ſui faciant: ad quæ confirmanda legem ipſe egregiam ſtatuit, vt ſcilicet nunquam ea quæ fecerint inſpiciant, ſed quæ maiora longè facienda ſunt, totâ mentis acie recogitent; ſi enim hæc ſpectauerimus, humillimè demiſsèque de nobis ſentiemus; do verba Gregorij. *Igitur bonus Paſtor nunquam aſpiciat recta quæ agit, ſed quæ agere negligit. Semper ſe ſe deorſum premat, vt dum cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud humilitatis auctorem robuſtiùs in virtute ſolidetur.* Ad diuinam tantùm gloriam, gentiumque nobis commiſſarum ſalutem, noſtra vota collìment; ſi noſtræ mentis oculis ſcopus iſte præſens fuerit, quancumque aliam gloriam deſpicientes, illud agnoſcemus, nihil in nobis eſſe, quo ritè gloriari poſſimus, omniaque à nobis peracta, nihili æſtimanda præ illis quæ nobis facienda ſuperſunt; quin licet in reliquis faciendis aliorum vota noſtraſque vires tranſcenderimus, adhuc meritò illud vſurpare poſſemus, *ſerui inu-* Luc. 17. 12.
C *tiles ſumus*; quod facere debuimus, fecimus.

Mirandum ſanè quid proferam! eodem ſanè tempore, quo popularis auræ deſiderio debitum Deo honorem rapit Antiſtes, opibus omnibus eiuſdem operâ ipſe ſpoliatur, cum quodcumque bonorum operum pręmium & meritum deperdat: Pyratam, Chryſoſtomo docente, quis vanam hanc gloriam eſſe inficietur, quæ animæ nauiculam pretioſiſſimis mercibus onuſtam comprehendens; eam aggreditur, aggreſſamque ingreditur, vt expoliet; hoc ſanè idem eſt, quo Euſtochium Diuus Hyeronimus inſtruebat. *Onuſta incedis auro: latro tibi vitandus eſt.* D.Hieron. ep. 22.

Illud nobis interſit, vt honeſte operemur; ſi namque hoc præſtiterimus, eò magis humanis laudibus exornabimur, quò ab illis celeriori gradu fugiemus: Virtutem oſtentare, illudere eſt, ac ſi ſuâ illa ſe arte ſatis commendare non poſſit: ſuam ipſa vocem, ſuum ipſa odorem habet, quo ſe omnibus prodat, ſuam venuſtatem habet, qua omnium oculos omnium ſibi corda conciliet.

D Honeſtorum operum luce humani adeò oculi oblectantur, vt ad ſui obſequium eos rapiat, ad ſui amorem arcanis quibuſdam nexibus trahat: alienæ laudis indiga virtus non eſt, cum ſe ipſam vbique commendet; verior teſtis, quem pro ſe adhibeat, ſua lux eſt, quam inter iniuriarum tenebras & maleuolentiæ vmbras victrix effundit: quò autem magis conamur vt lateat, eò magis contendit vt luceat, & Solis inſtar è nubium maculis erumpit illuſtrior: egregiè ad hanc rem Diuus Ambroſius: *Bonorum operum proprium eſt, vt externo commendatore non egeant; ſed gratiam ſuam, cum videntur, ipſa teſtantur; plus eſt quod probatur aſpectu, quam quod ſermone laudatur: ſuo enim vtitur teſtimonio, non alieno ſuffragio.* Quin illibatæ Virginis inſtar ad aliorum aſpectum virtus erubeſcit, eademque lege, quâ ſuos ipſa cultodes attollit, eos etiam auerſatur, qui inſidioſis lenocinijs ſuam vitiare integritatem conantur; eos nempè deſerit, & virtutis loco inane ſimulachrum eis relinquit, illi planè perſimile, quod Michol Dauidis loco Patris adminiſtris oſtendit. *Virtutes ſic ut proditores deſerunt, ſic ſuos iactans cuſtodire cuſtodes*; hæc Chry- D Amb. in pſ. 118. Beati immacul. &c. D.P.Chriſ. ſerm. 6.

ſologus. Virtutis Tyrannum eum dixerim, qui eam vanæ gloriæ ſubijcit, eius venuſtatem deflorat, & fœdè proſtituit, & mancipij inſtar ſui hoſtis poteſtati eam tradens tàm turpiter eam dehonorat, vt nomen, famam, gloriam deperdens vix ſpeciem virtutis repræſentet. *Virtus dum in vſu tranſitoria laudis aſſumitur, quia vitio militat, virtus non eſt.* Dedi Gregorium. A

D. Greg. 7. moral. c. 27.

Quorſum ergo populorum auram affectare, quorſum alienas laudes emendicare? ad Deum bonorum omnium authorem gloria omnis refluat, quæ noſtro è regimine, vel noſtris è moribus habeatur: *Vt quemadmodum ſcriptum eſt, qui gloriatur, in Domino glorietur*, ex Apoſtolo verba hæc excerpta ſunt, quæ tamen vnde ipſe deſumpſerit, non refert, ac ſi nullus in ſacris litteris codex ſit, nulla ferè dixerim linea, nullus apex, qui nos ab inani oſtentatione virtutis, non abducat, & ad eam referendam Deo gloriam excitet, quæ noſtris ex operibus hauritur; debes hoc Auguſtino docenti: *Altiſſimo ſaluberrimoq; Sacramento vniuerſa facies atque vultus ſanctarum Scripturarum bene intuentes id admonere inuenitur, vt qui gloriatur, in Domino glorietur.* B

p. Corin.

D. Aug. in Euch. c. 98.

Illud nobis inhæreat, quod, qui nobis præcepit, ne noſtra bona opera tenebris inuoluamus, ſed ad populorum exemplum ea omnibus aperiamus, eâ tantùm cogitatione id præcipiat, vt ſcilicet non ad noſtram gloriam, ſed ad Dei honorem referantur: *Vt videant opera veſtra bona & glorificent.* Quamobrem Diuus Gregorius, cui ſemper id animo fuit, vt Antiſtes quacumque virtute ornati præcellerent, omnemque in ſuis operibus vanitatem amouerent, pronunciabat, quòd dummodò diuinæ ſoli gloriæ ſtudentes probe operarentur, licet hoc publicè faciant, adhùc tamen in ſua virtute abſconduntur, cum voluntas lateat, quæ noſtras actiones conſtituit; quin ſi eas Præſul abſconderet, non leuiter delinqueret, ex eo quòd ſuà gloriâ Deum, honeſtoque exemplo populos fraudaret; hoc pariter modo, qui ſecretò probis ſe exercens operibus, optat, vt ad laudes colligendas, alijs innoteſcat, cum illis recenſendus eſt, qui ſui quadam oſtentatione & opinione delectatus, hoc præſtat; hoc autem copioſiùs etiam infrà tractabimus, cum conformia tibi ſatis hæc ſint argumenta. C

Matt. 5. 16. D. Gre. ibi.

Iterùm etiam fas erit, vt, dummodò mens noſtra lateat, noſtra bona opera exhibeamus: cum ſcilicet illatas calumnias reijcere & purgare teneamur, cum famæ noſtræ candor magno nobis pretio, vt infra agemus, habendus ſit; Appoſitè hic Diuus Iſidorus perpendit, ex eadem ſcilicet bonorum operum pompâ commendatum à Deo Iob, reiectum verò & caſtigatum Phariſæum; nam magnificum de ſe ſponiè habere ſermonem, ſuperbiam & iactantiam ſonat, ſed iuſtitiæ tribuendum, ſi aliorum nequitiâ & calumniantium ſcelere ad integritatem ſeruandam id præſtare cogaris.

Iſid. in cat. ſ. p. Iob. Iob 29. 12.

Ad inanem gloriolam aſpernendam validiſſimum illud eſt, quod Maximino heretico Antiſtiti Diuus Auguſtinus exhibuit, hoc eſt ad Dei iudicantis tribunal nobis adfuturis, inutilia prorſus fore infularum ornamenta, populorum obſequia; *Quin quæ hic honorant, quæ hic releuant, ibi grauant.*

D. Auguſt. ep. 208.

Aliâ etiam ratione terrorem nobis incutit Caſſianus; de duobus enim pijſſimis viris refert, quod poſt diuturna & probatiſſima experimenta virtutum, eò quòd nimis auidè laudibus humanis ſtuduerint, pietate ſimul & merito ſe ſpoliauerint, *& trophæis, triumphiſque ſuccubuerint.* D

Caſſ. polit. l. 11. c. 10. & ſeq.

Plurimi ab Epiſcopo famam ſuam faciendam. Cap. XXXXI.

Clariſſimi in Politicâ Præceptoris effatum eſt, eadem planè menſura, quâ ſuas priuati homines res amplificare & augere contendunt, à Principe ſuam famam excolendam, ac ſi reliquorum omnium potiſſimum opus hoc ſit: *Cæteris*

A *mortalibus in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere poterit: Principum diuerſam eſſe* Tiber. apud
ſortem, quibus pracipua rerum, ad famam dirigendam. ad Ethnicorum leges ſer- Tacit. l. 4
monem hic componebat: nec enim aberraſſet, ſi maximam omnium creatarum annal.
rerum hoc Principi futuram pronunciaſſet. De Epiſcopo hoc idem tu meritò di-
xeris, cui, ſi diuinam gloriam ſalutemque animarum exceperis, nil aliud tanto ſtu-
dio quærendum eſt, quàm ſui nominis probitas ſuæque famæ præſtantia, quæ ad
diuinam gloriam populoſque iuuandos eximiè inſeruit. Apoſtolis nobiſque eorum
Succeſſoribus egregia metaphorâ ſignificauit hoc ſapientiſſimus fidei Magiſter;
poſtquàm enim eos vt lucem Mundi ſalutaſſet, ac ſi terrarum orbem ſuis virtu-
tum radijs eſſent illuſtraturi, ſubdit, *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub* Matt. 5. 14.
modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. Vides quan-
tùm è Præſulum luce populi diteſcant?

Sed adhùc pergit: *Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra* Matth.
bona, & glorificent Patrem ueſtrum, qui in Cælis eſt. Diuina hìc gloria à nobis quę-
B renda indicatur; verùm aduerte, quàm benè verba hæc ſuperioribus illis, quæ
aduerſari videntur, accommodentur: *Attendite, ne iuſtitiam ueſtram faciatis coram* D Aug. ho.
hominibus, ut uideamini ab eis. Longè ab eâ oſtentatione ſint Præſules, quâ vt vul- de ouib. c.
gi laudibus delectentur, res ſuas inſtituant: Hoc quidem ipſis, ait Auguſtinus, 9. to. 9.
prohibetur, *ut ſit ipſe finis operis ueſtri, uideri ab eis:* hæc enim voluntas ma-
la ſatis eſſet, operiſque ſimul iacturam faceret; vt igitur commendabilis actio ſit,
quam palam omnibus facis, ſibi pro fine ſtatuas populorum exemplum, ſpectan-
tium pietatem, Deique gloriam: quâ de cauſâ non illud tantummodò protulit,
Luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona. Non quieuit, neque
hic remanſit: Sed duxit te hinc rurſum, & tulit te à te: caderes enim, ſi eſſes in te;
& ubi tutus eſſes poſuit te. Videant, inquit, bona opera ueſtra, & glorificent Patrem
ueſtrum, qui in Cælis eſt.

Iure igitur merito inter cætera, quæ in Epiſcopo exiguntur ab Apoſtolo orna-
menta, non tenue illud eſt, quòd in ea vulgi exiſtimatione & famâ probitatis ſit,
vt non qui tantùm Chriſtianæ fidei nomen dedere; ſed ipſi etiam viri fœda ſuper-
C ſtitione imbuti, fidem de illa facere abundè poſſent: *Oportet autem, & illum te-* 1. Tim. 3. 7.
ſtimonium habere ab illis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat & in laqueum D. Ambr.
Diaboli. Hic autem vnà cum Diuo Ambroſio perpendendum nobis eſt, obſcuram ibid.
Præſulis famam laqueum & Diaboli rete ab Apoſtolo appellari; illam enim vt
venatorium rete adhibet Dœmon ad populos capiendos & à ſalutis ſemitâ auer-
tendos.

Hoc autem compertum omnibus eſſe docet Diuus Chryſoſtomus, ex eo quòd D. Chriſ.
ad infulas induendas accerſiri non poteſt quicumque deperditæ famæ vir; ingen- ibi.
tem enim perniciem, maculamque teterrimam infert obſcuratæ famæ iactura;
quem enim ab huiuſmodi viro fructum vel è concionibus, vel admonitionibus col-
ligendum ſperaueris? ex eâ quam calumniæ inurunt maculâ, inutilis ad omnia
erit, cum omnibus pateat, ne ipſos quidem cœcos Soli tanquam nigro & obſcu-
ro allatraturos; hoc idem excipe à Diuo Bernardo hæc ſcribente. *Si quis laborat*
D *infamia, non poteſt eſſe Prælatus: quia ſi ſunt uera, quæ de eo dicuntur, indignus eſt:*
ſi falſa, oportet tamen Paſtorem habere etiam decorem famæ.

Ex aduerſo vbi Apoſtolo innotuit, probatiſſimum omnibus eſſe Timotheum,
eiuſque famam per vulgi ora integerrimam circumferri, hoc tantùm argumento
ductus, Epiſcopum eum renunciauit, licet Idolorum cultorem parentem ſuum
ſortiretur. *Peruenit autem Derben & Lyſtram; & ecce diſcipulus, quidam erat ibi* Act. 16. 1.
nomine Timotheus, filius mulieris Viduæ fidelis, patre gentili: huic teſtimonium bo-
num reddebant, qui in Liſtris erant & Iconio fratres; hunc voluit Paulus ſecum pro-
ficiſci. Vulgares enim viri veram introſpicere neſcientes virtutem ingentemque
Præſulum pietatem dimetiri, toti ſunt, vt vulgi famæ fidem faciant, & cum ipſi
innumeris propè ſceleribus obuoluantur, ad ſua cœcutientes, totam oculorum
aciem in Præſulis moribus inſpectandis abſumant; ſi verò aliquid incompoſitum
de ipſo audiant, nullâ conſideratione habita, an vel verum, vel veroſimile ſit, in
ſententiam ruunt præcipiti conſilio: hac ego ratione innixus ferè dixerim, maio-

ris momenti nobis futuram, ad diuinam gloriam populorumque ſalutem comparandam bonam apud exteros famam, quàm veritatem; pietas quidem requiritur, A ſed longè magis existimatio, & præ conſcientia, quæ vni Deo patet, præ habenda eſt eaterna hæc species, in qua ſpectanda ſingulari ſtudio vulgus omne immoratur.

A primis vſque noſtræ fidei crepundijs in Præſulum exiſtimatione inquirendâ
Lampr. in vita Alex. Seueri. tam vigiles fuere veteres Patres, vt referente Lampridio, eorum nomina, qui ad Epiſcopales ſedes erant ſubmouendi, elatâ voce promulgarentur, vt ſi quid in eis eſſet maculoſum, liberè omnibus innoteſceret.

Inſanus decoctor audiret, qui bonam famam vel aſpernaretur, vel non eâ quâ par eſt cuſtodia ſeruaret; ſi enim Sanctuarij ſtatera fides danda fuerit, diuitijs omnibus, opulentiſſimiſque theſauris longè ipſa præponderat: hinc omnium ſapien-
Eccl. 41. 15 tiſſimus. *Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multa: Super argentum & aurum gratia bona*; *Ieſus autem Syrach ei adhærens: Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi & magni*.

Ex his quis non agnoſcat illis hanc eſſe præeligendam? Sicut enim argento au- B rum, ferro argentum pretio præcellit, ſic argento, auro, cunctiſque in immenſam copiam aggeſtis diuitiis, pretioſior fama eſt, cum nobilioris; & ſublimiotis generis ſit, nec extrà nos, vt opes, ſed in nobis ipſis ipsa permaneat; licet enim ex aliorum opinione ſuam originem ſortiatur, adhuc tâmen in virtute & honeſtis operibus tanquam in regiâ ſede conſiſtit; eodem planè modo, quo lux è ſole, ex vnguento odor, è corpore vmbra promanat: has certè veras opes illuſtris ille comicus appellauit: *Ego ſi bonam famam mihi ſeruaſſo, ſat ero diues*: ſed alio etiam
Stob. c. 46. titulo auro gemmiſque nobilior ipſa eſt; his ſiquidem longè perennior ab ipſa morte immunis noſtrum ſemper memoria comitatur; quin cum breuì tumulo clauditur corpus, ſonora vndique fama circumuolat, eo quòd nullâ mordentis inuidiæ formidine teneatur; quâ ratione famam præ diuitijs omnibus magis nobis comparandam Iſocrates, vt habet Stobæus, edocuit,

Plus tibi curæ ſit vt honeſtam famam, C
Quàm diuitias ingentes liberis relinquas:
Nam hæ mortales ſunt, illa immortalis.

Quin hoc idem diſcrimen probos inter & improbos diuinus Spiritus affert, quòd ſcilicet probi viri quoad vixerint, calumnijs impetuntur, oblocutionibus mordentur, cum improbi aſſentationibus efferantur, & celebrentur: ſed inuersâ ad mor-
Prou. 10. 7. tis aſpectum ſcœnâ *memoria iuſti cum laudibus; nomen impiorum putreſcet.*

Hinc etiam tertia emergit ratio, quâ diuitijs omnibus pretioſiorem famam nos habeamus: cum enim nobis immortalis ſit animus, illa potiſſimum ornamenta, quæ perenniora ſunt, ſunt reliquis omnibus magis nobis exoptanda; quin ex hac æterni nominis appetentiâ, validè arguitur, immortalem nobis animum ineſſe; qua de causâ maximus ille Romanus Senator ait, è famæ vitâ, vel interitu, ho-
Cato. minum vitam mortemque pendere.

Omnia ſi perdas, famam ſeruare memento D
Quâ ſemel amiſſâ, poſteà nullus eris.

Qua eadem ratione non diuitijs tantùm, ſed quibuſcumque dignitatibus excellentior & pretioſior fama probatur, quod elegenti loquendi formulâ indicaſſe videtur Salomon his verbis: *Melius eſt nomen bonum, quàm vnguenta pretioſa*; hìc
Eccl. 7. 2. enim ſi, iuxtà Olimpiodori mentem, metonymiæ figuram vſurpantes, accipiamus
3. Reg. 14. 2. *inſtrumentum pro re*, vnguentis pretioſis deliciæ deſignantur; inter enim veterum
Iudit. 10. 3. delicias potiſſima illa fuit, quâ ad vngenda corpora ſuccos perraros & multa arte
Matt. 6. 17. elaboratos adhibebant, vt è ſacris litteris, Orientis populis in more fuiſſe omni-
Luc 7. 38.
Marc. 14. 3. bus patet; ſi tamen vox *vnguenta*, iuxtà Diui Hyeronimi mentem, vſurpetur pro eo rerum maximè olentium compoſito, quo Reges & Sacerdotes perungebantur,
Paraph. Cald. vt explicare videtur Paraphraſtes Chaldæus his verbis. *Melius eſt nomen bonum, quod comparant iuſti in ſæculo hoc, quam vnguentum vnctionis, quod fuerit inunctum ſuper capita Regum, & Sacerdotum*, Dignitates exprimet, quibus æquè ac delicijs & diuitijs omnibus præponendum bonum nomen erit, vtpotè longè vi-

uacius

nacius & perennius bonum; iure igitur ea explicans Diuus Hyeronimus ait. *Fac*
A *tibi famam longiorem, vt quomodo vnguentum nares odore delectat, ſic ad ſuum vocabulum cuncta poſteritas delectetur.* D. Hier. in Eccl. c. 7. 2.

Parcè tamen hæc omnia dicta voluerim: quid homini æſtimabilius, quid vnquam fuit ipſamet vita magis charum? ipſemet mendacij ſpiritus ea pronunciauit. *Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet dabit homo pro anima ſua:* Si tamen ad Apoſtoli lancem rerum omnium pretium optimè pernoſcentis & librantis, famæ pondus dimetiri voluerimus, patebit vtique, longè pretioſius bonum famam eſſe, quàm vitam: certè Apoſtolus, licet piiſſimę humilitatis idæam vbique præferret, apertè tamen pronunciauit, potiori ſibi futuram loco famæ integritatem, quàm vitæ? *Bonum eſt enim mihi magis mori, quam vt gloriam meam quis euacuet.* Iob. p. Cor 9. 15

Quàpropter caſtiſſima fœmina Suſanna, cum ſe turpi ſupplicio pro pudicitiâ ſeruatâ, proximam inſpiceret, lachrymis ſimul ex oculis effluentibus, & vocibus erumpentibus ex ore ne dixerim, an è corde, temperare ſe non potuit, quin queſtus ad Deum effundens, de eo maximè ingemiſceret, quòd ſua fama iniquorum ne-
B bulonum æſtu vileſceret & fœdaretur. *Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiunt. Tu ſcis, quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me & ecce morior.* De vitæ iactura, de ſanguinis effuſione haud ipſa conquerebatur, ſed de boni nominis illatâ pernicie: quid dulciùs, quid glorioſiùs eâ morte, quâ conſcientiæ probitas firmatur, probatur integritas, damnatur flagitium? quæcumque vel turpiſſimæ mortis acerbitas conſcientiæ candore dulceſcit; ſemper tamen excelſum animum ea mors cruciabit, quæ ſimul cum vitâ famam extinguit. Hinc Suſannæ dolor, hinc lachrymæ, ait Diuus Ambroſius. Plorauit, cum crimen obijceretur; *plorauit cum ſibi de pudicitia & caſtitate, adulteri iudicium vindicarent; non mortem deplorans, ſed caſtitatis calumniam.* Dan. 13. 42. D. Amb. de fuga ſecul c. vii.

§. I.

C CLariſſimè hinc patet, quàm arctè quilibet, & ſacri præſertim viri, qui vt alijs morum ſanctitate præluceant, in excelſis noſtræ Religionis ſedibus collocantur, ſuæ famæ candori ſeruando proſpicere teneantur: verùm quia finem aſſequi non valemus, niſi priùs opportuna ad eum media apponamus, famæ honeſtatem haudquaquam poſſidebit, quin virtutem, quæ vnica ad eam obtinendam via eſt, prius aſſequatur: hoc certè Apoſtolus indicauit ad Philippenſes ea ſcribens: *Quæcumque ſancta, quæcumque amabilia; quæcumque bona fama, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate:* legit Diuus Paſchaſius: *Si qua virtus, ſi qua laus,* ex quo hoc idem in quo verſamur ipſe eruit. *Duobus verbis cuncta concluſit: ad virtutes nempe pertinet bona conſcientia; ad laudem vero fama vitæ proficit, ſine quibus ſanè veri Principis forma non commendatur.* Honoris templum per virtutis tantùm ſemitam ingredimur; nec aliter, interroganti, quanam ratione famæ decus poſſet attingere, reſpondit Socrates, quàm *ſi talis eſſe ſtudeat, qualis haberi velit.* Se inui-
D cem reciprocâ beneuolentiâ ſimul diligunt fama & virtus, hæc illam parit, hanc illa fouet: fœminæ pietatem inſpexit Roma, quæ patrem carcere & fame laborantem diù ſuorum vberum lacte recreauit; hoc idem ad famæ commendationem dixeris: eius enim operâ virtus enutritur & creſcit; teſtatur hoc Eleazar, cui, ne animi fortitudinem deperderet, & vt fucatâ pietate deuicta, veram virtutem triumphantis inſtar efferret, nullâ in ſenilis ætatis imbecillitate validior ratio fuit, quàm ne ſui nominis iubar obſcuraret, famamque ſuam tot titulis illuſtrem degeneri obitu deturparet. *Non enim ætate noſtra dignum eſt, inquit, fingere; vt multi adoleſcentium arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.* Philip. 8. D Paſchal. l. 3. in Matth. D. Aug. l. 5 de Ciu. c. 18 2. Malach 6. 24.

Proximè huic Diuus Iordanus à Diuo Baſilio commendatus adhæſit; Tyranno etenim ſic ille inuictè conſtantèrque reſpondit, *Nolo vt gloriam meam minuas, nec* Cic. l. p. de offic.

damna

Cic. l. 18. de off.

damna inferas laudi. Quamobrem appoſitè pronunciaſſe videtur Romanus Orator, illud idem virtuti famam præſtare, quod pomo cortex deſerti; licet enim mollis & tenet intactum illud ſeruat, omnemque ab eo putredinem arcet, quâ ſtatim vitiatur, ſi eo ſpolietur. A

Nec tantùm virtutis alimentum fama eſt, ſed merces etiam & præmium: nulla certè datur pretioſior pecunia, nulla dignior remuneratio virtuti præſtari poteſt, quàm famæ incrementum & decus: quid Pyramides erigas, quid Mauſolæa conſtruas, quid Theatra ad virtutis immortalitatem moliatis? vnius vi famæ mortem ipſa extinguit, tempus atterit, immortalitatem attingit. Audi Tullium, *Ex omnibus præmijs virtutis, ampliſſimum eſt præmium gloria, quæ vitæ breuitatem poſteritatis memoria cumulamus, quæ efficit, vt abſentes adſimus, ut mortui viuamus; cuius gradibus etiam homines in Cœlum uidentur aſcendere.*

Cic. pro Milon.

Hinc famam inter Numina, ſi Plutarcho & Pauſaniæ fides fuerit, appoſuere veteres; ex affinitate enim, quàm cum virtute gerit, Diuinum quiddam habet & olet; ſi famam deſpexeris, deſpicies & virtutem; nec illam reieceris, quin ſimul iſtam reijcias: ipſimet Tiberio hoc compertum docenti. *Contemptu famæ contemni virtutes.* hæc è Tacito. B

Tac. l. 4. annal.

§ II.

NON igitur vel auræ popularis ſtudio, vel fucatâ aliquâ ſpecie, aut oſtentatione, ſed vitæ ſanctimoniâ, amoreque virtutis, quam, ut umbra corpus, bona fama conſequitur, noſtrum nomen illuſtrandum nobis eſt; non ad noſtram ſeu oblectationem, ſeu vtilitatem, ſed ad Dei honorem, ad dignitatis maieſtatem, ad aliorum exemplum noſtrorumque populorum commodum, quibus bonam famam eo pacto præſtare debemus, quo pios mores ſeruare Deo nobiſque tenemur: *Prouidentes bona, non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus*, ſic Apoſtolus: *duæ tibi res neceſſariæ ſunt, conſcientia tibi, fama proximo*: ſic Apoſtolo conſonat Auguſtinus Deo initiatos uiros alloquens. Egregiè hoc ipſum in eâ duplici veſte lineâ & laneâ exprimitur, quâ ſe ipſam, ſuoſque familiares mater illa familiàs tùm exteriùs, tùm interiùs induebat. Legibus ipſâ voce pronunciatis (quæ traditiones vocantur) exempliſque poſteritati relictis Epiſcopos ſuos Succeſſores inſtruxerunt Apoſtoli, vt tùm conſcientiæ, tùm famæ integritati tota animi contentione vacarent, vt Diuus Hyeronimus teſtatur: *Apoſtolici & præcepti eſt & exempli, ut habeamus rationem non conſcientia tantùm, ſed etiam famæ.* C

Rom. 12. 17
D. Aug. ſer. 49. de Miſ.
D. Hier. ep. ad Celan.
Prou. 35. 13

Nimis enim uerò Præſules illi aberrant, qui conſcientiæ tantùm probitati nituntur, altoque ſopore correpti quietos tranſigunt dies vno mentis illibatæ candore ſecuri? Vbinam rogo, accenſæ facis iubar eſt, vbinam ſalis condimenta, vbinam Ciuitatis in montis vertice aſſurgentis erecta faſtigia? Si populis Præſulis fama vileſcat, quemnam vnquam è ſuis concionibus pijſque monitis colligendum ſibi ſperauerit fructum? *Cuius enim vita deſpicitur, nihil ſupereſt, niſi ut eius prædicatio contemnatur*; dedi verba Gregorij: ex aduerſo non adeò validus ad feras alias ad ſe trahendas pantheræ odor eſt, quàm excelſa Præſulis fama potens fuerit ad ſuos populos ſibi conciliandos: quàm egregiè ab Auguſtino Epiſcoporum maximo hæc habes: *Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis, propter nos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet.* D

D. Greg. p. Paſt. c. 2.
Aug. ſer. 40 de diuerſ.

Hæc adeò præſtant, vt non tantùm è pijs noſtris operibus in ſtudio virtutum populi nobis commiſſi progrediantur, ſed ipſamet opera indifferentia, & quæ aliqua ex parte videri poſſent ſuſpicioſa, iuxtà Hiſpanam paræmiam, ex opinione acquiſitæ virtutis induant probitatem. *Cobra buena fama, y echate à dormir*: vulgi exiſtimationem contemnere, docente Auguſtino, impudorati viri eſt, imò & crudelis in ſe ipſum & in alios, quorum animas contemptu boni nominis enecat, ſeque ipſum oblocutorijs ſcommatis carpendum obiectat.

Aug. de bono viduit. c. 2.

Hinc ad nos erudiendos noſtræ ſalutis aſſertor eò vſque ſuam diſſeminandam Religionem concionibus habitis diſtulit, quò Baptiſtæ integerrimi ſuffragio, cæ-

lique

A liqueapprobatione ingentem ſibi apud populum comparauerat exiſtimationem. Matth. 4.17
Exinde, capit Ieſus prædicare. Sic Mattheus: quâ de re operis imperfecti author Imperf. ibi.
hoc ad noſtram diſciplinam collegit. *Ex tunc, ideſt, quo teſtificatus eſt à Ioanne;*
neque enim prædicare credibiliter poterat, neque teſtis Patris exiſtere, niſi teſtifica-
tus fuiſſet ab eo, Ecce Agnus Dei, ecce &c. Vt omnis, qui ordinatur ad prædicandum,
bonum teſtimonium à populo, & ab his, qui foris ſunt, vt ait Apoſtolus.

In ipſo autem ſuæ prædicationis exercitio tantâ ſemper ſollicitudine ſuam fa- Matt. 13. 6
mam excoluit, vt Apoſtolorum mentem ſolertiſſimus explorauerit de opinione,
quâ ipſum vulgus habebat. *Quem dicunt homines eſſe filium hominis.* Percipiant
hinc Pręſules vulgi opinionem non contemnere, eique nomen carpendi faculta-
tem adimere; ſed accipe verba Origenis: *Exemplo Chriſti debemus ſemper quærere,*
quam opinionem habeant de nobis homines, ut uel emendemus, uel augeamus, ſanè
vt Duce Platone Romanus Orator aſſeruit, *Negligere quid quis de te ſentiat, non* Cic. l. p. de off.
ſolum eſt arrogantis, ſed etiam omnino diſſoluti.

B Hac de re neruos omnes ſuæ eloquentiæ Diuus Chryſoſtomus intendit, vt ad D. Chriſoſ. de ſacerd.
omnem ſolertiam & curam adhortetur Epiſcopos, quâ exiſtimationem ſibi pa-
riant, omnemque à ſe uel leuis labeculę ſuſpicionem amoueant, cum idemmet E-
piſcoporum Anteſignanus omnem à ſe vel tenuiſſimam furti vmbram ademerit.

Ipſe idem Chryſoſtomus quàm luculenter hoc ipſum exercuit! ſermonem enim
ſemel habens ad populum, enixè eum orauit, vt ſi quis aliquid haberet, quo non Chriſ. in 2. ad Theſſ.
probè de ipſo ſentiret, genuinâ beneuolentiâ ipſi aperiret, ut uel ſe de eo expurga- ho. 4.
ret, vel prorſus illud excuteret; facilè nempè eſt, ut plurimis incogitanter ſe erro-
ribus implicet, qui tàm multis variiſque populis gubernandis præficitur.

Quin, Diuo Gregorio docente, ſi quæ noſtrarum actionum ſubiectarum gen- D. Gregor.
tium vituperationem incurrerit, inſtruere eas tenemur de modo, quo ea ſe habue- ep. 39.
rit: quod Principis Apoſtolorum exemplo roborat Diuus Petrus Damianus ad
Alexandrum Secundum ſcribens; hic enim licet Chriſti Domini uices in terris a-
gens nulli ſubeſſet, ſed omnibus præeſſet, ubi percepit, Iudęos aliquos, qui recen-
tiſſimè Chriſti fide ſuſceptâ ſacro fonte erant abluti, offenſionem aliquam acce-
C piſſe, eo quòd ipſe Cornelii Ethnici uiri domum acceſſiſſet, poteſtate depoſita, Act. 10. &
qua ſilentium indicere ipſis poterat, totis uiribus ſtuduit, ut ſe, de eo quòd geſ- 11.
ſerat, expurgaret: præceptum quod à Deo acceperat, illis aperuit, remque to-
tam illis enucleatè deſcribens, ne uel leuiſſimè eius fides in re tanti momenti de-
bita nutaret, ſex teſtes eduxit, quos ſocios in eâ profectione ſuſceperat; hinc ad
nos informandos ſtatuit Damianus: *Diſcat ergo cum de ſuis actionibus conuenitur* D. Pet. Da.
Epiſcopus, rationem reddere humiliter, non de ſuæ eminentia Primatus ſuperbire. l. p ep 12.

Ne autem ſplendida hac uirtutis ſpecie decepti, piæ humilitatis, qua tota ſan-
ctitatis moles fulcitur, iacturam faciamus, & ne ex eorum numero ſimus, de qui-
bus Tacitus ait, *Multos famam, paucos conſcientiam uereri:* illud nobis inhæreat,
primum & potiſſimum noſtræ cogitationis obiectum in uitæ ſanctimonia, mo-
rumque innocentia ſtaduendum; adeò ut omni contentione, nullaque laborum
exiſtimatione habitâ, eam poſſeſſuri, quæcunque alia poſthabentes, non famę pru-
D rigine excitemur, ſed eam tantùm exoptemus, quæ ex actionum noſtrarũ honeſtate
tanquam ex illuſtri fonte, deriuatur, omniaque illa abhorreamus, quibus ea
aliquatenùs impuretur; ſi hæc fiant, duo illa Senecæ dicta quàm egregiè ſimul
conſpirabunt. *Conſcientia fiat ſatis; nihil in famam laboremus;* uirtuti tantùm & Sen. l. 3. de ira c. 41.
Deo, non famæ, non populari ſtudio incumbamus: nequaquam tamen contem-
nenda illa eſt, quin potius ſolertiſſimè cuſtodienda: ad illam tanquam ad finem
nullatenus noſtra opera dirigamus: ſequatur illa res noſtras, ut ancilla, non præ-
cedat ut Domina, noſtræque conſcientiæ moderatrix: *Opinionem quidem & fa-* Sen. l. 6. de
mam eo loco habemus, tanquam non ducere, ſed ſequi debeat. benef. c. vlt.

Nulla certè infęlicior ſeruitus eâ, quâ ſe quis laudibus humanis ſubiicit, & ad
futilis gloriæ lumen, labores ſuos, ſuamque mentem abſumit; hinc enim patet,
non ſolidam à ſe uirtutem, ſed inanem gloriam amari: rurſus accipe Senecam.
Qui uirtutem ſuam publicam uult, non uirtuti laborat, ſed gloriæ. Nec tantùm Sen. ep 113. in fin.
cuiuſcumque meriti iacturam hic facit, ſed breuium laborum ſumptu, immortalem
igno-

[D. Brig l.3. c.16.] ignominiam inſanâ mercaturâ lucratur: quâ de cauſa, vt nos inſtrueret Chriſtus A Dominus, opprobrium Diuæ Brigidæ exhibuit, quo Epiſcopus quidam fuit affectus, eò quòd popularis auræ amantiſſimus, humanæque gloriolæ ſtudioſiſſimus, ſolidam veramque virtutem aſſequi detrectaret: ad aſpectum Diuæ eum coegit, vt inter extremos anhelitus fateretur ex hac inani oſtentatione, ſe ipſum *propter fauorem hominum perdidiſſe*; poſt quæ æternis eum dedit ſupplicijs, Brigidâ inſpectante, mactandum.

Peropportunè igitur memoratus Philoſophus admonuit, eadem protſus ratione noſtras actiones, quæcumque illæ ſint, vel ſecretæ, vel publicæ, inſtituendas, eodemque pretio noſtram tantùm conſcientiam, ac totum terrarum orbem habendum: illud curæ nobis ſit, vt eadem planè ſolertiâ nobis tantùm ac omnibus placeamus, illudque noſtris mentibus hæreat, res noſtras licet in remotiſſimis noſtrarum ædium aditis peragantur, totius tamen exponendas vniuerſi luminibus; hæc ſi nos præſtiterimus, non famam affectabimus, at virtutem, & hanc ſimul [Sen. de vita c.10.] cum illa mutuo nexu coniunctam reperiemus. *Nihil opinionis cauſa, omnia con-* B *ſcientia faciam, populo teſte fieri credam, quod me conſcio faciam.* Hęc Seneca.

Verùm quî excuſandus erit Apoſtolus, cuius maxima oblectatio erat, vt alijs [p Cor.10.33.] placeret, eorumque voluptati inſeruiret? *Sicut & ego per omnia omnibus placeo.* Quin quo pacto hæc illis conſonabunt, quæ ex oppoſito Magnus idem gentium [2. Cor. p. 1.] Magiſter pronunciauit. *Gloria noſtra hac eſt, teſtimonium conſcientia noſtra.* Et [Galat. p. 10] alibi. *An quaro hominibus placere? ſi adhuc hominibus placerem, ſeruus Chriſti non eſſem?*

Optimè ſe res habet, ait Auguſtinus; omniaque ſibi aptè reſpondent. Omnibus placere optabat Apoſtolus, ſuiſque adhærere veſtigijs Epiſcopos omnes optabat, ut ſcilicet eorum opera ſuis populis placerent; *ſed propter ipſorum vtilitatem, non propter noſtram dignitatem.* Noſtram quidem famam ſollicitè excolamus, exiſtimationem noſtram apud populos ſpectabilem faciamus, vt illis adiumento eſſe [D. Aug. l. hom. de paſtor. c.9. tom. 9.] poſſimus. *Neque enim fratres, etiam in illis, quibus placere volumus, gloriam noſtram quarimus, aut gloriam noſtram quarere debemus; ſed illorum ſalutem, vt ſi* C *benè ambulamus, nos ſequendo non errent, imitatores noſtri ſint, ſicut & nos Chriſti Domini*, do Auguſtinum.

Verùm, ſi veſpertilionum inſtar tenebris tantùm homines oblectentur, & bonorum operum lucem auerſati, noſtram pietatem inſectentur, noſtrumque nomen liuido dente mordere voluerint, eò quòd eorum moribus repugnantes ſua vitia pietate noſtra retundamus, & vocali ſilentio arguamus; nulla de eorum opinione exiſtimatio nobis habenda eſt; dedecet, vt ad noſtri nominis integritatem ſeruandam, prauis eorum veſtigijs hæreamus; noſtræ conſcientiæ ſuffragium nobis ſufficiat; ſi qua noſtra opera non commendatione & plauſu, ſed contemptu & vituperatione excipiantur ab improbis, quid ad nos? eorum laudes aſpernemur; inter eos Præſules nos etiam adnumerabimur, quorum pietas maledico [D. Aug. loco cit.] fuit ſermone caſtigata; *Nam ſunt homines temerarij Iudices, detractores, ſuſurrones, murmuratores, quarentes ſuſpicari quod non vident, quarentes etiam iactare* D *quod non ſuſpicantur: contra tales, quod remanet, niſi teſtimonium conſcientia noſtra?*

Noſtrum munus nos expleamus, vireſque omnes ad noſtri nominis lucem ſeruandam intendamus; licet ad eam obſcurandam tota inuidiæ proteruia deſudet, Dei erit, vt vbique ſpectetur illuſtrior.

Alia

A Alia ad idem afferuntur, probaturque, quàm ſolerter & cautè ſuæ proſpicere famæ Epiſcopus debeat. Cap LXII.

ARDVVM nimis eſt inter latrones aurum ſeruare, nullaque ſuperflua dicenda ſolertia eſt, quæ ad hoc referatur. Pretioſiſſimam eſſe Epiſcopi famam ſatis iàm probauimus; & cùm qui ſocij eius ſunt, plerumque non beneuoli fuerint, præſertim ſi ſui muneris partes expleturus ad eorum mores corrigendos inſurgat, maximè ſollicitus ſit oportet, vt illibatam, & integram eam tueatur; Lynceos aperiens oculos, illa etiam euitet opera, quæ licet indifferentia ſint, aliquam tamen ſuſpicionis maculam poſſunt ingerere. Vertagos duos albos ad ſui
B cuſtodiam ſemper Telemachus apud Homerum adducebat; virtutes duas ſemper habeat ſui ſocias & cuſtodes Antiſtes, *Circumſpectionem ſcilicet, & ſolertiam.*

Quatuor illa animantia, quibus diuinitatis ſolium præcingi Ioannes aſpexit, Homer. Apoc. 4. 6.
oculata vndique erant *ante & retro*: Præſules pariter, quibus Regia Chriſti ſedes ſtipatur, oculis vndequaque instructi ad ſuæ famæ integritatem ſeruandam euigilare debent, ſoporemque omnem excutere; quòd ſi ex cuſtodia, quà ſuos populos tueri tenentur, *Speculatores* è Græco idiomate appellantur, multò magis in D.Chriſoſ. l. 5. de Sac.
ſemetipſis cuſtodiendis euigilare debent, cùm tàm facilè cenſorum oculos incurrant, & inuidorum dentibus inuadantur, qui vel ipſum carpere Solem aſſueuerunt, tanquam maculoſum; iure igitur Chryſoſtomus: *Non poſſunt Epiſcoporum vitia diſſimulari; ſed vel parua atque exigua confeſtim manifeſta fiunt.* Tenuiſſimæ quidem labeculæ noſtræ fuerint, oculos ſtatim omnium implent, qui Momi & Ariſtarchi virgâ eas caſtigantes, eas adeò decantant, amplificant, notant, vt nodum in ſcirpo effingant, & vitium in virtute reperiant; ſuas ipſi res deſerunt, & fœdos ſuos mores ab oculis reijcientes, totam in hoc ſolùm operam collocant, vt
C profundiores Præſulum latebras inuadant & ſcrutentur, & ſi aliquid ibi repererint, quod leuiſſimâ maculâ aſpergatur, tanquam turpiſſimum deſcribunt, & è minimâ atomo ingentem tetramque nubem efficiunt: haud quidem Epiſcopo ſufficit, vel morum candor, vel mentis integritas, ſed quæcumque libranda illis operatio eſt, & vocanda ad trutinam, ne aliorum cogitationibus, maleuolentiæ, ſuſpicioni, dicterijs ſubijciantur; neque publicâ tantùm opera, ſed ipſamet magis remota hoc ſortiuntur; quicumque enim aliis gubernandis præeſt, Midæ barbitonſorem domi habet, & pellucidos ædium ſuarum parietes; quodcumque opus, quæcumque vox videtur, auditur, centenis ab oculis, centenis ab auribus, quæ olympiam Claud. 4. Hon. conſul.
Echo imitatæ ſepties eandem vocem accreſcunt.

—— *Nam lex altiſſima fati*
Occultum nil eſſe ſinit, latebraſque per omnes
Intrat, & obſtructos implorat fama receſſus.

D Sic Vates ille, cui conſonat Caſſiodori ſapientiſſimum effatum: *Vndique conſpiceris, qui in dignitatis claritate verſaris: latere non poteſt, quod inter cancellos egeris; tenes lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas ianuas; & quamuis curioſè claudas, neceſſe eſt, vt te cunctis aperias.* Caſſ. l. 12. varias. ep.

Hinc ad Mainardum Eugubinum Hyerarcham, meumque Præceſſorem ſcribens Beatus Petrus Damianus, inter alia, quibus eum benignè informauit, potiſſimam eſſe, ait, cautionem hanc, quà ſuas actiones ſolerter inſtitueret: *Vndique cautus, vndique circumſpectus, omninò te in Sacerdotali grauitate, & honeſtate compone.* Diuus autem Hyeronimus maximam fœlicitatem appellauit, tam moderatè, honeſtèque vitam ſuam transigere, vt ne leuis quidem ſuſpicio irrepſerit, qua obtrectatores, & ſuſurrones eius famam denigrare, vel deflorare valeant, adeò ut mendaciſſimus ab omnibus haberetur, qui eam vel leuiter carpere auderet. D.Pet Da. l. 4. ep 8. D. Hiero. ep l. 4 ad Celan.

Hinc pariter ingenioſiſſimum paradoxum eduxit Plutarchus, illud ſcilicet vtilius

Plut. de vtilit. ab amicis capiend.

lius inter inimicos fore,quod eſt maximè pernicioſum. *In ſimultate, quod eſt maximè noxium,eſt maximè vtile.* A

Quid calamitoſius vnquam, quid acerbius,quàm maleuolis ſemper oculis circumueniri, qui oculiſſimi ſunt, vt aliquid in nobis inueſtigent,quo ſuam carpendi libidinem expleant, noſtramqne famam ſuæ gladio verſatili linguæ eruentent & lacerent; ſemper illi noſtras res explorant & venantur, vel in ſe ipſis, vel in alienis relationibns,quas irrequieti perquirunt, nullam oobis quietem relinquentes; ſed accipe Plutarchi ſermonem. *In ſimultate maximè noxium eſt, quod inimicus ſemper aduigilat; obſeruat quidquid agas, anſam captat calumniæ, videt,luſtrat, circumſpicit vndique vitam tuam.* Ingens quidem videtur hoc incommodum,ſed re verâ maximum beneficium eſt,quod ab ipſis amicis exciperetur; ipſomet amore vtilius oobis odium eſt; ſalutari eoim vi cogit nos ad noſtros ità mores componendos, tantâque prudentiâ noſtra opera conficienda, vt iotegri & illibati videamur: emiſſitijs illis oculis coercemur à vitijs, ad virtutes excitamur, ad honeſtatem in re quacumque vel leui compellimur,adeò vt præclariſſimum vodequaque B probitatis odorem effundamus. *An non tibi conducibile, ad hoc cogi te ab inimicis, vt per omnia cautè & attentè viuas? ut non facias quidquam oſcitanter,& incircumſpectè; ſed ſemper cum diligenti uita ratione inculpates mores conſerues?*

Quàm ;adamuſſim his Antiſtitum ſtatus exprimitur, quorum res, verba,obtutus, nutus adeò excutiuntur, vt ſemper hominum ore circumferantur, ipſique plebeculæ confabulandi iocandique materiem præſtent.Salutarem hæc omnia neceſſitatem imponunt, vt eâ prorſus ſolertia & cautione quamcumq; erroris ſuſpicionem amoueamus à oobis, quà vt pudicitiæ florem tueatur, quamlibet vel tenuem turpitudinis notam à ſe honeſtiſſima puella repellit.

Egregiè ad hanc rem facit loquendi forma, qua ad nobilem viraginem ſcribens Diuus Hyeronimns vtitur: ait enim, ne ſcintillam quidem è noſtris moribus euaſuram, quæ poſteà in exundantes flammas exporrecta noſtrum nomen latè depaſcatur; improbis enim viris illa ſcintilla ſufficeret ad huiuſmodi incendinm pa-

D Hieron. ep 14.ad Celan.

riendum. *Hanc adhibeamus uitæ noſtra diligentiam, ne malæ mentes occaſionem inueniant detrahendi, ne ex nobis ſcintilla procedat,per quam aduerſus nos ſiniſtra famæ flamma confletur.* ſi ſecus fuerit, quid conqueramur de noſtris oblocutionibus, ſi nos illis dicteria & ſcommata ſuppeditemus? *Alioqui fruſtra iraſcemur obtrectatoribus noſtris, cis ipſis obtrectandi materiam miniſtramus.* Hæc Diuus Hyeronimus. C

§. I.

D Anſel.& Thom ibi. p. Cor 6.12

HINC cælitùs edoctus Apoſtolus, ab aliquibus faciendis nos auertit, quæ licet non prohibeantur,adhne ſinixtrè accipi à ſpectatoribus valent.Quem Iatet vnicuique licere, ad res ſuas ſuaque iura ſtatuenda & ſeruanda, cauſas agere, & in iudicium alios accerſere? hoc certè tribunalia ipſa præſcribunt,leges indicunt, omnibuſque Pandectæ ſancitæ ſignificant: quid tamen? aſperè in Corynthios exarſit Apoſtolus,eo quòd diſſenſiones inuicem aſſurgentes non componentes, litibus & cauſis Ethnicorum tribunalia implerent; quid autem ipſe ad hoc confirmandum afferat,iuxtà Sanctorum Anſelmi, Thomæque ſuffragium,eſt,quod *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*, potiſſimùm, vt Vgo Cardinalis ſubdit, quia ex litium & diſſenſionum huiuſmodi æſtu,non leui vulnere boni nominis fama deformetur. Aptiſſima Diuo Bernardo ſententia hæc viſa fuit, qua Eugenium Tertium, cunctoſque in eo ſacros Moderatores inſtrueret, vt impenſiſſimo ſtudio actiones ſuas ad lydium ueluti lapidem exploratas probarent, & antequam eas luci committerent,ſeria inueſtigatione diſcuterent; an primò licerent, an ſecundò decerent,demùm an expedirent; in Euangelicâ enim paleſtrâ nequaquam ſufficit, qnod res aliqua uel liceat, uel deceat, niſi etiam probetur,quod expediat: quod utique erit, cum res quælibet circumſtantiis loci, temporis, gradus ſe attemperauerit: *ſpiritualis homo,&c.* hactenùs Bernardus. D

Præ-

Præterquam quòd qui ad omnia patranda properat, quæ ſibi licita arbitratur,
A in magno periculo verſatur, ne in rerum illicitarum ſordes præceps ruat; nam
etiam virtutes, eò quòd vitijs conterminæ ſint, niſi prudenter & cautè exerceantur, in vitia ipſa deſciſcunt: *Citò enim adducuntur, vt ea faciant, quæ non licet, qui faciunt omnia, quæ licet*; ſic apud Clementem Alexandrinum vir quidam ſapientiſſimus. Clem. Alexan l. 2. Pedag. c p.

Sed prætereunda non videntur, quæ ſuperiùs memoratis verbis perdoctè annectit Apoſtolus: *Omnia mihi licent; ſed ego ſub nullius redigar poteſtate*; ſtupens p.Cor.6.12
hic hæreo perpendens, quod ille idem, qui ad Corinthios ſcribens cunctis ſe tanquam famulum ſubijcit, vt eos Chriſto donaret, *Omnium me ſeruum feci, vt plures lucrifaciam*; nunc nulli ſe ſubijcere fateatur; an ſibi ipſi diſſonet vir æquè doctus ac pius? at ſublimiora petit Pauli mens: iam audi: multa quidem facienda mihi licerent, ſic ille de ſe ipſo, eo quòd nulla macula aſpergantur; verùm quia detrectandi materiem pluribus exhiberent, qui non ratione, ſed opinione
ſubnixi, & vel inuidentia indignati, vel inſcitia cœcutientes redarguere me de
B illis poſſent, ea reiicio, nec expedit, vt illis faciendis inhæream: hac tantùm ratione ductus ab illis faciendis abſtineo, ne vel inuidorum, vel ineptorum dicterijs, ſcommatis, & ſubiectus temeritatis eorũ captiuus fiam: ea quę illicita ſunt fugiens, Dœmonibus non ſubiicior, nec hominum obiurgationes patior, ſi quæ non expediant omiſerim; itá igitur fiet, vt *ſub nullius redigar poteſtate; ſub nullius, ideſt, neque Dęmonis, neque hominis*.

Huic ſe doctrinæ ad libellam conformauit Apoſtolus, tamque exactè illam ſeruauit, vt ferè nimis religioſus videatur: cum enim eum Chriſti fideles deſignaſſent ad pauperibus impertiendas elargitiones illas, quibus ęgenorum inopiam diuites ſubleuabant, noluit ipſe ſolus illi miniſterio ſuam operam dare, ſed Titum, Barnabam, & Apollon ſibi ſocios adſcripſit viros ſummâ exiſtimatione omnibus 2. Cor. 8.
habitos; rationem Corinthijs de hoc attulit; hoc ſtylo: *Ne quis nos vituperet* D.Chriſoſ.
in hac plenitudine, quæ adminiſtratur à nobis; prouidentes bona, non ſolùm coram l.8.de fac.
Deo, ſed etiam coram hominibus. Diuus Ioannes Chryſoſtomus, qui Epiſcopis
C omnibus imitandum hoc præfert exemplum, ne quis eorum ſibimetipſi nimis adblanditus, vel in morum candore, vel in ſuis nominis pondere, vel in ſuſpicionum falſitate confidat; acutè perpendit, nullum è nobis eſſe adeò inculpatum, vt fuerit à quacumque furti nota Paulus alienus; nullus certè adeò effrons erat, qui labem hanc inurere in tantum virum poſſet, nihilque adeò à veritate diſtabat quàm vt in Pauli animum tàm deformis error vnquam irreperet: rationibus tamen his haudquaquam ille acquieuit, ſed perquam cautè prudenterque procedens ſuam innocentiam vndique obuallauit: non eius verba fuerunt, quis vnquam de me inter Apoſtolos Dei impulſu vocantis adſcito perperam opinetur? de me, qui tot admirandis operibus meam ſanctimoniam roboraui? de me, qui eiuſdem Chriſti Magiſterio Gentium Doctoris laurea fui decoratus? de me, qui ad virtutem abſolutiſſimam conquirendam diuitias omnes, omnemque Mundi pompam ſpontè calcaui? Nihil ſanè ex his eius animum tranquillauit, ſed ab omni quocumque diſcrimine famam ſuam, quæ potiſſimùm in ſacris Moderatoribus tenerri-
D ma & delicatiſſima eſt, auertens ſapienter arbitratus eſt, facillimum pleriſque fore, vt malam de eo cogitationem habentes ſui probitatem nominis obſcurarent; vt nos etiam erudiret, Diuo Chryſoſtomo docente, tam cautus et ſagax Paulus inceſſit; audi iam, quæ Epiſcopos alloquens habet Chryſoſtomus. *Si enim Beatus* D.Chriſoſ.
ille Paulus veritus eſt, ne furti apud diſcipulos ſuſpectus eſſet, quo nomine & alios vbi ſup.
in pecuniarum adminiſtrationem ſecum aſſumpſit, vt ne quis, inquit, nos carpat in hac exuberantia, quæ à nobis adminiſtratur; quomodo non omnia à nobis agenda ſunt, vt malas à nobis ſuſpiciones amoueamus, quantumuis licet falſas, iniquas, & ab ea, quam habemus opinione alienas? Sed attentè Diui Pauli ratio perpendatur oportet; nos enim, ſic ipſe, ipſamet honeſta & pia opera ſic agere decet, vt non tantum illis Deus, cuius oculis omnia adyta reſerantur, oblectetur, ſed humani etiam oculi, qui non rarò, vel inuidiæ præſtigijs, vel inſcitiæ nebulis caligantes, ea vel non cernunt, vel non diſcernunt: belluinis ſanè luminibus frequenter E-

piſcoporum res populi inſpectant, nullâ ratione, prudentiâ nulla illuſtratis, &
in nos, tanquam in ſcopos, tùm ſapientum, tùm inſipientum linguæ ſententiæque A
collimant.

Noſtrâ igitur eſt, vt non ſolum noſtram exiſtimationem non negligamus, ſed
ne vel leuiſſimam earum omnium rerum, quæ ſiniſtram in partem trahi poſſunt.
ſuſpicionem inferamus, vt conſilio priùs opinionem præueniamus, quæ de re no-
bis faciendâ haberi poſſit, vt eâ curâ, ſolerriaque tùm noſtra opera, tùm verba
inſtituamus, quæ inſtitueremus, ſi omnium Cenſorum ſupercilia nobis adeſſent;
vt demùm ſuſurronum omnium & prudentum effrænatam libidinem retundamus
& repellamus; in hæc omnia Diuus Chryſoſtomus nobis inſinuanda conſpirat.
D Chriſoſ. l. 6. de ſac. *Tantum certè oportet, imò vero longe maius ſtudium adhiberi, vt malas opiniones,
non ſolùm dum erumpunt, diuellamus arceamuſque, ſed & procul vnde irrumpere
poſſunt, proſpiciamus; atque adeò cauſas ipſas, è quibus enaſcantur, longe ante tem-
pore interimamus; non etiam dum coaleſcant, & in vulgi ore verſentur, ac diuulgen-
tur, expectemus.* Vt enim egregiè Diuus Athanaſius pronunciabat, ſufficit, vt
D Athan. ea quæ de nobis diſſeminantur, licet vera non ſint, vero tamen ſint proxima, vt B
ea caueamus; licet enim poſtea ab illis nos expurgare conaremur, adhùc tamen
macula ſemper aliqua noſtro nomini adhæreſceret.

Hæc igitur via eſt, quà non tantùm oblocutorum proteruiam fugiamus, ſed
gloriæ etiam faſtigium teneamus, quà tùm Dei nomen, tùm noſtræ Religionis,
cui deſponſamur, dignitas honoretur: quàpropter nulla nobis admiratio ineſſe
debet, ſi idem ille Deus, qui vel neceſſarij victus cupiditatem extinguere conten-
dit in nobis, boni nominis appetentiam & votum in nobis excitauit; hac certè viâ
Matth. 6. Iudith incedens humanæ gloriæ apicem aſſecuta, ſuum nomen celeberrimum vn-
Eccl. 41. dequaque exhibuit; profectò non è ſingulari, quà excellebat pulchritudine, non
ex opum ſanguiniſque præſtantia celebre Iudith ſuum nomen effecit, ſed è pie
tate, quam eximio ſtudio omnibus ignota colebat, adeò vt nullus quidem tam
impudoratus & effrons eſſet, qui de eâ non ſuſurrare tantùm, ſed ne ſuſpicari
quidem leuiter poſſet; pennas ipſa ſuo nomini præſtitit, quibus per hominum ora C
Iudith 8. fœliciſſimè volitaret. *Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quia timebat Dominum
valdè, nec erat qui loqueretur de ea verbum malum.* Hinc meritò nos adhortatur
Orig. tra p. in Matth. Origenes, ut ſollicitè ſemper ab omnibus inquiramus, rectè ne de nobis & Præ-
fecturâ noſtra ſentiant & opinentur populi, ut quæ mala fuerint, corrigere, quæ
uerò bona, optima efficere ualeamus; certè ad nos erudiendos, hoc idem Primus
& Supremus Præſulum Magiſter exhibuit, dum Apoſtolos ſciſcitatus fuit. *Quem*
Matt. 16. 13 *dicunt homines eſſe filium hominis.*

Sæcularibus à rebus alienum futurum Epiſcopum. Cap. XLIII.

D

TAM excellens & egregins ordo eſt, quo ſupremus rerum omnium conditor
vniuerſitatem hanc ſeperauir & ſtatuit, ut nel immutari, uel diſſolui aliquâ
ex parte non poſſit, quin ſimul omnia fœdè diſſoluantur & ferè intereant; ſi mo-
tus, ad quem cæleſtis aliquis orbis uel ſydus aliquod accommodatum eſt, omit-
teretur, ut aliò ſe moueret, ſi alterius elementi ſedem elementum aliquod oc-
cuparet, annon primum tetersimumque chaos cuncta repeterent? ſi pedis munus
in humano corpore obire oculus ueller, oculi officium manus, an non turpiſſimus
homo eſſet, omniaque Lybiæ monſtra ſuâ fœditate præcelleret?

In ipſomet Eccleſiæ corpore munera ſua, ſuas ſedes dixtinxit ſingulis Deus,
diſtinctaſque deſignauit: nobiliorem ſedem, ut capita, ſortiuntur Epiſcopi, quorum
eſt alios præire & moderari, & ſyderum inſtar, tùm morum tùm ſermonum lumine
tenebras inſcitiæ depellere, ſcelerumque noctem fugsre.

Si ergò Epiſcopus ſtudio omiſſo, quo ſe Deo, rebuſque Diuinis tradens, &
popu-

populorum pietati inter preces & ſacra proſpiciens, miniſteriū pedis exercens, vijs
A lutulentis & cœnoſis adhæſerit, hoc eſt ſæcularibus negotijs ſe irretierit, cogi-
tationibus mentem, prophanis ſermonibus linguam totumque animum futilibus
hiſce ſæculi rebus implicauerit; ſi ab eâ diligentiâ, ſolertiaque diſcedens, quâ
gentium ſibi commiſſarum fœlicitatem comparare, diuinamque amplificare glo-
riam poſſet, iniurius ipſi Deo eſſet, legeſque diuinas euertens ſuam dignitatem
violaret, an non ſacrum hunc ordinem fœdè perturbans, in reliqua eius membra
inſaniret? hoc profectò illud eſt, quod Epiſcopos Gregorius alloquens inſinua-
uit his verbis: *A ſubditis ergo inferiora gerenda ſunt, à Rectoribus ſumma cogitan-* D.Gregor.
da; vt ſcilicet oculum, qui prouidendis greſſibus præeminet, cura pulueris non ob- ep.2.paſt.
ſcuret: caput namque ſubiectorum ſunt cuncti, qui præſunt, & vt recta valeant pe- c.7.
des iter carpere, hoc procul dubio caput debet ex alto prouidere, ne à profectu pe-
des torpeant, cum curuata rectitudine corporis caput ſeſe ad terram declinat.

Abiecti & ſordeſcentis animi Præſul ille eſt, qui rebus hiſce infimis verſandis
intentans, in ſuo miniſterio exercendo torpeſcit; ſi rerum terrenarum puluere
B ſacri oculi illinantur, ineptos ſe præſtabunt ad pedes rectâ viâ ducendos: facilè
igitur erit, vt ſimul cum reliquis præcipites in ſcelus ruant: quin ad tantum Sa-
cerdotium implendum ineptos huiuſmodi viri ſe oſtendunt; vt enim pronunciauit
Diuus Chryſoſtomus, amouendi prorſus à tantâ dignitate eſſent tàm corrupti D.Chriſoſ.
abiectique viri; hoc certè Deus ipſe indicauit in Aminadab, de quo Samuelis ore ..6.de ſac.
Iſai dixit, *Non hunc elegit Dominus*; hac certè ratione, quia Aminadab idem ſonat p.Reg.16 8
ac *Vrbanus*, hoc eſt, qui terrenis rebus ſponte & facilis implicatur: ad Epiſco-
palem ſedem efferendum quis hunc arbitretur, ait Gregorius. *Meritò igitur Do-* D.Greg.16
mino conſulto repellitur (Abinadab) *quia ſancta Eccleſia ad regimen animarum non* in l.Reg.
elegit negotijs ſæcularibus ſtrenuum, ſed ſpirituali conuerſione decorum. Vrbani qui- D. Gregor.
dem ſunt, qui poſtpoſita intentione cæleſtium, exterioribus ſtudijs ſeſe oſtendere hom. 31. in
ſtrenuos conantur. Hoc idem eodem Magiſtro docente, vt in veteri lege viri gib- Euang.
beroſi excluderentur à ſacris; curuas enim animas terreniſque operibus nimis in-
tentas repellit ab aris ſanctiſſimus Deus.

C Qui autem ſimul cum cæleſti globo terrarum molem annectere arbitratur, al-
teroque oculo Cælum, alioque ſolum intueri, ſimulque Dei Arcam, & Dago- p.Reg 5.
nis Idolum in animi Templo adorare, nimis profectò aberrat: indignatur in eos Leuit. in p.
acerbè Deus, qui cultum ſimul & contemptum ſimulant, & in cordis thuribulo
prophanas flammas vnà cum ignibus ſacris accendunt; his igitur omnibus nos
numen admonuit, maximè ſibi noſtrorum cordium diuiſionem ingratam inui-
ſamque eſſe; vt ſoli Deo ſtuderemus nos ipſe elegit, nec pati libens poteſt, quod
vnam noſtrùm partem Deo, Mundo alteram, & fortè potiorem diuiſo ſtudio
committamus.

Illuſtrem ad hoc edocendum paræmiam Cæleſtis Magiſter adhibuit, *Nemo po-* Matt. 6.20
teſt duobus Dominis ſeruire. Aulicus, qui duobus ſimul à diuerſis Principibus mer-
cedem acciperet, ſuum certè munus explere non poſſet; ſuſpicionem illi ingereret,
qui eum priùs dignitatibus & honoribus eum ſibi obſtringere ſtuduiſſet, ad alte-
rius obſequia paratiſſimum eum poſteà inſpectaret; Terrenis è ſordibus ad diui- D.Ambro.
D num propè gradum ſuâ nos beneuolentiâ Deus euexit, & inter ſuæ aulæ magna- l.p off.c.36
tes adſcripſit, vt Mundi ſeruitute contempta, reiectâque, numinis obſequio va-
caremus.

In Mundum veluti hoſtem ſuum acerrimum bellum Deus indixit, & ad illud
gerendum ſuarum cohortium nos Præſules ſuos duces inſtituit; facilè igitur per-
duellionis notam ſubibimus, & perfidi audiemus, ſi eius arma tractantes in eius
caſtris immorabimur, eiuſque cultui ſtudebimus.

Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus: ſic olim ad Epheſi Antiſti- 2.Tim.2.4.
tem ſcribens Apoſtolus, hæc etiam ratione ſententiam roborans, vt placeat ei,
cui ſe probauit. Si igitur Mundi ſtipendia noſtrum animum ſuis illecebris at-
trahentis acceperimus, placere nunquam Deo valebimus: ne Timotheum virum
ſanctiſſimum ſæcularia hæc opera à ſacris rebus auerterent, metuebat Apoſtolus;
quantò magis de nobis metuendum, qui tam longè ſanctitate, quam ætate à Ti-
motheo diſtamus?

Quod

Digitized by Google

Quòd ſi quis ſub aliquo Duce meret, militari tantùm rei addictus, cætera miniſteria deſpicit, nec ſe mercaturæ officijs immiſcet; quantò magis qui fidei exercet militiam, ab omni vſu negociationis abſtinere debet? A Sacrum regimen, & Mundi negotia nullam inter ſe ſocietatem pati poſſunt; diſcordia adeò ſunt, vt ſe inulcem eijciant & trudant; bituminatum quid mundana opera præferunt, cum tractari non poſſint, quin viſeo manus & animos obliniant, noſtraſque mentes ad ſe trahentes, à rerum ſacrarum amore penitùs eas auellant; hac in ſententiâ Apoſtolum fuiſſe, doctiſſimus Aſceta Morus docet his verbis *Nemo, inquit: Apoſtolus, militans Deo, huius vitæ negocijs implicetur: etenim ſi hiſce implicitus, affectiones ſuperare voluerit, ſimilis eſt ei, qui paleis conatur incendium reſtinguere.*

D. Mar. Fre. de leg. ſpirit. n. 108

D. Hieron. ep. 128.

Nec aliud fuiſſe in cauſa docet Diuus Hyeronimus, cur Deus olim præceperit, vt frugum fructuumque primitiæ ſupremo Hyerarchæ donarentur, niſi quià victu veſtituque ſatis Sacerdos ornatus, quacumque aliâ terrenâ cogitatione liber, totâ contentione diuinæ diſciplinæ ſe manciparet.

Sin. ep. 57.

Cum ad prænobilem quendam magiſtratum capeſſendum ſemel Syneſius Ptolæmaidis Antiſtes aduocaretur, conſtantiſſimè eum reiecit, illud aſſerens, olim B apud Aegyptios & Hebræos ſimul cum Sacerdotio politicum regimen iuſtis è rationibus coaluiſſe, quæ tamen rationes nunc temporis non ſuffragantur, cum ſimul hæc duo necti non poſſint. *Reipublicæ adminiſtrandæ vim cũ Sacerdotio coniungere, perinde eſt, ac ea nere, quæ nendo connecti debeant.* Deus enim ipſe ſacrum à regimine prophano diſcreuit, & à Myſtarum vitâ vitam laicorum; alios ad infimarum rerum fęces conuertit, alios ſibi ſociauit. His etiam, ſubdit, prophana negotia, quò magis ſæcularibus viris accommodantur, eò etiam magis ab hominibus Deo ſacriſque rebus initiatis fore aliena, nec ſibi vires illas eamque mentem ineſſe, vt ſimul Epiſcopi maximum munus, terrenaſque res agendas aſſequi poſſit. Quia verò aliorum Antiſtitum exemplum ei obijciebant, qui ſimul Deo, mundoque vacabant, modeſtiſſimè reſpondit, ſe quidem eos damnare nunquam auſurum, ſed potiùs eorum aptitudinem admirari, quà poſſent vtrique Domino inſeruire; Soli quidem hos comparandos, qui luce illibatâ ſordibus immoratur, ſe C verò huiuſmodi eſſe, vt ſi terrenis iſtis rebus inuolueretur, vix totius Oceani aquis collectas ex his maculas abſterſurum. *Ordinatum eſt, vt illi quidem, in rerum negotijs, nos autem in precibus verſemur, quid igitur reducis? qui neque, vt gubernamus, ſed falsò, vt gubernemus expetis: otio opus eſt ei, qui cum philoſophia Sacerdotio fungitur. Non condemno Epiſcopos, qui in rerum negotijs verſantur, ſed magis miror eos, qui vtrumque poſſunt: mea facultas non eſt duobus Dominis ſeruire; ſi verò ſunt aliqui, qui neq; à condenſcenſu læduntur, poterunt ſanè, & Sacerdotio fungi, & Ciuitatum præfecti eſſe. Radius enim Solis cum ſtercore verſatur, purus manet, non inquinatur? Ego verò hoc idem cum fecero, fontibus & mari opus habeo.*

apud Sur. 29. Nou. c. 29.

Sic Diuus Radbodus Traiectenſis Antiſtes Galliarum Regi ad quoddam ſui Regni negotium pertractandum eum aduocanti reſpondiſſe fertur, fas quidem eſſe, vt Principibus ſuis paratiſſimi populi obediant, *ſed Epiſcoporum non eſſe ſæcularibus implicari negotijs*, in quorum caſtris milites Chriſti militant, totamque eorum operam in gentium vtilitate collocandam.

apud Sur. 29. Nou. c. 29.

Diuum etiam Hugonem Lincolnienſem Præſulem acerrimè ſuus Archiepiſcopus inſectatus fuit, eo quòd de plurimis, quibus implicabatur ſæcularibus negotijs eum caſtigaret; reſipiſcens tandem Epiſcopus hæc reddidit. *Libenter ignoſco; quod autem ſæpè te reprehendi non me pænitet; ſed quod id crebrius non feci, id potiùs doleo: vidi namque ſæcularibus negotijs animum tuum plus ſatis implicari, iacturamque non paruam in ſubditis tuis fieri.*

§. I.

SI in arando solo, auerſo vultu, laboret Agricola, non rectos, at obliquos ſulcos agẽs, Dominum coget, vt ad illud exercendũ munus imparem è ſuâ domo teijciat:

A ciat: idem de Epiſcopo dixeris: hic enim ſi poſt laborem in ſuâ Eccleſiâ excolendâ ſuſceptum, ad ſæcularia negotia mentem ſuam conuerterit, ad Epiſcopale munus adminiſtrandum, ſacraſque tractandas res ineptus fuerit, oportet quâ quidem ſententia verba illa Chriſti Domini ore prolata, *Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt Regno Dei*, excepit magnus Suarius, Regni Dei nomine militantem Eccleſiam intelligens; multò autem minus æternam ipſe gloriam aſſequetur, ſi Regnum Dei triumphans Eccleſia ſit.

Suar. to. 2. de relig. tr de voto l p. c.20.16.

Hoc idem ad Tertulliani mentem, cui pariter Theophilactus adhæſit, verbis illis, quibus Apoſtolos, eorumque Succeſſores edocuit, cæleſtis Magiſter indicauit: *ſint lumbi veſtri præcincti*: ac ſi diceret, quæcumque ſeculi vſum ſapiunt, amouete, curas omnes terrenas exoluite; *ſuccingere debemus lumbos, ideſt, expeditos eſſe ab impedimentis laciniosæ vitæ & implicatæ.*

Luc. 12.35.
Tertul. l 4. cont. Marc. Theoph in Luc. 12.

Vt autem altiùs animis noſtris ſaluberrima hæc ſcientia adhæreſcat, iterum, ſed alia dicendi formâ conueſtitam eam expreſſit; *Attendite autem vobis, ne forB tè grauentur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ*, hoc eſt iuxtà Arabicum idioma, *& ſollicitudine rerum mundi*: his autem apertè indicat, quod ſicuti, qui ventri dediti pergræcantur, impares fiunt ad regimen populorum grauiaque negotia pertractanda, ſic pariter hoc idem dicendum de his, qui nimia rerum terrenarum ſollicitudine occupantur: quin, vt ibi Euthimius docet, à cæleſtibus pertractandis & recogitandis eorum animus auocatur, & quod deterius eſt, *Vitæ huius curæ, crapula item, & ebrietas, homini intellectum adimunt, fidem obſcurant, & earum rerum quæ ſunt vtiles ac neceſſariæ, obliuionem inducunt*: Quę Titi verba perpendenda accuratiſſimè ſunt. Optimè igitur factum, vt ad hoc idem edocendum tùm Sanctiſſimi Pontifices, & Magiſtri, tùm ſacra Concilia ſimul conſpirarint. Clariſſimè hæc omnia Diuo Iacobo Hyeroſolimitano Epiſcopo ſignificauit Diuus Clemens Pontifex Petri diſcipulus & in Vaticanæ Reipublicæ adminiſtratione Succeſſor; verba eius hæc ſunt. *Te quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abiicias*, vetuit ei, ne pro vllo in re pecuniariâ ſponderet, ſuamque operam inter litigia & cauſidicos C daret, ne ſcilicet his à ſacris cœremoniis mens abſtrahatur & præfocetur, adeò vt ſuum miniſterium, ad quod electus & euectus à Deo fuit, ritè exercere, & explere non poſſit: *Ne præfocatus præſentibus hominum curis, non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos à malis: iſta enim opera, quæ ſibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi inuicem vacantes laici, & te nemo occupet ab his ſtudijs, per quæ ſalus omnibus datur.*

Luc. 21.34
Eutim. & Titus ibid.
D. Clem. epiſt.p. circa quidem 29. 11. q.p.

Nec tantùm Epiſcopis hoc ſacri Canones prohibuere, ſed Presbyteris etiam & Diaconis, eâ conditione, vt ſi deliquerint, ſuo munere ſpoliētur: *Epiſcopus aut Preſbyter, aut Diaconus, nequaquam ſæculares curas aſſumat; ſin aliter, deijciatur.* Chalcedonenſe item & Carthaginenſe Concilium hoc idem ſub Cenſoriæ animaduerſionis pœnâ prohibuerunt: Patres autem, qui Carthaginenſi Concilio adfuerunt, tantâ in hoc contentione laborarunt, vt ſacris Eccleſiæ ſuffragiis eos ſpoliarent, qui ſuorum filiorum orbitati tutorem Presbyterum inſtituiſſent: *Quia D apud altare Dei non meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & Miniſtros voluit auocare.* Hanc certè pœnam in quendam è ſuâ Diœceſi Diuus Cyprianus irrogauit, eo quòd hunc ſanctum Canonem iniurius violarit.

Can. Apoſt c. Epiſc. 3. 88.diſt.
Conc Calced. can.3.
Conc.Cartag p. c.17. 18.& 20.
D Cip ep. 9 l p

In hoc præcipuè Epiſcopis omnibus commendando, eximiè Diuus Gregorius in aureo opere, quod Paſtorale inſcribitur, laborauit; eò autem magis neceſſarium hoc tantus Pontifex æſtimauit, quò ea ætate plurimi erant ſacris à rebus adeò auerſi, rebuſque ſæcularibus impediti, vt penè in iſtis ſolùm agendis oblectarentur, interque eas, velut inter delicias, ſe dulciter volutarent: quàm autem moleſtum hoc Deo ſit, ex eo ipſe primùm confirmat, quod ex Oſeâ Vate minatur, *& erit ſicut populus, ſic Sacerdos*; dum in prophanis negocijs peragendis, & caducis operibus pertractandis vix à ſæcularibus viris Epiſcopi diſcernuntur; tum etiam ex eo, in quod acerbiſſimo queſtu erupit Hyeremias: *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides Sanctuarij, in capite omnium platearum*: Egregiè hic Pontifex doctiſſimus explicat, quàm abiectè San-

D Gregor p.2.paſt.c.7
Oſe.4 6.
Thren. 4 2.

Sanctitatis

D.Gregor. p.2.paſt.c.7 ſtitatis aurum, quo olim pretioſiſſimè irradiabant Epiſcopi, inter huiuſmodi actiones obſoleſcat & ſqualleat; quis credat gemmas illas, quæ ad ſupremi Sacerdotis veſtem illuſtrandam *in Sancta Sanctorum* eliguntur, vel pyroporum & iaſpidum inſtar Sanctuarij faciem ſunt ornaturæ, inter ſęculares ſordeſcere curas, & lutulentis rebus obuolutas miſerandum in modum extingui? A

His vltrò adhæſit ſacra Synodus Tridentina, quæ tùm in Cleri, tùm populi Chriſtiani moribus corrigendis veluti primum lapidem hanc legem collocauit, quâ Epiſcopos ad reſidentiam obſtrinxit, eaque omnia ab ſe remouenda, quæ ſuam mentem à tanti Sacerdotij onere amouerent.

§. II.

SVI muneris Maieſtatem nimis obſcurat, & ab Infularum nobilitate ſeruandâ diſcedens nimis eas dehonorat, qui curas omnes, labores omnes, & ſtudia in terrenis hiſce rebus peragendis impendit, quæ potius ad Dei gloriam, ad populorum ſalutem deberet abſumere, cum ad ea præſtanda nos Deus elegerit, qui teſte Diuo Gregorio Nazianzeno, *Caleſtes nos ipſos deſignauit.* B

Nazian. orat. 2.

Quàm abiectum & degenerem animum ille oſtendit, qui non corruptos & vitiatos ſui populi mores, ſed rem, quæ improſperè ceſſerit, pluris æſtimarit, magiſque curis humanis, quàm ſui curæ gregis euigilet; è ſtellarum nomine, quo in Apocalypſi deſignantur & ornantur Antiſtites, probè innoteſcit, eâ terrenis à rebus menſurâ longè futuros, quâ Cælum à terrâ diſcedit.

Apocal.

Appoſitè hic commemorauerim, quæ de Libanio Sophiſtâ Suidas, & Eunapius referunt: maximo hic pretio ab Antiochiæ Principe Iuliano habebatur, eâque de causâ Prætorij Præfecturâ fuit ab illo donatus: conſtantiſſimè clariſſimam eam dignitatem Libanius reiecit, aſſerens longè pluris ſibi eſſe Sophiſtæ nomen, ac Præfecti munus: non tempus tantùm vtiliùs à ſe impendi in Sophiſtæ diſciplinâ æſtimabat, ſed illuſtriorem ſe ipſum reddi è Philoſophię ſtudijs, quàm è Reipublicæ negotijs: ſui nominis iubar diminui cenſebat è Præfecturæ miniſterio, quæ licet illuſtriſſima aliiſque ardentiſſimè concupita; longè tamen Philoſophici nominis nobilitati concedebat: licet enim Præfecti munus opulentum & perhonorificum eſſet, tot tamen tantiſque diſtractionibus erat obſitum, vt eos à ſe ſplendores eriperet, quibus Philoſophiæ facultas illuceſcebat: an igitur ſibi ſuadeat Epiſcopus, nullam ſui nominis diminutionem faciendam, ſuam famam non decolorandam, ſuaque opinione deperdita magno pretio habendum à ſubditis, ſi terrenis rebus immiſceatur, eaque etiam ipſe auidè pertractet, quæ vix viris ſęcularibus conceduntur? *Qua autem mente animarum Præſul honore paſtorali inter cæteros vtitur, & in terrenis negotijs, quæ reprehendere in alijs debuit & ipſe verſatur?* ſic Gregorius. C

Suida apud Volater. l. 16. Anth.

D. Greg. 1. p Paſt. c. 7

Illud ſciant, adeò ab ipſis ſuum munus dehonorari, vt iuxtà ea, quæ Diuæ Brigittæ Diuus Ambroſius cęlitùs indicauit, qui ex Epiſcopis rebus ſæcularibus ſe implicans, ab amore ſponſæ ſuæ diſtrahitur, adulter fit, tamque illuſtri connubio indignum ſe præſtet; pari autem modò hic vileſcit ac Samſon, cum Philiſtæorum ludibriis & ſcommatis fuit exceptus; ipſe enim etiam mente cœcutiens, inter rerum prophanarum tenebras, ad terreſtrium ſollicitudinum verſandam molam alligatur: Hęc Diuæ Brigittæ Virgo Beatiſſima. Vides igitur, quàm ex Epiſcopali ſede dehiliens præceps ruat & à ſe deſciſcat, qui prophanis negotijs irretitur; ſed audi Beatum Petrum Damianum. *Eccleſiarum quoque Rectores, quibus potiſſimum huius rei cura debuiſſet incumbere, tanto mundanæ vertiginis quotidiè rotantur impulſu, vt eos à ſæcularibus barbiraſium quidem diuidat, ſed actio non diſcernat.* D

Reuelat. S. Brigit. l. 4. c. 126. D. P. Dam. ep. 15. l

Vtinam illud impreſſum animis noſtris adhæreat, longè alia nobis peragenda negotia, quàm quæ maximum nobis negotium faceſſent, cum ad æterni ſupremiq; Iudicis tribunal ſiſtemur rationem reddituri: excelſa negotia hæc ſunt non abiecta, cæleſtia non terrena, quæ ſcilicet in hoc verſari debent, vt populi Deo ſe

voueant,

voueant, vt diuinum Paſtorem gentium nobis commiſſarum greges aſſequantur:
A His tantùm negotiis nos Deus addixit, vireſque opportunas dedit, vt illis vaca-
remus: *Negociamini dum venio.* Quapropter ne conſortes ſuppliciorum & obiur- Luc. 19. 19.
gationum fiamus, quibus inutilis ille ſeruus affectus fuit, qui talentum ſine vllo lu-
cro otioſus ſeruauit, dignitatis acceptæ talentum mundanis rebus obuoluere non
debemus: nec enim, docente Diuo Gregorio, aliud eſt, *Talentum in terram fo-* D. Gregor.
dere eſt acceptum ingenium terrenis actibus implicare, lucrum ſpirituale non quære- hom. 9 in E-
re, cor à terrenis cogitationibus nunquam leuare. uang.

Hac etiam de cauſa, ait Theodoretus è veterum Præceptorum ſententia, eum Theod q 7.
Deus ex accenſo rubo Moyſem euocauit, vt non greges, vt Paſtor, ſed populos, in Exop.
vt Princeps moderaretur, ei præcepit, vt ſibi calceamenta ſubriperet, *ſolue cal-* Exod. 3. 5.
ceamentum de pedibus tuis; mortuorum enim, animantium pelles, è quibus calcea-
menta componuntur, curas ſæculares ſignificant, quas à ſe populorum Antiſtites
tenentur penitus amouere. Hoc idem pariter Deus indicauit, eum præcepit, vt anti-
B quæ legis Sacerdos, in quo nouæ legis Antiſtites exprimebantur; Rationale indue-
ret, in quo duo hæc verba *Veritas & doctrina* inſculpebantur; vt ſcilicet oſtenderet, Exod. 28.
quod cū Epiſcopus ſanctimoniæ & ſapientiæ ſuum animū deuouiſſet, abſq; ſacrile- 30.
gij nota non poterat enim rebus ſæcularibus, viriſq; mundanis implicare, eo pror-
ſus modo, quo ſacrorum violator æſtimatur, qui calicem Deo ſacrum ad pro-
phanos vſus adhibeat; non mihi hæc debes, at Arnoldo Abbati doctiſſimo: ſigni-
ficare his voluit, *Quod qui hac veſte induitur, in qua litteris doctrina, & veritas* Arnold. tr.
impreſſa eſt, conſecratum doctrina, & veritati pectus ſuam intelligat, neque debere de 6. & 7.
ſæcularibus negotijs, actionibus, & lucris occupari. verb. Dom.

Sanè qui Epiſcopi muneri intentus ſingulas eius partes cupit abſoluere, tan-
tum laboris, tantum curarum in eis perficiendis inuenit, vt vix ſibi temporis ali-
quid ſupereſſe videatur, quo leuioribus rebus incumbat & in alia abſtrahatur,
quæ licet grauiſſima videantur, nullius tamen momenti ſunt præ illis, qui-
bus ſacra dignitas obſidetur: opportunè hic apponantur ea, quæ lacteo atramento
fluentia fęliciſſimo calamo Diuus Bernardus ad Eugenium Tertium, omneſque
C in eo Epiſcopos ſcribens exarauit; eorum nempè animum cæli inſtar terrenis à
ſordibus longè diſceſſurum, rebuſque tantum excelſis & cogitationibus ſacris oc-
cupandum: do eius verba. *Vacuum prorſus à ſollicitudine rerum minorum & ciui-* D. Bern. l. 4
lium oportet eſſe animum tum magnis & tam multis intentum rebus. Oportet libe- de conſid.
rum eſſe, quem nulla ſibi vindicet violenta occupatio. Oportet ingenuum, quem nul- c. 6.
la deorſum trahat indigna affectio. Oportet rectum, quem nulla ſeorſum auertat ſi-
niſtra intentio. Oportet cautum, quem nulla ſubeat furtiua ſuſpicio. Oportet vigi-
lem, quem nulla à ſeſe abducat peregrina, & curioſa cogitatio. Oportet firmum, quem
nulla concutiat repentina turbatio. Oportet inuictum, quem nulla fatiget vel conti-
nua tribulatio. Oportet amplum, quem nulla coarctet rerum temporalium amiſſio.
ex his quæ præmittit hoc inde conſequitur. *His te non dubites, & bonis priuandum,*
& feriendum malis, ſi animum diuidens, & Dei rebus, & tuis pariter reculis volue-
ris impertiri. Leuiſſimas reculas tantus vir appellabat quæcumque negotia licet
D ingentia, quæ ad temporaneum Summi Pontificis regimen ſpectabant; quis hinc
non colligat, quot quantiſque obiurgationibus inuadendus eſſet ille Epiſcopus,
qui res inter domeſticas & ſacras animum diſtraheret, curaſque laboreſque
diuideret?

Diuitiarum amorem maximè in Epiſcopis eſſe indecorum: Cap. XLIV.

QVuocumque vel perleui crimine Epiſcopalis dignitatis omnibus veneran-
dæ candor obſcuratur: ſed præ alijs turpiſſima ea labes eſt, quam auaritiæ 8. 1. qu. 8.
infligit, eo quòd, cum maximè omnium huic dignitati diſſonet, eam pariter maxi- ar. p. ar. 3. 6
mè dehonorat, æternoque dedecore infularum iubar obuelat. & ad ſec.

In immoderato opum amore iuxtà Magiſtri Angelici mentem, auaritia verſatur, qui è corde tanquam è fonte diffluens, in exteriores actiones exundat, vel A eas nimis ſtudiosè perquirens, vel contra liberalitatis leges eas adaugens: hic ſanè vituperandus in omnibus eſt, at præſertim in ſacris viris, qui ſuis omninò commodis abſtinere debent, cæleſtibus tantùm & diuinis rebus intenti, eòque magis à fictilibus opibus alieni eſſe debent, quò ad veras virtutum opes auidiorem animum conuertere debent, iuxtà illud Diui Bernardi, *Vera diuitia non ſunt opes, ſed virtutes, quas ſecum conſcientia portat, vt in æternum diues fias.*

D. Bernar. ſerm 4 de Adu.

Inter reliquas optimi Medici partes eam maximè requirit Hippocrates, vt contemptor diuitiarum ſit, niſi enim *contemptum pecuniarum* habuerit, ſuæ facultatis excellentiam aſſequi nullatenus poteſt, & illuſtris famæ culmen attingere: multò autem validius in Epiſcopis hoc idem requiri quis neſciat, qui populorum diuini Podalirij ſunt, morum Magiſtri, & ad cęleſtem beatitatem duces populorum: quàpropter ornamenta Epiſcoporum recenſens Apoſtolus, hoc etiam appoſuit, *Non cupidum*; quod idem in Apoſtolicis conſtitutionibus confirmauit Diuus Clemens, aſſerens Dœmonum familiarem, Deoque maximè inimicam eſſe auaritiam: diuitiarum appetens non à ſacris tantùm muneribus, ſed ab ipſo politico regimine remouendus videtur, cùm nulla poſſit authoritas ei conferri, qui opum amore tenetur, ni turpiter proſtituatur.

Hippoc. l. de decent. orna.

9. Tim. 3. B

Optimè hoc ſapiens Iethro ſignificauit, cum Moyſem ſuum generum inſtruxit. *Prouide de omni plebe viros ſapientes, timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderunt auaritiam.* Nec aliâ de ratione Ariſtoteles nobilibus tantùm & opulentis viris primos eſſe magiſtratuum faſces impertiendos pronunciauit, vt Carthaginenſibus in more erat, niſi quia facillime qui pauperes ſunt, opum, quibus carent, amore occupantur.

Exod. 54. Ariſt. 3. polit. c. 7 & 8 D. Chriſoſ. hom 81. in Matth.

Meritò igitur Diuus Chryſoſtomus, *Vbique certè auarus inutilis eſt, nec ad imperandum exercitui, nec vt præſit populo.* Aemiliano Scipioni apud Valerium Maximum quàm benè hoc compertum; hic enim, Sulpitio Galbâ & Aurelio Cottâ Conſulibus exercitus Præfecturam in Viriatum ducendi affectantibus, cum in diuerſa ſuffragia diſtraherentur Senatus Patres, ingenuè illud pronunciauit. *Neutrum mihi misti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil eſt ſatis.* Hinc collige, quam periculoſum ſit infularum munus illis imponere, qui leui & parabili opum cultu inſtruuntur, vel qui immani auri libidine exæſtuant, niſi verâ ſolidaque virtute obarmentur. C

Scipio apud Valer. Max. .o. c. 5.

Eos ab aris colendis Deus amouit, qui ſcabie laborarent; hæc autem, iuxtà Diui Gregorij mentem, caducarum opum pruriginem exprimit; quâ laborantes Samuelis filij poteſtatem eam tùm ſacram, tùm prophanam, quam hæreditario iure à Patre olim ſapientiſſimè adminiſtratam ſuſceperunt, miſerrimè perdiderunt. *Et non ambulauerunt filij eius in vijs eius, ſed declinauerunt poſt auaritiam.*

p. Reg. 8. 3.

Imitari Cęlum Epiſcopus debet, quod nullas patitur terreſtrium vaporum ſordes, qui, ſi danda fides Angelico Doctori ſit, ſæcularium mentes impurant, & fœdâ veluti nube offuſcant. *Ideò mens humana inquinatur, ex eo quod inferioribus rebus coniungitur.* Sed multò magis Antiſtitum mentes iiſdem vaporibus ſordeſcerent, & denigrarentur, cum Spiritus Sancti lumine validiori illuſtrentur; docente enim Ariſtotele, *quæ mundiſſima ſunt, maculam celerius contrahunt.* D

D. Tho. 2. 2 qu. 81 ar. 8. Ariſtot. de inſ c. 2.

Cum autem illuſtri vaticinio Purpuratus Pſaltes edocere nos voluerit, quàm alieni Chriſtianæ Religionis Antiſtites ab opum amore futuri eſſent, de illis præoccupato præconio cecinit. *Dij fortes terræ vehementer eleuati ſunt.* Iuxtà Diui Baſilij, Chryſoſtomi, Theodoreti, Nicephori, & Euthimii ſententiam *Dei* hic Apoſtoli, eorumque Succeſſores Antiſtites appellantur, validiſſimæ fidei ſtudio fortes, *vehementer*, vel vt legit Diuus Athanaſius, *ſuper terram valde leuati ſunt*, ac ſi diuitias omnes, quas tàm inſanè cæteri homines depereunt, veluti lutum dedignati, ſuper excelſa magnanimæ mentis pennis ſe efferrent, & veluti in Olympi faſtigio collocati, ſubiectas ſibi deſpicerent, nullo auaritiæ afflatu perculſi, totamque cogitationem in Cæli opulentia ſtatuentes.

Pſ. 46. 10.

ibid.

Idem prorſus hoc eſt, quod olim fœlici præſagio pronunciauit Zaccharias,

Lapides

A *Lapides Sanctuarij eleuabuntur ſuper terram.* Pretioſiſſimi lapidum, qui ad Chriſtianam Religionem ſubſtruendam expoliantur, Epiſcopi & Præſules ſunt; hi ergo votorum omnium molem ad Deum erigentes, tanquam ad bonorum omnium fontem terrena hæc diuitiarum ornamenta deſpicabuntur, & quæ de ipſis Iſaias edixit implebunt, *Suſtollam te ſuper altitudines terræ*, vel vt accommodatiùs ad rem noſtram Septuaginta Interpretes legunt, *eleuabit te ſuper bona terræ.* Iure igitur merito in vberes lachrymas effuſus Hyeremias acerrimè de eis conquerebatur, qui infularum maieſtatem obliti, non vt perpoliti lapides ad Sanctuarium illuſtrandum componũtur, ſed materiata & informia veluti rudera vix pauimento inſtruendo ſunt pares; adeò vt eis congruat, *Lapides Sanctuary diſperſi ſunt in capite omnium platearum.*

Zach. 6. 16. Cirill. in Zach.

Iſai. 18. 4

Hinc etiam Diuus Ambroſius ſeipſum velut ad Idæam Epiſcopi effingendam colorans, magnâ admiratione rapitur, non paucos intuens tantâ ſolertiâ congerendis opibus inhiantes: accipe eius verba. *Quid te reflectis in terram, ſi in*
B *Enoch raptus ad Cælum es, in Helia leuatus in curru, in Paulo raptus in Paradiſum, conuerſatus in Cælis, in Dauide exauditus, vt pennas columbæ aſſumeres & volares; in Chriſto exaltatus, volucris factus in ſpiritu.* Eâdem ipſe menſurâ Antiſtitum omnium ſanctimoniam inquirebat, quâ probabat ſuam; quapropter quantò magis obſtupeſceret, ſi me & fortè alios inſpectans tantâ dignitatis excellentiâ cæteris præſtantiores tanti Sacerdotij munere tàm Deo proximos, non vel Henoch, vel Eliæ, vel Dauidis, vel Pauli, Chriſtique ſocios in Cælum mente ſublatos, ſed vnà cum ſæcularibus viris terrenis rebus immixtos, cuiuſque animis telluri tantùm addictos?

D. Ambr. pſ. 118. ſer. 14

§. I.

IN nullâ profectò re edocendâ tantâ contentione laborat Chriſtiana Religio, quàm in rerum terrenarum deſpicientia, adeò vt, Damaſceno referente, Chri-
C ſtianorum nomen eos olim expreſſerit, qui mundanas omnes illecebras deſpicantes, cæleſtia tantum æternaque ſummo pretio æſtimabant.

D. Io. Damaſ. in hiſt. Ioſaph.

Ità ne igitur fiet, vt Epiſcopus diuinorum Conſiliorum Interpres, cæleſtium Arcanorum Magiſter, ſacræ ſapientiæ Præco, & è tot populorum agminibus electus ad Chriſti fidem tùm ſermone, tùm opere diſſeminandam, viamque aperiendam, quâ cæleſtium diuitiarum æraria poſſimus attingere, totus humi repat, interque terrena miſerandè ſordeſcat? Hoc certè non ſublimem erectumque animum, qualis infulatum virum decet, ſed abiectum & demiſſum exhiberet: an non cum æternis & maximis futilia & caduca bona immutare hoc eſſet? An non pretioſiſſimas gemmas prodigere, vt viliſſima quæque coemerent? an non opulentiſſimam dignitatem pro lentis polentâ deperdere, & allia cæpaſq; Aegypti cæleſtibus delicijs præhabere? æternam beatitatem relinquere omniſque fontem ſolatij, vt lutulentis ſe mundi aquis ingurgitet? diſertiſſimè hæc habes à Di-
D uo Chryſologo. *Deiectæ mentis eſt, qui familiaris rei meminit, cum vocatur ad regnum; iacens animus plebeius nummulum theſauris regalibus anteponit; pauper ſeruus paruis incumbens perdit magna; & inhians temporalibus perdit ſempiterna.*

Flagitioſiſſima erat Diui Damiani ætas, ex eo fortè, quia in ſtudia diuerſa rapti Chriſti fideles ab Eccleſiæ Principe facilè diſſidebant; quàm plurimi enim erant Antiſtites, qui non Epiſcopali muneri, ſed proprijs commodis ſtudentes, ſæcularium virorum inſtar diuitijs, congerendis intenti, à populorum comparandâ ſalute pernicioſâ vertigine auertebantur: noſtram adeò dignitatem dedecorat, vt ex hac tantùm labe, quicumque ille fuerit, à ſacris induendis infulis amouendus videatur, omnique flagitio implicandus, quòd tanti Sacerdotii dignitati & integritati repugnet.

D. P. Dam.

Compertum ſatis Dæmoni eſt, quantùm ex hoc vitio ſordeſcant Antiſtites, eorumque nomen apud ſibi creditos populos obſcuretur; omnem itaque nauat operam, neruoſque omnes intendit, vt auaritiæ notam licet ab eis alienam, men-

dactibus inſidijs illis inutat: quapropter præter ea, quæ vbique gentium & locorum, improborum & hæreticorum ore, in ſacros viros, Deoque initiatos or- A dines audacter effudit; an non Diuus Athanaſius inſularum iubar, fideique Orthodoxæ pugil inuictus, per ſummam hæreticorum impudentiam damnatus ex hoc fuit, quòd frumentum à Coſtantino Cæſare ad pauperum inopiam ſubleuandam impertitum, ſuis tantùm commodis reſeruaſſet; & aliàs quòd ingentis pretij calicem ad prophanos vſus verterit, ſibique tandem magnam vectigalium molem, quà Alexandrinæ ſedis vtilitatem prætendens Aegyptios onerauerat, tribuiſſe. Verumtamen eàdem Innocentiâ, quà primam impactam calumniam in Tyrio conuentu diluit, & ab Alexandrinâ Synodo, encicliçâ Epiſtolâ ad eiuſdem Concilij calcem impreſsâ, fuit innocens pronunciatus, ſecundam idem calumniator expurgauit, tertiamque fœliciter profligauit, Socrate referente.

Erar. apud … Soc. l. p c. 20.

Auaritiæ pariter notâ vt in primâ huius operis parte narrauimus, vexatus Diuus Remigius fuit, eo quòd ingentem frumenti molem coemerit ad pauperum inopiam ſubleuandam, quam imminere cælitùs ſciuerat ex immani ſegetum deficientium caritate. B

Ipſamet inuicta fortitudo, quà libertatis Eccleſiaſticæ iura in effrænatam Regis Anglici licentiam propugnauit Sanctiſſimus Martyr Thomas Cantuarienſis, auaritiæ labe fuit aſperſa, vt ex Epiſtola Petri Bleſenſis agnoſci facilè poteſt.

P. Bleſſen: ep. 10.

Hanc eandem inurere maculā Richardo eius ſucceſſori flagitioſi viri totâ contentione certarunt; adeò vt ad eorum ſermonem retundendum, & refringendam audaciam, vt in eos munificus eſſet, adhortatus cum fuerit Petrus idem Bleſenſis; longè tamen ab huiuſmodi viâ vir Sanctus abſceſſit, pluris æſtimans, Dei ſeruum ſe liberè profiteri, quàm impiorum genio indulgere.

Pet. Bleſſ. ep. 38.

Ipſummet Pontificem Hadrianum Sextum Valerianus Pierius & alij cenſorio calamo caſtigarunt, eo quòd à Leonis Decimi Præceſſoris liberalitate diſcedens, auarus nimis & tenax earum opum eſſet, quas ille ad Poeſim fouendam & muſas Mœcenas alter effudit; nec enim ipſe perpendit, quot ſumptus & impendia ad Othomannam potentiam retundendam, ſeruandumque Vngariæ Regnum vtiliùs C adhibuerat, quàm ſi ad Poeſeos lenocinia nutrienda ſuas opes decoxiſſet.

Pier. l. 59. … Princep …

Demùm vt prolixam Epiſcoporum ſeriem omittam, quos huiuſmodi labes detractorum artibus obſcurauit, poſtremis hiſce temporibus hac eadem notâ quidam mihi apprimè notus Antiſtes laborauit, dum ſuam extrà ſedem illuſtri munere fungeretur, quamuis eius munificentia tùm ad opera ſacra præſtanda, tùm ad pauperum egeſtatem erigendam omnibus innoteſceret; verùm præter quàm quòd illatam maculam optimè ipſe diluit, in detractorum ſupplicium Deus ipſe viſus eſt accurriſſe, acerbis in ipſos pœnis illatis; quis enim ignoret in more Dei ſemper fuiſſe, vt Gigantum, qui in pios viros mendaciorum moles attollunt, linguas confundat & extinguat?

§ II.

D

VErùm ne longiùs euager, cæleſtis idem Præceptor incommoda perpendens, quibus rei priuatæ immoderata cupido quandam familiam perturbauit, diſcipulos ſuos alloquens, ſuoſque in eis ſucceſſores, hæc ait: *Videte & cauete ab omni auaritia*. Totus animo perhorreſco, cum memoriæ ſubit Ambroſii, Auguſtinique ſententia, qua verbis illis non conſilium nobis dari, ſed præceptum imponi docent; quod quidem longè durius & rigidius eſt, quàm primâ ſpecie videatur: nec enim eo tantùm mandatur, vt ab auaritiâ ſimus alieni, ſed à quacumque eius ſpecie, hoc eſt etiam ab eâ tenacitate, quâ quis congeſtas opes ſeruare plus æquo deſiderat. Do Auguſtinum. *Non ſolum auarus eſt, qui rapit aliena, ſed etiam ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua*. Quæ loquendi forma Græco idiomati conſonare ſatis videtur; vbi namque in noſtra vulgatâ habetur, *auaritia*, Græcè, *cupiditate* legitur, & Arabicè vertitur, *Videte & cauete ab omni malo*: ac ſi vitia ferè omnia ab vnâ auaritia deriuentur. Sex enumerat Diuus Thomas incommoda, quibus huma-

Luc. 12. 15. D. Ambr. ibi. D. Aug. 96

D. Aug. vbi ſupra.

humanus animus huius vitij vi inficitur; primò namque eum ſaturari nunquam
A hæc cupiditas poſſit, ad maiora ſemper progreditur, internam animi pacem quo-
uis auro pretioſiorem abripit, inutiles ipſas opes reddit, cum ad ſuos vſus illas ver-
tere auarus nolit, conſcientiam obdurat, adeò vt leuiſſima ea cenſeantur, quæ gra-
uia flagitia ſunt; charitatem, quà Deum hominesque diligimus extinguit; de-
mùm vitia omnia vbere fœtu progerminat; omnia hæc aliaque innumera poſtre-
mum iſtud amplectitur; arx enim nequitiæ auaritia eſt, criminum ſedes, ſcele-
rum aula, nutrix impietatis, vitiorum omnium ſcaturigo. Hoc ſanè Timotheo
Epheſino Antiſtiti Gentium Magiſter ſignificauit, omni contentione fugiendam,
ſcilicet hanc animi peſtem eſſe, arduumque nimis opus fore, vt æternas opes illi
poſſideant, qui terrenis tantùm congerendis inſudant; ad hæc confirmanda illud p.Tim.6.
mox ſubijcit: *Radix enim omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes* 10.
errauerunt à fide. Flagitioſiſſimus fuerit neceſſe eſt, qui auaritiâ occupatus eius D. Chriſ. ibi.
laqueis vinciatur, authore Chryſoſtomo. *Quia quorum habet in ſuis pectoris agro*
B *radicem, non poteſt venenatam vitare propaginem.*

Innumera ex hoc germine noxarum capita pullulant, quæ poma illis adſimilia
pariunt, quibus Sodomorum arua graueſcebant, extimâ quidem ſpecie ſatis pul-
chra, ſed quæ facillimè cineraſcunt; illis etiam ſimilia dixeris, quibus abundare
Lothophagos narrat Homerus; animum nempè excantant, cæleſtemque patriam Homer.
è cogitatione tam fortiter amouent, vt ſi Balaami mentem auarities incendat, in
Magum fœdà ſpecie immutet, ſi Iezi pectus dominetur, ex Eliſęi adminiſtro
ſacrilegum mercatorem effingat, ſi Iudæ arbitrium illaqueat, ex Apoſtolo prodi-
tor euadat, ſi Chriſtianorum curas impleat, idolorum cultores eos efficiat, fidem
ab eis auellit, vt perfidiæ deuoueat, Deique in eis cultum extinguit, vt ad com-
mentitia Numina honoranda thura ſuccendant. *Quam quidam appetentes, erra-
uerunt à fide.*

Vtinam experientia nequaquam hoc comprobaſſet, cum Decio Cæſare Impe-
rante afflictata immaniter fuit Chriſtiana Religio: ea enim ætate quàm plurimi
fuere, qui fœdâ conſpiratione à Chriſti nomine deſciuerunt, non quidem ſuppli-
C ciorum vi, ſed amore diuitiarum, non irruentium cruciatuum horrore, ſed amit-
tendarum opum metu; validior ad eos alliciendos fuit auri fulgor, quàm ad eoſ-
dem extertendos fuerit ferri fulgur; tenaciùs eos obſtrinxit diuitiarum, quàm ſa-
tellitum catena, inter compedes ab amore patrimonij poſiti fugâ ſibi conſulere
nequiuerunt, & ne ſuis ab ædibus, ſuiſque ab agris exules abirent, cæleſti ex au-
lâ exules eſſe maluerunt; acerbiſſimè deflentem Diuum Cyprianum dare placet.
Diſſimulanda, fratres, veritas non eſt, nec vulneris noſtri materia, & cauſa reti- D Cipr. l. de lapſis.
*cenda: decepit multos patrimonij ſui amor cæcus, nec ad recedendum parati, aut ex-
pediti eſſe potuerunt, quos facultates ſua velut compedes ligauerunt: illa fuerunt re-
meantibus, illa catenæ, quibus, & virtus retardata eſt, & fides preſſa, & mens vin-
cta, & anima præcluſa: vt ſerpenti, terram ſecundum Dei ſententiam deuoranti,
præda, & cibus fierent, qui terreſtribus cupiditatibus inhærerent.*

Verba illa quibus Apoſtolos allocutus eſt Chriſtus Dominus, ad hanc rem
D Pontifex Sanctiſſimus Sixtus perpendit, *Venit hora, vt diſpergamini vnuſquiſque
in propria, & me ſolum relinquatis*: & iuxtà myſticum ſenſum ea perlegens docet,
tunc Chriſtum ab Epiſcopis eorum Succeſſoribus deſeri, cum *diſperguntur in pro-
pria*, curas, cogitationes, omnemque contentionem ad opes aggerendas, rem-
que ſuam augendam impendunt: hoc inde documentum aureis in Antiſtitum pec-
tore characteribus inſcribendum apponit. *Vnde intelligi datur, ſequentiam eſſe, ſua
contemnere; ad ſua remeare velle, deſerentium.*

Optimè igitur, ni fallor, in ijs, qui à fide deſciuerunt agnoſcis, ab auaritia ra-
tionem retundi, religionem extingui, pietatem aboleri, diuinum timorem euel-
li, omniaque demùm tùm diuina, tùm humana ornamenta deperdi; omnia quę-
cumque deuorat, ſuamque animam venalem turpiter facit, qui ſuis rebus augen-
dis inſudat: ſed diuinum oraculum excipe: *Nihil eſt iniquius, quàm amare pecu-* Eccl. 10.10
*niam: hic enim & animam ſuam venalem habet; quoniam in vita ſua proiecit intima
ſua.* Proh horrendum, formidandumque acroama (ſic ad Purpuratos Patres ſcri-

bens

bens pronunciat Diuus Petrus Damianus) : ſi namque nullus auaro viro iniquior
Petr. Dam. l. 2. ep. 2. eſt, adulteris & parricidis ſcelere ipſe præſtabit, Hæreticis & Idololairis compara- A
bitur, cum Apoſtolus aſſerat, quòd auaritia eſt idolorum ſeruitus, adeò vt caſti-
tate, ſobrietate, pudicitiâ, Religione, fide excellat aliquis quantùmcumque vo-
Coloſſ. 3. luerit, ieiunijs, vigilijs precibus noctu diuque perſoluendis euigilet; *ſi tamen
auarus eſt, totum perdit: ita vt inter omnium criminum reos, nequiorem ſe inueni-
re non poſſit*: ſacras ædes attollat, diuino diſſeminando ſermoni ardentiſſimè ſtu-
deat, ad pacem ſeruandam, firmandamque vires omnes adhibeat, ad fidem Or-
thodoxam ſtabiliendam, ad incruentum ſacrificium quotidiè immolandum ſtu-
dium omne pietatis impendat, ſæcularibus à rebus animum auertat, omniaque
ea præſtet, quibus Epiſcopi nomen illuſtratur; *donec tamen in eo ardor auaritia
non extinguitur, omnis flos virtutis eius exuritur; & nullus eo crimineſior, inueni-
tur*. Deus immortalis! ad hæc tam dira tonitrua quis non contremiſcat, totoque
excuſſus corpore perhorreſcat? aliquis ne fortè eſt, qui ſibimet ipſi indulgens aua-
rum ſe eſſe inficietur, eo quòd vel aliena non appetat, vel in abiectiſſima quæ-
que non corruat? ne decipiaris, ne te miſer palpes, ſic ad eum conuerſus iterùm B
habet Petrus Damianus; tuas enim has excuſationes Diuinus ſpiritus euertit &
profligat: eos enim auaros appellat, qui auri amore tenentur, illique vel ſeruan-
do, vel augendo curas omnes intendunt. *Enimuero poſtquam ſcriptura poſuit
auaro nihil eſſe ſceleſtius; ne quis in hoc verbo, quod eſt, auarus, dubietatis ſcrupu-
lus poſſet emergere, vigilanter addidit: Nihil iniquius, quàm amare pecuniam. Igi-
tur auarum eſſe, nihil eſt aliud, quàm amare pecuniam: amatur enim acquiſita pecu-
nia; amatur nihilominus acquirenda*.

Theoph. in Coloſſ. 3. Theophilacti ingenio digna conſideratio fuit, qua Apoſtoli verba perpendens,
quibus auaritiem Idolorum ſeruitutem appellauit, aſſeruit eo ſermone enthæatum
S. Zen. ſer. 2 de auar. Dauidis æſtrum ſignificari, quo de Ethnicis loquens ait, *ſimulachra gentium ar-
gentum & aurum*: rectè itaque Apoſtolus ait, auaros aurea & argentea quædam
eſſe ſimulachra: quod pariter Diuus Zeno Veronenſis Antiſtes confirmauit, cum
de diuitijs ſermonem inſtituens eleganter ait, *ſi erogaueris, pecunia eſt: ſi ſerua-* C
ueris, ſimulachra; his ſimulachris omnium victimarum pretioſiſſimam, cor ſcili-
cet auari deuouent, & thura ſuccendunt illis præſtantiora, quibus Arabiæ Sabeq-
que atua diteſcunt; toti ſunt iſti, vt amore ſuo in opes ferantur, opes autem ama-
re non poſſunt, quin ſimul cor Deo rapiant, cui cor ſuum vnuſquiſque fidelium,
& ſacri præſertim viri, ſed omnium maximè Antiſtites, tribuere iure ſuo tenentur;
vt enim accuratè Angelicus Magiſter docet, qui inter ſpiritalia & temporanea
D. Tho. 1. 2 q. 103. ar. 4. commoda medius homo ſtatuitur, quò magis his adhæret, & arctiùs obſtringi-
tur, eò magis ab illis auellitur, quòque amantiùs res creatas appetit, eò longiùs
à Creatoris amore diſcedit: ſi ſæculi diuitijs te deſponſaueris, à diuino coniugio
Matt 8. 20. Luc 9. 58. abſcedas oportet: quàpropter cæleſtis Magiſter, qui ad æternæ ſalutis viam quem-
cumque excitabat, adoleſcentem illum à ſui ſocietate remouit, quem nimiâ di-
uitiarum cupiditate irretiri cognouerat; quantò ergò ineptior ad diuinum mini-
ſterium Præſul ille eſſet, qui eius veſtigia conſecratus, cum Deo aurum in ſui cor-
dis regia in partem principatus admitteret, eique pectoris Sanctuarium reſerans, D
amoris ſui victimam immolaret; acerbè de hoc ex Oſeæ Vatis ore conqueritur
Oſea 5. 2. Deus his verbis. *Victimas declinatis in profundum*.

§. III.

Caſſ. coll. 5. c. 4 circa fin. ILLVD etiam de hoc agens Caſſianus obſeruat, quòd cùm in ſolitudine ten-
tatus à Diabolo Chriſtus Dominus fuit, poſtremo loco hanc diuitiarum cu-
piditatem ad eius animum aggrediendum ſeruauit: *Hæc omnia tibi dabo*, &c. Va-
lidiſſimâ hâc machinâ adhibitâ, nihil ei poſteâ faciendum ſuperfuit, vt eius vo-
luntatem expugnaret; optimè namque compertum ei erat, vnicâ illâ aggreſſione
omnium aggreſſionum vim & impetum contineri, totam virulentam malorum
Matt. 4. 7 peſtem illic obſtringi, omniaque vitiorum germina ex illâ radice progermina-
re..

re [illegible] *illa tentatione ſuperatus, ſpem victoria amiſerit*. Satis experien- Oſe. 5
A tiâ didicit ſtygius ſycophanta, quòd qui cæleſtium diuitiarum amore terrena hæc bona deſpexit inuictus, multò faciliùs quæcumque alia, quibus à Dei amore auerti poſſet, aſpernabitur: qui autem e contrâ auri amore facilè ſuperatur, eoque tanquám viſco ſui animi pennas obliniri detinerique permiſerit, ne vel opes deperdat, vel minuat, in alia quæcumque flagitia præceps nullo negotio agetur.

Quàm meritò igitur Epheſinum Antiſtitem ſibi maximè dilectum admonuit Gentium Magiſter, retium omnium, quæ ad animas expiſcandas Dœmon adhibebat, periculoſiſſimum diuitiarum amorem eſſe: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua; qua mergunt homines in interitum & perditionem.* hæc ipſe. Tim. 6.9

Validiſſima celi fulmina amor hic in eos excitat, qui laqueis hiſce implicari patiuntur: quapropter, cum ſe auaritie abſolutum Regius Pſaltes agnouit, & hanc ſtygij Venatoris caſſem abruptam, indicantis cæli fulmina non formidauit: *Quoniam liberauit me de laqueo venantium & à verbo aſpero.* Pſ. 90. 3.

B Ad hæc verba conuertens ad Apoſtolum opportunè ſermonem Diuus Bernardus ab eo petit, vt memorata Regij Vatis verba interpretari dignetur: *Dic nobis, inquam, B. Paule, quis ſit laqueus iſte diaboli, à quo ſe liberatam fidelis anima congratulatur*: ſed audi reſponſionem, *Qui volunt, inquit, diuites fieri in hoc ſaculo, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli*. Ità ne igitur, ſi rete hoc abſcindatur, à diuini iudicij aſperitate ſecurus omnino es, *à verbo aſpero*; ſic profectò ait Diuus Bernardus, qui poſteà ad opum amatores ſe conuertens hæc ſubdit: *Audituri enim eſtis verbum aſperum*. O acerbiſſimum, ò horrendum, ò formidandum verbum! ad cuius ſonitum ipſæmet excelſiſſimæ Libani Cedri, ſyluarumque validiſſimæ quercus non tantummodò nutent, at ruant! D. Ber. ſup. dd. verbis pſ. 90 31.

Perpetuam patiuntur illi echlypſim, qui nimium terrenis opibus adhæreſcunt; quandoquidem æternum Solem inter & ſe terram interponunt: cum è contrá opum deſpicientia nubes eliminet, mentis caliginem abigat; ad rerum cæleſtium concipiendam lucem nos excitat, & iuxtà Diui Auguſtini ſententiam, cui Diuus 1.2 q. 86. ar. 3. c.
C etiam Thomas adhæſit, ex iſto contemptu veluti arido è fomite diuini amoris ignis noſtris in cordibus facilè exardeſcit.

Fieri nequaquam poteſt, vt cum auaritiâ diuina lex obſeruetur: nimiùm ſibi inuicem duo hæc auerſantur; quâ de causâ Deum precibus ardentiſſimis ſollicitabat Purpuratus Vates, vt ab eius ſordibus animum ſuum abducens, ad illius amorem adduceret. *Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam.* Pſ. 118.

Hinc etiam factum eſt, vt Tridentinæ Synodi Patres non tantùm in Epiſcopis auaritiem fuerint auerſati, ſed etiam præceperint, vt tùm ipſi, tùm quotquot ſacris ſunt initiati, omni operâ ſtudeant, vt ne leuem eius ſuſpicionem inferant, quâ populis oſtendant, hoc ſe morbo laborare. *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritia ſuſpicio abeſſe debet, &c.* Magnum adeò hoc eſt, vt ipſemet Romanus Orator primum & maximum in ijs, qui populorum regimini præficiuntur, in hoc verſari docuerit, nempè vt ab auri cupiditate ſe prorſus alienos oſtendant, tantâque vi in opum robur obarmatos, vt vel leuiſſima vmbra ab eis abſcedat, cum macula Conc. Trid ſeſ. 21. c. 11 de reform.
D nulla ſit, quâ tam fœdè dignitatum candor denigretur, adeòque Magiſtratuum pretium obſoleſcat, quàm auarities. *Caput eſt in omni procuratione negotij, & muneris publici, vt auaritia pellatur etiam minima ſuſpicio: nec enim vllum teterius vitium, quàm auaritia, praſertim in Principibus, & Rempublicam adminiſtrantibus.* Cic. l. 2 off.

Quàm ergò fœdius & deformius hoc vitium in Hyerophantis eſſet, qui ſe Deo ſuæque Sponſæ cum ſuis cupiditatibus mancipàrunt, & de quibus Diuus Damianus docebat, *Sacerdotum theſauri ſunt lucra animarum*; quamobrem nihil pernicioſius dari poteſt, nullaque alia labes blaſphemijs, & dicterijs tùm Hæreticorum, tùm ſæcularium virorum ora obarmat, quàm ſacrorum virorum, & præſertim Antiſtitum auarities: Profectò ad bonam Diui Athanaſij Alexandrini Hyerarchæ famam euertendam, auaritiæ notam per ſummam improbitatem ei viri nequiſſimi intulerunt: quapropter totâ animi contentione ipſe ſtuduit, hanc à Sur. in vita menſe Martii.

ſe

ſe labem excutere, & in Tyria Synodo ſuam de hoc innocentiam omnibus patefecit. A

Hinc etiam eſt, vt cum iuxtà antiquam conſuetudinem tùm populi, tùm Cleri ſuffragijs ad Anconitanas inſulas ſubmoueretur eius Eccleſiæ Archidiaconus, de cuius tenacitate ſiniſtra opinio Diuo Gregorio erat,tunc temporis ſacrum Romanæ fidei clauum moderanti; Epiſcopo Ioanni præcepit, vt occultâ ratione cognitionem caperet, an ad huiuſmodi auaritiem neceſſitas, an verò praua animi affectio eum adduceret, vt certior de hoc factus ſtatuere poſſet, an ſanctiſſimâ hac dignitate decorandus meritò eſſet: ſapientiſſimè quidem! cum enim animum ſęculo ipſo capaciorem præſeferre debeat Antiſtes, maximè indecorum eſſet,ſi tam anguſtis ſędarum diuitiarum limitibus ſeruili cupiditate obligaretur.

Plutarch. Camerar. Appoſitiſſimè ad hæc, quæ Plutarchus refert, ipſe poſſem ad mores informandos adducere, Romanos nempè lunulas quaſdam calceis ſuis apponere conſueuiſſe, vt ſcilicet ex illarum aſpectu ediſcerent, è Cęlo ſuas animas elapſas,ad cęlum iterùm reuerſuras, adeòque cæleſtia tantùm veſtigia ab eis imprimenda: hęc autem cogitatio quàm aptius Hyerophantis accommodentur, quis adeò cœcutit, vt neſciat? Procul tamen à me ſit prophana hæc eruditio; nec enim aliâ de causâ ſub Principis fœminæ imagine Lunam calcantis, Solemque induentis,videndam ſe Dino Ioanni præbuit Romana Religio, niſi vt oſtenderet ſuis ab Epiſcopis ſe illuſtrandam, reſque omnes ſublunares generosè ab eis perealcandas. Hoc ſanè ſuppoſitis verbis Diuus Gregorius ſignificauit. *Quia ſancta Eccleſia temporalia deſpicit, Lunam ſub pedibus premit.* B

Apoc.

D.Greg. 11 moral. c.7.

Ad idem probandum exempla congeruntur. Cap. XLV.

C

TOTVS horrore ſuccutior, quoties miſeranda excidia, quibus Epiſcoporum animos auaritia euertit, mente peruoluo; quandocumque immanis hic morbus eos occuper & dominetur, potens adeo, & efferatus eſt, vt Cymmeriis tenebris eorum mentem obuoluens, ad interitum vigiles eos adducat; nonnulla è multis, quæ facilè poſſem aggerere, placet eligere, quæ ſuperflua etiam videri alicui poterunt, ad hoc vt turpiſsimam Megęram toto animo fugiamus, illudque pro comperto habeamus, quoddam inſaniæ genus eam eſſe, cuius vi iuxtà diuerſas huminum habitudines, in diuerſa ipſi rapiuntur,cum re verâ veritati illud maximè conſonet, quod ex Apoſtolo præcedentis initio capitis attulimus, cuiuſcumque ſcilicet criminis effluentem ſcaturiginem eſſe auaritiem.

Opportunius certè exordium nullum aliud ad iſta recenſenda videtur, quàm illud apponere, quod è noſtris vnus, hoc eſt Iudas alios omnes præcedens exhibuit; ad Apoſtolici iubar Sacerdotij miſerrimum hunc à ſuæ conditionis ſordibus eduxit Chriſtus Magiſter, mirabilia operandi poteſtatem largiſſimam impertiuit, in malos Dœmones vires & imperium dedit, ad opum deſpicientiam tùm voce tùm exemplo erudiuit, ad ſui familiaritatem amantisſimè eum allexit, ſuæ menſæ conſortem effecit, & ad hoc ut quamcumq; neceſsitatis ſpeciem ei adimeret, Collegij Apoſtolici regimen pro rei priuatæ adminiſtratione conceſſit;eodem articulo temporis, quo per ſummum dedecus eum fœdiſsimè prodere moliebatur, eius pedes humillimus fletu magis abluit, quàm vndâ, ſuum corpus obſonium eius ori appoſuit, dulciter eum admonuit, profeſſuſque ſatis eſt, ad iam immane flagitium,quod animo meditabatur,digno ſupplicio puniendum, cruciatuum inexplicabilium æternitatem ei reſeruari: *Melius erat ei,ſi natus non fuiſſet homo ille*: hæc tamen omnia corporati Dei conamenta efficere non potuerunt, vt ab incepto ſcelere animum auocaret, & virulentam auaritiæ vim ab eo extorqueret, quâ demum in tranſuerſa actus præceps infeliciſſimè corruit, & omnium teterrimo ſceleſtiſſimoque flagitio ſe impiauit; ad hæc admiratione captus Chryſoſtomus D

Matth.26.

A ſtomus in huiuſmodi voces erumpit. *Iudas captus cupiditatis inſania, quanta beneficia reſpuit, conſernationis, menſa, diſcipulatus, admonitionis, ſuaſionis oblitus.*

An non à tam nefario commercio reuocaturi eum erant fulgores illi, quos Chriſti vultus & lumina diuinitatis luce radiantia effundebant? hi certè tam validi erãt, vt proſtitutas fœminas in Virgines modeſtiſſimas piâ metamorphoſi conuerterent, & publicanis ipſis opum deſpicientiam inſinuarent: quid de eius ſermone dixerim, cuius dulcedine capti populi diuino quodam veluti maleficio, ad eius proſequenda veſtigia inter ſolitudines & nemora trahebantur, ne ea quidem cogitantes, quæ vitæ neceſſitas exquirebat? Quid de eius mandatis potentiſſimis, quibus præcipiebat, & cogebat, vt facultates & opes, imò genitores ipſi à filijs magnanimè desererentur: quin tanta vis horum erat, vt eorum robur ipſa cadauera perciperent, è ſepulchris, vt denuò vitam induerent, ipſique Dœmones ad eorum ſonitum, corpora, quæ obſidebant, celerrimâ fugâ relinquerent: hæc tamen aliaque omnia, licet validiſſima, effrænes eius motus coercere non potuerunt; auaritiæ B namque libido, quæ tanta eſt, vt luxuriem, famam, filiorum amorem, mortem, & Dœmonas ipſos exuperet, tam robuſtè animum eius inuaſerat, vt ſuæ voluntatis arbitrio deperdito, non rationis leges, ſed auaritiæ tyrannidem cœcâ quadam raptus violentiâ ſequeretur.

Vt Dei timorem, ſuique bonam famam vltrò deperderent, alios hæc eadem inſania coegit; in Ianuario Calaritano Hyerarcha, quis hoc non agnouerit? hic enim licet extremâ ſenectute confectus, ſordidâ hac opum appetentia, imò familiari hoc dœmone, quo lymphatici inſtar agebatur, die quadam Dominica ſummo mane, ſegetes omnes, quas à quodam Donato poſſeſſas præcidi iuſſerat, ſibi addixit; his optimè, vt opinabatur, præparatus ad rem ſacram & diuinam acceſſit, non diuino amore, ſed earum opum deſiderio ſuccenſus, re diuinâ tandem abſoluta in gratiarum de tanto beneficio actionem, ad diuiſorios terminos, ſuos inter & Donati agros *de facto* remouendos iterum acceſſit: qua de re Diuus Gregorius Sanctiſſimus eâ tempeſtate Pontifex, duabus ad eum tranſmiſſis Epiſtolis amanter arguit, in quarum prima hæc adſcribit. *Et quia adhuc canis tuis paremus,* C *hortamur, vt aliquando reſipiſcas, miſer ſenex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruerſitate compeſcas: quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior atque timidior debes.* In altera verò ſapientiſſimum illud acroama Præſulum omnium animis altè inſcribendum apponit. *Nam non terrenarum rerum curam, ſed animarum te ducatum ſuſcepiſſe cognoſce.* DGreg l. 7 ep p & 2. ind. 2.

Quid de ijs dicendum, quos immiſericordes & efferatos auaritiæ lues effecit in pauperes, quos filiorum inſtar fouere & enutrire, vt ſuæ beatitatis inſtrumenta tenentur; inter hos recenſeas velim miſerandum illum Moguntiæ Antiſtitem, luctuoſam cuius cataſtrophem Genebrardus enunciat. Aurum hic, quod inſanè deperibat, idoli inſtar veneratus, egenos omnes & pauperes veluti populi fecem & hominum ſordes auerſabatur, eos à quacumque nequitiæ ſtipis conceſſione reijciens: quàpropter cum annonæ penuria & ſegerum areſcentium caritate quodam anno nihil haberent, quo vitam reficerent, certatim ad eum tanquam ad opu- Genebr. in chronolog. ann 960.
D lentiſſimum Principem Paſtorem & Patrem accurrebant, vt ampliſſimis quæ poſſidebat horreis, eorum fami conſuleret; licet autem aſperè ab eo reiectarentur, fame tamen extimulante redire ad eum cogebantur, vt eius auaritiem, cordiſque duritiem ſaltem importunitate perfringerent. Sæuiſſimus ad hæc Præſul auaritiæ vinculis miſerrimè illaqueatus, ne vel tenuem frumenti, quo affluebat, partem ſibi deperderet, ad eorum egeſtatem reparandam, & vt ſimul luctuoſas earum voces extingueret, quò eum auarities præcipitem adduxerit, quis credat? vt eaſe moleſtia abſolueret, cum omnes ſimul in quibuſdam palearijs coegiſſet, eâ ſpecie vt ſtipem dapemque omnibus impertiret, barbarico more illis ignem iuſſit apponi, vt flammis illis inuoluti omnes extinguerentur, illud etiam ſuperaddens, eodem ſimul igne, ſe alioſque diuites moleſtijs eorum liberaſſe, eoſdemque pauperes famis cruciatibus abſtuliſſe: quàm aptè igitur pronunciauit Quintus Curtius ſcelera omnia ab auaritie deuorari: *Auaritia nihil eſt nephas.* Verùm Deus, Q.Cur.l 4.
qui ſub pauperum egeſtate aſpectuque latere pronunciauit, non diù abfuit, quin

ſui furoris fulmen in eum intorqueret; agmina enim non militum centuriauit,
ſed ad eius ignominiam amplificandam, murium millenas acies eduxit, quibus, A
vt olim de ranis Aegyptijs legitur, vbique aggrediebatur, cruentis eorum morſibus cruciatus: ad horum vim euitandam, cum inutilia omnia conamenta perciperet, in prævalidam arcem ad Rheni ripam aufugit; nec voti tamen compos fuit; diuina etenim iuſtitia, ad cuius ſtipendia animalculi illi merebant, mœnia illa licet firmiſſimè obſtructa perrupit ad viam illis faciendam, adeò vt cum latè in eâ dominarentur, eius corpus pugnam veluti conſerentes aggreſſi, lento cruciatu illud erodentes, ne quidem ab eius vel culcitra, vel veſtibus abſtinuerunt, omnia flammarum inſtar abſumentes; horrea poſtmodum inuadentes, frumentum omne quod ſummo pretio vendituros ille aggeſſerat, auidiſſimè deuorarunt.

Eos etiam recenſere hic liceat, quos ex Epiſcopis efficit mercatores, adeò vt ſacrum miniſterium obliti, totâ cogitatione ad temporanea lucra ferantur; ſacras in prophanas curas inuertunt, terrenis diuina poſtponunt, fideique & animarum
zelum exuentes, in ſola opum amplificatione immorantur: lucem hanc Decij Cę- B
ſaris tempeſtate tanto exitio graſſatam teſtatur Diuus Cyprianus, vt immanem illum turbinem, quo vexata fuit Christiana Religio, magna ex parte ei tribuerit:
D. Cipr. l. de lapſis. do eius verba. *Epiſcopi plurimi, quos & ornamento eſſe oportet cæteris, & exemplo, diuina prouocatione contempta, procuratores rerum ſæcularium fieri derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas prouincias aberrantes negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari, eſurientibus in Eccleſia fratribus non ſubuenire, habere argentum largiter, velle fundos inſidioſis fraudibus rapere, vſuris multiplicantibus fænus augere.*

Nec illi deſunt, quos auaritiæ vis ad rapinas, & propè inhumana facinora ab-
Aimon. de geſt. Franc. lib. c. 30. duxit; In Cautino Aruernenſi Antiſtite in Gallia quis hoc non agnoſcat? hic enim: teſte Ammonio, cùm Presbyteri cuiuſdam Anaſtaſij nomine facultates ardentiſſimè anhelaret, cùm ad earum donationem eius animum flectere non potuiſſet, poſt ingentes minas Achabo nequior, in marmoreo ſepulchro eum tumulauit, vt
vel affectatas opes vltrò concederet, ſi quidem proximo quocumque hærede C
deſtituebatur, vel inter ſquallentium cadauerum horrorem miſerrimè interiret. Fauſtum id Anaſtaſio accidit, tum è nocturni temporis fauore, tum ex ingenij inconcuſſâ ſolertia, vt tandem lapidem, quo obruebatur, excuteret, & ſepulchrum reſeraret, eoque egreſſus ad Galliarum Regem ſupplex acceſſerit: ad rei narrationem Princeps obſtupuit & exhorruit, Antiſtitem inde vocauit ad aulam, vocatum obiurgauit, apertique criminis reum à ſe ſuaque aulâ reiectum eliminauit, prodigioſum quid exiſtimans tantam opum ſitim exardeſcere in viro ſacris initiato, Præſide Religionis, morum Magiſtro, Populorum duce, Dei adminiſtro! hęc tamen admiratio in eo ſuiſque Proceribus euanuiſſet, ſi currum, quo auaritia
D. Ber. ſer. 38. in Cant. vehitur, affabrè à Diuo Bernardo delineatum præ oculis habuiſſet; ſi quæris accipe. *Auaritia rotis vehitur quatuor vitiorum, quæ ſunt puſillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis obliuio: porrò iumenta trahentia, tenacitas, & rapacitas;*
& his vnus auriga ambobus præſidet, ardor habendi. D

Aene. Silu. c. 35. & 4. his Rom. Alios pariter ad abiectiſſima quæque miniſteria trahit; Albericus hic Pragenſis Antiſtes memorandus meritò videatur, qui Aenea Syluio fidem faciente, cellæ vinariæ claues nulli prorſus alteri committebat; quàm turpe, & propè incommodum eſſet, iſte non perpendebat, Epiſcopum videre ſuâ manu & parciſſimè vinum haurientem: præterquamquod capones aliaque id generis liberaliter ipſi à ſubiectis gentibus, ad animi beneuolentiam ſignificandam impertita, dominantis auaritiæ imperio vendenda in forum tranſmittebat, ad pecuniam ex eis colligendam, & marſupio dandum, quod voluptati ſubtrahebat: quàm benè Tantali ſimulachrum in hoc exprimitur, quem in ipſa dapum affluentiâ fames aſperrima cruciabat; de hoc certè etiam Petronius Arbiter ceciniſſe videtur.

Nec bibit inter aquas, nec poma fugacia carpit
Tantalus infœlix, quem ſua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Quæ tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Adau-

A Adnumerandus his pariter eſt Angelotus Cardinalis Fuſcus, de quo Garimbertus narrat, quod vt abiecto ſanguini reſponderet, è quo ad tam excelſum dignitatis faſtigium fuit euectus, ad congerendas opes tam ſordidè operam omnem nauauit, vt ad hordei partem equis paſcendis deſignatam è præſepijs eripiendā nocturno tempore perſonatus accederet; quod cùm equorum cuſtos obſeruaſſet, quiſnam latro eſſet ignorans, ſe ſemel in inſidijs locans, cum actu furantem comprehendiſſet, eum ſonorè, & validè verberauit; quàm digna merces hæc fuit ei, qui auaritiæ tenebris obcœcatus, manus tam excelſo ſacroque Sacerdotio deuotas, diuinæque hoſtiæ immolandæ addictas, & in orbe terrarum fulciendo Pontificij miniſterij particeps tam obſcurè abiectèque depreſſit; qui in Hyerarchico Cælo ſydus erat, ſordes ſtabuli tractans ſuum iubar denigrauit, purpuræ lucem fœdauit, & putidi ſalis inſtar, ſcommatis, & cachinnis infimorum famulorum ſe ſubijciebat. Garimb. l. de vit. Pōt.

Ad nos deſcribendos maximè & omnibus appoſitum mihi videtur, quo Linx
B deſignetur: hic enim, vt rerum naturalium Magiſtri docent, cum totus herbis manducandis adhæreat magis ſemper magiſque macreſcit; cum enim viſu perſpicaciſſimo polleat, dum herbas hic comedit, remotas alias aſpectu auidiſſimo deuorans, vitales ſpiritus, quos è comeſtione recipit, abſumit & decoquit, adeò vt voluptate ſimul comeſtionis careat, & vires amittat, quibus cibum conficiat. Huiuſmodi ſunt auari, qui quo plus auri colligunt, eò auidiori fame laborant; cum enim ea, quæ non habent inſpiciant & affectent, illis quæ poſſident oblectari non poſſunt.

§. I.

NEC illos hic placet omittere, quos tam validâ affaſcinatione auaritiês implicat, vt religionem ipſam nihili æſtimantes, fidei ipſius naufragium miſerrimum patiantur: memorandum hic maximè mihi illud occurrit, quo apud Euſeb. l. 5. hiſt. ad fin.
C Euſebium Natalis Antiſtes fuit admirationem apud omnes excitauit; hic enim Aſclepiodori & Theodori fraudibus deceptus, centum quinquaginta aureorum penſione promiſſa, velut aureo hamo captus, in Hæreſim Theodori Coriarij, quem iam Victor Summus Pontifex diris & execrationibus deuouerat, præceps ruit, nec è tam improbo lapſu erigere ſe vnquam valuit, licet non ſemel reprehenſus, ne aureum illud ſtipendium ſuæ improbitati gratiſſimum ipſi deficeret. Proh Deus immortalis! quis hic tyrannidem, quâ mentes humanas auaritia premit, non agnoſcat? ad Chriſti fidem propugnandam inter cruciatus & vincula Ethnicorum inuictus hic fuit, ſuumque nomen Chriſti defenſo nomine illuſtrauit, nunc tamen ad auri iubar tam fœdâ nocte caligat, vt turpiſſimâ defectione à diuinâ fide diſcedat! nutat inter opes, qui luit inter tormenta fortiſſimus, ad effundendum ſanguinem paratiſſimus, exiguas opes detrectat amittere, vitæ prodigus, auri tenaciſſimus. Verùm quia prædilecta Deo eius anima erat, & validum
D ſatis fuit experimentum, quo inter ſupplicia ſuam probauerat pietatem, vt ab incepto flagitio eum reuocaret, Angeli ſui cuſtodis opera tam aſperè ipſe vapulauit, vt denuò reuiuiſcens, non tantùm Coriarij mendacia eiurarit, ſed etiam vberrimo publicoque fletu ſuſceptiſque vltrò ſupplicijs ſui ſceleris perfidiam generosè deſeuerit.

Alios etiam trahit ad negociationem ex iuſtitia faciendam, ad ſacras opes turpiſſimo mercimonio vendendas, ad populorum facultates expilandas, ad temporanea lucra ſpiritalibus animarum opibus præhabenda; huiuſmodi ſordibus, quàm enormiter Diui Bernardi ætas ſcatuerit, ipſe idem Antiſtites in Rhemenſi Synodo coactos alloquens præterire non valuit, hæc habens. *Quem dabis mihi de numero Epiſcoporum, qui non plus inuigilet ſubditorum euacuandis marſupijs, quàm vitijs extirpandis*: addit demùm, auaritiæ flammis Chriſti religione conſumpta, Iudâ ipſo deteriores euaſiſſe, cùm non ſemel aut bis, at frequentiſſimè, nec certâ quadam auri vi, ſed æſtu quodam inexplebili. Profectò quonam pacto Præſules iſti D. Ber ſer. ad Cler. in Conc Rhē.

ad ſuarum gentium ſalutem comparandam ſanguinem & opes obiectaſſent, ſi po-
tiùs eas ſuiſmet facultatibus expilabant? A

Eàdem planè lue Diui etiam Damiani ætas laborauit; non pauci enim Antiſti-
tes erant, qui calumnias & mendacia molientes, falſis accuſationibus ſuos Preſ-
byteros vexabant, vt Sacerdotij exercitio & fructu intercluſo, non modicas ab
eis opes haurirent, ad opum ingluuiem ſaturandam: quapropter, vt ab horum
imitatione diſcederet Albertus quidam ſuus familiaris Epiſcopus, hæc inter alia
ad eum ſcripſit: *Caue etiam, ne more quorundam, non dicam Paſtorum, ſed fabro-*
D.P. Dam. l. 1 ep.p. in fin.
rum, cuidam Sacerdotum ſub pecuniâ titulum cuiuslibet reatus opponas: cumque ab
administratione ſuſpendas, poſtmodum poſt terreni lucri commodum in ſui gradus iu-
ra reſtituas.

Sed omnium turpiſſimum flagitium, quo olim Præſules frequentiſſimè aua-
ritia polluebat, ſacratum rerum mercimonium erat, quo mirum dictù eſt, quan-
tùm Christiana Religio ſordeſceret, & munus Epiſcopale fœdaretur: Totus ex-
horreſco, cùm Epiſtola legenti occurrit, quâ Diuus Gregorius Calaritanum Hye- B
ratcham obiurgat, eò quòd pro ſepultæ puellæ pretio centum denarios flagita-
D Gregor. ep.35.l.7.
ret. *Graue nimis eſt, & procul nimis à Sacerdotis officio, pretium de terra conceſſa*
putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium: ſic Diuus Gregorius.
Sed qui curioſiùs introſpicere velit, quibus flagitijs, & ſordibus Epiſcopi men-
tem irretiat & impuret auarities, ſi eam inuaſerit, id perlegat, quod de Georgio
Alexandrino Antiſtite Diuus Epiphanius refert; tot enim fuere moleſtiæ, quibus
auaritiæ cauſa populum ſuum ille cruciauerat, vt efferatus tandem, omnique ſpe
excuſsâ, poſt turpiſſimam cędem ipſi illatam, eius membra diſſecta flammis ab-
ſumenda tradiderit, eiuſque cineres auræ abripiendos.

Vix mente concipias, quæ quantaque fuerint ea, quibus totâ contentione ani-
D. Epiph. l. 3 heres. 76.
mi ad tantum malum euellendum ſtudentes Diuus Gregorius, Diuus Bernar-
dus, Diuus Damianus, alijque viri Sanctiſſimi præter alios Maximos Pontifices
Sur. tom.6.
& Concilia adlaborarunt, vt tàm immanem Hydram è medio tollerent, & vene- C
notiſſimum hoc Simoniæ monſtrum à Christianæ fidei orbe delerent: quin ipſe
Deus non ſemel ad eam reſcindendam, vltricem ſuam dexteram euibrauit, vt ſa-
cros Annales perlegenti facilè patebit: cuncta hic ego præteriens, illud vnum
ad huius coronidem capitis placet apponere, quod de Mediolanenſi Antiſtite
ann 591.
Frontone Surius memorat: cum enim audaciſſimè Simoniæ mercaturam exerce-
ret, deq; iſto crimine à ſpectatiſſimo Præſule argueretur, auaritiæ æſtu inſaniens cò
ferocijt, vt falſam in eum calumniam meditatus, poſt cauſæ cognitionem pe-
ractam, eum flammis tradendum adiudicauerit: nec ab eis longè aberat vir in-
nocentiſſimus & vberrimo fletu ſuam calamitatem proſequens, Dei opem arden-
tiſſimè poſcebat, quâ tam cruento diſcrimine ereptus ſuam innocentiam aperiret;
effuſis cum fletu precibus adfuit exoratus Deus; ignis etenim, qui ad eum abſu-
mendum flammis æſtuantibus graſſabatur, illinc abſcedens citatiſſimo curſu in
Archiepiſcopum ſeſe effudit, qui ad hæc inſano quodam horrore perfuſus, hùc il-
lùcque ſe agens, quò magis ab igne fugiens ſibi conſulebat, eò magis in ſe furen- D
tem excurrere ignem pauidus inſpectabat: demùm horrendo hiatu terra dehiſcens,
ſimul cum igne Simoniacum abſorpſit Epiſcopum flammis æternis deuorandum.
Diſcite iuſtitiam populi & non temnere Numen.

A Idem rurſus agitur, eorumque reſponſio refellitur, qui ad dignitatis fulciendam maieſtatem congerendis opibus incubare affirmant. Cap. XLVI.

NVLLVS cœco ſui amore fertur ardentiùs, quàm qui diuitias deperit; iſtis enim adeò grandeſcit & æſtuat, vt tumidi torrentis inſtar, toto terrarum orbe exundans latiſſimè peruagetur: hinc fit, vt ad diligendas opes liberaliter adeò ſe mens humana profundat, aurumque tam auidè amplectatur, vt huius fuligine obcœcata, ſua infortunia non agnoſcat; adeò vt auarum ſe ipſe Mida igno-
B ret, pauperem ſe Craſſus fateatur, & ſibi neceſſarium Crœſus ducat, vt ærarium locupletet: nullus autem ex his eſt, qui ad ſuas cupiditates palpandas honeſtam aliquam ſpeciem non præſeferat, vt prudentiæ imagine decorata ſua prodeat auarities.

Frequentiòr & ſpecioſior excuſatio, quâ Præſules ſuam tenacitatem obuelant, & opum incrementum honeſtant, verſatur in eo, quòd ſcilicet Sacerdotij celſitudinem & decus, eâ, quâ par erat pompâ, fulcire & illuſtrare tenentur, hac potiſſimùm ætate, quâ ſpecioſæ non ſunt dignitates, quæ non fuerint pretioſæ, nec humanum extorquent obſequium, quæ auri fulgore non eluceſcant; nubes paupertas eſt, quâ ſimul & natalium & gradus ſplendor obſcuratur: & cum alia omnia ſublunaria vices ſuas alternatim patiantur, hoc vnum inconcuſſam in hominum pectoribus ſedem habet, diuitiarum ſcilicet pretium, horror paupertatis, adeò vt illud cum Maſſilienſi Antiſtite Saluiano vſurpare poſſimus ex Euripide forſan, Senecâ teſte, exceptum, *Tanta eſt miſeria huius temporis, vt nullus habeatur magis nobilis, quam qui eſt plurimùm diues.* Salu.l.3. de proud. Sen.ep.115

C Ex hoc, quod in præſenti locum non habet vt refellamus, tanquam optimè conſequens Philoſophus æquis colliget, non tantùm honeſtati, ſed neceſſitati proſpici, ſi Epiſcopales prouentus fuerint opulenti, iiſque redditibus ornentur Antiſtites, quibus Sacerdotij decus illuſtretur, non autem vt opum amore inſaniant, & vel in earum ſumptu ſint perquam tenaces, vel in earum augumento ſtudioſi; rurſus ſtatuet, non quidem reſpuendas Epiſcopis eſſe diuitias, ſed nec amandas, domi quidem in arcâ ab eo ſeruandas, non in animo, vt ſcilicet iis velut inſtrumentis vtatur ad fouendam virtutem, ad charitatem educandam. hoc ſanè ſapientis viri eſſe docuit olim Seneca his verbis. *Non amat diuitias, ſed mauult; non in animum illas, ſed in domum recipit; nec reſpicit poſſeſſas, ſed continet, & maiorem virtutis ſuæ materiam ſubminiſtrare vult.* Sen.de vit. beat.c.21.

Illud etiam ſtatuet, fortunæ bona diuinâ lege nequaquam nobis prohiberi, ſed tantùm vetari, ne iis tanquam viſco noſter animus implicetur, poſſeſſionem vltrò
D nobis largitur, at remouet cupiditatem. Quàm bellè Auguſtinus: *Si concupiſti, haſiſti. Non prohibet diuitiarum poſſeſſionem, ſed cupiditatem.* Statuet, eodem planè modo, quo in abiectos viros ſæuam tyrannidem opes exercent, ſic generoſis & magnanimis facilè vt mancipia ſubiectari, vt enim magnus ille ait Philoſophus. *Diuitiæ enim apud ſapientem virum in ſeruitutem ſunt, apud ſtultum in imperio.* Eadem planè menſura, quâ auaro Præſuli flagitioſæ ſunt & ſordidæ, probatis Epiſcopis innocentes erunt, & propemodum ſacroſanctæ: quantam enim illis materiem ſubminiſtrant ad pauperum egeſtatem ſubleuandam, ad ſacra iura tuenda, ad audacium vim refringendam, ad aras & templa Deo erigenda, ad Seminaria condenda ſimul & ſeruanda; demùm non ſibi, ſed aliis diuites erunt, cum opes non ad ſui, ſed ad aliorum commodum ſibi à Deo impertitas agnoſcant, & vt de antiquis Patribus ait Chryſologus: *Ad largitatis materiam non ad cupiditatis incendium.* D.Aug. Sen.de vit. beat.c.26. P.Chriſol. ſer.28.

Statuet, piorum Antiſtitum opes non peſſulis arcarum obſtringi, at pauperum mani-

manibus ſpargi cum gaudio; non ſcrinijs ſepultas ſquallere gemmas, at impoſi- A
D.Chriſol. ſer.121. ſitas aris multâ cum pompâ ſplendeſcere; nontineis erodenda cymelia in arma-
rijs ſeruari, ſed ad abſtergendas viduarum & pupillorum lachrymas elargiri;
demùm ſtatuet in ſacris viris indifferentes opes eſſe; & eadem ratione, quâ opti-
mæ fuerint, ſi optimè expendantur, ſic malas fore criminibus, cupiditate peiores,
mercaturâ peſſimas: ad Eugenium Pontificem, qui maximam omnium, quæ toto
orbe ſplendeant dignitatum in ſua maieſtate ſeruare tenebatur, hæc olim docuit
Diuus Bernardus hoc ſtylo; *Ipſa, quoad animi bonum ſpectat, nec bona ſunt, nec*
D. Bern. l. de conſid. *ma la; vſus tamen horum bonus, abuſio mala, ſolicitudo peior, quaſtus turpior.*
Statuet, quod cum ſacros cenſus diuina in eum beneuolentia deriuauerit, & ad
probos honeſtoſque vſus earum poteſtatem impertierit, impendere eos tantùm
ad ea valet, quæ voluerit Deus, qui Aggæi ex ore ſuum eſſe argentum & aurum
pronunciauit, *vt nempè*, ſic explicante Diuo Auguſtino, *ſine ipſius nutu, ac domi-*
Agge. 2 & 101. Aug. *natu, nec mali, niſi ad auaritia ſupplicium, nec boni, niſi ad vſum miſericordia, poſ-*
ſint habere aurum & argentum. Quàm ergo à cæleſti ſapientiâ alienus ille eſſet, B
qui diuerſa planè ſententiâ philoſopharetur?
Si verò fiduciâ plenus ait Caſſiodorus, quòd liberalitatis virtute Princeps, *ac-*
Caſiod l.p. ep 16. *quiſiuit nobiles theſauros fama, neglecta vtilitate pecunia;* quantò commodiùs aſ-
ſerendum nobis erit ex aduerſo, Epiſcopos pecuniam magni facientes, non famæ
tantùm theſauros ditiſſimos dilapidare, ſed virtutis & ſalutis ſuæ, ſibiq; commiſſo-
rum populorum.
Cum olim de immodico ergà opes amore Caſſium diſcipulum Diuus Iſidorus
Peluſio. li. 2 ep. 46. Peluſiota corripuiſſet, & ad ſui exeuſarionem Demoſthenis ſententiam ille attu-
liſſet, quâ perneceſſarias omnibus illas eſſe docet, cum nihil abſque earum au-
xilio operari valeamus, Sanctiſſimus vir reſpondit, quod cum Idololatræ inſtar, le
Plut. Ethnici ſententiâ tanquam clypeo obtexiſſet, ad eum ſuiſmet armis iugulandum,
Plin. Ethnicorum exempla longâ ſatis ſerie centuriare illi poterat, qui aurum vt vitio-
rum fomitem, fontemque ſcelerum fortiſſimè exuerunt, & excuſſerunt: ſic & ipſe
proferre in medium poſſem Mareum Curium Dentatum, Aelium Catonem, Fa- C
britium, Fabium Maximum, alioſque quàm plurimos, qui alieni adeò fuere ab
Senatorio Magiſtratu ſuâ paupertate obſcurando, vt potiùs egregio diuitiarum
contemptu illuſtriores faſces Romanos effecerint, quàm ſi immanes immenſoſque
Neronis theſauros poſſediſſent, quamobrem de eorum vno verba faciens Seneca
ait: *Fabritius Pirrhi Regis aurum repulit, maiuſque regno iudicauit regias opes poſſe*
contemnere. An igitur Epiſcopalis dignitas obſoleſcet eo contemptu, quo ſe adeò
illuſtres præſtitere primi illi Epiſcopi, qui ullâ ſine formidine illud pronuncia-
runt, *Ecce nos reliquimus omnia*? An nos qui Chriſti paupertatem edocentis, &
ad opes cæleſtes acquirendas, terrenas diuitias calcantis magiſterio erudimur,
præceptoris noſtri veſtigia aſſequemur diuitias vel augentes, vel anhelantes? Ni-
mis enimuero thiara Epiſcopalis abiecta eſſet & humilis, ſi tantùm à fortunæ bo-
nis, quibus plerumque affluentiùs exundant malorum, quàm proborum ædes, ſuum
decus ſuumque iubar ſibi compararet; extimo hoc bracteatoque lumine ne-
quaquam ea indiget; ſatis à ſe ipsâ refulget, ſuoſque fulgores in ſui poſſeſſores eri- D
uat, vt eos conſacret & coronet: non ex opibus & ſumptibus, at ex virtutibus, & è
populorum pietate, atque à prudenti integroque regimine, Præſulum eſt dignitas
D. Hier. ep. 89. æſtimanda: iam accipe Hyeronimum, *Potentia diuitiarum, aut paupertatis humi-*
litas, ſuperiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit.
Appoſitiſſimè Gebennenſis Antiſtes Franciſcus Saleſius Hyerarchici ordinis de-
in ſua vita l. 3 c. 19. cus, noſtræ ætatis iubar illuſtriſſimum pronunciabat, ad ſibi neceſſaria compa-
randa ſatis ſibi ſufficere tenues modicoſque ſuæ Eccleſiæ cenſus, ſeque ditiores E-
piſcopos in maiores ſumptus opes effundentes, tantum ad elapſi anni calcem ha-
bere, quantùm ipſe poſſideret, expenſas cum prouentibus temperando; & quam-
uis tantâ egeſtate premeretur, vt non currum ſolummodo, ſed ne equum quidem
præ inopia poſſet alere; pluris tamen ab omnibus æſtimabatur, quàm Galliarum
opulentiſſimi Antiſtites ducerentur.
Cum oblatum à Valente Cæſare aurum ſuæ paupertatis amantiſſimus reiecta-

A tet Sanctiſſimus Antiſtes Spiridion, Cæſare ipſo ſe maiorem exhibuit, Cæſareo diademate thiaram Epiſcopalem clariorem effecit, illamque de ſe probatiſſimi nominis famam vindicauit, quam nunquam totâ Aſiaticæ opulentiæ pompâ comparaſſet; nullibi Paulinus illuſtrior, quàm vbi ad pauperes erigendos effuſis opibus ſeipſum paupertati donauit; nuſquam ſpectatus probatuſque magis populis, imò Principibus, Diuus Carolus fuit, quàm cum ad pauperes induendos, potiſſimâ ſuorum cenſuum parte ſe ſpoliauit, quin, vt alios propè innumeros omiſſos faciam, ipſimet Apoſtoli Epiſcoporum ſcilicet omnium Antesignani & exemplaria famam omnem, omniaque populorum præconia non tàm è patratis miraculis, quàm è contemptis diuitijs collegerunt; admirabiliores in calcandis opibus, quàm in premendis anguibus ſe præſtitere; clariores fuere, cum ſe mundanis opibus mortuorum inſtar eripuerunt, quàm cum mortuos excitarunt ad vitam: vberiorem fidei ſegetem diffuſis opibus excepere, quàm diuino ſermone diſſeminato; fidem mihi de his faciens audiatur Simon Caſſianus. *Audacter dixerim, neque in* B *miraculis Apoſtoli ſæculo ita mirabiles apparuerunt, ſicut in contemptu rerum; neque in efficacia verbi tam homines commouerunt, nouitatem vitæ prædicando, quàm bona externa ſpernendo.*

Sur. in eius vita.

Sim. de Caſſia l. 9 c. 18.

Ex aduerſo, qui totus congerendis diuitijs inexplebili curâ incubaret, quànam veneratione à ſæcularibus viris excipietur, qui ſibi prorſus parem eum agnoſcunt, eaque ſolertia terrenis rebus & vitioſæ cupiditati hærentem, quâ ipſi adhærent; Sanè ad Henricum Senonenſem Præſulem ſcribens Diuus Bernardus, ſuumque gregem cum huiuſmodi paſtore verba facientem apponens ſic ait. *Si inſtar mei, qui ouis ſum, paſtor meus etiam curuus graditur, vultum gerens deorſum, & terram ſemper reſpiciens, & ſoli ventri, mente ieiunus, pabula quæritans; in quo diſcernimur? Si venit lupus, quis præuidebit & occurret?* Quin quò magis indecorum hoc omnium ſapientum ſuffragio, in Hyerophantis videtur, eò etiam magis dicterijs & obiurgationibus à populis vapulat, & turpiſſimè deridetur; quis enim eneger, quæ ſapientiſſimè protulit Auguſtinus: *Gloria Epiſcopi eſt, pauperum inopiæ prouidere: ignominia Sacerdotis eſt, proprijs ſtudere diuitijs.*

D. Bern. ep 42.

D. Auguſt. ep. 2. ad Nepot. c. gloria 72. 52. q. 2.

C Nimis enim verò ſub Præſulis auaritie Religio Orthodoxa laborat; quid enim boni, quid honeſti, quid ſancti ea præferat mens, quæ cæli clariſſimi ſplendores imitatura, teterrimis opum congerendarum nebulis obſcuratur?

Quid ad hæc aliqui dixerint, qui vix Epiſcopi nomine donati, ſacros ſuæ Eccleſiæ redditus diligentiſſimè inquirunt, rationemque ſcrutantur, quâ eos maiori mole amplificent? haud ipſi quidem ſollicíti, vel leuiſſimè videntur, de ouium ſibi creditarum copia & conditione, non de paræcijs, non de ſacris operibus, non de piarum Virginum aſceterijs, haud quidem eos virtutum prouentus meditantur, quos ab ipſarum laboribus, moribus, induſtria, ſermone, exemplo Religio Chriſtiana exoptat.

Quid illi ad hæc, qui vix Epiſcopi ædes ingreſſi, antequam Diœceſim inuiſant, inuiſum prædia adeunt, vt locationum pretia amplificent, & conductores, alioſque adminiſtros immutent? inuehitur in hos Diuus Bernardus: *Quid Epiſcopo tur-* D *pius, quàm incumbere ſupellectili, & ſubſtantiolæ ſuæ? ſcrutari omnia, ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicionibus, moueri ad quæque perdita vel neglecta.*

D. Bern. de conſi. l. 4. c. 6.

Quid ad hæc illi, ſi qui tamen nunc temporis fuerint, qui leuiorem adhibent curam in eorum indagandâ pietate, quorum miniſterio ad populorum excipiẽdas confesſiones, & ad paræciarum regimen adhibent, quàm eorum, quos ad bona adminiſtranda temporanea elegerunt, quã vigiles & ſolertes ad hos intropiciendos quam inertes & deſides ad illos inſtruendos! quantò vigilãtiores ad rationes ſumptuum educendas & componendas, quàm ad populorum mores informandos inſudant! quantò triſtiores dolent de agrorum incommodis, quàm de ſui gregis flagitijs, ac ſi pluris ab ipſis illa, quam iſta æſtimentur; ſed audi quàm valida in eoſdem Bernardi ſonet oratio? *Mira res? ſatis ſuperque Epiſcopi ad manus habent, quibus animas credant; & cui ſuas committant facultatulas non inueniunt? optimi videlicet æſtimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquido datur intelligi, patientiùs ferimus Chriſti*

D. Ber. l 4. c. 6.

iactu-

iacturam, quàm noſtram: quotidianas expenſas, quotidiane reſipròcamus ſcrutinio, & continua dominici gregis detrimenta neſcimus: de pretio eſcarum & numero panum A *cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt: rara admodum cum Presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum.* Quàm igitur deridanda eorum excuſatio eſt, qui ad dignitatis maieſtatem leruandam, opes aggerendas opinantur & iactant; cum tamen ex opum fulgore ipſa potius dignitas obſoleſcat; quàm pariter indecorum eſt, vt mente abiectiſſimâ totus terrenis rebus adhæreat, qui ſuperna tantùm & cæleſtia inhiare deberet; quàm fœdum, vt curuo in terras animo ne oculos quidem ad cælum attollat, qui clericali coronâ præcingitur; ſed hederam imitatus fibras humi tenaciſſimè figat, nomine quidem ſæculi pompam fugiat, at votis deuoret, & totâ virium contentione ſequatur!

Mordaciter quidem, at appoſitè Sophiſtæ libello Diocletianus & Maximilianus Cæſar reſpondit, cum enim ille, vt Codex teſtatur, flagitaret à Cæſare, vt ab oneribus, quibus patrimonium laborabat, eum dignaretur eximere, ſapientiſſi-
l. Profeſſ 6. c. de mun. patr. l. 10. mè air, *Profeſſio & deſiderium tuum inter ſe diſcrepant: nam cum philoſophum te eſſe* B
proponas, vinceris auaritia.

Quàm longè à Philoſophiæ Magiſtro diuitiarum amor abſcedit! ad eam enim conquirendam Abion, Crates, Stilpon, Anacharſis, Democritus, Anacreon,
Plut. Laert. Philoxenus, alijque facultates omnes exuerunt, vtpote quæ cum eius honeſtate coniungi nunquam poſſent: verùm quantò longiùs á ſacrâ Philoſophia, & Epiſcopali Sacerdotio eadem cupiditas opum abſcedit! cùm autem primi omnium Epiſcopi, vt ad populorum lucra facienda fidemque latius diſſeminandam expeditiores eſſent, ipſamet retia, quibus ſuæ vitæ neceſſitati proſpiciebant, abdicarint; quàm fœdum eſt, vt conſecutis poſtea temporibus, eadem retia alij Epiſcopi explicauerint non ad populos capiendos, at ad redditus expiſcandos. Suâ hoc ętate contigiſſe fatetur Diuus Bernardus, cuius ea vox fuit: *Quis mihi det antequam*
S. Bern. ep. 237 ad Eug. *moriar videre Eccleſiam Dei, ſicut in diebus antiquis, quandò Apoſtoli laxabant ſua retia, non in capturam argenti & auri, ſed in capturam animarum?*

Quàm turpiter à ſua dignitate deſciſcit, qui animarum pretio omnium quot- C
quot toto orbe fulgeſcunt pretioſiſſimo, aurum præhabet, ſolidum quidem, at ſordidum telluris eiectamentum! nimis ſanè inſanit, qui ſimul in cordis ara adorari ſibi poſſe arbitratur Arcam diuinam, & Dagonis Idolum, hoc eſt aurum, codemque cultu duos adeo ſibi repugnantes Dominos, Deum ſcilicet & Mammonam venerari; cæleſtibus ſimul & terreſtribus mercaturis ſtudere; telluris globum cum Cæli mole connecteræ, alteroque oculorum ſydera, altero marmora intueri,

Quàm igitur alieni homines ſunt ab obſeruantia Epiſcopis illis præſtanda, qui diuitiarum amore implicantur; ad contemptum potius eorum vrgentur, cum ad res priuatas augendas, fouendamque auaritiem procliues eos inſpectent, quæ ſæculares ipſi viri ne dum ſacris initiati homines, ariſque deuoti, vileſcunt & de-
Cic. l. p. de offic. nigrantur; ſi enim Romano Oratori fides dandn fuerit, *Nihil tam anguſti animi, quam amare diuitias*; quin ingenti offenſione gentes tenentur, ſi viderint, non D
edoceri à Præſulum pietate ad cæleſtia lucra facienda, ſed potius ab eorum auaritie ad terrena diligenda & amplificanda excitari; his accommodatiſſima verba Dei ſunt, *Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium*, hoc eſt iuxtà Arnobij, San-
Arnob. & ſ. Baſil. ibi ex Raban. glo. ibi Vgo & Paiatios. D. Bern. ſer. ad cleric. in Rhemen. cti Baſilij & Rabani ſententiam, non tantùm auro tanquam Numini victimas immolant auari Lythurgi, at etiam, Cardinali Hugone, alijſque explicantibus, lapis, in quem miſerè impingunt & illiduntur, ſunt eorum amplificatæ diuitiæ, & tranſuerſum veluti lignum, ad quod offendentes ruimus, eo prorſus modo quoad arborem vetitam Eua & Adam infœliciter corruerunt. Validiſſimè, & eâ quâ virum pium decet libertate, expreſſit hæc omnia Diuus Bernardus Rhemenſis Synodi Patres alloquutus.

Suis confirmandam Scriptoribus hiſtoriam committo, quam Henricus Gandauenſis à Lyrano relatus poſteritati exarauit, quòd ſcilicet cum tantâ opulentiâ Chriſtianam Religionem Conſtantinus Cæſar ornauit & auxit, vox è cælo elapſa
Lir. in Deuter. 32. fuerit hæc pronuncians: *Hodie cecidit venenum in Eccleſiam Dei.* illud tamen aſſe-

ren-

A rendum meritò mihi videtur, quod ſacri viri, ſi nimis auidè diuitijs aggerendis ſtuduerint, venenum propinant, quo anima, quies, fama inficiuntur & tabeſcunt, quin ad mores inſtruendos ea verba Geneſeos Magiſter Aquinas explicans: *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerunt, &c. Gigantes autem erant ſuper terram, &c.* Genеſ. 6.2 Docet nos Deo deuotos viros filios Dei eſſe, qui opum villarumq; amore depereuntes, ſuperbiam & Babylonis faſtum in ſanctam Syonis Vrbem apportauimus. *A tempore, quo filij Dei, Clerici ſcilicet, & Religioſi, videntes filias hominum, ideſt Villas & Ciuitates, & temporales diuitias eorum, quod eſſent, & quod de facili generant multam & magnam prolem, acceperunt ſibi pro libito vndequaque; ex tunc orti ſunt in terra Gigantes in magnis & mirabilibus ſuper ſe ambulantes, qui potiùs contra Reges & Marchiones, quàm Epiſcopi vel Abbates: & hi ſunt fortes, vel potentes à ſæculo viri famoſi; & ideo non mirum, ſi per eos erigatur imago beſtiæ, & ſtatua Babilonis, & terrena Ciuitas dilatetur, &c.* D. Tho. in c.8. Geneſ.

B Quod ita intelligendum eſt, non quidem malas à ſe ipſis opes eſſe, ſed eo titulo certè improbas, quòd viſcum quendam componant, quo imprudentium pennas Tartareus venator illaqueat.

Non igitur glorioſus & illuſtris ille fuerit Antiſtes, qui opes dilexerit, at qui deſpexerit: virga etenim Aaronica, quâ Epiſcopalis lituus deſignabatur, celerrimo fœtu in flores & fructus erupit; eo quòd nequaquam in ſolum radices immiſerit, Nyſſeno Gregorio ſic hæc explicante, *Cum ſibi germinauerit Sacerdotij virga, non humiditate terrena, ſed à ſe ipſa nuces producens*: ex opum vel amore vel fugâ arguere licet, an verus Paſtor, an mercenarius fuerit, an Dei, an dœmonis adminiſter. Qui autem his aduerſatur, ſe profectò decipit, turpique proditione irretit. D.Gregor: Niſſ de vit. Moiſis.

Quàpropter Samuel & Moyſes ſuos Magiſtratus abdicantes, vt oſtenderent, quàm honeſtè & integrè eos exercuiſſent, nullam aliam validiorem rationem excogitarunt, quàm ſi ſe repetundarum accuſandos omnibus obiectarint, populum aduocantes, vt de eorum integritate fidem omnibus facerent: horum imitatus veſtigia Apoſtolus, ad maiorem dignitatem ſuo Sacerdotio apud Corynthios com- Num. 16. 1. Reg. 13.

C parandam; & ad paratiſſimam ab eis obedientiam exprimendam ait, *Cum eſſem apud vos, & egerem, nulli oneroſus fui, & in omnibus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo*: ille ſiquidem coronandus meritò videtur Antiſtes, qui temporanea hæc bona animo inuicto deſpicit, itâque deſpicientiâ thiaræ gemmas, & ſmaragdos, quibus redimitur, efficit illuſtriores, cùm è contrà maximè dehonoretur & vileſcat eius nomen, ſi auaritiem fouerit, quâ toti gregi pernicies ingens infertur; *Detrimentum pecoris, paſtoris ignominia eſt.* ſic Hieronymus. 2. Cor: 11; D. Hieron. ep. ad Fur. ſer. virg.

Aliam ego aperiam auaritiem, non hominibus tantùm, at ſupremis etiam mentibus, ipſique Deo maximè æſtimandam; in Sanctarum tenacitate, & conſtantia cogitationum iſta verſatur, in virtutum incremento, in maximâ bonorum operum ſumma colligenda, in populis & gentibus Deo laborioſiſſimè comparandis: illis tantùm hæc auarities cordi erit, qui in vnius Dei amore ſuum theſaurum collocarunt; ſatis abundè iſti vno Deo ditati, quaſcumque auri Peruuianas moles,

D quaſcunque ex Erythreo æquore decerptas gemmas nihili faciunt, & loco ſordium habent; ex his Toloſanus Antiſtes Diuus Ludouicus illud identidem ingeminabat, *Diuitiæ meæ Chriſtus; deſint cætera: omnis copia, quæ Deus meus non eſt, mihi inopia eſt.* in vit. S. Ludou.

Verùm quî eorum reſponſionem diluemus, qui auaritiem quidem omnem exuentes ab omni opum augendarum ſtudio abſtinent; ſed vt paupertati ſuæ proſpiciant, qua eorum dignitas & ſimul perſona denigrantur, ad temporanea facienda lucra non illicitè ſibi dari operam arbitrantur: illud in præſenti pronunciamus perpauciſſima eſſe, quæ hac in re Epiſcopis licent; at ne moleſtiſſimi penitùs eis ſimus, ad Diuum Bernardum eos aduocabimus, qui ad ſolatium aliquod eis afferendum certiores eos faciet non denigrari, ſed illuſtrari titulo paupertatis Antiſtites, magiſque eius tenuitate ſplendeſcere, quàm ſi Principum opulentiſſimorum æraria omnia poſſiderent: ad Actonem Trecenſem Epiſcopum ſcribens hæc tan-

tus Magiſter inſinuat. *Super omnes regios theſauros hic vos titulus nobilitat amplius, & reddit illuſtrem.* A

D. Ambr. 1p. ep. Aquileienſis etiam Synodi Patres, è quibus fuit Diuus Ambroſius, Valenti & Gratiano ſcribentes, vt inter eiuſdem Ambroſij elucubrationes videri facilè poteſt, gloriam in Epiſcopis eſſe paupertatem, Cæſareâ ſententiâ ſtatuerunt.

Auarorum Antiſtitum reſponſio alia diluitur, quæ in Nepotum amore verſatur, & ſacrorum redditùum ergà illos locupletandos largitas perſtringitur: demùm ad quos vſus ſacra bona ſint conuertenda, edocetur. B Cap. XLVII.

ÆQVE' claudicat alia reſponſio, quâ ſuum amorem ergà diuitias blandiuntur aliqui & palpant (ſi tamen ex his aliquis nunc temporis fuerit) hac ſcilicet tantùm de cauſa ſe in comparandis diuitiis laborare & ſacris cenſibus augendis, nempè vt conſanguineorum Nepotumque egeſtati, totique ſecuturæ poſteritati proſpiciant, ad ſuæ conditionis gradum pari debitoque ſplendore ſeruandum ſimul & illuſtrandum; nec enim compoſitâ vel Chriſtianâ charitate videtur ille præſtare, qui eos deſerit, quos vinculo arctiſſimo ſanguinis ſibi natura colligauit. Specioſiſſimus hic frequentiſſimè color eſt, quo ſecuri uiuentes vitium honeſtamus & colimus, ſic pereuntes maximè vrgemur & cruciamur: C quàpropter ad eum noſtris ex animis radicitùs euellendum, huius capitis molem duobus veluti ſtylibatis fulcire in animo eſt, cum maximi ponderis res hæc ſit, & ad Catholicæ Religionis commodum noſtræque ſalutis ſecuritatem referatur.

Primum itaque hoc ſtatuatur, aureà ſcilicet euaſcentis Religionis ætate, quotquot è ſuperſtitionum tenebris ad noſtræ fidei lumen emergebant, bona omnia venditantes, eorum pretium ad ſuorum Epiſcoporum, qui tunc erant Apoſtoli, pedes abieciſſe, vt eorum ſuorumque adminiſtrorum opera pauperes alerentur, omniumque paupertas erigeretur; hoc tamen tam benè opportunèque cadebat, vt nullus profectò ex eis eſſet, cui non abundè neceſſaria quæque ſufficerent.
Act. 4. 94. *Neque enim quiſquam egens erat inter illos*, ſed cum poſteà inter immanes carnificum cruciatus, & cruentos Tyrannorum turbines ſe noſtra fides latè porrigeret, & Chriſti fidelium ſanguine, tanquam ſemine, mirum in modum diſſeminatus Chriſtianorum numerus augeretur, omnium ſuffragio decretum fuit, ſic docente experientiâ & ad temporum vices conſuetudine immutata, vt ſtabilia bona, quibus D fidelium pietas Religionem donabat, nequaquam venderentur; at Epiſcopis Apoſtolorum Succeſſoribus ſeruanda committerentur, vt eorum fructibus alienæ neceſſitati conſulerent: in Epiſtolâ, quam Decretalem appellant, referuntur hæc ab Vrbano Primo Sanctiſſimo Pontifice, eiuſque partem in ſacro Canone Gratianus
S. Vrb. ep. vn c. 1. in 1. to. concilij c. videntes 16. 12. q. 5. Can Apoſt. 4 rel in c. præcipimus 24 c ex his 22 12 q p. 1. Cor. 9. 3. immiſcet; quin ipſi ijdem Apoſtoli adſcripto Canone hoc idem ſtatuerunt, & validiſſima etiam ratione roborarunt. *Si enim animæ pretioſiores illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt poteſtate eius indigentibus omnia diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore Dei, & omni ſollicitudine miniſtrentur, &c.* Additâ tamen explicatione, qua ſignificant, ex eis ab Epiſcopis ſibi illud vſurpandum, quo ad honeſtam & nullius indigenam vitam ducendam egent, cum cæleſti oraculo lex ea ſancita fuerit, quòd ex altari viuat, qui ſeruit altari.

De-

Deuolutis poſtea temporibus, quibus à Principum vi ſuam Deus Religionem Geneſ.30.
A abſoluere ſtatuerat, vt ſimul de ipſis eorumque theſauris triumphum ageret, iuxtà 30.
ea verba, quæ Labano Patriarcha Iacob dixit, *Iuſtum eſt igitur, vt aliquando pro-* Ruper.ibi.
uideam etiam domui meæ: ſub imagine Chriſti ſuam Eccleſiam alloquentis pro-
nunciata ea fuiſſe Rupertus Abbas docuit; illud etiam Iſaię effatum, quod ad hanc
mentem Diuus Cyrillus Alexandrinus explicat, comprobandum erat; *Ponam te* Iſai 60.16.
(ideſt Eccleſiam) *in ſuperbiam ſęculorum, & ſuges lac gentium, & mammilla re-* D.Ciril.
gum lactaberis (vel vt ſeptuaginta legunt) *diuitias regum comedes*, immenſam
in molem amplificata eadem bona ſtabilia fuere, quibus non tantùm Orthodoxa
Religio, ſed Eccleſiæ ferè omnes ſub Epiſcoporum regimine & adminiſtratione
redundarunt.

Quàpropter non defuere poſtea viri nequiſſimi, qui tantæ fęlicitati inuidentes
in earum opum poſſeſſionem publicè aſſurrexere, tanquam Chriſtianæ paupertati
& pietati aduerſantem. Eà de causâ Iulius Primus, in epiſtolâ Decretali, cuius
B partem ſub Melchiadis nomine Canonibus inſeruit Gratianus (ſed falsò, cum c futuram
Melchiades antè Conſtantini ætatem effloruerit) rationem explicauit, cuius vi 15.12. q.p.
ſtabilia bona ſeruare ſibi iure meritò poteſt Chriſtiana Religio, cum idêmet Con-
ſtantinus ingentes à fundamentis moles erectas, & opulentiſſima cymelia ei dona-
uerit, Romæque potiſſimam partem eius dominationi relinquens. Nullam ex his DProſp.de
iniuriam virtuti fieri luculenter probat Diuus Proſper, cum earum opum non vit.contëp.
Domini euadant Epiſcopi, at adminiſtri & diſpenſatores; ad quæ roboranda tùm l.1 c.9. c.
Diui Paulini Nolani Antiſtitis, tùm Diui Hilarij Arelatenſis Præſulis exempla expediti 13
recitat, qui eodem paupertatis ſtudio, quo ditiſſima patrimonia reliquerunt, ſa- 12 q.p.
cras facultates ſolertiſſimè ſeruarunt, ſuarumque Eccleſiarum nomine opes alias
hæreditario titulo ſuſceperunt.

Antiochena inde Synodus celebrata fuit, ad quam plerique confugere, illud Conc. An-
conqueſti, quòd in pauperum detrimentum ſacræ opes aliquibus ab Epiſcopis non tioch c.25.
ea quâ par erat, fide adminiſtrarentur, & in vſus tùm proprios, tùm conſangui- rel in c. E-
neorum & affinium eas inſumerent, vel eiſdem adminiſtrandas committerent: piſcop.13.
C quamobrem ſanctè Synodus illa veneranda conſtituit, vt qui de hoc crimine con- 12 q.5.
uincerentur, pari ſupplicio mulctarentur.

Verùm quia dabatur adhùc querelis locus, nec ex Epiſcopis deerant, qui con-
ſanguineorum amore tenerentur, quatuor in partes diſpertita ſacra bona fuerunt,
quarum prima deſignabatur Epiſcopo, Clero altera, peregrinis & pauperibus
tertia, Templo ædificando quarta; Symplicius Pontifex ſingulari lege roborauit Bar.an 475
hæc omnia, poſtquam Auſinienſem Præſulem Gaudentium à ſacrorum bonorum in fin.
adminiſtratione remouiſſet, eò quòd in eorum diuiſione à debitâ integritate
deflecteret.

Eandem hanc legem Gelaſius Maximus Pontifex inſtaurauit, addiditque, vt ad Bar.an.446
fraudes omnes euitandas, Antiſtitumque famam ab omni auaritiæ notâ rapien-
dam, ea bonorum portio, quæ ad pauperum ſubſidium referebatur, non clam,
ſed palam & apertè diuideretur; quod idem poſtea in Epiſtola, quam Gratianus
D recitat, confirmauit, & in aliâ Decretali ad Epiſcopos Siciliæ ſcripta ſignificauit,
bona pauperũ ſubſidio deſignata non exteris pauperibus at ijs, qui Diœceſim co- Gelaſ.ep 7.
lerent impertienda; Epiſcopos verò è deſcripta ſibi bonorum parte, tùm peregri- to p. ep de
nos, tùm carcere detentos opitulari: ſanè his conformia ſunt, quæ ad Syracuſa- cretic.co-
num Hyerarcham & ad Auguſtinum in Anglia Antiſtitem ſcripſit Diuus Grego- gnouimus
rius, cuius verba appoſitiſſimè Gratianus in Canonum codice recitat. 29.& c.ſeq. 12 q.2.

Quàm igitur meritò conqueritur ſcriptor clariſſimus Baronius, quòd quò ma- Baron.ann.
gis Pontificum Sanctiſſimorum ſtudio leges huiuſmodi inualuerunt, eò minus vtrobiq.
opere exerceamus! quandoquidem profeſſus in ſua Decretali Vrbanus Primus Vrb I.ep.
fuit, bona hæc Eccleſiaſtica (quæ ab ipſo vocantur, *vota fidelium, pretia pecca-* vnic. decr.
torum, ac patrimonia pauperum, à Tertulliano, *Depoſita pietatis*, à Diuo Bernar- c.p. tom.p.
do, *Patrimonium Crucifixi*), non ſine ingenti formidine in ſobrios vſus & in pau- Conc.Ter-
perum opem diſpertienda; ad huiuſmodi enim finem Deus ea impertiuit: poſt tull. in apo-
quæ ſubdit, *ſi quis autem (quod abſit) ſecus egerit, videat ne damnationem Ananiæ* log c 39. S.Ber.I 41. de conſid. V.Bar.ann. 444.n.42.

& Saphira percipiat, & reus ſacrilegij efficiatur, ſicut illi effecti ſunt, qui precia prædictarum rerum fraudauerunt.

A Colligendum ex hoc, ſacros redditus ab Epiſcopo cum hoc onere ſuſcipi & poſſideri, vt ſcilicet non dominus eorum ſit, at eorum adminiſtrator, & ſicut eâ cum fide & cura, quâ depoſitarius ſeruare, iuxtà Aquinatis ſententiam depoſitum debet, ſummam & ſortem ſeruare tenetur, ſic propè ſuadere ſibi animo debet, eius fructus & prouentus tum ad vſum proprium, tùm ad peregrinorum & pauperum ſubleuandam inopiam expendendos. In Octauâ Synodo hæc habes, Adriano Pontifice imperante, coacta, cuius verba hæc ſunt: *Quos (Eccleſiaſticos redditus) ad propriam vtilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorum ſuſtentationem eſſe decernimus.*

D Tho. 22. q 43 ar. 8. c.

S n. 8. c. 12. c apoſtolicos 11. 32. q 2.

Ingenti ſollicitudine premebatur Diuus Auguſtinus ab Hipponenſis Eccleſiæ diuitijs, illud maximè formidans, ne in eis adminiſtrandis in debita fide deficeret; populis ſuis, qui ditiſſimum eum prædicabant, hoc ille eos alloquens luculenter explicauit his vocibus: *Noſtis fratres mei, quia villa iſta non ſunt Auguſtini: ſi vos non noſtis, & putatis me gaudere in poſſeſſione villarum, Deus nouit, ipſe ſcit,* B *quid ego de illis villis ſentiam, vel quid ibi ſufferam.*

D Aug. ſer. e in Iiai. circa fin.

§. I.

HAEC in cauſa fuere, vt concordi virorum piorum ſuffragio non Hyerarchæ tantùm, ſed ſacri omnes viri, qui ſacris cenſibus fruuntur, appellarentur Eccleſiæ bonorum adminiſtri & diſpenſatores, in quæ bona ſuum ius etiam ex parte pauperes ſortiuntur; Theologica trutinâ hæc expendens ſic ſtatuit Aquinas Magiſter: Petrus autem Bleſenſis clariſſimè docuit, quòd Epiſcopus ſacrorum bonorum *non dominus, ſed tutor eſt, vt miſereatur, & commodet ad vſus egenorum, tanquam teſtamentarius diſpenſator.*

D. Tho 2. 2. q 119 ar. 3. ad p. & ar. 4. ad 4 & quod lib. 6. ar. 10. ad. rep 2 P. Bleſſen.

Quin Sanctorum omnium Anteſignanus & Parens ſuos adminiſtros fidoſque C prudenteſque famulos nos appellat, aliiſque Prælatos & maiores, vt ſuum gregem cuſtodiamus & aptis paſcuis nutriamus, *Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in temporis menſura?*

Matt 24. 25

Hæc autem fides non tantùm in eo ſita eſt, vt ſpiritalibus dapibus traditos nobis populos recreemus, ſed corporis etiam paſcuis ſacrorum redditunm partem eis impertientes: illud mentibus noſtris adhæreat velim, haud quaquam nos priuato noſtro commodo ad tantum Sacerdotium fuiſſe euectos, non ad noſtræ domus luxum, aut conſanguineorum opulentiam noſtræ ſponſæ dotem excepiſſe; ſumptibus neceſſarijs contenti, connubij initi onera ſuſtinentes, pauperibus tanquam filijs, quod ex opibus ſupereſt, fideliſſimè impertire tenemur: ad quam ſententiam doctiſſimus Origenes ait. *Secundum ſimplicem intellectum multis opus habemus, vt fideles ſimus pariter, & prudentes ad diſpenſandum Eccleſia redditus: fideles quidem, vt non deuoremus, qua ſunt viduarum, & memores ſimus pauperum:* D *prudentes, ne amplius quæramus cibo ſimplici & neceſſarijs veſtimentis, & ne amplius teneamus nobis, quam demus eſurientibus fratribus.* Victus hic & veſtitus nomine intelligendum omne id eſt, quod ad noſtræ dignitatis decus, iuxtà prouinciarum vſus & temporum vices neceſſarium videtur: neceſſitatem autem hanc non prophanis legibus, at Chriſtianâ pietate metiri debemus, eàque temperantiâ, quam Tridentina Synodus ſapientiſſimè præſcripſit; in hoc etiam diuino ſpiritu afflati Patres, Carthaginenſis Synodi veſtigijs inhærentes, normam appoſuere, iuxta quam ſumptus noſtræ dignitati congruos è ſacris bonis faciendos moderaturi ſumus, nec enim, vt ipſi ſtatuunt, ſolum præcipitur, *vt Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, ac frugali victu contenti ſint: verum etiam* (in curruum, equorum, & lecticarum numero) *in reliquo vita genere, ac tota eorum domo caueant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodque ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum non præſeferat:* quâ de re ſatis ſuperius

Orig. in 2. Corin. 6. num. 14.

Conc Trid. ſeſſ. 25. de refor c. 1. apud Card. Lug. de iuſtit. diſp 4. n 4 a n. 51. in c. 31. ſup. cad parte.

A riùs ſcripſimus; nec me latet, quàm faciles hac in te grauiſſima fuerint recentioris Theologiæ Magiſtri, quos in decretoriâ mortis horâ ad Sanctuarij lancem omnia metientes alia forſan renebit opinio: nec longè a Synodi mente Diui Chryſoſtomi ſententia diſcedit, cui cordi erat, vt Epiſcopi, ad mentem ſuam à terrenis iſtis & ſæcularibus rebus auertendam & auellendam, victui tantum & veſtitui congrua poſſiderent. *Ego Eccleſia Præſules, audenter dixerim, nil præter victum, & veſtitum habere oportere, ne ad iſta trahantur deſiderio.*

D. Chriſoſ. ho. 15. in p. Tim. to. 4.

Quæ omnia in ſuperiùs memorato Canone Sancti Apoſtoli explicantur. *Ex his autem, quibus Epiſcopus indiget (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſſitates, & peregrinorum fratrum, ità ipſe percipiat, vt nihil ei poſſit omnino deeſſe*; quod ipſum poſtea Antiochena Synodus confirmauit.

Can. Apoſ. 41. rel. in c. ex his 12. 12. q. p. Conc. Antioch. c. 25. c opiſc. 23. 12. q. 1.

Expendenda ſingulariter ſunt ea verba (*ſi tamen indiget*): validiora enim ſunt quàm ſonent, vt ait Gloſſa; quod ſcilicet, ſi Lyturgi, ſacriſque addicti viri paterna bona poſſederint, quibus commodè vtantur, abſtinere vtique debent a ſa-

B cris redditibus impendendis: concordes hac in opinione ſunt Diuus Auguſtinus ad Boniſacium ſcribens, Diuus Hyeronimus, & Diuus Proſper, quorum verba ſacri Canones recitant: hæc nihilominùs opinio, plures licet habeat ſectatores, aliorum tamen Theologorum ſuffragio aſpera nimis & rigida videtur, nec leuem animis religionem iniicere.

D. Aug. ep. 50. rel. in c. fin. 12. c. 1. Cler. 6. &c. Paſt. 7. 1 q. 2 vtrinſque ſent ſectatores l. 2. concil. c. 2. dub. 44. Card. de Lug. de red dit. eccleſ. diſp. 4. ſec. 3 dub. 5.

Opportunè ad hanc rem ea verba Iſaiæ Diuus Hyeronimus explicans, *Rapina pauperis in domo veſtra*, docet huiuſmodi rapinam pauperum, in eorum Præſulum domibus reperiri, qui pauperum ſubſidium deſpicientes, redditus ſacros aggerunt vel ad delitias comparandas, vel ad ſe conſanguineoſque ditandos: rapinam item & ſacrilegium Diuus Bernardus pronunciauit, ſi non ad pauperum opes, at ad noſtra commoda diuitias ſeruauerimus, vitæ noſtræ ſuperfluas. *Denique quicquid præter neceſſarium victum & ſimplicem veſtitum de Altari retinet, ſuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt*; alias etiam de eadem re ſcribens ait, *Porro facultates Eccleſiarum ſunt patrimonium pauperum, & ſacrilega crudelitate illis diripitur quicquid diſpenſatores, non domini, vltra victum & veſtitum ſibi accipiunt*: ad

C quam eandem mentem horrendum illud Iſaiæ effatum accommodauit idem Aſceta ſanctiſſimus: *In terra Sanctorum iniqua geſſit; & non videbit gloriam Domini*; Epiſcopi ſi quidem aliique omnes Lythurgi ſibi ea adſcribentes, quæ ibi ſuperflua ad pauperum ſolatium deſignantur, impij ſunt, & ſacrilegio quodam impiè polluuntur.

Iſa. 3. 14. D Hier. ibi. D. Bern. in declam. Iſai 26. 10. D Bern ep 2. & ſer. 23. in canti.

Non è præcepto tantùm, quod poſitiuum vocant, hæc obligatio deriuatur, verùm etiam è naturali qua præſtamus ratione, eo quòd ea bona, quæ ad Deum referuntur, vtpotè oblata eique à populis vel eius adminiſtris conceſſa, ad ſuorum veniam criminum obtinendam, ad vſus alios effundi non poſſunt, præterquam ad eos, quos piorum adminiſtrorum fides exigit, & Dei voluntas probat; nec diuerſa potuit ab hac eſſe Chriſtianæ Religionis mens, cum quartam illam partem Epiſcoporum vſui adſcripſit, niſi eius fidem in Chriſti patrimonio adminiſtrando damnare velimus, cum permittat, vt eius bona prophanos in vſus impendantur:

D ſanè Diuum Thomam ſecuti omnes alij Theologiæ Præceptores hoc aſſerunt.

S. Th quod lib 6 art 11 ad 4. Theol. apud Card. de Lug de iuſt. diſp. 4. ſect 2.

Meritò igitur conqueritur Diuus Bernardus, quòd cum ſæculi Proceres maximâ cum munificentiâ ſacras ædes erexerint, vt æternas Cæli ædes ſibi beatitatem fruituri coemerent, ſplendidam hanc liberalitatem ſacri viri in ſui exitium vertant, adeò vt non tantùm nec illis, nec ſibi cæleſtem comparare beatitatem ſtudeant, ſed in terris degentes, *coniũgunt domum ad domum, & agro copulant agro*; in quos, vt Beatæ Brigittæ cæleſti voce ſignificauit Deus, querelas illorum animæ exacuunt, & vltionem efflagitant. Quid hic ego addiderim, eadem planè via ſacrorum virorum conſcientias obſtringere, è doctiſſimis Purpuratis, Turrecrematam, Iacobatium, & Albanum, præter Andream Barbatiam, alioſque Canonum Magiſtros, qui concordes docent, è ſacris cenſibus non ſibi diuitias congerendas, nec conſanguineos eis ditandos, ſed ex eis tantùm auxilium illud eis adminiſtrandum, quod eorum conditioni opportunum & neceſſarium æſtimatur.

Reu. S. Brigit. l. 3. c. 3. D. Ant. p. 3. tit. 21. c. 2. Turrec. l. 2. de Eccl. c. 16 Barb. de Card. p. 1. q. 4. & 11. & p. 3 q. 3. Iacob de Conc. l. p. ſol. 33. Alban de Card. q. 28.

AD

§. II.

A

AD alterum iàm accedamus oportet, in quo potiſſima grauiſſimaque ratio innititur, cuius vi non tantùm Concilia, ſed diuinus idem Spiritus, non Epiſcopos duntaxat, ſed omnes eos, qui ſacris inaugurantur, ad cælibem vitam ſeruandam obſtringunt, ne ſcilicet filiorum amore detenti & abſtracti, Deo filiiſque quos ſpiritu genuerunt, eos præhabeant; adeò vt pauperum calamitates negligentes, in ditanda prole ſacris cenſibus toti ſtuderent; & licet è Sacerdotum penuria, quâ primigeniæ fidei ætas laborabat, illi pariter Sacerdorio donarentur, qui connubio adhuc premerentur, & filios numerarent, iuxta illam benignam Apoſtoli legem, *vnius vxoris virum filios habentem, ſubditos cum omni caſtitate:* nihilominus, quia adhuc Patris nomen ſeruabant, paternoque amore immodicè erga eos rapiebantur, Supremorum Pontificum vigilantiâ effectum eſt, vt à ſacris Ordinibus ij remouerentur: Hinc Eucharpo Meſſanenſi Antiſtiti præcepit Diui

c Catinen. 17.61. diſt. Gregorij Præceſſor Gelaſius, vt nullo modo pateretur eum ad Eccleſiam Catanenſem ſubmoueri, qui vel vxorem vel filios numeraret: & cum ad Syracuſanæ ſedis inſulas Cerhegi Patritii auctoritate ſuffultus, vxoratus quidam vir efferretur, validiſſimè ad eum ab iiſdem repellendum idem Gelaſius obſtitit, ſed tempori poſteâ indulgens, ad incommoda grauiora euitanda, prudentiæ partes amplexus illi adhæſit, dummodò ſuorum bonorum apographâ prius perfectâ, ſponderet nul- B

c. de Sirac. 13.28. diſt. li ſuorum conſanguineorum è ſacris bonis quidquam, nec ex eorum fructibus vel donandum, vel relinquendum.

Quin Iuſtinianus Cæſar religionis ſtudio falcem de ſuo more in res ſacras immittens, lege ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem directâ, à ſacris eos quoſ-

Auth. quê ad oportet cp. 3.1. cumque amouit, qui vel filiis, vel Nepotibus inſtruerentur, eò quòd ex innato illorum amore facillimi hi ſint ad ſacra bona ciis impertienda, quæ Deo tantùm & pauperibus eſſent adſcribenda.

Inualida hæc omnia, quis credat, munimenta fuere, ad ictus ſtygios retundendos, quibus piiſſimi plerumque viri & ſapientiſſimi euertuntur: aliam tamen fraudem veluti verberationem muralem inuenit & diſpoſuit Dæmon non imparem, hoc eſt moderatum erga conſanguineos amorem; nimis namque illud verum eſt Gloſſæ acroama. *Cæci ſunt Epiſcopi ergà Nepotes.* Quàpropter ſapientiſſimè C

Hebr. 7. quicumque Epiſcopus ſe Sacerdotem eſſe cenſeat *ſecundum ordinem Melchiſedech,* nullam genealogiam agnoſceos; & teneram illam, quam quiſque ſortitur erga propinquos propenſionem generoſitate refrenans, & tanquam ſibi incongruam, ſuaque ſanctitate indignam excutiens, nuſquam patiatur, vt amoris vi, quâ fertur, in ſua à rectâ debitæ integritatis viâ deflectat. Noſtrum eſt, non temporaneas affinium res, at populorum ſpiritales excolere, non familiæ faſtum, at Eccleſiæ maieſtatem illuſtrare, non conſanguineorum auaritiem & ſuperbiam ſagioare, ſed pauperum famem expellere, non inter incerta & inania telluris & temporis ſpatia perituram nobis domum erigere, ſed æternam molem in Vrbe ſydereâ tollendam meditari. D

Ne Dei legibus leges ſæculi præponantur, nullus in re ſacrâ conſanguineus eſt

Pſ. 50. Chriſhom. Spiritu St tom. 5. habendus; hic certè Principis ſpiritus erat, quem, è Chryſoſtomi ſententia, Regius Pſaltes ardentiſſimè à Deo efflagitabat, *Spiritu principali confirma me.* Quis enim Principe & potiſſimùm ſacro dignior ſpiritus haberi poteſt, quàm ſemet dominari, ſanguinis propenſionem effringere, ſæculi leges delere, animumque à terrenis hiſce affectionibus depurare? nobis illud nunquam excidat, non vtique Eccleſiam ſua bona Epiſcopo commiſiſſe, vt propriam domum exornaret, & ampliori pompâ ſuum patrimonium amplificaret, vt inter rerum omnium affluentiam ſuperbiæ & faſtus irritamenta nepotes haberent, & inter delicias laſciuirent; at vt eam ſeruata & redditâ populis pietate fœcundaret, & pauperibus

Conc. Antioch. c. 25. c. epiſc. 23. 12. q. 2. omni ope deſtitutis ſolatio ſimul & auxilio eſſet: quàm feriò legem de hoc ſtatuerit Antiochena Synodus, excipe. *Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum habet poteſtatem ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, cum ſummâ reuerentiâ & timore*

A

Dei;

Dei; participet autem ipſe quibus indiget, ſi tamen indiget, tam in ſuis, quam in A *fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur neceſſaryę vſibus profuturis; vt in nullo qualibet* p.Tim.6. *occaſione fraudentur, iuxtà Sanctum Apoſtolum ſic dicentem (habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus) quod ſi contentus iſtis minimè fuerit, conuertat autem res Eccleſia in ſuos vſus domeſticos, & eius commoda, vel agrorum fructus non cum Presbyterorum conſcientia, & Diaconorm pertractet:* hæc eius ætatis conſuetudo erat, qua Parentis loco Antiſtitem Canonicorum Collegia habebant eique fidem omnem omnemque obſeruantiam tanquam domino exhibebant & Senatorum inſtar ad eorum Concilium accerſebantur, *ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus, filijſque committat, vt per huiuſmodi perſonas occulte res lædantur Eccleſiæ; Synodus Prouinciæ pœnas iſte perſoluat.*

Ad hanc mentem ea Ezechielis Vatis verba Diuus Hyeronimus refert, *Non* Ezech.c.46 *accipiet Princeps de hæreditate populi per violentiam.* Antiſtites hic cæleſti à Vate redargui Principeſque Chriſtianos Hyeronimus docet, qui ad ſui famulatum D.Hie.ibi. B & commoda traditas ipſis à Deo dignitates trahunt, mercenarias illas efficiunt, & ſæculi legibus ſanguiniſque amori ſubiiciunt; tùm demum hæc ſubdens ſtatuit: *Ergo qui ditior eſt Sacerdos, quicquid plus habuerit, non ſuis debet dare, ſed pauperibus.* Quæcumque conſanguineis erogas, pauperibus rapis; quo autem modo ſit hoc intelligendum, in capite proximo leges.

Illud etiam nobis Diuus Bernardus inſinuat, diuinam eſſe voluntatem, vt qui D.Bern. in declam. ſeruit Altari, de bonis eius viuat, non tamen vt tenaciter ea congerat, vel vt ad pompam luxurietur, vel vt nepotum opes amplificet, nepteſque dote egregiâ collocet; ſacrilegium enim eſſe videtur, ſi pauperum bona diuitibus tradat, & pauperum homicidæ & carnifices in Pariſiuâ Synodo appellati illi fuere, qui ſacris è reddítibus debita egenis alimenta denegantes, in alia eos abſumunt & decoquunt. Conc.Pariſ.c.p in 2. tom.Conc.

Id ipſum hoc eſt, de quo in Iſaiâ loquens ſonorè conquerebatur Deus, *Vinum tuum mixtum eſt aqua, omnes ſequuntur retributionem,* vel vt Septuaginta Iſai.1.22. vertunt, *Caupones tui miſcent aquam vino; ſectatur vnuſquiſque domum ſuam:* Tui C ſcilicet ò Romana Eccleſia, Præſules cum ſacri regiminis vino terrenarum rerum aquam immiſcent, animarum lucrum cum diuitiarum lucro confundunt, ſæcularem faſtum & luxum vnà cum ſanctâ dignitate coniungunt; habes hæc à Diuo Ambroſio ſic eá verba explicante. *Hoc increpat in eis, qui cum functionum diuinarum eſſent Præſules, ſectatores facti ſunt rerum humanarum; ſicut ipſe ait, ſectatur vnuſquiſque domum ſuam.* Ambr. in d.loc.

Profectò quàm meritò de ſacris illis viris conqueritur Deus, quorum improbitate ſuum patrimonium nullâ cum fidelitate diſpergitur, quique vt villarum delicias moliantur, & patrimonia opulentiſſima nepotibus condant, vt inter gemmas effulgeant nepies & muliebri mundo turgidæ inſoleſcant, pauperes, in quibus latet Chriſtus, deſpiciunt, & licet ſame pereuntes reiectant, ſuaſque ſponſas Eccleſias, laceras & obſoletas inter veſtes ſqualleге patiuntur; quò ergà pauperes ſunt auariores, eò ergà nepotes profuſiores: quin vt liberè fateamur, ad ſuo- D rum hoſtium beneficium, qui blanditiarum & aſſentationum armis patruorum animas enecant, cælique beatitatem ijs furantur, qui peritura terræ commoda eis ſubminiſtrant, adeò vt illud Regis Vatis vſurpare meritò poſſint, *Inimici hominis domeſtici eius;* Mich.7.6. quorum ſimultas eò periculoſior eſt, quò magis familiaris & minùs vt euitetur obſeruata.

Vt compertum Diuo Bernardo fuit, Epiſcopum Altiſiodorenſem breui iam petiturum, poſt tenue ad pauperum beneficium ſtatutum legatum, ingentem auri D. Bern. ep. 276. vim & pretioſam ſupellectilem nepoti tanquam omnium ſuorum bonorum hæredi reliquiſſe, ardore pijſſimo exæſtuans ad Eugenium Pontificem validiſſimè ſcribens, adhortatus eum grauiſſimè eſt, vt eius teſtamentum inane & irritum faceret; cum ſibi nullus inducere ſuum in animum poſſit, rem adeò pernicioſam & diſſonam fieri nunquam ab Epiſcopo potuiſſe, qui demens non fuerit, & humanæ lumine rationis orbatus: *Quis vel ſæculariſſimus dixiſſet teſtamentum Sacerdotis? haccine diſpoſitio hominis ſobrij & ſpiritualis, illius qui omnia diiudicat, & ipſe à nemine.*

Digitized by Google

nemine iudicatur? à quo enim ſi ità remanſerit, ſiue in Cælo, ſiue in terrâ, iſte non indicabitur? ſic ille; tùm ſubdit, Pontificis eſſe, Petri gladio incommoda illa A reſcindere, è Chriſtianæ fidei campo opprobrium illud euellere, monſtrum illud adeo deforme & horrendum præſocare, communemque acerbitatem extinguere, defunctique Epiſcopi amicos conſolari, qui eò magis pius, & benignus eſſet,quo in nepotes videretur eſſe crudelior. Proh Deus! quàm diuerſo lumine res eadem ſanctis à viris inſpicitur,ac à ſæculi amatoribus!

Quapropter vt tam immania euitentur pericula, & vt validiùs in immodicum erga conſanguineos amorem nos obarmare poſſimus, probatiſſimum mihi ſemper fuit, quod penes Cardinalem Paleottum,viri ſapientiſſimi ſtatuerunt, vt ſcilicet conſanguineos ſuos à ſe Epiſcopi prorſus amoueant. Deus immortalis! quàm demens inſanuſque fuerit, qui beatitatis æternitatem, animæque ſalutem in diſcrimen velit adducere, vt perituræ huius vitæ commoda fruenda alijs ſubminiſtret.

Quod ſi aliquis hæc mihi docenti obuius fiat, afferatque ſi tam rigida minutaque lance hæc perpendantur, nullum fore, qui tam periculoſo, graui, moleſtoque B pondere ſuccumbere voluerit; Cyrenenſis Antiſtes ſapientiſſimus Syneſius reſpondebit, auaris adminiſtris Deum non indigere, nullumque periculum ei fore, quin alios ſortiatur, qui voluntario obſequio ſe illi dedant, nullaque rerum terrenarum mercede ſtatuta, cæleſtia tantùm præmia anhelantes, ſe tam illuſtri ſeruituti deuoueant. *Non mancam virtutem fecit Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, & Eccleſijs idonei, commilitones innenies hic quidem mercedis expertes, ſed in Cælis plenâ mercede donandos.* Hæc tamen, quæ rigidiuſculè dicta videntur forſan alicui, proximè in ſequenti capite placet emollire.

Sineſ. ep 3.

Eadem res agitur, moduſque aperitur, quo ſine noxà poſsint conſanguineis ſacri redditus impertiri. Cap. XLVIII. C

TAM valida vis amoris eſt, quo ad ſuæ familiæ nomen amplificandum humanus animus æſtuat, & poſteritati viuere concupiſcit, vt ipſimet ſapientum oculi luce hac infœliciter obruantur; neque ex his illi deſunt, qui conſcientiæ ſuæ blandientes ſpecioſas rationes expiſcātur,quibus incumbant;duas ex his proferre hic mihi videtur: harum altera in natura ipsâ fundatur,quæ ſimul nobiſcum enaſcens,ad noſtri ſanguinis amorem nos obſtringit eiſque noſtra bona impertienda: huius quidem legis vi,mitiſſimus cæteroquin Abraham,in belligeros æſtus exarſit, vt Reges quatuor valido milite ſtipatos inuaderet, nepotem ſuum bello captiuum è poteſtate hoſtium ercpturus.

Ad huiuſmodi item amorem ſcripta eadem lex cæleſtibus illis verbis impellit, D *Carnem tuam ne deſpexeris; Domeſticos ſeminis tui ne deſpexeris*, vt legit Diuus Chryſoſtomus,qui præceptum hoc diuinum eſſe aſſerit,& à fide ipsâ ferè deficere, qui deficit in eo ſequendo. *Quomodo? quia Deum ſe verbis ſcire confitetur; factis autem negat: quid enim præcipit is, cui credimus Deus? Domeſticos ſeminis tui ne deſpexeris.*

Iſai. 58.7.

Chriſoſt. ho.14. in p. ad Tim.

Demùm lex ipſa Euangelica ad hoc idem conſpirauit, àdeò vt Apoſtolus ad quendam Epiſcopum ſcribens aſſeruerit, non tantùm fidei hoſtem videri conſanguineorum contemptorem, ſed ipſiſmet Ethnicis nequiorem. *Qui ſuorum maximè domeſticorum curam non habeat, fidem negauit, & eſt infidelis deterior.* Ethnicus ſiquidem in exteros quidem ſæuit & ferocit, at benignus, & pius erga ſuos eſt; neque amorem hunc intra eos limites aliquis claudat, quibus non temporanea hæc, ſed æterna, & cæleſtia bona ſint eis impertienda; accipe Chryſoſtomum: *Cura nomen prouidentiam animæ, corporiſque ſignificat: hac enim cura eſt.*

p Tim 5.8.

D. Chriſo. vbi ſup.

eſt. Qui verò ſuorum, & maximè domeſticorum, hoc eſt genere ad ſe pertinentium A *curam non habet, infideli, inquit, deterior eſt: nam ſi quis propinquos genere, atque affinitate coniunctos aſpernatur, quo pacto erit in alienos clemens? nonne vanitati iudicio omnium erit obnoxius, ſi alienos beneficijs fouens, propinquos ſua immanitate deſpiciat? eſt, inquit, infideli deterior, quia ille etſi alienos deſpicit, propinquos tamen nequaquam aſpernatur.* Hinc Magiſter pijſsimus ſtatuit, ſanguinis nexus inter hominis decretos à Deo fuiſſe, vt mutuâ quadam beneuolentiâ ſibi inuicem opitulentur, & reciprocis vtrimque beneficijs amorem foueant.

Ratio altera in eo verſatur, quòd licet ante bonorum diuiſionem, de qua ſuperius egimus, adminiſtri tantùm & diſpenſatores Epiſcopi eorum fuerint, quæ ad honeſtam eorum vitam ſupererant, adhuc tamen, quartâ eorum parte illis adſcripta, fructuum poſſeſſores liberi ſunt, eoſque ad arbitrium licet effundere.

Iam vt propoſitam primam rationem labefactem, ſolidisſimum illud è Theologia placet aſſumere, à Graria ſcilicet non deſtrui, ſed perfici naturam; amandos quidem ſacris à viris affines, at ſanctè, non ſordidè, neque ſanguinis vim elimina- B ri, ſed exuperantiam extingui.

Ad ſecundam itidem euertendam, illis omisſis, quibus acerrimè hac in re Nauarrus & Sarmientus digladiantur, ſatis illud mihi ſit in præſenti, ex allatis ſuperiùs rationibus & ſententijs abundè illud haberi, quod ſcilicet quarta bonorum portio, tùm ad Clerum, tùm ad Epiſcopum, cum eo ſimul onere tranſiuit, vt quod ex ea reliquum erat, pauperibus & peregrinantibus erogaretur; quod etiam eò validiùs eſt, quod nunc, vel temporis edacitate, vel hominum ingluuie, ea quæ ad pauperum beneficium deſignara fuerat, prorſus euanuit; & in ea ſententiâ Sotus fuit, cui poſtea doctisſimi viri adhæſere, quod licet verum aliquo modò non ſit, Epiſcopum ſuæ quartæ partis diſpenſatorem non eſſe, adhuc quamuis ad reſtitutionem faciendam non teneatur, eo quòd iuſtitiæ leges non violauerit, mortali tamen noxâ inquinari, è violata charitate, ſi, quod reliquum eius habet, pauperibus denegarit; quam ſententiam arctè adeò complexus fuit vir grauisſimus, vt abſtinere non potuerit, quin contrariæ ſugillaret, tanquam *Sacræ* C Scripturæ, bonis moribus, & veritati aduerſanti. His tamen prætermisſis, illud occurrit, validius nullum & acutius è ſtygio armamentario depromptũ telum Luthero fuiſſe, quo Romanæ Religionis integritatem iugularet, quàm offenſionem, qua omnes premebantur, ſacros viros & Præſules inſpicientes, validisſimè laborantes in nepotum amplitudine & opulentia ſtatuendâ: hoc ſemper illis, eiuſque aſſeclis in promptu erat, quod Catholicis viris obiurgarent, & ad Romanæ fidei venuſtatem deturpandam, corruptelam hanc ſpecioſiſſimis verborum phaleris exornabant; Europæ totius aures moloſsi iſti his latratibus obtundebant, dum Maximus Pontifex & ſacra Synodus Tridentina, ad nequisſimos eorum errores euertendos, ſanctiſſimaque dogmata ſtatuenda laborioſiſſimè deſudabant: quàpropter ſapientisſimi illi Patres, poſt egregiè tùm Canonum tùm Theologiæ Magiſtrorum diſcuſſa librataque ſuffragia, diuino Spiritu afflati, antiquas hac in re leges moderatione aliqua adhibitâ reſtaurarunt: Canonem hic proferam, cuius verbis vtraque ſuperiùs allara ratio eneruatur. *Omninò verò eis (Epiſcopis) in-* D *terdicit, ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſque ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, ijs, vt pauperibus diſtribuant; eas autem non diſtrahant, nec diſſipent eorum cauſa: immò quam maximè poteſt eos ſancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, & nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia Seminarium extat, penitus deponant.* Vt autem nullus arbitraretur, Epiſcopos tantùm renouatâ hac lege fuiſſe percuſſos, ea moxſubdiderunt. *Quæ verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolùm in quibuſcumque beneficia Eccleſiaſtica, tam ſæcularia, quam regularia obtinentibus pro gradus ſui conditione obſeruari, ſed et ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales pertinere decernit:* eò enim eſſe alijs ſanctiores decet, quò cæteris coloribus pretioſior eſt purpureus, quo ambiuntur, nec titulo tantùm, at meritis, cæteris omnibus eminent.

Nauar. & Sarmient. de redd. Eecl. V. Caual. com. contra com q. 3 88 Et Lug de iuſt. & de red. eccl. 94

Conc Trid ſeſ. 25. de refor. c. 1.

Nequaquam igitur Præſules prohibentur, ne conſanguineorum egeſtati ſubueniant, eorumque neceſſitati medeantur: quin conceditur, vt ſi verè pauperes A fuerint, eorum inopia erigatur: *ſed ſi pauperes ſint, vt pauperibus diſtribuant.*

Illud etiam addiderim, quod *cæteris paribus*, ſacri viri cæteris alijs pauperibus
D.Tho.2.2 q.26 ar.8. conſanguineos pauperes præferre poſſunt, immò debent, iuxtà Aquinatis Magiſtri doctrinam omnium calculo comprobatam; quæ proxima magis ſunt, validiùs & potentiùs Sol illuſtrat & fouet; ſanguinis nexus character quidam eſt, qui vbique ſplendeſcit; diſertiſſimus Rhetor eſt, quo ad eos alijs præhabendos excitamur; eorum paupertati quidem conſulamus non amore, ſed egeſtate docente, non luxu, ſed temperantia ducente: Charitatis lege tenemur, vt neceſſaria conſanguineis nō deſit: ad totius vniuerſi Principatum prophanus amor conatur illos efferre; extrema ſemper vitium quærit & angulos; cum virtus è contrà ſemper in medio & medioeritate verſetur; venuſtiſſimè hanc nobis temperantiam Diuus Ambroſius adſcribit hoc ſtylo. *Eſt etiam probanda liberalitas, vt proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas: melius eſt enim vt ipſe ſubuenias* B
D. Amb. l. 1 off. c. 30. *tuis, quibus pudor eſt, ab aliis ſumptum depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitati: non tamen vt illi ditiores eo fieri velint, quod tu poſſis conferre inopibus.* Lesbiam normam non hic habes, qua ſæculi pompa foueatur, at Sanctuarij libellam, ne in te ſatis lubricâ decipiaris; audi iam allatam ab eo rationem, *cauſa enim præſtat, non gratia*; non amore, at neceſſitate dona illa probantur; ſi pauperibus deneges, quæ conſanguineis es conceſſurus, non opum ſiti, ſed defectu perficias. Si hæc Lythurgis minoribus Ambroſius pronunciauit, quid porrò Epiſcopis dixerit, quos ad aliorum ideam & lucem in tam excelſo Deus faſtigio collocauit? hi ſanè in conſanguineis locupletandis, aduerſâ, quàm par eſt, via procedunt, ſuumque finem non quærunt, at fugiunt; quid enim? populorum moribus temperandis operam ille dederit, qui totâ contentione facultatibus aggerendis incumbat? à gregis ſui cogitatione ſe auertens ad ſanguinis ſui diuitias totus conuertetur, cum fieri non valeat, vt terreois obrutus & obſtructus animus, cæleſtibus pateat, diuinis voluptatibus fruiturus. *Neque enim propterea te Domino dicaſti, vt tuos diuites facias, ſed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, &* C *pretio miſerationis peccata redimas tua:* rurſus Ambroſium dedi.

Miſertimus annon Antiſtes ille eſt, qui vt alijs futilia commoda moliatur & condat, æternas ſibi delicias euertit & areſacit; vt poſteri luxu faſtuque inſoleſcant, æternis ſe ſupplicijs addicit; vt domum erigat, in ima Tartari præcipitem animam agit: exiguum quid nepotibus videtur, cum ſacros ceolus expoſcunt, ſed te verâ, magnum, maximum & omnium pretioſiſſimum, patrmonium pauperum in quibus Chriſti imago eſt, petunt; quidquid auri Tagi arenis immiſcetur, quidquid gemmarum Erithræis vadis obuoluitur, ea quæ poſcunt, compenſare non poſſunt; vix credas, Patrui ipſam animam poſcunt, eodemque ſimul tempore, quo diuitias ab illo comparare ſibi conantur, in eum æterna infortunia moliuntur; do iterùm concinna Ambroſij verba. *Putant te parum poſcere? pretium tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt. Et accuſant, quod eum diuitem non feceris, cum* D *te ille velit æterna vitæ fraudare mercede?* an non effuſiſſimo Hyeremiæ fletu excipiendus ille erit, qui vt alios iuuet, ſe ipſum perdit, vt aliis beneficus exiſtat, ſui ipſius proditor & carnifex eſt?

Quia tamen in longè diuerſa Theologi abeunt, vt ſtatuant, an liceat tantùm Epiſcopo conſanguineis, iuxtà eorum præſentem ſtatum opitulari; an è ſordibus, & è puluere eos excitare reſidua ſuâ parſimoniâ collecta eis impertientes, & potiſſimum cum ſuæ dignitatis ratione illuſtriorem vitæ rationem inducere teneatur: illud mihi tantùm ſeriò hæc meditanti occurrit, imparem hic locum haberi, ad tam implexa arduaque enodanda, nec illis vltrò unquam irretiri libuit, cum ſemper illud animo meo hæſerit, ne obulum quidem è ſacris cenſibus in meam domum deriuare. Cenſeo nihilominus poſſe vtique Epiſcopos conſanguineis ſuis præſtò eſſe, non quoad ea tantum quæ illis neceſſaria ſunt, ſed quoad ea pariter, quæ ad eorum gradum & dignitatem referuntur: hac tamen in re caueat ſibi vnuſquiſque, ſuoſque mores ita componat, vt in eorum auxilio potius deficiat, & ſe

ab

ab æterni interitus periculis auertat, omnes amoueat offenſiones, factorum Ca-
A nonum & Conciliorum mentem aſſequatur, exempla deniq; imitetur Sanctiſſimorum Antiſtitum, quorum pietas commendatiſſima omnibus fuit. Qui autem tenuis & parcus erga conſanguineos erit, eorum etiam diuitias ratiores, & certiores efficiet;ſi alicui paradoxon hoc videatur,tum vetuſta,tū recentia ſæculorum monumēta reuoluens,inueniet ingenti cum odio eos Deum auerſari, qui ad conſanguineorum opes augendas ſtuduere, & miſerrimo plerumq; exitu eorum conatus extinxiſſe; quandoquidem vix ad tertium hæredem illa delabuntur: quia frequentiſſimè permittit, vt eoſdem, ad quos locupletandos inſudauit Epiſcopus, calamitates adeò anguſtæ premant, vt pœnitentiæ locum ipſi dederint de præhabitis Chriſti pauperibus ſuis conſanguineis: quàpropter in eos eandem torquet obiurgationem, qua olim Sacerdotem Heli arguit. *Honoraſti filios tuos magis,quàm me vt comederetis primitias omnis ſacrificij populi mei*. Quapropter fit, vt quò validiùs ſuas familias tam futili fundamento à ſe conditas crediderint, eò magis in earum
B eneficione cælum rideat,eorumque conamenta reddat inania. *Qui habitat in cælis irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos*. Innumeris ad hanc rem prætermiſsis exemplis miſerandâ cataſtrophe illuſtribus,vnum tantùm proferre libet Purpurati Baronii ſuffragio communitum, de duobus Diui Cyrilli Alexandrini Nepotibus, qui licet coactè & circumſpectè in re tantâ incederet, adhùc tamen Dei voluntatem non expleuit: hinc quid de illis expectandum ſit colligatur, qui ab illuſtri Cyrilli integritate diſcordant.

1. Reg. 2. 29.

Pſal. 2. 4.

Athanaſium & Paulum Diui Cyrilli ex ſorore nepotes acerrimè inſectabatur Dioſcorus eius ſucceſſor Homi Conſulis patrocinio ſuffultus (quamuis Diuus Cyrillus opulentisſima legata ſuo ſucceſſori reliquerit, eo animo, vt non tantùm in ſuos conſanguineos acerbus non eſſet, at ſuâ eos beneuolentiâ & poteſtate tueretur) adeò vt inter ærumnas & vincula Paulus accumberet; Athanaſius verò eò calamitatis deuenit, vt extremis neceſſitatibus actus Sacerdotium abdicare coactus fuerit, & Conſuli centum quadraginta auri libras exoluere, poſtquam priùs ingentem etiam ſummam,tùm ſuis ſororibus, tùm Pauli vxori viduæ exſoluiſſet;
C cauſam in eum agentes erant diuitiæ: perbreui, quæ de ſacris cenſibus deuorarunt, euomuerunt, & quæ Patrui nimiâ fortè indulgentiâ tot annorum curſu collegerant, citisſime eiectarunt, & quæ non paucis pauperibus rapuerunt, vni diuiti non ſine cruciatu reddidere. Quàm frequens noſtra hac ætate antiquum hoc euentum eſt, ait Baronius: innumera enim infortunia ſunt, quibus iuſtè vel iniuſtè Antiſtitum opulenti conſanguinei obſidentur.

Bar. an. 445

De eodem agitur, aliaque quinque incommoda, quæ ex immodico conſanguineorum amore emanant,euitanda Epiſcopis exhibentur. Cap. IL.

D

PROPHANVM amorem facibus & ſagittis ad Sacerdotalem animum inuadendum obarmatum, facilè repellunt & fugant præſidiariæ virtutes,pennisque deplumatum & iaculis exarmatum relinquunt; verùm ſi vultu blandus & inermis, ſpecie pietatem præferens Epiſcopum aggrediatur, quot dolos ſtruit, quas nectit inſidias, quas fraudes excudit? ipſâmet pietatem euertit, & iniuſtam iuſtitiam facit: nec enim in pauperum reique ſacræ perniciem prouentus ſacros ab Epiſcopis conſanguinei poſcunt (vt ſuperiùs oſtendimus): ſed illud etiam agunt, vt ijſdem nos irretiant negocijs, quibus ipſi implicantur, vt ſe faciant regiminis noſtri participes & conſortes, omnia quæcumque petierint extorquentes, vt in eos vacua Sacerdotia conferantur, ipſaque eadem thiara Epiſcopalis eorum capiti imponatur; demùm vt noxæ & crimina, quibus ſcatent, impunè

omittantur, & ſilentio obtegantur. In hæc quinque incommoda velut in bellicas machinas præſens Caput inſtituimus, vt ea deſtruamus. A

Vt à primo ordiamur; ſi quis ſeriò perpenderet, Epiſcopalem thiaram in virtutis pondere firmari, non ad ſanguinis deſtinari faſtigium; ſatis vtique eſſent, imò etiam ſuperflua, quæ in huius partis trigeſimo tertio capite diſſeruimus; quid enim aliena negotia perficienda ſuſcipiamus, cum vix noſtra nobis peragenda relinquantur? vt tamen aliquid enucleatiùs proferam, quandoquidem *omnis*
Matt. 8.12. *Chriſti actio, noſtra eſt inſtitutio*, duo tantùm hic ego conſideranda complector Chriſti Seruatoris facinora. Ad eius premenda veſtigia ſe ei quidam adoleſcens committens, illudque prius efflagitans, vt extinctum parentem ſepulturæ
Luc. 9.60. concederet, vocem illam ab eo recepit. *Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Leuiſſimè hoc contemplanti peracerba reſponſio videbitur, cum enim ad ea præcepta, quæ ad ſui cultum referuntur, nullum Deus blandimentum nullamque premiorum promiſſionem adhibuerit, quam tamen adhibuit ad illud mandatum, quo erga genitores obſeruantiam & pietatem imperabat, annorum theſauros aperiens, *vt benè tibi ſit, & ſis longæuus ſuper terram*: quid eſt B
Exod. 20. 12. quod in præſenti ab extremo paterni funeris officio barbaris ipſis exercito, filium auertat & repellat? vt ſalutare documentum hinc haurias, non ſacris tantùm perutile, ſed ijs omnibus maximè proficuum, qui diuino obſequio ſe arctiori quodam nexu mancipare ſtatuerunt, et cortice omiſſo, medullam veritatis inueſtiges; hoc autem eſt, ne ſcilicet ſæcularibus negocijs impliceris, cùm tam religioſæ charitatis miniſterium huic denegetur. Quàm pium, quàm humanum eſt ſuo genitori parentare; ſed quia alia ſecum negocia munus hoc pertrahebat, nimirum vel teſtamenti executionem, vel diuiſionem bonorum, vel aliam quancumque rem, quà conceptus ille feruor obtepeſceret, & à diuinis operibus mens auocaretur, ab huiuſmodi munere repellitur, iubeturque ſæcularibus hoc præſtandum, qui eò magis ſæculo viuunt, quò magis ad cæleſtia perierunt. *Paterni funeris ſepul-*
D. Amb in in Luc. c 9. *tura prohibetur, vt intelligatur humana poſthabenda diuinis: bonum ſtudium; ſed maius impedimentum; nam qui partitur ſtudium, deriuat affectum; qui diuidit curam,* C *differt profectum; ergo priùs abhorrenda quæ maxima ſunt.* ſic Ambroſius.

Eodem ferè tempore diuinum alter Magiſtrum adijt, vt ſuis eum diſcipulis adnumeraret; ſed facultatem priùs petijt, vt ad conſanguineos accedens, bona ſua illis renunciaret, vel, vt Diuo Auguſtino probatur, vt certiores de ſua mente eos faciens, ab omni eos ſollicitudine abſolueret, quà forſan angerentur, ſi quid de ſe foret, ignorarent. *Sequar te Domine; ſed permitte mihi priùs renunciare*
Luc. 9 61. D. Auguſt. ſerm. 7. de verb. Dom. Luc. 7.61. *his, quæ domi ſunt.* *Renunciare*, explicat Auguſtinus: *id eſt certiores facere, ne ambiguitate premerentur, ignorantes quid de eo actum eſſet*: inexpectatam hic reſponſionem excepit: *Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt Regno Dei.* Quicumque Epiſcopalis regiminis aratrum tractandum ſuſcepit; ineptus ad illud eſt, ſi ad prophanas & ſæculares curas, ad affinium negotia pietatis & honeſti ſpeciem præferens, cogitationem conuertens, à ſulcorum rectitudine deficiat, multiſque ambagibus irretitus, & perplexis rebus præpeditus, paſtorale officium negligat aliò intentus; quin cum ſe breui tantùm negocio, & fœliciter expediendo implicitum credet, tunc alijs pullulantibus ſortiùs irretietur, D nec viam inueniet, qua, clauâ Herculis deſtitutus, tot capitum fœcundam Hydram
Sen. ep. 7. obtruncet; debes hæc Senecæ acutiſſimè de ſuo more philoſophanti. *Non debemus occupationibus indulgere; excludendæ ſunt; ſi ſemel intrò veniant, in locum ſuum alias ſubſtituent: principijs illarum obſtemus, meliùs non incipient, quam deſiſtent.*

Iam ad ſecundum accedamus, quod in eo verſatur, vt noſtri regiminis in partem nunquam eos aduocemus, nec eos pro aliis deprecatores excipiamus; pro comperto enim eſt, ad rem ſuam augendam ſemper illos intendere, & ad propriam vtilitatem, quæ publico commodo ſemper eſt poſthabenda, eorum cogitationem collimare: raró patrocinium ſuum illis præſtabunt, qui priùs eorum beneuolentiam vel muneribus, vel promiſſionibus, vel obſequijs non captauerint; quâ viâ venalia omnia ſacra fieri quis non videat? præterquàm quòd, cum

res

res etiam æquiſſimas à Præſule poſtulare crediderior, decipientur, & ingentem
A materiem alijs præſtabunt, vt Antiſtitem proſcindant & obiurgent.

Elegantiſſimum & maximè opportuoum illud eſt, quod olim Themiſtocles Athenarum Princeps pronuociauit: ſemet ipſe de immani crimine damnauit conſcientiæ vi cogente: Videas precor (ſic ipſe) vt demens ipſe ſim; certisſimum mihi eſt, quàm facilè ad mei ſerui arbitrium vxor mea circumducatur; me ipſa ſuo conſilio dominatur, Athenas ego dominor, ſeruus ergò meus dominatur Athenas. *Vxorem puer meus regit, vxor me, ego Athenas regit: ſic Athenaspuer meus.* qui ergo ex Epiſcopis vel germani vel nepotis deprecantis precibus indulgeret, pro certo vtique habere poteſt, eum ſoli ſuæ vtilitati ſeruire, atque adeò commodum ipſumio ſuæ ſedis dominium adducere. Themiſt.

Honeſtum quid & æquitati conſonum id videbatur, quod à Rege filio Berſabea poſcebat pro Adonia priuigno deprecans, vt Abiſai connubio iungeretur: quin ſiogularem hanc fore rationem ipſa cenſebat, quà cum Principem cogeret, 3.Reg 2.
B vt minoris fratris Principatum æquè pateretur; verum non perpendebat pernicioſo hoc amore, ſe in ipſum Salomonem filium conſpirare, & Adoniæ ambitionem fouere; vt enim Lyranus obſeruat. *Illa* (Abiſai) *fuerat vxor Dauid, & per conſequens Regina, & ſic per eam habebat viam veniendi ad Regnum per auxilium Ioab, & Abiatar, & aliorum ſibi fauentium.* Liran.ibid.

Quid ſanè honeſtius, quàm vt ad Seruatori Domioo miniſtrandas dapes, auxiliares labores Magdalena Marthæ ſorori conferret? & tamen petitionem huiuſmodi vt imprudentem excepit, reiecitque Seruator. Luc. 16

Tanti documentum hoc faciendum eſt, quanti æterna beatitas; è Cæli enim oraculo edocemur, præcipitem vndique & confragoſam Cæli viam Epiſcopis eſſe, ſi conſanguineorum in ſe dominium patiantur. *Si mei, non fuerint dominati tunc,* non alio tempore, *tunc immaculatus*, vel vt ex Hebræa radice habetur, *integer vel perfectus ero; & emundabor à delicto maximo.* Coonſanguineorum genio indulgere ſeminarium errorum eſt, & multa ſimul velut in catenam conformata crimina adducens crimen. pſ. 15.
C

§. I.

TERTIVM hic nos manet conſiderandum, in quod euolutis ſæculis non raro impegerunt Antiſtites, ſacerdotia plurima, ſacroſque titulos in nepotes congerentes, nullâ adhibitâ ad eorum aptitudinem conſideratione, ac ſi vnius ſanguinis vi quæcumque idooeitas in eos deriuetur, & quibuſcumque alijs redderentur præſtantiores, qui cæteroquin vel eruditione vel pietate ſunt ſpectatiſſimi; Sacerdotia iſti eo pretio habent, quo apud terrenos Duces ſtipendia ſunt ad ſaginandas familias inuenta, iuxtà illud Hyeronimi: *Affinibus & cognatis quaſi terrena militia officia largiuntur.* D. Hier in ep.ad Tit.p.

Non ſine gemitu pronunciauit Diuus Bernardus Epiſcopum aliquem dari, *in*
D *quo tota ſit Epiſcopata progenies*, dum Sacerdotia omnia, quæ deinceps vacabant, nunc io nepotes, nunc in affines effluebant: æternum certè in exitium deuolutus Heli non eſſet, niſi flagitioſos filios Sacerdotio exornaſſet: ex hoc crimine in aliud illud deflexit, quo eorum flagitia diſſimulanter excepit, at dum in vtroque filiorum amorem obſequio diuino prælibauit, diuino ſupplicio factum eſt, vt tùm Deo, tùm filijs priuaretur, miſerrimâque cataſtrophe vitam omnem abſolueret; do Gregorii verba. *Filios quippe & propinquos magis quam Dominum honorat, qui ad ſacros ordines perſonas elegit, non ex conuerſatione is honeſtate, ſed amore propinquitatis: idcirco filij honorati referuntur, vt ſacrificij primitias ederent: quia carnales Prælati ſpiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, vt Eccleſiæ facultatibus ditentur, & in altitudine ordinis cumulentur abundantia ubertatis: nec curant quales ſunt, qui ad ſpirituale miniſterium veniant; ſed totum vt temporali dignitati præferant, quos carnali affectione complectuntur.* D. Bern. in declam. D Gregor. in c.3.Reg

Micheæ hos confert Lyranus, qui cum è Tribu Ephraim eſſet, à quâ Sacerdotium

tium excludebatur, vni Leuiticæ tribui adſcriptum, faſcino quodam paterni amoris afflatus, diuinâ lege contemptâ, ſuum filium Sacerdotalibus infulis decorauit: Peracerbas eas voces, quibus olim alloquutus Micheas Vates eſt, in huiuſmodi Hyerarchas Hugo Cardinalis euoluit. *Audite Principes domus Iacob, & Iudices domus Iſrael, qui abominatis iudicium, & omnia recta peruertitis, qui adificatis Syon in conſanguinibus, & Ieruſalem in iniquitate.* Facilè hinc credas, quod eâ ætate hic error valdè graſſaretur; quandoquidem ſubdit, *per hac omnis deſtruitur Eccleſia.* De hac tamen re ſuſius in tertiâ parte nobis agetur, vbi qua ratione cæteris alijs prehabendi ſint Epiſcopis propinqui & nepotes, ſeriò inquiretur. A

Vgo Card. in pſ. 82.

Mich. 3.

Multò longiùs à Dei voluntate adimplendâ diſtabunt ij, qui ardentiſſimo nepotum amore ſuccenſi, vel eos ſibi ſucceſſores ex renunciatione facta, vel in ſuos coadiutores eligunt, hæreditario quodam iure Sanctuarij dona ſuas in domos euoluere contendentes, & *Sancta Sanctorum* ſucceſſione quadam in ſanguinem ſuum deriuantes; hoc enim eò periculoſiùs eſt, quò obcæcatior amor eſt, ne eorum vitia erroreſque agnoſcantur, & quò potentior eſt, vt eorum vitia coloret in virtutes. Quapropter non ſemel accidit, vt nepotem infulis donans Epiſcopus, non Paſtorem ſuis populis imponat, at lupum, ſponſique loco adulterum præficiat connubio animatum. B

Immani quodam horrore perfundor, cum ſæuiſſimas imprecationes, quibus olim Dauidis ore Principes ſacros Deus percuſſit, cogitatione reuoluo. *Qui dixerunt, hareditate poſſideamus Sanctuarium Dei*, ideſt, qui iuxtà Diui Hyeronimi, Cardinalis Hugonis, aliorumque, ſacras dignitates æternare quodammodo ſua in domo contendunt, *Pone Principes eorum ſicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana.* Madianitarum hi omnes Principes fuere, qui prælio cum Gedeone commiſſo in eius poteſtatem venere & cruenta cæde perempti. *Deus meus, pone illos vt rotam*; adeò vt perpetuâ quadam curarum & moleſtiarum vertigine rotæ ſimiles circumuoluantur. *Non ſint ſtabiles in eo quod cogitant*, ait Diuus Auguſtinus: ni fortè præſagiri à Vate dicatur, quod ſicut in rota vix vna eius pars erigitur, quin altera deprimatur, ſic prorſus iſti, cum domum ſuam è mundi huius parte attollere contendunt, è parte cæli præpropera cataſtrophe deprimantur à Deo; habes hæc ab Hugone Cardinali ſic ea Auguſtini verba explicante. *In rotâ quæ dum ex vna parte eleuatur, cadit ex alia*, tùm Auguſtinus hæc ſubdit: *Anima impiorum rotabitur ſicut in circulo funda*: iam verò ſacra verba ſequuntur: *& ſicut ignis comburens ſiluam; & ſicut flamma comburens montes*; adeò vt tentationum & moleſtiarum vi perpetuo quodam æſtu crucientur. *Et ſicut ſtipulam ante faciem venti*, vt penitus ſterileſcentes ad quæcumque bonorum operum germina, flammas tantum exigant, quibus inutiles vel pernicioſæ arbores cinereſcant; qua de causâ *perſequeris illos in tempeſtate, & in furore tuo turbabis eos*; cum in hora mortis decretoria, qua tempeſtas, & furor diuinus intonat, Deo iudici ſiſtentur, conſcientiæ latratus, Deique obiurgationes obaudient, & ad Tartari fauces proximi ſæuiſſimis angoribus ingemiſcent. Vnum hic dabo è Purpurati Baronij hiſtoriâ, qui hoc errore implicatus documentum eſſe omnibus poteſt & exemplum. Sanctiſſimè ad octuageſimum & primum annum vitam ſuam traduxerat Diuus Vldericus Auguſtanus Antiſtes, cum vt virum integritate prudentiaque conſpicuum Eccleſiæ ſuæ præficeret, & Cæſarem amoueret ab ineptis viris ei, vt non rarò contigerat, imponendis, ſimulque reliquum vitæ ſuæ tempus curis omnibus expeditus impendere totum poſſet in precibus Deo fundendis; nepotem igitur ſuum Aldalberonem nomine, ſuis ei abrenunciatis infulis, ad Epiſcopalem ſedem euexit: licet autem tam ſanctâ cogitatione viſus hæc omnia fuerit concepiſſe, adhuc tamen memorandum in eo exemplum nobis ſtatuit Deus, quo inſpiceremus, humanis iſta rationibus, non diuinis plerumque confici, nec cælo dictante, sed ſæculo; nondum igitur exacto anno, diem ſuum extremum obijt Aldalbero, dignus alioquin, qui diù Epiſcopus aſſideret; non tamen acerbo hoc vulnere ſatis in pœnam patrati erroris percuſſus Vldericus fuit; cum enim ad extremam ipſe etiam horam deueniſſet, ſpolio futili vitæ exuendus, & beatiſſimæ gloriæ chlamide induendus, ſpectaculum habuit, quo nullum acerbius pius C D

Pſ. 83. 13.

D. Aug. in pſ. 82.

Vgo ibid.

Bar. an. 972

ani-

A animus & oculus ſortitur: ad Dei iudicis aſpectum ſiſti ſe vidit, & ab eâ pietatis
ſede repulſum, quæ ſuæ pietati alioquin concedenda, impertita illi non fuit, quo-
adusque de nimio & immoderato erga nepotem amore ſatis Deo Iudici fecerit:
ſibi redditus, hoc ille adſtantibus enarrans, in illa mœſtiſſimus erumpebat. *Heu,
heu, heu, quòd illum nepotem meum Aldalberonem vidi, quia pro eo quod ſecundum
ſuum deſiderium conſentiebam, nolunt me impunitum in ſuum recipere conſortium*;
his pronunciatis obticuit, & peracutâ ſuarum noxarum pœnitentiâ tactus, ſuum-
que errorem, quem fortè ex aliquâ in ſuâ mente examinandâ negligentia contra-
xerat, vberrimo fletu delens, ſpiritum exhalauit. *Si* ergò *in viridi ſic agitur, quid* Luc. 23. 31.
in arido fiet? qua certitudine in his electionibus & ſucceſſionibus ſtatuendis ſe
gerere illi poſſunt, qui nullo cælitus impertito lumine caligant? quanam merce-
de ornandus à Deo erit, qui nepotem, vel germanum in ſui ſucceſſorem quærit à
rebus cæleſtibus alienum, & prophanis tantum cogitationibus inuolutum? ſi vir
integerrimus, eò quòd bonis artibus nepotem cæteroquin digniſſimum, & ad ſa-
B cra munera vocatum ad Hyerarchicam ſedem extulerit, cruciatus à Deo fuit, eiuſ-
que actio reprobata, quæ ſolam eam nequitiam contraxerat, quam vel ambitio,
vel commodum nepotis inferebat; quantò aſperius, & rigidiùs in eos diuinum
examen exarabitur, qui ſola nepotum amplitudine, ſuæque domus opulentia
excitati, Coadiutores & Succeſſores propinquos ſuos eligunt, electoſque con-
ſtituunt?

Per quàm familiaris mihi Antiſtes quidam fuit, qui poſtquam in ſui Coadiu-
torem & futurum Succeſſorem Nepotem ſuum habuiſſet, ingenti animi religio-
ne vexabatur, eò quòd ineptum ſuæ ſponſæ adminiſtrum dediſſe videretur, eique
traditam fidem nefariè prodidiſſet: Alius etiam, qui non longè hinc abeſt, plu-
res quibus ſuperſtes fuit annos, non ſine maximis moleſtijs tranſegit cum nepote,
quem Coadiutorem in ſucceſſorem elegerat, nec abſque periculo, quòd in odium
immutatus amor, æternæ beatitatis aulam ei præcluſerit.

Nec me latet, quod ſi moribus integerrimis & eruditione cõſpicuus nepos eſſet,
& ab Epiſcopalis ſedis faſtigio alienus, illâ potius ſe cenſeret indignum, & Patrui
C mens ad tanti Sacerdotij vtilitatem & decus collimaret, poſſet vtique eius ele-
ctio commendatiſſima omnibus eſſe. Lugdunenſi Protohyerarchæ ſic accidit,
qui cum breui moriturus á Rege Childeberto Pariſiis inuiſeretur, impensè ab eo
poſtulauit, vt in eorum mercedem, quæ regio nomini contulerat, in ſui ſucceſſo- Sur. in vit. S. Niceſii 2 April.
rem Niceſium nepotem eligere regio arbitrio dignaretur, eò quòd præſtantiſ-
ſimum eum agnoſceret, tùm in caſtitatis & charitatis amore, tùm in ijs omnibus
quæ ad populorum regimen, Deique obſequium referrentur: annuit eius preci-
bus populus ſimul & Rex, & ingentia fuere beneficia, quibus è Niceſii ſanctitate
populus totus abundauit. Perrarò tamen fit, vt tot ſimul virtutes in vno col-
ligantur.

§. II.

D QVINTVM iàm incommodum explicandum noſtram operam poſcit: potiſſi-
mum in Antiſtite debet eſſe, vt ſi nepotes & propinquos ſecum habuerit,
eorum mores ita moderetur & temperet, vt Epiſcopi domum & Patrui
nomen non denigrent: Epheſinum Antiſtitem hac de re Paulus inſtruxit ad alio-
rum Antiſtitum documentum, quòd ſcilicet virum ſibi eligat *Domui ſuæ bene præ-
poſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate*: quin, ſi ex eiuſdem Apo-
ſtoli lege, parentes coguntur ad filiorum mores ad libellam componendos, & ad
diuinam legem moderandos; quantò arctiùs ad hoc idem cogi Epiſcopos dice-
mus, quorum miniſterium in hoc verſatur, vt ad pietatem populos informent, &
qui ſacro patrimonio vtuntur ad nepotes domi ſuæ nutriendos?

Eò magis neceſſarium hoc eſſe videtur, quò magis experientia docemur, Epiſ-
coporum propinquos licita ſibi quæcumque illicita æſtimare, ac ſi legum vincula
ab ipſis Patrui poteſtas excutiat, & quocumque ſupplicio immunes ipſos præſtet.

Oleæ

Oſeæ Vatis enigma his mihl explicatur, quo iratum, minacemque Deum exhi-
Oſe 12.15. bens ſic fatur: *Dabo et vinitores*, legit Diuus Hyeronimus, *Principes eius ex eodem* A
loco: & vallem Achor ad aperiendam ſpem: Principem ergo Vrbi conſtituam, qui
ex eadem Vrbe ſit, ex quo fier, vt tam effrẹnes & licentes ad quæcumque ſcelera
propinqui ruant, vt atrox Achano ſupplicium illatum (iuxtà Ioſuè hiſtoriam) in
Ioſue 7.24. valle Achor non tantùm eis nullum terrorem incutiat, & ab eis illos amoueat, ſed
potiùs incitentur; ex hac exaggeratâ loquendi formâ clarè innoteſcit, quàm fa-
cilè Patrui patrocinio & beneuolentiâ, nepotes & propinqui abutantur, & quàm
ad eorum crimina agnoſcenda Præſulum amor cœcutiat: hoc ſanè quid aliud eſt,
quàm tam ſacrâ Præfecturâ indignum ſe exhibere? vitioſos enim nepotes ſuæ do-
mi habere, frœnum quoddam & vinculum eſt, quo patrui manus prohibentur,
ne ad aliorum crimina arguenda & vindicanda ferantur, cum ſuorum inſoleſcen-
D Hier. in ep. ad Tit. c. 1. tes & deformes mores valeant illi exprobrare. Quin Diuus Hyeronimus in eâ
ſententiâ eſt, vt licet filiorum erratà in parentis perniciem refluere nequaquam
poſſint, dummodò ad eorum nequitiam retundendam, ſtudium omne piâ morum
inſtitutione collocauerit; adhuc tamen ab Epiſcopalibus infulis induendis eum B
amoueant, cum arduum omninò ſit, vt alios coerceant, qui filios ſuos refrænare
non valuerunt. Præter quàm quòd eâ ſanctitate Epiſcopalis gradus excellit, vt
in eoſdem ipſos, qui ſecum commorantur, redundatura videatur; ex quo fit, vt
D Hier. vbi ſup. eorum crimina eius deſidiæ & torpori tribuantur. *Tam ſanctum eſt nomen Sacer-
dotis, vt nobis etiam quæ extra nos ſunt poſita, reputentur*. Quorſum autem An-
tiſtitis mores inculpati ſint, dum propinqui eiuſque familiares culpâ non
vacant?

Quamobrem cum Fœlix . . . . . Epiſcopi nepos Virgunculam vitiaſ-
D. Gregor. l. 2. ep. 40. ſet, Diuus Gregorius id temporis Supremus Eccleſiæ moderator, Curatorem il-
lùc quàm citiſſimè miſit, vt cauſam de eo flagitio ageret, & ſi probaretur, acerbè
mulctaretur, dummodò ad eam turpitudinis notam delendam, corruptæ puellæ
connubium ille non amplecteretur: ad Epiſcopum verò ſcribens eum ſeuerè cor-
ripuit, illud pronuncians, quod cùm eius operâ è fœdis vitiorum ſemitis ad ſan- C
ctiſſimâ honeſtatis viam traducendi populi eſſent, egerrimè patiebatur, vitia potius
ab eo foueri, è nimia licentia; qua ſuus nepos prauis cupiditatibus captus ad quę-
cumque crimina ferebatur. *In nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, quia ta-
D Gregor. l. 2. ep. 1. lem nutriſti, culpa monſtrata eſt*. Peccat nepos, at in eius labe Patrui Epiſcopi la-
bem Pontifex Supremus agnoſcit; ſi namque Dei legem ſæculi & ſanguinis vo-
luptati prætabuiſſet, vel in eius inſtitutione cautior & vigilantior fuiſſet, vel mo-
ribus eius effrænatis inſpectis, eum à ſe, ſuaque domo eieciſſet; vt enim probatiſ-
D. Ambr. in 32. exod. ſimè fatur Diuus Ambroſius, qui ſoli Deo ſeruire affectat, neſcit ſibi & ſuis vel
parcere vel blandiri.

Remiſſo nimis & effœminato animo Antiſtes ille langueſcit, qui ne propin-
quos exaſperet, ad eorum errata cœcutit, diuinam legem negligens, ſuamque
conſcientiam calcans; quod eò magis obſeruandum eſt, quò iuxtà mentem Aga-
piti Pontificis ad Iuſtinianum Cæſarem ſcribentis, idem prorſus eſſe videtur, cri-
mina committere, & permittere, ſi prohibere ea facilè poſſis. *Peccare & non cohibe-* D
Agap. PP. *re peccantes, iuxtà æſtima.*

Næ è miſerando maximi Sacerdotis Heli exitu documentum quiſque hac in-
re deberet excipere: Integerrimis, inculpatiſque moribus ipſe quidem erat, adeò
D. Chriſoſ. l. 3 de vi. tup. vitæ monaſt. vt de eo loquens Diuus Chryſoſtomus, Sanctum appellarit *Heli*: Diuus verò Hye-
ronimus aſſerit, admirandum eum fuiſſe, multaque cum laude viginti annorum
D Hier in ep. ad eph. c. 6. ſpatio Hebræis populis præfuiſſe. *Erat enim admirandus, & ſine querela Iſrael
rexerat viginti annis*: ſui tamen probi regiminis mercedem amittens, ſuamque
D. Chriſoſ. ho. 9. in ep. 1 ad Tim. integritatem propter filiorum crimina deturpans, miſerrimus æternum interijt.
Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatur. ſic Chryſoſtomus. *Heli propter fi-
Hildeb. ep 74 lios perijt*. Sic Hildebertus. Fulgentiſſimæ lampadis inſtar omnibus prælucebat,
antequam filiorum diſſimulatis criminibus, validiſſimo tanquam Boreæ flamine
extingueretur: adhortatus quidem eos ipſe eſt, vt vitioſas animi partes exſecan-
tes, Dei legem ſeruarent, eique renouatâ probitate ſeruirent: corripuit quidem
eos

eos, *ſed lenitate & manſuetudine Patris, non ſeueritate, & auctoritate Pontificis*: ſic Diuus Eucherius, Hildebertus, & Petrus Damianus concordes enunciant. 1.Reg.1.

Si ergò probatiſſimæ pietatis vir, tantæque fidei Antiſtes è nimiâ indulgentiâ, D.P.Dam. A quæ paterno amore irretitus immorigeratos filiorum mores patiebatur, eodem ep.12. l.2. ſimul articulo temporis, filios, infulas, annos, beatitatem amiſit, eiuſque domus ſuis euulſa ſedibus petijt; quis vnquam ex Epiſcopis erit, qui in propinquorum diſſimulandis erroribus ſuæ ſaluti proſpicere ſibi videatur? Hoc ſanè exemplo Diuus Gregorius nos exeitauit: eius do verba. *Qui enim falſa pietate ſuperatus, ferire Heli delinquentes filios noluit, apud diſtrictum Iudicem ſemetipſum cum filijs crudeli damnatione percuſſit*. D.Petr. 2. p. paſt. c.6. Quid tamen? quã m multi fuere illi, præſertim ex ijs, qui ex humili loco ſanguineque obſcuro, tantæ iubar dignitatis ſuſceperunt, quorum nepotes, vt ſe patrijs ſordibus, & laceris veſtibus exutos inſpexere, gentiumque obſequijs decoratos, mirùm quantùm inſolenri arrogantiâ tumuere, & plerumque ſe luxui corrumpendos dedere: quin etiam cum ſe facultatibus deſtitutos inuenerint, peſſimis quoque artibus ad augendas opes animum intendunt, famam, quietem,& ipſorum patruorum animas opibus poſtponenres, quorum nomen cælo ſimul & terris odioſum non ſine dedecore reſonans, obiurgationibus, & populorum ſcommatis frequentiſſimè vapulat.

Saliſberienſem Hyerarcham validè ſimul & ſanctè Petrus Bleſſenſis fugillauit, Petr. Bleſſ. ep.52. eò quòd nepotum amori immoderatè indulgens, eorum errata diſſimulanter ne- B gligeret, eoſque blanditijs emolliret & delicijs ſaginaret, cùm potiùs verbera educationis aſperæ mererentur.

Hoc profectò quid aliud eſt,è tanti Magiſtri ſententia, quàm *exinanitio virtutis, & ſubuerſio honeſtatis*; eique miſerrimos Heli euentus in memoriam reuocans, ſubdit: *Enormiter peccat, ſeque vitæ alienæ reum conſtituit, qui pueros in ætate tenerâ, nimia facilitate, & ſuauitate verbis emollit*: Iud. 1.7. demum docet,quòd ſicuti Regi Adoniſebech digitos Hebræi abſciderunt, ne in poſterum in eos arma caperent; ſic ad puerorum educationem optimam inſtruendam, errorum primitiæ ſunt reſecandæ, ne maioribus poſteà criminibus inuoluantur.

C Exemplis ſuperiùs ſcripta roborantur. Cap. L.

SAnguinis effrænem amorem coercere, & vim affinitatis ſuperare congruum adeò, imò neceſſarium ijs eſt, qui populorum regimini præficiuntur, vt non in Euangelicâ tantùm lege exemplis, nos ad hoc præſtandum inſtruere Deus voluerit, ſed in ipsâ etiam, quæ Scripta dicitur, & naturalis. Vt ab hac exordiar, quis ignorat Ioſephum & Beniamin præ filijs cæteris fuiſſe à Iacob dilectos, eò quòd ex amaræ Rachelis ſinu ſenex annoſus eos exceperit; & nihilominus non ſanguinis amori ſeruiens, at Numinis voluntati, non eorum alicui, ſed Iudæ tantùm populi ſceptrum, & regiam benedictionem in hæreditatem impertiuit: eauſam ſi quæſieris, Rupertus Abbas afferet. Rup. l.4 de op.Spirit. San. c.10. *Quia dandis benedictionibus non ſuam, ſed Dei voluntatem facere debuit; non carnis affectum, ſed ſpiritus inſtinctum ſequi* D *dignum fuit*: eàdem igitur ratione, vbi vel de temporaneis, vel ſpiritalibus bonis impertiendis agitur, *de rore cæli & de pinguedine terræ*, Gen. 2. 71. dedecet nòs ſanguinis æſtu abripi, ſed Dei legibus nos accommodantes, Diuino tantum ſpiritui pec Canones & Concilia loquenti, obtemperare debemus.

Suis vtique nepotibus poterat in veteri lege ſuum principatum Moyſes impertiri; Ioſue tamen è diuerſâ Tribu ſelegit, vt documento nobis eſſet, ait Diuus D.Hier. in ep.ad Tit. c. 1.15. Hyeronimus, nullatenus affines & conſanguineos noſtros hac in re conſiderandos eſſe, de quo vir idem ſanctiſſimus conqueritur, Chriſtianos Antiſtites quàm longè diſtare.

Vt autem ad recentem Euangelij legem progrediamur, incommoda nobis ſignificans Chriſtus Seruator, quæ in Orthodoxam Religionem ex immodico amo-

re, quo ſanguineos ſacri viri proſequerentur, erant emanatura, non tantùm nos
Mat. 10. 37. edocuit, Apoſtolico hoc Sacerdotio indignum prorſus fore, quicunque ſui ſan- A
guinis amorem cum rerum cæleſtium amore commiſcet, ſed innumeris & vali-
diſſimis exemplis hoc idem ipſe comprobauit: cùm enim ſuæ magnæ genitricis
Luc. 14. obſeruantiſſimus ſimul & amantiſſimus eſſet filius, acerbiuſculè tamen quàm par
eſſet, eum ea egit, quandò diuini Patris opera populorumque ſalutem erat per-
tractaturus; tunc id potiſſimùm indicauit, cum mœſtiſſimè conquerenti, quod tri-
duò ab eâ abfuiſſet, reſpondit, *quid eſt quod me quærebatis, neſciebatis quia in his,*
Luc. 2. 91. *quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* qua opportunitate elapſa, obſequentiſſimum
vbique ſe illi ſe præſtans, *erat ſubditus illis.*

Sic pariter in Canæ conuiuio, cum è ſuæ matris petitione exemplum ſacris vi-
ris præberi videretur, Eccleſiaſticis opibus suæ neceſsitati ſubueniendi, non
Ioan. 2. 4. placidè reſpondit: *Quid mihi & tibi mulier*: & licet eius votis indulgeret, ſignifi-
caſſe tamen apertè viſus eſt, exterorum loco conſanguineos omnes, ipſamque
matrem à Hyerarchis habendam; ſed audi Gregorium. *Vt quid ſic reſpondit* B
Mat. 12. 18. *Chriſtus? vtique ad nos, vt conuerſos ad Deum iam non ſollicitet carnalium cura pa-
rentum, & neceſſitates illa non impediant exercitium ſpirituale.*

Rursùs, cum inſequentem populum inſtruenti indicaretur, parentem ſuam
Marc. 3. 33. ſimul cum alijs affinibus ibi adeſſe, vt eum cum alijs audiret, ſubacerbè reſpon-
dit. *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei*: non alia de cauſâ, ait Diuus Am-
Amb. in d. loc. Matth. broſius, niſi quia, *vt paternis miniſterys, amplius quàm maternis affectibus ſe de-
bere oſtenderet.* Demùm cum ad ſacri Principatus Coronam ex Apoſtolis aliquem
eſſet elaturus, Ioannem affinem ſuum ſibique perdilectum Petro poſthabuit, nec
enim, vt Rupertus Abbas docet, tam excelſa & ſacra voluit humano amore
Iob 6. 38. metiri: *Quippe in omnibus diuinam voluntatem attendens, quodam loco dicit: Deſ-
cendi de Cœlo, vt non faciam voluntatem meam; ſed eius qui miſit me.* Quâm benè
his Deo dicati viri edocentur, vt conſaguineorum amore excuſſo, Dei tantùm
voluntatem expendant, eique ſolùm opera ſua conforment.

Verùm, vt ad ipſos Eccleſiæ Præſules accedamus, quàmplurimis omiſsis, quę C
ad hanc rem centuriare facilè ſatis eſſet, ex aliquibus electis primam ſedem Au-
Poſſidon. in vit. S. Aug. guſtino tribuamus; hic enim, teſte Poſſidonio, licet egenos & paupcres conſan-
guineos numeraret, eadem tamen lege, qua cæteris ſubueniebat, eorum egeſtati
conſulebat, non delicias, non commoda præſtabat, ſed neceſſitatem repellebat;
quin cùm, vt ipſemet refert, vel verborum illecebris, vel interdum commina-
tionibus & probris eius conſtantiam effringere conarentur, reſpondit impaui-
dus, ſe pauperum patrimonium in ſacris prouentibus adminiſtrantem, pauperes
ſemper alijs præhabiturum. *Ne ego qui Epiſcopus ſum, habere debeo, niſi tantùm*
D. Aug. ſer. 21 & ſeq. ad fratr. de erem. *ad diſpenſandum, quia bona Eccleſiarum ſunt patrimonia pauperum, &c. Conſan-
guinei nobiles veniunt ad me Epiſcopum, aliquando cum minis, aliquando cum blan-
dimentis, dicentes: Da nobis aliquid, pater; caro enim tua ſumus: & tamen Dei
gratia conſanguineorum aliquem me ditaſſe non recolo.*

Sur. in vita S. Hugo. 1. April. in eius vita l. 2. c. 6. Tàm religioſus hac in re Diuus Hugo Gratianopolitanus Antiſtes erat, vt ſe D.
ipſum tanquam è pauperibus aliquem agnoſcens, ſe ipſum argueret, eo quòd
immodico ſumptu videretur tùm ſe, tùm famulos excolere, eaque pauperibus
eripere, quibus ſe aſſociare cupiebat.

Eò illuſtrior hac in re Diuus Thomas Villanouanus fuit, quò natalibus fuit ob-
ſcurior; campeſtri labore ſui conſanguinei ſordeſcebant, et licet opulentis ipſe
prouentibus affluerer, egentiſſimæ matri centum aureos adſcripſit; eodem ſubſi-
dio fratrem vnum donauit, & duplo maiori alium, eò quòd copioſâ ſobole la-
boraret; reliquis autem conſanguineis, qui alicuius lucri gratia eum inuiſebant,
vix illud impertiebat, quod ad iter habendum ſatis eſſet; nec enim aiebat ad ex-
teros ſuæ Eccleſiæ opes ſpectare, ſed ad ſuæ Diœceſeos pauperes: nunquam ta-
men adduci potuit, vt ſui nepotis filiæ Doctori cuidam connubio vinctæ, aliquid
pro dote præſcriberet, nec enim ad conſanguineorum commoda & pompam fo-
uendam, ſed ad pauperum repellendam egeſtatem ſacri prouentus ſunt effun-
dendi.

A con-

A A conſanguineorum amore tàm longè diſceſſerat Beatus Nicolaus Albergatus Archiepiſcopus Bononienſis & Cardinalis, vt ne quidem ex ijs Sacerdotijs, quæ Epiſcopi arbitrio ſunt diſtribuenda, ſuum vllum affinem eo donaret, ſed pios tantùm & pauperes Clericos eis exornaret.

Manz. in vit. l. 6.

Laurentius Iuſtinianus Venetiarum Patriarcha, licet tùm à fratre, tùm à nepote ingentem pecuniæ vim dono habuerit, ad ſumptus pro ſuo obtinendo Sacerdotio faciendos, longè tamen minori dono donantem affecit, & vt omnem ſuſpicionem aboleret, nullâ cum eis ſocietate vtebatur; ad fraterni tantùm amoris ſpecimen, ſingulis annis Dominicæ Natiuitatis die & ſolemni Principum Apoſtolorum feſtiuitate duos electiſſimos panes ad eum mittebat: ſemel verò Leonardo ſuo fratri ei pauperem commendanti, reſpondit, vt ipſemet, pro facultate ipſi à Deo præſtitâ, illi ſubueniret; rurſus à ſuo conſanguineo de ſubſidio aliquo rogatus, quo filiam tenui cum dote deſponſaret, reſpondit, ſi modicum quid darem, nec egeſtati, nec cupiditati veſtræ conſulerem, ſi verò largè beneficus eſſem, B vt vni tibi proſpicerem, quàmplures pauperes defraudarem; præterquàmquod, quale ſcelus eſſet, ſi ad muliebres illecebras ea impenderem, quæ Chriſti pauperibus adſcribuntur.

Sur. in vit. B. Laur. 8. Ianuar.

§. I.

Gvidius Groſſius, qui extinctâ coniuge ſe Deo dicauit, ſuarumque virtutum ſuffragio, poſt alia ritè peracta munera, Vaticani faſtigium Principatus aſſequutus Clementis Quarti nomen induit, omnium opinionem fruſtratus fuit; cum enim arbitrarentur, geminas ſuas filias Principibus viris nuptui ab eo tradendas; vt Deo ſibique indulgeret, ex eis vnam Deo deſponſauit, decem tantùm annuis aureis impertitis, aliam verò triginta tantum aureorum dote ornatam coniugio dicauit.

In vit. Clemen. IV.

Quin cùm ad eius beneuolentiam promerendam, Galliarum Epiſcopi tria C Sacerdotia nepoti ſuo contuliſſent, vt vnum tantùm ſeruaret, cæteris duobus depoſitis, eum coegit: digna certè, quæ aureis characteribus exarata, poſteritati toti exhibeatur eius epiſtola eſt, quam ad ſuum nepotem diplomatis Pontificij ſtylo deſcripſit, & Pater Hyeronimus Plattus in opere, quod de dignitate & munere Cardinalium effinxit, recitat; hic enim poſt multa ſapientiſſimè pronunciata, tandem ſtatuit, non alia viâ ad veræ ſolidæque immortalitatis poſſeſſionem Pontificem veliſicare, quàm ſi opes non conſanguineis eroget, ſed pauperibus, & veterum Pontificum ſanctitati attingendæ ianitatur.

Plat. de Card. c. 28.

De Cæleſtino Quinto Aluarus refert, quòd cum Supremi Pontificis dignitate decoraretur, præcepit, vt Româ pelleretur ſuus nepos, qui recenti Patrui dignitate acceptâ, Romanam aulam acceſſerat; quia verò non pauci è Purpuratis ſacri Senatus Patribus, pro eo Summi Pontificis beneuolentiam poſtularunt, vix impetrarunt, vt tenui quodam Sacerdotio donatus, patriam ſuam domum illicò remigraret.

Alu. l. 2. de planet. Eccl. c. 15.

D Hadrianus Sextus, ad quem inuiſendum à Germaniâ Romam ſui Conſanguinei acceſſere, infulas & Purpuras ſibi ſpe deuorantes, ab aſpectu ſuo eos reiecit, idque tantùm ſubſidij contulit, quod ad itineris agendi ſumptus ſatis eſſet.

in vit. Adria. 6.

Marcellus item Secundus, qui ex Eugubinæ huius ſedis infulis ad Vaticani Imperij diadema fuit euectus, ſui fratris filios ne quidem aſpectu ſuo donauit, iiſque qui eum hortabantur, vt penes ſe eos in Palatio haberet, ſubiratus reſpondit, Quidnam ipſi cum Palatio? Pontificiæ opes quànam ratione in nepotes meos deuoluendæ?

Victorel. in Marcel. 2.

Pius item Quintus, vix à ſe ipſo impetrauit, vt ſui fratris filiæ trecentos aureos florenos impertiret.

in vita Pii.

Quid de Diuo Carolo? totas hic ingenij vocisque ſuæ vires intendebat, vt deuotos Deo viros à conſanguineorum amore dimoueret, vtpotè qui mentis oculos obfuſcat, voluntatis pios ardores extinguit, noſtrumque animum à ſtudio virtu-

Guiſſan. in vit. l. 8. c. 11.

tum abducit. Quapropter quò magis ad eorum componendos mores elabora-
bat, eò minus vel de ſuæ Eccleſiæ regimine, vel de prouentuum opibus cum eis A
agebat. Cum autem plurimis & opulentis Sacerdotijs ſe abdicaret, nulli cogi-
tationem ſuam patefecit; & quamquam Comitem Federicum Borromæum, quem
poſtea ſacra Purpura & Mediolanenſis Eccleſia virum vndequaque ſpectatiſſimum
commendauit, penes ſe haberet, ſpeſque ingentes de eo concepiſſet; nullo ta-
men ex ijs eum decorauit; quin ne ſuis è conſanguineis quidam ſacris infulis do-
naretur effecit, eo quòd pares in eo vires ad tantum fulciendum honorem non
agnoſceret.

Adeò autem à ſacris opibus ad eorumdem commodum impertiendis abſtinuit,
vt ſingulis potiùs annis ſuam paternarum opum portionem ſibi ſeruaret, ad pau-
perum inopiam ſubleuandam. Quid plura? tam i luſtris familiæ cognomentum, &
inſignia ipſa exuit, vt ſimul cum Regio Pſalte pronunciaret: *Extraneus factus ſum* B
Pſ.68.9. *fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.*

Diui Auguſtini veſtigiis adhæſit Cardinalis Bellarminus; cum enim pro ſuæ
nobilitatis gradu pauperes ſatis affines ſuos haberet, ingentique filiorum copia
ſuus frater premeretur, ſubſidium aliquod identidem illis largiebatur, non ad pa-
Fuligat in vir. Bellar. c.37. randas illis diuitias, ſed ad paupertatem minuendam, adeò vt viris ipſis pijſſimis
nimis hac in re religioſus videretur: patriam hac de cauſa adire nunquam voluit,
ne ſcilicet ſuorum egeſtatem oculatus aſpiciens ad eorum amorem alliceretur.
Petro vero ſuæ domus Præfecto, qui Capuanum cælum tanquam eius valetudini
infeſtum pernicioſumque damnans eum hortabatur, vt patriam Montis-Politiani
ſedem oblatam reciperet, ait, *O Petre, caro, & ſanguis reuelauit tibi*, Mei hoc
affines exoptant; mihi tamen nunquam erit in votis; nec enim mercaturæ inſtar
ſunt Eccleſiæ immutandæ.

Quò tamen ergâ ſuos parcior, eò largior in pauperes fuit, in quorum commo-
dum quinquaginta aureorum millia erogauit. Hinc adeò certa illi ſpes affulſit,
Deum à morte videndi, vt cum extremo iam morbo conflictatus percontaretur,
quantumnam adhuc vitæ ſupereſſet, & ad aliquas adhuc horas obitum differri ac- C
cepiſſet, perdulces queſtus cohibere non potuerit, quibus tam moroſam mortis
tarditatem increparet.

Noſtrâ quoque hac ætate in Vaticano Sol effulſit, qui breui noſtrorum in pœ-
nam criminum fulguris inſtar euanuit; Leo Vndecimus iſte fuit, qui Cardinali-
bus vetuit, ne vllo apud eum ſtudio vterentur, vt Purpurâ ſacrâ Pronepotem
ſuum cæteroqui digniſſimum decoraret; quia verò ex inopinatâ morbi vi ad ex-
tremum vitæ redactus fuit articulum, inſtantibus aliquibus, vt purpureo galero
tandem eum coronaret, impauidè ſanctèque reſpondit: Apagè ab hoc temporis
articulo ſæculares cogitationes, & inania nomina purpurarum! ſi Purpuræ ho-
nore dignus Pronepos noſter eſt, futuri Pontificis beneuolentiâ, Deo fauente,
eâ donabitur, magiſque eius diademate coruſcabit, ſi nulla ſuſpicio fuerit, ſo-
lius ſanguinis merito, non virtutum ſuffragio eo fuiſſe redimitum: ſi verò indi-
gnum eodem ſe præſtat, an fas eſt, in hoc rerum articulo, maiori me, culparum D
numero implicare, Deoque exigendas rationes augere? Quàm benè Sanctus hic
Pontifex Eleazarum Machabæum repræſentat! quàm etiam benè eius reſpon-
2. Mac. 6, 25. ſum nobis accommodandum videtur, cum de aliquo conſanguineo vel nepote in
noſtrum Succeſſorem vel Coadiutorem eligendo nobiſcum agitur. Habet Epiſco-
pus hac in re Pontificem, quem imitetur.

Qua

Digitized by Google

Qua ratione componere ſe Epiſcopus debeat
A in temporaneis Eccleſiæ ſuæ, ſuique po-
puli negotijs peragendis: Cap LI.

PRVDENTIAE virtus, cuius eſt, res omnes ſuo vtique tempori, & loco, &
modo accommodare, ſuum etiam locum habet in rebus temporaneis pera-
gendis: ab Epiſcopo quidem illa opera reijcit, quibus ſuorum affinium ſuæque
domus amplitudo reſpicitur, ſed ea ardenter efflagitat, quæ ad Eccleſiæ ſibi com-
miſſæ vtilitatem, ſuique gregis commodum deſeruiunt. Multa quidem habet
Epiſcopus, in quibus non laudabiliter tantùm, ſed ſanctè, & piè exercere ſe de-
bet, dummodo tamen ad Deum ea dirigat, & honeſtâ ratione ea perficiat.

Quicumque è titulo, quem præfert Eccleſiæ ſponſi, adeòque illud Iſaiæ ſibi Iſai. 60.10.
accommodare poſſet, *Tanquam ſponſum decoratum corona*, vel vt Aquila legit,
Sacerdotij corona inſignem, vel vt Diuus Cyrillus, *Tanquam ſponſum circumdedit* Ciril. ibid.
me mytra, ſacras tantum exercitationes obtendens, ſuæ ſponſæ res non debet omit-
tere, aliorumque rapacitati dotem eius relinquere. Cum pater ſubditorum ipſe
ſit, non eorum tantum animabus, ſed corporibus etiam conſulere debet, illudque
ſibi monitum vſurpet, quo Claudianus Honorium erudiuit.

Tu Ciuem Patremque geras, tu conſule cunctis,
Non tibi: nec tua te moueant, ſed publica damna.

B Haud quidem me latet, quòd Apoſtoli, ne ſacris à rebus & muneribus abſtra- Act. 6.3.
herentur, miniſterium, quo exercebantur, victum pauperibus ſubminiſtrandi &
viduas alendi, Diaconis ad hanc rem electis commiſerint, quorum exemplo Mel-
chiades Pontifex adhærens præcepit, vt non Epiſcopi, ſed Presbyteri ab eo deſi-
gnati, tum Orphanorum, tum Viduarum egeſtati erigendæ ſuam operam impen-
derent.

Nec me fugit, quod Diuus Paulus Epiſcopos omnes in Timotheo erudiens,
eos à ſæcularibus rebus agendis auertit; compertum tamen mihi etiam eſt, manua-
libus operibus ſibi victum comparaſſe, ſuamque operam paratiſſimè obtuliſſe, p. Cor. 16.4
quâ, ex Achaia Hyeroſolimam pergens, collectas opes ad pauperum auxilium
illuc afferret, nec rarò ad populorum animos ſibi coëmendos, eis ſe accommo-
C dantem, eorũ egeſtati ſubueniſſe, adeò vt illud diceret, *Omnibus omnia factus ſum,* 1. Cor. 9.22
vt omnes facerem ſaluos; & quòd Romanis præceperit, inter quos Presbyteri excel-
lebant, vt Diaconiſſæ cuiuſdam negotijs, quæ Romam Corintho venerat, præeſ-
ſent. Illud etiam non ignoro, quòd in Quartâ Carthaginenſi Synodo ſtatutùm Rom. 16.1.
fuerit, ne ſæcularibus rebus agendis ſe immiſcerent Epiſcopi. *Epiſcopus nullam rei* Conc. 4.
familiaris curam ad ſe reuocet; ſed orationi, & lectioni, & verbi Dei prædicationi Cart. c 20. c. Epiſcop.
tantummodò vacet. Sed eam loquendi formam benè calleo, *ad ſe reuocet*, quæ idem 6.88. diſt.
ſonat ac Apoſtoli ſermo, *nemo militans Deo implicet ſe negocijs ſæcularibus*, vbi 4. Tim. 2.4.
Magiſter Aquinas ſapienter expendit, non quidem ſpontè huiuſmodi operibus ſe D. Th. ibid.
irretitutum Epiſcopum, ſed id tantum tunc ab eo præſtandum, cùm ſubditorum
neceſſitas eius auxilium poſtularit. Accipe iam eius verba: *non dicit ſimpliciter,*
implicatur, ſed dicit, implicat: quia quandoquidem implicatur, & non ſe implicat: im-
plicat enim ſe, quando ſine pietate, & neceſſitate aſſumit negotia: ſed quando neceſſitas
D *officij pietatis, & authoritatis exercetur, ſanè non implicat ſe, ſed implicatur huiuſ-*
modi neceſſitate.

Ad preces tantùm & ſcientias comparandas, vel conciones habendas incum-
bere, Aſcetarum eſt; Epiſcopi autem munus ſingularem hanc operam neſcit, &
ſicuti ſibi ſoli viuere ignorat, ſic pro alijs etiam laborare pretioſum arbitratur;
Hinc Diuus Auguſtinus Aſceticam vitam, *Otium ſanctum*, Epiſcopalem verò, *ne-* S. Aug. l. 19 de ciu. c. 19
gotium iuſtum.

Quin eò quòd, Diuo Magno Gregorio imperante, Epiſcopus quidam, qui è
religioſis clauſtris Epiſcopale ſolium aſcenderat, precibus & eruditioni vacans, ſibi

tan-

D. Greg. l. 5. ep. 15. c. fra ter 4. 86. diſt. D. Chriſoſt. hom. 88. in c. 26. Matt.

tantùm viuere videretur, Secundinum admonuit Magnus Pontifex, vt eum de pernicioſo hoc otio argueret, eique indicaret, Epiſcopalem vitam longè ab Aſce- A ticâ diuerſam, inter gentes & populos faciendam, ad egenorum ſolamen, & viduarum fulcimentum; quod idem ſatis conformatur ijs, quæ Diuus Chryſoſtomus habet, qui prophanos viros de inhumanitate in pauperes obiurgans ait, hoc fuiſſe in cauſa, vt ad pauperum ſubſidium noſtri ataui prædia & cenſus Eccleſiæ deſcripſerint, & obſtrinxerint Epiſcopos ad eorum negotia conficienda.

Tertull. in vita l. 6. c. 16. Auil. ep. p.

Sicut igitur prudentiſſimè, Concionatores Diuus Franciſcus Xauerius Indiarum Apoſtolus, & Confeſſarios Ioannes Auila admonebat, ne aliorum pijs licet negotiis ſe immiſcerent; ſic etiam è contrà prudentiſſimè admonendi Antiſtites ſunt, ne Patris & Domini miniſterium omittentes ab illis ſe auertant operibus, quæ in ſubditorum vtilitatem & lucrum interdum animarum poſſunt emergere.

D. Aug. in pſ. 126. Theod. ep. 43. & 47.

Cyrenenſis Antiſtes Theodoretus illud fortè Diui Auguſtini reuoluens, quòd populorum Cuſtos Epiſcopus ſit, adeò ſollicitus, adeò vigil, & laborioſus vbique fuit, vt commendatiſſimus omnibus euaſerit. Populos igitur ſuos ingenti B tributorum mole laborantes agnoſcens, ad Pulcheriam Cæſariſſam & ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem & ad Proclum validiſſimè ad eorum patrocinium ſcripſit; artes aliquas illis addiſcendas curauit, medicos ad vrbem Cyrenem accerſiuit, aliiſque non paucis beneficiis eius opulentiam & commoditatem ſtuduit augere, vt ad Nomium Conſulem ſcribens ſignificat his verbis: *Publicas porticus in ingreſſu Eccleſiarum ædificaui: pontes duos magnos extruxi: balneorum publicorum geſſi curam; cum Ciuitatem reperiſſem, quæ minimè à defluente flumine aquabatur, aquæductus paraui, & Ciuitatem aquis carentem, aquis repleui.*

apud Baro. 444. to. 6. Theod. ep. 81.

§. I.

AD certam itaque facilemque methodum ſuperiùs dicta referens, tunc commodam Epiſcopi operam aſſero in ſæcularibus rebus agendis, cùm pieta- C tatis & charitatis ſtudio ductus ſe illis immiſcuerit, iuxtà ea, quibus Magnus Gregorius nos informauit: *Secularia itaque negotia aliquando ex compaſſione toleranda ſunt, nunquam verò ex amore requirenda; ne cum mentem diligentis ſaggrauant, hanc ſuo victam pondere, ad ima de cæleſtibus immergant*, ſi namque diuinâ charitate excitati hæc præſtiterimus, Deo ipſi magis & arctiùs adhæremus; ſibi enim Deus ea facta adſcribit, quæ populorum vtilitati facimus iuxtà ea, *Quandiù feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.* Si verò non pietatis ſtudio, ſed vt noſtro genio indulgeamus, adhæc moueamur, vtique arguet nos Diuus Ambroſius, & negociatores ſatis induſtrios appellabit: *Nos autem otioſos non putamus, ſi verbo tantummodò ſtudere videamur; & pluris æſtimamus eos, qui operantur, quàm eos, qui ſtudium agnoſcendæ veritatis exercent.*

D. Greg. p. p. paſt. c. 7. Matt. 25. 40. D. Amb. in pſal. 118. Octob. 2.

Cauendum inſuper eſt, vt debita in iſtis agendis moderatio ſeruetur, adeò vt ſæcularium rerum ardor à ſacris operibus animum non amoueat, & quod maximum & primarium eſt, longè minoribus poſtponatur. Rachelem Lia non ob- D ruat, nec terrenis cæleſtia & Magdalenæ preces Marthæ manibus abſorbeantur; vitam ita ſuam diſtinguat Epiſcopus, vt formam illam ſuis Aſcetis à Diuo Baſilio adſcriptam vbique ſeruet. *Caueat Martha, ne turbetur erga plurima: memor ſororis meliorem partem eſſe: ſic illa iuuari ab hac velit, vt ei non noceat.*

D. Baſi. reg. 10. ex fuſis.

Ad hanc ſententiam ea Diuus Gregorius refert, quæ veteris legis Sacerdotibus præcepit Deus, ne ſcilicet vel caput eraderent, vel comam enutrirent, ſed tonderent, temporanea enim negocia, nec penitùs à nobis reijcienda ſunt, nec in ijs nos penitùs immergendi. *Quia igitur cuncti, qui præſunt, habere quidem ſolicitudines exteriores debent, nec tamen vehementer eis incumbere: Sacerdotes rectè & caput prohibentur radere, & comam nutrire, ut cogitationes carnis de vitâ ſubditorum nec à ſe funditus amputent, nec rurſum ad creſcendum nimis relaxent: vbi & benè dicitur: Tondentes tondeant capita ſua: vt ſcilicet curæ temporalis ſolicitudinis, & quantum neceſſe eſt prouideant, & tamen reſecentur citiùs, ne immoderatiùs creſcant.*

D. Greg. 2. paſt. c. 7.

Potiſ-

Potiſſimùm igitur Epiſcopi opus in ſacris rebus verſetur, in animarum comparanda ſalute, in diuinæ gloriæ incremento, in Templorum nitore, Deique cultu augendo; his tamen etiam addatur labor & ſollicitudo, quâ ſuæ Eccleſiæ bona,
A populorum commoda ſeruentur & augeantur. Eugenium quàm optimè de hoc Diuus Bernardus admonuit, iuxtà Lyrani mentem. *Regimen autem Eccleſiarum primò eſt circà Deum, qui eſt altiſſima & prima cauſa, ſecundariò vero & conſequenter eſt circa temporalia.* Cùm enim ſponſus & Procurator Eccleſiæ ſuæ Antiſtes ſit, ad ſuæ ſponſæ negocia peragenda arcto quodam nexu tenetur; non ea tamen vel numero vel pondere eſſe debent, vt à ſpiritalibus operibus nos abſtrahant, & lucro animarum auertant, vt Diuus Gregorius docet. *Exteriora quidem Eccleſiæ negocia quidam cibi anima ſunt, qui ab electis deuotè adminiſtrantur: ſed ſi negociorum multitudine anima ſaturetur, ad ſuſcipienda ſpiritualia intrare perfecte non ſinitur.*

D. Bern. de conſid. l. 1. c. 3. 4. & 6. Liran in c. 43. Geneſ. D. Greg.

Litigantium controuerſiis vexatum maximè Diuum Ambroſium fuiſſe non me fugit, & in querelas ingentes de hoc eodem Diuus Auguſtinus erumpit: equidem credo, non Iudicis, ſed Parentis partes in huiuſmodi ſedandis contentionibus ſanctos viros egiſſe, vt omnem rixarum anſam & modica quæque iracundiæ fomina à populis ſuis auerterent: Verùm ſi totus inter cauſas ferueres adiudicandas Epiſ-
B copus eſſet, vtique pretioſiſſimum tempus inter leuiſſima abſumeret, eoque maximè obiurgari poſſet, quo Moyſem Iethro percuſſit, & Deus ipſe approbauit: *Stulto labore conſumeris, & tu, & populus iſte, qui tecum eſt: vltra vires tuas eſt negotium, ſolus illud non poteris ſuſtinere*: Vicario hæc igitur diſcutienda concedat Antiſtes, ſibique tantùm grauiora tribuat agnoſcenda, vt infra dicetur; ad ſacra potiſſimùm eius cura referatur. *Eſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent.* Hinc Iſaias in Ezechiâ Rege Principis optimi prototypon deſignans ait, *Princeps vero ea, quæ ſunt digna Principe, cogitabit, & ipſe ſuper Duces ſtabit.* Dei imitator Antiſtes non in temporaneis tantùm nobis impertiendis, ſed multò magis in ſpiritalibus & ſacris, ſuas animi vires impendat; nec deſunt, qui allata Iſaiæ verba, ſacris tantùm Moderatoribus accommodent, & Apoſtolorum Succeſſoribus, qui ſpiritali ſemper noſtro commodo intenti, temporanea etiam bona non deſpiciant, quibus populos ſuos ſibi deuinciant.

D. Aug. ep. 135. Exod. 18. 18 Iſa. 32. 8.

C Perquàm egregia ea ſunt, quæ ad hanc rem Diuus Bernardus affert, Eugenium Pontificem inſtruens; veterem enim Iethro imitatus in eos iraſcitur, qui de temporaneis tantùm ſolliciti, potiora negligunt. *Sed cum ſis Paſtor, & Epiſcopus animarum, ne ſuſtineas coram te ſemper garrire leges Iuſtiniani, lites, contentiones, & cauillationes populorum, quæ ſunt afflictio ſpiritus; ſed memineris tuum eſſe munus ædificare Eccleſiam, incumbere Religioni, orare, & docere populos ea, quæ ad Deum pertinent.* Ne vero ex his à temporaneis etiam rebus neceſſariò agendis ſe penitùs auertat & deſtuat charitatem, pariter addit. *Non dico tibi, vt te ſubtrahas, ſed quod non tradas te totum; non ſuadeo rumpere ſæcularia, at incumbere pietati.*

D. Bern. l. 1. de conſid. c. 3. 4. & 6.

Vigilem Epiſcopum fore in ſuà familià gubernandà: Cap. LII.

D

NON conſanguineis tantùm ſuis & nepotibus, at toti domeſticæ familiæ euigilare tenetur Antiſtes, iuxtà ea, quæ in eo Apoſtolus exigit, *Domui ſuæ benè præpoſitum*: quos in alijs exteris temperare vult mores, priùs in ſuis componat oportet. E ſuâ domo probitas in alias emanet, *vt quod populo præcepturus eſt, (Epiſcopus) priùs à domeſticis exigat*, ait Gregorius: huiuſmodi aulicos apud te habeas, ad Eugenium Pontificem Diuus Bernardus ait, qui ſpeculi chriſtallini inſtar ad maculas ſuas abſtergendas alijs inſeruiant: pleríque vulgi fermones

1. Tim. 3. 4. D. Hier. ad ocean. D. Ber. l. 4. de conſid.

& cen-

& cenſoriæ omnium notæ in Epiſcopi potiſſimum familiam collimant, è cuius regimine eius capacitatem ad diœceſis regimen populi omnes expendunt: certum A
p.Tim. 3.5. enim illud ex Apoſtolo eſt, *Si quis autem domus ſua præeſſe neſcit, quomodo Eccleſia Dei diligentiam habebit?* Qui regere domum ſuam ignorat, quinam populos innumeros regat? Qui ſuæ domus integritatem non ſeruat, an alios reddat innocentes? qui ſeruorum licentiam coercere non poteſt, an eos compeſcat, quorum vitia vel potentia fouet, vel libertas ſuffragatur: quis ſanè inficietur, quod vt ait
Theod. in 1. Tim. 3.5. Theodoretus, *Qui parua neſcit adminiſtrare, quomodo poterit ei credi cura præſtantiorum ac diuinorum?*

Gymnaſii inſtar Epiſcopi domus ſit, è qua pietatem probamque viuendi normam populi addiſcant oportet; ſi namque emergerent ex ijs domibus vitia, quæ virtuti tantum deſtinantur, quis ea repellat? Quàm doctè & piè Hyeronimus:
D. Hie. ep. ad Eliod. *Domus Epiſcopi, quaſi in ſpeculo poſita, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ; quicquid fecerint, id ſibi omnes faciendum putant.* Hinc ſapientiſſimè Pio Quinto in votis erat, vt eos apud ſe famulos haberet, qui rectiſſimè viuendi præberent alijs exemplar; B nec enim de ſuis tantùm criminibus redarguetur à Iudice Diuino Præſul, ſed de iis etiam, quibus ſerui implicantur; ad quod ea Regij Cytharedi vota referenda
pſ 81.17. Euthim. ibi. ſunt, *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo.* Sanè de Purpuratis Vaticani Senatoribus Diuus Antoninus teſtatur, ingenti reatu obſtringi, ni con-
D. Antoni. p. 3. tit. 22 c. 2. tendant, vt piè viuant, & à vitiorum via deflectant.

Quin Pauli Iuriſconſulti lege in Pandectis Legati obſtringuntur, vt de ſuorum
l non alius. ff de iudic. Seruorum ſceleribus rationem ipſi dicant, pœnaſque luant: *Legati ex delictis in legatione commiſſis coguntur iudicium Romæ pati, ſiue ipſi admiſerint, ſiue ſerui eorum.* Huiuſmodi autem ſocordia ſi fuerit, non tantùm æterna Præſulum ſalus periclitatur, ſed ingentem ſuo nomini notam inurit, ſeque eorum criminum conſortem quodammodo præſtat; magna enim è ſeruorum licentiâ ſuſpicio infertur, quod & iiſdem domini polluantur: ex eorum imagine dominorum exemplar iudicatur, & ex eorum operibus; quò Domini voluntas flectat ſuffragio inconcuſſo cognoſcitur: veterem de hoc habes à Clemente Alexandrino parœmiam; C
Clem. Ale. l 3. Pædag. c. 11. *Qualis Domina, talis & catella*: è quibus fortè Diuus Ambroſius ſuam explicauit ſententiam. *Qualis forma fuerit Domini, talis totius domus eſt ſtatus*: hinc Martialis Domitiano adblanditurus ait.

Martial. l. 9 epig. 81.

> *Nemo ſuos (hac eſt aula natura potentis)*
> *Sed Domini mores Cæſarianus habet.*

De Tiberio Tacitus refert, quod cum in ſuo regimine adminiſtrando oculatiſſimus eſſet, exoptabat, vt aulici, quorum famulatu vteretur, nec integræ famæ eſſent, ne ſibi populi amorem & ſtudia compararent, nec vitioſi aut perditi, ne
Philo l de Abraham. eorum criminibus ſuummet nomen denigraretur. *Ab optimis periculum ſibi, à peſſimis publicum decus metuebat.* Rixas inter Abrahæ & Lothi Paſtores, ex his Domini genium imitantibus eriuatas, Philo Hebræus teſtatur, eum illi mitiſſimi eſſent, vt ſe Abrahæ lenitati accommodarent. *Propter ſui heri manſuetudinem.*

E vitiorum receptaculo palæſtra virtutum euaſit Syracuſani Dyoniſij aula, cum Philoſophiæ addiſcendæ cupidus Platonem audiret; adeò verùm eſt ad Domini D ingenium ſe facilè ſeruos flectere, quo argumento vſus Iſocrates eſt, vt Princi-
Iſocr. pem ſuum ad optimi nominis famulos ſibi eligendos excitaret. *Principatum adeptus nullus improbi miniſterio vtitur: nam quicquid ille deliquerit, ſibi velut auctori imputabitur.*

Dion. ſer. 52. Sapientiſſimè etiam Auguſtum Mœcenas admonuit, vt quàm maximè in ſeruorum moribus euigilaret, eorumque facultatem in officio contineret; ex eorum enim operibus Principis genium populi metiuntur. *Talem te cuncti cenſebunt, qualia eos facta exercere permiſeris.*

Hinc in Præſules incommodum aliud effluit: ſeruorum enim prauitate odium populorum offendunt, & vulgi circumforaneis confabulationibus feriuntur, licet alioquì ſpectatiſſimi in ſuis moribus ſint, & integerrimâ regiminis formâ ſuas res
Caſſ. l p. ep. 30. adminiſtrent. Grauiſſimè igitur ad Senatores Romanoſque Principes Caſſiodorus ſcripſit. *Interſit igitur ſplendorem veſtrum, moreſque mediocres; refugit tales familiares*

res, qui ſint iniuriorum miniſtri, qui honori veſtro nitantur adſcribere quod delinquunt; & dum leuitates ſuas aſſerere cupiunt, veſtram reuerentiam implicare contendunt.

Prudentiam, quam vbique maximam Cæſar oſtentauit, hac in re quis credat, exuit: vt enim Procerum aliquorum genio indulgeret, Senatus & populi odium in ſe obarmauit; Tragœdiam illi ſuam egerunt, Brutum & Caſſium illi in Cæſa- A reum ſanguinem excitarunt, quod ad poſterorum documentum Plutarchus ſic refert. *Fuit praterea eius ſugillatio Dolabella furor, Aminty auaritia, ebrietas Antonij, & Cornificius ſector Pompey domum eius mutans quaſi non ſatis amplam; hac enim populum Romanum mordebant.* Plut. in Cęſ.

Prærerquamquod quiſnam de vitioſi famuli amore ſecurus vnquam fuerit? an hominí fidem præſtet, qui Deo fidem ſeruare neſcierit; non domini fœlicitas illi cordi erit, ſed ſua, & verſipelli ſemper animo & linguâ domini bonis ſua præhabebit. Quàm venuſtè Bernardus, *Familiares tui, ſi non ſunt ſpirituales, non diligunt te, ſed tua; immo nec te, nec tua, ſed qua ſua ſuntquarunt.* D.Bern.de conſid.

§. I.

VIDEN igitur, quàm oculati futuri Præſules ſint in famulis eligendis? maximi momenti res hæc eſt, nec leuiter & perfunctoriè facienda; Principum & Magnatum commendationes tunc habeant locum, cum probatos nobis viros B nullaque notâ obſcuros nobis ſubminiſtrant; cæterùm ſi hæc abfuerint, reijciantur. Quàm eximius hac in re Diuus Carolus fuit, qui poſt maturam & ſolertem de ſeruis eligendis exquiſitionem habitam, antequam eos domi ſuæ exciperet, ad faciendum quaſi tyrocinium per aliquot hebdomadas in aliena domo eos detinebat. Giuſſan. in vit. S. Car. l. 2. c. 3.

Haud ignoro difficillimum opus hoc eſſe, eòque noſtræ ætatis euaſiſſe corruptelam, vt probati vix probique famuli reperiantur: ſi probatiſſimæ integritatis viros ſortiri non liceat, ſaltem vitioſi non ſint, ijſque ſimiles, de quibus Seneca: *Nec hoc praceperim tibi, vt neminem niſi ſapientes attrahas: Vbi enim iſtum inuenies, quem tot ſaculis quarimus? pro optimo ſit minimè malus.* Inanis enim ſpes eſt, Senec de tranq. ani. c. 7. C vtè noſtro conſortio ad meliorem illi frugem aſſurgerent; nec enim, vt lepidè ait Diuus Bernardus, hæc miracula in aulis videntur; cum potiùs in ipſis virtutes ipſæ in vitia, turpiſſimâ conuerſione immutentur.

Quod igitur in ſuæ domus tympano Græcorum ſapientiſſimi, teſte Clemente Alexandrino, inſculpebant, hoc in animo Præſul inſcribat. *Nihil ingrediatur mali.* Cle. Alex. 7. ſtrom.

Vt verò iam famulorum numero ſunt adſcripti, Antiſtitis eſt eorum mores, verba, familiaritates ſolerti cuſtodiâ ſeruare, ne in aliquod fœdum impingant, quod eorum domus impuret. Parentum familias, deſidiam, & inertiam validè confodit & iugulat Diuus Hyeronimus, vt porè qui propriæ domus errata vltimi ignorent, D Hieron. cont. Sabin. *Solemus mala domus noſtra ſcire nouiſſimi: ac liberorum, & coniugum vitia, viciniæ canentibus ignorare.* Quantò magis hoc in Epiſcopo damnandum; & quam palmare in eis flagitium eſſet, ſi ſuæ familiæ crimina, poſtquam per triuia & fora circumuagata liberè fuerint, eorum aures attingant.

D Sicut igitur prudentiæ eſt ad aliqua cœcutire, nec leuiſſima quęque ſubtili inueſtigatione perquirere; ſic etiammaximæ pietatis eſt, vigilem in ijs potiſſimùm eſſe, quæ ſi maiorem in molem excreuerint, pernicioſiſſima erunt, populumque totum vitiabunt. Moderata igitur & ſimul ſollicita cuſtodia noſtra ſit, adeo vt compertum famulis noſtris ſit, auritos, & oculatos nos eſſe, ad eorum mores indagandos & agnoſcendos. Eugenium Pontificem de hoc à Diuo Bernardo admonitum audi. *Multa neſcias, plurima diſſimules, nonnulla obliuiſcaris; ſunt tamen qua ignorare te nolim, mores quorumcumque & ſtudia. Non oportet, vt vitia domus tua vltimus ſcias, quod quamplurimis nouimus contigiſſe; quapropter vt dixi, alius.*

alia diſpenſet ; de diſciplinâ tu prouide , illud nemini credas . Ex huius vigilantiæ
defectu , ſatis mihi innoteſcit, Præſules aliquos non paucis incommodis obuolu-
Cic. Philip. p. tos ; Romani enim Oratoris egregium illud effatum eſt ; *Nihil eſt tam ſanctum ,*
quod non ſoleant domeſtici deprauare nonnunquam .
Hinc fiet, vt cum famulorum vitia adhuc lateſcunt, facilè poſſint Præſulum manu A
perimi & diſcerpi ; è quo rurſus fit , vt dum in ſuorum crimina ſæuire videtur An-
tiſtes , aliis etiam extraneis formidandus efficiatur; nec enim in exteros pius erit,
qui tam durus & aſper rigeſcit in ſuos . Sapientiſſimè igitur Caſſiodorus. *A' dome-*
Caſſ. l. 10. ep. 5. *ſticis velis inchoare diſciplinam , vt reliquos pudeat errare , quando tuis cognoſceris*
excindendi licentiam non præbere .
Nimius hac in re fuit, Vopiſco narrante, Aurelianus Cæſar ; ad popularis enim
auræ ſtudium ſibi comparandum , publicâ verberatione ſeruos iubebat affligi ſuo-
rum ſcelerum in pœnam . Vitium hoc quidem fuit in Cæſare, ſed æquè vitioſum
eſſet in Præſule , ſi ad ſeruorum crimina dormitaret; nam vt ad Pontificem Euge-
nium Diuus Bernardus ſcribit , *Impunitas auſum parit, auſus exceſſum .* Totus ru-
De conſid. l. 4. c. 6. bore perfundor ex ijs, quæ de Theodoſio Cæſare Theodoretus refert ; ille enim B
Theod. l. 5. c. 36. religioſus adeo in hoc ſeruando erat , vt in pietatis paleſtram , qua ſe ſuoſque
exerceret, aulam immutarit.
Hinc Agricolam ſummis laudibus extulit Tacitus , eàque eum gloriâ donauit
Tac. in vit. Agric. è benè gubernatâ familiâ , quam è totius Imperij ritè adminiſtrato regimine do-
Plin. in paneg. naſſet . *Primùm domum ſuam coercuit , quod pleriſque haud minus arduum eſt, quàm*
Prouinciam regere: hoc etiam è fonte laudatiſſimum habuit Traianũ Plinius; gran-
dius enim opus huic videtur , aulæ genium, quam ſui arbitrium moderari , & ad
ſui imitandam innocentiam aulicos componere , quàm ſe ipſum dicare virtuti :
Sunt quidem præclara quæ in publicum profers , ſed non minora quæ limine tenet : eſt
magnificum , quòd te ab omni contagione vitiorum reprimis ac reuocas ; ſed magnifi-
centius , quod tuos: quantò enim magis arduum alios præſtare , quam ſe, tantò lauda-
bilius , quod cùm ipſe ſis optimus , omnes circà te ſimiles tui effeciſti .
Aliud pariter commodum hinc affluet ; quod ſcilicet, ſi ex Antiſtitis domo fla-
gitium aliquod emerſerit , non eius ſocordiæ & torpori tribuetur ; quis enim ne-
ſciat , non omnia poſſe incommoda vel prænoſci, vel præpediri , & quamcumque
ſagacitatem improborum ac temeritatem eludi?
D. Aug. ep. 137 c quãlibet 9.67 diſt. Quàpropter Diuus Auguſtinus cùm offenſionem audiret , quà populus & Cle-
rus Hipponenſis quorundam religioſorum virorum, qui ſecũ conuiuebant, mores C
habebant , Epiſtolam à Gratiano relatam ad eos ſcribens , eis oſtendit , quòd li-
cet peruigil maximè in ſuâ componendâ familiâ eſſet, humanam tamen imbecil-
litatem exuere non poterat , nec eò temeritatis peruenerat , quòd ſibi ſuaderet ,
Noemicâ Arcâ , vel Iſaaci domo meliorem ſuam domum eſſe : in illâ enim qua-
tuor inter viros ſuum locum improbus vnus habuit , hoc eſt Chamus ; in hac au-
tem è duobus vix vnus ſuam ſeruauit integritatem .

§. II.

VT tria potiſſimùm ſeruorum animis imprimat , elaborandum Antiſtiti eſt , D
iuxtà Diui Bernardi ſententiam: *Domum Epiſcopi decet ſanctitudo , decet mo-*
D. Ber. l. 4. de conſid. c. 6. *deſtia, decet honeſtas , horum diſciplina cuſtos.*
Quo ad ea, quæ ad pietatem ſpectant , enitendum ipſi eſt , vt qui Sacerdotij
charactere illuſtrantur , rem diuinam frequenter agant ; cæteri verò quotidiè ei-
dem interſint, & ſingulis ſaltem menſibus confeſſione animi noxas abſtergant ; ſin-
gulari quodam cultu , præſertim ergà piiſſimam Dei matrem eos deuinciat; con-
tendat pariter , vt in procætone & in aulâ damnatis aleis , taliſque reiectis , pij li-
Giuſ. in vit. S. Car. c. 2. belli , aliaque ſimilia , quibus pietas inſtillatur , reperiantur ; Diuumque Caro-
lum imitatus , quandam religioſæ familiæ ſpeciem in aulam adducat.
Pudore totus perfundor , cum ea, quæ de Conſtantino Cæſare Theodoretus re-
fert, mente peruoluo ; ſuam enim Cæſaream aulam tam piè religioſèque exco-
lebat,

iebat, *vt Eccleſia formam quandam repræſentaret*. Ea Regij Cythæredi verba, *magnificate Dominum mecum*, Diuus Auguſtinus explicans, docet ex eo ſatis noſtrum erga Deum amorem innoteſcere, ſi nempè conſanguineos, amicos noſtroſ-
A que domeſticos ad eiuſdem amorem trahere contenderimus. *Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis iunguntur, & omnes, qui ſunt in domo veſtrà*.

Euſeb. de vita conſt. l.4 c 13.
Pſ 33 4. & ibi Aug.

Iam verò vt ad ea progrediar, quæ ad modeſtiam referuntur, eò magis neceſſaria hæc in aulicis viris eſt, quò faciliùs hi ſui domini potentia & dignitate abutuntur, & vitiorum licentiam magis fouent, quo magis eis patrocinantis auctoritas fauere videtur; ad hoc euitandum, quod pernicioſiſſimum tùm populi tranquillitati, tùm domini famæ eſt, ſe ſimul & aſperum, & oculatum Antiſtes oſtendat; ſapientiſſimè enim Aſiæ Proconſulem Quintum ſuum fratrem inſtruens Romanus Orator, ait, duobus hiſce fulcimentis tantæ dignitatis molem inniti, hoc eſt ſuâ integritate, ſeruorumque modeſtiâ. *Sint hæc fundamenta dignitatis tuæ: tua primum integritas & continentia; deinde omnium, qui tecum ſunt, pudor*. De Traiano Plinius etiam memorat, tàm ſollicitè virtutem hanc in ſuis famulis excoluiſſe, vt magnificentiſſima eius aula priuatam aliquam domum referret: Præ cæteris tamen Syonius Rex in hac enituit, ea obteſtatus: *Non habitabit in medio domus mea qui facit ſuperbiam*: ſi modeſtiæ fines egreſſus, nimiaque licentia inſoleſcens quis è meâ familiâ vitijs ſe polluerit, procul à me, meaque aulâ ſit; procul à Re-
B giâ meà diſcedat, ne à Dei regia ipſe repellar. Sanè Diua Brigida, Chriſto ipſo mandante cuidam Epiſcopo, pro quo preces illa ſuas ardenter obtulerat, præcepit, vt ſi quis è ſuis famulis ab aliquo crimine, de quo fuerat correptus, animum ſuum non auerterit, procul à domo ſua eum reijceret. *Quem ſi retinuerit propter commodum & conſolationem temporalem, non erit immunis à peccato eius*.

Cic. ep. 1. ad Quint. fr.
Plin. in paneg.
pſ. 100. 6.
Brig l.3. reuel. c.1.

Duo autem ſunt, quibus ad modeſtiæ legem facilè componere ſeruos liceat. hoc abundè primò præſtabimus, ſi debitam cuique menſtruam mercedem tribuerimus; qui enim nulla mercede accepta famulatum nobis exhibent, faciliùs illicitis adhærent, & confidentius cum domino verſari præſumunt, vt potè qui, ne ingratus videatur, ad eorum noxas caligare & obmuteſcere propemodum teneri videatur. Alterum eſt, ne ex eis aliquem ſingulari aliqua beneuolentiâ præ alijs
C proſequatur, vel ei ſui regiminis arcana aperiat; hinc enim fit, vt metuens, ne ex aliquo moleſto euentu fidem violet, plura diſſimulare cogatur Deo ipſi iniurioſa: perraró enim contigit, vt qui ſui domini gratiam aſſequuntur, non ſe audacius efferant, & ampullato quodam tumore nimis inſoleſcant: frequentiſſimè hæc in aulis ſunt, mihiq; de magni nominis & prænobili Præſule meoque familiari compertum eſt, quod cum ſeruuli cuiuſdam arbitrio ſui regimen dederit, non tantùm ad maiorum adeptionem honorum ſibi viam præripuit, ſed poſt multa incommoda ſublata, illaudatus & inglorius interiit. Illud de Diuo Hannone Colonienſi Præſule quis ſine horrore peruoluerit? eius enim famuli, cum ad iter à ſuo domino faciendum nauim quandam à mercatore locatam violenter ſtetiſſent, in eos & in Præſulem tanto furore tota plebs & mercatores omnes & nobiles exarſerunt, vt non eius tantùm fama obſcurata fuerit, ſed eius pariter vita ad extremum fuerit adacta diſcrimen.

Sur. 4. Decemb. l.7. c.20.

Ex his autem peractis dominorum ſtudijs, quem fugit totam domum perturbari, rixis, oblocutionibus, inuidiâ, moleſtijs impleri, & quod deterius eſt, ex vnius beneuolentiâ omnium odium in dominum deriuari? cum enim, vt Diuus
D Hyeronimus ait, *querulum ſeruorum genus ſit*, ipſorum obtrectationibus carpuntur & lacerantur.

D Hier. de vit. cõturb.

Pari igitur menſurâ ſerui omnes habeantur, & quemadmodum leniter & benignè cum eis agendum eſt, ſic etiam ſua ſemper grauitas maieſtaſque ſeruanda, adeò vt amori timor, amor timori miſceatur. *Vt non de ſeruitute ſis oneri, neque de familiaritate contemptui*. ſic Bernardus.

Bernar. de conſid.

Quoad ea, quæ ad caſtitatem ſpectant tám religioſa & integra Epiſcopi domus eſſe debet, vt non ab vllâ tantùm macula abſit oportet, ſed ab ipſamet vel leui ſuſpicione diſcedat. Cardinalem Batthorium è regio Poloniæ ſanguine Diuus Ca-

tolus Borromæus de hoc inſtruens pronunciauit, ne quidem eum domi habendum, qui caſtitatem ſolis vocibus obſcuraret, duoſque deſignandos pios viros, qui aulicorum honeſtos mores expenderent, ſuumque dominum de illis admonerent.

Lubrica res hæc eſt, & maximè vitrea; adeoque vulgi confabulationibus & iocis ſe ſuumque Præſulem ſeruus ille obiectat, qui cum fœmina aliquâ ſuſpicioſa verſatur. Quotieſcumque igitur aliquem ſeruis ſuis adſcribit, clare ipſi men- A
tem ſuam patefaciat, & de honeſtate religioſiſſimè ſeruandà eum informet. Potiſſimùm autem à domo ſua comptulos & elegantulos quoſdam arceat, facillimè enim hi in quæcumque vitia prolabuntur, fœdaſque de ſe ſuſpiciones inſinuant. Sed aptiſſimè ad hæc proloquentem Diuum Bernardum accipe Pontificem Eugenium inſtruentem; *Diſcant à te Coepiſcopi tui matulos pueros & comptos adoleſ-*
D.Bern.l.4 de conſid. l.4 ad fin. *centes ſecum non habere; certè inter mitratos diſcernere ſubmitatos non decet.*

Singulariter autem in ijs hoc aduertendum eſt, qui cubiculo noſtro præficiuntur, vt noſtræ ſimul famæ & honeſtati conſulatur: quin decet, vt Presbyterorum operâ ad hoc vtatur ſuarumque rerum ſpectatores eos ſimul habeat & teſtes: legem de hoc Diuus Gregorius in Generali Concilio ſcripſit, refertque inter ſacros Canones Gratianus. *Cum Paſtoris vita eſſe diſcipulis ſemper debeat in exem-* B
c. cum Paſtoris 5. &.2. q.7. *plo, plerumque Clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui Pontificis neſciunt, quam (vt dictum eſt) ſæculares pueri ſciunt: de qua re præſenti decreto conſtituo, vt quidem ex Clericis, vel etiam ex Monachis electi, miniſterio cubiculi Pontificalis obſequantur, vt is, qui in loco regiminis eſt, tales habeat teſtes, qui vitam eius in ſecreta conuerſatione videant, qui ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant.*

Sur. in eius vita 22. Maii. Hinc factum, vt nunquam adoleſcentulos ſuis famulis Diuus Antoninus Antiſtes adſcripſerit, & Diuus Bernardus Ardutionem Epiſcopum inſtruens, præ alijs eum de hoc admonuerit, vt ſcilicet *Bonos in concilio, bonos in obſequio, bonos habeas contubernales, qui vitæ, & honeſtatis tuæ, & cuſtodes ſint, & teſtes.*

De Vicario alijſque Adminiſtris eligendis, ſuoque Tribunali cuſtodiendo.

Cap. LIII.

SI ſuis in famulis eligendis oculatiſſimus eſſe debet Antiſtes, quantò magis in C
ſuo generali Vicario, ſuiſque adminiſtris eligendis ſolertiam omnem debet exercere, quorum manibus ſuam famam, quietem, conſcientiam, populorumque tranquillitatem committere debet: ſanè ex Oleaſtri ſententiâ iam graue ma-
Oleaſt. q. 18 Exod. gnumque opus hoc eſt, vt in hoc vno vires omnes ingenij debeat Antiſtes impendere.

Commendatiſſimus hac in re (licet è Chriſtiani nominis odio abhominandus) Valerianus Cæſar fuit; ij enim omnes, quos ipſe exercitibus ducendis præfecit,
Trebell. in vita tigin. c.9. Trebellio narrante, Cæſares omnes euaſere.

Verum quidem eſt, perexiguos inueniri adminiſtros probati nominis, & numeris omnibus abſolutos. Haud tamen his terreantur Antiſtites, ſuoque operi D
deficiant, & Chriſtum imitati, qui ad nos inſtruendos, Apoſtolos electurus *erat*
Luc. 6. 12. *pernoctans in oratione* ſolertiam omnem in eo adhibeant; tùm quia è prauæ electionis exordio, innumeri ſcatent errores, vt enim Baldus docet, penes Vicarium non tam temporanea Epiſcopalis poteſtas, ſed etiam ſpiritalis eſt; tùm ne poſteà de peractâ electione pœniteat: hæc omnia ferè euitaueris, ſi peritum aliquem & expertum virum elegeris, quique cum magnæ virtutis famâ hanc Spartam alibi coluerit. Illud id eſt, quo Eugenium Pontificem Diuus Bernardus in-
D. Ber. de conſid. l.4. c.4. ſtruxit. *Cura tibi maximè ſit introducere tales, quos poſtmodum introduxiſſe non peniteat. Turpe eſt tibi ſæpius retractare quod feceris, & iudicium tuum frequen-*

ter

*ter periclitari non decet; & ideo, ſi fieri poteſt, viros probatos oportere deligi, non
probandos.*
Quàm autem egregiè dotes eas, quibus exornandi huiuſmodi viri ſunt, Moyſi
ſuo genero, dictante Deo, Iethro ſocero expreſſit. *Prouide autem de omni plebe vi-* Exod. 18.
ros potentes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam. Pri- 25.
mò itaque requiritur, vt potentes viri ſint *viros potentes*, conſtantes, imperterri-
ti, & in iuſticia tuendâ fortiſſimi, quique diuinæ tantum voluntati ſtudentes alie-
nam potentiam deſpiciant, & pro ea implenda ad quæcumque perferenda ſint pa-
ratiſſimi, iuxtà ea, quæ in Iudicibus Deus requirit; *Noli quærere fieri iudex, niſi* Exod. 7. 6
A *valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas
ſcandalum in æquitate tua.*
Tam religioſè legem hanc Traianus Cæſar è Plinii ſententia ſeruauit, ſi quan-
do ab æquitate deflexerit, adeòque gladium Præfecto Prætorij porrigens ait: *Illo* Traian.
pro me, quandiu æqua mandauero; ſin iniqua, contra me vtere.
Virtuti huic ſapientia ſimul adiungatur, ne in temeritatem deſciſcat; hinc pro Vgul. de off. epiſc. c. 4. n. 8. nu. 3.
potentes viros, ſapientes habet P.ātiniana lectio; ijs enim apprimè debent eſſe eru-
diti, quæ vel Iuriſprudentia, vel Canones, vel Theologia moralis docet: nec enim
bona voluntas ſufficit, ſi illa defecerint, quibus ad res populorum agendas intel-
lectus neceſſario illuſtrandus eſt.
Quam in ſententiam eadem verba Moyſes ipſe vſurpauit, eum populum allo-
quens ait. *Date ex vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum conuerſatio ſit proba-* Deut. 1. 13.
ta in tribubus veſtris, & ponam eos vobis principes.
Potiſſima autem eſt, quæ ſecundò apponitur, omniaque ferè complectitur, id
B eſt Dei timor. *Timentes Deum*: ineluctabile enim illud eſt, *Timor Domini ſuper* Eccl. 25. 14
omnia ſe ſuperpoſuit. Quis crederet è metu fieri nos audaces? ſi namque Dei le-
gem timuerimus, ſeruili mundi timore conculcato in eos omnes facilè aſſurgemus,
qui diuinæ voluntati reluctari contendunt; huiuſmodi ij erant, de quibus Regius Pſ. 110. 6.
Vates ait, *Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.*
De Moyſe Ioſeph Hebræus refert, quòd ſtaturâ lege Iudæis præceperit, vt in Ioſ. l. 4. de Antiſ.
iuſtitiâ facienda, nullâ perſonarum habitâ ratione, cæteris illam omnibus præha-
berent; nec enim eum Dei vices agant, timere vim hominum debent; ad quam
C pariter rē ſatis aptè Federicus Tertius Cæſar reſpondit ijs, qui ſciſcitati ab eo fue-
runt, quinam è ſuis adminiſtris eius magis voluntati placeret, *Eos qui non magis
me, quàm Deum timent*. Deum igitur timeat Iudex, & protinus abſolutiſſimè ſatis
Iuſtitiæ faciet, non familiaritatem, non ſanguinem, non vtilitatem reputans;
agendas cauſas expediet, facilè omnibus ſui præſtabit alloquium, eaque ratione
cuncta librabit, quâ in Sanctuarij lance expendenda à Deo ſint, cum coram vni-
uerſi oculis erunt exhibenda.
In quibus ſit veritas: aliam hic habes dotem, qua ad verſipellem animum exuen-
dum, fraudes & dolos abijciendos ſoli veritati mancipatus excitatur; egregium Diod. Sic. l. 2. ver. ant. c. 2.
illud eſt, quod Diodorus Siculus refert, quòd cum ſimul in ſpatioſa aulâ iudices
conuenirent, eorum Præfectus Veritatis nomen collo appenſum gerebat, ingen-
D ti fulgentiſſimoque Zaphiro inſculptum; ad quæ Elianus hæc narrans ſubdit. *Ego
vero iudicem non tam ex lapide ſculptam, aut expreſſam veritatem circumferre, quàm* Elian. de var. Hiſt. l. 14.
in animo menteque infixam habere velim.
Huiuſmodi veritatis voce etiam inſtruitur, ad fideliter & candidè cum ſuo Præ-
ſule agendum, eique omnia ingenue referenda: eaque arcana ſeruanda, quæ ei
committuntur; huius generis adminiſtros, & omni longè fallacia alienos, Regius
Vates apud ſe optans aiebat, *Oculi mei ad fideles terræ*, hoc eſt vt è Chaldeo ha-
betur *ad veraces*: ſanè in tantâ rerum affluentia, quâ Principes viri exundant, hoc Pſ. 110. 6.
vno, Senecâ teſtante, indigent, eo nempè qui veritatem ei patefaciat. Magno
huic Philoſopho Magnus Rex Ludouicus Vndecimus Galliarum adhæſit, qui
vnam tantum ſibi regales inter opes rem deficere affirmans, interroganti reſpon-
dit, hanc eſſe *Veritatem*: Accommodatiſſima hîc Epiſtola eſt, quam ad Amanum
Rex Aſſuerus ſcripſit; ille enim veritatem ei obuelans, ad ingens & diriſſimum
facinus eum adduxiſſet, ni Reginæ Eſtheris opera ab occulto flagitio ſe remouiſ- Eſter. 16. 2.
ſet.

ſet. Non Ethnicum hæc ſcripta referunt Principem, ſed Chriſtianum; adeoque in ſacris paginis exarandum Diuinus Spiritus dictauit.

Extrema iam dos perpendatur à Iethro indicata. *Et qui oderunt auaritiam*: reliquarum omnium corona hæc eſt; ſi namque auaritie Iudex laboret, & immodico opum æſtu ſuccendatur, quamuis moribus integerrimis excellat, nequiſſimus tamen erit, nullamque prorſus fidem vel Deo vel ipſi bonitatem ſeruabit. Nil magis Iudicis nomen obſcurat, nullaque turpiùs macula eius fama ſordeſcit, quàm A auaritie: *Auaro nihil eſt ſceleſtius*: quî enim coram iſto contendere pauper cum opulento poſſet, ſi muneribus eius ratio excœcatur, iuxtà illud Dei effatum, *Xenia & dona excæcant oculos Iudicum*. Quamobrem cum nimis religioſus à quibuſdam argueretur Alcamenes Spartanus apud Plutarchum, eo quòd Meſſeniorum dona repulerit, illud reſpondit, *quia ſi accepiſſem, cum legibus pacem habere non potuiſſem*: ac ſi muneribus, militari veluti machina, iudicis animus non quatiatur tantum, ſed euertatur & penitùs profligetur. Quin, ſi Nazianzeno Magiſtro fides fuerit, occultam quandam & ferè ineluctabilem tyrannidem ad humanos animos ſibi ſubigendos munera exercent; hinc ſapientiſſimè docuit Seneca, quòd ad libertatem ſibi ſeruandam, munera repellere quiſque à ſe debet, cum ijs quaſi vinculis quibuſdam mancipetur.

Plutar. in Lacon.

D. Nazian.

Iſai. 33. 15.

Eadem ferè loquendi formulâ vti Iſaiam ego expendi, qua virum quocumque B culmine honoris dignum exprimat ac eum, qui Iudicis munus ſortiatur. *Qui habitat in iuſtitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas, vt audiat ſanguinem, nec claudit oculos ſuos ne videat malum; iſte in excelſis habitabit*. Maximè compoſitos ſenſus habere ad hoc ipſe debet, pedes, ne in iuſtitiâ adminiſtrandâ claudicet, nec à rectâ viâ deflectat, manus, ne eas acceptis donis impuret, aures, vt ab eis importunas vel affinium, vel amicorum preces amoueat, oculos ne pulchritudine capiantur.

§. I.

DECET præterea, inquit Iethro, vt vulgaria leuiaque negotia ſuâ operâ adminiſtri expediant, ſed grauia & maiora ad Moyſem, tanquam ad arbitrium referrent. *Quidquid autem maius fuerit referant ad te, & ipſi minora tantummodò iudicent*.

Exod. 18. 22.

Deut. 1. 17.

Magni momenti in ſacro regimine hoc eſt, & ex ipſo Moyſe nobis exemplum C habetur: *Quod ſi difficile vobis aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam*. Palmari errore decipitur Vicarius ille, qui difficiliora ad ſuum Epiſcopum non affert, vt conſilium ab eo capiat, & ſimul aliorum querelas à ſe auertat. Longè tamen grauiùs Epiſcopus errat, qui alienæ diligentiæ totus incumbens, curam omnem euitat, vt dormitet & torpeat, ac ſi de ſuorum adminiſtrorum operibus nulla ſit ab ipſo Deo iudici ratio reddenda.

Studeat igitur impensè Antiſtes, vt ſuo muneri, eâ qua par eſt ſolertiâ, Vicarius vacet, & cauillationibus abſciſſis vaniſque contentionibus extinctis, cauſas ſibi propoſitas expediat; nequiſſimi enim ſunt illi, qui lites in longiſſimum tempus abducentes, immortales eas videntur efficere: in hos validiſſimè Diuus Bernardus & Hugo Cardinalis ſuum ſtylum exacuunt. *Corrige prauum morem, &* D *& præcide linguas vaniloquas & labia doloſa claude: Ergo illas, quas ad te neceſſe eſt intrare cauſas (neque enim omnes neceſſe erit) diligenter velim, ſed breuitèr decidere aſſueſcas, fruſtratoriaſque, & vexatorias præcidere dilationes*: ſic ipſe: quod maximè agendum videtur, vbi viduarum, pupillorum, & pauperum res agitur. Si autem Carolus Magnus, & & Galliarum Rex Ludouicus Duadecimus ſingulari lege prophanos Iudices obſtrinxerunt, vt huiuſmodi cauſæ quibuſcumque alijs præponerentur; quid Epiſcopo faciendum reor, qui miſerorum Pater & Patronus eſt? hi ſanè præ alijs à Deo ſacris Præſulibus commendantur iuxtà ea, quibus Hyeremias comminatus olim fuit: *Cauſam Viduæ non iudicauerunt, cauſam*

D. Bern. de conſid. l. 1. c. 10.

Hier. 5. 28.

pupilli

pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt; nunquid ſuper his non viſitabo, & ſuper huiuſmodi non vlciſcetur anima mea?

Quin aliquandò expediet, vt ad huiuſmodi celeriùs expedienda, ſuammet ope-
A tam Præſul impendat, cum ad ipſummet Supremum Pontificem hæc ſpectare Diuus Bernardus affirmet. *Cauſa viduæ intret ad te, cauſa pauperis, & eius qui non habet quod det*: quid hic Bernardum proferam, cum Deum ipſum hæc dictantem habeam? *In iudicando eſto pupillis, vt pater, & eris filius altiſſimi obediens.* Dei filiorum numero adſcriberis, ſi pauperes omnes filiorum loco habueris & ſeruaueris. D.Ber. l.p. cap. 10. de confid. Eccl. 4.

Hoc autem tùm ſingulariter præſtandum à nobis eſt, cum pauperum querelas audimus. Vt Paleſtinæ regimen Saul excepit, ad populi protinùs clamores experge factus accurrit. *Quid habet populus quod plorat?* Suo Principatui optimum dari exordium cenſuit, ſi populorum gemitus & querelas audiret. 1. Reg 45.

Quàm verò neceſſarium ſit, vt in Vicarii operibus inquirendis peruigil & oculiſſimus Epiſcopus ſit, Petrus Bleſſenſis ſatis oſtendit; ſuâ enim ætate, quamplurimos fuiſſe ait, qui non tantùm aliqua è recenſitis hactenùs ex Apoſtolo dotibus non præſtarent, ſed quod deterius eſt, ſimul cum ſuis Epiſcopis in populorum perniciem auaritiæ ſtimulis acti conſpirarent; & quamuis, Deo fauente, tam deformia monſtra longè ab hac noſtra ætate diſcedant, adhuc tamen ad poſterorum documentum tanti ſcriptoris verba grauiſſima placet afferre. *Credo huiuſmodi officiales* (ſic non rarò Epiſcoporum Vicarij appellantur (*non ab officii nomine, ſed ab officio verbo mutuaſſe vocabulum; nam genus hoc hominum, quod dicunt officiperdi.* D. Bleſſen ep 25.
B *Tota officialis intentio eſt, vt ad opus Epiſcopi ſuæ iuriſdictioni commiſſas miſerrimas oues, quaſi vice illius tondeat, emungat, excoriet: iſti enim ſunt Epiſcoporum ſanguiſugæ, euomentes alienum ſanguinem, quem biberunt; quia teſtimonio ſcripturæ diuitias, quas congregauit impius, euomet, & de faucibus illius extrahet eas Deus: iſti ſunt quaſi ſpongia in manu prementis, quaſi quadam colatoria diuitias ſuis dominis influentes, & execrandis acquiſitionibus nihil ſibi, præter peccati ſordem, etiam fæculentiam retinentes, &c. Officium officialium, quorum te numero aggregaſti, hodie eſt iura confundere, ſuſcitare lites, tranſactiones reſcindere, innectere dilationes, ſupprimere veritatem, fouere mendacium, quæſtum ſequi, æquitatem vendere . . . . . . exactionibus, verſutias concinnare: & vt multa ſub verborum paucitate concludam, dum omnia venaliter agunt, filij auaritiæ, ſerui mammonæ, ſe diabolo venales exponunt.*

C Quàm fœda corruptela eſſet, ſi leges & Canones, quarum defenſioni deſudare debent Epiſcopi, in ſuo Tribunali peſſundarentur, & abiecto ſquallore ſordeſcerent, adeò vt illud Diui Cypriani locum haberet, *Inter leges ipſas delinquitur, inter iura peccatur*, & cum furta puniuntur, impunita vagantur & laſciuiunt ſacrilegia: idque affirmari poſſet, quod Romanorum ſapientiſſimus peracutè ait, *Fures priuati in compedibus, publici in auro vitam agunt.* D.Cipr. ad Donat. Cato.

Miſer equidem Antiſtes ille eſſet, qui non tantùm integros, omnigenaque probitate conſpicuos adminiſtros non haberet, ſed ea potiùs prauitate pollutos haberet, vt facilè illo tabo corrumperentur & ipſi: ſyderibus ijs adſimiles, quæ ſuapte indole benefica & mitia, è proximarum maligno ſtellarum aſpectu vitiantur & in ferocem naturam immutantur.

Miſerrimus omnium dicendus ille eſſet, qui, vt Bleſſenſis indicat, Vicarij ſui opera vteretur ad ſuarum cupidinum irritamentum, ad inſoleſcentium fomitem vi-
D tiorum: hinc enim libertate deperditâ, qua eius crimina poſſet animaduertere, in ſcelerum omnium palæſtram ipſum Sanctuarium immigraret, *Quod Deus auertat.*

De

De obſeruantiâ, & obedientiâ, quæ Maximo Pontifici ab Epiſcopis exhibendâ eſt. Cap. LIV.

A

EPlurimis, quibus obſtringuntur Antiſtites, maximum illud eſt, quo ad ſingularem quandam obſeruantiam Supremo Chriſtianæ Religionis moderatori exhibendam adiguntur, non tantùm ratione ſupremæ dignitatis, qua diuinitatis ſuffragio decoratur, ſed è ſingulari quodam nexu, quo ab illo, velut è fonte, riuuli pendemus; hinc ſolemni Sacramento nos ei obſtringimus, noſtramque fidem ei iurati ſpondemus, & demùm, eo quòd ad Pontificem tanquam ad noſtrum non Patrem tantùm, ſed Patronum noſtrumque refugium referamur.

Vt autem compoſitè procedamus, iure merito Summus Pontifex obſeruandus nobis eſt, tanquam Caput Eccleſiæ viſibile; hoc enim titulo (ringant licet Hæretici) B tùm Græci, tùm Latini Magiſtri ſanctiſſimi, omniumque Catholicorum ſuffragium, vt latè Cardinalis Bellarminus oſtendit, eum compellant, adeo vt Diuus Ambroſius ad Romanum Pontificem ea referat ſpecioſa verba, quibus Eccleſia ſponſa ſuum ſponſum decorauit, *Caput eius aurum optimum*; ac ſi totus aureus Pontifex omnibus paternæ vi charitatis effulgeat. Si autem ſupremus omnium conditor poſt hanc vniuerſi molem tantâ rerum concinnitate copiâque affluentem è nihilo eductam, Adamum effinxit, quem tanquam Principem ad eius poſſeſſionem præficeret, an non congruum erat, vt ſacro hoc mundo compoſito, Caput & Monarcham ei deſignaret, cuius arbitrio temperetur? faueat huic cogitationi Bernardus. *Ex ipſo Orbe exeundum illi foret, qui fortè, quanam ad Summi Paſtoris pertinet, curam exploraret.*

C Bellarm. Contr c. 1. de Roman. Pont l. 2 a c. 12. vſque ad fin. Cant.

D. Bern. de conſid.

Si autem de effingendo Adamo tota ſimul diuina Trias in eo ad ſuam imaginem & ſimilitudinem faciendo conſpirauit, *faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*: ſic pariter in Pontifice Maximo totam Chriſti ſimilitudinem collocauit, eiuſque excellentiam, maieſtatem, virtutem, tanquam in ſuo ſimulachro complexus fuit. Fruamur iterum Diuo Bernardo, hunc de Pontifice ſermonem habente. *Tu Princeps Epiſcoporum, tu Hæres Apoſtolorum, tu Primatu Abel, Gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyſes, Iudicatu Samuel, Poteſtate Petrus, Vnctione Chriſtus.* C

Geneſ.

D. Ber l. 2. de conſid.

Non alia de cauſâ (ſic Chryſoſtomus) ſui ſanguinis pretium Chriſtus Seruator effudit, quàm ad eas redimendas oues, *quarum curam tùm Petro, tùm Petri Succeſſoribus committebat*; illud itaque Diui Leonis vſurpemus. *Manet diſpoſitio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine petra perſeuerans, ſuſcepta Eccleſiæ gubernacula non reliquit; perſeuerat videlicet Petrus, & viuit in Succeſſoribus ſuis.*

S Chriſ de Sacerd. l 2 ad fin.

S. Leo in anniu. aſſump. ſuæ.

Sæcularium Principum Regumque maieſtatem & faſtigium ſuſpicit admirabundus Orbis terrarum: quid tamen? ad ſæcularis Principatus lumen & decus Cæſar, aliique poſt ipſum Cæſares, Pontificis titulum induerunt, donec illum Gratianus Imperator reiecit, ſolique ſacro Monarchæ congruum appellauit: & D quidem merito; cum enim Idolorum fœda Sacerdotia Chriſtus aboleuerit, & in Vrbe Romanâ ad Orbis imperium enatâ, ſui Vicarii ſedem ſtatuerit; omnia Principum prophanorum diademata ei ſubiecit. Quin eo vſque honoris eorum nomen acceſſit, vt Cæſares ipſi ſuæ maieſtati ſuoque honori duxerint, ſi famulatum Pontifici præſtantes, equitanti ei frænum pedites trahant, eique vel in equum aſcendenti, vel ex eo deſilienti ſupplices ſtapedes teneant; quod obſequium eò quòd Hadriano Quarto Germaniæ Rex Federicus præſtare detrectauerit, licet exercitu validiſſimo metuendum, à ſuorum pedum oſculo Pontifex inuictus reiecit: quapropter cum frequenter de hoc Principes Germani diſceptarent, concordes tandem ſanciuere, quod equitanti Pontifici ſtapedem & Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli honorem tenere, Regum & Cæſarum è perantiquo Eccleſiæ ritu,

Bar. an. 743 856 1095. 1110 1131. 1162. 1177

Bar. a. 1155

munus

munus ſit, ex quo factum, vt paratiſſimus ille ad eius obſequium accurrit.
A Viden, quàm præ cæteris aliis humanis dignitatibus hæc Pontificia maieſtas
excellat: cum enim poſt capitis veniam Pompeio Perno traditam, ei pedes oſcu-
landos Cæſar obtulerit, inſolens adeo & immoderatæ arrogantiæ viſum hoc om-
nibus fuit, vt eius fautores ad arrogantiæ maculam abſtergendam, eius id potius
vanitati vertiſſent, vt nempè aureum, quem induebat ſoccum, gemmis margaritiſ-
que bacchatum oſtenderet. audiatur Seneca. *Qui excuſant eum negant id inſolen-* Senc.l.p de
tia cauſa factum; aiunt enim ſocculum auratum, imò aurum margaritis diſtinctum benef.c.12.
oſtendere eum valuiſſe.

Quantò autem excellentior & Cæſare maior Pontifex, cuius ad oſculandos
pedes, Principes, Reges, Cæſares procumbentes, non vitio vllo notantur, at vt
pietatis & iuſtitiæ cultores commendantur: cum enim eius dignitas mortalium
dignitatum limites egreſſa, diuinum quid referat, iure merito ſuos ad pedes eas
ſpectat aduolui: hinc Innocetius Tertius de poteſtate diſſerens, quâ Pontifex ex
vnâ Eccleſiâ ad aliam Epiſcopos tranſmittit, rationem deſtruens, qua nonnullo-
rum ingenio oppugnabatur, ait, *Deus quod coniunxit homo non ſeparet: non enim* Matt. 19. 6
homo, ſed Deus ſeparat quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, ſed veri Dei Marc. 10. 9 c quanto 3.
B *vicem gerit in terris, Eccleſiarum neceſſitate, vel utilitate penſatâ, non humanâ, ſed* de tranſ.
diuinâ potius auctoritate diſſoluit. Prel.

Integerrimos & ſanctiſſimos Præſules quæcumque numerat & iactat Eccleſia
eorum fulgoribus illuſtrata; veræ tamen ſanctitatis primus & pleniſſimus fons
Diui Petri Sedes eſt, quæ vel Sanctos inuenit vel facit: præ aliis omnibus Roma-
na Eccleſia fœcundiſſimo niſu Sanctos viros effudit, ipſique illa meritò accom-
modanda. *Multa filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas.* Regi-
nam eam dixeris, quæ præ alijs Eccleſiis diuino Salomoni cæleſtium aromatum
munera porrigit, eique illa meritò aptanda dixeris: *Non ſunt allata vltra tam mul-* Prou. 31.
ta aromata, quàm ea, quæ dedit Regina Saba Regi Salamoni. 29. 3.Reg 10.

Simul enim cum dignitate integritatis patrimonium in Succeſſores ſuos Diuus
Petrus eriuat, & ſi aliquandò è tam excelſi Sacerdotij faſtigio ſuæ immemor clari-
tatis, aliquâ ſe quis labe obſcurauit, & quò maior titulo fuit, eò virtutibus mi-
nor; nulla tamen hinc obſcuritas in Romanæ Sedis maieſtatem refluxit; ſemper
enim ineluctabili Dei lege Pontificum nomen venerationi omnibus fuit, ſibique
Cæſareas laureas, Regiaſque trabeas ad obſequium deuolutas aſpexit: Quam igi-
C tur egregiè Diuus Symmachus Pontifex. *Non nos Beatum Petrum, ſicut dicitis, à* c 2.40 diſt.
*Domino cum Sedis priuilegijs, vel ſucceſſores eius peccandi iudicamus licentiam ſu-
ſcepiſſe: ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ miſit ad poſteros:
quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet, quos per conuerſationis
ſplendorem illuminat. Quis enim ſanctum dubitet eſſe, quem apex tantæ dignitatis
attollit? in quo ſi deſunt bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci deceſſore
præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur illuſtrat.* Ex
Apologiâ hæc verba Pontifex hauſit, quàm, ſe mandante, Diuus Hennodius pri-
mum Diaconus, inde Ticinenſis Antiſtes, conſcripſit, & in geſtis illius Concilii
inſeruit, & Diuus poſtea Gregorius Septimus in Romanâ alia Synodo recitatam
approbauit.

Non ab hominibus, vt Cæſar, ſed à Deo ſuam poteſtatem Pontifex trahit; eius
tribunal licet humanum videatur, diuinum tamen eſt; *noſtra Poteſtas non ex homine,* c.Nou. 13.
D *ſed ex Deo*: ſic ad Anglicanæ Eccleſiæ Præſules ſcripſit Innocentius Tertius, cũ ad de iudic
pacem cum Angliæ Rege ſeruandam Philippum Galliarum Regem inuictus ob-
ſtrinxit. Quicumque igitur celſiſſimo licet culmine collocatus ab eius imperio
ſe ſubducere contendit, Chriſti ouili contempto, ſeque ab illis ouibus excipiens
de quibus dictum, *Paſce oues meas,* Diuinum Paſtorem in Pontifice repræſentatum,
fugâ turpiſſimâ deſerit; in hac enim cæleſti delegatione, vt Diuus Bernardus ex- Io.14.17.
pendit, *Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil, non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſ-
ſe omnes.* D.Bern. de conſid.

De ſe accommodatiùs illud pronunciet Pontifex, quod Neronem referens ait
Seneca, Deum ſcilicet in ſe ſolo ſuæ ſatis voluntati feciſſe, præque omnibus eum

elegiſſe ad ſuas ſuas vices in Mundi vniuerſitate fulciendas; Atlantem dixeris, cui
ſuum terrarum imperium Deus tribuit ſuſtinendum; ex eius igitur aſpectu popu- A
lorum ſeu fœlicitas, ſeu calamitas pendet; ex eo gentium, Vrbium, Prouinciarum
fortuna deriuatur. Præſtet audire verba Philoſophi. *Ego ex omnibus mortalibus*
Sen. l. 6 de benef. c. 14. *placui, electuſque ſum qui in terris Deorum vice fungerer; ego vitæ, neciſque gen-*
tibus arbiter qualem quiſque ſortem ſtatumque habeat, in manu meâ poſitum eſt; quid
cuique mortalium fortuna datum velit, meo ore pronunciat; ex noſtro reſponſo læti-
tiæ cauſas populi, urbeſque concipiunt; nulla pars uſquam niſi volente, propitioque
me floret.

§. I.

AB omnibus Chriſti fidelibus hæc obſequentiſſimi animi argumenta exhiben-
da Pontifici, ſed Epiſcopis potiſſimùm, & præcellenti quodam titulo quis
prudens inficietur? Omnium quidem Paſtor Pontifex eſt, ſed maximè Epiſcopo-
rum, vt totius Religionis Hyerarcha, Epiſcopalis ordinis caput, & Paſtorum
omnium Anteſignanus; his enim titulis Hormiſdam Pontificem Epyri Synodi Pa- B
tres exornarunt. *Domino noſtro per cuncta Sanctiſſimo & Beatiſſimo Patri Patrum,*
Sinod. Pro. Epir. *Commiſtro, ac Principi Epiſcoporum.* Pari etiam modo tùm ſæcularis, tùm Re-
gularis Græciæ totius Clerus in fidei profeſſione, quam Martino Pontifice impe-
rante euulgarunt, eum Sacerdotum Sacerdotem, Patrum Patrem, & ter Beatiſ-
ſimum appellarunt; ſic etiam ad Theodorum Pontificem in Epiſtola Synodali
Bar. an. 649 Numidianum, Bizicenum, Mauritanum Concilium ſalutauit: *Domino Beatiſſimo*
Bar. 646. *Apoſtolico culmini ſublimato, Sancto, Patri Patrum, Theodoro Papæ, & Summo om-*
Iſai. 22. 2. *nium Præſulum Pontifici.* Pater ipſe eſt, quem Iſaias Vates prædixerat, homines
omnes filiorum loco habens & nutriens. Diuus iam Bernardus audiatur: *Sunt qui-*
D. Bern. l. 2 de conſid. *dem & alij Cæli Ianitores, & Gregum Paſtores; ſed tu tantò glorioſius, quantò & dif-*
ferentiùs utrumque præ cæteris nomen hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges,
ſinguli ſingulis: tibi univerſi crediti, uni unus; nec modo ouium, ſed, & Paſtorum,
tu unus omnium Paſtor. Ad Epiſcopos præſertim componendos, piiſque moribus
inſtruendos deſignatur à Deo Pontifex; quapropter vigilantiſſimus ad omnia
Diuus Gregorius, de Epiſcoporum operibus exactè & religioſè inquirebat, vt C
eos ab errorum via, ſi eam fortè preſſerint, reuocarent, & ſtimulis acutioribus
Bar. an. 592 actos ad virtutum ſemitam excitaret. In Antiſtite Piſaurenſi hoc patet, de quo cum
D. Gregor. ep. 24. l. 4. piiſſimus Pontifex quædam ſiniſtra accepiſſet, Cardinali Diacono, qui in eâ fortè
regione Apoſtolici Legati perſonam gerebat, ſignificauit, vt certiorem eum de
re illa faceret: quàm igitur benè Diuus Leo Pontifex. *De toto Mundo unus Petrus*
D. Leo ſer. 3 de ſuo anniu. *eligitur, qui unus univerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolicis, cunctiſ-*
que Patribus proponatur; ut quamuis in populo Dei multi Sacerdotes ſint, multique
Paſtores; omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.

Noſtrę decus dignitatis, & ſceptrum poteſtatis è Pontificis manu deſumimus;
ex ipſo tanquam è capite in nos veluti membra virtus eius emanat, ramorũ inſtar
nos in Eccleſiæ arbore efloreſcimus, radix ipſe, è qua vigor noſter educitur, fons
ipſe nos riuuli, Sol ipſe nos radii, ipſe demum eſt, qui cælitus habitâ facultate cuiq;
In Pontif. noſtrùm paſcua diuidit, agroſque deſignat ijs verbis. *Prouidemus Eccleſiæ tali de*
tali Paſtore, & præficimus eum in Patrem & Paſtorem, & Epiſcopum eiuſdem Eccleſiæ; D
committentes ei dominationem in temporalibus, & ſpiritualibus in nomine Patris &
Filij, & Spiritus Sancti Amen. Quis credat tam breui verborum ambitu cæleſti nos
dignitate ſplendeſcere, & in partem Pontificij muneris euocari? hinc illud Diui
Bellar. to. 1. de Summ. Pontif. l. 5. c. 25. Leonis. *Si quod commune cum eo alijs voluit (Chriſtus) eſſe Principibus, nunquam*
niſi per ipſum dedit quicquid alijs non negauit.

D. Leo ſer. 3. de ſuo anniu. Ad ipſum denique tanquam ad noſtrum Paſtorem accedimus, vt ſuæ nos poten-
tia dignitatis tueatur & ſeruet.

Ad Diui Petri Cathedram, tanquam ad Aream refugij, nos beneuolentiſſimè
aduocat ſuâ Decretali Epiſtolâ Diuus Symmachus Pontifex, eò quòd ſuorum

Suc-

Digitized by Google

Succeſſorum Antiſtitum cauſas agere Pontifex teneatur: *Ab hac enim ſancta Sede,* Sixt. 1 ep. 2
A *à Sanctis Apoſtolis, tueri, defendi, & liberari Epiſcopi iuſſi ſunt.* Ad idem Anthiochenæ Prouinciæ Præſules Marcellus Pontifex accerſiuit. *Ad Romanam Eccleſiam omnes Epiſcopi, qui uoluerint, uel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput ſuffugere, eamque appellare debent.* c. 2 c. vnic. 5. q. 8. Marc. ep. 1 c. ad Romã 6. 2. c. 6.

Hinc Diuus Athanaſius diriſsimis Arianorum inſectationibus oppugnatus, ad Fœlicem Pontificem refugit, ei ſignificans ad Epiſcopos defendendos Pontificio Solio donatum fuiſſe. *Ob id uos, prædeceſſores ueſtros, Apoſtolicos uidelicet Præſules in ſummitatis arce conſtituit (Deus) omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis*: ſic ad Innocentium Primum tùm epiſtolis, tùm legationibus Diuus Chryſoſtomus accurrit, cùm Eudoxiæ Cæſariſſæ potentia, & Arianorum inſolentiâ quateretur: hinc factum, vt tum coactæ Synodi auctoritate, tùm Honorij Cæſaris auxilio Chryſoſtomus, mandante Pontifice, in ſua dignitate glorioſus permaneret. Ad hanc refugij Vrbem acceſſerunt Paulus Conſtantinopolitanus, Aſereas Garenſis, Marcellus Ancyranus, Lucius Andrinopolitanus Antiſtes, ſuis è ſedibus hoſtium verſutia, audaciaque expulſi, ſed Iulij Pontificis diuino quodam ſtylo ſcribentis epiſtolas, ſuis illi ſedibus ſe reddiderunt. Sic ad D. Ath. ep. ad Fælicem P. Bar. an. 404 & 105 Bar. an. 347 Bar. a. 1164 cum ſeqq.
B Alexandrum Tertium Thomas Cantuarienſis Epiſcopus, Anglici Regni robore oppugnatus accurrens, Legati poteſtate ſuffultus Regem ipſum terruit, Regnumque totum non tenui perturbatione repleuit.

Si quando igitur Eccleſiam aliquam fortè vexauerit Pontifex, portenti & monſtri loco habendum eſt; hinc cum ab Alexandro Secundo Eugubina hæc mea Eccleſia non tenui moleſtiâ afficeretur, Diuus Petrus Damianus huius Eccleſiæ eo tempore moderator; filiali quadam confidentia ſcriptis ad eum Epiſtolis ſui animi dolorem ei ſignificauit. Sic etiam cum Galliarum Epiſcopis mandatum à Pontifice Honorio fuit, vt vibratis diris Regem Pariſinæ Eccleſiæ perturbatorem abſoluerent, non Pariſinus tantùm Antiſtes, ſed Carnotenſis etiam, & Diuus ipſe Bernardus conqueſti de eo fuerunt, cum Pontificum opus ſit, Epiſcoporum cauſas tueri, eorumque operâ ſuam potentiam roborare, ad diuinam gloriam, ſacrique ordinis dignitatem promouendam. Hinc Diuus Bernardus Rhemenſis Archiepiſcopi cauſam Eugenio Tertio validè commendans hæc habuit. *Seruate honorem eius, honorem Eccleſiæ eius; ſi benè noui uirum, quo magis honerabitis eum, eo plus honorabitur Deus per illum & in illo.* D. P. Dam. l. 1 ep. 14 D. Bern ep 46 & ſeq. D. Bern. ep 284.

C

§. II.

SICVT ergò tot nominibus à ſanctâ Sede plurimis priuilegijs decoramur, ita quis ignoret, præ alijs etiam nos Romani Pontificis obſequentiſsimos fore, eiuſque voces, vt Cæli oracula Deique leges, nobis amplexandas. Hoc ſanè titulo Eutichetem ad Pontifici obedientiam exhibendam excitauit Diuus Petrus Chryſologus Rauennas Antiſtes, cuius egregiam epiſtolam inter Chalcedonenſis Concilij acta inſertam habes. Ex ea hæc ſunt. *Hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ Ciuitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas: quoniam B. Petrus, qui in propria Sede & uiuit & præſidet, præſtat quærentibus fidei ueritatem.* D. P. Chriſ ep ad Euth. to. 1. 2 cõc.

D Ad hius rei documentum poſteritati præſtandum, Euſebius Conſtantinopolitanus Antiſtes exemplo omnibus fuit; cum enim Iulio Pontifici debitam obſeruantiam detrectaret, audaces & acerbas ad eum Epiſtolas ſcripſit; verum antequam Romam hæ peruenirent, vitæ finem ipſe attigit, & qui Petri Sedem recuſabat agnoſcere, ad diuinum tribunal adductus, ſuæ veſaniæ pœnas exoluit. Bar. an. 342

Ad Damaſum Pontificem ſcribens Diuus Hyeronimus inter hæreticos, æternumque damnatos eum recenſet, qui ab Apoſtolicæ Sedis obſequio contumax abſcedit; nec enim fieri poteſt, vt diluuij excidium euitet, qui procul à Pontificis Arca immoratur. *Ego Beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri conſocior: quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus eſt: ſi quis in Arcâ Noe non fuerit,* D. Hier ep 57. ad Damaſum.

D. Hier. in apolo. adu Ruffin.

peribie. Aliàs etiam Ruffinum de plurimis erroribus increpans, illuſtre illud effatum euulgauit, ſuæq; pietatis admirandum monumentum, *ſi vel paruulam ſchedulam contra me Romani Epiſcopi, aut alterius Eccleſia protuleris, omnia, quæ in te ſcripta ſunt, mea crimina confitebor.* Sanè quot calamitatibus, quot ærumnis ex hoc debitæ obſeruantiæ defectu populi obruantur, Britannia, & pleraque Germania abundè teſtatur. A

Quoties autem minori, qua par erat, Pontificem obſeruantiâ Principes coluerunt, an non ſacra monumenta teſtantur, Pontificum auctoritate Principatus & regna in gentem de gente fuiſſe translata? Si ergò tam obſequentes prophani Principes eſſe debent, quantò vberius poſtulandum hoc idem ab Epiſcopis eſt?

Giuſſan. in vita S. Car. 18. c. 2. Marcel. de Piſc. l. 1. Eug. f. 741.

Maior etiam ex eo ratio ad id nos obſtringit, quò magis, Deo fauente, ſpectatiſſimis & optimis Pontificibus nunc temporis Religio Chriſtiana excellit. Non ſine ingenti animi voluptate, inter Diui Caroli & Cardinalis Bellarmini geſta legitur, quàm piè, quàm humiliter, quàm ardenter Pontificium ipſi nomen ſemper honorauerint. Commendatiſſimus pariter hac in re omnibus Coenſis Antiſtes Iulianus, qui anno Chriſtianæ ſalutis quinquageſimo primo ſuprà quadringenteſimum cũ Pontificij Legati munere à Pontifice Leone ad Chalcedonenſe Concilium miſſus, licet Græcus origine eſſet, ad obſeruantiæ & maximæ venerationis indicium, quo Summum Pontificem, ſacramque Sedem, quæ Latiam regionem ſuâ manſione honorauit, Latio tantum idiomate inter Græcos vti voluit, & Lydij Præſulis Florentij interpretis perſonam referre. B

to. 2. 19. 20.

c. memor. 5. 19. diſt.

Ea igitur reuerentia pontificiæ leges nobis excipiendæ ſunt, qua cælitus habita oracula amplexaremur. Diuum Carolum imitati, qui Pontificia diplomata accepturus caput obſequentiſſimus aperiebat illud animo reuoluens, quod encyclica Epiſtola ad omnes Epiſcopos Agatho Pontifex ſcripſit: *ſic omnes Apoſtolica Sedis ſanctiones accipienda ſunt, tanquam ipſius diuini Petri voce firmata ſint.* Sed ea potiſſimùm verba intimè nobis adhæreant, quibus Carolus Magnus pijſſimus Cæſar mentem ſuam Chriſtiano Cæſare dignam indicauit, paratiſſimum enim ſe futurum ſemper aſſerebat, ad Pontificia mandata excipienda, licet peracerba, ſuæque Cæſareæ maieſtati imparia viderentur: do illa. *In memoriam Beati Petri Apoſtoli, honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem; vt quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſtica Magiſtra rationis: quare ſeruanda eſt cum manſuetudine humilitatis; vt licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur iugum; tamen feramus, & pia deuotione toleremus.* O vere Cæſareum animum! O totius vniuerſi imperio dignum Principem! Quid autem mirum, ſi ad eius obſequium tot certatim affluerent populi & nationes, cum ſe tam obſequentem Vicario Chriſti præſtiterit? C

§. III.

Bar. an 849

c. ſi qui 25. 81. diſt.

IMpetum hic ego calami coercere non poſſum, quin aliqua ex Epiſtolâ Synodali recitem, quam ad Neomenium Britanniæ Armoricæ Proregem, qui Leonis pontificis commonitorias litteras deſpexerat, Turonenſis Synodus ſcripſit: do illa. *Omnem læſiſti Chriſtianitatem dùm Vicarium Beati Petri Apoſtolicum, cui Deus dedit primatum in omni Orbe terrarum,* & infra. *In eo igitur læſiſti Apoſtolos, quorum eſt Princeps Petrus; læſiſti Epiſcopos, qui iam cum Deo regnant in Cælis & miraculis coruſcant in terris; læſiſti & nos, qui & ſi non habemus eorum meritum, idem tamen diuina gratia poſſidemus officium.* dum reſipiſceret, minabantur eum à fidelium cœtu ſeparaturos, & meritò, quædam enim Idololatria eſt, Sanctæ Sedis præcepta contemnere, vt Septimus Gregorius ait, *peccatum igitur paganitatis incurrit, quiſquis cum Chriſtianum ſe aſſerit, Sedi Apoſtolica obedire contemnit.* D

Quod ſi ad certam & ineluctabilem fidem Pithagoræ ſententijs habendam, illud eis diſcipulis ſatis erat, quòd ab eo pronunciatæ fuerint, *ipſe dixit*: quantò firmius Chriſti diſcipuli eius adhærere debent legibus, qui Dei interpres eſt, eiuſque vices gerit in terris; quis eò temeritatis & inſolentiæ veniet, vt ea librare, diſcute-

Digitized by Google

A cur ere, arguere velit, quæ ipſe pronunciauerit: quàm grauiter ad omnes Epiſ-
copos ſcribens Gelaſius Pontifex hæc indicauit. *Cuncta per mundum nouit Eccle-* c. Cuncta
ſia, quod Sacroſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat iudicandi, neq; cuiquam 17.9.q.3.
de eius liceat iudicare iudicio.

Noſtra igitur intereſt eorum audaciam retundere, qui linguas ſuas in cælum
efferre impudentiſſimè meditantur, & ſupremi Iudicis ſuffragia iudicare; quod ſi
aliquâ in re, quæ ad fidei dogmata non ſpectaret, humanæ conſcius infirmitatis
deficeret; quàm effrons eſſet, qui cum ouis ſit in paſtorem velit inſurgere, ſeruus in
Dominum: ſuum ipſe iudicem tantùm ſortitur in Cælo, nec vllius hominis licet
præſtantiſſimi eſt eius opera vel expendere, vel damnare. Hinc de Pontifice Ma-
ximo Diuus Bonifacius Martyr ſermonem habens ait: *Huius culpas iſtic redar-* C.ſi Papa 6 40 diſt.
guere præſumit mortalium nullus; quia cunctos ipſe iudicaturus, à nemine eſt iudi-
candus, niſi deprehendatur à fide deuius.

Et ſanè maximè perpendenda ea ſunt, quæ ab eodem ſanctiſſimo Heroe ſub-
B duntur: *pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuã*
ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animaduertit propenſius pendere. Pondus
Angelicis ipſis humeris formidandum Pontifex gerit, de nobis noſtriſque populis
anxius ad eorum commodum euigilat, maiora totius orbis negotia ad eius ſinum,
tanquam ad Oceanum flumina, ad centrum lineæ conuertuntur: an non igitur ani-
mo ad preces pro eius incolumitate & fœlicitate fundendas nos obſtringimur,
diuinamque ei virtutem impetrandam, vt Chriſti gregem ad paſcua beatitatis ad-
ducat? Videſne, vt Petrus inter compedes & catenas carceri addictus in Vrbe
Hyeroſolimitanâ preces totius Eccleſiæ prouocet: *Oratio fiebat ab Eccleſia ſine in-* Act 12.32.
termiſſione; quid autem eſt, vt pro Diuo Iacobo, pro eadem Chriſti fide eodem
carcere cruciato, preces eędem non effundantur? pro Petro vtique, tanquam pro
Patre, vniuerſus populus filiorum inſtar Deum precabatur: ſuum in eo Patrem
omnes agnoſcebant, *Magni amoris indicium oratio; Patrem omnes quærebant.* ſic Chriſ.ibid.
Chryſoſtomus.

Ratio etiam hìc aperitur, qua conſtat, cur ad quamplures Eccleſias Diuus Pau-
lus ſcribens Romanæ tantùm vel iuratus ſignificat, aſſiduis ſe pro ea precibus
apud Deum laborare. *Quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio in orationibus* Rom.p.10.
meis.

C Seriò hæc expendens verba Diuus Ambroſius, ait hac in re ab Apoſtolo ma-
gni amoris indicium Romæ impertiri, eo quòd Orthodoxæ Religionis Sedes & D.Ambr.
Caput ipſa ſit: *Regni caput Sedes eſt; ad membrorum enim vtilitatem, vel requiem* ibid.
pertinet, ſi caput inquietum non fuerit. Pro vniuerſâ Eccleſiâ precatur, qui Pon-
tificem Deo commendat; ex eo enim tanquam ex capite in alios omnes, tanquam
in membra, debet ſalus & robur deriuari.

Quà ratione cum Pontificijs adminiſtris gere-re ſe Epiſcopus debeat. Cap. LV.

PRAESTANS adeo Romanę Sedis maieſtas eſt, vt in vnius tantũ perſonâ Pon-
tificis non ſiſtat, ſed in eius adminiſtros tanquam repercuſſa referatur. His
D etiam pro ſuo cuiuſque modo eadem obedientia præſtanda ab Epiſcopis eſt, quam
Sanctæ ipſi Sedi debemus. Cardinales, Legati, Nuncij, Vice Cancellarius, Ca-
merarius, Datarius, Cameræ Auditor, Theſaurarius alijq; Pontifici ſinſtrumenta
ſunt, adeoq; *voce ſimili tonant.* Centimanus licet Pontifex eſſet, Argoq; ipſo ocu- Iob.40.2
latior, non omnia tractare, non omnia inſpicere ſolus ipſe poſſet; hinc alios ad
ſui operis conſortium vocat. *Vt ubi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra per eum,*
cui præcipimus, repræſentur auctoritas. Sic olim Diuus Gregorius: Deus ipſe li- D.Gregor. L.2 ep. p.
cet ſuæ immenſitate præſentiæ totam occupet vniuerſitatem, cauſas tamen adhuc
ſecundas ad mundi regimen ſeruandum adhibet; qui ergo ad aliquid faciendum
delegatur, licet ordinario Domino minor ſit; maior tamen in eo tractando eſt,
cum

cum Supremi Principis vices,& perſonam repræſentet. Hinc cum Diuus Grego- A
rius Arelatenſem Antiſtitem Vigilium ſuum ApoſtolicumOratorem enunciaſſet,
ad omnes tùm Epiſcopos,tùm Archiepiſcopos Galliarũ ſcripſit,vt ei ſuo tanquam
D.Gre. l. 4 ep 51. Vicario obſequium omne præſtarent. *Hortamur, ut nullus mandatis eius inobe-*
diens eſſe præſumat; quã in re religioſiſſimè Iuo Carnotenſis Antiſtes ſe geſſit;cum
enim, vt Senonenſis populi votis indulgeret, recentem Senonenſem Antiſtitem
conſecraturus eſſet, Hugone Lugdonenſi Archiepiſcopo, & Vrbani Secundi Le-
Baron. ann. 1099. gato id prohibente, licet Apoſtolicâ auctoritate ipſum abuti cognoſceret, & tan-
tum ſuæ poteſtatis amplificandæ ſtudio id ab eo fieri, procedere vlterius noluit,
& ad Apoſtolici muneris obſequium oſtendendum,ab incepto ferè opere ſuam
manum reuocauit.

Eò pariter ad hanc obſeruantiam Pontificijs adminiſtris exhibendam alacrio-
res eſſe debemus, quò ipſi charitatis ſimul & modeſtiæ amantiſſimi,beneuolè no-
biſcum ſe gerunt, & ab omni nobis inurendâ maculâ longiſſimè alieni ſunt, no-
ſtramque potius auctoritatem tueri & augere, quàm minuere, & eradere moliun-
tur. Quàpropter, cùm Diuo Gregorio imperante, Siciliæ Defenſor (idem
olim munus hoc erat, ac nunc Oratorum) ſe primis Presbyterorum cau- B
ſis contra Epiſcopi dignitatem immiſcuiſſet, damnatus à Maximo Pontifice fuit:
D Gre. l 9 *Nam ſi ſua unicuique Epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud agitur, niſi ut*
q 35 c. per- *per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur.* ad quem Eccleſia pri-
uenit 39 uata confugeret,ſi ab eo læderetur, qui vniuerſæ præeſt, & eodem gladio iugula-
11 q.p tur, quo eſſet ſeruanda? Quàm meritò in eas querelas erumperet, *filÿ matris*
p.Cant 5 *meæ pugnauerunt contra me*! quàm aptè illud Ezechiæ vſurparet, *Ecce in pace*
Iſai. 38. 16 *amaritudo mea amariſſima.*

Optima & pijſſima Pontificum mens eſt, vt ſacro regimini ſui adminiſtri præ-
ſideant, adeò vt nec patiantur, vt populos Epiſcopi lædant, nec à populis lædan-
tur Epiſcopi: ex illo enim in Antiſtites odium, ex hoc contemptus efflueret; ex
illo paterna beneuolentia deſtrueretur, ex hoc Eccleſiaſtica diſciplina corrueret;
D Gre. l. 7. prodeat iterùm Gregorius. *Ad hoc locorum gradus rationis ordo diſtinxit, & iu-*
ep. 8 ind. p *dicia eſſe conſtituit, ut nec Præpoſiti in opprimendo ſe fruſtra valeant occupare ſub-*
iectos, nec ſubiectis iterum contra ſuos Præpoſitos effrænata ſit relaxandi licentia.
Quamobrem magnus ille Pontifex tùm ingenij perſpicacia, tùm moderandi pru-
dentiâ ſpectatiſſimus Sardiniæ Defenſorem ſuâ Epiſtolâ increpat, eò quòd Cle- C
ricorum quorundam in Vrbe Calaritana licentiam fouens,in Epiſcopum eos con-
tumaciores efficeret; quòd ſi tamen auxilium illis aliquod ſubminiſtrare vellet,
idem l. 7. ſic enim alloquitur. *Ad eundem Epiſcopum reuerenter accede, & ſicut cauſa meritum*
ep. 66. ind. *agnoueris, apud eum, non defenſor culpæ, ſed potius interceſſor exiſte.* Si verò ni-
2. mium aſper efferbuerit Antiſtes, & Clericos rigidiùs, quàm par ſit onerauerit,
tunc ita eos tueatur, vt tamen Epiſcopi dignitas non eneruetur. *Sed tamen iſtud*
ſeruandum eſt, ut uniuſcuiuſque Epiſcopi reuerentia, & Clericorum diſciplina per de-
fenſionis tua experientiam minimè ſoluatur.

Quàm prudens, quàm pia, quàm compoſita regiminis hæc forma eſt, & di-
uina potius quàm humana! Præſulis enim ità poteſtatem temperat, vt paſtoralis
amoris memor non diſcedat in lupum, & populorum etiam cauſas protegat, non
crimina. Quanta verò pietatis clades & virtutum omnium internecio eſſet, ſi
quæ ab Epiſcoporum diligentiâ & labore conſtruuntur, aliorum imprudentia de-
ſtruantur! an non Hyeruſalem Babylonem repræſentaret? Ita ſanè ait Diuus D
D. Gregor. Gregorius ad Spoletanum Antiſtitem ſcribens. *Cuncta in confuſionem deueniunt,*
ep 35 l 7. *dum alter deſtruit, quicquid ea cuſtodiendo alter ædificat*
ind. 2. Sacrum litnum frangit, qui poteſtatem Præſulum minuit, vitia fouet, errores
ſeminat, Chriſti gregem perdit, qui Paſtoris poteſtatem extinguit: quin ſchiſma
quoddam enutrire videtur, qui membra in Caput, oues in Paſtorem obarmat.
Quâ de causâ per quàm meritò Eugenium Tertium Diuus Bernardus extimulat,
D Ber. ep. vt Beluacenſis Præſulis pietatem foueat, vireſque illi ſuis vocibus addat ad E-
278. piſcopale munus eâ, quâ cœperat, fortitudine adimplendum.

Eundem

A

§. I.

EVndem Pontificem alias idem Bernardus admonuit, vt ſuæ Pontificiæ domui
Præfectum eum conſtitueret, qui iuxtà Chriſti Domini voces eſſet *fidelis*
ſeruus & prudens: his tamen duabus adhuc tertiam addendam animi dotem do- D. Bern l.4 de conſid. c.6.
cet. *Quæris quid hoc? auctoritas; quid enim prodeſt ei velle & ſcire quæq; diſpone-*
re prout neceſſe eſt, ſi quod ſcit, & vult, non poteſt? danda igitur facultas eſt pro li-
bitu: ſic ille. Si igitur Epiſcopum auctoritate ſua ſpoliaueris, inermem illum, ener-
uem, exanimem, & inutilem ad omnia truncum efficis.

Tot procellis obſitum & tempeſtatibus tantis regimen ſacrum ebullit, vt ipſoſ-
met Palynutos & Typhos eosdem in extremum ferè diſcrimen adducat. Qua-
propter, ſi pro eo quòd eos adiutrici arte robores, ventoque illos propitio priues
clauum ipſum ab eorum manu rapis; quid ab ipſis aliud expectes, quàm vt mi-
ſerrimo naufragio pereant, & ſimul cum nauiculâ funeſtè obruantur? qui ergo
auctoritatem Epiſcoporum ſeruat, rem Dei facit, Eccleſiæ decus ſeruat, Ponti-
ficis diadema fulcit; hoc certè ad Eulogium Alexandrinum Patriarcham ſcribens
B Diuus Gregorius ſignificat: *nec honorem eſſe deputo: in quo fratres meos honorem* S Greg l.7 ep.30.
ſuum perdere cognoſco; meus namq; honor eſt, honor vniuerſalis Eccleſiæ; honor meus
eſt: fratrum meorum ſolidus vigor: tunc ego verè honoratus ſum, cum quibuſque
honor debitus non negatur. Si ergò tàm pia Supremi Pontificis mens eſt, quînam
fieri poterit, vt ſuo Principi, ſimulque iuſtitiæ iniurioſus velit eſſe Pontificis ad-
miniſter?

Quæ autem vnquam vtilitas ex auctoritate Principis oblata, è ſubditorum con-
tumacia emanat? an non hoc eſſet, vitium ipſum in triumphi pompam per inno-
centiam calcatam adducere? an non hoc eſſet, ſe ijſdem flagitiis implicare, &
quod deterius eſt, auctoritatem, qua præſtas ad ſcelera conterenda, ad eadem fo-
uenda & erigenda adhibere? *Qui conſentit peccantibus, & defendit alium delin-* c. qui conſenſit 40. 9. 3.
quentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione ſeueriſ-
ſima. Hinc etiam quidam Sanctiſſimus Pater ait: Si quis peccatum defendit, acriùs,
quàm ille qui peccauit coerceatur. Sic inter Canones habet Diuus Iſidorus. Si
vocum harum pondus expenderetur, quàm venerabilis virtus omnibus, quàm
omnibus eſſet vitium odioſum? Perge, ait Diuus Gregorius, quàm à rectâ via de-
C flectunt, qui noſtros adminiſtros prouocant, vt viris criminoſis opitulentur? *Mi-* D.Gre.l.7. ep 24. in dict. 2.
norem omnino diſcretionem tenentes: cautè igitur hac in re procedendum docet, ne
opinionem malè agentium, ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos vllo modo tranſ-
feramus. Quàm profectò benefici nobis ſunt Summi Pontifices, & ſacri Cardi-
nalium Conuentus, qui noſtræ auctoritatis amore eam nouis legibus fulciunt, ſua-
que poteſtate corroborant, vt validiori famâ præſtantes, populorum vtilitati fa-
ciliùs & vtiliùs adlaborent. Quàm, Deo fauente, longè nos ſumus ab eius ſæ-
culi corruptelâ, cum Diuo Bernardo referente, peracerbè conquereban-
tur Epiſcopi de ſacri Regiminis formâ deperditâ, nullaque Iuſtitiæ habitâ ratione;
frequentiſſimè enim Magnatum, & ſacrorum Procerum patrocinio adiuti flagi-
tioſi viri, Antiſtitum auctoritatem contemnebant; quâ re factum eſt, vt Innocen-
tio Secundo tam pernicioſum incommodum Diuus Bernardus ingenuè aperuerit.

Quæ autem hinc mala oriantur quis ſatis explicet? Epiſcopalis maieſtas ſqual-
D let, exultat impudens vitium, pietas abiecta mæret, populorum ludibrio & im-
proborum dicterijs Hyerarchica ſanctitas obiectatur, ipſamet Pontificis, hoc eſt
Capitis authoritas, in membrorum, hoc eſt Prælulum languore eneruatur; ſed au-
di Diuum Bernardum. *Epiſcopi vbique in opprobrium veniunt, & contemptum;* D:Bern. d. ep.193.
quorum dum recta iudicia contemnuntur, veſtra quoque plurimum derogatur au-
ctoritati: ipſi ſunt quoque, qui honorem veſtrum zelant, qui veſtra pro pace, &
exaltatione laborant, fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid nobis vires
minuitis? quid robor veſtrum deprimitis. Epiſtolam etiam ibi idem intexit, quâ D Bernar. ep.177.
Treuirenſis Antiſtes Alberon ad eundem Pontificem ſcribens ingentem ſui animi
moleſtiam patefacit, quâ tot inter Epiſcopalis dignitatis opprobria cruciabatur;

ad-

Digitized by Google

additque ex Epiſcoporum contemptu ipſum quoque contemptum Pontificis redundare. *Contemptus meus, & deiectio mea redundat in nos.* Verum nihilominùs A eſt, eo ipſo ſæculo aliquos fuiſſe Præſules, qui ſuâ auctoritate violenter & malignè abutentes, adminiſtrorum potentiam irritabant ad eorum licentiam refrænandam.

§. II.

CLARE' hinc agnoſcas velim, perantiquum humanæ imbecillitatis morbum eſſe, vt ſi Epiſcopus ad ſuam vineam excolendam praua germina velit euellere, & improborum flagitia eradicare, tempeſtates & turbines illicò excitentur, quibus & Clerus & populus iugum illud ſibi peracerbum excutiant, libelli & epiſtolæ mendaciſſimo ſtylo conſcribantur, & in Iudicem crimen reuoluatur, quo ſe flagitioſi, vt innocentes videantur, exonerant: fortè ea ætate adeò illi cæcutiebant, vt non agnoſcerent his artibus nequiſſimos viros, & Dæmones ipſos vti, ad Epiſcoporum famam denigrandam, eorumque ſanctitatem deprimendam, vt nullâ Epiſcopi ratione habita, legum ſacrarum vis concidat, & tota diſciplinæ B Eccleſiaſticæ moles Epiſcopali robore deſtituta deſtruatur: ad Cornelium Pontificem dilucidè hæc omnia explicat Diuus Cyprianus: *Si ita res eſt, frater, ut nequiſſimorum hominum timeatur audacia, & quod mali, iure & æquitate non poſſunt, temeritate perficiant: actum eſt de Epiſcopatus uigore ac de Eccleſia gubernanda diuina poteſtate.* Quis ignoret nunquam vitio & vitioſis Patronos deficere? quis neſciat, quot inſidiis & fraudibus ab ipſis inuadi virtutem, vt penitùs exciſa moriatur? Quem latet, eò calamitatis vniverſi regimen acceſſiſſe, vt ad Epiſcopis moleſtiam inferendam, eorumque profligandam poteſtatem, ferè omnium conſpiret potentia, qua vel populis ſuſpicioſum eorum tribunal repræſentatur, vel improborum crimina defenduntur, vel eos qui crimen teſtari poſſunt violento ſilentio comprimunt, & ferè ſuffocant. Proh infelices! eum enim temporaneam pœnam ab aliis amouere contendunt, in æternam ſe ipſos inferunt, illaque comminatoriâ ſententiâ percutiuntur. *Veh qui dicitis malum bonum, & bonum malum.*

D Ciprian. ep. 3. l. 1.

Iſai. 5. 20.

Si ergò adminiſter maiorem improborum ſermonibus, quàm Epiſcopi narrationi fidem præberet, ſeque vel commendationibus, vel muneribus, vel fraudolentis illecebris irretiendum daret, & Epiſcopi vires oppugnans improborum iniquitati faueret, an non Deum ſimul & Principem perditiſſimè violaret? an non in nequitiæ ſedem, iuſtitiæ tribunal inuerteret, & catenas virtuti, vitio coronas intexeret; aptari nunquam meritò ipſi poſſit, quod Antonino Pio Cæſari Diuus Iuſtinus Martyr ſignificauit. *Tantùm ualent Principes opinionem ueritati præferentes, quantùm prædones in ſolitudine.* C

Apud Bar. ann. 1097. v. 87.

Illaudatum hic Diuum Gregorium præterire nefas duco, vtporè qui tàm ſeriò ad hæc euigilabat, vt in eos perquam ſeuerus eſſet, qui non Epiſcopos tantùm, ſed quoſcumque alios ordines ſacros calumniis, & mendaciis impetebant; quamobrem validè Epiſcopum corripuit, eo quòd debitâ caſtigatione non mulctauerit calumniatorem quendam, qui Diaconi famam ſuis accuſationibus carpſerat; qua occaſione hæc quæ addit, expendenda maximè ſunt.] *Cum fortiùs punienda ſint crimina, quæ inſontibus, et maximè ſacratis ordinibus inferuntur:* Epiſcopo D dein illi mandauit, vt Subdiaconatus munere eum abdicans, publicâ verberatione eum damnaret, & in exilium abigeret, *Vt unius pœna multorum poſſet eſſe correctio.* Quid iam tantus Pontifex in eos egiſſet, qui Epiſcopi correptionem auerſatus, ad ſuæ prauæ mentis libidinem explendam, Epiſcopi famam calumnijs, mendacijs, obtrectationibus laceraret?

QVIA

A

§. III.

QVia tamen, vt ſuperiùs indicauimus, eâ Diui Bernardi ætate, fœdiſſima hac in re erat totius aulæ corruptela, vitiataque iuſtitia, vitium non exulabat, ſed exultabat, temperare ſe pijſſimus Abbas non potuit, quin, quæ olim Innocentio Secundo ſignificauit, Eugenio etiam Tertio aperiret, & tàm robuſtè calamitatem eam amplificauit, quâ Epiſcoporum fractâ authoritate, flagitioſi viri effræni licentiâ geſtiebant, vt tanto morbo remedium tandem aliquod imponendum pronunciaret. *Appellaſſe iniquè, iniquum eſt; iniquè & impunè, iniquarum appellationum fomes*, ſic ille. Neque hîc appellationum ritus à me eliminantur, dummodò ſemper ſuo tramite iuſtitia incedat, & iuxtà ea quæ poſtmodum Synodus Tridentina decreuit, ſua Ordinario poteſtas non ſubtrahatur. D.Bernard l.3.de conſid.c.2.

B *Appellandum à ſententiâ ante ſententiam improbum omninò; niſi ob manifeſtum grauamen præſumitur appellatio: qui igitur non grauatur appellat, liquet quia aut grauare intendit, aut tempus redimere*: ſic rurſus Bernardus: quæ autem ſalutaria fore credebantur, noxia potiùs fuiſſe conqueritur, & *anthidotum verſum in venenum*; appellationem enim plurimi prætexentes, ſcelera magis fouent, & arctiùs criminibus inceptis adhærent; quâ in re explicandâ, tàm validè, tàm ardentèr Diuus Bernardus philoſophatur, vt perdigna, quæ omnibus legantur ea ſint, quæ Magiſter Sanctiſſimus ſcribit.

Verùm neſcio, an iuſtè omnes ij Præſules conquerantur: non raró enim fit, vt ipſimet Præſules reprehendendi ſint, vt expertus egomet inſpexi, cum Apoſtolici Oratoris Prouinciam in Neapolitano Regno gerens, facere frequentèr non potui, quin populorum appellationes exceperim, & Præſulum quorundam imprudentem ardorem vireſque effrænes retunderem; è tot enim, qui ibi Epiſcopi abundant, non deſunt, qui vel ſcientiâ deſtituti, vel paupertate obſeſſi, vel alieno

C ſermone decepti, vel ſuæ nimium voluntati indulgentes, populorum patientiâ abutantur.

Verùm Epiſcoporum querelas, pro quibus Diuus Bernardus patrocinium ſui ſermonis exeruit, veras hîc ego præſupponens, ſi vnquam (quod Deus auertat) mala hæc iterùm pullularent, & Epiſcoporum authoritas rurſus adminiſtrorum effrænatâ potentiâ frangeretur, quid dixerim faciendum? ad Sanctiſſimi Pontificis pedes ſe deuoluant, aptumque ab eo tantis vulneribus medicamen efflagitent. Sic facientem benigniſſimè Diuus Gregorius quendam Siciliæ Epiſcopum excepit, qui cum ei ſignificaſſet, à Pontificio adminiſtro Siciliæ defenſore, Præsbyteros aliquos, ſe inuito & reluctante libertati reſtitutos, magnus Pontifex poſt aſperam correctionem ei habitam, præcepit, vt Præsbyteros Epiſcopo reſtituens, huiuſmodi crimine in poſterum abſtineret. Audiantur magni verba Pontificis. *Nunciatum eſt nobis, quia quoſdam Clericos, qui à Reuerendiſſimo fratre noſtro Ioanne Epiſcopo, exigente culpâ, in pœnitentiam miſſi ſunt, neſciente illo, tuâ exinde auctoritate eieceris: quod ſi verum eſt, rem te omninò inhoneſtam, & non leuitèr increpandam feciſſe cognoſcas. Eoſdem ergò Clericos Epiſcopo ſuo, ſine mora reſtitue: & hoc de cætero caue committere: quia ſi neglexeris, noſtros te noueris non mediocritèr motus incurrere.* D.Greg. l. 9. epiſt. 32.

D Verum quidem eſt, non deeſſe ex Epiſcopis eos, qui vel nimium ceruicoſi, vel pecuniæ immodicè ſtudentes, vel morum nigredine turpes, ſuammet ipſi dignitatem dehonorantes, populis anſam præberent multa efficiendi, quæ nunquam cœteroquin effeciſſent. Sed de his ſatis.

Digitized by Google

Pietatem ab Epiſcopo potiſsimùm exigi, eamque ad optimum regimen habendum fore perutilem, A

Cap. LVI.

D.Bernard ſer. 25. in cant. Idem in verb. ſapien.

INANIS Epiſcopi labor eſſet in virtutum acquirendarum ſtudio, ni pietatem præcipuâ quâdam animi contentione poſſideret, quæ Diui Bernardi ſuffragio, anima fidei eſt, & flos æternæ fructum beatitatis educens; tota cæleſtis ea eſt, tùm ratione obiecti, cui adhæret ſcilicet Dei, tùm quia fœliciſſimo quodam imperio voluntati dominatur. Religionis primogenita filia pietas eſt, & virtutum B omnium baſis, ex quo fit, vt virtutibus reliquis ipſa præcellat. Do Diuum Ambroſium, *Deuotio virtutis ordine prima eſt, quæ eſt fundamentum cæterarum.* Tùm prophana, tùm ſacra Principum ſolia pietati tanquam ſolidiſſimo fundamento innituntur; quo enim arctiùs illi adhærent, eò firmiùs ſtant, omniq; aliâ trepidatione ſubmota conſiſtunt; ſi verò ab ea diſceſſerint, nutant, & corruunt. Quis hoc in Synagogæ imperio non agnoſcat? quæ pietate deſtituta tàm imbecillis tàm eneruis elanguit, vt inter Sacerdotum, & Pontificum vitia, ſacerdotales Infulas, & Pontificum diadema æternâ iacturâ perdiderit, iuxtà ea Danielis verba, *Deſinet hoſtia, & ſacrificium*, quæ perpendens ait Diuus Iſidorus Peluſiota, *Ac maximè quidem per ſacerdotij extinctionem, Regni quoque & aliarum rerum euerſionem ſimul demonſtrabat: nam regni quoque baſis pietas ergà Deum erat.* Pietas hæc ad Epiſcopos maximè ſpectat, tanquam ad Magiſtros populorum. Quàm optimè hoc AEgyptijs ſapientibus, & poſteà Græcis innotuit, qui, Stobæo referente, ait ſeniorum eſſe conſilium dare, adoleſcentum bellicæ rei ſtudere, ſacerdotum Deum C venerari, *Numen colere*: experientiâ primi pugnant, virtute alij, alij pietate.

D.Ambr.l. 1.de abb.c. 6.

Dan. 9. 27. Peluſiot. lib. 3. ep. 249.

Stobæ. in Eccl phyſ. c. 4.

Hinc Therapeutæ à Græcis Magiſtris Epiſcopi fuere compellati; hoc eſt piæ, Diuinæque mentis cultores ſtudioſi. Leo item, & Arthemius Cæſares *Patres Pietatis* nobiliſſimo cognomento eos ſalutarunt. Ex ore, ex aſpectu, è domo, pietatem ſemper redoleat Epiſcopus, quàm ſubiecti venerentur ſimul & imitentur. Hinc Venerabilis nomen, quo Supremus idem Pontifex nos honeſtat, hinc Reuerendiſſimi, quo Cæſares ipſi nos condecorant, originem ſuam habet; è pietate enim velut è plantâ venerationis germen emanat.

L. 15 de Sacroſ. Eccleſ.

Hinc etiam ſanctiſsimè ſancitum fuit, vt quancũque Vrbẽ ingrediens Epiſcopus, Templum primùm accederet, vt ſuam præ omnibus ergà Deum pietatẽ oſtenderet. Ab huius obſeruantiâ legis cũ Theophilus Alexandrinus defeciſſet, Conſtantinopolim adiens, Diuus Chryſoſtomus Innocentio Primo hoc ipſum ſignificans ait, non Paſtorem, at Prædonem eum eſſe compellandum, vtpotè qui diuinas ædes inuiſere recuſans, humanis ſe protinùs agendis rebus implicaſſet. *Cum Conſtantinopolim ingreſſus eſſet, iuxtà conſuetudinem, & conſtitutionem hactenùs obſeruatam, non intrauit in Eccleſiam, ſed egreſſus à naui prætermiſſis Eccleſiæ veſtibulis, alicubi verſatus eſt.*

D.Chryſoſt. epiſt. ad Innoc. incip. etiam antequam tom. 1.

Otioſa forſan alicui videatur ea cœleſtium mentium vox, *adorate eum omnes* D *Angeli eius*, cum in hac Sanctarum precum effuſione ſeipſi iugiter exerceant, ſuaque beatitate fruantur: alios igitur ipſi Angelos alloquuntur, ait Hugo Cardinalis, hoc eſt Sacerdotes, Religioſos viros, & Præſules; hi enim quemadmodum Angelico miniſterio decorantur, ſic etiam Angelicâ pietate reſonent, & ardeſcant oportet; Monſtri igitur loco Epiſcopus eſſet non pius, Deoque ſimul & hominibus odioſus; cum è contrà gratiſſimus omnibus è pietate fiat, facilique labore ardua quæque ſuperans, regimen ſuum poſſit inſtituere; ad hanc ſententiam ſcripſit Ioannes Interamnenſis Antiſtes in Patrum Bibliotheca, *Deum Immortalem ſi propitium habueris, firmum tibi feciſti fundamentum omnium, quæ dicturus,*

Pſal. 96.8. Hugo ibid.

Campan. de herendo magiſtratu

ſa-

factur uſque ſis, etiàm quæ cogitaturus. Omnia ſecunda ſunt colenti Deum, aduerſa tom 15 Bibliot. Patrim.
A *ſpernenti: & qui religioni ſtudens diuina tutatur, fluctuare poteſt aliquandò, mergi*
non poteſt. Quanta verò virtutis opinio de Pio viro habetur, quæ fides, quæ au-
thoritas ipſi eſt, quantum populorum obſequium, qui ſubditorum amor? Ele-
gantiſſimè ſapiens ille Ethnicus ſcripſit. *Cæteræ virtutes admirationis tantummo-* Valer. Maxim. lib. 5. c. 4.
do multum, pietas verò etiam amoris meretur plurimum: Magnetis inſtar extero-
rum animos ad ſe pietas trahit, & dulci quadam vi alligatos, eos ſibi facilè ſu-
biicit, quos cœteroquin libertatis amantiſſimos, ceruicoſos, & præduros experi-
retur; quàm enim benignè, & amanièr ergà homines illi ſe geſſerint, qui pij eum
Deo fuerint; confirmat hæc Ariſtoteles. *Quod indigenæ minimè ſperent, aliquid*
iniuſtum ab eo Principe pati, quem religioſum, Deique verentem arbitrantur: mi- Ariſt. lib. 5. Polit. c. 2.
nuſque in eum inſurgent, qui Deum etiam habeat adiutorem.

Hinc ad rixas componendas, ad ciuium præcipites æſtus extinguendos,
ad populorum ſeditiones tranquillandas facilior illi patet via: hinc omnes calu-
B mnias ipſe declinat, eaſque non tantùm mendaces eſſe patefacit, ſed ipſamet
ſua manifeſta crimina eneruat, & delet. *Vt in eo genere hominum, vel minima de-* Campan vt ſupra.
licta vix credantur, etiam manifeſta: Sic Campanus. Quod ſi hac pietatis ſpecie,
& ſanctà velut Diuinitatis imagine caruerit, quàm facilè aliorum calumnijs in-
uaduntur, oblocutionibus lacerantur? *In improbis autem, vel maxima ſcelera*
etiam occulta, pro compertis habeatur.

Pietas tamen, quam in Epiſcopo poſtulamus, non ea eſt, quæ ſatis populo fa-
cit, & mulierculis plerumque adhæret, exteriori tantùm ſpecie adornata, pijſque
tantùm precibus recitandis intenta; niſi enim fibras altè in animo piætas hęc im-
preſſerit, commentitia potiùs eſt, & pietatis vmbra vel cadauer. Deceptum ſe
diù profitetur Diuus Franciſcus Saleſius, donec veræ pietatis cultor, imò Magi-
ſter euaſerit, vt ex eius ſcriptis operibus conſtat. Exterior hæc pietas inanis om-
ninò eſt, & ab ipſo Dæmone irridetur: labia vt Deo dentur ipſe permittit, dummo-
dò cor ſibi ſeruet terrenis cogitationibus inuolutum.

Caiphas ipſe vaticinij dote fuit illuſtris; quid tamen vtilitatis, imò quantùm
detrimenti ab eâ collegit! nam Diuo Chriſoſtomo docente, *Os tantùm non autem*
ſceleſtum cor gratia illa attigit. Extima hæc pietas characteri illi perſimilis eſt, Io. 11. D Chryſoſt. ibid.
quo cælitùs emiſſa manus capitalem ſententiam in Balthaſſarrē Medorum Regem
exarauit; hæc vtporè ſcripta *in ſuperficie parietis*, Regis animum non attigit, nec
C illi fuit vlla tenùs ſalutaris. Dan. 5.

Egregiè enim verò ſe pium tunc Nicodemus oſtendit, eum ad extincti Serua-
toris corpus condiendum *mirrha quaſi libras centum* coëmit; quò tamen pretioſis Io. 19. 19.
vnguentis ditior fuit, eò fuit fide pauperior; vtilior eius pietas fuiſſet, ſi mortuum
Dominum breui rediuiuum fore confidens, exiguo opobalſamo corpus eius per-
unxiſſet.

Si igitur ad Theologiæ trutinam rem metiamur, cor ſibi non linguam vera pie-
tas poſcit, vel ſi linguam occupet, interpretem cordis, diſcipulam voluntatis eam
habeat. Fauet Diuus Bernardus. *Deuotionis gratia res eſt cordis; & hoc munere ip-*
ſe ſe fraudat, qui internum ei diſſimulat receptaculum exhibere. Aquinate igitur do- D. Bern. ſer. de triplic. cuſtod. init.
cente in promptâ quadam, & conſtanti voluntate verſatur, quâ quis rebus hiſce
ſæcularibus deſpectis, Deo tantùm, & Diuinis adhæret. *Deuotio nihil aliud eſſe*
videtur, quàm voluntas quædam promptè tradendi ſe ad ea, quæ pertinent ad Dei fa- D. Tho. 2. 2. q. 82. art. 1. c.
D *mulatum*: Sanè antiquitatis Stylo deuoti vocabantur illi, qui voluntario munere
ſe ipſos mendaciſſimis Idolis deuouebant.

§. I.

CVm nefariâ Iudæ proditione, Sycophantis è Iudæâ gente nequiſſimis, in
Gethſemani horto Chriſtus Dominus obſideretur, arma quibus ſe muniue-
rant ſtringentes Apoſtoli ſocium ipſum interrogant, *Domine, ſi percutimus in gla-*
dio; prudens hæc pietas eſt, ſed inanis: quàm longè diuerſa Petri amantiſſimi Luc. 22. 49.

pietas fuit; hic enim, vt ſatellitum impetum in Ieſum Magiſtrum animaduertit, nihil immoratus ferrum vibrat, irruit in armatos, mortem contemnit, ſibique vel moriendum ſtatuit, vel ab impiorum manibus ſuum Magiſtrum vindicandum: A

D. Paſch. lib. 11. in Matth.

quàm benè Diuus Paſchaſius; *Illud quod interrogant, Domine ſi percutimus in gladio? priùs intelligendum eſt, quàm Petrus gladium eximeret: ſed inter moras verborum interrogantium, dum alloquuntur ad Dominum, Petrus, more ſuo, ex feruore fidei, & charitatis, quàm ſemper habebat in Dominum, ex auiditate defenſionis pij Magiſtri, & maiori pro Domino commotione impulſus ad vindictam, parum attendit quid cæteri dicerent, vel quid agerent, etiam vel quid Dominus reſponderet: inter has igitur moras dictorum, percuſſit ſeruum Principis Sacerdotum.* Quid ergò mirum, ſi qui tàm illuſtri pietate cœteris præcellebat, cœteris etiam in Hyerarchicâ dignitate præferatur; quò enim alijs celſiora ſacra ſubſellia ſunt, eò etiam alijs pietate erga Deum exardeſcere magis debent; In omnibus quidem, ſed in ſacris præſertim muneribus, non manum, ſed animum, non opus, at voluntatem Deus expendit, *Non quantum, ſed ex quanto.*

De illuſtri Sacrificio, quod ex Arcâ egreſſus Noe Deo liberatori litauit, ſermonem habens Moyſes, *& tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare,* ait non eius victimas, ſed eius odorem Deo placuiſſe. B *Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis.* Quinam odor hic eſt, ait Porretta? tùm ſibi ipſi reſpondens ait, pietas eſt, quâ ſacrum illud opus Noe peregit. *Deuotio vtique, & Dei cultus, iuxtà illud Apoſtoli. Bonus odor ſumus Chriſti.*

2. Cor. 2. 15.

D. Io. Chryſoſt.

Iſai. 1. 13.

An, ait Diuus Chryſoſtomus, oſſibus, & carnibus animantium aduſtis delectetur incorporeus Deus? Noe ille pietatem deuotumque ſacerdotis animum libens, & lætus excepit. *Vide quomodo animus afferentis, fumum, & nidorem, & omnem quæ inde naſcitur ſuauitatem, multâ fragantiâ implebat:* ex aduerſo, cum nullo pietatis odore flagrarent pinguiora ſacrificia, reiectabantur à Deo, ipſaque thimiamata ſordium loco habebantur. *Ne afferatis vltrà ſacrificia veſtra, incenſum abominatio eſt mihi*: ſic olim Deus Paleſtinæ Sacerdotes allocutus fuit, & ſatis hoc idem miſerrimus Cain expertus.

Huius robore pietatis ſæcularibus à rebus, & a mundi pompâ diſtractus animus noſter, ſe ſuauitèr cælo permittet, cæleſti tantùm voluptate imbuendum; quâm fortes in quæcunque vel fortunæ blandientis vel ſæuientis certamina, quàm in noſtri gregis cuſtodiâ vigiles, quám in quocumque opere conficiendo laborioſos pietas iſta nos efficiet! nec enim vera pietas vel moras, vel ſocordiam patitur. C

D. Ambr. libr. 1 de Caim. & Abel cap. cap 8. tom. 1.

D. Greg. homil.

Vbique impigra deuotio. Sic Ambroſius: ſęculi oblectamenta pernicioſa ſimul, & inania pietas nobis oſtendet, fraudulentas Dæmonis artes aperiet, quibus nos vel à moleſtiâ laboris abſtrahit, vel ad ſimulatæ torporem quietis adducit; ſapientèr enim Gregorius. *Si nos virtus deuotionis in intimis afficit, omnis ſtrepitus prauæ ſuggeſtionis obmuteſcit.*

Vno dixerim verbo; tota virtutis vita in verâ pietate verſatur, quæ tàm eximium in Sanctis Epiſcopis locum habuit, vt erubeſcendum nobis maximè ſit, niſi ad eorum exempla noſtra etiam opera dirigamus.

§. II.

HAVD tamen exteriora hæc pietatis opera omittas penitùs velim: cum enim, vt Aquinas docet, duplici nos parte componamur, ſpirituali ſcilicet, & corporeâ, vtrâque nobis adorandus Deus eſt, animo ſcilicet, & corpore, voluntate ſimul, & opere. *Et ea, quæ exteriùs aguntur ſigna ſunt interioris reuerentiæ*: præter quàm quòd interior pietas exteriori huiuſmodi opere facilè excitatur, *vt videlicet per ſigna humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noſter affectus ad ſubijciendum ſe Deo: quia connaturale eſt nobis, vt per ſenſibilia ad intelligibilia procedamus.* Sed quod maius, & ſalutarius eſt, ex hac exteriori pietate. quâ Præſul effulget, mirum in modum tùm populus, tùm Clerus validiſſimo ſilentio inſtruitur, vt Deo diuiniſque rebus eâ, quâ par eſt, pietate deuotus interſit; an enim D

D. Tho. 2. 2. q. 59. art. 1. & 1. cap.

nuge-

nugetur, & confabuletur immodeſtè populus, cum ſuum Præſulem aſpexerit, vel A ad Auguſtæ Euchariſtiæ præſentiam ſupplicem in morem deuolutum, vel Beatiſſimæ Virginis gaudia, & lachrimas recolentem?

Quàm vtile piumque hoc ſit, Diuus Ludgerus Monaſterienſis Antiſtes abundè teſtatur: hic enim, cum diuinarum precum penſum ſimul cum Canonicis in Odæo perſolueret, à Carolo Magno Cæſare accerſitus, reſpondit, ſe abſolutis precibus acceſſurum; quia verò moræ impatiens res erat, ſecundò, & tertiò aduocatus, Cæſarem ipſe non adijt, donec ſacros omnes hymnos recitaſſet. Conqueſtus cū ipſo Cæſar fuit, ac ſi mandata ſua pauci feciſſet; tunc reſpondit Præſul, ſe Cæſarem quidem magni facere, ſed non tamen Cæſari Deum poſtponendum, apud quem abſolutis precibus Cæſaris vitam, imperium, fœlicitatem commendauerat: adeò his Cæſar acquieuit, vt ei dixerit, gratiſſimam ſibi nunc eſſe eam tarditatem, quam praui eius adminiſtri fœdâ oblocutione damnauerant; tùm ſubdidit, nullam in poſterum ſe quorumcunque calumnijs in eum iactis fidem habiturum, dummo- B dò tamen pro ſe ſuoque Imperio Deo preces offerret. Baron. ann. 809. n. 63.

Præ omnibus tamen Epiſcopi pietas eluceat in Sacroſanctâ hoſtiâ Deo litandâ, quo in opere exquiſitam animi munditiem Diuus Dyoniſius exigit, *Vſque ad extremas Imagines*, adeò vt quacumque vel leui maculâ vacuetur. Diuus verò Bonauentura docet, tunc nos ad diuinam rem peragendam acceſſuros, cùm impetu quodam pietatis actus in nobis animus incaleſcit, & ferè in Deum alterum conformatur: *Cum fueris totus alteratus, & diuinus effectus; ità vt nihil videas, niſi Deum; tunc accede.* D. Dionyſ. de Eccleſ. Hyerarch. c. 6. D. Bonauent.

Sanè niſi aliquo ingenti opere detineatur, nefas Epiſcopo eſſet, diem aliquam abſque Diuinâ Hoſtiâ litatâ tranſigere, tùm, vt tàm ingenti beneficio ſingulari numinis amore nobis impertito prouidè vtamur, tùm ad noſtras tàm frequentes labes abluendas: ad hoc præſtandum hæc nobis Dei amor ſubminiſtrauit *Sacrificij placabilis expiamenta*, nec ſanè vllâ aliâ re tàm validè in quæcumque diſcrimina, in quoſcumque labores nos obarmare poſſumus, quàm Epulo Euchariſtico. Quod ſi, cum ſacrificanti Numæ ſignificaretur adeſſe hoſtem, Romanoque ſolo iam occupato, flammis, cædibus, & vaſtitate omnia obruere, intrepidus reſpondiſſe fertur. *Ego verò ſacrifico*; ac ſi nihil formidandum ei eſſet, qui ſacram rem faciens Diuinitatem ſibi quodammodo habeat fœderatam: quantò confidentiùs, & ſecuriùs, Diuinum nobis adfuturum patrocinium ſperamus, ſi Sanctiſſimum Diuinumque C Sacrificium agentes, Dei beneuolentiam, & potentiam nobis conciliauerimus noſtræ imbecillitatis adiutricem? Fulber. ep. 1.

Epiſcopi dotes ab Apoſtolo ad Titum ſcribente recenſitas Diuus Hyeronimus expendens, vt pudicitiam attigit, hæc habet: *ſi Laicis imperatur, vt propter orationem abſtineant ab vxore, quid de Epiſcopo ſentiendum, qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas*; Vbi vides, à tanto magiſtro compertum haberi, quotidie ab Epiſcopo rem diuinam peragendam. Compoſtellana Synodus hoc itidem ſtatuit, Victore Secundo Pontifice imperante anno 1056. quam ergo Epiſcopi reſſeram haberet, qui raró Deo ſacrum facturus adeſſet. D. Hier in ad Titum c. 1. Baron. ann. 1056.

Admirandus omnibus hac in re fuit Diuus Tharaſius Conſtantinopolitanus Antiſtes: hic enim Senectutis, & morbi vi lecto affixus, quoad vſque ſpiritu viguit, nunquam à cæleſti hoſtiâ immolandâ deſtitit: quapropter propè lectum altari erecto, pectore tabulæ adhærens, quæ ſacræ menſę incumbebat, ſacrum Deo totus D abſorptus faciebat: nec longiùs in his ego immorabor, cum ſatis hac de re in opellâ diſſeruerim, quam de Sacrificij Diuini celebratione pro mei tenuitate ingenij ſcriptam, quatèr iam typi cum ingenti legentium voluptate, vtinam & vtilitate, viderunt. Illud addo Diuinum hoc Sacrificium a Tertulliano *Grauitatis, & ſanctitatis officium*, fuiſſe compellatum; & meritò, in eo enim peragendo, *Columnæ Cæli contremiſcunt, & pauent ad nutum eius*. Surius in vita S. Taraſ. 25. Febr. Tertull. de cultu fœm. c. 19. Tob. 26. 2.

Minora alia præterite licet pietatis officia, quibus viri ſanctiſſimi excellebant; huiuſmodi illud eſt, quo ſuam charitatem Diuus Hugo Lincolnienſis Epiſcopus exercebat, vt licet abiectiſſimos quoſque viros, ſuámet manu ſepulchro dona- Surius 17. Nouemb. Surius 4. Decemb.

pietas fuit; hic enim, vt ſatellitum impetum in Ieſum Magiſtrum animaduertit, nihil immoratus ferrum vibrat, irruit in armatos, mortem contemnit, ſibique A vel moriendum ſtatuit, vel ab impiorum manibus ſuum Magiſtrum vindicandum: D. Paſch. lib 11. in Matth. quàm benè Diuus Paſchaſius; *Illud quod interrogant, Domine ſi percutimus in gladio? priùs intelligendum eſt, quàm Petrus gladium eximeret: ſed inter moras verborum interrogantium, dum alloquuntur ad Dominum, Petrus, more ſuo, ex feruore fidei, & charitatis, quàm ſemper habebat in Dominum, ex auiditate defenſionis pij Magiſtri, & maiori pro Domino commotione impulſus ad vindictam, parum attendit quid cæteri dicerent, vel quid agerent, etiam vel quid Dominus reſponderet: inter has igitur moras dictorum, percuſſit ſeruum Principis Sacerdotum.* Quid ergò mirum, ſi qui tàm illuſtri pietate cœteris præcellebat, cœteris etiam in Hyerarchicâ dignitate præferatur; quò enim alijs celſiora ſacra ſubſellia ſunt, eò etiam alijs pietate erga Deum exardeſcere magis debent; In omnibus quidem, ſed in ſacris præſertim muneribus, non manum, ſed animum, non opus, at voluntatem Deus expendit, *Non quantum, ſed ex quanto.*

De illuſtri Sacrificio, quod ex Arcâ egreſſus Noe Deo liberatori litauit, ſermonem habens Moyſes, *& tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare*, ait non eius victimas, ſed eius odorem Deo placuiſſe. B *Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis.* Quinam odor hic eſt, ait Porretta? tùm ſibi ipſi reſpondens ait, pietas eſt, quâ ſacrum illud opus Noe peregit. *Deuotio vtique, & Dei cultus, iuxtà illud Apoſtoli. Bonus odor ſumus Christi.*

An, ait Diuus Chryſoſtomus, oſſibus, & carnibus animantium aduſtis dele- 2. Cor. 2. 15. ctetur incorporeus Deus? Noe ille pietatem deuotumque ſacerdotis animum libens, & lætùs excepit. *Vide quomodo animus offerentis, fumum, & nidorem, &* D. Io Chryſoſt. *omnem quæ inde naſcitur ſuauitatem, multâ fragantiâ implebat*: ex aduerſo, cum nullo pietatis odore flagrarent pinguiora ſacrificia, reiectabantur à Deo, ipſaque Iſai. 1. 13. thimiamata ſordium loco habebantur. *Ne offeratis vltrà ſacrificia veſtra, incenſum abominatio eſt mihi*: ſic olim Deus Paleſtinæ Sacerdotes allocutus fuit, & ſatis hoc idem miſerrimus Cain expertus.

Huius robore pietatis ſæcularibus à rebus, & a mundi pompâ diſtractus animus noſter, ſe ſuauitèr cælo permittet, cæleſti tantùm voluptate imbuendum; quâm fortes in quæcunque vel fortunæ blandientis vel ſæuientis certamina, quàm in noſtri gregis cuſtodiâ vigiles, quàm in quocumque opere conficiendo laborioſos C pietas iſta nos efficiet! nec enim vera pietas vel moras, vel ſocordiam patitur. D. Ambr. libr 1 de Caim. & Abel cap. cap 8. tom. 1. *Vbique impigra deuotio.* Sic Ambroſius: ſęculi oblectamenta pernicioſa ſimul, & inania pietas nobis oſtendet, fraudulentas Dæmonis artes aperiet, quibus nos vel à moleſtiâ laboris abſtrahit, vel ad ſimulatæ torporem quietis adducit; ſapientèr enim Gregorius. *Si nos virtus deuotionis in intimis afficit, omnis ſtrepitus prauæ ſuggeſtionis obmuteſcit.*

D. Greg. homil. Vno dixerim verbo; tota virtutis vita in verâ pietate verſatur, quæ tàm eximium in Sanctis Epiſcopis locum habuit, vt erubeſcendum nobis maximè ſit, niſi ad eorum exempla noſtra etiam opera dirigamus.

§. II.

HAVD tamen exteriora hæc pietatis opera omittas penitùs velim: cum enim, D vt Aquinas docet, duplici nos parte componamur, ſpiritali ſcilicet, & corporeâ, vtrâque nobis adorandus Deus eſt, animo ſcilicet, & corpore, voluntate D.Tho. 82. q.89. art. 1. & 1. cap. ſimul, & opere. *Et ea, quæ exteriùs aguntur ſigna ſunt interioris reuerentiæ*: præter quàm quòd interior pietas exteriori huiuſmodi opere facilè excitatur, *vt videlicet per ſigna humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, exercitetur noſter affectus ad ſubyciendum ſe Deo: quia connaturale eſt nobis, vt per ſenſibilia ad intelligibilia procedamus.* Sed quod maius, & ſalutarius eſt, ex hac exteriori pietate. quâ Præſul effulget, mirum in modum tùm populus, tùm Clerus validiſſimo ſilentio inſtruitur, vt Deo diuiniſque rebus eâ, quâ par eſt, pietate deuotus interſit; an enim nuge-

Digitized by Google

nugetur, & confabuletur immodeſtè populus, cum ſuum Præſulem aſpexerit, vel A ad Auguſtæ Euchariſtiæ præſentiam ſupplicem in morem deuolutum, vel Beatiſſimæ Virginis gaudia, & lachrimas recolentem?

Quàm vtile piumque hoc ſit, Diuus Ludgerus Monaſterienſis Antiſtes abundè teſtatur: hic enim, cum diuinarum precum penſum ſimul cum Canonicis in Odæo perſolueret, à Carolo Magno Cæſare accerſitus, reſpondit, ſe abſolutis precibus acceſſurum; quia verò moræ impatiens res erat, ſecundò, & tertiò aduocatus, Cæſarem ipſe non adijt, donec ſacros omnes hymnos recitaſſet. Conqueſtus cũ ipſo Cæſar fuit, ac ſi mandata ſua pauci feciſſet; tunc reſpondit Præſul, ſe Cæſarem quidem magni facere, ſed non tamen Cæſari Deum poſtponendum, apud quem abſolutis precibus Cæſaris vitam, imperium, fœlicitatem commendauerat. adeò his Cæſar acquieuit, vt ei dixerit, gratiſſimam ſibi nunc eſſe eam tarditatem, quam praui eius adminiſtri fœdâ oblocutione damnauerant; tùm ſubdidit, nullam in poſterum ſe quorumcunque calumnijs in eum iactis fidem habiturum, dummo-B dò tamen pro ſe ſuoque Imperio Deo preces offerret.

Baron. ann. 809. n. 63.

Præ omnibus tamen Epiſcopi pietas eluceat in Sacroſanctâ hoſtiâ Deo litandâ, quo in opere exquiſitam animi munditiem Diuus Dyoniſius exigit, *Vſque ad extremas Imagines*, adeò vt quacumque vel leui maculâ vacuetur. Diuus verò Bonauentura docet, tunc nos ad diuinam rem peragendam acceſſuros, cùm impetu quodam pietatis actus in nobis animus incaleſcit, & ferè in Deum alterum conformatur: *Cum fueris totus alteratus, & diuinus effectus; ità vt nihil videas, niſi Deum; tunc accede.*

D. Dionyſ. de Eccleſ. Hyerarch. c. 6.

D. Bonauent.

Sanè niſi aliquo ingenti opere detineatur, nefas Epiſcopo eſſet, diem aliquam abſque Diuinâ Hoſtiâ litatâ tranſigere, tùm, vt tàm ingenti beneficio ſingulari numinis amore nobis impertito prouidè vtamur, tùm ad noſtras tàm frequentes labes abluendas: ad hoc præſtandum hæc nobis Dei amor ſubminiſtrauit *Sacrificij placabilis expiamenta*, nec ſanè vllâ aliâ re tàm validè in quæcumque diſcrimina, in quoſcumque labores nos obarmare poſſumus, quàm Epulo Euchariſtico. Quod ſi, cum ſacrificanti Numæ ſignificaretur adeſſe hoſtem, Romanoque ſolo iam occupato, flammis, cædibus, & vaſtitate omnia obruere, intrepidus reſpondiſſe fertur. *Ego verò ſacrifico*; ac ſi nihil formidandum ei eſſet, qui ſacram rem faciens Diuinitatem ſibi quodammodo habet fœderatam: quantò confidentiùs, & ſecuriùs, Diuinum nobis adfuturum patrocinium ſperamus, ſi Sanctiſſimum Diuinumque C Sacrificium agentes, Dei beneuolentiam, & potentiam nobis conciliauerimus noſtræ imbecillitatis adiutricem?

Fulber. ep. 1.

Epiſcopi dotes ab Apoſtolo ad Titum ſcribente recenſitas Diuus Hyeronimus expendens, vt pudicitiam attigit, hæc habet: *ſi Laicis imperatur, vt propter orationem abſtineant ab uxore, quid de Epiſcopo ſentiendum, qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas*; Vbi vides, à tanto magiſtro compertum haberi, quotidie ab Epiſcopo rem diuinam peragendam. Compoſtellana Synodus hoc itidem ſtatuit, Victore Secundo Pontifice imperante anno 1056. quam ergo Epiſcopi teſſeram haberet, qui raró Deo ſacrum facturus adeſſet.

D. Hier in ad Titum c. 1.

Baron. ann. 1056.

Admirandus omnibus hac in re fuit Diuus Tharaſius Conſtantinopolitanus Antiſtes: hic enim Senectutis, & morbi vi lecto affixus, quoad vſque ſpiritu viguit, nunquam à cæleſti hoſtiâ immolandâ deſtitit: quapropter propè lectum altari erecto, pectore tabulæ adhærens, quæ ſacræ menſę incumbebat, ſacrum Deo totus D abſorptus faciebat: nec longiùs in his ego immorabor, cum ſatis hac de re in opellà diſſeruerim, quam de Sacrificij Diuini celebratione pro mei tenuitate ingenij ſcriptam, quatèr iam typi cum ingenti legentium voluptate, vtinam & vtilitate, viderunt. Illud addo Diuinum hoc Sacrificium a Tertulliano *Grauitatis, & ſanctitatis officium*, fuiſſe compellatum; & meritò, in eo enim peragendo, *Columna Cæli contremiſcunt, & pauent ad nutum eius*.

Surius in vita S. Taraſ. 25. Febr.

Tertull. de cultu fœm. c. 19

Tob. 26. 2.

Minora alia præterire licet pietatis officia, quibus viri ſanctiſſimi excellebant; huiuſmodi illud eſt, quo ſuam charitatem Diuus Hugo Lincolnienſis Epiſcopus exercebat, vt licet abiectiſſimos quoſque viros, ſuàmet manu ſepulchro dona-

Surius 17. Nouemb.

Surius 4. Decemb.

naret; quàm Deo pergràtum fuerit hoc opus, ſatis illud indicauit, quod ad eum ſepeliendum Reges duo, Archiepiſcopi tres, Epiſcopi duo, conuenirent. A

Orandi ſtudio addictum Epiſcopum fore. Cap. LVII.

D. Niſſen. de orat. Dom ſer. 1 IVre quidem meritò hominum ſtultitiam Diuus Gregorius Nyſſenus increpat eò quod, cùm in cœteris comparandis perquàm ſtudioſi ſint, in orandi tamen ſtudio, ne leuiſſimum quidem tempus impendant. *Obliti eius, qui manus dedit*; Artifices, cauſidici, diſcipuli totam virium, & ingenij molem ſuis ſeruandis & augendis in rebus intendunt, cum orationi nullatenùs vacent, quâ tantùm, ad optatæ beatitatis finem noſtra opera diriguntur. Quid iam ille de Epiſcopis dixiſſet, qui arduis, & difficillimis rebus ſęper obſeſſi, totas exerere debent vires, vt B ſuam ſimul, & populorum cauſam vtilitèr ſanctèque conficiant?

Si ad Philoſophiæ lancem noſtrum ſermonem metiamur, id neceſſarium dicitur, quo ad aliud poſsidendum indigemus; Si ergo noſtrum aſſequi non licet finem abſque orationis adiumento, neceſſaria nobis dicenda oratio eſt. Nimis enim verò à virtutis attingendæ faſtigio nos auocat, & repellit, noſtræ naturæ corruptela, fomes quo ad vitia trahimur, laborum, & moleſtiarum aſperitas, qua ſpiritalis vita obſidetur, & harum rerum illecebræ, quæ noſtris oculis inſidioſâ D Chryſoſtom. de Deuot. pompâ lenocinantur. Ad has tenebras effugandas orationem amplectamur tanquam *Anima Solem*, vt eam Diuus Chryſoſtomus appellauit; cuius vi etiam fiet, vt licet corpori aſſociatus, ſpiritus in ſublime leratur, Syderaque ipſa pertingat, D. Aug. ſer. 230. *Quid autem oratio, niſi aſcenſio anima de terreſtribus ad cæleſtia, inquiſitio Superiorum, inuiſibilium deſiderium.* Sic Auguſtinus.

Pſalm. 141. Ex his Pſalmi cuiuſdam occultum adhùc myſterium mihi innoteſcit, vbi enim è noſtrâ Vulgatà habetur. *Intellectus Dauid dum eſſet in ſpeluncà.* Habet Pagninus, *Oratio Dauid*; ac ſi orationis ſtudio noſter intellectus deputetur, & inſtruatur.

Oſe. 12. 1. Pretium ſuum cuicumque rei prębet Oratio; Sanctuarij enim lancem geſtans, Chanaam ſtateram iniquam, & deceptricem reijcit, de quâ Vates ait; *Chanaam, in manu eius ſtatera doloſa*. eius ſanè lancem adhibens Salomon, omniaque mundi oblectamenta, & ornamenta ponderans, inanitatem eorum expertus inſpexit. C Eccl. 2. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*, quæ eadem Epithectus indicauit illis verbis, Ephit. Enchir. c. 8. *Singulis in rebus, quæ vel delectant, vel vſui ſeruiunt, vel diliguntur, memento conſiderare cuiuſmodi ſint, exorſus à minutiſſimis; Si illam diligitis, te illam diligere.*

Quàm aptè orationis magiſterio edocemur, totam hanc ſæculi pompam ſcæniceam, & bracteatam eſſe, ad oculos decipiendos, non ad animum explendum, aptiſsimam: A Eliogabali conuiuio perſimilem inuenies, vbi deceptorijs tantùm dapibus conuiuæ paſcuntur; maleficum dixeris Oromaſij onum, quo diſrupto fœlicitas illa euaneſcit, quâ diteſcere omnibus videbamur. Quàm igitur ſapientèr, S. Eucherius. & ſanctè Diuus Eucherius ab harum rerum mendaci aſpectu nos amouet. *Omnia hæc conſpectui noſtro inſidioſis coloribus lenocinantur. Vis illa oculorum attributa lumini, non applicetur errori.* D

Quâpropter cum Diuus Spiridion Trimituntis in Cypro Epiſcopus Cæſaream Conſtantij aulam vocatus adiens, cum Presbiterum ſuum ſocium Triſillum nomine in aulæ contemplandâ magnificentiâ admirabundum, totoque animo adhęrentem inſpiceret; eius leuitatem cæcitatemque caſtigans, quid ait præ cæteris hominibus, quem adeò admiraris, Cæſar habet? quid in eum diuitiarum ſplendor, au- Baron. ann. 338. & Surius i de eius vita. læ luxus, purpuræ indumentum refert? an non aliorum inſtar hominum breui morietur, tantuſque titulorum, & potentiæ faſtus breui cinere metietur? Si orandi ſtudio aſſueuiſſes, nulla ſanè admiratio te rapuiſſet. *Cur quæ fluunt, tanquam quæ ſtabi-*

A *ſtabilia ſunt, honoras, & quæ nihil ſunt habes in admiratione?*
Idem omninò bonum Cremonenſi Antiſtiti Luitprando ad Orientis Cæſarem Luitprand. lib. de reb. in Europa geſtis.
Leonem miſſo ex oratione effluxit; excepit eum Rex ſolio aſſidens tali arte, oc-
cultoque molimine conſtructo, vt ſtatim è terrà elatus in ſublime fuerit, æneiſ-
que Leonibus, qui eum ſtipabant præferoci rugitu ad ei terrorem incutiendum ſa-
lutatus. Tanquam ad ludicra quædam ſpectacula Antiſtes riſit, vtporè qui hor-
rendum Diuini Leonis tribunal, & rugitus ſuos contemplari aſſuetus, cætera
omnia deſpiceret ſuamque legationem breui expediens, Principem ſimul, & au-
lam totam cum ſuâ inauſpicatâ pompâ celer deſeruit.

Longè etiam altiùs Diuus Fulgentius orationis pennis euolauit; cum enim ad
ſacra limina inuiſenda è Ruſpenſi Vrbe Romam acceſſiſſet, Regemque Theodori-
cum in regione, quæ Palma aurea vocabatur, Procerum Principumque acie vnde-
quaque ſtipatum inſpexiſſet, pompamque ſplendidiſsimam, quâ per vrbem ince- Baron. ann. 500. Sur in eius vita Ian. c. 17.
dens excipiebatur, ad ſuos conuerſus ait. *Quàm ſpecioſa poteſt eſſe Hieruſalem cæ-*
B *leſtis, ſi ſic fulget Roma terreſtris! & ſi in hoc ſæculo datur tanti honoris dignitas di-*
ligentibus vanitatem, quantus honor, gloria, & pax præſtabitur Sanctis contemplan-
tibus veritatem?

Viden, quàm benè auream catenam orationem vocauerit Diuus Dyoniſius,
quâ ſublati è terris Deo ipſi coniungimur?

Profectò ſi Diuinitatis diuitias perfectâ quadam contemplatione poſsidere-
mus, fieri nunquam poſſet, vt tàm arctè mundialibus hiſce nugis prophaniſque
quisquilijs adhæreremus. Eos meritò damnauit Ariſtoteles, qui ad ſuperna cæ- Ariſt. 10. Ethic. c. 7. in fin.
cutientes ad hæc infima tantùm noſtrâ mente peruolenda nos hortabantur, eò
quod cum mortales ſimus, mortalia tantùm contemplaturi ſumus. Apagè, inquit
Ariſtoteles, mendaciſsimi hi ſunt! quin imò naturæ mortalitatem immortalium
rerum meditatione exuperare debemus. *Oportet autem, non quemadmodum mo-*
nent quidam, humana nos ſapere cum ſimus homines; aut mortalia, cum ſimus mor-
tales; ſed quoad fieri poteſt immortales nos ipſos facere, cunctaque efficere, vt eà
C *vità viuamus, quæ ab eo manat, quod eſt eorum, quæ in nobis ſunt præſtantiſſimum.*

Ea oratio eſt, quæ affectiones noſtras ità componit, vt quocumque fortuito euen-
tu maiorem animum reddens, quæcumque mortalia hæc, licet ampla & magnifica,
fortiter deſpicetur; quod ſi abſque philoſophiæ præſidio hanc animi conſtantiam
acquiri non poſſe Seneca æſtimauit; quid dicendum nobis de oratione erit, quæ Senec. ep. 82.
eò validior ad noſtram imbecillitatem roborandam eſt, quò ſanctior, Deoque ip-
ſi proximior; audi iam Philoſophum. *Quæ cupiditatum manſueſcit inſania, timorum*
ſæuitias compeſcitur: hæc quidam putant etiam ſine philoſophià repreſſiſſe: ſed cum
ſecuros aliquis caſus expertus eſt, exprimitur ſera confeſſio.

Diuinarum opulentiam diuitiarum ex oratione tanquam è canali deriuari in D. Io. Damaſ. lib. 3. Sider.
eos gaudet Deus, vt Sancti Magiſtri Damaſcenus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, D. Chryſoſt ho. 30. in Geneſ
Gregorius, Thomas docent; ſicut igitur demens eſſet, qui non ſeminati tritici
meſſem ab agro repeteret; ſic ineptiſſimus ille dicendus eſt, qui virtutis abſolutæ D. Aug ſer 230. de tẽp
faſtigium non calcatâ orationis viâ contenderet aſſequi, vt Diuus Franciſcus ad-
monebat; Nihil durius, ait Seneca, quam precum pretio rem aliquam ſibi con- D. Greg. lib. Dialog c. 8.
quirere, *Nulla res carius conſtat, quam præ precibus impetratur:* cum è contrà ni-
hil facilius, & nihil gratius, quàm orationis ſtudio ſibi à Deo cæleſtia dona coë- D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 2. c.
D mere. Diuina ærária nobis oratio reſerat, quibus opulentiſſimè ditemur. *Oratio*
iuſti clauis eſt cæli, aſcendit precatio, & deſcendit Dei miſeratio, Sic Auguſtinus. Senec. l. 1. de benefic. c.
Suauiſſimum illud eſt, quod Saluianus Maſſilienſis Antiſtes, & Vatidici Regis
verba *Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum*, contemplatus enun- D. Auguſt. Pſal. 33. Salui. de Gubern. Dei lib. 2.
ciat. Nec enim orantis tantùm vocibus adeſſe Deum docet, ſed parere. *Id quod*
dicit diuinas aures in precibus ſemper eſſe iuſtorum, non audientia tantùm Dei, ſed
quædam quaſi obedientia deſignatur; quomodo enim in precibus iuſtorum diuinæ aures
ſunt? quomodo? niſi vt ſemper audiant? niſi vt ſemper exaudiant? niſi vt prom-
ptè audita tribuant, niſi vt illicò exaudita concedant?

Eò

§. I. A

EO autem validior neceſsitas eſt, quâ ad orationis ſtudium obſtringuntur Antiſtites, quò magis vndique ſexcentis operibus inter arida ſæculi, & rerum aculeos diſtrahuntur. Sordes ſine ſorde calcare, & luto immaculatum hęrere, ſolis eſt. Quàm igitur arduum, vt nos inter ſæcularia prophanaque populorum negotia aſsiduè verſantes, mentem noſtram tot inter fluctus tranquillam, & in tantâ rerum varietate ſemper Deo conſtantem ſeruemus! quàm facile eſt, vt puluere aliquo ſordeſcat, qui ſemper terrena pertractat! Quam in rem peracerba ea ſunt, quibus ſuam Pontificij Sacerdotij conditionem Diuus Gregorius auerſatur; nec enim tantùm à perfectæ virtutis acquiſitione, ſed ab ipſàmet beatitate ſe alienum æſtimabat. Sapientiſsimè igitur Diuus Macharius: *Perſeuerare in oratione eſt caput totius boni inſtituti, ac vertex omnium honeſtarum actionum, cuius beneficio reliquas virtutes à Domino obtinemus.* B

D. Greg. l. 1. ep. 5. 6. & 7.
D. Machar. hom. 40.

Chriſtianorum igitur exercitum ducens Epiſcopus inermis, & imbecillis eſt, ni ſtudio orationis armetur; vt ſuæ Eccleſiæ nauiculam per incerta pelagi ſecurus ducat, orationem, quæ Diuo Paulino docente, *Naufragorum tabula* eſt, ſemper manu pertractet; vt ad ſuperiora peruolet eius pennis terras dedignatus efferatur. Hinc horrendum quid Tertulliano videbatur, vt quilibet è Chriſti fidelibus Deum non precatus diem traduxiſſet. *Horrendum eſt diem ſine oratione tranſigere.* Ipſamet virtus, quis credat, ſi oratione exuatur, periculoſa eſt, & alijs non admodum ſalutaris. Ad hoc ſignificandum Sara, & Rachel, licet diù ſteriles, fœcundiſſimæ tamen poſtea fuerunt: cum è contrà Lia fœcunditatem ſuam in ſterilitatem commutauerit; vt igitur fœcunda tuâ pietas ſit, Rachelis miniſterium, hoc eſt contemplationem rerum cæleſtium excolas; vt Liæ ſterilitatem auerſeris, negotia, quibus nimium diſtraheris, reijcias. Habes hæc à Drogone Oſtienſi. *Ergo Sara, & Rachel nunquam parere ceſſabunt: Lia verò poſt ſex filios, aut omninò parere ceſſat, aut filiam parit, ipſa eſt carnalis voluptas, quæ ſub ſpecie diſcretionis nonnunquam ſubrepit actiue:* fœcunditatem omnem, & fortitudinem Liæ operoſæ ſectator amittet; hæc autem fortitudo in orationis crinibus immoratur, quos nobis præcidere voluptatis Dalila contendit, vt nos eneruet, & Samſonis inſtar turpi nos cœcitate obducat; quàm benè Ioachimus Abbas *Neceſſe eſt, vt mens fortis viri, ſanctis, & Deo dignis meditationibus impleatur; alioquin vt ruat neceſſum eſt, quod abraſo interiori capite fortiter ſe poſſe agere, & in tuto ſtare præſumit.* Satis hæc ille teſtetur, qui Cantipratenſi narrante, pudicus, ſobrius, pius, integer, omnique virtutum genere excultus, orationis ſtudio deſtitutus facilè è ſplendore integritatis turpiſſimè præceps in vitia quæque corruit, obſcæna inter, & ſordida miſerrimè obuolutus. C

D. Paulin.
Cor. 82. Tertull. l. de orat. c. 10.
Geneſ. 29.
Drog. l. 2. de Sacr. Paſſ.
Abb. Ioach. 1. p. expoſ. in apocal.
Cantipr. l. apium. 6. 32.

Ex aduerſo, vt Diuus Niſſenus Gregorius docet, orationis præſidio communitis terrena quæcumque opera innocenter tractare fas erit, *Quod oratio negotium præceſſerit, peccatum aduerſus animam aditum non inueniet.* Sic ipſe.

D. Greg. Niſſ. tra. 1. de orat. Dominic.

Hinc potiſſimùm ad Epiſcopos orationis ſtudium ſpectare dicendum eſt, cum è Diuinæ ſcripturæ Stylo Sancti appellentur, *Congregate illi Sanctos eius*, ex hæbræo habes, *miſericordes eius*, & è Chaldæo, *Qui ordinant teſtamentum eius ſuper Sacrificia*: ea quidem verba Diuus Ioannes Chryſoſtomus expendens è Diuo Paulo ad Epheſinum Hyerophaniam ſcripta *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes*, aſſerit, quod ſicuti inter exteriora miniſteria primum ſibi vindicat in Epiſcopo locum concionari, ſic orare inter interiora. His informatus Diuus Carolus, præterquàm quòd quotidianis commentationibus in plures horas ſuum animum exercebat, bis in ſingulos annos omnibus rebus poſthabitis totum ſe ad exquirendum optimum vitæ ſtatum collocabat, vt quocumque terrenarum rerum puluere abſterſo, epiſcopali miniſterio perficiendo aptiores, & alacriores vires exereret. Ex ipſis quis credat Ethnicis Ariſtoteles hoc abundè perſpexit hanc in ſenten- D

Pſal. 41.
1. Tim. c. 2. D. Io. Chryſ.

ten-

tentiam loquens. *At verò qui mente operatur, & eam colit, diſponitur optimè: is &* Ariſt. 10. Et hic. c.8. ad fin.
A *amiciſſimus Dys immortalibus eſt.*

§. II.

AEQVE' etiam orationis auxilio indigemus ad finem alium attingendum, rectæ ſcilicet gubernationis, quæ tot arduis, & labyrinthæis ambagibus implicatur: ad has euitandas & diſſoluendas Ariadna ea eſt nobis prudentiæ filium ſubminiſtrans.

Quâ de cauſa Diuus Gregorius totus eſt, vt eius ſtudium populorum moderatoribus commendet, Moyſes exemplum afferens, qui ad tot diſtractum laxatumque operibus animum recreandum, tabernaculum identidem ſubibat diuina contemplaturus. *Moyſes crebrò tabernaculum intrat, & exit, & qui intus in contem-* Greg. 2. p. paſto. c. 5.
B *plationem rapitur, foris infirmantium negotys vrgetur: intus Dei arcana conſiderat, foris onera carnalium portat.* Quotieſcumque verò incertis dubitationibus animus vexaretur, ad Deum confugiens, cæleſtis auxilium luminis poſtulabat. *Qui de rebus quoque dubÿs ſemper ad tabernaculum recurrit, coram teſtamenti arcâ Dominum conſulit: exemplum procul dubio Rectoribus præbent, vt cum foris ambigunt quid diſponant, ad mentem ſemper, quaſi ad tabernaculum redeant, & velut coram teſtamenti arcâ Dominum conſulant.* Sic idem Gregorius.

Quicumque alius conſiliarius, vel è rationis, vel è voluntatis nequitiâ decipere nos facilè poteſt; vna Oratio eſt, quæ nec decipere, nec decipi valet, Dei ſapientiâ, & veritate ſubnixa; de eo quidem Seneca ipſe affirmauit, quod ille *dat* Senec. ep. 61.
conſilia erecta, & magnifica. Cyrum de hoc ipſo Cambyſes, teſte Xenophonte, erudiuit, ne ſcilicet inconſulto Deo aliquid vel publicum, vel priuatum conficeret. *Deus verò, qui ſemper fuit, præterita, præſentia, & futura agnoſcit, & inuocatus preces exaudit eorum, qui religionem, & pietatem colunt, & multis ſignis eis, quid agere debeant, oſtendit:* ex ore Chriſtiano hæc dixeris verba prodire. Xenoph. lib. Cyropæd.

Quam proni ad errores ſumus, quàm facilè alienis fraudibus implicamur, quàm enerues ſumus in obiectis difficultatibus profligandis. De Ioſue quis vnquam crederet, ad Dei populum ducendum è tot millibus electum, tantâ mentis caligine laboraſſe, vt à Gabaonitis deceptus ſe illis fœderaret, ad quos delendos *Di-*
C *uinâ* ſapientiâ deſtinabatur: rationem ſi quæſieris è ſacro codice habes. *Suſceperunt igitur de cibarÿs eorum, & os Domini non interrogauerunt*: cum è contra orationi ſtudens eò potentiæ deuenit, vt ipſammet inexplicabilem Solis validitatem vnius vocis imperio refrænaret. Ioſu. 9. 14.

Quàm profectò ignarus, & inſipiens ille eſt, qui inutilitèr illud expendi tempus arbitratur, quo quis vrbanis à rebus amotis diuinis cogitandis hæret, & cæleſtem deuocat philoſophiam. Quàm longè decipitur, qui nullo precandi munimine roboratus populorum habenas tractat; prodeat Diuus Bernardus hæc egregiè confirmans. *Vtilis lectio, vtilis eruditio eſt Paſtoris; ſed multò magis oratio neceſſaria; quippe quæ ſola docet ſcire de omnibus. Vnde autem ſcire videbitur, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta, qui nec pulſare, nec quærere, nec petere conſueuit.* Ioſue. 10. 13. D. Bern. in declam.

Hinc Apoſtolus Gentium non ſuas tantùm, ſed alienas etiam preces ad ſui pro-
D ſperitatem miniſterij repoſcebat. *De cætero, fratres, orate pro nobis, vt ſermo Dei currat, & clarificetur.* Quâ pariter in re Diuus Auguſtinus populum alloquens ſuum illi animum affluentèr explicauit. 2. Theſ. 3. 1. D. Auguſtin. ſerm. in nouis.

Hæc veluti nauigatoria chartâ ſui regiminis nauigationem Regius Vates temperabat, vt ſyrtibus, & ſcopulis euitatis ſecura procederet; vbi namque in noſtrâ vulgatâ habetur. *Intret in conſpectu tuo oratio mea*, è Græco legitur, *intret in conſpectu tuo dignitas mea.* Amico lumine dignitatem meam reſpicias Deus, & ne preces meas deſpicias. Populi regimen humeris impoſuiſti, oneroſiſſimum, & aſperrimum; Tui eſt vires mihi ſubminiſtrare, ad eius licentiam coërcendam, ad eius laſciuientes greſſus dirigendos; ad tui voluntatem tanquam ad libellam Pſal. 28. 3.

meum animum componas, ne dum alijs ſeruandis interſum, me ipſum perdam. Mea vna voluntas, & voluptas in eo verſatur, vt alijs regnaturus tibi ſeruiam. Vtinam diuinas aures hæ preces attingant, & dignæ ſint quibus propitia Diuina Maieſtas faueat; Tu meam infirmitatem confirma, Tu dignitatem obarma, Tu inſtrue voluntatem, *Intret in conſpectu tuo oratio mea, dignitas mea*. Quo eodem documento adoleſcentem Tobiam Senex Pater admonuit. *Pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant*. A

Tob. 4. 20.

Et ſanè orandi robore populi Gratianopolitani licentiam facillimè Diuus Hugo Epiſcopus temperauit & domuit, ſuamque etiam Diœceſim tàm benè, tàm religioſè Diuus Carolus compoſuit, vt ad eius verba ad orationis conuentum emodulata, & Regij adminiſtri, & Clerus, & populos, & Proceres ſtatim emolleſcerent, & piâ quàdam excantatione obſtricti eius arbitrio ſe committerent.

Surius in eius vita 1. Aprilis. Giuſſan in vita S. Caroli lib. 8. c.

His etiam Diuus Saleſius Gebennenſis Antiſtes adhæſit; hic enim antequam opus aliquod pertractandum ſuſciperet, oratùm Deum adibat, vt ſibi propitius eſſet, ſuoque omnium bonorum à fonte, aliquam boni particulam eriuaret. Viden, quàm benè Diui Nili conſilio hi ſe conformarint. *Omne quod agis, oratione obſignato; id verò maximè, de quo vides mentem dubitantem*. Quod multò magis ab Epiſcopo præſtandum eſt; cuius negotia *Dei* negotia ſunt, adeòque cum eo conferenda. Vtinam in ſe vnuſquiſque ſanctuarium erigat, quo *Deum* frequentiſſimè alloquatur, iuxtà ea, quæ *Diuus* Bernardus Eugenium Tertium docuit de ijs Cardinalibus enunciandis, quibus orandi ſtudium peramicum fuiſſet: *Qui orandi ſtudium, & vſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quàm ſuæ induſtriæ, & labori*. Vtinam in Epiſcopis eligendis hoc idem ſuffragium haberetur. B

Giard. in vita D. Sales l. 3. c. 10

D. Nilus in Parenesi.

D. Bernard de conſid. lib. 4. c.

In Diuino tantùm auxilio confidentem Epiſcopum populorum regimen ſuſcepturum. Cap. LVIII.

HVMANI regiminis moles ni duobus fulcimentis innitatur, aduerſantium impetu procellarum facilè laxatur, & ruit. Sibi diffidat Epiſcopus, vnique *Deo* confidat; Vt verò nobis diffidamus, quàm multa, quàm magna nobis occurrunt. Si namque noſtræ mentis infirmitatem contemplemur, quid illa imbecillius, quid inanius? *Cogitationes*, vel vt ſeptuaginta legunt, *ratiocinationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ*: perſpicaciſſima licet, & ad omnem ſapientiam compoſita noſtræ mentis acies nobis videatur, adhùc tamen illa caligat, & dubio gradu incerta nutat & tremit, adeò vt ipſe idem Ariſtoteles dixerit, mentis humanæ oculos in occultis rebus contemplandis noctuarum inſtar ad Solem cœcutire. C

Sap. 9. 14.

Ariſtot.

Et incertæ, Græcus codex habet, *& fallaces prouidentiæ noſtræ*. Quapropter, qui Diuino lumine deſtitutus, ſuáque tantum prouidentiâ fretus populorum habenas rectè agere arbitratur, Icarum refert, qui pennarum audacia in ſublime ſe efferens præceps illicò ruet; Phætontem imitatur, qui per inuias cœli vias currum trahens ſuæ pænas temeritatis exoluit. Quis vnquam induſtrior, perſpicacior Achitophel? de quo ſacra hiſtoria. *Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum*: ex eius ore tanquam è Delphicâ Tripode, vel ex antro Sybillino oraculorum inſtar eius verba prodibant. Hæc tamen, proh mirum! ei turpiſſimam in capiſtro mortem intulere. D

2. Reg. 16 23.

Tàm obſcura mens noſtra eſt, tàm prona ad malum amplectendum voluntas properat, vt iure merito nos Salomon admoneat, vt ab eâ tanquam à mendaci conſiliario fugiamus; Quid Vertumni facies, quid Chamæleontis colores, quid Euripi vices, ſcriptores amplificent, cũ his omnibus inconſtãtior humana voluntas ſit, adeò vt frequentiſſimè ſibimet aduerſa nũc eligat, quæ reiecit, nũc reijciat, quæ

priùs

priùs elegerat? Vide hac de re, quæ dixerim in quodam è meis Paradoxis: ſed Par. 2. Parad. 28.
A commodiùs hæc eadem breui quodam intuitu in illis Diui Pauli verbis intuere. *Non quod volo bonum hoc ago; ſed quod odi malum, hoc facio.* Sanè Diuus Hyeronimus & Diuus Gregorius teſtantur, ſe non paucos vidiſſe ſubitario ferè ſaltu è ſacrario ad poſtribulum progreſſos, & pietate caſtimoniâque deſertâ, inopinatâ inuerſione ad impietatis & laſciuiæ caſtra defeciſſe: Sydera, inquit Auguſtinus, ego vidi clariſſima in teterrimos carbones extincta. Rom. 8. 15. D. Auguſt.

Quis ergo inter tot ambages & diſcrimina, quibus vndique irretimur, fidere ſibi poſſit, & in opere omnium difficillimo tractando ſuis tantum viribus incertis, & maximè imbecillis innitatur? Si qui ex his fuerint, Auguſtinum audiant admonentem *multos impedit à firmitate præſumptio firmitatis, nemo erit adeò firmus, niſi qui à ſe ipſo ſentit infirmum.* D. Auguſt. ſerm. de verb Dom.

Quo ſolet ingenij acumine ea verba Diuus Chryſologus expendit, quibus Mundi ſeruatorem inconſultè quidam adoleſcens interpellavit, *ſequar te quo-*
B *cumque ieris.* Ita nè vero tàm ſibi ipſi confidebat hic iuuenis, vt ipſomet Petro ſanctior & conſtantior ſibi ipſi videretur? *Hunc Petrus per mare ſequitur & ſubmergitur, ad Paſſionem ſequitur, ſed negat? & ſi Petrus ſic deficit, ſic ſuccumbit ad pauca; iſte quis eſt, qui ad omnia ſequi Dominum ſic promittit? quaſi poſſet cum Chriſto ſubire conflictum, ignominiam Crucis adire &c.* D. Chryſol ſerm. 19.

Vt igitur ſis fortis, tuam priùs imbecillitatem agnoſce; tunc ad populorum regimen fulciendum aptus eris, cum de te ipſo diffiſus diuinas vires experieris: Prudentia omnis erit, omnem exuiſſe prudentiam, ſolùmque potentiam à Diuinâ potentiâ haurire; nam è Ruffini Aquileienſis Præſulis mente, *Tunc incipit adeſſe Virtus diuina, quando deficere incipit præſumptio humana.* Solare quoddam Horologium repræſentat homo, quod inutile ad omnia eſt, ſi ſolari radio ſpolietur: verùm ſi eodem illuſtretur, vrbes inſtruit, & dirigit facienda. Ruffin. in pſ 1. 2.

Habeat quidem validè adornatam nauim Prorcuta, rudentes, anchoram, aliaque omnia nautica arma recenſeat, ſi ventus defuerit, cuius flamine impellatur, fruſtra ea omnia erunt. *Ita licet ſit ſermonis ampla ſupellex, mens profunda, & eloquentia, & intelligentia, ſi non adſit Spiritus Sanctus, qui vim ſuppeditet, otioſa ſunt omnia*, ſic Diuus Baſilius. Eloquentiâ, induſtriâ, integritate, labore præſtet Epiſcopus, niſi diuino auxilio roboratus ad ſuum Epiſcopale munus acceſſerit, quàm vereor, ne inutili conatu, inanique experimento ſit omnia per-
C diturus. Ex ipſius Platonis Schola docetur, Reipublicæ regimen proſperè ceſſurum, ſi propitium numen dominanti adfuerit, & Paſtoris inſtar ipſummet Præfectum & Principem ſuâ voce direxerit. D Baſilius hom. de Spiritu S. ncto. Plato de Rep. dial. 1.

Cum ſuæ Prudentiæ viribus Diuus Petrus piſcationem ſuam direxit, nil prorſus ex eâ collegit; cum ex aduerſo vix ſe Diuinæ vocis imperio ſubiecit, Deoque iubenti confidit, *in Verbo autem tuo laxabo rete*, vt illicò confluentibus è toto veluti mare ad Petri retia certatim piſcibus, vites illi defuerint, quibus onerata retia ad litus uſque pertraheret. Luc. 5. 5.

Quàm igitur meritò Regum ille ſapientiſſimus nos admonens ait, *Habe Fiduciam in Domino ex toto corde tuo & ne innitaris Prudentiæ tuæ.* Prou. 3. 5.

Epiſcoporum velut orbium minorum motus, è primo mobili, hoc eſt è Deo deriuetur. In diuinâ Domo erigendâ artifices nos etiam ſumus & adminiſtram operam adhibemus; in architecto igitur ſupremo vis noſtra, ſpes noſtra conſiſtat:
D nam *niſi Dominus ædificauerit Domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam*: qua de cauſâ fit, vt non rarò egregij, & ſapientiâ experientiâque commendatiſſimi viri in palmares errores illabantur; ſua namque Sapientia nimis quàm par eſt confidentes diuino exuti præſidio, miſerrimè truncorū inſtar exareſcunt. Quàm longè ab hoc ſcopulo Diuus Auguſtinus licet ſapientiſſimus exulabat, cum ea memorati Pſalmi verba interpretatus diceret. *Laboramus in cuſtodiendo; ſed vanus eſt labor noſter, niſi ille cuſtodiat, qui videt cogitationes noſtras; cuſtodimus enim vos ex officio diſpenſationis; ſed cuſtodiri volumus vobiſcum. Tanquam vobis Paſtores ſumus; ſed ſub illo Paſtore vobiſcum oues ſumus:* Pſal. 126. 1. D Aug in pſal 126.

§. I.

A

NE verò noſtrarum imbecillitas virium languorem nobis inentiat; animumque ità nobis retũdat, vt ad tàm excelſum opus recuſet aſſurgere, ad noſtrum ſolatium duo ſtatuamus.

D. Thom. 2. 2. q. 45. art. 5. ad 2. & p 3. q. 27 art. 15 a. 2. — 1. Tim. 4. 14 — Amaler. lib 2. de eccleſiaſt. offic. c. 2.

Compertum primò nobis ſit, ab Epiſcopo, cum conſecratur, ſimul cum charactere ſibi impreſſo, virtutem quoque diuinam ſuſcipi ad ſuum explendum munus idoneam. Ex Aquinate Magiſtro hoc habes: imò ex eodem Apoſtolo ad Epheſinum Præſulem ſic ſcribente: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per Prophetiam, id eſt ad Doctrinam*, vt explicat Vatablus, *cum impoſitione manuum Presbyterij, id eſt per ordinationem, qua ordinatus & conſecratus es Preſbyter, hoc eſt Epiſcopus ordinatus es*, vt Diuus Anſelmus interpretatur. Ex his patet gratiam ad tantum munus idoneam à Sacramento conferri, & iuxtà Diui Amalarij mentem ſingulare quoddam Diuini Spiritus patrocinium impertiri.

B

D. Dionyſ. de Eccleſ. Hyera c. 5. p. 3. — Apoſt. 1. 16 — Exod. 33. 22

Quâ de cauſà Diuus Dyoniſius aſſeruit, è conſecratione diuinam virtutem in Præſulem conſecratum effundi tanquam in prædilectum Filium: *Manuum impoſitione indicatur protectio Principis, & perfectoris Dei, qua interne illi ipſi, quibus manus imponuntur, tanquam filij ab eo gubernantur, quæ virtutem ac robur ipſis largitur, & aduerſarias poteſtates repellit*. Quid dulcius & ſuauius his verbis ad Epiſcopi aures poteſt illabi? Hoc ſanè Ioanni Epiſcoporum conditor ſignificare viſus eſt, cum poſtquàm Epiſcopos è ſapientiæ Sanctimoniæque lumine ſydera Eccleſiaſtici orbis appellaſſet, ei ſe videndum dedit *veſtitum podere*, Epiſcopali ſcilicet indumento, *Et habebat in dexterâ ſuâ Stellas ſeptem*; vt nempe indicaret patrocinio ſuo eos fouere, ſuàque met manu geſtare, iuxtà illa Moyſi promiſſa. *Protegam dexterà meâ.*

D. Cypr de card. oper. Chriſt. tit. de Chriſmat.

E ſacro, quo tùm Epiſcopus, tùm Rex inungitur chriſmate *Regimen, & munimen, tam actiuæ, quàm contemplatiuæ vitæ obtinet*, ait Diuus Cyprianus. Sanè cum aliquem ad tantum Sacerdotium Deus aduocat, accommodatas ei præſtat vires quibus impertitum munus adminiſtret.

Exod. 22.

Ariadnæ inſtar Diuinitas eſt, quæ ſui patrocinij filum ijs porrigit, qui Theſeum imitati non ambitionis æſtu, ſed alieno imperio Epiſcopalis muneris labyrintheos & inextricabiles errores adiere. In Moyſe quis hoc non cognouerit, qui ad diuinum Populum è Pharaonis captiuitate vindicandum aduocatus, ſe ab impertità C prouinciâ ſuſcipiendâ è linguæ defectu balbutientis excuſans, illud à Deo audijt: *Quis fecit os hominis nonne ego? perge igitur, & ego ero in ore tuo*: ac ſi diceret, cum ad tàm excelſum miniſterium ego te advocauerim, meum eſt idoneum te ad cuncta exercenda præſtare; Linguam ego tuam expediam, & vincula, quibus illigatur, exoluam. *Ego ero in ore tuo, docebo te quid loquaris.* Hinc factum, vt qui priùs duos tantùm Hebræos componere ſermone ſuo non potuerit, ſexcenta hominum millia ſuæ poſteà eloquentiæ vi potens duxerit, & per immenſa terrarum laborumque ſpatia promiſſæ telluri ferè donauerit: ſed vti innumera prorſus exempla prætercam, ſatis eſt vt prænunciet Chriſtus, *faciam vos fieri Piſcatores hominum*, ſatis eſt, vt de aliquo dicatur, *Quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*, ſtatim enim robore illo inſtruetur, quo deſignatum ei munus poſſit exerceri. Hinc Apoſtolus, *ſufficiẽtia noſtra ex Deo eſt, qui & nos idoneos facit miniſtros noui Teſtamenti*: ac ſi diceret, tui Domine fuit, vt ego hanc Spartam nactus fuerim, D tui ergò ſit ad illam validè dignéq; excolendam idoneas mihi vires ſufficere.

Math. 4. 19 — Math. 24. 45. Luc. 12. 42. 2. Cor. 3. 5. & 6.

Lippoman 1. Gc ſ. — D. Petr. Damian lib. 7. ep. 15.

Duo Abrami Patriarchæ nomina expendens Lippomanus, *Abram* ſcilicet quod ſonat *Pater cæleſtis*, & alterum Abraham quod ſonat *Pater multarum gentium*, docet, patrocinio diuino eum protegi, quem in Patrem & Paſtorem populorum Deus inſtituit; fortè hoc ille è Diui Damiani fonte percepit, qui ad Dynaſtam quendam ſcribens, ait, è populorum regimine ſibi cælitus commiſſo, perſuaſum ſibi animo eſſe, ſe à Deo amari, ejúſque patrocinio gaudere, *non ignoro præcellentiſſime Domine; quia ſi te omnipotens Deus non diligeret, nequaquam tibi tot hominum millia regenda committeret.*

Quan-

Digitized by Google

Quantò autem præ alijs validiùs à Deo diligantur Epiſcopi, ex eorum numero Boz. de ſig.
A coniicias velim, ait Bozius, quos è Hyerarchico ordine ſui nominis ſtrenuiſſi- Eccleſ. l. 15.
mos Propugnatores, & purpuratos ſuo ſanguine Duces elegit Deus. c. 7. ad fin.

Hinc Diuus Bernardus ad Ebalum Catalaunenſem Epiſcopum ſcribens eum D. Bernard
adhortatur, vt viduæ Eccleſiæ virum præficeret ſpectatiſſimæ famæ, quem procul ep. 58.
dubio Deus ſui virtute præſidij obarmaſſet: Author verò Tripartitæ Hiſto-
riæ inter Canones à Gratiano relatus ait, quod eum Mediolanenſes Infulas c Valent.
præ ſuæ imbecillitate virtutis induere detrectaret Ambroſius, à Valentiniano 3. 63. diſt.
Cæſare diuinum illud audijt. *Noli timere, quia Deus qui te elegit, ſemper te ad-*
iuuabit. D. Ambr. ep ad Vercelren.

Non me latet, hoc de ijs tantùm intelligendum, qui non ambitionis vi, ſed
Dei arbitrio ad tantum faſtigium efferuntur; fieri enim nunquam poteſt, vt qui
Dæmonis impulſu ſuprà Templi pinnaculum euehuntur, ſint à præcipitio alieni: Luc. 4. 9.
audi Diuum Gregorium. *Qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi vt*
B *creſcendo decreſcat, & aſcendendo, deſcendat.* Adeò tamen Diuina pietas in noſtra D. Greg. l. 7. ep. 110.
beneficia exundat, vt vel non probos Epiſcopos frequentèr illuſtret; vt populo-
rum neceſſitati proſpiciat. *Hoc Doctor accipit, quod meretur auditor.* Quam ad D. Chryſ.
rem opportunè, Theodoretus ea interpretatur ſacri Codicis verba, *igitur Daniel* ſerm. 86.
ſuperabat omnes Principes, & Satrapas, quia Spiritus Dei amplior erat in illo: Dan 6. 2.
Comparatiua illa vox *amplior* ad poſitiuam aliam refertur, quâ ſignificabatur,
etiam Idolatras & ſuperſtitioſos Satrapas aliquo Dei Spiritu imbutos, licet in
Danielem pleniori hic affluentiâ emanaſſet: do eius verba: *Diſcimus ex hoc illis,* Theod. in
quibus ad vitam ciuium inſtituendam magiſtratus mandatur; etiamſi pietatis ex- d. c. 6 Dan.
pertes fuerint; quoddam tamen ſapientiæ munus ad ſubiectum ſibi populum guber-
nandum diuinitùs concedi. Diuus verò Chryſoſtomus, vt populo ſuo oſtenderet
ſuarum virium imbecillitatem diuini robore patrocinij ampliſſimè compenſan-
dam, in hæc humilitatis ſtudio verba erupit, quæ mihi aptiſſimè conuenirent.
Si in Aſino & Diuinatore operata eſt gratia Dei propter diſpenſationē & vtilitatem Num. 22.
Iſraelitarum; manifeſtum eſt, quod neque in nobis operari detrectabit; ſed & hæc 22. & 2.
facere ſuſtinebit propter vos. Nemo itaq; dicat tenuem eſſe me, & humilem, & nullà
ratione dignum; vel ſic me obſeruato; ſum enim talis: ſed perpetuus Dei mos eſt,
multorum gratià, etiam talibus ſe applicare: & vt hoc diſcatis, ad Cain loqui di-
C *gnatus eſt propter Abel, Diabolo propter Iob, Pharaoni propter Ioſeph, Nabucho-*
donoſor propter Danielem, Baltazar propter eumdem.

Præterquàm quòd ex impertito munere dulci quâdam neceſſitate vrgentur
Præſules, ad eos mores induendos, quos ſuſceptum munus efflagitat: ſapientèr
Diuus Ennodius. *Scimus titulos venerabilis officij, mores potius inſignire, quàm* Ennod. l. 5.
corpora. epiſt. 13.

§. II.

ALTERVM nobis ſtatuendum eſt, quòd ſcilicet, quò magis diffidere
nobis ipſis debemus, eò magis filiali quodam amore fidere Deo debea-
mus: frequentiſſimis hinc Deus precibus fatigandus nobis eſt, vt propitius no-
bis adſit, ſuoque præſidio foueat, & noſter adiutor noſtram infirmitatem con-
D firmet; inclytam Iuditham imitemur ſic orantem *In corde meo, Domine, conſi-* Iud. 7. 18.
lium corrabora, vt domus in ſanctificatione permaneat. Hac in ſpe floreſcent no-
bis vires, & qui noctuarum inſtar vix è ſolo noſtræ mentis pennis aſſurgebamus,
Aquilarũ poſteà robur induti, ad ſolem beatitatis contemplandũ, motuq; ſemper
irrequieto laborandum noſtras vires efferemus: hoc ſanè è diuinâ promiſſione Iſaj. 40. 31.
nos habemus ex Iſaià Vatæ. *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudi-*
nem, aſſument pennas ſicut aquilæ, vel vt è Chaldeo legitur, *ſuper alas aquilarum*
current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient: Quò enim magis cæ-
teras aues aquila antecellit, eò fortiùs naturam gratia cæleſtis exuperat.

Mirum quid de Platone hic dixerim; eò enim ſuam ipſe perſpicaciam protu-
lit,

Digitized by Google

lit, vt pronuntiaret, nullum rectè inſtitui ducique regimen poſſe, abſque ſin-
Plato 1. de Repub. gulari quodam Dei roborantis auxilio. *Reſpublica nequaquam benè gubernari* A
*poteſt, niſi eius gubernator ſuprema animi vi, Deo iungatur, & ab eo cognitionem
hauriat, qua ipſe viuat, & alios gubernet.* Profectò ſi tuam imbecillitatem ani-
maduertens ſupplex à Deo poſtulaueris, vt eam roboret; & amantiſſima qua-
dam ſpe ſuccenſus te ipſum negligens Deo ſoli innitaris, dimidium operis ha-
bes, ipſumque Diuinitatis fontem dulci quadam vi reſeras, vt in te ſui amoris
auxilio affluentèr exundet.

In Iudæ Rege Ioſaphat hoc ipſum contemplare; in hunc enim cum Mohabi-
tarum, Ammonitarumque exercitus ingens irrúeret, duabus hiſce alis innixus,
ſibi ſcilicet diffidens, Deoque vni confidens, Dei auxilium votis humillimis
2. Paralip. 20. 12. aduocans ait, *In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, vt poſſimus huic multitudini
reſiſtere, que irruit ſuper nos: ſed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolùm
habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te.* Vides vt Deo tantùm innita-
tur? quid hinc factum? Ex Iahaſiele diuinitùs vaticinante, de ferociente hoſte B
d. c. 20. 15. victor euadit, illud & diuini Vatis ore audiens, *Nolite timere nec paueatis hanc
multitudinem: non enim eſt veſtra pugna, ſed Dei.* Noſtras inter moleſtias, no-
ſtra inter diſcrimina frequentiaque certamina, vel ad euellenda vitia, vel ad li-
centiam morum retundendam, vel ad potentiam Dynaſtarum effringendam,
hoc nobis ſolatio ſit, hoc ad Deum conuerſi pronunciemus, Tuam Domine
cauſam ago, tuus adminiſter & ſeruus ego ſum, Tu meæ ſis infirmitatis adiu-
tor, Tu meæ debilitatis fulcimentum: Deo quippe fidem ſeruantes, propitium
d. c. 20. 17. procul dubio numen habebimus, illudque audietur: *Non eritis vos, qui dimi-
cabitis; ſed tantummodo confidenter ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos.*
Philo in legat ad Caium. Hoc enim Dei potiſſimum eſt, vt ijs velocior & potentior adſit, qui validiori
neceſſitate laborant. *Cùm omni humano auxilio deſtitueris, vicinum eſt diui-
num.* Sic Hæbræus Plato.

Si Dei cauſa fidelitèr nobis agatur, ſi diuinæ gloriæ ſtudentes, populorumq;
ſaluti, rationes humanas & ſæcularià vota deſpexerimus, ſi in ſcelera, morum-
que corruptelas noſtras vires dirigentes, illud Machabei Ducis vſurpauerimus.
2. Machab. 8. 18. *Nos autem in omnipotente Domino, qui poteſt, & venientes aduerſum nos, & vni-
uerſum mundum vno nutu delere, confidimus,* quàm proſperè, quàm felicitèr
Spartam noſtram excolemus?

D. Auguſt. in nouis. Suum populum alloquens Diuus Auguſtinus eum ardentèr precabatur, vt C
ad eius Eccleſiæ impoſitum onus perferendum idoneas à Deo vires ſibi impe-
traret. *Adiuuet igitur orationibus veſtris, vt ſuam ſarcinam mecum ferre digne-
tur,* mox ſui diffidentiam, Dei confidentiam totus induens ſubdit; *qui nobiſcum
ſi non portat, ſuccumbimus; ſi nos non portat, accumbimus:* hinc vt oſtendat qui-
nam è nobis ſimus, quinam à Deo, addit, *mali namque Paſtores (quod à nobis
abſit) noſtrà malitià ſumus: Boni verò (quod ab ipſo nobis adſit) niſi eius gratià
eſſe non poſſumus.*

Allatis exemplis idem agitur.
Cap. LIX.

TANTA Dei delectatio eſt, ſi quis ſuæ infirmitatis conſcius, diuino au- D
xilio fretus ad magna conficienda conſurgat, vt frequentisſima quocum-
que ſæculo de hoc experimenta præſtiterit. Age jam, & ex illis aliqua excipe.
Primus in campum prodeat adoleſcentulus, qui vix aureà lanugine genis aſper-
ſis, inermis & ſolers cum immani Gigante pugnam inire non dubitauit; tàm pe-
riculoſo grauiq; certamini ineptum eum Saul exiſtimans, vt in Gigantem cuius
aſpectu exercitus ipſi terrore concusſi ad fugam vrgebantur, armatus incederet,
loricam ipſe ſuam, ſuaque arma concedens, illud ab ipſo audijt, ſe non armis
Regijs, vel viribus vnquam ſuis inniti, ſed potentiæ Diuinæ, cuius nomen &
gloriam

Digitized by Google

gloriam defenſurus in tàm cruentam arenam ſe vacuus, Deoque plenus de-
A ſcenderat. *Dominus qui eripuit me de manu Leonis, & de manu Vrſi, ipſe me* 1. Reg. 17. 37.
liberabit de manu Philiſtai huius: quin Regi eum ſic reſpondentem Baſilius Seleu-
cienſis affert. *Qua ratione à propoſito certamine conatus es auertere, acriùs ad pu-* D. Baſil. Seleuc. orat. 15.
gnam exacuiſti; quo mea debilior imbecillitas eſt, eò mea validior ſpes quà
Deo totus incumbo. Diuinâ virtute obarmatus quid timeam? iam laureas, iam
triumphos expecto. Hinc Giganti obuius ea reſpondit impauidus. *Tu venis* 1. Reg. 17 45
ad me cum gladio, & haſtâ & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini
exercituum, Dei agminum Iſrael, quibus exprobraſti hodie: & dabit te Dominus
in manu mea; Quàm proſperè omnia ceſſerint, quis ignoret? Deo namque
bellatricem eius dexteram ducente, ad lapidis ictum cruentus & exanimis ille
corruit, quem armata legio, totaque regio formidabat.

Aequè etiam admirandus ſuccedat Dauidi Salomon filius: hic enim adole-
ſcens adhùc & paruulus ad Imperij præpotentis culmen elatus, optionem à Deo
B habens ea ſibi poſtulandi, quæ gratiora fuiſſent (quocumque hoc modo euenerit, D. Thom. 1.2.113. art 3: ad 2.
vide Aquinatem, nec enim in his immorari fas eſt) ſuam primò diffidentiam
aperuit, quâ ſuſcipiendũ populorum regimen, tanquam onus ſuis humeris impar,
ferè detrectauit. *Ego autem ſum puer paruulus. & ignorans egreſſum & introitum* 3. Reg. 17.
meum; & ſeruus tuus in medio eſt populi quem elegiſti populi infiniti, qui numerari,
& ſupputari non poteſt præ multitudine. Sui ergo diffiſus, in Dei virtute ſuam fidu-
ciam collocauit, eiusque lumine illuſtrandus facilè irrepentes & ſubiectos erro-
res ſibi euitandos æſtimauit. *Dabis ergò ſeruo tuo cor docile, vt populum tuum* Sap. 11.9.
iudicare poſſit, & diſcernere inter bonum & malum; Sapientiæ hic munus à Deo
poſtulans ſubdit. *Mitte illam de Cælis Sanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ,* Sap. 9.11.
vt mecum ſit, & mecum laboret; vt ſciam quid acceptum ſit apud te.

Ex his factum, vt Diuino ab ore magnum illud reſponſum acciperet. *Ecce* Iſai. 49.41.
tibi feci ſecundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum, 3. Reg. 3 12
vt nullus ante te ſimilis fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit, & Aquilæ inſtar regali
ſolio omnibus admirandus inſideret; quis ergo nobis in ſacro regimine validior
& ſapientior, ſi Dei tantũ robore amoreq; ſubnixi humana omnia deſpicemur.

Vtrumque Aſa Iudæ Rex nobis repræſentat. Totâ Aethiopum vi in eum
conſpirante & obarmatâ, ad eam retundendam ſuæ priùs potentiæ arma depo-
nens, in vno Deo ſui regni ſuæque Domus ſalutem conſtituit, illudque iaculi
C inſtar potiſſimum vibrauit in Deum. *In te enim & in tuo nomine habentes fidu-*
ciam, venimus contra hanc multitudinem. Quis credat? pro Aſa militauit Deus, 2. Pamp. 14. 12.
pro Deo vicit Aſa, cunctique Aethiopum greges, *Domino cædente contriti ſunt.* 2. Paral. 16.
Ex aduerſo cum ſuæ prudentiæ ſubnixus ad repellendam Iſraelis Regis poten-
tiam Soriæ Regem ab eius amicitiâ auulſum ſibi fœderatum adiunxit, non lau-
reas ſibi adornauit, at cupreſſos, non trophea ſibi erexit, at tumulos, Deique
potentiâ ſuam vidit prudentiam inanem veluti bullam in nihilum adduci.

Quibuſnam armis de tantâ potentiſſimorum Principum Cæſarumque ferociâ
triumphum retulere Athanaſij, Baſilii, Auguſtini, Hilarij, Chryſoſtomi, Am-
broſij? crede mihi; ſui diffidentiâ, Deique fiduciâ.

Suæ fluctuantis Eccleſiæ ſalutem in Diuinâ tantum, ſpe validiſſimâ veluti in
Anchorâ Diuus Gregorius Nazianzenus ſtatuit cum ſacro eius ſolio primùm D. Greg. Naz. orat in fin.
donaretur. *Ipſe dexteram noſtram manum teneat, & in voluntate ſua deducat,*
D *& cum gloriâ ſuſcipiat; paſtores paſcens, & ductores ducens: vt ipſius gregem ſcitè*
paſcamus &c.

Sic paritèr Cyrenenſibus inſulis ſe inuito Syneſius inſignitus, hæc ad Clerum
ſcribens, ſuæ in Deo fiduciæ vim explicauit: *ſed quoniam mihi Deus non quod cu-* Sines ep. 2
perem, ſed quod ipſe vellet impoſuit, eundem illum precor, qui vitæ gubernator
extitit, eius eſſe, quod in gubernando dedit moderatorem.

Eodem ferè ſtylo Magnus Gregorius ſuæ imagini, quam coloribus iuſſit effin-
gi hanc epigraphem addidit.

Christe potens Domine, noſtri largitor honoris,
Indultum officium ſolita pietate guberna. Io. Diac in vit. D. Gre. l.4.c.43.

Vt

Digitized by Google

Gueſ. in vita l. 8. 7. Vt ad recentiores accedam, vnus inſtar omnium ſit Diuus Carolus; qui ea omnia, quæ ad Diuinam gloriam amplificandam conducerent, fortitèr & generosè aggrediens, licet ab exteris improſperè ceſſura crederentur, proſpero ſemper euentu obtinebat, eò quod non ſuâ prudentiâ, non ſuo robore, ſed diuino patrocinio ea omnia metiretur, illud frequentisſimè dictum vſurpans, ad Diuinas res humanam aſſurgere non poſſe prudentiam, vtpotè quæ longè nimis à Cælo terrâ diſcedat. A

Et ſanè quàm merito: quâ de causâ fidem ſuam Epiſcopis Deus dedit, iuxta ea Iſaiæ verba, *Princeps verò ea, quæ digna ſunt Principe cogitabit*: Symmachus habet *Princeps, qui principatus conſtituet, & hic ſuper Principatus ſtabit*. Princeps iſte è Diui Hieronymi, Procopii, aliorumque ſuffragio Chriſtus eſt, Eccleſiaſti:i Principatus Caput & conditor, qui Principes ſuâ ſapientiâ gubernabit, ſuâque ferè manu conducet, ſi præſertim vigiles eos in ſui cuſtodiâ gregis aſpexerit.

Iſa. 32. 8. D. Hier. & Proc. ibi

Quam ad rem eam eorum Paſtorum fœlicitatem contemplatur Diuus Gregorius, qui eò quod *eſſent vigilantes; & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum*, cæleſtium ſpirituum magiſterio Deum natum primi ſpectare meruerunt. *Quia illi præ cæteris videre ſublimia merentur, qui fidelibus gregibus præeſſe ſollicitè ſciunt: dumque ipſi piè ſuper gregem vigilant, diuina ſuper eos gratia largiùs coruſcat*. B

Luc. 2. 9. D. Greg.

Quin non ſacri tantùm, ſed prophani ipſi Principes Diuino tantùm præſidio freti ſua opera aggrediuntur. Hinc Iuſtinianus Cæſar magnum colligendum Codicum opus meditatus, Deo illud primùm commendauit: *Animos noſtros ad Dei omnipotentis adiutorium erigimus*, quem alias vti ſui conſilij & operis authorem appellat. *Deum auctorem, & totius operis præſulem fieri*.

L. 1. c. d. Vet. Iur. Enucl. Caſſiod. ep.

Ethnici ipſi commentitijs & inanibus Idolis ſuperſtitioſam operam dantes, eorum tantùm auxilio patrocinioque ſe ſuumque imperium committebant, ne ſiniſtro rerum impetu quateretur. Marcus Antoninus Pius id confirmet, qui cùm à ſuo perquàm familiari periculum excepiſſet, quod ſubibat è molli eneruique clementiâ, quâ conſpirantium ſcelus condonabat, egregiè reſpondit, *non nos ſic Deos colimus, nec ſic viuimus, vt illi nos vincant*.

Bruſon. l. 5. c. 26.

Quantò autem firmiùs patrocinanti Numini adhærere poſſint Epiſcopi, qui vero Deo famulantur, eiuſque gloriæ amplificandæ deſudant? quantò confidentiùs nos ipſos noſtrumque regimen committemus? C

Si noſtras in Dei obſequio partes expleamus, ſuas & Deus explebit, ſpemque noſtram illi vni adhærentem certis vtique operibus implebit. In ſanctisſimo Nicolao Myrenſi Præſule hoc ipſum contemplare: hic enim licet Epiſcopali muneri totus intentus, de ſe ipſo, ſuâque imbecillitate diffidens; è Cælo vocem audijt, quæ obſcuram diffidentiæ nubem profligauit; accipe hæc narrantem Iuſtinianum Patritium. *Cum tàm præclarè ſe gereret Nicolaus, ſibi tamen ſemper videbatur, quod non ſatis accuratè officium ſuum præſtaret: Vnde audiuit vocem de Cælo dicentem ſibi: Ne timeas Nicolae, ut tu negotia mea fidelitèr gerens ingratè deſtituaris*.

Patrit. in vit. S. Nic.

Amandum ab Epiſcopo Deum eſſe. Cap. LX. D

AD centrum lineæ omnes referuntur, ad ſuum orbem radij ſpectant, & ad Deum virtutes omnes quæcumque illæ fuerint, diriguntur. Lyncei quidem veteres à Latio Græciàque Philoſophi viſi fuerunt; at re verâ noctuis ſimiles caligarunt; vix enim virtutis lucem agnoſcentes, eam tantùm nobis amandam docuerunt. quantò excelſiùs Diuina fides & Chriſtiana ſapientia peruolat! nec enim virtutis amor ſiſtere in ipsâ virtute debet, ſed ad Deum omnium fontem referendus; ad hunc tanquam ad ſcopum omnia noſtrum vota colliment; ſi namque ab ipſo diſceſſerint, bracteatâ tantùm & ſcenicâ bonitate fulgebunt.

Hinc

Digitized by Google

Hinc in amore Diuino velut in ſolidiſſimâ baſi Epiſcopales ſedes Deus inſti-
tuit, Petrumq; aduocans ad primatium Pontificij muneris ſolium, non de ſapien-
tiâ, non de eloquentiâ eum interrogauit, ſed eius tantùm expendit amorem, in quo
Sanctorũ ſcientia definitur. *Hæc eſt ſciẽtia Sanctorũ*, ſic Bernardus. Triplici reſpõſio- D. Bernar. ſerman illũ Iuſt. deduc.
ne amorem ſuum à Petro Chriſtus expreſſit, vt triplici confirmatus promiſſione
amores quoſcunque alios excelleret, ſemperque Deo totis viſceribus inhæreret.
A *Simon Ioannis diligis me plus his? etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Paſce agnos* Ioan. 21. 15
meos, paſce oues meas: vulgarem amorem dedignatus, amorem maximum exi-
git; vt enim Auguſtinus docet, *Charitas, vt proficiat naſcitur; cum fuerit* D. Au. in l. 2. Cant. Io. Philip. 1.
nutrita roboratur; cum fuerit roborata perficitur; cum ad perfectum venerit, quid
dicit? Mihi viuere Chriſtus eſt, & mors lucrum. E Petri amore agnoſcat Anti-
ſtes, quàm præcellens & magnus amor à ſe requiratur.

Piè hic inueſtigandum nobis eſt, quànam de causâ triplici interrogatione Pe-
tri amorem ſapientiſſimus Chriſtus expenderit; an non Petri cor intimâ cogni-
tione Chriſtus Dominus poſſidebat? Præterquam quod, cùm tot alia in Epiſco-
pis virtutum ornamenta repoſcantur, quid eſt, quod in vno ipſe amore conſi-
ſtat? Multiplex afferri poteſt hic ratio Epiſcopis accommodata.

Ex his tamen exerenda nobis reſponſio eſt, quam perdoctè Gregorius affert, ex
amore ſcilicet tanquam è radice virtutes omnes feraciſſimâ ſobole pullulare.
B *Vt multi arboris rami ex vnâ radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex vnâ Charitate* D. Greg. hom. 22 in Euang.
generantur: neque habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice
Charitatis: Cæterarum virtutum ſuffragio non eget charitas, quæ mater & nu-
trix earum eſt; quapropter ſicuti Demoſthenes percontanti cuidam, quænam
prima, ſecunda, tertia in oratore pars eſſet, ſemper *actionem* reſpondit, ac ſi ma-
xima omnium hæc ſit, & hac deſtitutæ cæteræ negligantur; ſic propè triplici in-
terrogatione ſemper amorem à Petro Chriſtus extorquet, vt innoteſcat, virtutum
omnium apicem & Principatum amore ſolo haberi, & potiſſimùm in Epiſcopo
requirendum. Hinc *eminentiſſimum chariſmatum* Diuus Iræneus, & *ſanctuarij*
Portam Diuus Maximus eam compellauit.

Sed ea præſertim delibanda nobis hic ſunt, quæ mellifluo ab ore in chari-
tatis laudem Diuus Bernardus eruat. *Charitas non tantùm virtus potens, quàm* D: Bernar. opuſc. de Char. c. 2.
virtutum potentia dicenda eſt; eò quod ab illa omnes aliæ accipiant, & veræ virtutes
C *ſint. Hæc eſt vita fidei, ſpei robur, & omnium intima vis, & medulla virtutum.*
Hæc eſt quæ vitam ordinat, affectus inflammat, informat actus, exceſſus corrigit,
mores componit, valens ad omnia, & omnibus prævalens, quæ ipſam quoque omni-
potentiam quodammodo reddit omnipotentem.

Cætera quæcumque opera Charitas perficit; Philoſophorum lapis ipſe eſt,
& è Diui Iuſtiniani ſententiâ, chymica quædam compoſitio, cuius vi quidquid
eâ contingitur, auri inſtar, eluceſcit; ſuos quæcumque virtus limites patitur, quos
tranſgredi nefas eſt, vni charitati vndique porrigere ſe licet, omneſque virtutes
ſuo munere conſecrare: Manſuetudinem, fidem, ſpem, humilitatem, patientiam,
Reginæ inſtar, inuadit & poſſidet. *Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas* 1. Co. 13.
non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ
ſua ſunt &c. Omnia ſperat, omnia ſuſtinet &c. Exanimes omnes virtutes eſſent, ni
Charitatis optimæ tanquam nutricis alimentis fouerentur; adeò vt, licet ad ſuæ
vocis imperium montes quis euulſos aliò transferret, & mari immitteret, ſi cha-
D ritate careret, inanis inſtar vmbra euaneſceret. *Si linguis hominum loquar, & An-* 1. Co. 13. 1
gelorum, Charitatem autem non habeam &c. nihil ſum. Cæteras ipſa virtutes no-
ſtro pectori inſerit, & ne à nobis effugiant, aureis eas nodis innectit. *Virtutes* D. Greg l. 4. ep. 50.
cæteræ perfectionem, ſed tamen eas Charitas ligat, vt ab amantis mente diſſolui iam
nequeant. Gregorium Magnum dedi.

§. I.

Sup.p.2.c.29. Col.3.14.

EX his rationem alteram habes. Cùm enim, vt in primâ parte docuimus, ad abſolutam virtutum omnium perfectionem Epiſcopalis dignitas referatur, vnius diuini amoris eſt, vt hanc perfectionem impertiat. Eximiis quidem A titulis Charitas omnium ſuffragio decoratur, maximum omnium bonum à Diuo Maximo appellatur, lacteus omnium gratiarum imber à Caſſiodoro, omnium diadema virtutum ab Alcuino. Sed omnibus alijs præſtare videtur Apoſtolus, qui perfectionis eam vinculum nominauit; vt enim explicat Diuus Chryſoſtomus, *Vinculum eſt Charitatis, quia eſt comprehenſio eorum, quæ perfectionem efficiunt.*

Caſſiod. in Pſ.13. alcuin de animæ ration. ep..

D. Aug. de Ciuit. l.15. c.21. & de morib. Ecc.

Hinc ad vnius tantùm amoris poſſeſſionem virtutes omnes reuocauit Diuus Auguſtinus his verbis; *Nihil aliud virtus eſt, quàm ordo amoris*; & alibi, *Nihil aliud eſt virtus, niſi ſummus amor Dei*. Sanè de virtutum perfectione ab Epiſcopo poſſidenda agens Magiſter Aquinas, in vna eam charitate conſtituit: cùm eam tantùm à Diuo Petro Epiſcoporum maximo cæleſtis Magiſter exegerit. Quàpropter hæc Diuus Chryſoſtomus contemplatus, audi, inquit, vt à Petro non virtutes alias exquiſierit Chriſtus *Ieiunia exerce, ſuper nudam humum dormi, vigila continenter, ſed prætermiſſis omnibus, ait illi, paſce oues meas;* B nam piiſſima cæteroquè in ea ſupplicia omnibus conuenire facilitèr poſſent, & ijs vel molliſſima fæmina exerceri valet; cum ad animarum habendum regimen, charitate ardentiſſimus animus poſtuletur. *Nam ea complures præſtare poſſunt, non viri ſolùm, ſed etiam fæminæ: at cum de Eccleſiæ præfectura agitur, vniuerſa quidem muliebris naturæ functioni iſtiuſmodi, ac magnitudini cedat, itemque & bona virorum pars*. Piiſſimum quidem eſt, magnis ſe laboribus, verberibus, cruciamentis, & corporis afflictionibus exercere; ſed re verâ breuius & facilius iter ad Deum ex Charitate reſeratur; prætereaquàm quòd valdè in cæteris virtutibus periculoſum eſt, ne ſi limites ſuos exceſſeris virius, in vitium conuertatur, cum in vnâ Charitate periculum hoc euaneſcat; nec enim, ſi in amando Deo modum exceſſeris, vitioſum eſt, imò quod aliarum vitium eſt, perfectio eſt charitatis, iuxtà illud Diui Bernardi: *modus diligendi Deum eſt diligere ſine modo: quod ipſum Ethnicus ille Vates non ignorauit, verus amor nullum nouit habere modum.*

D. Th. 2.2. q. 188. art. 3. c.

D. Chryſo. 2. de Sace. c. 2.

D. Bern. de dilig. Deû.

Proſp. eleg

Quod ſi non ſemper in huiuſmodi opere ſe exercere valet Antiſtes, ex innume- C ris, quibus obruitur & diſtrahitur negotijs, charitatis ipſius eſt, ſui ipſius defectum compenſare; quin labes propè innumeras, quibus fieri non poteſt, quin tantum munus exercentes ſordeamus, abſcondit & delet. Quàm benè Diuus Marcus Eremita, *defectuum eſt ſupplementum charitas, quæ omnia credit, omnia ſuſtinet*: eiuſdem pariter amoris vi fiet, vt Antiſtes ad ardua maximaque opera peragenda animum erigat, vireſque ſollicitet iuxtà Romani Oratoris illud, *ſine ſtudio & ardore quodam amoris, nil quicquam in vitâ fit egregium.*

D. Mart. Hieron. in Bibl. pat. tom 3.

Cicer. 2 de orat.

Quis credat? nullum infenſiorem nobis magiſque nobis intimum & moleſtũ ſortiti fuimus hoſtem, noſtrâ metipſa voluntate, quæ vt plurimùm Diuinæ voluntati rebellat: hanc tamen etiam ſicut alia omnia, charitas dominatur: hæc enim inter ea ipſa, quæ vitioſa alioquin ſunt & pernicioſa, ſalutaria reddit & laude digniſſima; hinc illud Diui Auguſtini, quod frequentiſſimè Dominus Comitolus Peruſinus Antiſtes vſurpabat. *Habe Charitatem, & fac quicquid vis*: ſi nam- D que Diuinâ Charitate animus noſter exarſerit, quæcumque fiant, Diuinæ gloriæ ſeruient, animarum ſaluti militabunt: ieiunia, voluntariaque ſupplicia, ſi charitate deſtituantur, nullius pretij erunt; ſi verò charitate animentur, pretioſiſſima. Quibuſcumque igitur alijs omiſſis, vna Charitas in Epiſcopo exigatur, *Simon Ioannis diligis me plus his?*

D. Aug. de diſcip. Ecc apud Hild. ep.83.

Apoc 3.15.

Ingenti diſcrimine Laodicenſis Antiſtes tenebatur; ex eo enim quòd Charitate tepeſceret, Cælo diſplicebat, *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus;* hinc fulmine illo percuſſus, *ſed quia tepidus es & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo*: diuitem ſe ipſe mendaci ore iactabat, nam re verâ

pau-

pauperrimus erat. *Quia dicis, quòd diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus:* ad tanti morbi medicinam vnam ei charitatis operam amantiſsimus medicus deſignauit. *Suadeo tibi, emere à me aurum ignitum probatum;* ea enim vis amoris eſt, vt humanum totum animum fæliciter occupans, iniquitatem omnem deuoret, diuinoque nos igne ad omnia paratos accendat.

A

§. II.

E Sancto Auguſtino, noſtrique muneris conditione, eruenda tertia ratio eſt; cùm enim ponderoſiſsimum & maximè laborioſum, vt oſtēdimus, Epiſcopale miniſterium ſit, vnius amoris virtute emolliri aliquatenùs poteſt, & facili imò dulci animo ſuſtineri. *Interrogatur amor, & imperatur labor, quia vbi eſt amor, non eſt labor, vbi maior eſt amor, ibi minor eſt labor.* Sic de Petro ait Auguſtinus. Quis profectò tot laboribus, tot incommodis, tot aculeis alacrem ſe hilaremque ſubijceret, niſi tot aſpera & ardua Dei amor lænigaret & deleret? rurſus accipe Auguſtinum. *Qui amat non laborat. Omnibus enim labor non amantibus graue eſt: ſolus amor eſt, qui nomen difficultatis erubeſcit.* Part. 1. c. &. ſeq. 1 D. Auguſt. D. Auguſt. l. 13. confe.

B Quis vnquam tantam Epiſcopalis calicis amaritiem àuido ore ſorberet, niſi charitatis potentia amarities illa dulceſceret? *Verus amor non ſentit amaritudinem, ſed dulcedinem; quia ſoror amoris dulcedo: ſicut ſoror odij amaritudo*, ſic idem Auguſtinus: Quòd ſi prodigia huiuſmodi fieri nequaquam à virtute poſſe affirmat Seneca. *Senſum enim hominis nulla excutit virtus*, Philoſopho parcas velim, nec enim Ethnicorum ingenium ad charitatis agnoſcendam potentiam vnquam euolauit. Quænam alia virtus Epiſcopi animum adeo erigeret, vt ad ſacram poteſtatem defendendam, populorum, Procerum, affinium, Regum potentiam deſpiceret & prouocaret? Quænam alia virtus eius pectus ad Catholica dogmata propugnanda, ad improborum væſaniam retundendam, ad vitam ipſam, ſi neceſſitas poſtulet, pro gregis ſalute deuouendam obarmaret? vna charitas eſt, quæ aculeos omnes expungit, quæ moleſtias omnes, pericula, certamina, mortemque ipſam pręſtat amabilem. *Amans quid cupiat ſcit, quid ſapiat non videt*, ſic olim Publius Mimus. Hinc Samſonis fortitudinem Paulus induit, D. Auguſti l. 13. cōfeſſ. Sen. ep. 85. poſt med. Publ. Min. apud Sene.

C inuulnerabili nàmque loricâ præcinctus, non è ridendâ Vulcani officinâ, ſed è Diuinæ Charitatis manu demiſsâ, iacula omnia, quibus Apoſtolicum munus impetitur, reijcit & eludit. *Quis ergo nos ſeparabit à Charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? ſed in his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Rom. 8. 35

Quis ſanè oratione aſſequi poſſet, quæ & quanta admirandæ fortitudinis experimenta hac in re Præſules dederint, manu, lingua, calamo, ſanguine, & ipsà demum ſui corporis cæde? quæ vnquam alia ordinis conditio tot Deo peperit Heroas fortiſſimos ſuomet ſanguine laureatos? Charitatis hæc omnia ſunt, humanæ fortitudinis argumenta, cæloquæ erecta trophæa; vt enim ea ſeruatoris verba explicans Rauennas aureus Antiſtes ait: *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis: Nil durum, nil amarum, nil graue, nil lethale computat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœnæ, quæ mortes amorem præualent ſuperare perfectum? Amor eſt impenetrabilis lorica, reſpuit iacula, gladium excutit, periculis inſultat, mortem irridet: Si amor eſt, vincit omnia, nec ſolum vincit, ſed quod mirabilius eſt, certando non ſuccumbit, pugnando non laborat, nec laborando fatigatur.* Ioan. 10. 2. D. Petr. Chryſ. Ser. 40.

D

Quòd ſi ex amore, quo Rachelem Iacob proſequebatur quæcumque illi moleſtia adeò aſperitatem omnem exuit, vt è Diui Hyeronimi mente ſeptem anni totidem illi dies viderentur quæ vnquam moleſtia, quæ moles laborum Dei amantem cruciabit; *Amemus & nos Chriſtum, & facile videbitur omne difficile.* adeò vi amoris quæcumque curarum acerbitas excantatur, vt ea omnia amentur, quæ alij auerſantur. Querelas neſcit amor, nam Ambroſio teſte, *vbi querela* D. Hieron. ep. 20. ad e. En de cuſt. Virg.

Digitized by Google

D. Ambr. de offic. *eſt, amor non eſt; vbi eſt amar, ibi non eſt querela.* Piſcatorum Venatorumque
labores è ſolo prædæ amore non ſufferuntur tantùm, ſed optantur. Quàm bellè
Auguſtinus, *nullo modo ſunt onerofi labores amantium; ſed & ipſi delectant, ſicut*
D. Aug. de bono vid. c. 12. *venantium, aucupantium, piſcantium.* Quid felle ipſo amarius? amoris tamen
vi non amarum eſt, ſed amatnt. *Amori ſancto omnia dulcia ſunt*, ſic Riccardus.

Eutim. in catena ſup. exod. Egregium illud hic cum Euthimio contemplare. Regales inter delicias enu-
tritus Moyſes, obſecundante vndique Regum Reginarumque beneuolentiâ, A
brevique Aegyptio Principatu donandus vix Diuini amoris igne correptus fuit,
vt Regium ſponte nomen abijciens, in paſtoritiam virgam ſceptrum, in paupertatem delicias, populorum regimen in pecorum cuſtodiam immutans, vno
Deo, quem diligebat, gauderet. *In regiâ Moyſes educatus, in deſerto manet: paſcit oues, neque ideircò indoluit pertaſus vicem ſuam: quiſquis enim amat Deum
contentus in vrbe degit & in agris, pauper & diues, liber & ſeruus.* Sic Eu-
thimius. Quòcumque pergat Deum amans, ſuam in ſuo Deo beatitatem præ-
fert; abundè tamen Moyſis amorem rependit Deus, & è regno, quod Dei amo-
re abdicauerat, ad Principatū longè maiorem eum euexit, & è Regio titulo, quem
in Pharaonis aulâ deſpexerat, ad excelſiſſimum nomen Dei Pharaonis eum ad-
Exod. 7. 1. uocauit. *Conſtitui te Deum Pharaonis.*

Quartam nobis rationem Lyranus ſubminiſtrat, ex illo Petri examine
Lyran. 21; Ioan. 18. petitam, eo enim Christus indicauit, quod *qui eligitur ad officium prælationis*, B
debet Deum diligere præ terrenis, & quæcumque alia ex eiuſdem dilectione
calcare: Quâ de causâ ad Dominicum Carthaginis Præſulem ſcribens magnus
Gregorius, ad ſublunaria iſta bona ſuo ex animo prorſus auellenda excitat, totâque mente numini adhærendum: *Mens noſtra in ſæculari vanitate non diffluat;*
D. Greg. l. 9 ep. 61. *ſed tota in vnum currat, atque confluat finem. Hoc amore liqueſiant boni corda
Rectoris; in his ſe mens tota ſuſpendat.*

Vt igitur paratiſſimus eſſet ad terrena hæc omnia rerum ſplendidarum lenoci-
nia conculcanda Petrus Pontifex, eorumque commentitiam & mendacem ima-
ginem auerſaretur, Petrum de Amore Christus Dominus examinauit; cum enim
non, vt de fabuloſo Amore Græcia ſcribit, cæcutiat, ſed oculiſſimus ſit Amor
Diuinus, quàm facillimè hanc ſæculi pompam & bracteatam rerum ſæcularium
fœlicitatem, Dei amans comprehendet. Ad Sanctuarij lancem Petri fidem &
pietatem Christus ponderauit; Salomone enim docente, *Omnis via viri recta* C
Prou. 21. 2. *ſibi videtur, appendit autem corda Dominus*, hominis autem pondus in vno amo-
D. Auguſt. re verſatur, iuxtà illud Auguſtini *Amor meus pondus meum: illo feror, quocumque
feror*: humilia & ima terrenus amor exquirit, excelſa & ſublimia Diuinus; in
Deo enim enatus Deo tantùmmodo ſtudet, Deum tantùmmodo quærit; quem-
cumque alium amorem magnetis inſtar Diuinus amor rapit ad ſe. Quàm San-
D. Bernard Ser. 82. in cant. ctè ſapienterque Bernardus his optimè eruditus. *Diuinus amor vbi venerit, cæteros in ſe traducit, & captiuat affectus.* Hinc venuſtè dulcem quendam Tyran-
num eum Ricchardus appellat, cuncta dominantem & trahentem. *Quis tyran-
Riccard. de grad. char. nidem huius affectus deſcribat, qui omnia ad ſe rapit.* Quin Tyrannis ipſis poten-
D Petr. Dam. Ser. de Sancta Columba. tior & violentior eſt ait Diuus Damianus, ejusque iacula Scythicis iaculis acutio-
ra. *Acriora ſunt aurea tela amoris, quàm ferrea Tyranni.*

His optimè inſtructus Diuus Hugo Gratianopolitanus Antiſtes, cum ſe Gau-
fridi Carnutenſis Præſulis precibus commendaret, hoc vnum tantùm à Deo ſibi
obtinendum ſupplex poſtulabat, *Vt Deus in me mundanum extinguat, & ſuum* D
Surius in eius vital. April. *accendat amorem.*

Quod idem à memorato Petri examine colligit Auguſtinus nobis indicari, vt
nempè ſæcularia quæcumq; cæleſtibus poſtferamus, vnique Deo adhærentes cæ-
tera omnia vel deſpicemur, vel ad Deum omnium authorem referamus. Hinc
Petro verba facientem Christum Dominum ſic elegantèr exprimit, *Si me diligis,
non te paſcere cogita, ſed oues meas, ſicut meas paſce, non ſicut tuas; gloriam meam
in eis quære, non tuam, Dominium meum, non tuum.*

AD

Digitized by Google

§. III.

AD hoc idem præſtandum, quinta ratio è Diuo Iuſtiniano habetur: hæc au- D.Lauren: Iuſtin c.7. de Char.
tem in eo eſt, quòd licet ad Dei amorem nullo alio titulo teneretur homo,
A hic vnus validiſſimus foret, quod ſcilicet ad eius amorem extorquendum, totius
vniuerſitatis Dominum condiderit Deus; do eius verba; *Gratis à Deo prælatus eſt*
homo cæteris creaturis, vt hac cognita ipſius ergà eum dilectione, accendatur in amo-
re illius. Proh Deus! ad hæc quis vnquam obdurato adeò corde præſtabit, vt
in peringentes amoris ignes non erumpat illud expendens, quòd è tantâ homi-
num frequentià nos non tantùm ſupra res inanimes, & ratione carentes, ſed ho-
mines ipſos cæteroquin perdignos extulerit Deus, & ad tantum Principatum eue-
xerit; quale quantumque beneficium, vt ad noſtrum obſequium tot populos, tot
gentes adduxerit? ad tantum Dei beneficium quis tepeſcet, quis ad tanti molem
amoris parcus amoris erit, vt Deo ſit gratus? Cum è cæli oraculo Samuelis ore 1. Reg.9.
prolato Saul agnouit, ſe ad Paleſtinæ imperium accerſitum, itàne, inquit, tanti 21.
Deus me fecit, omnium è Paleſtinæ tribubus minimum; *quaſi dicat, cur mihi tàm* D.Gre.ibi
magna adſcribis, cum nihil ſim? ſic Diuus Gregorius.
B Tanto igitur amori, quo ab ipſius immenſo æternitatis interuallo nos prædi-
lexit, an non rependendus amor eſt? ſanè vt Diuus Chryſoſtomus expendit, ad D. Chryſ. hom.10. ad Roma
Iudæi populi regimen tunc ſolùm Moyſem Deus vexit, cùm ſtrenuiſſimis operi-
bus ſuum ergà Deum amorem comprobauit, nec Paleſtinæ diademate Dauidis
frontem redimiuit, priusquàm ſui fortitudinem animi exhiberet in pugna, quàm
immanem aduerſus Gigantem imperterritus inſtituit.
Potiſſimùm autem hoc idem è duobus ſacrarum litterarum ſymbolis mihi in-
noteſcit. Alterum eſt præceptum illud, quo in Leuitico mandauit Deus, vt ſem- Leuit 12.
per ad eius aſpectum ignis arderet vnius Sacerdotis miniſterio enutritus. *Ignis*
autem in altari ſemper ardebit: quem nutriet & Sacerdos ſubjciens ligna mane per ſin-
gulos dies.
Vt ſacer iſte ignis ardeat, noſtrum eſt, ò Præſules, ait Diuus Thomas Villa- D.Thom. à Villan ſer.
nouanus, ne vnquam in noſtri cordis arâ extinctus deficiat; Eius nos flammam
C diù noctuque nunc precibus & votis, nunc piorum librorum lectione, vel ſancto-
rum operum exercitationibus foueamus, ne inopinatò ad nos ſponſus cæleſtis ac-
cedens lampadem ſuam inueniat extinctam. audiatur Diuus Gregorius: *Altare Dei* D.Greg. l. 25. moral. c. 7.
cor noſtrum eſt, in quo iubetur ignis ſemper ardere: quia neceſſe eſt ex illo ad Domi-
num charitatis flamma indeſinenter aſcendere; cui per ſingulos dies Sacerdos ligna
ſubyciat ne extinguatur: Procul à nobis palea & fœnum ſit leuiſſimæ pietatis, ne
breui flamma hæc euaneſcat: ſolida & feruida pietas noſtra ſit, quâ conſtanti fo-
mite ſacrum hunc ignem nutriamus. Et ſanè quanta ad hoc præſtandum ligno-
rum ſtrues in nobis congeritur, quot nempè beneficia munificentia Diuina no-
bis ſubminiſtrat, quibus gelidiſſima Scytharum, & hyberborea, nobis pectora Ve-
ſeui Aethnæq; inſtar ſacro quodam incendio exundabunt.
Ad alterum jam progredior, quo in Leuitico eodem Diuinus legiſlator præce- Leuit.2.13
pit, vt nulla ei hoſtia offerretur, quæ ſale condita non eſſet. *Quidquid obtuleris*
Sacrificij ſale condies. Ritum hunc Iudaico more ad litteram Dæmon accepit,
D adeòque Deum de ſuo more æmulatus voluit, vt ſale oblata ſibi ſacrificia aſper-
gerentur. Hinc Ouidius.

Ante Deis homines quod conciliare valeret, Ouid.
Far erat, & puri lucida mica Salis.

Salis loco hîc aliqui prudentiam accipiunt, quo opera omnia condiuntur; Do-
ctrinâ alij Euangelicam eiusq; Magiſtros Apoſtolos iuſtè illud, *Vos eſtis ſal terræ.*
Probè quidem, ſed longè omnium probatiſſimè Procopius, docens ſalis nomi-
ne amorem hîc Diuinum ſignificari, quo vt Deo ſapiant, ſunt noſtra opera tem-
peranda. *Quidquid obtuleris Sacrificij, ſale condies,* legit ipſe, *amore condies*: la- Profp in c. 4.Geneſ.
bores, curas, obſequia in Epiſcopali munere impenſa Deo non probantur, niſi
eiús

Digitized by Google

eius amore dulciſſima veluti conditurâ aſpergantur. Suffragatur Petrus Cluniacenſis. (Pet. Clun. l.5.ep.16.) *Nam qui in lege nullum Sacrificium ſine ſale ſuſcipit, ſic nullum munus ſine fœdere charitatis ſibi placere oſtendis*: hoc fuit in cauſa, cur Abelis excepto ſacrificio, Caini hoſtia reprobaretur; nam Rupetto Abbate docente, (Ruper.l.4. in Gen.c.4.) *Cain cum Deo offerret ſua, ſe ipſum ſibi retinuerat: huiuſmodi portionem Deus non accipit, ſed præbe, inquit, fili cor tuum mihi, & ipſe cor ſuum retinuit ſibi, & fructus terræ Deo obtulit*: Sacro igitur amore ſingulari veluti condimento, vt noſtris Deus operibus A delectetur, ſerueamus. Sal quippe è Chryſoſtomi ſententiâ diuinus amor eſt. Conditura eſt generis humani amor.

Aelyotropium igitur Præſul imitetur, qui ſuo Deo ſemper adhæreat, quin gemmæ illi perſimilis ſit, quæ huiuſmodi etiam è ſolis amore nomen vſurpans, ad ſolares radios adeó ſplendeſcit & ſulgurat, vt nulla detur oculorum acies adeò valida, quæ eius lumine non perſtringatur. Quot profectò Diuinæ Beneficentiæ radijs præcingimur & inuadimur? quanto nos Diuini amoris lumine obſidemur? an non igitur amorē in nobis ipſis grati animi ſtudio accendamus? illud nobis accomodemus, quo Laodiceæ Antiſtes Deo mādāte fuit admonitus, (Apoc.3.15) *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum.* Richardo enim, Ausberto, Beda, & Hugone, docente, in hoc auro Diuinus Amor exprimitur?

§. IV: B

(D. Bernar. ſer.76. in cānt.) EXTREMA iam nos Diui Bernardi vocat ratio è Petri examine petita; ter enim, tantus Magiſter ait, Chriſto interrogante Petri amor probatus fuit, vt oſtenderet, maximum excelſumque Præſulis amorem fore, vt Epiſcopalis Sacerdotij munus impleat, eiuſque apicem perſectè aſſequatur; ne igitur tantum opus ambiat, qui huiuſmodi ardore non feruet: at prodeat Bernardus. *Non otiose quidem in commiſſione ouium toties repetitum eſt, Petre amas me? Ego quidem ſignificatum perinde puto, ac ſi illi dixiſſet Ieſus: niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientiâ, quod me ames & valdè perfectèque me ames, hoc eſt, pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam te, vt huius trinæ repetitionis mea numerus impleatur; nequaquam ſuſcipias curam hanc, ne te intromittas de ouibus meis, pro quibus ſanguis vtique meus effuſus eſt.* Non vulgaris, non lentus & moroſus amoris ignis cor tuum inuadat, potentiſſimus ille ſit, & ſuprà quàm dici poſſit maximus, adeò vt mentem totam, C totum animum occupet, cogitationes, vota, opera, omnia dominetur: ſi ſecus acciderit, lituum redde, ne te morientem fulminis loco percutiat; *Ne te intromittas, ne te intromittas.*

Hîc ſanè formidabili quodam horrore concuſsus, vix calamum rego, quo hæc valeam exarare, illudque è tanto Magiſtro vſurpare mihi licet *Terribilis ſermo, & qui poſſit etiam impauida quorumuis tyrannorum corda concutere.* Illud etiam expertus agnoſco, me nullo diuini amoris munere præſtantem tantum ſacerdotiū induiſſe: tàm ingenti tonitru percuſſus vix erigor, vt aliud ex Iſidoro Clario non (Iſid. Car.) leuius intonet: idemnamq; Diui Petri teſtimonium interpretatus ait, *ac ſi Apertius dixiſſet: Nemo debet Paſtoris officium accipere, niſi charitate cæteris antecellat: quod & ſibi faciendum eſt.* Me ſanè miſerrimum, quem vndique tot Diuini Amoris incendia obſident, & Salamandræ inſtar adhùc frigeſco, adhùc medio gelu conſtringor! Vndique me diuus amor obuallat, & amoris neſcius ſordibus ter- D (D. Bern in ſtimul amoris.) renis adhæreo. *Vndique me circumdas amor, & neſcio quid ſit amor.*

(Ariſt.1. Ethic.c.10) Humanam fœlicitatem ex ipſius Ariſtotelis ſententiâ, in perfectæ abſolutæque virtutis actione verſari quis neſciat? Hæc autem actio in Diuino amore conſiſtēs, beare tantùm nos poteſt, & è breui hac beatitate æternam nobis quoquemoliri felicitatem. Innata nobis hæc actio eſt, noſtræque adeò naturæ conſormis, vt Beatus Thomas Villanouanus affirmet, noſtromet ipſo amore Diuinū magis amorem nobis naturæ inſtinctu inſinuari. (D.Thom. à Villan. ſer. apud moſ. c.152.) *Naturaliùs autem & propenſius diligit homo Deum, quàm ſe ipſum.*

Arctioti

Digitized by Google

Arctiori tamen vinculo ad hoc idem nos ipſa noſtri Sacerdotij dignitas obſtringit; cum enim ſupremus eius conditor Chriſtus ſeruator fuerit, noſque ad illud exercendum ſuos velut adminiſtros elegerit, in eâ te noſtram fœlicitatem tenemur exquirere, quæ arctiùs nos ipſi connectit; hinc vnitiua virtus Diuinus amor à Diuo Dyoniſio appellatur, meritòque Chamæleonti amans à Diuo Alexandrino Cyrillo confertur, eò quod in rem amatam conuertatur. *Sicut amamus, ita, & ſumus; habet enim amor conuiſum Chamaleontis; vnde transimus cum amatis, aut ſiſtimus, & cum eiſdem vileſcimus, aut chari ſumus*; quod idem illa Diui Auguſtini confirmant. *Terram diligis? terra es: Cælum diligis: Cælum es; Deum diligis? audeo dicere, Deus es.*

A — D. Cyrill. Alex l. a. Apolog. moral. cuig tit: Tantum æternum dilige & nũquam dolebis.

Præ cæteris omnibus idemmet charitatis Deus ad hunc eundem amorem nos excitat, impellit, cogit, ac ſi non noſtra dignitas, at ſua vtilitas è noſtro ergà ipſum amore reflueret. Hinc illud Auguſtini. *Quid tibi ſum ego, Domine, vt amari te iubeaſà me, & niſi faciam iraſceris mihi, & mineris ingentes miſerias? parnane eſt ipſa miſeria, ſi non amem te*: cum ergò in re tàm iucundâ, tàmque delectabili noſtram beatitatem conſtituerit Deus (quid enim concipi iucundius poteſt, quàm Creatorem, Redemptorem, ſupremamque bonitatem amare?) & cùm Deo grati amore ſolum eſſe poſſimus. *Et ideò quoniam nihil eſt, quod dignè Deo referre poſſumus, vah mihi ſi non dilixero: reddamus ergo amarẽ pro debito*: ſic Ambroſius: quanam pernicioſiſſimæ nequitiæ vi fit, vt cætera omnia amantes vnum Deum non ametmus? Quàm piè igitur & doctè Maſſilienſis Antiſtes: *Omnia amamus, omnia colimus: ſolus nobis in comparatione omnium Deus vilis eſt.*

D. Auguſt. — D. Aug. t. 5 Confeſ. l. c. 5 vl. Soliloq. 21. — D. Ambr. in Geneſ. 46. 4. — B — Saluian. l. 6 de g bern.

Verùm quò me imprudens ardor abripuit? cum vnus fortè ſacris è Præſulibus ipſe ſim de huiuſmodi tàm fœdo tepore arguendus: in Diuino amore ſemper excelluere Hyerarchæ: Tàm ſanè immanis amoris flamma erat, quo Hipponenſis Antiſtes ferebatur in Deum, vt in illud ſanè admirandum erumperet. *Domine, valdè exultat anima mea, dum cogitat quod tu ſis Deus; verum ſi per impoſſibile fieri poſſit, vt Auguſtinus eſſet Deus, & tu eſſes Auguſtinus, omninò vellem eſſe Auguſtinus, vt tu eſſes Deus.* Quam ingeniolus amor Dei eſt! qua autem ratione tantum acroma ſit intelligendum. Vide recentiores.

Ribaden. in vit. S. Aug. Roſign. l. 5. de perfect. Chriſt. c. 20

Cantuarienſis etiam Epiſcopus tàm religioſâ lance ſua ſingula vota expendebat, vt quæ non ferrentur in Deum, & in eius amorem collimarent, furti & ſacrilegij loco recenſeret: *ſic totum cor noſtrum tuo debemus amori, vt quidquid de eo alteri damus, tibi ſubtrahamus.* Quid de diuo Carolo dixerim, qui ex ardentiſſimo, quo diligèbat Deum amore, non diſcrimina, non labores, non mortem æſtimans martyrio non defuit, licet, iuxtà Cardinalis Veronenſis ſuffragium, martyrium ipſi defuiſſet. Quid de Diuo Saleſio Franciſco tantâ diuini amoris præſtantiâ decorato, vt toti poſteritati de amando Deo documenta admiranda Magiſter eximius dederit.

C — D. Anſelm. l. de menſ. emiſ. 4. — Gius. in vit ſua l. 8. & l. 7. c. 8. — D. de Sales

Vtinam ad hæc aliaque facilè congerenda exempla, torpore prorſus excuſſo Diuini amoris ſcientiæ ſtudeamus, & Themiſtoclem imitati, quem enarrata Meltiadis trophæa excitabant, tantorum Heroum veſtigijs hæreamus.

Singulari cultu Sanctiſsimam Deiparam ab Epiſcopo honorandam. Cap. LXI.

D

PROCELLOSVM mare Epiſcopatus eſt ſcopulis irretitum, Syrtibus obſeſſum, ventorumque ferocientium inſaniâ ſus deque iactatum: in hoc igitur enauigando ad diſcrimina omnia omniaque naufragia cuitanda, ſtellâ polari indigemus, quã irretorto lumine reſpicientes portum tranquillitatis appellamus. Maria hæc eſt auguſta Deipara, de qua Bernardus: *Tolle corpus ſolare, vbi dies? tolle Mariam hanc maris magni, & ſpacioſi ſtellam, quid niſi caligo inuoluens, & vmbra mortis, & denſiſſima tenebræ relinquuntur?*

D. Bernard Serm. de Aqueduct.

Ad

Cantic. 4.

Ha ilgibi.

D. Athan. lib. de inter pret. Pſal.

Riccard. l. 12. de laud. Virg.

Ad luctarum aream campumque certaminum vocatur, qui Epiſcopatum ſortitur; quia autem validiſſimos in hoſtes committendæ frequentèr Epiſcopis, tanquam Chriſtianæ militiæ Ducibus hæc ſunt, Dauidis hanc Turrim, quæ *ædificata eſt cum propugnaculis; mille clypei pendent ex eà, omnis armatura fortium*; in noſtrum patrocinium & tutamen aduocemus oportet: ad pugnantium refugium & ſecuritatem, hanc in Chriſti Eccleſiâ turrim erigi Ailgrinus docet, *maghen* è codice Græco habetur, id eſt *Scutum*, è verbo *Genan*, quod ſignificat *protegere*, A *operire, adumbrare*; vt enim Hebræi Dei arcam præferentes clariſſimas de quocumque hoſte victorias referebant, dummodo tamen nullo graui crimine pollulerentur, vt Diuus Athanaſius aſſerit, ſic Mariæ arcam illibato nos animo geſtantes timori nullo, nulloque diſcrimini erimus obnoxii; vt enim Richardus docet, Diuinus Spiritus *ipſam in umbraculum Eccleſiæ præparauit*.

Demùm cum difficillima ſit, magniſque erroribus obuia regiminis diſciplina, ad hanc nobis Dauidicam Turrim confugiendum eſt, vt eius magiſterio dirigamur, populiſque ducendis vtilitèr & ſapientèr proſpiciamus; vbi namque è noſtrà vulgatà habetur. *Quæ ædificata eſt cum propugnaculis*, Hebræus codex habet, *Conſtructa ad diſciplinas*, Pagninus verò, *ædificata ad docendum*.

Vnà cum Dei maternitate munus hoc ipſa ſuſcepit; ad corporatū Deum agnoſcendum Magos olim ſtella perduxit; Maria ſtella in ea exprimebatur, cuius magiſterio de diuinis miſterijs totus erat orbis inſtruendus; Hinc nobiliſſimo præconio ad eam eleganter Diuus Gregorius Thaumaturgus eam exornauit his verbis: *Per te ò gratia plena, Trinitas Sancta, & conſubſtantialis in mundo cognoſcitur*. B Hinc pariter fortè ſublimi cognomento eam D. Heſychius compellauit. *Trinitatis complementum*.

D. Greg. Thaum. or. 2. de Annũ. in fin.

Heſich. ſer. 1. de laud. Virg.

In populis tamen inſtruendis longè maius poſt Chriſti filij aſcenſionem Deipara laborauit; nec enim aliâ de causâ tandiù perdilectam ſuam genitricem Chriſtus Dominus viuentem in hoc orbe detinuit, niſi quia vt fluctuanti ſuæ Eccleſiæ ſapientià ſuà præeſſet, ſimulque Apoſtolos primos eius Epiſcopos informaret; hoc certè vaticinatus Habachuc Vates verbis ijs fuit, iuxtà ſeptuaginta interpretum verſionem, *Eleuatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine ſuo*. Sol Chriſtùs in Cælũ aſcendit, Luna, hoc eſt Diuo Cyrillo Alexandrino interprete, Eccleſia in ordine ſuo collocata eſt; ſi quæſieris, quonam ordine, Diuus Antoninus reſpondet, ſub pedibus, hoc eſt ſub præſidio patrocinioque Mariæ. Quid Mariæ glorioſius, quid Eccleſiæ excogitari poteſt vtilius? C

Abacuc. 3.

D. Cyrill. in Abac. 3.

D. Antoninus de Priv B. V. cap. 20. 3.

Diuini Spiritus Sponſa, Sponſi ſui miniſterium magiſtra Apoſtolorum explebat, diuinæ doctrinæ vberibus præſtans infantis Eccleſiæ paupertati ſuccurrebat, eamque nutricis inſtar lactabat dum docebat: fauet ſcribenti Diuus Amadeus Lauſanenſis Antiſtes: iſta dilatio, Diſcipulorum Chriſti non minima conſolatio fuit: *iſta dilatio matri nihil minuit, & mundo contulit remedia ſalutis, voluit enim Dominus Ieſus, vt ipſo ad Patrem reuertente, Apoſtoli materno ſolatio, & eruditione fruerentur, qui quidem licet docti eſſent à Spiritu Sancto, ab illa tamen potuerunt edoceri, quæ mundo Solem iuſtitiæ edidit, & fontem Sapientiæ ex prato virgineo intemerato nobis alueo produxit*. Cathedram ſcholamque ſuam ſuæ Genitrici Magiſter cæleſtis reliquit, vt ſe abſente Apoſtolos ſui ſermonis præſtantià erudiret. Cum omnibus hoc illa affluentèr expleuit, ſed potiſsimùm cum Diuo Ioanne, quem filij loco habens ad intima ſui cordis arcana ſuſcipienda excepit, tantâque eum imbuit egregià cæleſtium rerum comprehenſione, vt homine maior diuino veluti ſermone loqueretur. *Non erat Ioannes homo, ſed pluſquam homo, quando & ſe ipſum & omnia quæ ſunt ſuperauit*. Sic de eo Origenes: Magiſtrorum magiſtram, Diuinique Spiritus vocem Rupertus Abbas, Eccleſiæ conditricem, rectæque ſcientiæ ſceptrum Cyrillus Alexandrinus eam compellat. D

D. Amad. hom. 7. de laud. Virg.

Orig.

Rupert. in cantic. c. 1.

Cyrill. hõ. 6 cont. Neſtor.

Eius tandem arbitrio in Hyeroſolimitanâ primà Synodo tàm celebris illa quæſtio dirempta tandem fuit, quâ diſquirebatur, an circumciſio, cæterique ritus ad veterem legem ſpectantes eſſent abolendi. Hinc de ipſa Rupertus Abbas loquens ait. *Horum diſcernendorum vtique magiſtram te eſſe oportebat, ò Beata Virgo, & Magiſtram Magiſtrorum, ſcilicet Apoſtolorum*; Quà de causâ Diuo Idelphonſo

Rup. lo. cit.

phonſo fidem faciente, ad eius oraculum Apoſtoli accedebant, quotieſcumque A controuerſia aliqua pullulabar. D Hildel. Ser. 5 verb de aſſumpt.

Diceres inter Apoſtolos, Primatis & Patriarchæ munus ipſam peregiſſe, cui ſententiæ fauet Diuus Damaſcœnus, à quo vocatur *ſumma Chriſtianorum Antiſtes*. D. Damaſc in mencis Græcorum die 1 Ian.

Quin Epiſcopi abſolutiſſimum miniſterium ſub patientis filij cruce ipſa perfecit, dum admirandâ vigens conſtantiâ animoq; ſtans impsuldo ad vniuerſi ſcelera delenda, recentiſq; Eccleſiæ ſtatuendâ fœlicitatem ſui filij cruciatus & mortē æterno Patri deuouit. *Virginem appello, velut Sacerdotem pariter & altare*, ſic de ea Epiphanius, & Brixienſis Andreas Epiſcopalis ei tribuit ordinis incrementum. *Per te Regina ditatur Eccleſia Sàcerdotio*: quin Pontificias omnes functiones ab eâ nunc etiam exerceri Magnus Albertus docet. Andr. Brixſer in V. ſub. qudr. Alber. ſuamiſſ. eſt c. 75.

Demùm, teſtante Emiſſeno, Euangelicæ veritatis myſteria ex ipſo ſui filij fonte potata, in Apoſtolorum aures & linguas ipſa eadem deriuauit, vt ex ijs tanquam è ſacris canalibus in vniuerſum totum beatâ quadam eluuione defluerent. Emiſſen. in Euang. de feſt. aſſum.
B *Ab ipſa enim hæc Apoſtoli audierunt, & ipſà dictante, ſcripſerunt, nobiſque legenda mandauerunt*. Sic ipſe. Eius etiam operâ & patrocinio factum eſt, vt tantâ Præſulum ſanctitate prima illa Eccleſiæ vagientis ætas efflorеſceret, puriſſimoque ſemper candore Chriſtiana fides inter tot aduerſantium conatus eluceret. Quàm doctè igitur Diuus eam Methodius vocat, *Vmbraculum per aſſumptam ex ea carnem toti Eccleſiæ præparatum*. D. Metho. in Thren.

Præ cæteris tamen ad Epiſcoporum auxilium ſui patrocinij vires Deipara explicat, vtpotè quæ optimè agnoſcit, ex eorum opere eorumque moribus populorum ſalutem pendere, quam ſui Sanguinis pretio Chriſtus filius perquiſiuit.

Gregorium Thaumaturgum Neocæſarienſem Antiſtitem ipſa ſeruauit, ne Origenis Magiſtri erroribus implicaretur; ſuo enim primum ore, & Diui poſtmodum Ioannis magiſterio de fidei Symbolo eum ſanctiſſimè erudiuit. D. Greg. Niſſ. in vit. Thaumatu.

Ipſa eadem ad Neſtorium impudentiſſimum Sycophantam profligandū Diuum C Cyrillum obarmauit, eumque coegit, vt non tantum *Chriſtotocon*, verum etiam *Theotòcon* Auguſtam Virginem merito titulo ſalutaret; quo in ipſo certamine Virgineo etiam auxilio, Diuus Ioannes Damaſcenus excelluit, Neſtorijque nomen audiit Epheſinâ, Nycenâ, Chalcedonenſi Synodo reprobatum, eiuſque linguam inſpexit fœdiſſimâ tabe ſcatentem & corroſam.

Ex eodem Virgineo commentario ad hæreticorum væſaniam retundendam ſua tela deprompſerunt Diuus Ioannes Antiochenus, Rupertus Abbas, Diuus Damianus, Hermanus, Albertus Magnus, alijque; quâ de cauſa feſtiuo illud cantu de ea reſonat. *Gaude Maria Virgo, cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo*.

Quàm multis igitur titulis ad Deiparæ patrocinium confugere Epiſcopus poteſt, cum certâ animi fiduciâ, quod cum ipſa ad Epiſcoporum tutelam, & auxilium deſignata potiſſimùm à Deo ſit, ſtella inſtar ſit eos illuſtratura, & Turris loco defenſura: hinc eam optimè Diuus Proclus *Diadema Eccleſiæ* appellauit. Procl. orat 6. de Virg.

Quàm ſanè prona ea eſt, vt ſuam in nos benignitatem effundens, è Diuinitatis Solio ſua in nos beneficia deriuet ad Chriſti Eccleſiam exornandam: Si ſtellæ D huius auſpicijs Religio noſtra careret, quàm timendum nobis eſſet ne tot decumanis acta fluctibus, tantâque hominum ſimul & Dæmonum concuſſa potentiâ, trepido aliquo motu laboraret: eius lumine Pontifices, Cardinales, Epiſcopi recreati dueuntur, & in aduerſantium impiorum hæreticorumque proterniam pugnas ſimul habent & palmas referunt, adeò vt ad victricem Virginem Eccleſia tota ſe conuertens triumphali epinicio eam ſalutet. *Cunctas hæreſes ſola interemiſti*.

Parientem viraginem inter Inſulæ Pathmos latebras Diuus Ioannes inſpexit, iam iam à Dracone inſidias ei parante deuorandam, vel ſanie è faucibus emiſſâ ſubmergendam, eius auxilio miſericors Deus adſuit. *Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit Draco de ore ſuo*. Apo. 12. 16 Meritò in muliere Eccleſia fœcundiſſima exprimitur, in Dracone Dæmon, in veneno quod euomitur hæreſis: quid tamen eſt, vt Virgo tota hæc cæleſtis, terræ conferatur?

Digitized by Google

vt nempè intelligas in Marià tanquam in terrà, totam Orthodoxæ Religionis fœlicitatem ſtare. A

Riccar. l. 7. de laud. Virg.

Væ Chriſtianæ fidei, niſi Mariæ patrocinio fulciretur! audi Richardum. *Inundante diluuie peccatorum ſuis precibus ſuſtentat Eccleſiam.* Quàm fœda rerum ſpecies noſtris oculis obiectatur; languet eneruis virtus, effræne vitium luxuriatur, honorum ambitio, opum cupiditas vbique feruet, voluptatum illecebræ, ſuperbiæ pompa, faſtus arrogantia, fraudum iniquitas, odij flamma, errorum peſtis vbique graſſatur; prauà dominandi arte Chriſtiana ſimplicitas eluditur, inter Principum bella Chriſtianus ſanguis effunditur, & Chriſtiani nominis hoſtes in diſcordià noſtrâ concordes, de noſtrâ ferocià gratulantur, ſuumque imperium augent Dæmoni ſeruiturum.

D. Bernar. ſer. de verb. Apoc. ſignũ magnum.

Tot laceſſitus iniurijs Deus, niſi Virgineis precibus leniretur, an non elementà omnia, totamque hanc humanarum rerum molem ad ſuæ vltionem maieſtatis obarmaret? in Chriſto quidem ſequeſtrum noſtræ pacis habemus; verùm cum iuſtus æquè ac miſericors ipſe ſit, Deusq; ſimul & homo, timorem ſimul & ſpem B nobis inſinuat; *fidelis planè & potens mediator Dei, & hominum Chriſtus Ieſus; ſed diuinam in eo homines reuerentur maieſtatem: abſorpta videtur in Deitate humanitas; non quod mutata ſit ſubſtantia; ſed affectio deificata: non ſola ei canitur miſericordia; cantatur pariter & iudicium;* ſic Diuus Bernardus. Detur ergò Deo Dei mater, quæ tota blanda, tota miſericors iuſtum & iratum Deum emolliat & exarmet. *Opus eſt mediatore ad mediatorem iſtum, nec alter nobis vtilior, quàm Maria.* Et ſanè Cæli terræque mediatrix à Diuo Epiphanio, Ephrem, & Seleucenſi Baſilio Virgo Deipara appellatur.

S. Epif. ſer. de laud. Deipar. S. Eph. ora. de laudib. S. Baſil. Sel. orat. de Incarn. Dom.

Nec is ego ſum, vt eius hic beneficentiæ fontem aperiam, & patrocinij potentiam explicem; illud dixiſſe ſufficiat, quod ſi Coriolanum ſemel filium in Romam obàrmatum patriæ eius amans mater exarmauit, frequentiſſimè filij furorem in humana ſcelera ebullientem fœlicior, Diuina mater extinxit. Regina Aeſter potentior, Iudith bellatrice fœlicior populum ſuum ab imminenti cæde ſeruauit; hinc *Curialiſſima* à Senenſi Bernardino appellatur, adeòque benefica, C vt non orbem tantùm vniuerſum, ſed quæ tantùm ratione loca concipimus ſuâ impleat charitate; fauet Diuus Germanus. *Propterea patrocinium tuum maius eſt, quàm intelligentià apprehendi poſſit.* Beneficium quoddam poſtulanti matri Berſabee poſt erectum illi ſolium ait Salomon filius. *Pete mater mea; nec enim fas eſt, vt auertam faciem tuam:* quid matri ſuæ deneget Chriſtus, qui Mariæ, teſtante Rusbrochio, *Nihil petenti negare poteſt, cum ſit illius mater*, quin, vt corporis, quod ab illâ ſuſcepit pretium illi rependat, ſummoperè gaudet ab eâ poſtulari: Theophilo Alexandrino hæc debes. *Gaudet Filius orante Virgine:* hinc egregiè de ſuo more Suarez philoſophatur, quod ſi pro eodem diuinâ è manu beneficio recipiendo ſola hinc Deipara, omnes inde ſimul Diui Deum exorarent, vna Virgo illis omnibus potentiori precatione antecelleret; miraris & cauſam quæris? dabit Diuus Damianus qui Mariam alloquens hæc habet, *Accedis ante illud aureum reconciliationis humanæ altare, non ſolùm rogans, ſed etiam imperans, domina non ancilla.*

D. Bernar. in to. 1. ſer. 52. D. Germ. Conſtantinop. de zona Virg. 3. Reg. 2. 20 Rusbroch de ſeptem grad. Theoph. l. de Incarn. Verb. D. Pet. Damian ſer. 2. de Natiuit. Virg

Omnia tamen iſta deficiant ad benignitatẽ Virginis ergà nos excitandam; illud vnum ad id præſtandum ſufficiet, quod nempè in eius vtero Eccleſiam ſibi Chri- D ſtus filius deſponſauit, vt enim optimè Diuus Idelphonſus docuit: *Hæc eſt Virgo, in cuius vtero omnis Eccleſia ſubbarratur.*

S. Idelf. de aſſumpt.

An non igitur cum certâ animi fiducià ad Deiparam Præſules acceſſerint, cum tantus ſit eius in ipſos amor, eò quod populis tanto pretio redemptis à filio inſtruendis & ſeruandis præficiantur.

Hinc factum, vt Epiſcoporum ſemper cordi fuerit Mariæ nomen ſui ingenij calamique laboribus commendare, eiuſque patrocinio ſe ipſos ſuoſque populos adſcribere; Templa & aras ad eius augendum cultum extulerunt, eiuſque pietatem ſubiectis ſibi gentibus ingerere enixiſſimè contenderunt: cùm ex aduerſo ad eorum auxilium paratiſſima Virgo ſemper acceſſerit, eorumque tutelam vigili ſemper amore ſeruauerit.

Si

Digitized by Google

Si igitur de Sanctiſſimo Myrenſi Præſule Nicolao audietis, quod immaturo A Chriſtianæ fidei ardore præferuidus Arrianum virum alapâ percuſſerit, eâque de causâ Epiſcoporum omnium ſuffragio, ac ſi tanti maieſtatem couentus violaſſet, Thiaræ ſacrique pluuialis vſu ſpoliatus fuerit, quis ignoret Virgineæ Matris ope, ſacris illis indumentis rurſus eximiâ chariate donatum; hoc ea indicant. Io Studita Serm. de S. Nicol.

Ob colaphum hæretico impactum decoru alta Thiara
Dempta tibi à Patribus, cælica Virgo refert.

Si Toletanus Antiſtes Idelphonſus illibatam *Deiparæ* Virginitatem hæreticorum impietate ſordidatam, calamo linguâque tuetur, Sacerdotalem veſtem ab eâ in munus excepit. Io. Marian. l. de rebus Hiſp. c. 10.

Si Diuæ Virginis amantiſſimus Aluernorum Præſul *Diuus* Bonitus eius pietati ſe vouet, Sacerdotali & ipſe veſte donatur, quæ Angelorum labore contexta, adhùc intacta ſeruatur, nullique adhùc compertum, quâ materie componatur. Surius 15. Ianuar.

Si iam breui moriturus Fulbertus Carnutenſis Epiſcopus ſacro igne in linguâ torquetur; ad eius ſolamen *Deipara* accurrens ſe illi ſpectandam dedit, ſuique B lactis imbre ab vberibus effuſo linguæ cruciatus extinguens, priſtinæ valetudini eum reddit incolumem. Baron. ann. 1010.

Ad eandem valetudinem extremo morbo laborantẽ reuocat Radbodum Traiectenſem Hyerarcham, eumque ſimul ſermone dulciſſimo alloquens de proximo interitu fecit certiorem. *Ne timeas Radbode; certus eam te intueri, cui crebro ſupplices offers preces. Non ego te mea dedigner conſolari præſentiâ, qui in tuis ad Deum precibus mei ſemper memoriam vſurpas: Noueris autem nihil ex hoc morbo tibi imminere periculi; ſed curatum te iri, nec tamen diù poſtea in carne victurum: ſecurus eſto tui; vigilare & operari ne ceſſes; ſed perge vt capiſti.* Surius 29. Nouemb.

Si Anaſtaſiopolitanus Præſul Theodorus è venenatâ potione iam morti proximus pallet, è Virginis manu antidotum excipiens illa ab eius aure audit: *Hac comede, & nihil erit tibi mali.* Sur ius in eius vita.

Si præcipiti è loco Hyerarcha Cantuarienſis Anſelmus tuens vitæ diſcrimen C ſubit, ad Mariæ nomen illæſus aſſurgit. Sur. 25. Ap.

Si Angliæ Reginæ Elizabethæ furore Hiberniæ Præſul inuaditur, *Deiparæ* auxilio aggreſſorum vim vi prodigiosâ repreſſit. Turſel. l. 5 Hiſt. Laur.

Ad Epiſcopi beneficium Mariæ opem *Diua* Brigitta efflagitans, non tantùm exaudita fuit, ſed inſuper admonita, vt eum de optimè componendo regimine inſtrueret, certumque eundem faceret ſe matris & famulæ inſtar eius auxilio adfuturã. *Deus* immortalis, ad hęc verba quinã vel lapideus animus nõ colliqueſcat? S. Brig. l. 1. c. 13.

Pro Epiſcopo *Lincompenſi Diua* eadem Brigitta *Deum* exorans, eius errores Mariæ ex ore ſuſcepit, vt ad illos euitandos eum admoneret, eique ſimul ſignificaret, ſibi ſemper futuram propitiam, eiusque morientis animam *Deo* filio ſuis manibus oblaturam. D Brig. l. 3 reuel. c. 13.

Aſperrimè *Diuus* Bonifacius Lauſanenſis Antiſtes cruciabatur, eò quod morbi violentiâ præpeditus in natalitiâ Chriſti *Domini* nocte matutinis precibus adeſſe non poſſet; ad eius ſolatium adfuit protinùs Virgo, eique puerum Ieſum tantâ venuſtate exornatum exhibens tantâ voluptatis dulcedine eum perfudit, vt dicere non dubitarit, perferendam vltrò quancumq; cruciatuum molem, vt tantâ D pulchritudine gaudeamus. Henr. c. In faſt. SS. ord Ciſterc.

Si cæleſtium Spirituum manu è Regione Nazarenâ in Iſtriam domus Mariana transfertur, Alexandro tantùm *Epiſcopo* iam ferè cum morte colluctanti prodigioſa translatio aperitur, redditâque ei ſalute comprobatur. Turſel. lib. 1. Laur. hiſt

Si Lauretanam domum ab hac Eugubinâ Sede Cardinalis Ceruinus accedens rem ſacram pijſſimè peragit, Virgo *Deipara* tantopere de eâ delectatur, vt priùs columbæ capiti primum, inde manibus immorantis auſpicio, tùm ſuomet ore Vaticani Principatus diadema illi ſpondeat, quanquàm non diù orbis tanto Pontifice indignus frueretur. Braſinghem 10. Apr.

In tantâ Epiſcoporum ſerie intexendâ ne moroſus hic videar, recentiſſimum omnium proferre placet *Diuum* Franciſcum Salcſium, qui dum ſolemni ritu ſacris initiaretur, Virginem *Deiparam* inſpexit, ſuo patrocinio illum coronantem. Honon. in Cronic. Deipar. an 1622.

Quod

Digitized by Google

D. Brigid. libr.4 revela.c.10.4 Quod ſi ex aduerſo Antiſtitem aliquem animaduerterit non eâ qua par eſt morum Sanctitate præſtantem, è tumulo ad vitam *Diuum* Meinulphum *Diaconum* A reuocat, vt ſuæ Vrbis Epiſcopo ſignificet, ſe, vt primum è carcere corporis euolauit, inſpectaſſe *Quid de illis fieri oporteat, qui paſtores Eccleſiarum eſſe uidentur.* Ad hæc verba ignaui Epiſcopi, egoque poriſſimùm an non terrore totus excutiar.

Cæſar l.7. mirac. 4. *Demùm* ſi Theodoricus Colonienſis Præſul ſuis precibus tantis infulis redimitus, ſuperbiâ dignitatis inſoleſcens & illecebris aſſentatorum infectus, à debita integritatis viâ diſcedit, è tam excelsâ ſede eius imperio deturbatur.

D Bona.in Specul. Virg.c.6. Ad te igitur cœleſtium Regina Spirituum, *Dei* delicium, Sancti Spiritus organum, & Solium *Diuinitatis*; ad te Cæli theſaurum, & ſupremorum munerum theſaurariam; ad te Chriſti fidelium in hoc ſæculi mare enauigantium, Stellam, anchoram, & portum: ad te diuinæ beneficentiæ fontem, flumen, & Oceanum, ad te *Deum* inter & hominem ſequeſtram potentiſſimam, Virginem ſimul & matrem, fidei Orthodoxæ Sceptrum, Chriſtiani nominis vexillum, hæreſum triumphatricem, Epiſcopalium ſedium columen, & Præſulum Patronam ſimul & Coronam, indignus ego Sacerdos me ipſum primò, tùm meam Eugubinam Eccleſiam, aliaſque omnes Romanæ Religioni ſubiectas humillimè defero, tibique commendatiſſimas habeo, præ cęteris omnibus, quos Sanctitate præſtantes veneramur, vna tu Chriſtianum nomen proregis, excolis, auges, coronas; Perge, tibique illa *Diui* Bonauenturę non genu, ſed corde ſupplex refero. *Te ſolam ò Maria, pro ſanctâ Eccleſiâ ſollicitam præ omnibus Sanctis ſcimus.* Tùm ad *Dei*, Mariæque gloriam ſecundam hanc ego partem abſoluo die hac Octobris Quartâ *Diuoque* Aſſiſiati Franciſco meo conciui ſacrâ, in quo Italiæ decus effulget, & imago *Diuini* amoris exprimitur. B

FINIS SECVNDAE PARTIS.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM.

A.

AARON amigdalarum floribus ad ſacerdotium deſignatur. lit.B. cap. 11. pag.56
Ab aſſectatoribus plurimi decipiuntur. C. cap.8. p.41
Agesilaus Spartæ Rex tenui veſte indutus Aegyptij Regis aluam petit. B. cap.34 pag.167
Alexander Macedo. Iliadem Homeri quanti faceret. D. c.12. p.62
Alexander Macedo ab Antipatro reprenditur dum adhuc puer intractanda Lyra immoratur. B. c.17. p.85
Alearum ludi effectus B. c.20. p.93
Ambroſius de Satyri morte non delet. A. cap.4. p.22
Ambroſij dictum. B. c.48. p.248
Ambulatio extra vrbem animi cauſa relaxandi valdè comendatur. A.cap.22 pag. 106
Amædeus Sabaudus pauperes non canes regijs oſtentatoratoribus. A. c.14.p.78
Aminadab cur non elegerit Dominus. B. cap. 43. p.219
Antigoni de rebellica ſententia. B. c.61 pag.31
Antigoni Macedonum Principis de Zenone teſtimonium. B c.16. p.83
Aniani Epiſcopi mirabile geſtum. A. cap.28. p.127
In Antiſtite tria potiſſimum ſpectanda. A cap. 1. p.1
Antiſtites ſimiles vlmis vites racemis onuſtas fulcientibus. D. c.2. p.9
Antiſtitis opus quale. C. c.19. p.88
Animus terrenis fœdatus diuinis voluptatibus non fruitur. C. c.48. p.248
Antiſtitum cuſtodes qui eſſe debent. B. cap. 42.
Antiſtitum mores grauitate ornati eſſe debent A. B. cap.39. p.201
Apum laudatur induſtria. B. c.19. p.90
Apoſtolica Sedes refugium Epiſcoporũ. A. cap.54. p.273
Arrogantia Saiano noxia. B.c.37. p.188
Aſſentator coruo ſimilis. C. c.8. p.41
Athanaſius puteum in liceum conuertit: D. c.92. p.64
Auaritia in Epiſcopis ſummi dedecoris. A. c.44. p.224
Auaritia maximè inimica Deo. B. c. 44 pag.224
Auaritia omnium malorum procreatrix. §. 2. p.226
Acab Michcam cur noluerit audire. D. cap.9. p.44
Auaritia ſcelerum ſcaturigo. A.44. p.227
Auaritia peſtis animi. A. c. 44. p.227
Auaritia diuina, & humana deperdit. A. cap. 44. p.227
Auaritia idolorum ſeruitus C. 44. p.228
Auaritia Diuinæ legis conculcatio. C. cap 44. p.229
Auaritia magiſtratus nitorem obſcurat. D. 44. p.229
Auaritia Antiſtitum hæreticorum ora ob armat. D. c.44. p.226
Auaritiæ libido Dæmones exuperat. B. cap. 45. p.231
Auaritiæ lues immiſericordes efficit. D. cap. 45. p.231
Auaritia ſcelera omnia deuorat. D. c.45 pag.231
Auaritia ex Epiſcopo efficit mercatorem. B. c. 45. p.232
Auaritiæ currus. C. c. 45. p.232
Auaritia efficit, vt Religio conculcetur. C. c. 45. p.233
Auaritia Epiſcopum facit rerum ſacrarum mercatorem. B. c.45. p.234
Auarus Epiſcopus ab igne deuoratur. D. cap. 45. p.234
Auaro nullus iniquior A. c. 46. p.228
Auarus eſt qui ſeruando, & augendo auro curam intendit. B. c.46. p.228
Auarus aureum ſimulachrum. C. c. 46 pag.228
Auarus quo plus auri eò auidior ſame laboret. B. c. 45. p.233
D. Auguſtinus ſingulis annis perfectionis deſideria votis maioribus renouabat. C. c. 2. p.11
Auctoritas quomodo tuenda Epiſcopis. C.D. c.39. p.168

B.

Bellarminus ab Hæbræo viro laudatur. D. c. 1. p. 2
Cur idem ad cardinalatum euectus ſit. C. cap. 9. p. 42
D. Bernardini Senēſis prudentiæ rubor commendatur. A. c. 22. p. 105
D. Bernardus oſtendit ſuperbiam debere diſcedere à culmine dignitatum. C. cap. 35. p. 275
Baronij hiſtoria Epiſcopis conſanguineorum amatoribus formidanda. D. cap. 49. p. 252

C.

Caium Flacum dignitas optimum facit. B. c. 3. p. 15
Caprea ſi erbam eryngion dictam comedat omnes vna cum illa immobiles redduntur. C. c. 1. p. 5
Calaritani Antiſtitis quæ poſtulatio ab Innocentio III. Pontifice. C. c. 19. p. 89
Canes venatici Amędei Sabaudi. A. cap 14. p. 78
Caroli V. pronunciatum. A. c. 1. p. 3
Caroli VIII. Gallıarum Regis Lincernæ de conſiliarijs dictum. B. c. 8. p. 39
Carolus Magnus Apoſtolicæ Sedis obſeruantiſſimus. D. c. 54. p. 274
S. Carolus Borromeus in ſacris paginis delicias ſuas conſtituit. C. c. 12. p. 64
Carolus Borromeus Senenſem Archiepiſcopum de luxu nimio ciborum repræhendit. D. c. 32. p. 150
Caſſiani dictum. A. c. 18. p. 87
Caſtitas cui comparetur. C. D. cap. 23 pag. 109.
Caſtitas requiritur ante Paſtoralem curam ſuſcipiendam. A. c. 23. p. 109
Caſtitatem à ſacerdotibus ſeruandam, Iexuetus ſymbolicis exemplis adumbrauit. A. c. 23. p. 108
Caſtitatem ab Epiſcopis ſeruandam eſſe Chriſtus mandat. D. 23. p. 108
Caſtitatis plures ſtatus referuntur. D.
Caſtitatis triumphatores quomodo præmientur. A. c. 23. p. 111. & D. c. 23. pag. 110
Caſtitatis amatores cui aſſimilentur. B. cap. 25. p. 117
Caſtitatis expugnatores qui. D. cap. 25 pag. 107
ad Caſtitatis gemmam ſeruandam quid requiratur. A. c. 25. p. 117
Caſtitatis conſeruatorum plura referuntur exempla A. B. C. c. 25. p. 121
Caſtæ virginis laudatur maxima pudicitia. D. c. 26. p. 126
Cæſar ignoſcens Pompeo Pompeus arrogantiæ reprehenditur. A. cap. 54 pag. 221
Cælum eiuſque deſcriptio. B. c. 16. p. 81
Choręarum, & ſaltationum magiſter Diabolus. D. c. 17. p. 83
Choreæ Sacris Deo viris interdicuntur. c. 17. p. 83. 84. per totum
Chriſtus Dominus orat pro Petro ne deficat fideſtotius Eccleſiæ illo deficiente. D. c. 1. p. 4
Chriſtus Dominus genitorum conſilijs acquieſcebat. B. c. 7. p. 37
Cibus inſtar medicinæ ſumendus. B. c. 31 pag. 148
Clericus ſi ante menſam nullas fundet preces, an peccet. D. c. 32. p. 151
Cliſthenes Syrionum tyrannus ſimulacrum conſiliario erigi iubet. D. c. 9 pag. 48
Cleopatra M. Antonij venationem damnat. D. c. 14. p. 77
Concupiſcentiæ ignis quam terribilis. C. cap. 26. p. 122
Conuerſationis virorum, & fœminarum pericula. B. C. c. 26. p. 125
Conſiliorum vtilitas, ac neceſſitas. A. B. C. c. 7. p. 34. & A. B. p. 33
Conſilium mutare ſapientis eſt. C. D. cap. 7. p. 37
Conſiliarijs dotes quæ eſſe debeant. C. D. c. 8. p. 38
Conſiliarij ſpeculo ſimiles. C. c. 8. p. 41
Comediæ mutant. hominum mores. D. c. 15. p. 79
in Conuiuijs quæ ſeruandæ ſint leges. A. B. c 32. p. 150
Conſanguineus nullus in re ſacra eſt habendus. D. c. 47. p. 244
Conſanguineorum genio indulgere, ſeminarium errorum eſt. B. c. 49. p. 251
Crimina permittere, & comittere idem eſt. D. c. 49. p. 254
Cultus corporis, animæ neglectum, & mentem incultam denotat. C. D. cap. 33. p. 164
Currum vſum Epiſcopis licitum eſſe demonſtratur. D. A. c. 33. p. 160
Cymbali pulſatus ad animum relaxandum, non prohibetur. B. c. 22. p. 106
D. Cypriani celebre dictum. A. c. 27. pag. 131

Cha-

Charitas virtutum omnium radix, & potentia. B. C. D. c.60. p.295
Charitatis præclara nomina. A.c.56. p.269
Caini hoſtia cur reprobetur. A. c.60. pag.300
D. Carolus obtinebat ea, quæ ad gloriam Dei obtinendam conducebant. A. cap. 59. p.294
Confidere debet in Deo qui ſibi diffidit. B. C. D. c.69. p.293
Cygnus, quia progrediebatur elato collo reijcitur à Deo à rebus ſactis. B. cap.35. p.176

D.

DApes menſarum, & delitiæ Cæleſtes quomodo interſe pugnent. D. cap.39. p.139
Dæmon noſtras relaxationes, & ſolatia feſtiuè plaudit. B. c.22. p.101
Dæmonis inſidiæ aduerſus Epiſcoporum caſtitatem. A. B. c.25. p.120
Demoſthenes curà Tullio illuſus. C. 40 pag.202
Deſiderius Viennenſis Antiſtes repræhenditur eo quod gramatices elementa Iuuenes doceret. C. c.14. p.74
Deſides animos cuſtodit Dæmon. C. c. 18. p.86
Deus in præficiendo Eccleſiæ Petrum non vtilitati, ſed caritati proſpexit. C. cap.4. p.19
Deus, & aurum ſimul eſſe non poſſunt. C. c.46. p.238
Diaconi Epiſcopi contemptoris pœna. D. c.55. p.78
Dignitas tuenda Epiſcopis. B. C. c. 39. pag.198
In Dignitate conſtituti exploratorum oculis ſubiacent C. D. c. 42. p.115. & B. p.216
Diuitijs deſponſatus à Diuino coniugio diſcedit. D. 44. p.228
Diuitiarum amor Dæmonis rete. A. cap.44. p.229
Diuitiæ flagitioſæ auaro Epiſcopo. D. cap.46. p.235
Diuitiarum cupiditas Epiſcopali Sacerdotij indigna. B. c.46. p.238
Diuitias amare anguſti animi eſt. D. c. 46. p.238
verus amor Diuitiarum in Deo. D. c. 46. p. 239
Diuitiæ laqueus Dæmonis. C. cap. 46. pag.239
Diuitiarum amore, vel fuga, an Dei, vel Dæmonis adminiſter ſit, dignoſcitur Epiſcopus. B.c.46 p.239
Diuitias collocans in amore Dei optimus auarus. D. c.46. p.259
Diuitiæ per Epiſcopos indigentibus diſtribuendæ. D. c.47. p.240
Dionyſij Siciliæ Regis dictum. D. c.19. pag. 91
Deus longè magis iraſcitur in Principes Sacros ſuperbos. C. c.35. p.175
Deus deturbat ſuperbos Præſules. D. c. 35. p.176
Deus proponit ſuam humilitatem imitandam. c.36. p.179
Deus eligit indoctos ad ſeminandam ſidem. D. c.36. p.180
Deus dat conſilia recta. B. c.57. p.287
Dauid orat Deum prò bono regimine. pag. 185
Dauid confidens in Deo Gigantem vicit. D. c.58. p.292
Dioſcorus reuocatur à glorie cupiditate. C. c.36. p.179

E.

ECcleſiæ ſtatus triplex in tribubus Rubon, Gad, & manaſſe deſignatur. D. c.2. p.9
Eccleſiæ facultas eſt Patrimonium Pauperum. B. c.47. p.243
D. Edmundi Cantuarienſis ſtudium, ac Sacræ Scripturæ lectio miraculis approbatur à Deo. A. c.12. p.65
AEgypti Pyramidum moliendarum quæ fuit cauſa. A. c.18. p.87
AEgyptij Reges quomodo per Hieroglifica ſuam mentem patefaciebant. B. c. 28. p.136
AEgyptiorum templa deſcribuntur. B. c. 38. p.164
Epaminondas conuiuiorum luxum damnat. C. c.32. p.150
Epiſcopus primo motori ſimilis. D. c. 1. pag. 2.
Epiſcopus Eccleſiæ oculus: vide oculum. ſtomaci myſtici corporis vicem gerit. C. D. c. 1. p.5
Quod radix in arbore id eſt Epiſcopus in Paulo. D. c. 1. p.5
Aſſimilatur vrbi montium faſtigijs impoſitæ. B. c. 1. p.5
Cur Paſtores dicti. C. c.1. p.5
Epiſcopus non quia Epiſcopus beatus, ſed quia optimus. D. c.3. p.13

Epiſcopum dignitas non facit ſed virtus D. c.3. p.15
Camaleonti ſimilis ſi malus. C. c.3. pag.16.
Epiſcopus Eccleſiæ vtilitati viuit non propriæ B. c.4. p.19
Sublimi ac pendulo fune gradienti-bus ſimilis. C. c.5. p.24
Epiſcopus ſi prauus, ignorans cæcus di-citur. D. c.9. pag.42. A. c.1 1.pag.54
Quid eiuſdem munus. B. c.11. p.56
Indoctus proſcribendus ab Epiſcopali dignitate. D. c.11 p.58
Epſcopi profanæ lectioni nimium dedi-ti repræhenduntur. A.B.C. c.13.p.68
Epiſcopus Sardicenſis cur ab eius ſcriba aſpere repræhenſus. A. c.19 p.91
Epiſcopalis muneris excellentia maxima B. c.19. p.91
Epiſcopus ſemper ſuo officio vacare de-bet. A.B. c.19 p.92
Epiſcopos contemnere quàm noxium ſit. D. c.55 p.277
Epiſcopus debet imitari cælum. D. c.44 pag. 224.
Epiſcopus terrena ſpernere debet. A. cap.44. p.225
Epiſcopus diuitijs intentus ab Infulis amouendus. D. §.1 p.225
Chriſtum deſerit, quando diuitijs ani-mum impendit. D. §.2 p.227
Epiſcopus opum non debet eſſe tenax. C. c.46 p.235
Epiſcopus non ſibi, ſed alijs diues. D. cap. 46 p.235
Epiſcopus magni faciens diuitias famam dilapidat ſuam. B. c.46 p.236
Epiſcopalis dignitas ex virtutibus, non ex opibus æſtimanda. D. c. 46 p.236
Epiſcopi gloria eſt Pauperum ignominiæ prouidere. B. c.46. p.237
Epiſcopo nil turpius quam incumbere ſuæ ſubſtantiæ. D. c.46 p.237
Epiſcopi dignitas opum fulgore obſo-leſcit. B. c.46 p.238
auidè ſtudens diuitijs venenum propi-nat. A. c.46 p.239
Epiſcopus ille illuſtris, qui diuitias ſper-nit. B. c.46 p.239
paupertatis titulo ſplendeſcit. D. c.46 pag. 239
Epiſcopus optimus non conſanguineos opibus implebit. C. c.47 p.240
Epiſcopus diuitiarum adminiſter. B. c.47 pag. 241
Epiſcopalium opũ partitio. C. c.47. p.241
Epiſcopus qua cauſa remotus ab epiſco-patu. C. c.47 p.241
Epiſcopus qua cauſa remotus ab epiſco-patu. C. c. 47 p.241
Epiſcopus ſacrorum bonorum teſtamen-tarius diſpenſator. B. c.47. p.242
Epiſcopus non debet quærere luxum. D. c.47 p.242
Epiſcopus modeſta ſupellectili, & fru-gali victu contentus ſit. D. c.47 p.242
tantum ex opibus percipiat, vt nihil ei ad neceſſarium deſit. A. c.47. p.243
congregans aurum, & ſpernens Pau-peres rapina pauperis eſt. B. cap. 47. pag. 243
Epiſcopus ſibi ſuperflua eccleſiaſticorum bonorum adſcribens ſacrilegus eſt. C. cap. 47 p.243
non ſibi è ſacris cenſibus congeret di-uitias, ſed quod ſuæ conditioni neceſ-ſarium, adſcribat. D c.47 p.243
Epiſcopus amore ſuorum non capiatur. C. c.47 p.244
quod illi ſupereſt in pauperes diſtri-buere debet B. c.47 p.243
carnifex eſt ſi alimenta negans paupe-ribus, in alios vſus redditus diſperdit. B. c.47 p.245
Epiſcopi teſtamentum, qua de cauſa ir-ritum. D. c.47 p.245
Epiſcopus conſanguineos à ſe prorſus amoueat. A. c.47 p.246
Epiſcopi Syneſij reſponſum. B. c. 47. pag. 246
Epiſcopus ſuorum curam non habens in-fideli eſt deterior. B. c.48 p.246
ex quarta parte ſibi adſcripta ad arbi-trium poteſt effundere. A. c.28 p.247
Affines ſanctè non ſordidè eligere de-bet. B. c.48 p.247
ſuperflua ex quarta parte ſibi aſſigna-ta non erogans Pauperibus peccat mortaliter. B. c.48 p.247
Epiſcopus ſuorum Paupertati ſubueniat. A. c. 48 p 248
Epiſcopus ſubminiſtrare poteſt conſan-guineis ea quæ adeorum dignitatem ſuſtentandam referuntur. C. c. 48. pag. 248
Epiſcopus erga conſanguineos tenax di-uitias eorum tutiores efficit.
ſtudens incremento diuitiarum con-ſanguineorum non diligitur à Deo. A. cap. 48 p.249
curis ſæcularibus intentus ineptus eſt ad regimen Eccleſiaſticũ. D. 49. p.250

Epiſcopo præceps vndique ad cælum via ſi conſanguineorum in ſe Dominum patitur. B. c.49 p.251
donans infula nepotem, ſæpius vice Paſtoris lapum Populis imponit. B. cap.49 p.252
Epiſcopus nepotum mores ità moderetur vt nomen ſuum non denigrent. D. c. 49 p.253
Nepotes domi habens impeditur ne aliorum crimina poſſit arguere, nolens corrigere in ſuis. A. c.49 p.254
Epiſcopus ſuos non arguens, alios refrænare minime poteſt. B.c.49 p.254
Epiſcopo luſores, non ſolum famam, ſed dignitates officium deriſioni exponunt A. c.20 p.95
Epiſcopus latrunculis ludens aſperę reprȩhenditur. D. c.20 p.96
Epiſcopi chriſtianæ religionis ſponſi. D. cap. 23 p.106
Caſti eſſe debent. D. c.23 p.106
Non ſolum ipſi, ſed eius etiam ſubditi pudici eſſe debent. B. c.24. p.112
Epiſcopus luxurioſus Nicolaitarum hæreſim incurrit. D. c.24 p.113
A contubernio mulierum alieni eſſe debent A.B.C. c.25 p.118
Epiſcopos tàm familiares cum ſubditis non eſſe concilia decernunt. D. A. cap. 39 p.200
Epiſcopus Dei animatum templum. B. cap. 40 p. 204
Epiſcopi ſuam famam maxime excolere debent. A.C. c.41 p.209
Epiſcoporum vitia licet minima, omnibus manifeſta. B.C. c.42 p.215
A ſęcularibus negotijs alienus. D.c.43 p.218. & A.B. p.219
Epiſcopus in laicalibus negotijs ſe immiſcens epiſcopalis muneris adminiſtrandi fit ineptus. A. c.43 p.221
Sæcularibus rebus ſe implicans adulter dicitur. D. c.43 p.222
In vini potu ſobrius eſſe debet. B. c.32 pag. 152
Epiſcoporũ pompæ damnantur. A.B.C.D c.33. p.157. & A.B C. p.158
Epiſcopalis ſedes cur inuulgaribus oppidis erigi prohibeatur. D.c.39.p.199
Epulæ quaſi ligna laſciuiæ flammis ſupponuntur. B. c.29 p.138
Epularum ſuperfluitas ſanitatem debilitat, & vitam minuit. C.D. c.29 p.138
Epularum amatores cui aſſimilentur. A. c.29 p.142
Epularum amatores horrendis pœnis à Deo affecti. B.C.D. c.29 p.142
Eunuchi Condaeis Reginæ ſtudium commendatur. A.B. c.12 p.66
Euſebius Conſtantinus Antiſtes iniurioſus Pontifici. D. c.54 p.273
Equi boni quæ requiſita. A.c.34 p.165
Exemplum Baronij. C. c.48 p.249
Exempla multorum Regum Populus imitatur. C.D. c.1 p.3
Exempla eorum qui alienis conſilijs vſi ſunt. A.B.C. c.7 p.36
Epiſcopatus mare procelloſum. D. c.61 pag. 301
Epiſcopus humilitate facile moderator ſubditos. C. c.36 p.179
Epiſcopi niſi innitantur fundamento humilitatis non poſſunt ferre pondus populorum. D. c.36 p.180
Epiſcopi ſunt imitatores Chriſti. B. c.36 pag. 181
Epiſcopus debet ſolum in Deo confidere C. c.58 p.288
Epiſcopus cum caractere recipit virtutem diuinam. A. c.58 p.290
Epiſcopus qui Dei arbitrio ſuſcipit munus non cadit. A. c.58 p.291
Ethnici etiam in concilijs commendabant ſua opera. B. c.59 p.29
D. Eliſabetha inſpiciens crucem effundit lacrymas. A. c.36 p.182

F.

Facetiæ quando ſint licitæ. C.cap.22 pag. 104
Famam exceollere volens facta ſua omnibus manifeſtet. B.C. c.41 p.214
Famæ probitas in Epiſcopis antiquitus qua diligentia inquirebatur. A. c.41 pag. 210
Famæ iactura pluſquam vitæ priuatio lacrimanda. B. c.41 p.211
Ad famę honeſtatem poſſidendam virtus eſt medium C. D. c.41 p.211
Famam quam virtus iuuet. A. cap. 41 pag. 212
Famam veteres cur Deam finxerint. A. cap. 41 p.212
Fama vt ancilla, non vt domina præcedere debet opera noſtra. D.c.41.p.213
Ex famæ vita, vel interitu, vita, & bominum mors dependet. C. c.41.p.210
Federici Cæſaris de conciliarijs effatum. D. c.8 p.39
Feminę perſona deſcribitur. D.c.26.p.121

Fæmina, & Homo quomodo ſe inuicem habeant. B. c.26 p.122
Cum fæmina verſare ſemper pecriculoſum. C. c.26 p.123
Fæminæ cuiuſdam miſerandus euentus. C.D. c.26 p.127
Fæminei congreſſus memoria animum perturbat. B. c.26 p.126
Fæmina exuiris ſanctiſſimis triumphat. A.B.C. c.27 p.127
Fæminas audire, & alloqui quomodo intelligatur. D. c.27 p.129
Fæminas alloquentes quas conditiones ſeruare debent. B. c.27 p.129
Fæminas alloquentes quas conditiones ſeruare debent. B.c.27 p.130
Fæmina abſque comitatu alloqui, interdictum eſt. A. c.27 p.132
Fæminis vt viris ſuis placeant aliquod ornamentū permittitur. C.c. 34.p.165
Fidei violatio maximam ignominiam affert violanti. A. c.24 p.113
Formicæ deſcribitur labor. C. D. c.19 pag. 90
S. Franciſci Xauerij vtile conſilium. B. cap. 27 p.130
Fortis eſt qui cognoſcit ſuam imbecillitatem. B. c.58 p.289
Fælicitas humana inquoſita ſit. D. c.60 pag. 300
Furari Gloriam Dei eſt nequam.A. c.36 pag. 180

G.

Galbæ Pedagogi qui fuerint. A. cap.9 p.49
Gaufridus Ambienſis Antiſtes ſilentij amantiſſimus. A. c.10 p.55
Germanicus humilitate ac demiſſione ad Imperium peruenit. B. c.37 p.188
Cur Gruem eſſe prudentiæ ſignum veteres voluerunt. C. c.6 p.31
Gregorius Pontifex magnus dicitur obſtudium humilitatis. D. c.37 p.185
Gulæ vitia quinque enumerantur. D. cap. 30 p.145
qui Grauitati non ſtudent ad quid inſeruiant. B. c.39 p.200
Gelaſij monitum ad Meſſanenſem Epiſcopum. A. c.47 p.244
Gloria noſtrorum operum cui debeatur. B. c.40 p.208
D. Gregorius præcepit nequidam eligeretur Abbas quia de ſe ample ſentiebat. C. c 35 p.176

H.

Helieur Dei lucerna. B. c.3 p.17
Holophernes Achion audire recuſat. C. c.9 p.45
D.Hieronymus per viſum repræhenditur quia ciceronianæ lectoni nimium indulget. A. c.13 p.70
Hæbreis fæminis crines, & vnguium extrema in nuptijs recidebantur, quid hoc ſignificet B. c.13 p.70
Hannibal à quo victus. D.c.19 p.88
Homines ſtulti Piſcibus cur comparentur A. c.37 p.185
Honores ſcænicæ pompæ ſimiles. B.c.37 pag. 185
ratto illos contemnendi. C. ibidem.
Humilitas Præſulibus neceſſaria. C.c.37 pag. 186
eadem commendatur. B. c.37. p.188
Humilibus Deus dat gratiam. B.C. c.37 pag. 187
Humilitas cur Auroræ ſimilis. C. c.37 pag. 187
Humiles euehuntur ad dignitates.D.c.37 pag. 187
Humilitatis præmia. D. c.37 p. 189
Humilitas quibus in rebus verſetur. B. cap. 37 p.190
Humilitas ſimulata exempli oſtenditur. A. c.37 p.190
Humilitatis exemplar ChriſtusDominus D. c.38.p.190. & A. p.191
Humilitatis præclara exempla B.V.D.Petri aliorumque Sanctorum recenſentur C. D. cap.38. p.191. vſque ad 192 A.B.C.D.
ad Humilitatem inſinuandam quibus artibus viſi fuerint ſapientes. C.D. c.38 pag. 169
Heli euentus deplorabilis. D.c.49. p.251
Herodes vermibus moritur.A.c.35.p.175
Honeſtas operum valdè commendatur. D. c.40 p.207
Hugonis Antiſtitis oculorum modeſtiam valdè laudatur. B. C. c.28 p.137
Hugonis Cardinalis iuxta exclamatio. A. c.49 p.282
Humilis approbatur à Deo ad implendas ſedes. C. p.176
Humilitas Epiſcopales conparat amorem. C. c.35 p.177
Humilitas Regina Virtutum. D. c. 36. pag. 179
Humilitas fundamentum molis ſpiritualis. B. c.36 p.279

Humilitas eſt propugnaculum quo contra dæmonum vires omnes obarmant: C. c.36 p.180
Humilitas Præſulum hornamentum. D. cap. 36 p.180
Humilis fit excelſus. B.C.D. c.36 p.182
Humilitas comendatur à D. Hieronymo Epiſcopo Narbogenſi. C. c.36 p.181
Herodes Atticus Philoſophus irridetur. C. c.3 p.16
Humilitas moderatione coniuncta laudatur. D. c.39 p.193
quæ debeat eſſe in Epiſcopis. A. B. cap. 39 p.198
quis eius vſus. C.D. c.39 p.198

I.

Ieiunij definitiones variæ. A. c.30. p.144
Ieiunij vtilitas, & præmia in lege veteri quæ. A. c.33 p.144
Ieiunanti Ioſue ſol paret. D. c.30 p.144
Ieiunio Balduinus Heroſolymæ Rex Saracenos expugnat & delet. B. c.30 pag. 145
In Ieiunio Adamo non parent animalia. C. c.30 p.144
Ignem cur altari ſuo ſemper ardere in leuitico Deus mandauerit. B. C. c.60 pag. 299
D. Idelphonſi Caſtiliæ Regi vtilis admonitio. C.D. c.20 p.97
D.Ioannis Euangeliſtę ad Iuuenem venatorem fructuoſa animaduerſio. D. A. cap. 21 p. 99
In honeſtus cui ſimilis. D. c.23 p.106
Innocentiæ præſumptio efficit quin Paſtoralis cura alicui committatur. A. cap. 23 p.110
Infamia laborans dignitatem conſequi non poteſt. C.D. c.41 p.209
Indocti viri in Epiſcopatum non admittuntur. A.B. c.11 p.59
Ioſue orans refrænat validitatem ſolis. C. c.57 p.287
Imitabiles qui ſint. A. c.3 p.13
S.Ioannes Elemoſinarius vt alienæ inopiæ conſulat oranmentum veſtium contemnit. D. c.34 p.169
Iſtriones vel morte, vel exilio plectuntur. A.B. c.15 p.79
Iſmaelem Agar filium cur Sara fuerit perſequta. D. c.20 p.95
Iuſtus cur auro comparatur. D. c.20. p.99
Iulius Cæſar conſiliarios amicos ammiſiſſe dolet. D. c.7 p.34
Idem ob reſponſum M. Petrei Catonem libertate donauit. D. c.9 p.2
Iulianus Apoſtata à ludis, & Theatris alienus. A. c.16 p.82
Iuſti Lipſij vtilis euentus narratio. B. cap. 20 p.94
Iulianus Imperator Coquos omnes ex aula repellit. A. c.31 p.48
Ioſue in adſcribendis tribubus prouincijs ſibi nulla reſeruat, D. c.4 p.21

L.

Laborioſi viri non ſolum ab Angelis ſed etiam à Deo cuſtodiuntur. C. cap. 18 p.86
Laboribus aliquando quietem dare eſt neceſſarium. B. c.21 p.98
Laicalia negotia agere non ſolum Epiſcopis, ſed etiam Presbyteris, & Diaconis à Sacris concilijs eſt vetitum. C. D. c.43 p.221
Latrunculorum ludus an ſit licitus. B. cap. 20 p.96
Latrunculorum ludus quem deceat. C. cap. 20 p.66
Latrunculorum ludi quis fuerit inuentor & inuenientis finis qualis C. c.20. p.96
Latrunculorum ludus ſub nomine ludei alearum comprænhenditur. A. c.20. p.97
Latrunculorum ludus non ſecus ac alearum punitur. A. c.20 p.97
Latrunculorum ludus cur antiquitus maxime æſtimatus. B. c.20 p.97
Laudes quam fuerint plures Sancti viri abhominati. A. B. c.40. p.204. & A. B. C. p.206
Lectio profana multos ad virtutem euexit. D. c.13 p.70
Lectio profana ſi ad ſpiritus profectum dirigatur optima. C. c.13 p.71
Eadē ſi moderata laudabilis ibidē. D. ob eadem ſuperflua, & inutilia, nec ad pietatem conducentia reſecanda. B. c.13 p.72
Lex diuina conſiliorum gubernaculum. C. c.9 p.46
Libanij ſophiſtæ exemplum. B. C. c.43 pag. 222
Leonis Cæſaris ad filium monitum. A. c.6 p.32
Lucius Flaccus cur repræhenditur. D. cap. 24 p.18
D.Ludouicus Galliarum Rex Conſiliarios filio commendat. D. c.9. p.42
Loquendi modus ac regula. A.B.C. c.10 p.50

Digitized by Google

Ludi ſacri, quinam ſint. A. c.19 p.82
Ludi quæ ſit propria ſignificatio. C. c.20 pag. 92
Ludi prohibitio à quo præcipiatur. C. cap. 20 p.93
Ludicomites qui ſint. A. c.20 p.94
Ludus cui comparetur. A. c.20 p.94
Ludi cauſa duo Epiſcopi vilipenduntur. C. c.20 p.94
Ludus etiam apud Turcas punitur. A. cap. 20 p.95
Ludi ſpecies quæ ſit. *B.* c.20 p.95
Ludus quomodo vocetur. D. c.20. p.95
Ludus vtilis Epiſcopis proponitur. C. cap. 20 p.97
Ludus alearum ſatanæ ſacrificium. *B.* cap. 20 p.95
Ludus alearum à quo inuentus. A. c.20 pag. 95
Ludi alearum vitia quot ſint.C.c.20.p.95
Luſoriæ rei ambiguitatis Diabolus arbiter. *B.*C. c. 20 p.95
Luſoris quidam horrendum exemplum. A. c.20 p.96
Ludus trudicularius ad animi corporiſque vires reficiendas commendatur. B. c.22 p.106
Ludus alearum an aliquando, ſit licitum D. c. 20 p.93
Luſores qui puniuntur. *A.* c.20 p.93
D. Ludouicus Galliarum Rex Philippum hæredem monet.A. c.22. p.106
Luxuriæ nomina multa.C.D.c.24 p.111
Luxorioſus Sacerdotalis dignitatis redditur incapax. D. c.24 p.112
Luxuriæ quæ ſint vitia. C.D. c.24. p.112
Luxuria rationi contraria.D.c.24. p.112
Luxuriæ fama tantum, in Epiſcopis punitur. A. c.24 p.114
Luxuria in eminentioribus viriſacriùs punitur. A.c.24 p.111
Luxurioſi Epiſcopi S.Concilijs damnati, & à Pontificibus dignitate ſpoliati. *B.* C. c.27 p.111
ContraLuxurioſos viros terra,&cælum armantur. D. c.24 p.114
Luxorioſi ſacerdotes horrendis pœnis diuinitus affecti. A.B.C.D. c.24 p.116

M.

Macedonij Anacoretæ venatio. *B.* cap.14 p.77
Marcus Antonius cum circum frequentaret ſeeum libros aſſerebat. D. c.16 pag. 82
Mariæ Virginis Patrocinium Epiſcopis neceſſarium. D. c.61.& A. p.302
Mariæ Virginis inſtruendis Populis cura. B. c.61 p.302
Maria Virgo cur fuerit ſuperſtes filio. C. c 61 p.302
Mariæ Virginis encomia.D.61 p.302
Manus Moyſis cur lepra obducatur. *A.* cap. 36 p.180
Medicus contemptor eſſe debet diuitiarum. B. c.45 p.224
Mens humana cui aſſimiletur.C.c.18.p.87
Ante & poſt Menſam preces ſunt Deo habendæ *B.*c.32 p.151
Ad Menſam aliqua ſacra lectio è habenda. D. c.32.p.141.& A. p.152
Mores populorum pendent ex Præſulum ſanctitate. *B.* C. c.1 p.4
Moles ſacri regiminis ſi innitatur fundamento humilitatis perſeuerat. *A.* c.36 pag. 181.
Mores bbediens Deo ſit linguæ expeditus. C. c.58 p.290
Moyſes cur frægerit tabula legis. D. cap. 32 p.152
Mulierum conditio licet vilis,tamen prçſtantiſſimorum virorum eſt debellatrix. D. c.25 p.119
Mulieres fugiendæ. *B.* c. 26. p. 123. D. & pag. 124
Mulier, & vinum apoſtatare faciunt ſapientes. D. c.26 p.124
Muliebre contubernium ſemper ſuſpicionem, & maculam parit. D.A. c.27 p.128. *B.* p.129
Mulierem alloquens quomodo ſegerere debeat. *B.* c.27 p.131
Mulieris ad D. Ephrem Syrum ingenioſa reſponſio. D. c.28 p.136
Mulieres quomodo ſint inſpiciendæ. C. cap. 28 p.137
Munera moleſtè excipiuntur ex ſuperbis. D. c.35 p.176
Munera ſacra præſeferunt humanitatem, non ſaſtum. *B.* c.35 p.177
Mundus ſcena eſt. *A.* c.3 p.14
Mundi exordium deſcribitur. C. c. 37 pag. 189

N.

Nadab, & Abiù Aaronis filios cur Deus vltricè flamma perceſſerit? C. c.32 p.153
Negotia mundana, & ſacrum regimen diſcriminantur. A. c. 43 p.220

plura

Plura exempla ad hanc rem referuntur. B.C.D. c.43 p.220
Noſtorius priuatur ſede Epiſcopali. B. cap. 35 p.176
Nepotis incrimine, Epiſcopi patrui labes dignoſcitur. C. 42 p.254
Nomen bonorum pluſquam diuitiç multæ extimatur. B. c.41 p.210
Quid per Nuptias inter Iſiridem,& Iſiridem ſignatunt Aegyptij. A.c.11. p.56.

O.

Obſcœni loquutoris miſerabilis finis. C. c.21 p.105
Oculi Soli comparantur. D.c.28 p.132
Oculi animi ſedes. A. c.28 p.133
Oculorum deſcriptiones. B. C. D. c.28 pag. 133
Oculi omnium malorum origo. A. B. cap. 28 p.134
Oculorum licentia heroes eſpugnat. C. D. c.28. p.134. & A. p.135
Oculos cur nobis Deus impertiuit. C. cap. 28 p.135
Oculi animi arcana patefaciunt. D. c.28 pag. 135
Oculi eccleſiæ epiſcopi. B. c.1 p.5
Opinio vulgi non contemnenda: A. c.41 pag. 213
Opinio mala, licet non vera, tamen ſemper cauenda. B. c.42 p.218
Opera pia cur agenda. D. 42 p.217
Opera extrinſeca interna produnt. C. cap. 38 p.163
Oraculum Delphicum Erynno conſiltarios ſuadet. A. c.7 p.34
Ornatus corporis, & ſplendor veſtium religioſis viris non permittitur. A.B. cap. 34 p.167
D.Paulus optat Orationem populorum ad miniſterij ſui proſperitatem. D. cap. 57 p.287
D. Franciſcus Saleſius ante obeunda negotia orat. A. c.57 p.288
Otium quid ſit. C. c.22 p.100
Otij definitiones variæ. D.c.18 p.85
Otium malitiæ magiſter. D. c. 18 p.85
Otium moleſtiſſimus labor eſt. C. c.18 pag. 87
Otij effectus. D. c.18 p.87
Otium magnarũ expugnator. B.c.19. p.89
Otioſus Homo beſtiolis terræ peior. A. cap. 19 p.91
Super Otioſos Dæmon inuigilat. B. cap. 18 p.87

P.

Pambo Monacus Aegyptius loquendi modum nunquam ſe ſatis addidiciſſe fatetur. B. c.10 p.51.
Paulus Apoſtolus ſacræ bibliæ ſtudio incumbit. A. c.12 p.62
Paulus Samoſathenus ob ſuperbiam à Sede Antiochena deturbatur. B. c.35 pag. 176
Paſtor bonus quç agere negligit non quę egit, aſpiciat. B. 40 p.207
Paupertate natalium ſplendor obſcuratur. B. c.46 p.235
Pauperum bona non exteris pauperibus, ſed ijs qui Diœceſim habitant partienda. D. c.47 p.241
Pelopide nobile pronunciatũ. A.c.4. p.18
Pœna contra ludentes quæ. C. D. c.20 pag. 92
Petrus Apoſtolus cur in monte tabor corripiatur. B. c.4 p.21
Petrus Damianus de Alexandro II. conquæritur. B. c.54 p.275
Plutarchi ingenioſum paradoxum. D. cap. 42 p.215
Prçſũptione multi cadunt. AB. c.58. p.189
Pontifex poteſtatem à Deo trahit. D. cap. 54 p.271
Pontifex cur Atlas dicatur. B. c.54. p.272
Pontifex ouium Paſtor. B. c.54 p.272
Pontifex ad componendos Epiſcopos à Deo deſignatur. C. c.54 p.272
Pontifex Epiſcoporum cauſas ſolum tueri debet. C. c.54 p.273
Pontificum auctoritas in reddendis ſedi Epiſcopis exē ē ita contra Arianos. B cap. 54 p.237
Pontificis contemptor omnes contemnit D. c.54 p.274
Pompas reijcere. & praui facere exemplis ſuadetur. A. B. C. D. c.33 p.159
Prçſules templi myſtici pars. B. c.24. p.114
Præſul eum ſubdito humilis eſſe non debet. A. c.39 p.199
Præſules erga ſubditos qnomodo ſegerere debeant. C. c. 39 p.199
Quem honoré ſeruare debent. C. c.39 pag. 201
Dignitatem ſeruare concilia decernunt. D.A. c.39 p.201
Diuinæ cohortis duces. D.c.43. p.219
Præſul Græco idiomate ſpeculatorem ſignificat. B. c.42 p.215
Præceptorum copia curà Deo Hæbreis iniuncta. D. c.18 p.86.

Prin-

Princeps peſſimus qui. D. c.2 p.7
Principum quæ ſint virtutes. D. c.4. p.19 & A. p.29
Princeps lauro ſimilis. C. c. 11. p.57
Principes temperantes beatum reddunt regnum, intemperantes infeliciſſimum A. c. 31 p.146
In Principe humilitas, & moderatio a Solone exigitur. B. c.36 p.184
Princeps non debet dominari ſubditis ſed illis ſeruire. D. c.35 p.175
Primi Parentes ob ſuperbiam beatitatem amittunt. c.36 p.179
Prudentia propria virtus Præſidentis. B.C.D. c.5 p.22
Prudentia Principis in oculo ſceptri faſtigio inſidente apud Aegiptyos adumbratur. B. c.5 p.23
Prudenti oculis aſſimilatur. B. c.5. p.23
In arca Domini intus, & foris auro obuelata Prudentia ſupremi Sacerdotis ſignificatur. D. c.5 p.23
Prudentiam cæteræ virtutes comitantur. C. c.5 p.25
Prudentia ſine ſapientia reperiri non poteſt. D. c.5 p.25
Virtutum omnium regina. B. c.5. p.26
De Prudentia. c 5. per totum, & c.6
Quid interſit inter Prudentiam, & Panurgiam, ſeù calliditatem. B. C. D. cap. 6. p.28
Prudens cur Sycomoro ſimilis? D. c.6 pag. 29
Prudenti quid agendum? B.c.6 p. 30
Profani Principes in poteſtate faſtigium ponunt, ſacri in humilitate. C. c. 36 pag. 182
Pudicitiæ candor ab infidelibus cuſtoditur. C.D. c.28 p.107
Pudicitiæ candor qu m delicatus. B.c.27 pag. 128

Q.

Quietem neceſſariam eſſe demonſtratur. B.C. c.21 p.99
Quietis nimiæ effectus quales. C. c.22 p.100
Quietis vſus a ſapientiſſimis viris adhibitus. A. c.21 p.99

R.

Rectores conſulere debens Deum. A. c.57 p.287
Regimen Sacrum moleſtum ſi ſuperbia tractetur. A. c.35 p.178
Regimen nullum inſtituitur abſque auxilio Dei. A. c.58 p.292
Regis exemplo Populus niniuitarum ieiunat. C. c. 1 p.3
Regis Galliæ præclarum. D. c.6 p.31
Roboami Conſiliarij peſſimi. C. D. c.8 pag. 40
Ruben Iacob Primogenitus, cur ab eo maledictus, & Sacerdotio priuatus. pag. 112

S.

Sacerdotes myſtici corporis capita. C. cap. 1. p.2
Sacerdotes myſtici corporis. ibidem.
Sacerdotes improbi cur ſimiles aquæ baptiſmi. B.c.2 p.9
Sacrarum litterarum ſtudioſi. c. 12. p.68 per totum.
Sacra profanis non ſunt miſcenda. B. c.20 pag. 96.
Samuelis exemplo Populus Dei mandata tranſgreditur. C. c.1 p.3
Cur Sale condienda ſacrificia Deus mandauerit. D. c.60 p.299
Sanguinis nexus caracter quidam eſt, qui vbique ſplendeſcit. A. c.48 p.248
Salamon petit cor docile a Deo. B. c.59 pag. 293
Saulis excidium ex ſuperbia. C.D. c.35 p. 173. vſque ad 174. A.B.
Saturitas nutrit illecebras. A. c.29. p.138
Scriptura Sacra Theſauro, & fonti comparatur. D. c.12 p.62
Sermo operum pulſus eiuſque definitiones variæ. D. c.10. p.47. & ſeq.
Simplicitas, & imprudentia Epiſcopis noxia, & ſi eum ſanctitate coniuncta. A. c.5 p.25
Silentij amatores commendantur. B. C. cap. 10 p.47
Eadem ſpiritualium infirmitatum remedium. A. c. 12 p.63
Eadem epiſtola Dei ad creaturas. B. cap. 12 p.63
Qua attentione legenda. ibidem.
Eiuſdem multiplices definitiones. C. D. c. 12 p.63
Euentus tragici Sacrarum Scripturarum. C. c.16 p.82
Senecæ dictum. D. c.22 p.100
Serijs grauibuſq; in rebus non ſemper eſt immorandum. B. c.21 p.98
Scurrilitas deriſionem cauſat. D. c. 22 pag. 103

Scur-

Digitized by Google

Scurrilitatis vitium in Antiſtite punitur D. c.22 p.104
Solaria cui comparentur. A. c.22. p.102
Solariorum temperantia comendatur. C. D. c.22 p.102
Sophocles à Pericle cur reprænſus. A. cap. 28 p.136
Soboa Hæbreus ob ſuperbiam prouocat Deum, & exuitur ſacerdotio. C. c.35 pag. 176
Spiritus Sanctus ſi adſit inutilia ſunt omnia quæ contra nituntur. B. c.58. p.289
Spectaculis publicis, conuiuijs, nuptijs intereſſe non licet Epiſcopo. B. c.15 pag. 48.
Studium valetudini prodeſt, ammiſſam reddit. C. c.12. p.67
Subditi quomodo à ſuperioribus tractandi. D. c.39 p.200
Superbus qui ſit. A. c.7 p.39
Superbire indignitatibus diabolicum eſt. C. c.31 p.172
Sycomorus prudentiæ ſimbolum. D. c.6 p.29. & A. p.32
Superbia initium omnium peccatorum. D. c.35 p.173
Superbia etiam ab Ethnicis damnatur. D. c.35 p.174
Superbi puniuntur graui pœna. D. c.35 pag. 174.
Superbia fœdat virtutes. D. c.35. p.176
Superbia comparat odiũ. C. D. c.35. p.177
Superbus falſa prò veris amat. D. c.36 pag. 179
Superbus vt indignus reijcitur à ſacris ſedilibus. C. c.36 p.179
Superbia apoſtatatur à Deo. D. c.36. p.181
Superbus eruit pupillā ab oculis Christi. C. c.36 p.181
Superbia Antiſtitum deteſtatur à D. Gregorio. D. c.36 p.181
Suppellectilum copia Epiſcopo denegatur. A. c.33. p.155. & C. D. p.155
Supellectilum ſplendor animi ſqualorem denotat. D. c.33 p.155
Supellex moderata non prohibetur. A. cap. 33 cap.160
Supellectilum varietas, cur hodie Epiſcopis permiſſa. C. c.33 p.162

T.

Tempus malum quale dicatur. A. cap. 22 p.101
Temperantiæ enumerantur effectus. D. cap. 29 p.140
Temperantiæ deſcriptio. D. c.29 p.140
Temperantiæ pulchrum exemplum. B. C. c.29 p.104
Temperantiæ victus multorum exemplis probatur. D. c.31 c.146
Timothei Athenienſium Principis dictum. A. c.6 p.31
Theoſij dictum. B. c.1 p.3
Theobaldi Regis de prudentia dictum. A. c.5 p.28
Thomas Cantuarienſis Antiſtes de Alexandro conquæritur. A. c.6 p.29
Theopompi ad Conſiliarios ſententia. C. c.9 p.42
Theophilus Patriarca Conſtantinopolitanus equorum ſtudioſus. D. c.13. p.75
Scenici Tehatri definitiones variæ. B. cap. 15 p.79
Theatrales illecebræ quàm ibidem ſint noxiæ pudicitiæ ibidem. D. & 16. c. 15 p.80 A.B.
Themiſtoclis ſententia circa imperium. D. c.36 p.186
Tomæ Vollæi ſuperbia damnatur. C. cap. 35 p.171
Themiſtoclis effatum. A. c.49 p.251
Traiani erga milites ſollicitudo. B. c.4 pag. 21
Tridentinæ Synodi Canon, quo prohibetur ne res Eccleſiaſticæ conſanguineis donentur. D. c.48 p.247

V.

Vanæ gloriæ vitium idolatriæ notam habet. A. c.40. p.203. A. p.204
Vanæ gloriæ amor Epiſcopis nocet. B. C. D. A. c.40 p.203
Vanæ gloriæ cupidus cui ſimilis. D. c.40 pag. 206
Vanæ gloriæ effectus enumerantur. A. B. c.40 p.207
Vana gloria furi comparatur. C. c.40 pag. 207
Vaſti iniquo Regis Conſilio damnatur. c.9. p.95. per totum.
Verba turpia in ore Epiſcopi damnantur. D. c.10. p.51. A. p.52
Venatio cum carnibus, & accipitribus Epiſcopis interdicta. C. c.14 p.73
Venatio Macedonij Anacoretæ. vide Macedonium.
Verba ridicula mores ridiculos arguunt. A. c. 22 p.104
Verba nugatoria in ore Sacerdotis ſunt Blaſphemiæ. A. c.22 p.104

Verba

Verba obſcœna venerij cordis ſunt indicia. A. c.28 p.105
Veſtium luxus mentis vanitatem arguet, D. c.33 p.163
Veſtium Pompa ſupplicium, & miſeria, A.B. c.34 p.165
Veſtium modeſtia,& veneratio decus parit ac reuerentiam. D. c.34 p.167
Veſtium ſquallor vitandus.B.c.36.p.168
Veſtium ſquallor,& ſciſſura nonnullorum ſuperbiam prodit. B.C. c.34 p.168
Veſtiendi forma vndè deſumenda,& quę veſtes Epiſcopum deceat. D. c. 34 pag. 169
Veſtibus exterioribus nobilibus, Interioribus laneis qui fuerint vſi. B.34.p.170
Vita hominis cui ſimilis. *D.* c.18. p.87
Victus frugalis Epiſcopis perſcribitur. B. c.30 p.143
Vini intemperantiæ effectus. C. c. 32 pag. 152
Vinum luxuriæ fomentum eſſe exemplificatur. A.*B.* c.32 p.153
Vinum ante ſacrificia ſacerdotibus in lege veteri prohibitum. C. c.32. p.153
Vinolentus Sacerdos punitur. A. c.32 pag. 154
Vino quomodo vti debeant Epiſcopi. B. C. c.32 p.154
Virtutes quando in vitia deſciſcant. A. cap. 42 p.217
Vgo conſtantienſis Epiſcopus fulmine terretur ac ſurum combuſtione. D. cap. 14 p.78
Voracitas in edendo damnatur. C. D. c.31. p.148. & A. C.p.149
Virtus ante ponenda diuitijs, & honoribus. C. c.3 p.14
Victoria Gedeonis aduerſus Madianitas deſcribitur. D. c.22 p.100
Vgo Gratianopolitanus Præſul in Carthuſianam eremum frequenter ſecedebat, vt ſuam humilitatem in ſe ipſo perficeret. C. c.2 p.12
Vtilitas priuata reipublicæ venenum. A. c.20 p.20

X.

XEnofontis pronunciatum. D. c.4 pag. 19
Xenocratis ioci, à Platone excuſantur. D. c.21 p.200

Z.

ZEuſis Magabizi Principis loquacitatem repræhendit. A. c. 10.p. 42
Zenonis de ſilentio pronunciatum. C. cap. 10 p.47
Zeno cur theatrum dicatur ab Antigono. B. cap. 16 p.83

F I N I S.

8.50.cy.6 3

EPISCOPVS

OPVS TRIPARTITVM

ETHICO-POLITICO-SACRVM

Non Præſulibus modò, ſed omnibus in Chriſtiana Republica Populorum Moderatoribus, Principum Conſiliarijs, Diuini Verbi Concionatoribus maximè accomodatum.

ALEXANDER SPERELLVS

EVGVBINVS ANTISTES

E COLLEGIO SVMMI PONTIFICIS THRONO ASSISTENTIVM

ITALICO SERMONE SCRIPSIT

HANNIBAL ADAMI

FIRMANVS E SOCIETATE IESV

Plurimis, & Maximis è Gallia, Hiſpania, Germania, Epiſcopis poſtulantibus *Idiomate Latino donabat*.

ROMÆ M. DC. LXX.

Ex Typographia, & Sumptibus Nicolai Angeli Tinaſſij.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

REVERENDISSIMO PATRI MAGISTRO

F. IO. VINCENTIO LVCCHESINIO

TOTIVS ORDINIS SERVORVM

Vicario Generali Apoſtolico

meritiſsimo & S. Officij Qualificatori.

NICOLAVS ANGELVS TINASSIVS FOELICITATEM.

COGITANTI mihi, cui nam præcipuè nuncuparem hoc Opus egregium, vnus Tu præſertim ſtatim occurriſti, Reuerendiſſime Præſul, qui cum electus nuper ſis à Sanctiſſimo Pontifice ad Supremam Tui Ordinis Præfecturam, omnium plauſibus celebraris, adeoque à me deuinctiſſimo Tibi ſingulari honore colendus es. Ipſum pariter Operis Argumentum multiplici nomine debetur Tibi, & quia de Sacris Præſulibus diſſerit, quorum poſt obitum Magiſtratum Ordinis Tui futurus es ornamentum; & quia cũ Sacrum pariter, atq; Politicum, atq; Ethicum illud ſit, illius præcipuè in manus deuolat, qui Sacras omnes Humanaſque Scientias mente complectitur, & integerrimis moribus exhibet Præcepta omnia Sapientiæ, quæ referari ab Ethico Scriptore poſſint. Sapientiam certè Tuam admirata ſunt Templa, & Academiæ, in quibus Diuini Verbi diſertiſſimus Præco, & Regens Sacræ Theologiæ quamplurimos annos Italiam illuſtraſti. Prudentiæ verò, Religioni, Integritati, præter Ingenij dotes, perhonorificum tulere ſuffragium tres Sapientiſſimi Romani Pontifices Alexander VII. & vterque Clemens, cum Primus inſigni Diplomate ſingularibus Te prærogatiuis ornauerit, Al-

ter ſupremi Tribunalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis Qualificatorem elegerit: Clemens verò X. quem fœliciſſimè, & ſanctiſſimè Regnantem adoramus, ad Præfecturam Ordinis Tui, non ſine ſummo eiuſdem Ordinis plauſu, nuper euexerit. Quid ni ergo ominari liceat, maioribus Te honoribus honeſtandum, cum omnes Supremi Arbitri Sacræ Reipublicæ inſolito fœdere ad conferenda tuæ Virtuti præmia conſpirent? Porrò cum tanta ſint ornamenta animi Tui, ſuperuacaneum videri poſſit Tuæ familiæ præclariſſimæ decora recenſere. Infinitum certè propemodum ſit ire per ſingulos Proauos, à quibus Indolem Egregiam hauſiſti. Prætermiſſo igitur Lucchefino, qui omnibus honorum inſignibus auctus in Patria, opum etiam præſtantia, & Vrbium Imperio floruit in Neapolitano Regno: Horatio, qui non ſuæ tantùm Vrbis, ſed vniuerſæ Hetruriæ ſplendor fuit: Saluatore, qui ad Supremum fermè Regimen Gallici Exercitus virtutis merito elatus eſt: Iacobo, qui Generalis ſuæ Reipublicæ Dux præfuit bello, quod ſub initium huius Seculi agitauit: aliiſque quamplurimis Pacis, & Belli artibus florentiſſimis Viris: in vno Parente Tuo Federico conquieſcere cogor, qui nouies ſuæ Reipublicæ Nuncius ad ipſos etiam Reges, ad Cæſarem, Romanumque Pontificem, vniuerſam Europam in ſui commendationem erexit, à qua inter Prudentiſſimos æui ſui viros meritò colebatur, ea conſilij dexteritate, ea Eloquentiæ ſuauitate, & efficaci robore ſententiarum vſus in negotijs pertractandis, vt quodcumque ſemel opus aggreſſus eſt, ad optatum exitum perduxerit ſemper: qui ea Fide, Sapientia, & Integritate ſuæ Patriæ incolumitati ſtudebat, vt Sapientiſſimus Princeps Ferdinandus Medices, apud quem nouem ipſos annos Federicus fuit Orator, de illo dixerit: Si hunc mittunt Lucenſes, quis ſupereſt in Patria conſiliorum Arbiter? Niſi hunc mittant, quis tàm ſolerter, & amanter apud me Patriæ ſuæ commoda procurare poſſit? Et certè quemadmodum Orator optimè ſuæ Reipublicæ conſuluit apud Exteros Principes, ita cum hæſit in Patria, cumque eandem non ſemel Dux, ſiue, vt vetuſto nomine vtar, Vexillifer temperauit, adeo eximia præbuit argumenta Politicæ Sapientiæ, ſuique ſtudij in publicum bonum, vt Patriæ Pater dici promeruerit, & eidem è viuis erepto communibus ſui ciues lachrymis parentauerint. Iiſdem tamen extincti Federici ſolatium ſupereſt Scipio, Germanus Frater Tuus, heres Paternæ Virtutis, Ingenij, Prudentiæ, atque Facundiæ, quibus dotibus publicæ fœlicitati egregiam operam nauat: cumque veteri more Romanæ Reipublicæ in Senatu ſæpiſſimè dicat è Roſtris, omnes rapit in admirationem ſui. De Materni verò Generis claritate conſultius eſſet omninò conticeſcere, quàm pauca dicere. Quamuis ſatis virtutibus ornata ſuis lectiſſima fœmina Camilla Malpilia Genitrix Tua, Virilis Animi præſtantia, & Conſilio, Pietate, & Religione ſingulari, & centum aureorum millibus, quæ plurium acceſſione hereditatum in veſtram familiam intulit, eximium illi decus affuderit; ideoque operæ pretium non ſit enumerare ornamenta, quæ duxit ipſa à Proauis Nobiliſſimis, quique per omnia Reipublicæ munera mirificè inclaruerunt: vtque hoc etiam innuam curſim, reliquerunt monumenta Magnificentiæ propè regalis, excitatis Ædibus immenſis in Villa, quam ſuis in Dialogis Torquatus Taſſus deſcribit elegantiſſimè.

ſi mè : Neque verò tacitus omninò præterire poſſum, præter egregias conſanguinitates Bonuiſiorum, Guiniſiorum, aliorumque in Republica florentiſſimorum, quàm arcto Sanguinis, & Amoris fœdere coniunctus ſis cum Sapientiſs. Præſule Proſpero Bottinio Vtriuſque Signat. Referendario & Sanctiſſimi Domini Noſtri CLEMENTIS DECIMI Auditore, qui per annos ſupra triginta Idea fuit illorum, qui Chriſtianæ Virtutis integerrimo cultu, Religione, Sapientia, conſtanti dictorum Fide, amabili Comitate, incredibili Tolerantia laborum, Priuatis ſingulorum caufis patrocinantur, Publicis Principum, atque Regum, Cæleſtibus Beatiſſimorum Virorum, qui ſupremis hic honoribus ſunt exornandi: Optimè proinde meritus de Chriſtiana Republica; cui profectò egregiam operam præſtitit, qui nobiles labores ante vigeſimum ætatis annum aggreſſus indigitari perpetuò potuit in hac Aulæ Romanæ luce, vt exemplar Viri, in quo pulcherrimum iniuerint fœdus Religio, & Sapientia. Hinc ad illas honeſtandas Alexander Septimus inter Sacri Conſiſtorij Aduocatos Proſperum virtutis merito recenſuit: Clemens Nonus eumdem honorem cum herede Patruę virtutis Ioanne Baptiſta Fratris filio, eximio Ingenio, omnigena Doctrina, Prudentia, cæteriſque omnibus laudibus ornatiſſimo Iuuene communicauit, cui quidem Poetæ primùm atque Oratori eximio, Philoſophiam deinde, diuinamq; Scientiam biduò ingenioſiſſimè propugnanti vix vllum parem noſtrà memorià exhibuit Academia Gregoriana, quemque in præſentia vniuerſa Curia admiratur Iuris prudentiæ conſultiſſimum, & in hoc ætatis flore veterum nulli ſecundum. At Clemens X. Pontifex Maximus incredibili omnium plauſu Proſperum ſuarum Auditorem Cauſarum elegit, probatum ſibi per annos plurimos Virum, atque ſecundum cor ſuum, quod egregium eius laudum argumentum eſt. Quo quidem munere ita perfungitur, vt nullus ſit, qui non illi Supremos honores ominetur, eóſque ſtudioſiſſimè voueat. Quæ cum ita ſint, mirari nullus poterit, quod ambitioſus præclariſſimi Patrocinij, à Te præcipuè illud quæſiuerim, qui Tuis, ac Tuorum honoribus tantopere ſuſpiciendus es. Vale.

INDEX

INDEX CAPITVM
TERTIAE PARTIS.

CAP. I. QVAM rectè in ſacro regimine perficiendo mentem ſuam dirigere Epiſcopus debeat. pag. 1
CAP. II. Populorum amorem ſibi conciliandum ab Epiſcopo; dummodò tamen ſuum munus ritè perficiat. pag: 8
CAP. III. De amore, quo ſuam Eccleſiam proſequi Epiſcopus debet. pag. 15
CAP. IV. Exempla ad eandem ſententiam confirmandam afferuntur. pag. 20
CAP. V. De Animarum zelo. pag. 25
CAP. VI. Operoſum in Epiſcopo zelum fore, ſed etiam prudentem. pag. 31
CAP. VII. De Diuini cultus zelo. pag. 37
CAP. VIII. Quàm facilis ad audiendos populos futurus Antiſtes ſit. pag. 43
CAP. IX. Subditos dignos ab Epiſcopo eſſe honorandos. pag. 48
CAP. X. Simplicitas, quam ſuis in moribus præferre debet Epiſcopus, explicatur. pag. 52
CAP. XI. Iuſtitiam colendam eſſe ab Epiſcopo. pag. 56
CAP. XII. Nullam perſonarum acceptionem ab Epiſcopo habendam. pag. 59
CAP. XIII. De Diſtributiuâ Iuſtitiâ in ſacerdotijs impertiendis. pag. 66
CAP. XIV. Eadem res agitur, vbi etiam de Confeſſarijs approbandis. pag. 71
CAP. XV. De ratione, quâ ritè Sacri Ordines conferantur, & de probitate ſcieutiaque, quibus præſtare debent Sacerdotes alijque Liturgi. pag. 75
CAP. XVI. Alenum ab excipiendis muneribus Epiſcopum fore. pag. 83
CAP. XVII. De correctione ab Epiſcopo proximis faciendâ. pag. 93
CAP. XVIII. De charitate, & prudentiâ in corrigendis alijs adhibendâ. pag. 97
CAP. XIX. De ſupplicijs ab Epiſcopis in eos inferendis, quos habita correctio non emendauit. pag. 105
CAP. XX. Quàm indecorum in Epiſcopo ſit, vt crimina impunita prætereat. pag. 112
CAP. XXI. Indecoram in Epiſcopo eſſe ſuppliciorum acerbitatem: hæc autem quomodo temperanda ſit, oſtenditur. pag. 120
CAP. XXII. Iuſtitiam Epiſcopi Clementiâ temperandam. pag. 176
CAP. XXIII. Petiſſimùm in Epiſcopo benignitatem clementiamque requiri. p. 130
CAP. XXIV. Lentè in ſuis ſtatuendis rebus incedat Epiſcopus. pag. 135
CAP. XXV. Nihil ab Epiſcopo ſtatuendum vel præcipiendum, donec iracundia teneatur: pag. 139
CAP. XXVI. Occultis delationibus non facilè fidem ab Epiſcopo adhibendam, nec ſuſpicionem vllam de ſubditis habendam. pag. 144
CAPX. XXVII. Afflictos, & inopes tueatur Epiſcopus. pag. 149
CAP. XXVIII. De fortitudine conſtantiâque Epiſcopi. pag. 153
CAP. XXIX. Allatis exemplis idem fulcitur. pag. 159
CAP. XXX. Ne in re tam lubricâ aberremus, aliqua admonentur; tum Epiſcopos ad contentiones inuicem euitandas, & ad mutuam concordiam ſacros, & ſæculares Magiſtratus adhortamur pag. 167

Quàm

CAP. XXXI. *Quàm ampla poteſtas ea ſit, qua tum à Deo, tum à Principibus Epiſcopi exornantur.* p.175

CAP. XXXII. *Principatuum Regnorumque fælicitatem tunc haberi; cum Eccleſiaſticam poteſtatem, & Iuriſdictionem Principes foueant tueantur, & patrocinentur.* p.178

CAP. XXXIII. *De Eccleſiaſticà libertate, iuriſdictione, & immunitate contemptà, in Principes eorumque adminiſtros Ingentia à Deo ſupplicia deuolui.* p.582

CAP. XXXIV. *De Excommunicationibus agitur ab Epiſcopo vibratis, earum vis oſtenditur, & rationes, quibus ipſi obarmantur, afferuntur.* p.188

CAP. XXXV. *Epiſcopales Excommunicationes quò magis Hæreticorum vi oppugnantur, eò validiùs admirandis prodigijs tùm Cæli tùm Terræ ſuffragio confirmantur: qui verò anathemate percuſſi ab vno Epiſcopo ſunt Epiſcopis omnibus reprobandos eſſe probatur.* p.205

CAP. XXXVI. *Lentum ad Excommunicationes infligendas Epiſcopum fore, & ad eas exoluendas paratiſſimum.* p.202

CAP. XXXVII. *Quàm neceſſario in Epiſcopis patientiæ virtus requiratur, eo quod ad Crucem, & martyrium aduocentur.* p.207

CAP. XXXVIII. *De patientià; qua vitioſi, inurbani, & ceruicoſi ſubditi ſunt ab Epiſcopo tollerandi.* p.214

CAP. XIL. *De oblocutionibus ſuo de regimine diſſeminatis patientèr ab Epiſcopo perferendis.* p.219

CAP. XL. *Calumnias, odia, perſecutiones patientèr ab Epiſcopo perferendas.* p. 229

CAP. XLI. *Exemplis hoc idem confirmatur.* p.236

CAP. XLII. *De reſidentià, ad quam tùm è præcepto, tùm ex officio tenetur Epiſcopus.* p.241

CAP. XLIII. *Ex incommodis ab Epiſcopi abſentià allatis, ad reſidentiam eum obſtringi.* p.247

CAP. XLIV. *Iuſta recenſentur rationes, quibus ſua Diæceſi abeſſe poteſt Epiſcopus, & de cura, quà tenetur abſens ſuo gregi conſulere.* p.251

CAP. XLV. *An vel bello, vel peſtilentià, vel perſecutione graſſante, recedendum à Diæceſi Epiſcopo ſit.* p.255

CAP. XLVI. *Quàm indecorum Epiſcopo ſie, vt ad Aulam excolendam à ſuà Diæceſi recedat.* p.262

CAP. XLVII. *Quàm fædum in Epiſcopo ſit, vt bellicis rebus ſe implicet, & arma pertractet.* p.266

CAP. XLVIII. *Sollicitum, & vigilem Epiſcopum fore.* p.270

CAP. IL. *De Diæceſi ab Epiſcopo inuiſendà.* p.277

CAP. L. *De eodem agitur, excuſationes aliquæ profligantur, & quæ in Diæceſi inuiſendà præſtanda ſunt, breui indicantur.* p.282

CAP. LI. *De Synodis.* p.289

CAP. LII. *De Clerici diſciplinà ſeruandà, & ſi fuerit opus ad ſeueriorem formam reuocandà.* p.291

De

CAP. LIII. *De lege, & modo ſeruando, vt praue conſuetudines aboleantur, neque alia vel inter ſaculares recenter irrepant.* p.300
CAP. LIV. *De Seminarijs, & Collegijs, deque Clero litteris imbuendo.* p.307
CAP. LV. *De Monialium cuſtodia.* p.312
CAP. LVI. *Vberiùs idem agitur aliaque afferuntur ad rectam Monialium inſtitutionem.* p.320
CAP. LVII. *In eleemoſinis erogandis munificum Epiſcopum fore.* p.326
CAP: LVIII. *Ad hæc confirmanda, exempla afferuntur.* p.334
CAP. LIX. *De pià per conciones inſtitutione ab Epiſcopis tradendà.* p.348
CAP. LXI. *Epiſcoporum à Concionibus ſacris abſtinentium tres excuſationes diluuntur.* p.351
CAPL. XII. *Concionum frequentiam non omittendam ab Epiſcopo, licet inutilis videatur.* p.355
CAP. LXIII. *De formà ad vtiles conciones habendas ſeruandà ab Epiſcopo.* p.360
CAP. LXIV. *De bono exemplo, quo populis prælucere debent Epiſcopi.* p.361
CAP. XLV. *Fœdiſſimum in Epiſcopis eſſe vitioſæ vitæ exemplum.* p.372
CAP. LXVI. *Pro ſubiectis populis ab Epiſcopo Deum orandum.* p.377
CAP. LXVII. *Deſidem, & ignauum Antiſtitem verum non eſſe.* p.382
CAP. LXVIII. *Quàm infælicem vitam degant negligentes Epiſcopi.* p.386
CAP. LXIX. *De mercedis excellentia, quà probati Epiſcopi erunt cumulandi.* p.391

EPI-

Digitized by Google